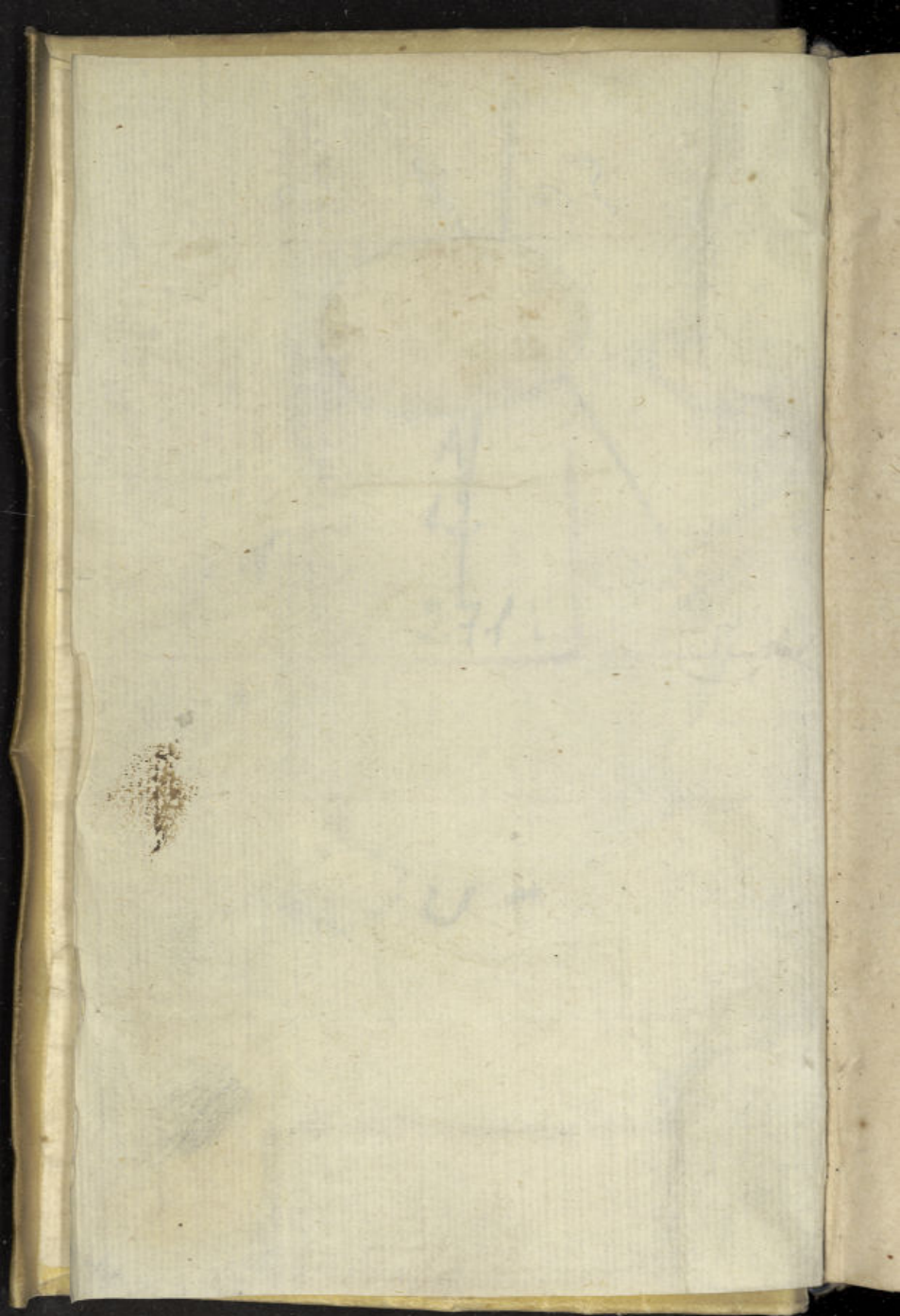


5a 8-20



OFFICE OF THE  
LIBRARIAN



del colegio de la Comp<sup>ta</sup> de 1587 de granada. B.  
R. 4081

**METAMORPHOSIS**  
**LATRONIS**  
**IN APOSTOLVM,**  
**APOSTOLIQVE**  
**IN LATRONEM**  
**VBI SPLENDENT;**  
**GRATIA VICTRIX, ET LIBERTAS**  
**PERIRE VOLENS,**

Pessimæ vitæ, finis optimus,  
Optimæ vitæ, finis pessimus.

*Ascesis gemina, ex Scripturis, & Patrum doctrina,  
Scholasticis subtilitatibus, probatis historiis,  
variisque Allegoriarum & Tropologiarum  
amanitatibus tessellata,*

**A. R. P. THEOPHILO RAYNAUDO,**  
Societatis **IESV** Theologo.



**L V G D V N I.**

Apud IOANNEM IVILLARD in vico  
Tupino, sub signo Tempus

**M. DC. XXXIV.**  
CVM PRIVILEGIO RE

BIBLIOTECA UNIVERSITATIS  
GRANADA



Handwritten text at the top, including a date and a name: *10123811*

L A T R O N I S

A P O S T O L I C A  
I N S T R U C T I O  
V B I S P I D E N T I

Quomodo vixit, hinc sequitur  
Quomodo vixit, hinc sequitur

Altera generis, ex sermone, & Latina doctrina  
Scholastica Institutione, prout hinc  
etiam, & Theologiae  
conuenienter, & hinc

Theologiae Doctrinae



Typis, sub signo Typographi  
Iohannis Iulii

EVM PRAELEGIO R



EMINENTISSIMO  
ET REVERENDISSIMO  
D. D. ANTONIO,  
S. R. E. CARDINALI,  
BARBERINO, LEGATO  
AVENIONENSI, &c.



VI terras cœlesti potestate moderatur, quem inter Diuos V R B ANVM & ciuem, quem inter mortales sanctum, ipsa fastigij dignitas fecit; ille te nuper delegarat vt Petri clauibus lani templum clauderes, CARDINALIS EMINENTISSIME. Venisti, neque prius in pastoris lituo authoritas tua patuit, quàm arrecti ad concursum bellorum angues, tuo se caduceo implicarent; & qui ad mutuuum excidium ferrentur, socialiter conuenirēt. Quædam bruta murice conspecto excandescunt, cruoremq; in miti succo suspicantur. Miles ne belluas imitaretur, tuam ad purpuram, furorē & arma posuit: vt



## E P I S T O L A

constaret humanum esse animum quem gerebat, supra humanam esse, virtutem quæ in cocco, sanguinis commotiones sedaret. Equidem apes Regiæ fatali consilio in tua parmula mellificantes, uti ternæ sunt, tribus orbis Christiani capitibus nuper exacerbatis, ita suum mel superfundere, ut suauitatem omnibus, nemini spicula se gerere confirmarent: inermisque, ut omnium armis teguntur, omnibus arma perperam accepta excutunt.

Tot suauitatis tuæ miraculis adducor ut credam, **CARDINALIS EMINENTISSIME**, nihil adeò dissonum tibi exhiberi posse, quod non in oculis tuis positum consonet; nihil adeo perè inter se discrepans, quod in te non consentiat. Hoc proinde opus, quod mihi quoque concipienti ac parturienti; intestino bello negotium fecit, modò vix editum, secum ita pugnat, ut verear ne in eminentissimis etiam manibus rixas moueat. Digladiatur cum réprobo Apostolo, Latro ad gloriam destinatus, ab dissimili exordio disparem in exitum uterque vocatus, ut ne momento quidem, vitæ in genere conueniant. Discessere à se inuicem nati spatio amplissimo, diuulsi sunt mortui non finito intervallo: Nisi eo consensisse putentur, quòd alter in alterius mercedem, alter in alterius supplicium, velut

DEDICATORIA.

velut ex condicō inuolarit. Latro de suspendio cogitans, infelici sub arbore, thesaurum ac foelicitatem inuenit, tollitque: quam pecuniam Apostolus loculos habens, neglectim defoderat, aut abiecerat. Hoc vetustum epigramma est Græcum. Adest conclusio. Latro ex repertis opibus restim malè ominata in arbore reliquit, vnde auarus ille & clancularius nummorum conquistor pependit, animamque cum marsupio effudit. Tam inusitam concertationem, vtriusque exitus, imò Christus arbiter pridem diremit, & cuique ex meritis reposuit.

TIBI verò, CARDINALIS EMINENTISSIME, dum in hisce meis monumentis adhuc viuunt, nisi grauius sit duorum quàm orbis vniuersi, iurgium componendum relinquatur.

EMINENTIÆ VESTRÆ,

Deditissimus,  
THEOPHILVS RAYNAVDVS,  
ex Societate IESV.

Gratianopoli Vocontiorum.

anno 1634.

AD EMINENTISSIMUM  
ANTONIVM · S · R · E · CARD.  
BARBERINVM.



NTONI *Latia lux noua purpura,*  
*Augustæque domus sidus amabile,*  
*Vrbani radiis sicut honoribus*

*Sic & lumine proximum.*

*Multum de placido Numine Patruï*  
*Facundo ore refers ; plus tamen indole ;*  
*Nec magni generis surcule degener*

*Respondes malè laudibus.*

*Sic Leda geminos athereo canit*  
*Ex ouo genitos fabula Castoras,*  
*Monstrauisse Iouem Sidereo patrem*

*Vultu, & frontibus arduis.*

*Vix dum patriciis hæserat artubus*  
*Romana umbo toga : cùm tibi credidit*  
*Pacis perpetuæ fœdera ponere*

*Et belli arbitrium parens.*

*Mentem iam populorum imperio parem,*  
*Pectus consiliis & sapientiâ*  
*Calesti grauidum, nec minus aurei*

*Claras eloquij stupet*

*Mutum vulgus opes : tæque domesticas*  
*Creuisse inter apes, in penetralibus*

Oraclorum adytis iurat, & Atticos  
 Etruscōsque labris fauos  
 Insedisse tuis. Tu temeraria  
 Longo cum lituis æra silentio  
 Damnas: tu trepidis Alpibus exulens  
 Longè bella iterum iubes,  
 Et Mars Hercyniæ saltibus ultimis  
 Insanum strepitum misceat impius,  
 Aut ultra patriæ littora Thracia  
 Persis Bistonas asperet.  
 Æterna altera spes, nec veteri minor  
 Spes Romæ, Superis ritè fauentibus,  
 Sic sic perge gradum tendere Maximi  
 Per vestigia Patruī.  
 Assuesce imperiis, & grauioribus  
 Iam curis animum peruigil admoue;  
 Ne, si quando caput machina vastior  
 Mundi presserit, opprimat.  
 Sacrorum Domino, quò propior sedes  
 Admotus Solio (scandere non piger,  
 Si fati iubeat Relligio potens,  
 Et iustus Procerum fauor,)  
 Hòc maiora animo te inuauat aggredi,  
 Ne quis, quod merito iure decentius  
 Virtuti solido munere debeas,  
 Fortunæ improbus asserat.



Θ Ε Ο Φ Ι Λ Ω Ρ Ε Ι Ν Α Υ Δ Ω

Π Ε Ρ Ι Τ Ω Ν

Μεταμορφώσεων τ' Ἰουδα τῷ Ἀποστόλου εἰς  
λησὴν καὶ, τ' τοῦ ληστοῦ εἰς  
ἀπόστολον.

**Τ**ὰς μεταμορφώσεις ξείνας δύο, τὴν μὲν Ἰουδα,  
τὴν δ' μαχαροφόρου νυκτιλόχοιο γράφεις  
Θῆρα μὲν ἢ πρώτη ἐκ θείου ἀνδρὸς ἔφηνε,  
Ἄλλη δ' ἐκ θηροῦ ἀγέλον ἐπλάσατο.  
Θάυματος ἀμφοτέρη γένος, οὐχ ἰσθμίου ἀπὸ χειρὸς  
Ἀμφοτέρη. ἢ μὲν δαίμονος, ἢ δ' θεοῦ.

A D

AD THEOPHILVM RAYNAVDVM,  
DE TRANSFORMATIONE  
Iudæ & Latronis.

**T**heophile Graiis vatibus disertior,  
(Non dico fabulosior)  
Narras vt olim Latro Latronem exiit,  
Apostolúmque Apostolus.  
Manente vultu, mente mutatâ inuicem,  
Paríque sorte dispare  
Vertère mores, pessimus hic ex optimo,  
Ex pessimo alter optimus.  
Quod credo monstrum non parùm insolentius,  
Quàm si innocenti vellere  
Leo atque ouinâ pelle Masylas iubas  
Mutarit, aut balatibus  
Rugitum acutum, quo solet famelicus  
Terrere debilem gregem:  
Aut si fugacis impigri dama pedes  
Crescant in ungues tygridis;  
Málaque inermes ilicet minacibus  
Armentur apri dentibus.  
Nam quòd ferunt turpi extulisse Acteonem  
Ramosa fronte cornua;  
Quòd Theseus volauit, vlulauit lupis  
Rapax Lycaon additus;

Quòd sibilauit Cadmus, & serpentibus  
    Fædam saluam miscuit;  
Mirum videri iam minus debet; frequens  
    Hæc quando transformatio est,  
Humanitatem belluinis moribus  
    Quicunque vertèrunt prius,  
Humana mutant ora seuis rictibus  
    Et extrà & intus bellua.

G. Ion. S. I.

---

APPROBATIONES.

**H**Vnc librum à R. Patre THEOPHILO RAYNAUDO, Societatis IESV Theologo, compositum, tamquam veræ fidei Orthodoxæ consentaneum, approbo. Lugduni Kal. April. 1634.

F. I. TRIBILLET Augustinianus.

---

**H**Vnc librum, *Metamorphosis Latronis in Apostolum, Apostolique in Latronem, &c. inscriptum*, à R. Patre Theophilo Raynaudo Societatis IESV Theologo compositum: Fidei Orthodoxæ & bonis moribus, non modò consentaneum: sed etiam doctrina singulari ac pietate refertissimum, Reipublicæ Christianæ utilissimum; prelo denique dignissimum iudico. Die 8. Aprilis 1634.

F. IOANNES IAS Augustinianus.

Ego



---

**E**GO infra scriptus ex Congregatione Ful-  
liensi, Cœnobii que S. Caroli Lugdunensis  
Prior, licet indignus, fidem facio lectum  
à me esse librum qui inscribitur, *Metamorphosis*  
*Latronis in Apostolum, Apostolique in Latronem:*  
*Authore R. P. Theophilo Raynaudo Societatis IESV*  
*Theologo: in eoque solidissimæ, recõditissimæ ac*  
*variæ eruditionis cum maxima pietate coniugiũ*  
*suspexisse: verèque Authorẽ illius dici posse ar-*  
*tificiosam apem, fauos diuini nectaris plenos,*  
*pietate & scientia manantes construẽtem. Lug-*  
*duni 6. Aprilis 1634.*

FR. PETRVS A SANCTO IOSEPH.

---

**FACVLTA S R. P. PROVINCIALIS**  
*Societatis IESV, in Lugdunensi Prouincia.*

**E**GO IOANNES FILLÆVS Prouincialis Socie-  
tis IESV, in Prouincia Lugdunensi, ex vi  
Priuilegij Regij facio potestatem Francisco la  
Bottiere & Ioanni Iuillard, Mercatoribus Bi-  
bliopolis in Vrbe Lugdunensi Typis excudendi  
Librum inscriptum: *Metamorphosis Latronis in*  
*Apostolo.*

*Apostolum, Apostolique in Latronem, Pessimæ vitæ  
finis optimus: & alium, Bonæ vitæ finis pessimus,  
compositos à R. P. Theophilo Raynando, eiusdem  
Societatis Theologo, & à tribus aliis Patribus ex  
eadem Societate recognitos, & quidem in annos  
sex proximos, inchoandos ab absoluto Typo-  
graphico opere. Camberij 8. Iunij, 1633.*

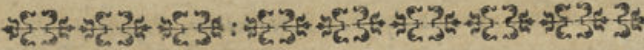
IOANNES FILLÆVS.

---

P E R M I S S I O.

**I**OANNES-CLAVDIUS DEVILLE, in sacra  
Theologia Magister, in Ecclesia sanctæ Crucis  
Custos, in hac Lugdunensi Diœcesi Officialis  
Vicegerens ac Vicarius Generalis substitutus:  
hoc opus, cui inscriptio est, *Metamorphosis Latro-  
nis in Apostolum, Apostolique in Latronem, Pessi-  
mæ vitæ finis optimus. Authore R. P. Theophilo Ray-  
nando Societatis Iesu Theologo*, præfatorum  
RR. Patrum & Doctorum approbationibus ce-  
lebratum; cum ob eius probatissimam omnibus  
Orthodoxis doctrinam, tum ob Christianæ pie-  
tatis publicam inde emerfuram non medio-  
crem vtilitatem, vel maximè dignum quod  
prelum subeat, sicque in communem lucem  
prodeat, iudicauimus. Lugduni XII. Cal. Maij,  
M. DC. XXXIV.

DEVILLE.

  
 INDEX CAPITVM  
 PRIMÆ HVIVS PARTIS.



*A*ditus ad Metamorphosim Latronis in Apostolum, & subitationem insperatae salutis per gratiam; collatam cum libertatis humanae corruptela, in abiectioe diuinae gratiae, & lenta Apostoli in Latronem transformatione. pag. 1.

*Pessima vita finis optimus: siue, de Latrone in Christi Apostolum commutato.* 8.

*Anteriora sancti Latronis tempora, ad carcerem usque, ex coniecturis vestigata. Caput. I. ibid.*

*Sancti Latronis deductio ad crucem, verberatio, atque confixio. Cap. II.* 23

*Sancti Latronis in ipsa cruce angores. Quid inter eos primum dixerit, feceritque: Siue de eius initio in Christum sannis, impatientia, atque blasphemis. Cap. III.* 62

*Subiti ac potentissimi gratiae effectus, in Latronis electi intellectu ac voluntate: Illustria quadam impiorum subito resipiscentium exempla, ad idem recensita atque expensa. Cap. IV.* 82

*Enubilantur nonnulla in praemis subobscura. Ostenditur S. Latronem, & alios: de quibus proximè potentissimis Dei afflatibus, quibus ad conversionem exci*

	<i>excitabantur cum vera libertate adhaesisse. Cap.</i>	
	<i>V.</i>	171
	<i>Vnde subita illa in Latrone mutatio: siue que cause</i>	
	<i>blasphemum, propè momento, ad pendentis secum</i>	
	<i>Messiae confessionem, ac conuersionem adduxe-</i>	
	<i>rint. Cap. VI.</i>	208
	<i>Mutati per gratiam, &amp; ad credendum excitati La-</i>	
	<i>tronis, ordo ac modus singularis: fidei inde conce-</i>	
	<i>pta &amp; partus ad miraculum eximius, educitur. Cap.</i>	
	<i>VII.</i>	268
	<i>Insignia reliquarum Theologicarum virtutum de-</i>	
	<i>cora, in conuersione S. Latronis. Cap. VIII.</i>	307
	<i>Illustres actus virtutum moralium infusarum, con-</i>	
	<i>uersionem sancti Latronis affectati. Cap. IX.</i>	369
	<i>Quid Christus ad Latronis confessionem, ac petitio-</i>	
	<i>nem reposuerit. Cap. X.</i>	420
	<i>Latronis gratia &amp; sanctitas ex dictis concluditur;</i>	
	<i>Modus quo parata, aucta, &amp; retenta est, vestiga-</i>	
	<i>tur. Cap. XI.</i>	473
	<i>Extrema Latronis sancti vita, Crurifragium, &amp;</i>	
	<i>mors pretiosa. Cap. XII.</i>	526
	<i>Ingressus animae Latronis in Paradisum ex Christi</i>	
	<i>oraculo: Quid eiusdem corpore &amp; cruce factum.</i>	
	<i>Cap. XIII.</i>	560
	<i>Patrum in S. Latronem Elogia, plena &amp; breuia.</i>	
	<i>Cap. XIV.</i>	613
	<i>Exempla Latronũ, &amp; aliorum facinorosorum, quibus</i>	
	<i>S. La</i>	

S. Latro, ad pœnitentiam, ac spem concipiendam præiuit. Cap. XV.	645
Typi allegorici in S. Latro. iuxta PP. Cap. XVI.	687
Mellificium tropologicum, per Christianas apes, S. Latronis præta carpentes. Cap. XVII.	726
I. Adoranda multa Dei patientia, quæ Latronem per vniuersam vitam sustinuit.	728
II. Suspectio potentia Christi erga Latronem.	736
III. Diuitiæ benignitatis, in Latronem respiscen- tem effusa.	744
IV. Iudicia Dei, in vnius blasphemæ electione, alte- rius reprobatione.	750
V. Omnia Electis cooperantur in bonum.	760
VI. Scandalum Crucis declinandum.	763
VII. Vno obrectante, alium innocentia præconem providet Deus.	767
VIII. Firmum solatium verè pœnitentibus consti- tutum.	768
IX. Nemini desperandum ob scelera ingentia.	780
X. Nulla pœnitentia, sera nimis.	792
XI. Vera pœnitentia, longa duxatione non eget.	797
XII. Momentum bonæ voluntatis, licet externis operibus destituta.	801
XIII. De nullius salute desperandum.	810
XIV. Conuulsio erroris, quod in fine vitæ conuertere- mur, vt Latro.	818
XV. Socius Crucis Christi, erit & gloriæ.	827




ADITVS AD  
METAMORPHOSIM

LATRONIS IN APOSTOLVM  
& subitationem insperatæ  
salutis per gratiam ;

COLLATAM

Cum libertatis humanæ corruptela, in  
abiectione Diuinæ gratiæ, & lenta  
Apostoli in latronem  
transformatione.

1. ontentio Latronis & Apo-  
stoli ad quam aggredimur,  
insigniū fructuū ferax est,  
magnisque fœta Sacramentis, nec apud  
Patres insolens. Non rarò enim latro-  
nem Sanctum ac Iudam ab eis compo-  
sitos legimus ; & pulcherrimè præter

A



2 Aditus ad tractationem.

*a* Mor. c. 5. *ceteros à SS. Gregorio* <sup>a</sup>, *Maximo* <sup>b</sup>,  
*Ep. 29 c. 9.* *Ambrosio* <sup>c</sup>, *Hieronymo* <sup>d</sup>, *Athanasio* <sup>e</sup>,  
*Ep. l. 25 c. 9.* *Chrysofomo* <sup>f</sup>, *Anastasio Sinaita* <sup>g</sup>. *Haud*  
*b* Hom. 1. *sanè deprehendo, an duæ personæ in vni-*  
*Ep. 2. de la-* *trone.* *uersa seculorum anteriorum textura,*  
*c* In Psal. *apertius diuinum in reprobos electosque*  
 39. *iudicium. gratiæ vires, & libertatis*  
*d* Episto. 4. *infirmitatem prodiderint; & spem ac*  
*initio &* *timorem; quibus cardinibus humana*  
*Epist. 13.* *sanctitas uniuersa volui debet, firmitus*  
*e* Serm. in *infixerint. Alterius erectio beatum pro-*  
*para/c.* *gressum reuenientium ad cor, & præde-*  
*f* Hom. in *stinationis ac iustificationis seriem lucu-*  
*para/c. &* *lenter pandit; deiectio alterius, recess-*  
*l. ad scād* *sum peccatoris à Deo, & iusta in re-*  
*passos c. 14* *probos iudicia, apertè exhibet: quæ om-*  
*g* Orat de *nia, esse quàm connexa nemo non videt.*  
*synaxi in* *Accedit quod vterque Christi discipulus,*  
*fine.* *nam latro non ab hominibus, neque per*  
*h* Hom. 68. *hominem, sed per Christi magisterium*  
*in Matth.* *didicit, eiusque discipulus à Chryso-*  
*mo* <sup>h</sup>, *aliisque dicitur, vterque fur &*  
*latro;*

latro; uterque eadem in urbe, ac sub idem tempus innotuit; & alter magna & multa diuine artis opus, alter nequitia exquisitissima specimen edidit; vnus dispendium alterius pensauit, & pereun-  
 ti subrogatus imminuti peculij Christi damnū sarsit; vnus quod Gabriel a piè a Tract. de Passio. Dō. parte 4. ar. 2. meditatur, Christo dolorem iniecit longè maximum, exitium sibi æternum creans; alter, quod in se fuit solatium Christo publica & insigni celebratione conciliauit. Sub idem, inquam, tempus Iudas informis lethi nodos trabe ab alta nexuit; latro autem in patibulo Christum confessus, diabolo (ut scitè dixit suprà Athanasius) eam ipsam proditionem impegit, quam Iudas in Christum molitus fuerat. Aptè ergo, qui tempore, aliisque adiunctis adeò propinqui sunt, tractatione quoque nectuntur.

In ea seruire pietati potius, quàm Scholastico minutiloquio, suadet tempo-



## 4 Adirus ad tractationem.

a Scribebat  
hac Autor  
Lugduni  
ann. 1618.

ris conditio, & Vita pendens ante oculos<sup>a</sup>. Teterrima namque lue grassante, & latè sæuiente; tempus quod Sacramentorum administrationi aliisque pijs erga afflictissimam urbem officiis reliquū est, in partū tractationis ante aliquot annos conceptæ, insumere consilium fuit, ut si communis calamitatis portio aliqua ad me quoque peruadat, quod video proximo ardente Vcalegonte quàm sit probabile; at argumenti saltem pij, & cum Christi Passione conserti, considerationi intentum occupet. Itaque Scholasticas salebras, ut pietatis potiores essent partes, quantum licuit visum desugere; quamuis interdum vel renitentem materie necessitas in eas compulerit, ad firmandam vel illustrandam rei de qua agitur veritatem: quod ea tamen temperatione à me factum, ut spe ducar prudentem lectorem nec omnino ea in parte ieiunitatem cum res fert,

fert, nec profusionem damnaturum.  
 2. Porrò ordo naturæ, ac etiam temporis, præmittendam Iudæ apostasiam ferre videbatur: Typum enim ruentis peccatoris exhibet Iudas, respicientis autem latro. At prius est collabi peccatorem, quàm erigi; Item ante filium dexterae latronem, Christo in cruce genitum, proditor à reſte lenimen lancinantis conſcientiæ petijt, ut ex infra tractandis fiet verifimilius. Tamen quòd hæc fit veluti generatio unius & corruptio alterius, & corruptionem naturali antecessione ac dignitate precedat generatio; quod item rerum ſancti latronis tractatio, longè ſapidiffima & amœniſſima; Iudæ autem exitium, & fœda ad illud progressio, horroris ac inſuauitatis plena obuersaretur, inualuit ſancti latronis præmittendi conſilium. Præterquam quod Iudæ catastrophen, ſancti latronis conuerſioni præuiſſe, (ut pro-

6 Aditus ad tractationem.

*a* Orat in  
parasc.  
babilius sit,) non est tamen planè cer-  
tum. Imò S. Athanasius <sup>a</sup> testatur inau-  
disse Iudam de latronis conuersione ;  
eámque nefario proditori grauiorem ip-  
so laqueo uisam pronuntiat.

Habet Lector scopum nostrum, ac or-  
dinis rationem. Quod uerò in his duo-  
bus Christi discipulis proditus sub idem  
tempus sit PESSIMÆ VITÆ  
FINIS OPTIMVS, itémque  
OPTIMÆ VITÆ FINIS  
PESSIMVS, illum mihi ex hac  
tractatione fructum sanè maximum  
pra ceteris postea colligendis, spondere  
posse uideor, quem S. Augustinus <sup>b</sup> his  
uerbis expressit. [Quis homo iudicat de  
homine? Temerarijs iudicijs plena sunt  
omnia. De quo desperauimus, subito  
cõuertitur, & fit optimus: de quo multùm  
presumpsimus, subito deficit & fit pessi-  
mus. Nec timor noster certus est, nec  
amor noster, certus est. Quid sit hodie  
quisque

*b* ib. de  
pastor. c. 12

quisque homo, vix nouit ipse homo ;  
 Tamen vtcunque ipse , quid hodie:  
 Quid autem cras, nec ipse. ] Hanc mo-  
 bilitatis nostræ veluti saburram , si ex  
 hoc labore detur eruere, nã illum optimè  
 collocatum, & extitisse iusto auctiorem  
 fructum , par fuerit existimare, cum sa-  
 luti nostræ cardo planè verti videatur  
 in rectè penetrata exitus ex hac vita  
 nostri incertitudine, quæ in duobus hisce  
 Christi discipulis mirè elucet.




PESSIMÆ VITÆ  
FINIS OPTIMVS.

Siue de Latrone in Christi  
Apostolum commutato.

*Anteriora Sancti Latronis tempora, ad  
carcerem usque, ex coniecturis  
vestigata.*

CAPVT I.

I.  Vod circa Cyprianū, ex  
mago sanctissimū marty-  
rem, Nazianzenus; <sup>a</sup> Item  
quod circa S. Anastasiū, ex  
mago monachum & martyrem, Petrus  
<sup>b</sup> Damianus; ac circa S. Bonifa-  
cium, ex adultero & ebrioso omnibuf-  
que flagitiis cooperto, inuictum Chri-  
sti

<sup>a</sup> *Grat.* 18.

<sup>b</sup> *Serm.* 3.

sti pugilem, idem Damianus <sup>a</sup>; quod <sup>a Serm. 20.</sup>  
 etiam circa pastorem ex lupo, & ex  
 blasphemo Apostolū, Paulum inquam  
 ex Saulo, faciendū sibi censuit sanctus  
 Chrysostomus <sup>b</sup>, vt scilicet eius primò <sup>b Hom. in  
 illud. Sau-  
 lus adhuc  
 spirans co.  
 s. Gracol.</sup>  
 scelera, & vitam anteriorem in vanita-  
 te sensus sui, imo in nequitia & Eccle-  
 siæ persecutione transactam expone-  
 ret; mox ad eius decora & subsecutum  
 tempus progressionem facturus; hoc  
 mihi circa Latronem, in quo magnalia  
 Dei suspicere consilium est, prope ne-  
 cessariò præstandū video. Mirum enim  
 quantum ea vtriusque status contentio,  
 conferre queat ad perspiciendas inæsti-  
 mabiles diuitias diuinæ benignitatis,  
 quas in hoc gratiæ ostento, & verè mi-  
 raculo vestigare, ac pro viribus perspi-  
 cere propositum habeo. Et hac ratio-  
 ne, non in orbe tantū, iuxta Sapien-  
 tis obseruationem, sed in hac quoque  
 tractatione, contra malum bonum erit,  
 & contra mortem vita, & contra virum  
 iustum peccator; eoque consilio quod  
 obseruat supra Nazianzenus, sua pro-  
 bra Matthæus, sua item flagitia Paulus,  
 non dissimularunt; vt propterea con-

cludat Theologus , ignaui admodum atque abiecti animi sibi videri, eos qui viris sanctis ad meliora mutatis contumeliam inferri existimant commemoratione anteriorum factorum, quæ ad commendandam Dei in ipsos beneficentiam tanti sunt.

2. Ferè tamen omnem nobis in hac parte progressum intercludit , ieiunitas vel potius altum silentium rerum, quæ ad Sancti huius Latronis anteriorem vitam spectant apud probatos scriptores. Diuina sanè historia, extremam eius vitæ periodum attigisse contenta, reliqua quæ antecesserunt omnia, prescit silentio ; Tantum profligatam fuisse ac infamem viuendi rationem non dissimulauit, vocans Latronem, quæ est viarum obsessoris, ac perditæ omnino grassatoris, recepta appellatio. Per hoc enim latro à fure secernitur, vt notauit Gregorius Nyssenus <sup>a</sup>, quod latro ad furtum adiungat homicidium si sit opus, sitque ad occidendum paratus, & armis instructus, non item fur : proptereaque latro , apta cædibus patrandis loca occupat, & socios assumit, vt ibi notat

<sup>a</sup> In epist.  
Cano. ad  
Latoium  
Episc. Mi-  
syl.

notat Balsamon; hæc est igitur notio latronis; ut ut primùm ea vox sonuerit, cum apud exteros, Varronem <sup>a</sup> & Festum <sup>b</sup>, ac Seruium <sup>b</sup>, tum in sacris libris ut 2. Regum 4. Quod enim Briffonius <sup>c</sup>, admonuit, de earum numero est vox latronis, quæ ab honesta origine, postea in inuidiam sunt vocatæ. Quamuis autem interdum, & vulgari usurpatione, & scripturarum quoque usu, quilibet immaniter, & veluti extra ordinem peccans, aut non minuta sed grandia admittens, latronis nomine insignitur, ut infra testatum dabo; Tamen hunc de quo agimus, secundum usum vocis qui increbuit, dictum à scriptura latronem, non pauci arbitrantur. Tametsi ex Scriptura tantum habetur fuisse impium insignè; quando disertè sanctus Marcus <sup>e</sup> appellat eum, nequam: & eodem interprete, immo ipso Christo apud Lucam, Isaias <sup>f</sup> iniquum eum & sceleratum, hoc est atrocibus vitiis coopertum nominat. Et huiusmodi sunt quidem vulgares latrones, non tamen soli; quæ ipsa vna fuit de causis silentio obuolutæ à scriptore sacro anterioris vitæ

<sup>a</sup> L. 6. de ling. Lat.

<sup>b</sup> L. 10. &

17.

<sup>c</sup> Ad 12.

Aeneid.

<sup>d</sup> De verb.

signif.

<sup>e</sup> Cap. 15. v 28.

<sup>f</sup> Cap. 53.



vita latronis : nam præterquam quod non multū intererat scopi sacro scriptori propositi distinctè appèdere latronis flagitia ; apud Deum eiusque scribas, ea tantū tēpora numerantur quæ vtiliter cōsumpta sunt ; iis tacitis quæ in sceleribus sunt perdita, vt S. Gregorius <sup>a</sup> scitè aduertit, tractans illud. *Filius anni vnus erat Saul cum regnare cepisset ; duobus autem annis regnavit in Hierusalem ;* quod ex eo quem proposui Scripturæ more dictum constat, cū alioqui Saülem çtate florentem regnum iniuisse, illudque per annos plures moderatum esse, sit extra dubium. Quamuis autem Scriptores facri adeò parcè anteriora S. Latronis attigerint, tamen nonnulla de iisdem apud aliquos habentur, quæ hîc attexuisse non erit inutile.

3. Nomen ei fuisse Dimæ, non pauci produnt, & disertè Ganfridus Vindocinensis <sup>b</sup>. Quin etiã Cardinalis Baronius <sup>c</sup> testatur eo ipso nomine dicata S. Latroni sacella nonnulla, erectasque memorias reperiri. Antiqua tamen Martyrologia, vt Malonius <sup>d</sup> aduertit, non Dimam sed Dismam appellant ; Quamquam

<sup>a</sup> Lib. 1. in  
1. Reg. cap.  
3. initio.

<sup>b</sup> Serm. 10.  
in fine.  
<sup>c</sup> Ad Rom.  
Martyr  
25 Mart.  
litera q.  
<sup>d</sup> Ad cap.  
21. Palæo.  
de sacra  
synodo.

quam quæ ea sint Martyrologia non prodit Malonius, & me latere fateor. Nam vetus Romanum Martyrologiũ, à Rosuedio nuper erutum, item Bedæ, Adonis, Vsuardi, & Vvandelberti metricum quod est apud Bedam, de Latrone omnino silent: vulgatum denique Romanum, quod eius meminit 25. Martij, suppresso nomine eum refert. Itaque quæ sint ea antiqua Martyrologia, à Malonio memorata, me planè laet. Ea tamen quæ retuli Latronum nomina, legere est apud obscuros quosdam auctores non admodum antiquos, à Malonio adductos; ac etiam in damnationis edicto per Pilatum conscripto, quod refert Adricomius,<sup>a</sup> vbi malè Latroni, Cismæ nomen fuisse dicitur: Gisman alij nominant, librariorum vt videtur errore ob literarũ similitudinem, Cui, etiam tribuendum quod apud S. Antoninum habetur, dictum fuisse Gesmã, vel vt habet Leonardus de Vtino<sup>b</sup>, Iesmam, aut Gestam, vt habet Petrus Exquilinus<sup>c</sup>. Lõgè aliter apud Bedam<sup>d</sup> insulsus auctor, cuius sunt collectanea & flores, absurdè omnino inscripti Bedæ,

ad

<sup>a</sup> *Numero*  
115.

<sup>b</sup> *Concia.*  
*de passio.*

<sup>c</sup> *Lib. 3. c.*

<sup>d</sup> 228.  
*Tom. 3.*

ad quæstionem eo loco propositam, quæ sint Latronum cum Christo crucifixorum nomina; respondet; nomen bono Latroni fuisse Matha, reprobo autem Ioca; quæ otiosè conficta sunt, vt alia non pauca in eam farraginem congesta, à vero & veri similitudine alienissima. Quare tametsi non sit vsquequaque exploratum, quo ex fonte manarit Dismæ nomen, quo Sanctum Latronem appellari retulimus, nec ad decus nominis in cælo conscripti, interesse magni videatur, illud certò euulgari in terris, tamen quod receptam apud plerosque, ipsisque sacellis ac templis constabilitam Dismæ appellationem, nihil sit quod conuellat, maneat sanè; & quam nihil validè improbat, sufficienter probata habeatur.

4. Non plura de S. Latronis nomine. Iam genere ac gente cuius fuerit, æquè obscurum est. Non Iudæum sed Ethnicum fuisse, significat S. Chrysostomus<sup>a</sup>, cum in Latronis sancti laudibus ponit, quod in Christum crediderit, homo propheticarum vocum & lectionum sacrarum rudis, qui que eas non inspexisset.

<sup>a</sup> Serm. 7.  
additio  
in Genes.  
tem. 2.  
Gracol.

xisset modò, sed ne inaudisset quidem. Astipulati videntur, qui eum Ægyptum faciunt, Latronū principis filium, ipsúmque etiam Latronem, qui de Hebræis in Ægyptum abeuntibus prædas ageret; vnde factum dicunt vt Christum, cùm Sanctissimæ parentis vlnis deferretur in Ægyptum, interceperit, quæ ei tandem salutis occasio extiterit, vt infra recitabo. Laudat in eam sententiam Exquilinus Episcopus, <sup>a</sup> compilationem Damasceni, quæ quodnam sit opus, ignorare me fateor. Eadem ex parte refert, nec reprobat, auctor libri de vita Eremitica ad sororē <sup>b</sup>, qui extat

<sup>a</sup> Lib. 3 c. 228.

<sup>b</sup> Cap. 48.

inter D. Augustini opera, estque reuera S. Anselmus cui liber ille sub nomine libri tripartiti de diuinis beneficiis ad sororem in manuscripto codice quem nuper vulgauimus, disertè adscribitur. Suspicio denique ducitur à quibusdam, ex confixione in cruce, quod supplicij genus ex Deuteron. 21. Iudæis circa gentiles suos interdictum pronuntiant; ac proinde cum clauis confixum esse Latronem, sit extra controuersia, innui volunt externum fuisse, non Iudæum.

Cæte

Cæterum quàm hæc omnia labent, nihil est necesse monstrare, quod enim S. Chrysoſtomus neget Latroni audita Prophetarum oracula, indèque fidem eius extollat, qui illis non perceptis, fidem Christo per prophetias adumbrato non abrogarit, facilè referri potest ad profligatam vitam Latronis, tamenſi Iudæi. An enim Latrones, admodum ſolliciti eſſe ſolent de rebus ſacris earumve peritia & indagazione celebrari? Vt autem Ægyptius gente fuiſſet, nihil obſtaret quo minus religione ſacriſque institutis, Iudæus diceretur, cuiuſmodi per ea tempora etiam Philo, aliiſque. Sed Latronem Sanctum fuiſſe Ægyptum nihil planè eſt quod ſuadeat. Narrationem autem cui ea Latronis ex Ægypto deriuatio incumbit, nèpe intercepti Chriſti infantis cū Ægyptum adiret Herodis rabiem declinans, nullius locupletis, vel etiã idonei auctoris testimonio ſubnixã, fabulis accèſſeo. Commentitium denique eſt, quod interdictum Iudæis ſuorum reor ū crucifigione, affirmatur; Et vt Iudæis interdictum ea fuiſſet, Romano vſu, latronibus infligi

infligi solitam eam pœnam docent Co-  
uarruias;<sup>a</sup> & Faber.<sup>b</sup> at Romani in re  
nostra, supplicij irrogatores & aucto-  
res fuerunt. Itaque cùm nihil sit quod  
vel probabiliter doceat hominem in Iu-  
dæa supplicio affectum, fuisse externū,  
haud grauatè admitto, Latronem gene-  
re ac institutis fuisse Iudæum, tametsi  
non ex Iudaicis scitis ac legibus vitam  
exigeret, sed immanibus sceleribus, gē-  
ti suæ, cōculcatis patriis iuribus infestus  
esset. In quam partem concessisse video  
Euthymium<sup>c</sup> & Maldonatum,<sup>d</sup> qui  
boni Latronis confessionem ad id ex-  
pendit. Nam Christum, tanquam Mes-  
siam, & regni quod Iudæi expectabant,  
dominum professus est; ex sensu vtique  
gentis suæ, quem ab infantia combibe-  
rat. D. Augustinus, an priusquàm ca-  
peretur, aut priusquàm sceleribus suis  
mortem esset cōmeritus, in Christi ouile  
cooptatus fuerit, & Christiano baptif-  
mo lotus, disputans tantùm nihilque af-  
firmans proposuit; nihil tamen est,  
quod eam suspicionem firmare vllate-  
nus possit; & difficultas quæ D. Augu-  
stinum<sup>e</sup> ad id proponendum adegit,

a lib 4  
var. cap 5.  
num 3.  
b lib. 2.  
Semest. c. 8.

c Svo cap.  
67. in  
Matth.  
d Matth.  
27. num.  
44.

e Lib. 3. de  
Orig. ani-  
mæ c. 8.

quòd nimirum alioqui periclitabitur  
Baptismi necessitas, si latro absque eo  
suscepto saluus afferatur, facillimè suo  
loco expedietur, etiamsi latronem Chri-  
sti fidem ante carcerem & crucem non  
esse professum, cum receptissima sen-  
tentia concedamus, eumque Christia-  
no Baptismo re ipsa lotum, non affir-  
mus, sed in peccatis suis omnino im-  
manibus captum dicamus, & ad crucem  
abductum, prius quàm Christiana fide  
imbueretur.

5. Sceleribus pariter nõ vulgaribus sed  
immanibus, distentum dixi Latronem.  
S. Eulogius <sup>a</sup>, fratricidij Latronem san-  
ctum accusat, quod vnde hauserit ne-  
scio: S. Chrysostomus <sup>b</sup> multis homici-  
diis inquinatum dicit. Cosmas Hiero-  
solymitanus <sup>c</sup> vocat eum *νικτιλοχον*  
quia noctu positis insidiis prædabatur,  
ut ibi exponit Theodorus. Quominus  
autem Latronis appellationem præmã,  
& ex vocis cortice inferam grassationi-  
bus, & itinerum infestationi aut noctur-  
nis populationibus vacasse Latronem  
nostrum, obstat quòd Barrabas quem  
propudiosa præelectione Iudæi expe-  
tierunt

<sup>a</sup> In Apo-  
logetico.

<sup>b</sup> Homil.  
55. in Ge-  
nes.

<sup>c</sup> in cano-  
ne de exal.  
S. Crucis  
Oda 7.

tierunt, latro dicitur à Ioanne <sup>a</sup>, neque <sup>a Cap. 12. extremo.</sup>  
 tamen certū est illum latrociniis pressè  
 acceptis, & viarum publicarum infes-  
 sione forduisse; sed disertè Lucas <sup>b</sup> & <sup>b Cap. 23.</sup>  
 Marcus, <sup>c</sup> seditionis, & homicidij in <sup>c Cap. 15.</sup>  
 seditione patrati illum insimulant. Ita-  
 que Latronem *ληστήν* Ioannes vocauit,  
 hoc est facinorosum, non qualemcum-  
 que, sed eximiū ac nobilem, Matthæus  
*insignem vimētum* nominauit. Quare ij  
 quoque patibularij quos Christo ad in-  
 famiam adiungi placuit, potuerunt non  
 grassatores esse, sed eximij facinorosi  
 alterius generis. Immanes certè pecca-  
 tores, ac præsertim qui in alios nihil  
 non audent per vim apertam, vulgus  
 Gallicum latrones & grassatores, *larrom*,  
*brigand* denominat, ob affinitatem cum  
 propriè dictis latronibus qui itinera in-  
 festant, & nullis iniuriis ac facinoribus  
 temperant. Nostros S. Lucas primum  
 vocauerat *duos nequam*, Marcus *iniquos*,  
 aitque in eos cadere scripturam quæ  
 Christum cum iniquis reputādum pro-  
 nuntiarat, alludens scilicet ad locum  
 Isaïæ quo dicitur Christum cum scele-  
 ratis reputandum. Iniquos igitur ac sce-



a Serm. 1.  
de conuers.  
S. Pauli.

b Contēpl.  
de confic.  
carnis &  
anima c. 4.  
num. 2.

leratos, homines nequam, non vulgari sed eximia nequitia, Latrones dici poterūt, quamuis aliis sorderent sceleribus, quàm quæ vocis cortex profert. Idque fortassis existimauit Innocētius III.<sup>a</sup> qui inter alia pœnitentis benè animati exempla, Latronem sanctum cruci suffixum, & à Christo misericordiam consecutū repræsentiās, ait eum propter homicidiū ac seditionem, missū in carcerem, cruci tandem addictū esse, & idem

habet Idiota;<sup>b</sup> qua in parte quātus falsos memoria hos auctores, quæ de Barrabba sunt prodita ad Sanctum Latronem transtulisse dici queat, tamen poterunt quoque nō aliud in isto latrocinij genus agnoscere quàm quod in Barrabba describunt Euangelistæ duo; immanium scilicet scelerum, cuiusmodi sunt, popularis seditio, & homicidium. Similitérq; Ennodius in vita S. Antonij Lerinensis, quemdam zelotypum, qui suspiciones suas sanguine eluerat eius, quæ fœdati genialis thori insimulabat, ait à S. Antonio agnitum, quamuis crasso indumento Latronem tegetet, & monachum ementiretur: Vbi hominem

ex zelo quo laborabat, cæde pollutum, vocat latronem.

Fædo illi ac barbaro vitæ generi, quædiu institerit latro de quo agimus, diuinare non licet. Fabulones quidem illi, qui infanti Iesu vix nato, occurrisse volunt iam Latronem, ad annos circiter quadraginta latrocinationes eius diffundunt; neque enim tarda esse solent latronum supplicia, vt etiam Imperatores Honorius & Theodosius, <sup>a</sup> à latronum tormentis, non Quadragesimam, non ipsum sacrum Paschæ diem, exceptum voluerint, profitentes, [facillimè & in hoc summi numinis sperari veniam, per quod multorum salus, & incolumitas procuratur.] Itaque non ita multò antè quàm ad crucem cum Christo raperetur, comprehensum oportuit; hoc est annis 34. ab eo tempore quo eum incurrisse in Christum scribunt. Eum verò incursum, fuisse primam Latronis grassationem, vel maleficij tyrocinium, nemo nisi diuinans affirmarit. Restat igitur iuxta illam de Latrone in Christum infantem incurrente narrationem, vt eum annos cir-

*a L. Pro-  
vinciarum  
c. de feriis.*

citer 40. latrocinatum, longo & securo nequitiae usu, quantus obtingit latronibus, profiteantur. Sed ea narratio quanti apud me sit, iam indicaui, eamque infra plenius referam & excutiam. Quare per quantum tempus, diuina patientia latronem dira omnia atque maligna patrantem sustinuerit, non habeo quod dicam.

Tantum, quod ex Scriptura liquet, hoc confirmo, poenam quae antecedentem scelestum non deserit, Latronem digna factis recepturum apprehendisse, ac contrusum in neruum, mox inferendis cruciatibus obnoxium factum, sub illud tempus quo auctor vite noxij specie comprehendi voluit, vt genus nostrum captiuitate sua assereret in libertatem, & morte reuocaret ad vitam. S. Chrysostomus<sup>a</sup> aut quiuis alius auctor homiliae de caeco a natiuitate, ait Latronem Sanctum, mox a comprehensione, tormentis de more subiectum, nihil esse professum. Sed hoc oratorie a Chrysostomo dictum apparet, vel ex latronum consuetudine, qui obfirmati in nequitia, hoc quoque criminis superpondia


<sup>a</sup>Tob. Gra  
col.

pondio anteriorum scelerum mensuram  
cumulant, quod legitime rogati elin-  
gues sunt ad prodenda quae gesserunt.  
Inde verò S. Chrysostomus commen-  
dat Latronis iam Sancti poenitentiam,  
quem non puduerit publicè ex cruce  
euulgare quae fecerat, & profiteri se  
digna factis recipere. Et quamuis im-  
probabile non sit, priusquam diuino  
afflatu in cruce resipisceret eam sincer-  
ritatem defugisse, S. tamen Ambrosius<sup>a</sup>, a Lib 5. de  
fide c. 5.  
Latronem inter confessi sceleris sup-  
plicia constitutum, emeruisse ait praemia  
innocentis; exuentem Latronis meritas;  
in quibus verbis aperte agnoscit Latro-  
nem priusquam de caelo lumen hau-  
raret, scelera sua ob quae in crucem actus  
est, fassum esse.

---

*Sancti Latronis ueductio ad crucem,  
verberatio, atque confixio.*

CAPVT II.

 Compactus in carcerem latro,  
agno Dei innocentissimus, cum  
socio item Latrone, supplicij  
comes adiunctus est. Hoc verò vel ipsos

<sup>a</sup> Hom. 88.  
<sup>m</sup> March.

lapides in lacrymas emollire posse, si non mens læua præpediat, verè admodum dixit Chrysostomus, <sup>a</sup>. quantum enim est, medium in Sancta Triade, paulò ante, medium inter Moysen & Eliam in decore suo conspicuum, & in medio Synagogæ Deorum, omnium inquam Sanctorum & Angelorum & hominum, de vniuerso terrarum orbe sententiam laturum, indignissima societate, medium inter Latrones, ad supplicium rapi; En verè Dauid in cathedra inter tres sapientissimus, sicut tenerimus ligni vermiculus. Sed desino factum per se foedissimum & omni execratione ac detestatione perspicuè dignum, exaggerare dicendo.

<sup>b</sup> Cap. 15.  
v. 28.  
<sup>c</sup> Cap. 53.  
v. 12.

Causas eius venantur nonnulli, & vnam primò proferunt à S. Marco <sup>b</sup> prolatam, vt Isaia <sup>c</sup> Prophetia impleretur, quæ dixerat, & cum iniquis reputatus est. Marcus tamen non hanc profert causam, ascitorum in Christi crucis societatem latronum, sed euentum dumtaxat exponit; sic enim scribit. *Et crucifixerunt eum, & cum eo crucifigunt duos Latrones, vnum à dextris, & alium à sinistris eius,*

*eius. & impleta est scriptura que dicit, & cum iniquis reputatus est. Per se liquet, quã non querat eo loco Euãgelista, rationẽ adiuncti Christo Latronis, proferre impletionẽ prophetiã. Immo tamen si pro crebro scripturæ alibi more, adhibita fuisset particula *ut*; dixissetque Euangelista, crucifixos esse cum Christo Latrones, ut impleretur scriptura, quæ eam latronum consociationem prænuntiabat, non esset idcirco affirmandum, reddi à sacro Scriptore causam consociationis illius, quandoquidem [ particula *ut* non semper causalis est, sed etiam nonnunquam rerum euentum significat ] verba sunt S. Chrysostomi, pluribus exemplis id illustrantis, circa illum Apostoli locum, *Oportet hæreses esse, ut qui probati sunt manifesti fiant in vobis.* Id quod etiam annotat Basilii<sup>a</sup> Seleuc. expendens illud, *sed ut glorificetur filius Dei per eam.* Cùm igitur hoc loco, ne ea quidem causæ finalis umbra appareat, quã adhibita particula *ut* aliquando infert, quorsum comminiscamur prolatam verbis allegatis causam à Marco, adiunctorum Christo latronum, quam ( quod iidem faciunt qui*

<sup>a</sup> *Orat. 40.*

referunt ) refellere cogamus tanquam ineptam, quippe qui Deum duntaxat, non item Pilatum de prophetijs implendis nihil cogitantem, mouerit? Immo verò impletionem prophetiarum ne causam quidē fuisse respectu Dei, nec eum mouisse ad permittendam facinorosorum cum Christo additionem ad supplicium, ex eo apertè demonstratur, quod & Chrysostomus proximè laudatus egregiè perpendit, non propterea fiunt aut à Deo præuidentur quæ prædicta sunt, ut prædictio non sit cassa; sed ex eo quod positum sit prænuntiationis obiectum, cōsequitur impleri prænuntiationem, & ostendi non irritam, ita ut scopus ac finis ponendæ rei prænuntiatæ nequaquam sit prophetiæ expletio, sed prophetiæ præmittendæ finis sit anterior rei demonstratio, rei verò positæ effectus sit expletio prophetiæ.

Germanam igitur causam sociatorum Christo ad pœnam latronum, reddere possumus duplicem, pro duplici conjunctionis illius origine quam excogitare licet; nimirum ex parte Iudæorum vnā, alteram verò ex parte iudicis Pilati

Pila  
[ Me  
affi  
fusp  
cup  
Chr  
æstu  
mul  
lore  
foci  
gran  
par  
esse  
me  
not  
Ru  
run  
phy  
ipsa  
nul  
S.  
spe  
fest  
ign  
leg  
in  
tat

Pilati. Nam Iudæi, ait Theodoretus <sup>a</sup> *Orat. 10. de pressid. sub med.*  
 [ Mediū quoque inter duos facinorosos affixerunt Christum, mala nimirum suspitione illum apud populum grauare cupientes. ] Itaque pro ea rabie qua in Christum agebantur, ad expiandam æstuosissimam sitim qua flagrabant cumulatā Christo modis omnibus cū dolore ignominia, Latrones illi supplicij socios adiungendos vel expetiunt, vel gratissimū habuerunt, tanquā latronum particeps, imo dux & caput habendus esset, qui & cum ijs in crucem actus, & medioloco, tanquā illustriore, & magis notando penderet, vt S. Bonauentura <sup>b</sup> *b. l. de pōn. sect. vita ad Soror c.*  
 Rupertus <sup>c</sup> ac Chrysostomus <sup>d</sup> annotarunt: Spe profectō falsi, quod Theophylactus <sup>e</sup> animaduertit, [ nam & in ipsa cruce Latronem saluauit, quod nullo miraculo minus est. ] Et pulchrè S. Athanasius. <sup>f</sup> [ Iudæ alias mortis species prætereuntes, ad crucem festinarunt, punitionis simul atque ignominia id instrumētum existimātes legisque maledictum morti quæ fiebat in ligno accommodant: mortis grauitatem hac ratione magis adhuc onerare

<sup>b</sup> *b. l. de pōn. sect. vita ad Soror c.*

<sup>c</sup> *Lib. 13. in Ioan.*

<sup>d</sup> *Hebr. 88. in Marth. c. Inc. 19.*

<sup>e</sup> *Ioan.*

<sup>f</sup> *Orat. in parascl. 10. 2. Gref.*



re se arbitrantur. Ignorarunt autem, quod crucem, victoriæ gloriosissimæ symbolum adornarent: quin ne his quidem contenti, participes atque cōsortes mortis ipsius, etiam Latrones esse voluerūt, vt mortis huius comitatio finē efficeret turpiorem. Cœterum fugit eos, quod cū Latronem vnâ cum Christo crucifigebant, proprijs suis suffragijs præconem regni crucifixi pronuntiarent: *Domine inquit, memento meci, cū veneris in regnum tuum.*

*a Hom. 85.  
in iouan.*

Quam item malè Iudæorum incendiari Satanae id cesserit, egregiè sic tradit Chrysostomus <sup>a</sup>. [ Voluit dæmon rem ipsam obregere, non tamen valuit. Crucifixi sunt tres, claruit vnus Iesus: vt intelligas eius virtute omnia provenisse, atque tribus crucifixis miracula patuerunt; nemo tamen vllum, alteri latronum attribuit, sed soli Iesu. Ita Diaboli insidiæ irritæ factæ sunt, & in eius caput omni modo irruerunt. Nam ex duobus vnus saluus factus est. Non solum igitur Crucifixi gloriam non offendit, sed non parum auxit. Neque enim minus fuit in Cruce Latronem conuerti

conuerti & paradifum intrare, quàm petras collidi. ]

Pilati verò cōfiliū, erit qui cenfeat, fuisse, apertæ iniquitati, in quam humanæ gratiæ captatione præceps iuerat, velamentum aliquod obtendere. Quod enim nemo dubitaturus eſſet iure damnatos latrones, affricandam innoxio ſcleris fuliginem apud vulgus pœnæ ſocietate, minuendamque ſi quæ foret, protritæ innocentæ inuidiam exiſtimauit. Hæc de Pilati mente in eo factò, nō aliter approbarim, quàm ſi ipſe ſponte ſua in illud conſilium venit, nemine impellente. Quamuis longè veriſimilius videatur, arte Iudæorum, & inſaturabili in Chriſtum odio, eam ignominæ acceſſionem agno innocentiffimo factā. Iudæorum verò nequitæ velificatum, hominem, Philone<sup>a</sup> auctore, omnibus flagitijs coopertum, iudicemque corruptiſſimum Pilatum, populari auræ captandæ, in vilis, vt rebatur, tametſi innocui capitis, indigniſſima tractatione atque ludibrijs: Deus verò hoc ipſum traxit ad cumulum ſatiſfactionis Chriſti, ea acceſſione probri  
cumu

*a Lib. de  
legat. ad  
Caium.*

a Serm. 3.  
de ramis  
palmi.

cumulatum, eiusque manifestationem: quod enim acutè attigit Bernardus, <sup>a</sup> si qui adiungendi Christo socij fuerunt, prauos esse latius fuit, [ vt nulla prorsus suspicio posset haberi, tanquam ex eis minus efficax sacrificium suppleretur. ]

b Cap. 23.

Ex his Latronis cum Christo ad supplicium deducti, manifesta ratio liquet. Deductum cum Christo dixi, quia ita apertè Lucas. <sup>b</sup> *Ducebantur* ( inquit ) *& alij duo nequam cum eo, vt interficerentur.* Cuiusmodi autem fuerit hæc deductio, an videlicet Christum proximè antecederent Latrones, an proximè subsequerentur, an cingerent eius latera, incertum est. Nec dubitum quin pro more quem in ipso Christo vsurpatū constat, gestauerint etiam ipsi, cruciatus sui instrumentum. Vt enim in Christo singulare aliquid ac nouū ea in parte tentarint Iudæi, vel Præsidis administri, & ipsum quidē cruce oneratum abduxerint, latronibus autem valentibus ac vegetis qui vnà ducebantur, remissionem fecerint laboris in gestanda cruce subeundi; verisimilè certè non est, vigente præsertim contrario vsu, quem disertè

disertè verbis illis consignavit Plutar-  
 chus<sup>a</sup>, [Corpore quidem quisque male-  
 ficorum suam effert crucem.] Conci-  
 nuntque illa Artemidori<sup>b</sup>, [ qui in cruce  
 figendus, prius eam portat. ] Cuiusmodi  
 verò ea crux fuerit, frustra quærerem.  
 Certum quippe videtur, idque Iudæorū  
 scopus, & sceleris prætenfa communi-  
 tas planè fert, ac etiam narratio de S.  
 Crucis inuentione confirmat, eiusdem  
 omnino formæ ac rationis fuisse latro-  
 num crucem, cuius ipsa Christi crux,  
 de qua tam multæ summa diligentia &  
 accuratatione conscriptæ grauissimorum  
 recentiorū, Iusti Lipsij, Iacobi Gretseri,  
 Bosij, aliorumque tractationes omnium  
 manibus teruntur, vt otiosè omnino ac  
 cum lectoris fastidio cramben toties  
 recoctam viderer appositurus. Non  
 melius quæsitum, aut dubitatum à non-  
 nullis, an cruces Latronum quatuor ve-  
 luti brachijs sicut crux Christi, consta-  
 rent. Sed eam dubitationē rectè reijcit  
 qui eam refert Lucas Tudenfis<sup>c</sup>; cum  
 ex historia crucis inuentæ, quæ perhibet,  
 triplicis crucis similitudinem, S. Hele-  
 nam aliquandiu habuisse ancipitem;

<sup>a</sup> Lib. de  
sera numi-  
nia vindic.

<sup>b</sup> Lib. 2.  
oniro. cap.  
41.

<sup>c</sup> Lib. 2.  
contra Al-  
big. c. 19.

tum

tum ex S. Latronis cruce ad Nicosiam Cypri seruata, in qua testatur Tudenſis, quatuor illa brachia animaduerti.

5 Tantum difficultas est nonnulla, quoad titulum; que cruce Christi a Pilato appositum, Euangelia testantur tacitis latronum titulis, ideoque latronum cruces titulis non fuisse prenotatas, sentiunt plerique. Immo S. Chrysoſt.<sup>a</sup> eumque de more affectati<sup>b</sup> Theophylactus & Euthymius.<sup>c</sup> ad diuinam prouidentiam referunt, quod sola Christi crux titulo prenotata fuerit, ut defossa posset eo indicio agnosci, quod & factum produnt, suffragante S. Ambrosio;<sup>d</sup> sed refragantibus alijs grauissimis Patribus, qui Crucis Dominice agnitionem miraculo adscribunt, non titulo vel fixura ex clauo, quo titulus cruce Dominice commissus fuisset. Præsertim quia verisimile non est, ad eam tituli affixionem clauum grandio- rem fuisse adhibitum, sed minutum, eo- que crucem modicè foratam, nec adeò altè quin clauus vestigia facile obliterari possent, dissecto mox clauo ac titulo, ut Ruffinus<sup>e</sup> prodidit. Alij tamen apposi-

<sup>a</sup> Hom 84.  
in Ioan.  
<sup>b</sup> In c. 19.  
Ioan.  
<sup>c</sup> In c. 27.  
Matth.

<sup>d</sup> Orat. de  
obitu Theo-  
dos.

<sup>e</sup> Lib. 1.  
hist. c. 7.

tos

tos fuisse Latronum crucibus titulos, indubiè statuunt, quos sequitur Pala-  
cius<sup>a</sup>. Res est vtrinq̄ue probabilis, ideo-  
que potior pars recentiorum, aut pro  
neutra parte pronuntiat, aut ægrè in  
alterutram inclinat. Videtis Suarem,<sup>b</sup>  
Malonium,<sup>c</sup> & Gretserum<sup>d</sup>. Vt ipse  
quoque nihil definiam, facit, quod am-  
biguum sit ecquis hac in parte vsus in  
cruciariorum supplicio passim vigeret.  
Nam quamuis exploratum sit, titulos  
ferè non affixos, sed cùm noxij educe-  
rentur prælatos fuisse, vt est apud Euse-  
bium<sup>e</sup> cum de Attali supplicio, & Sue-  
tonium in Caio; <sup>f</sup> Itèmq̄ue tamen  
constat non rarò post descriptam in  
tabella damnationis sententiam Roma-  
na lingua; vt habent acta S. Pionij, &  
Tertullianus<sup>g</sup> sola præconis voce de-  
nuntiatam fuisse supplicij causam: (ex  
Horatij Epodo 6. Exemplum<sup>h</sup> suggerit  
Lampridius in Alexandro Seuero; )  
Interdum tamen & adhibitum, & cruci  
appositum titulum, dubitare non finit  
quod factum in Christo nouimus. Ita-  
que quamuis cruci dominicæ, ob Christi  
celebritatem, & ad infingendam sceleris

a In c. 19.  
Ioan. enar-  
rat 1.

b To. 2. 3.  
p. d. 37 f. 2.  
c Ad cap.  
6. Palaoti  
de sacra  
fudone.  
d L. 1. de  
cruce c. 29.

e Lib. 5.  
histo c. 3.  
f Cap. 12.

g Cap. 2.

famam, & eleuandam iniustæ necis inuidiam appositum titulum voluerint, tamen de latronibus, quòd nihil ea in parte certo ac firmo vsu receptum esset, ambiguum est sîntne eorum cruces titulis prænotatæ. Silentium verò Euangelistarum, de titulo Latronum crucibus appposito, neutri parti præiudicat, cùm id non agerent Scriptores sacri, vt Latronum historiam accuratè texerent. Christi verò titulum commemorant, & quia Christi erat, & quia bilem Iudæis conciuuit, & singularia mysteria signabat, de quibus alij diligenter.

6. Flagellatos tamen hos Latrones, de more cruciariorum reliquorū priusquam agerentur in crucem; (eum enim viguisse morem, Gallonius latè confirmat<sup>a</sup>,) extra controuersiam esse videtur. Nam quamuis in Christo domino, quia iussu Pilati rabidam plebem delinire fatagentis, proximè præcesserat emendatoria flagellatio, (*παιδεύσιν* Græci nominabant, *admonitionem fustium* Callistratus<sup>b</sup>, quæ erat lenior castigatio citra necem, inflicta minus nocentibus: ) non est rursus adhibita alia flagellatio,

<sup>a</sup> Cap. 4. de cruciat. marty.

<sup>b</sup> L. veluti ff. de pœnia.

gellatio, quidquid minus solidè recentiores quidam autumarint. Tamen in latronibus non videtur dubitandum, quin seruatus sit vicens tunc vsus, quem Philo<sup>a</sup> à Flacco in Iudæos cruce suffi-  
gendos, vsurpatum docet, & à Romanis item in Iudæos in Hierosolymitana clade Iosephus.<sup>b</sup> Idem de seruorum cõ-  
iuratorum supplicio agens Liuius<sup>c</sup> tradiderat; & seruatum etiam ab Alexandro, cum eos qui Petram obfirmatè defenderant crucibus affigi placuisset, scribit Curtius<sup>d</sup>. Memorat porrò Philo<sup>e</sup> ob-  
scurissimos quosque qui maximorum suppliciorum pœnas exciperent, ( cuiusmodi perspicuè latrones, ) aliter & ab aliis cæsos Alexandria, vbi Præsidem agebat Flaccus, quàm honoratas cæteroqui personas si quando supplicium commeritæ reperirentur; quæ liberalium siue ciuilium, ( vt idem nominat ) ac ignobiliùm flagrorum differentia, an apud Iudæos in Iudæa vigeret, locumque circa Latrones Christo adiunctos habuerit, non affirmo. Tantùm fixum esto, flagellatos esse pro omnium cruciarioum more Latrones, vt à ciuili

<sup>a</sup> lib in  
i lacum.

<sup>b</sup> lib. 4,  
aliàs 5. de  
bello.

<sup>c</sup> Lib 34.

<sup>d</sup> Lib 8.  
<sup>e</sup> ibid.



societate veluti diuellerentur; Is enim flagellationis illius inferendæ, finis fuit. Latronibus autem Christi sociis irrogatam flagellationem censuerim, vel in deductione ad crucem, quod solenne olim iis qui sub furca traducebantur, vt docet celebre exēplum Autronis apud Lactantium <sup>a</sup>, vel sub ipsam crucifixionem, inque eius perficiendæ puncto ac loco. Nam subito popularis quasi turbinis furore abducto ad furcam Christo, abrepti sunt pariter latrones, qui ei essent ad supplicium comites. Nec principum malignitas, verita in plebe ad facinus inflammata remissionem nequitia, inducias concessisse videtur ministris, ad flagella latronibus prius irroganda, quam abducerentur. Itaque cæfos sub ipsum extremum suppliciū, vt apud Curtium Petræos, alibique alios, verisimile est.

7. Et quia ad flagellationem nudati sunt, ambigi præterea potest an vestes resumpserint, priusquam crucibus affigerentur, ne nudi penderent. Vestitos enim pependisse Latrones significare videtur verba quædā S. Chrysostomi <sup>b</sup>,  
 si

<sup>a</sup> Lib. 2. in-  
 sit. cap. 8.

<sup>b</sup> Hom. 88.  
 in Matth.

si tamen ea verba Latinæ interpretationis antiquioris, cum Græco codice exigamus, longè alicuius mens Chrysofostomi apparebit [ Postquam ( inquit ) deludentes saturati sunt, duxerunt ipsum ut crucifigerent & denudato ipso, vestes eius ceperunt, & sedentes observabant quando expiraret & vestes eius inter se partiuntur quod in condemnatis vilibus & abjectis fieri solet ac omnino destitutis. Partiuntur ea vestimenta per quæ miracula facta sunt. Sed tunc nihil efficiebant, Christo ineffabilem illorum virtutem cohibente. Ideo autem magis hic fuit contemptus, quia in abjectum quasi atque omnium vilissimum agebatur, ut in latrones nihil tale gestum fuerit. ] Itaque vult tantum S. Chrysofostomus, milites lectionem vestium Christi, non Latronum, commisisse sortibus, siue quod ad earum contactum, ut ante, non semel curandos ægros sperarent, siue quod licet simplices, tamen mundæ & puræ essent. Quare nihil ille locus facit contra receptam cruciariorum nuditatem quam disertè ferunt ineptiæ illæ Artemidori <sup>a</sup> Crucifigi bonum est pau-

<sup>a</sup> Lib. 2. c. 88.

peri quia sublimis est crucifixus; noxiū verò diuiti, quia nudi crucifiguntur. Et ex eo more S. Pionius vt in eius actis refertur, suspectans cœlum vltro ipse vestimentis se exiit, iamiam cruci suffigendus. An verò tanta fuerit ea nuditas, vt extremum quoque indusium exclusèrit, & contra honestatem, partes quoque illæ paterent, quas naturalis pudor oculi mandat, obscurum est, & circa Christum ipsum dissidentibus sententiis agitatum. Romana namque consuetudo nudos in crucem agendi, facile potest accipi de nuditate populariter dicta, qua passim nudi dicuntur aliqui post abiectas extimas vestes, etiamsi interula aliqua, & exili operimento tegantur, præsertimque si dumtaxat abditas habeant partes illas quas pudor patere prohibet. Qua item ratione facile quis exponat quæ de nudis in crucem actorum corporibus adducuntur ex Platonis legibus <sup>a</sup> ac Iosepho <sup>b</sup> & Luciani Prometheo. Video tamen grauissimos Patres disertè Christi nuditatem omnimodam astruere, & insignem Christi ea in nudatione ignominiam agnosce

a Lib II.

b ib. 9.

ant. 4. c. 3

agnoscere, eiusque faciem iuxta Psaltem cōfusione tunc oppletā asserere: sic enim S. Ambrosius <sup>a</sup>. [Ascensurus crucem regalia vestimenta deposuit, ut scias quasi hominem passum esse, non quasi Deū regem.] Est enim humanitas vestimentum diuinitatis, iuxta illud. *Et habitu inuentus ut homo.* Et mox. [Refert considerare qualis ascendat. Nudum video. Talis ergo ascendat qui seculum vincere parat, ut seculi adiumenta nō quærat. Victus est Adam qui vestimenta quæ sinit, vicit ille qui tegumenta deposuit, & talis ascendit quales nos authore Deo natura formauit. Talis in paradiso Homo primus habitauerat, talis in paradisum homo secundus intrauit.]

Idem habet Athanasius <sup>b</sup> asserens <sup>b</sup> *Serm. de pass. & cruce vō.* decuisse Christū eo in opere per quod nos reducebat vnde culpa Adami excideramus, exuere tunicas pelliceas quibus nos Adami peccantis lapsus obtulerat. Apollinaris <sup>c</sup> quoque <sup>c</sup> *In Tragedia Christi patiens.* nudum *repositum ligno* Christum proponit. <sup>d</sup> *lib. 16. c. 2.* Item S. Augustinus <sup>d</sup> Christum cruci <sup>e</sup> *lib. 12. cōtra au. cap. 23.* affixum cum Noë in domo sua nudato

a *H. m. de*  
*S. Andrea.*

b *Medit.*  
*vita Chri-*  
*sti cap. 78.*  
 c *Parte 1.*  
 c. 63.

d *Cap 6. de*  
*sacra sin-*  
*done.*

e *lib 1.*  
*de cruce*  
 c. 22.

f *Tom. 2 3.*  
 p. d 36.  
 sect 4.

g *Matth*  
 27. ad v. 35.

h *Parad 5.*  
 c. 42.

i *Ad ca. 6.*  
*Palao. nu.*  
 10

k *Tom 10.*  
 tra i 35.  
 l *lib 4. de*  
*imag. c. 4.*

scitè confert. Præterea Hesychius<sup>a</sup> ait, Christum pepēdisse nudum qualis fuerat homo in statu innocentia. Concinnunt plerique ascetici, & nominatim Bonauētura<sup>b</sup>, atque Ludolphus<sup>c</sup>: item Paleotus<sup>d</sup>, Gretserus<sup>e</sup>, Suares<sup>f</sup>, Franciscus Lucas<sup>g</sup>. Nec quæ è contra Abulensis<sup>h</sup>, Christi suffixi femoralia astruēs, adducit; & quæ Malonius<sup>i</sup> & Salmeron<sup>k</sup> opponunt, vt probent partes quas pudor obtegi voluit fuisse in Christo obductas velamento; necnon quæ Malonius<sup>l</sup> pro Christi in cruce vestiti figura disputat; tanti reuera sunt, vt renitentes abducant. Quare cum non fuerit Latronum quàm Christi potior conditio, eos quoque prorsus nudos pepēdisse, æquè ac Christum, est verisimilius.

8. Sic affecti Latrones, in crucibus fixi sunt, suffixo iam Christo. Ita enim aperte innuit Mattheus c. 27. vbi post descriptionem Christi crucifixionem, vestimentorum eius partitionem ac sortitionem per milites, ac tituli trilinguis appositionem ad dominicam crucem, subdit. *Tunc crucifixi sunt cum eo duo Latrones*, quod temporis

temporis determinati aduerbiū, apertè fert, Latronum crucifixionem posteriorem fuisse, non modò Christi confixione, sed etiam fortitione vestium ac diuisione, & appositione tituli. Nec repugnant alij Euangelistæ, qui simul recensere videntur Christi & Latronum confixionem, cùm hanc illi immediatè subnectant. Non inquam repugnant, quia quamuis per occasionem narratæ Christi Confixionis, addant Latrones quoque fuisse suffixos, tamen nihil statuunt, an id tunc vel postea sit factum, quod tamen statuit Matthæus, & eum ipsum ordinem seruatum, docet Clemens<sup>a</sup>, ita scribens. a Lib. 5. constit. 6a. 15.

[ Carnifices cùmprehendissent, Dominum gloriæ ligno crucis hora quidem sexta affixerunt, hora verò tertia sententiam contra eum pronunciatam acceperunt. Dederunt deinde acetum cū felle ad bibendum, tum vestiū facta fortitio, postea duos maleficos cum eo vtrinque in Crucem egerunt. ] Seruatum esse eum ordinem mirum non debet videri. Nam cùm Iudæorum cura parùm vel nihil ferretur in Latronum

crucifixionem, & in solū Christum ferueret, metuentibus rabidis illis canibus ne præda tamdiu quæsitā alicunde dilaberetur, & vel miraculo, vel mutato populi affectu neci se subduceret, vrgendum omni ratione negotium rati, facilè ministros exorarunt, vt à Christo auspicarentur supplicium, Latrones comites; à quibus nihil timebant, quique probri in Christum decreti accessio quædam erant, postmodum per otium crucifixuri. Crucifixuri inquam, atque adeò non funibus, quod Vigerius<sup>a</sup> de confixione Christi agens existimauit, nec improbat Azor<sup>b</sup> & popularis error ex pieturis imperitè confectis haustus plerisque persuasit, vt Abulensis<sup>c</sup>, & Michaël de Palacio<sup>d</sup> rectè notarunt; non inquam funibus alligati, sed clauis trabalibus per manus pedesque adactis confixi sunt. Ita apertè fert quòd crucifixos Latrones, æquè ac Christum, scribunt omnes ad vnum Euangelistæ Mattheus<sup>e</sup>, Marcus<sup>f</sup>, Lucas<sup>g</sup>, & Ioannes<sup>h</sup>: at ex eo quòd Christus crucifixus dicatur, fixuram clauorum interuenisse, ex vi vocis certum est,

<sup>a</sup> Chorda

7.

<sup>b</sup> 2. p. l. 1.

c. 16. q. 4.

<sup>c</sup> Parad. 3.

cap. 44.

<sup>d</sup> In cap.

19. Ioan.

enariat.

<sup>e</sup> Cap. 1.

v. 38.

<sup>f</sup> Cap. 15

v. 27.

<sup>g</sup> Cap. 23.

v. 33.

<sup>h</sup> Cap. 19

v. 18.

est, nam nisi clavis fixus esset, crucifixus non esset, vt S. Augustinus <sup>a</sup> scitè <sup>a</sup> *In Psal.*  
 dixit: Estque Ecclesiæ antiqua & certa <sup>68.</sup>  
 fides, de qua nemini vnquam in mentem venit, vt ambigeret, præterquam heri aut nudiustertius Germano cui-dam semisopito sectario apud Prateolum. <sup>b</sup> Disertè item Latronem clavis affixum cruci agnoscunt Patres; D. Chrysofostomus. <sup>c</sup> [Quod mente sana vigilabat clauorum confixione constrictus, quis poterit nõ admirari?] Et alibi <sup>d</sup> [Latro in crucem sublatus, clavis affixus.] &c. hinc lucrum maiorem in modũ tulit. <sup>d</sup> *Hom. 15.*  
 Conciuit his verbis Basilius Seleuciæ <sup>e</sup> [ *in ad Rom.*  
*Latro Christum vel crucifixum predicabat, & verè erat Euangelista, dolorem clauorum præ Domini desiderio nihil estimans.* S. Augustinus <sup>f</sup> alicubi, fixum cruci Latronem <sup>f</sup> *Lib. 1. ad simplic. 9.*  
 sanctum sæpiùs iterat; alibi <sup>g</sup> clavis <sup>2.</sup>  
 confixum ait, diuque cruciatum, quia <sup>g</sup> *Traçt. 7. in Ioan.*  
 infirmitati non dominabatur, nec pro potestate moriebatur. S. Gregorius <sup>h</sup> <sup>h</sup> *8 mor. cap. 25.*  
 pulcherrimè idem expressit cum dixit [ *In cruce clauis manus eius pedesque ligauerant, nihilque in eo à pœnis liberũ nisi cor & lingua remanserat. Inspirante*  
 Deo

<sup>b</sup> Verbo  
 Ioannes  
 Vuestphalus  
 artic.  
 dammaro  
 17.

<sup>c</sup> Hom. de  
 cruce &  
 latro.

<sup>d</sup> Hom. 15.  
 in ad Rom.  
 e Orat. 17.

<sup>f</sup> Lib. 1. ad  
 simplic. 9.  
 2.

<sup>g</sup> Traçt. 7.  
 in Ioan.

<sup>h</sup> 8 mor.  
 cap. 25.



Deo , totum illi obtulit quod in se liberum inuenit.] Optimè Alcimus Auitus. <sup>a</sup> Sic enim Deum alloquitur.

<sup>a</sup> Lib. de  
sententia  
Dei, qui  
est carm.  
3. in fine.

———— blando excipe vultu,

Quos confessatibi gemitus pia pectora fundūt,  
Vt quondam tecum passa sub tempore Carnis,  
Proximus immani pendens de stipite Latro,  
Quem nō culpa tibi similem sed pœna tenebat,  
Confessi venia supplex est criminis vsus.  
Ille etenim non vt membris, ita corde ligato  
Etsi Confixas clauis extendere palmas  
Non potuit, liber mentem cum voce tetendit

<sup>b</sup> Paraphr.  
in cap. 19.  
Ioan.

Nonnus, <sup>b</sup> (attexam enim Graium,  
Latino Poëtæ.)

Κέντροις ἀντιτύποισι ἐπὶ σταυροῖο δεθέντες.  
In cruce præduris clauis fixi atque ligati.

<sup>c</sup> Ad l. Seneca de vita beata c. 19.  
<sup>d</sup> ib. 4.  
var cap. 5.  
an. 2. & 3

Prostant etiam apud Muretum <sup>c</sup> & Couarruuiam <sup>d</sup> ac Lipsium <sup>e</sup> testimonia Ethnicorum non pauca, quibus vsus ille clauis suffigendi cruciarios manifestissimè proditur. Sic enim Seneca [Cùm refigere se crucibus conentur, in quas vnusquisq; vestrū clauos suos ipse adigit, ad supplicium tamen acti stipitibus singulis pendent.] Vlpianus <sup>f</sup> illud Demosthenis καὶ ἐφ' αἵματι φεῦγειν καὶ μόνον

<sup>e</sup> Lib 2. de cruce ca. 8.  
<sup>f</sup> In Demo.  
κατὰ  
Μισιδίω.

κατὰ  
Μισιδίω, exponit πρὸς ἡλώσας, exponit πρὸς ἡλώσας τῶ

σταυ

S. Latronis supplicium. 45

σαυρω̃ τοῖς ἡλοις. Plinius <sup>a</sup> [ In quarta <sup>a Lib. 28. cap. 4.</sup> nis fragmentum clavi à cruce, inuolutum lana collo subnectunt. Apuleius <sup>b</sup> [ Hic nares & digiti illic carnosif <sup>b In Miles.</sup> clavi pendentium. ] In ipso rogo configi solitos qui damnabantur ad ignem, liquet ex Eusebio martyrium S. Polycarpi recensente. Idem habent acta <sup>c</sup> S. <sup>c Lib. 4. hist. c. 14.</sup> Pionij *in fine*; ex quibus colligi videtur huiusmodi ad ignem damnatos fuisse cruciarios: ex his ergo aliisque nonnullis colligit Muretus, omnes qui tollebatur in crucē clavis suffixos, & quòd Latrones qui cum Christo acti sunt in crucem, multis locis ita videmus expressos quasi funibus tantum alligati fuerint, pictorum ac statuariorum errorem esse.

9. Ego omnes cruciarios clavis suffixos fuisse, non admiserim, quando & Plinius <sup>d</sup> inter magicas ineptias Spartum è cruce recenset, & disertè Abdias, <sup>d Lib. 28. cap. 4.</sup> S. Andreae passionem describens, testatur eum cruci funibus alligatum non clavis suffixum, vt diutiùs cruciaretur. Vnde non probo quod Bellarminus <sup>e</sup> <sup>e Lib. de imag. c. 27.</sup> & omnes cruciarios, & nominatim S. Andream

Andream clavis suffixum cruci existimat. Per errorem tamen pictorum & platarum Latrones Christi cruciatuum socios, solis funibus religatos exprimi, lubens concedo; quod & vox crucifixionis clauos ferat, & ita testentur Patres allegati; suffrageturque etiam verior narratio inuentæ S. Crucis per B. Helenam, qua proditur piam illam, vt

*a Orat. de Theod.*

S. Ambrosius nominat *Stabulariam*<sup>a</sup>, ex tribus effossis crucibus, eam in qua salus mundi pependerit, priusquam diuina indicatio interueniret, internoscere à Latronum cruce non potuisse, vt

*b Epist. II. ad Seuer.*

*c Lib. I.*

*hist. c. 18.*

*d Lib. 8.*

*c. 29.*

*e Orat. de*

*crucis in-*

*uent.*

*f In Chro-*

*nico.*

S. Paulinus<sup>b</sup>, Theodoretus<sup>c</sup>, Nicephorus<sup>d</sup>, Alexander Monachus<sup>e</sup>, Georgius Hamartolus<sup>f</sup> aliique prodiderunt, nimirum quòd in omnibus clauorum fixuræ æquè apparerent.

Negauit solis funibus alligatos Latrones, quia si quis clavis admissis, religatos præterea funibus dicat, non repugnabo. Immò admodum verisimile est fulciendæ corporis moli, ne disruptis breui manibus fatisceret, additam clatiffixioni astrictionem per funes, cum crux statuenda erat sublimis, qua ratione S.

Hilarius

Hilarius <sup>a</sup> agēs de Christi in cruce doloribus & timore. [ Sed fortè ( inquit ) *penduli in cruce corporis pœna* & colligantium funium violenta vincula , & adactorum clauorum cruda vulnera sunt dolori. Et videamus cuius corporis homo Christus sit , vt in suspensam & nodatam & trāsfoſſam carnem dolor inuaferit. ] Apertiffimè clauifixioni notationem & suspensionem per violenta colligantium funium vincula adiungit. Idem ferunt illa Tertulliani <sup>b</sup> [ Petrus ab altero cingitur , cùm cruci astringitur. ] vtique per vincula , quibus qui cruci suffigebatur, vt minore delapsus periculo hæreret in cruce, eidem religabatur, præter fixationem per clauos. Concinit Theophylactus Ioannis 21. vbi illud, *Extendes manum tuam, & alius cinget te*, interpretatur de extensione in cruce , & alligatione per iniecta cum clavis vincula. Apertè quoque idem videntur ferre illa ineptissimi somniorum coniectoris <sup>c</sup>, sed ad hanc rem tamen utilia. [ Crucifigi ( ait agens de eo qui se crucifixum somniarit ) viro cœlibi nuptias designat ob ligaturam. ] Tandem ad hanc

<sup>a</sup> Lib. 10.  
de Trinit.

<sup>b</sup> In Scorp.  
cap. 15.

<sup>c</sup> Lib. 2.  
cap. 58.



a Lib. 6.

quoque mentem à nonnullis accipiuntur illa Lucani <sup>a</sup> describentis quæ ad magicas artes ex cruciariorum reliquiis maga Thessala expetiisset.

——— *Loquum, nodosque recentes*  
*Ore suo rupit, pendentia corpora carpsit,*  
*Abrositq; cruces, percussâq; viscera nimbi,*  
*Vulsit, & incoctas admisso Sole medullas:*  
*Insertum manibus Chalybem, nigrâmq;*  
*per arvis*  
*Stillantis tibi saniem; virûsque coactum*  
*Sustulit. & neruo morsus retinente pependit.*

En nodos ad astrictionem pertinentes, iunctam inserto manibus chalybi, id est clavis manus terebrantibus. Facile tamen vim huius loci declinaret qui diceret, magam ex variis crucibus varia collegisse, nempe ex furca suspendiosi nervos & laqueos, ex alia clavos, non autem de vna & eadem cruce agi omnibus propositis carminibus, ut subindiat laqueus, qui clauifixioni nequaquam iunctus.

10. Hæc omnia confecta sunt priusquam cruces erigerentur: nam Latrones æquè ac Christum non esse in cruces erectas sublatos, sed iacentibus crucibus

bus confixos, moxque iisdem constitu-  
tis & erectis pependisse longè verifimi-  
lius est, quod & confixio in cruce ere-  
cta, longè esset operosior, nec vsur-  
pata nisi cum quis in crucem longè an-  
te constitutam agebatur: At cum quis  
suam ipsius crucem tulerat, aut cum  
quomodolibet aliter cruci non antea  
constitutæ figendus erat, supinus in ea  
iacens, ac extensus figebatur, ut in  
actis S. Pionij martyris videre est, & idè  
de Christo tradunt Laurentius Iustinia-  
nus<sup>a</sup>, Palæotus<sup>b</sup>, Franciscus Lucas<sup>c</sup>  
quamvis multi alij dissideant, quos re-  
fert & sequitur Malonius,<sup>d</sup> sed nihil pro-  
ferunt quod illam operosiozem confi-  
xionem suadeat. Idem ergo servatum  
est in Latronibus, id est ipsi quoque in  
cruce iacentem impositi, & in ea su-  
pini sunt extensi tum funibus arcè ad  
brachia adstricti, ne dolor ad primam  
fixionem inurendus corpus disiceret, &  
fixionem prohiberet. Subsecuta bra-  
chiorum ad modum nerui in arcu, ex-  
quisitè extensorum confixio. Tum pe-  
dum vnico aut pluribus clavis (res enim  
incerta est, & in Christo ipso non li-

a Serm. de  
passio.

b Cap. 6. de  
sacra sm-  
do.

c Matth.  
27. ad v.

35.  
d Ad circ-  
tum Palæo.  
caput iii.  
8.

quet, vt latissimè præter cæteros prosequitur idem Malonius ) pedum inquam suffixio secuta: quàm quòd calces non incuruis sed extensis genibus prohiberent, non malè coniectatur lignum crucis ea in parte vel ascia modicè excauatum fuisse, vt calcibus introcedentibus posset extensi corporis confixio fieri, vel gibberum aliquod ex crucis nodositate interuenisse iuuans confixionem corporis extensi, non incurui flexis poplitibus, quanquam clauis pedibus immissi longitudo (quam longè maiorem fuisse oportuit si clauus vnicus adhibitus est,) illud siue cauum siue gibbum supplere potuit, sed cum atrociori cruciatus acerbitate.

11. Peractam ad eum modum clauifixionem crucis erectio excepit. Porro latronum sic suffixorum erectas cruces foraminibus suis immissas & ritè firmatas, lignum per quod facta est iustitia vtrimque cinxisse, docent Euangelistæ, qui Christum medio loco, latrones autem hinc & inde, alterum scilicet à dextris, alterum à sinistris pependisse testatur. Difertè enim Euangelistæ duos

tan

S. Latronis supplicium.

SI

tantum latrones cum Christo crucifixos affirmant. Ioannes <sup>a</sup>. *Crucifixerunt eum, & cum eo alios duos hinc & hinc, medius autem Iesum.* Marcus <sup>b</sup>. *Crucifigunt cum eo duos latrones, unum a dextris, & alium sinistris eius Mattheus.* <sup>c</sup> *Crucifixi sunt cum eo duo latrones unus a dextris, & unus a sinistris Lucas.* <sup>d</sup> *Ducebatur & alij duo nequa cum eo ut interficeretur.*

Quare non possum non mirari Origenem <sup>e</sup>, qui veritus apparens inter Evangelistas dissidium circa numerum Latronum Christo conuiciantium, ambigit, pluresne duobus latronibus sint Christo confixi, quod est aperte contra loca prolata. Duo ergo latrones hinc inde medio Christo pendebant. Semper enim Christus medius. Audi Petrum Damianum <sup>f</sup> [ filius Dei ubique in medio. Nam & in illa deitatis essentia, media est inter Patrem & Spiritum persona, familiaris humano generi benignitate, familiarior identitate, cum solam nostrae carnis suscepit paupertatem. Vnde & David in ipsius diuinitatis abissu immerfus, ait: *Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus;* Et illum in medio majestatis esse protestans, &

<sup>a</sup> Cap. 19.

<sup>b</sup> Cap. 15.

<sup>c</sup> Cap. 27.

<sup>d</sup> Cap. 23.

<sup>e</sup> in Matt.

<sup>f</sup> Serm. de S. Victore.



nostrum asserens specialiter, qui nostræ mortalitatis induit vestimentum. Pater enim, & Spiritus impleuerunt quidem Virginem sed maiestate non susceptione. Est & in medio virginis ipsius utero substantialiter illatus, qui medietatem stateræ comprehendit humanæ, *Deus enim noster rex ante sacula operatus est salutem in medio terræ.* Terræ utique illius, de qua scriptum est: *nemo erat qui operaretur terram.* Et etiã in medio Ecclesiæ, dicente Psalmista: *sanctificauit tabernaculum suum Altissimus, Deus in medio eius nõ commouebitur.* Colligamus pauca de pluribus, qualiter saluator medius sit, & semper in medio videatur, *vulpes foveas habent & volucres cæli nidos,* ipse non habet nidum, foveam ignorat, angulum nescit; locum illum eligit, vnde pateat omnibus, exclusa personarũ acceptione. Denique natus, positus est in medio duorum animalium, & quæsitus inuenitur in medio doctorũ; & medius Iudæorũ stat, quem ipsi nesciũt; loquitur & ad discipulos: *vbi duo vel tres cõgregati fuerint in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Et, *ego in medio vestrũ sum, sicut qui ministrat,* Crucifixus est  
 etiam

etiã in medio duorum Latronũ. Resurgens stetit in medio discipulorum suorum : & à Ioanne visus est in medio septem Candelabrorum aureorum. ]

Anastasius Sinaita <sup>a</sup> Christum ubique , nominatimque inter latrones , medium , confert cum Sole , facto in cosmopœciæ medio , & medio planetarum <sup>b</sup>. Pulchrè item S. Epiphanius [ In medio duorum viuorũ cognitus IESVS Dei filius, in medio Patris & Spiritus sancti duorum viuorum; vita inquit ex vita viuus agnus; & in medio Angelorũ & hominũ in præsepi in lucem editus; & in medio populorũ lapis angularis positus, & in medio legis paritèr ac prophetarũ prædicatione celebratus; & in medio Moyfis & Eliæ in monte conspectus, & in medio duorum latronum, Deus probo latroni cognitus , sedensque in medio præsentis vitæ & futuræ iudex æternus , atque in medio viuorum & mortuorum duplicem vitam & salutem perfecit. ] Voluit porrò Deus hac ratione , Christum suum verum mediatorem demonstrare , qui vt disputat S. Cyrillus , medius incedit inter bonos &

<sup>a</sup> Lib. 4.  
hexaem in  
ipso fine.

<sup>b</sup> Orat. in  
sepulch.  
Christi.

malos, prohibens eos congressione, & suos iuuans ac firmans. interpositione sua. Quo refert S. Cyrillus<sup>a</sup>. illud de Angelo in Genesi proditum. *Sustulit se Angelus Dei, & columna nubis, & ingressa est inter castra Ægyptiorum, & inter castra Israël, & non sunt commixti inter se tota nocte.* Itaque Christus ex Dei consilio, verus mediator ea interpositione prodebat. Bonum enim latronem Symbolum fuisse electorū omniū, blasphemum autem reprobatorū, infrā patefaciā.

12. Fuit sanè hæc Christi Domini vel summa, ( me quidem iudice, ) vel insignis infamia, medio & summo loco eminere inter latrones patibularios; cuius infamię Christus Dominus participes esse voluit quosdam è suis. Nam eandem Nemesis Ægyptio sanctissimo martyri communicatam ab impio iudice tradit Dionysius Alexandrinus<sup>b</sup>, scribens eū primò latrocinij accusatum & purgatum, tandem quòd Christianus esset, inter duos latrones exustum. Similiter S. Pionius vt Metaphrastes retulit, cum Metrodoro Marcionita cruci ad eius sinistrā confixo & ipse cruci cōfixus,

<sup>a</sup> Lib. 3. de  
ador.

<sup>b</sup> Apud  
Euseb. lib.  
6. histor.  
c. 34.

fixus, & subiecto igne cōbustus est. S. Paphnutius Monachus & martyr 28. Aprilis<sup>a</sup> captus, & carceri inter maleficos mancipatus, se solabatut exemplo Christi vitæ nostræ, pendentis inter latrones. Theophilus Imperator Iconomachus Methodiū virum & pietate, & doctrina eminentissimū, ob Christianæ de Imaginibus fidei constantē assertionē [in insulā relegatum (ait Constantinus Manasses<sup>b</sup>) Speluncæ, cadaueris instar inclusit, tanquam vnionem in concham, rosam inter spinas: Præterea duos ei latrones adiunxit, quorum altero extincto & iam marcescente, naturali quadā necessitate, frædum illū odorem, & pestiferum aërem, tolerantissimus athletes animo tulit æquissimo, quē ne adamas quidē sustinere potuisset. Alter libertate donatus exire noluit, sed intra illam speluncā caliginosā manens, diuinæque viuēdi rationis æmulator factus, solis instar, vitæ religiosæ radios sparsit.]

Virum sanctissimū, qui in versibus quos ibidem subdit Manasses ad Theodorū, (Theophanē infra vocat,) ac Metrophanem Iambicis versibus si õte inu-

<sup>a</sup> Apud S. rium se-  
rè initio  
vita.

<sup>b</sup> in annal.  
num. 188.

ftos propter fidem , feipfum , *vinum  
obrutum* pulcherimè nominauit, in gra-  
dum ampliffimum reftituit Theophi-  
lus , à cubiculario tanquam Pharao à  
pincerna de Iosepho admonitus , &  
quanta ille peritia efferet in enodandis  
auctorum obfcuriffimis locis certior fa-  
ctus quòd Imperatori librorum & stu-  
diorũ peramanti placuit. Vnde in sum-  
mo honore auditum Methodium, apud  
fe in palatio habuit, tandèmq; Patriar-  
cha Constantinopolitanus efferet, & cum  
Theodora Theophili coniuge  
Catholica fœmina, religionem Catholi-  
cam egregiè reftituit. Addendũ & illud  
non ita antiquum. Anno 1534. decem  
Carthufiani ab Henrico octauo Anglię  
Rege inter latrones ad maius pro-  
brum neci dati referente Sanderò <sup>a</sup>.

<sup>a</sup> Lib. I. de  
fciim.  
Angl.

<sup>b</sup> Cap 55.

13. Summam hanc ignominiam,  
ac depressionis Christi verè ostentum,  
Ifaias <sup>b</sup> difertè summis honoribus ac  
nominis celebritate Deo digna penfan-  
dum prænuntiat. Et verè Deo vifum  
effe eam Sedem Cruci Dominicæ af-  
fignari, tanquam tribunali è quo in sub-  
jectos hinc inde electos ac reprobos  
duobus

duobus latronibus vtrinque pendentibus præsignatos sententia ferretur, vel tanquam lingulato canoni ad transfuersum scapum medio, vnde libræ vtræque lanx examinaretur, cum S. Leone<sup>a</sup> aliisque Patribus infra diligentius docebo. Nec inuenustè Nouatianus<sup>b</sup> trahit hanc Christi inter extremos latrones mediam sedem, ad veritatem Christianam inter errorum abrupta vtrinque iacentia locatam. Sic enim Ebionæis Christum purum Deum, Basilidianis è contrario purum hominem blasphemantibus, Ecclesia vtroque extremo errore declinato, & Deum simul & hominem profitetur. Sic Sabellianis vnicam in Augustissima Triade diuinam personam nuncupatione sola multiplicem, Arrianis verò tres naturas inæquales Deo inferentibus, fides Catholica tres in Deo personas, naturam vnicam agnoscit. Sic fugiens Charybdim, ait S. Augustinus<sup>c</sup>, vt in Scyllam non incurrar, ita declinās gurgitem impietatis Sabellianorum, vt caueat naufragare in Scyllæis scopulis Arrianorum, in medio nauigans, vtrūque periculosum latus

<sup>a</sup> *Serm. 4.  
de pass.*

<sup>b</sup> *Lib. de  
Trinit.*

<sup>c</sup> *Tract 36.  
in Ioan.*

euitans. Eutyches quoque diuinam & humanam Christi naturam in vnâ massam ridiculè equè, ac fœdè, commiscuit. Nestorius vtrâmq; naturâ ad eò disiunxit, vt personarum etiam dissociationem admitteret. Vterque deterrimè & contra veram fidem, quæ duas in Christo naturas impermixtas vnica personalitate terminatas, confitetur. Pelagiani tam valens tamque firmū hominis arbitrium commentum sunt, vt gratiæ suppetias necessarias negarent. Manichæi, & horum parentum genuina soboles Lutherani ac Caluiniani, gratiam verbo tenus ad eò extollunt, arbitrij autem infirmitatem ad eò exaggerant, vt contritis naturæ viribus omnia gratiæ adscribant. Medium tenuere Catholici, & liberum arbitrium profitentes, & gratiæ necessitatem, ad eas actiones quæ naturæ ordinem superant, atque ad eò facultates naturales non munitas diuina illa vegetatione transcendunt. Denique *lis hereticorum*, vt in hanc rem ait S. Hilarius<sup>a</sup>, nostra fides est: Per omnes enim propè errores excurrere, idemque obseruare, non foret operosum. Ortum autem

<sup>a</sup> Lib. 1. de  
Trinit. in  
argumento  
libri septi-  
mi.

autem id ex maximo, studio, alterū extremum deuitandi docet S. Thomas <sup>a</sup> *Opus. 6. cap. 9.*  
hoc ergo Nouatianus, in illa mediæ veritatis inter extremos latrones suspensione signatum docet.

14. Sed cū medius Christi de cruce pendentis locus omnium Euangelistarum testificatione sit exploratus; dubiū tamen esse potest, qua parte latro Sanctus pependerit, dextrorsū an sinistrorsū: Nam de Latronibus Euangelistæ hoc tantū referunt, pependisse è sua quēque cruce, ad Christi dextram & sinistram: vter autem ad hanc illāue partem pependerit, non produnt. Sanctis tamen Patribus ea infedit sententia, Sanctum Latronem ad Christi dexterā pependisse, reprobum ad sinistram. S. Leo <sup>b</sup> ad hunc sensum grauiter tradit, ipsa patibuli specie iam tunc monstratum, quæ futura quādoque esset orbis vniuersi discretio in mundi exitio; saluandos exhibente latrone qui ad dexteram crucifixus est; reprobos autem signāte blasphemus illo qui pependit à sinistris Christi, sicut in mundi meta ad iudicis læuam hædi, ad dexteram

<sup>b</sup> *Serm. 4. de passio.*



a *Tract. 31.*in *Ioan.*b *Marci*

15.

c *Cano. 33.*in *Matth.*d *Serm. in**parasc.*e *In vita*s. *Disina.*f *Serm. 10.*

initio.

g *Lib 2. in**Isaiam. c.*

29

h *26. q. 6*cap. *co*

gnouimus

i *De triū**ph. Chris.*ago. *c. 18.*k *In deser.**urbis Hie.**sol. qualis**fuit hri**si tempo-**ra.*

dexteram oues collocabuntur. Nec dissimiliter S. Augustinus<sup>a</sup>. Itēque Hieronymus<sup>b</sup>. Omnes vt videtur ex S. Hilario<sup>c</sup>, profecerunt, qui eo planè modo pulcherrimè philosophatur, & dexterā S. Latroni disertè arrogat. Dextrū quoque Christo sanctum Latronē statuunt S. Vincentius<sup>d</sup> Petrus Exquilinus<sup>e</sup> Gauridus Vindocinensis, f Rupertus Cœlestinus<sup>g</sup>, Papa<sup>h</sup>, Laurentius Iustinianus<sup>i</sup> Antiquissimæ præterea picturæ, dextrū quem dixi sancti Latronis situm constanter exhibēt. Accedit narratio hiatus ad ima tartara peruadentis à sinistro crucis Christi latere, quam ita textit Adricomius<sup>k</sup>. [In petroso Caluarix mōte adhuc extat argumentum ruptarum petrarum. Ibi enim conspici etiamnum potest illa, quæ sub manu Christi læua, & à sinistris pendentis latronis in cruce, in morte Domini facta est scissura: in qua Dominici sāguinis colorem adhuc deprehendere licet, &c. cuius quidem scissuræ ea est latitudo, quod humani corporis crassitiem facilè capere possit: profunditas verò tanta, quod ab huius rei curiosis dimissa bolide, nequaquam potuerit

potuerit inuestigari; vt verisimile sit, ad infernum vsque patere; & quemadmodum latroni dextero via per Christi mortem in Cœlum referata est; ita per petrae huius scissuram latroni sinistro (vt olim rebelli Core) viam in infernum apertam esse.]

15. Quid ergo sectario Adriano Iunio in mentem venit, vt referete Molano<sup>2</sup>. dextrum Latronem perpetuis in Christum conuiciis, & obfirmatione in scelere infamaret, læuum autem misericordiam consecutum quam expetierat, comminisceretur? Stramineum verò est fundamentum quo nititur; Iacobi nimirum palmis decussatis potiora iura, Ephraim ad læuam posito concedentis. Vnde enim habet Nouator geminos Iacobi nepotes vtrúmque latronem præsignasse? Præterquam quod exemplum Iacobi manuum decussatarum, confodit sectarij audaciam. Nam Ephraim qui prerogatiuas illas tulit, dexter Iacobo dici potest, quatenus dexteram suam Iacobus non Manassi, sed Ephraim superposuit. Merum igitur figmentum est, quod Sectarius solita erroneis licentia

<sup>a</sup> Lib. 4. de  
imag. c. 9.

centia de suo cerebro effutiuit; proindeque dum nouandi causa nulla profertur, auscultare omnibus retrò Patribus ac Doctoribus, & perpetuo Ecclesiæ sensui pictorum ac platarum opificiis prodito adhærere, quàm nouitates nullo fundamento subnixas consecrari, longè æquissimum fuerit.

*Sancti Latronis in ipsa cruce angores.*

*Quid inter eos primum dixerit, feceritque: Sine de eius initio in Christum sannis, impatientia, atque blasphemis.*

C A P V T III.



[REs ergo cruces in loco vno erant.] Verba sunt D. Augustini ad Vincentium<sup>a</sup>, [in vna latro liberandus, in alia latro damnandus; in media Christus alterum liberaturus, alterum damnaturus. Quid similius istis crucibus? quid dissimilius, istis pendentibus?] Item Chrysof.<sup>b</sup> [pendebat

<sup>a</sup> Epist. 47.

<sup>b</sup> Orat. 2. in pasche.

*S. Latronis angores & blasphemia.* 63  
in cruce agnus & duo lupi. ] Sed de  
Christo quidem pro nobis suffixo taciti  
abeamus in præsentia; Tantum quanto  
licet sensu grati animi, & altissima de-  
missione ei accidentes, tantam in nos  
charitatem, illa qua maiorem nemo  
habet superiorem venerati, ad latrones  
conuertamur, illumque inprimis cui  
hæc opella addicitur. Nam in passione  
nostri Saluatoris, ait Gaufridus Vindo-  
cinensis<sup>a</sup>, [latro ille, qui in sinistris posi-  
tus fuerat & adulabatur Iudæis, & con-  
uitiabatur Christo, malam vitam peiori  
morte finiuit, & recepit sicut meruerat:  
& ideò diu loqui de eo, inanis labor est  
& mora inutilis. Loquimur igitur de alio  
de quo loqui & materia fidelis est, &  
causa salubris. ] Eius in cruce suffixi  
cruciatum primò breuiter attingam,  
tum quid inter eos angores dixerit fe-  
ceritque adiciam.

2. Cruciatu S. Latronis, vel absolute  
spectatur vel comparatiuè ad Christum  
simul pendentem. Absolute loquendo  
certum est, ingentem omnino fuisse do-  
lorem ex clauifixe & suspensione  
inflictum. Cùm enim doloris origo vel  
ex

ex continui diuisione, vel ex distēperie,  
 vel ex vtriūsq̄ illius causę adunatione  
 ortū habeat, eoque acrior & acerbior sit  
 morsus doloris, quo causę illæ dolendi  
 perfectiori tactioni obiiciuntur, perspi-  
 cūè efficitur, dolorem latronis fuisse  
 omnino exquisitum. Nam continui di-  
 uisio clauorum immissione inferebatur,  
 & quidem in iis partibus, in quibus ob  
 concursum neruorum & musculorum,  
 quæ sunt præcipua tactionis sensiteria,  
 insigniter viget doloris sensus. Et acce-  
 debat corporis moles, quæ de sola ma-  
 nus vtriūsq̄ vola pendens, mirum si  
 eam non rumpebat: ita certè lacera-  
 bat, vt summus inde & acutissimus do-  
 lor concitaretur. Quòd si suppedaneam  
 tabellam sustentandę vtcūmq̄ corpo-  
 ris grauitati, ne manus nimio ponderi  
 impares essent, adhibitam crucibus ve-  
 limus, quod S. Irenæus <sup>a</sup> & Iustinus  
 martyr <sup>b</sup> perspicūè agnoscūt, requieuis-  
 se & innixos fuisse in ea cruciarios, ex-  
 pressè tradentes: (quanquam nulla  
 huius fulcri & sustentaculi vestigia ap-  
 parent apud Ethnicos cruciariorū sup-  
 plicia describentes: ) tamen ne hæc qui-  
 dem

<sup>a</sup> Lib 2. c.

42.

<sup>b</sup> In collo-  
 quium Try-  
 pho.

*S. Latronis angores & blasphemiae.* 65  
dem adedò mitescit dolor ex continui  
per clauifixionem diuisione, quin sit  
acutissimus ob perfossionem partium  
exquisita vi tangendi præditarum, quæ  
disruptio per adactos trabales clauos il-  
lata, molestissima renuntiabatur appeti-  
tui sēsitio ab hoc eius veluti apparito-  
re & internūtio. Vnde immēsitas abyf-  
si doloris ac mceroris in appetitu tā im-  
mane objectum frustra horrescēte, eius  
fuga planè præclusa per violentam  
appositionem. Distemperies verò ex  
clauifixione qualis & quanta sequere-  
tur, obscurum non est. Manante enim  
per eos veluti elices plurimo sanguine,  
& multis spiritibus effluentibus, vniuer-  
sam temperiei corporeæ symmetriam  
turbari atque concidere necesse fuit;  
ita ut quamuis mors non confestim se-  
queretur, esset tamen vita in eo statu  
mors quædam protensa, quod S. Augu-  
stinus<sup>a</sup> acutè de more his verbis artigit  
expendens supplicij huius grauitatem.  
[Illa morte peius nihil fuit, inter omnia  
genera mortium. Denique, vbi dolo-  
res acerrimi exagitant, cruciatus voca-  
tur, à cruce nominatus. Pendentis enim

*a Tract.  
36 in loc.*

in ligno crucifixi, clavis ad lignum pedibus manibusque confixi, producta morte necabantur: Non enim crucifigi, hoc erat occidi; sed diu vivebatur in cruce, non quia longior vita eligebatur, sed quia mors ipsa protendebatur ne dolor citius finiretur.] Paulò post [Extremum ac pessimum, mortis genus] appellat, additque nihil fuisse in carne intolerabilius. Alibi <sup>a</sup>, crucem aspera voce signatam obseruat, vt sensus rerum, cum sonorum sensu concordaret. Scatent Epithetis atrocitatem crucis sonantibus & nostrorum & externorù libri, quæ in re cuius obuia sciens prætereo. Æquè fileo dolorè animo iniustū ex infamia summa supplicij. Nā [nihil illo tempore fuit ignominiosius quàm mors crucis,] iuxta S. Augustinum <sup>b</sup>, tametsi id nūc nobis minus apparere obseruat, eo quòd Dominus crucem honoratam voluerit iā ex hoc sæculo, prohibita noxiòrù fixatione in cruce per mundi rectores; quorum etiam frontibus apponitur, quæ olim vel conspectu abominabilis habebatur. Dolorem ergo ex tanta supplicij infamia sciens prætereo, quòd &

<sup>a</sup> Lib. de princip. Dialect.

<sup>b</sup> Serm 18. de verb. Dom. cap. 8.

*S. Latronis angores & blasphemia. 67*

& internus esset, & in vili capite exilior ac tenuior videri nō immeritō potuerit.

3. Iam si dolores S. Latronis cū Christi doloribus componamus, (quæ erat altera cruciatuum latronis consideratio suprà proposita,) omnino statuendum est, dolores latronis præ Christi doloribus leues fuisse, longèque tolerabiliore. Id quod diiudicari facillè poterit ex iis quæ de causis acerbitatis dolorum Christi patientis egregiè disputat S. Bonaventura <sup>a</sup>, & ex recentioribus Suarez. <sup>b</sup> præsertim verò consideranda est Christi Domini exquisitissima temperies, tactum profundens acerrimum. Sicut enim stimuli impactio, quæ asino, propter asininam hoc est ignobilissimā temperiem, non est ad eò dura; homini ob temperiem perfectiorem accideret longè asperior: ita inter ipsos homines, qui temperatiores sunt, acrius percelluntur admoto eodem doloris obiecto. Hæc vehementioris doloris perfectiorem tactionem consequentis origo, latroni defuit: Itēque diuturnitas dolorum, iam à cōcubia nocte antecedente qua Christus comprehensus est, ad

<sup>a</sup> *In 3. d.*  
*16. art. 1.*  
*q. 2.*  
<sup>b</sup> *T. 2. 3 p.*  
*d. 33. f. 2.*



tempus vsque crucis prorogatorum: nec in iis duntaxat mēbris quæ latroni perfossa sunt, sed & in aliis plerisque cruciatus est Christus. Nam corona spinea caput Redemptoris cinxit, & intra illud arundine percutiente infixæ est. Accessere colaphi, sputa, calciū impactiones, felliti aceti propinatio, aliæque non ad ignominiam magis quàm ad dolorem spectātia, quibus parcitum esse circa latrones notauit S. Isidorus Pelus. <sup>a</sup> verbis illis in hęc rem & ad suspiciendā Christi pro nobis charitatem planè insignibus. [ In eo supplicio quod Christus voluntariè ac sponte subiit, nullum non contumeliæ genus excitatum est. Pendebat quippe in patibulo, meridiano tempore, atque in metropolitana vrbe, ac maximo festo, in quo neminem fuisset verisimile est, qui nō interesset. Quin etiam alij cauillis in eum ludebant, alij sannis eum impetebant, alij probris lacerabant, alij acetum offerebant, alij contumeliis eum afficiebant, alij lancea ipsius latus fodiebant. Atque in eos quidem latrones qui vnâ cum ipso in crudem acti fuerant, nihil tale perpe-

trabant

<sup>a</sup> Lib. 3.  
epist. 130.

trabant. In ipsum autem, eiusmodi contumeliis; quibus ne innocentes quidem & facinorosos uti fas est, bacchabantur. ] Illud etiam maxime expendi vult Abulensis <sup>a</sup>, superiorem partem in Christo nulla ratione mitigasse dolores inferioris partis; cum tamen naturaliter hoc sibi inuicem propter Sympathiam praestent facultates cognoscitivae utriusque ordinis homini implantatae, ut una alterius vim quasi castiget, vehementiamque retundat, eo ipso quod una concomitanter ad aliam semper operante, exfugitur portio virium animae, qua in alteram facultatem non impensa, languidior ab ea & remissior actio promanet necesse est: planeque ita contigit in latrone, siue intellectum alio auertere conaretur, sicque tantisper sensuum & appetitus vigorem eneruaret, siue de ipsis cruciatibus ita cogitaret per intellectum, ut varia sibi lenimenta admoueret, qualia non pauca occurrere poterant, ut finiendorum breui dolorum, societatis una patientium quae auctore Aristotele <sup>b</sup> dolorem mitigat. Quid quod hebescebat in latrone

*a Parad. 3. cap. 49.*

*b Lib. 2. Rhetor.*

aculeus doloris ex consideratione anteriorum noxarum ac criminum quibus eam pœnam dignè ac iustè rependi ipsemet in comparis reprehensione non tacuit? At Christus non pro sua, sed pro aliena cùlpa patiebatur. Quòd si pro ea charitate qua flagrabat, temperabatur tâtisper doloris acerbitas ex prænotione redundaturæ in genus humanum per eas plagas sanitatis: tamen carpendam inde suauitatem diluebat, nec modico amarore inficiebat certum exitium multorum, quos saluberrimo aduersus mortē antidoto, & pretiosissimi cruoris malagmate ingratiſsimè abiecto, æternam perituros, liquidissimè peruidebat.

4. Hæ aliæque non difficile occurrentes doloris causæ Christo Domino peculiare, à Sancto Latrone aberant: & illa quæ ducta est ex redundantia lenimitis alicuius à superiori animæ portione ad inferiorem, abfuiſſet necessariò à quocúmque puro homine; vt propterea concludat Abulensis<sup>a</sup>, impossibile fuisse quemquam ex iisdem plagis quas Christus excepit tantum haurire dolorem, quantus Christo iniustus est; saltem

<sup>a</sup> *Loco allegato.*

*S. Latronis angores & blasphemie. 71*

ex eo capite, colligatarum, nec tamen in eo vllatenus mala sua lenientium potentiarum. Quam rationem eatenus admitto, quatenus Christo fixum erat solatium illud à potentiis colligatis ad antistrophas refundendum, præcludere, ita ferente decreto Patris, & æstuosissima qua flagrabat charitate indicente exuberantissimam illam satisfactionem ex meracitate immanium dolorum; quæ præclusio nulli puro homini necessaria vnquam fuit, eritue. Ex alia verò parte, colligatio potentiarum in idem triste obiectum defixarum, deque eo dolentium pro suo modulo, ad doloris potius diffusionem & exaggerationem facit: Non enim si amicus condolens amici dolorem alleuat, vt rectè Aristoteles notauit, inferre similiter licet, appetitus superioris cum inferiore simul tristati inestitiam, minuere quantitatem doloris in appetitum sensituum ex eo obiecto deriuandi. Nam amicus, est diuersum suppositum ab amico quem afflictum miseratur: ideoque mirum non est veluti distributa in alium parte oneris, sarcinam residuam minus grauare.

At duplex appetitus eiusdem hominis, eidem animæ confertus est, affectaturque idem suppositum. longè itaque leuiora quàm Christus Dominus, in cruce passus est S. Latro. Absolutè tamen, & ea cõparatione seclusa, omnino dura esse perpeffum, nemo inficias iuerit.

§. Inter hos dolores, noster latro siue maledicendi prurigne, quæ in pessimè morato homine noua videri non potest, cùm illud vitium, quod Paulinns grauissimè Celantiam monet, etiam probatissimos & aliorum scelerum puros infestet: siue ex crudelitate, vt Euthymius<sup>a</sup> obseruat; siue ad aliquam, per subsannationem, & lancinationem alterius, alleuationem calamitatis propriæ; siue denique circumfusæ plebis conuicia in Christum congerentis veluti torrente abreptus, conuiciis & ipse proscindere, ac blasphemis onerare Christum cœpit. Quod plane ferre videtur illa Matthei<sup>b</sup> post relatas scribarũ & seniorũ in Christũ sannas. *Id ipsum autem & latrones qui crucifixi erant cum eo, improperabāt ei.* Marcus itẽ apertè<sup>c</sup>. *Qui cum eo crucifixi erant conuiciabātur ei.* Quæ plures

<sup>a</sup> Suo cap.  
67. in  
Matth.

<sup>b</sup> Cap. 27.

<sup>c</sup> Cap. 15.

rales locutiones, cū de duobus tantum agitur, vtrūque comprehendunt.

Non me latet S. Augustinum<sup>a</sup> adductum illis Lucæ<sup>b</sup> verbis. *Vnus de his qui pendebant latronibus blasphemabat eum, & apertè proficientem ex S. Ambrosio<sup>c</sup> ad eum Lucæ locum, existimasse numerum pluralem in prædictis Matthæi & Lucæ locis, vsurpatū esse pro singulari: qua ratione Sancti, ab Apostolo dicuntur clausisse ora leonum; cū tamen vnus ea Daniel clauserit; & secti esse, cū vnus dūtaxat sectus legatur Isaias. Et admodum frequens est, vt quis ab vno rustico appetitus scommate, indignās exclamet *etiam rustici mihi insultant.* Et qui non audent totum sensum effundere, veriti damnū ab iis impendēs quos violabunt si apertè eloquantur, itaut non possit deinde prætexi excusatio, generatim expostulant, esse qui hoc illūdue perperam fecerint, etiamsi sciāt vnicum esse qui fecerit. Non pauca huiusmodi Syllepseos ab vno plures denominantis exempla, ex Scripturis profert Basilius Poncius.<sup>d</sup> Annuūt D. Augustino, alij nō pauci, nominatimque recen-*

<sup>a</sup> Lib. 3. Ap  
conf. Euāg,  
cap. 16.

<sup>b</sup> Cap. 23.

<sup>c</sup> Lib. 10.  
in Luc.

<sup>d</sup> Quest  
10. schol.  
cap. 2.

a *Metab.*  
27. n. 44.

b *Lib. 1. de*  
7. *verbis*  
*cap. 4.*  
c 3. p. 9.  
46. *artic.*  
II. *circa ad*  
3.

tiores, vt Maldonatus <sup>a</sup> qui falsò laudat in suam sententiam Cyprianum, & Cyrillum Hierosolymitanum, Leonem atque Gregorium Pontifices, qui omnes aliud reuera non dicunt quàm quod dixit S. Lucas; Non excludunt autem anteriorem Latronis sancti impatientiam atque blasphemias: Bellarminus <sup>b</sup> item & Suarez propositæ <sup>c</sup> D. Augustini sententiæ subscribunt.

Tamen ea vsurpatio numeri singularis pro plurali à simplici narratione quæ Euangelistæ cõtexebant, videtur abhorre-  
re; Solètque duntaxat vsurpari, vel cùm contemptim de aliquo loquimur, quæ signatim exprimere nõ placet, sed cõfusè tantùm, quod fit in exèplo rustici proximè proposito: vel cùm ad declinandã expressionis distincte ac singularis inuidiã, generatim tãtùm & pluraliter, indefinitè tamẽ loquimur, atq; ad eò citra dispendiũ veritatis, quod accidit in illo alio exèplo oblocutionis vel expostulationis obscure; vel deniq; cùm oratoriè multa constipanda sunt, quæ si proferrètur per singula, immensam narrationem postularent, vt factum est ab

Apostolo

Apostolo in memorato fidei & Sancto-  
rum fidelium encomio. Cùm ergo nul-  
la harum causarum interueniat in re  
nostra, & iis seclusis, narrationis Euan-  
gelicæ simplicitas exigat, vt numerus  
pro numero non adhibeatur, verius vi-  
detur, etiam Latronem sanctum initio  
blasphemias & conuitia in Christum  
iactasse; quamuis postea resipuerit, nec  
abstinuerit duntaxat ipse conuiciis in  
Christum, sed collegam quoque in ma-  
litia obfirmatum, compescuerit & in-  
creparit.

6. Hac ratione grauissimi Patres,  
loca Matthæi & Marci proposita, sunt  
interpretati. Paucos profero. Origenes <sup>a</sup> *Tract.*  
proposito apparenti quoad hoc inter <sup>35. in</sup>  
Euangelistas dissidio, respondet in hæc <sup>ad Matth.</sup>  
verba. [ Conueniens ergo est vt in pri-  
mis quidem ambo Latrones intelligen-  
tur Dominum blasphemasse: post hoc  
autem, vnũ ex eis conuersum esse, &  
credidisse, tractantem, apud seipsum  
de his miraculis quæ audiebat facta ab  
eo. Forsitan autem & videntem aëris  
conuersionem, ac tenebras fieri insue-  
tas, & non sicut fieri frequenter solebant. ]

Hila



*a Cano 33.  
in Matth.*

*b Lib. 10.  
in Lucam.*

*c Hom. 21.  
an Rom.  
in mor. &  
hom. 88. in  
Mattha.*

Hilarius <sup>a</sup>. [Quòd latrones ambo conditionem ei passionis exprobrant, vniuersis etiam fidelibus, scandalum crucis futurum significat.] Ambrosius <sup>b</sup>. [Citò ignoscit Dominus, (Latroni Sancto) quia citò ille conuertitur: vnde & illud solui videtur, quòd alij duos conuiciantes inducunt latrones; iste (Lucas) vnum conuiciantem, vnum rogantem. Fortasè & iste prius conuiciatus est, sed repente conuersus est.] Subiicit tamen aliam quoque nodi illius euolutionem, ex D. Augustino iam propositam; sed ita vt illam quam ex eo iam retuli, & priorè proponit, nõ infirmet aut eleuet.

Chrysoſtomus <sup>c</sup> [Inimici & hostes patibulo pendentis circumfusi contemnebant insultantes & deridebant omnes vnâ; Iudæi ac milites inferiùs, latrones vtrunque superiùs: ambo enim etiam ipsi contumeliabantur. quomodo igitur Lucas de vno dicit? Vtrunque profectò factum est, vterque antea, postea verò alter solummodò deridebat. Nam nequis composito rem factam fuisse crederet nec latronè illum fuisse, qui latro fuit, ab ipsa contume-

lia

lia etiam in cruce Latro atque inimicus antea fuisse, repente conuersus ostendit.] Alibi item <sup>a</sup> pulcherrimè, ea homilia qua paralytici per apertum tectum demissionem exponit, cum collidentia sese in speciem scripturarum loca componeret. [De latronibus vnus quidem, ait, duos ipsum blasphemasse, alter verò vnum compescuisse illum qui accusabat. Sed neque hoc rursus est contrarium. Quid ita? quoniam hoc quoque vtrunque accidit: atque initio quidem, vterque improbè se gerebat: postea verò cum facta essent miracula, terra mota, petra scissæ, & sol absconditus, alter eorum conuersus & modestior est factus, & crucifixum agnouit, eiusque regnum confessus est. Nam ne fortè existimares necessitate quadam ac vi cuiusdam intus eum impellentis hoc fieri, néve dubitares; illum in cruce tibi exhibet, priorem adhuc improbitatem retinentem: vt agnoscas eum sponte atque à seipso mutatum Deique gratia donatum, ita meliorem euasisse. Alia quoque multa eiusmodi ex Euangeliiis colligere licet, quæ videntur suspicionem

*a Tom. 5.  
Gracol.  
serm. 62.*

a In cap.  
33. Luca.

nem habere repugnantia: sed nulla tamen est repugnantia, sed & quæ ab hoc, & quæ ab illo dicta sunt euen-  
runt, tametsi non eadem hora; & vnus primùm illud dixit, alter illud secun-  
dum] Luculenter quoque Titus Bostre-  
nus<sup>a</sup>. [Cur Matthæus & Marcus vtrun-  
que latronem conuitia in Christum de-  
torfisse asserunt, Lucas verò alterum  
tantùm? initio vterque latro, æquè ac  
cæteri Iudæi Christo insultabat: For-  
san quò hac ratione gratiam illorum  
emeriti, veniâ potirentur, aut aliquod  
saltem pœnarum laxamentum conse-  
querentur. Posteaquam verò benefi-  
cio quod à Iudæis expectabant sese  
frustratos viderunt, alter è latronibus  
(ille nimirum, cuius hic fit mentio,) re-  
sipuit, sociùmque, vt vnâ resipisceret,  
grauiter admonuit] Matthæus itaque  
& Marcus ad alia festinantes, ea tan-  
tùm exposuerunt, quæ initio circa la-  
trones acciderunt, quod reliquum verò  
eius historix erat, id prætermiserunt.  
Lucas autem prioribus, tanquam ab  
aliis, iam expositis missis, quæ Matthæus  
& Marcus omiserunt, profecutus est:  
nem

*S. Latronis angores & blasphemia. 79*

nempe vnius Latronis pœnitentiam, noxæque agnitionem, exordio ab oratione illa Domini factò: *Pater ignosce illis quia nesciunt quid faciunt* Per hanc enim, (vt paulò ante dicebatur) probabile fit, alterum Latronem, ad compunctionem cordisque contritionem peruenisse.] Premit Titi vestigia Euthymius<sup>a</sup>. Sunt in eadem sententia, (ne singulos verbatim appendã,) Theophylactus<sup>b</sup>, S. Hieronymus<sup>c</sup>, Athanasius<sup>d</sup>, Prosper<sup>e</sup>, aliique complures veterum, ac inter recentiores Taulerus<sup>f</sup>.

7. Proscindebat itaque Christum initio latro conuitiis & maledictis, vtique iis ipsis quæ à prætereuntibus, (nemo enim nisi præteriens Christum blasphemât, ait Origenes<sup>g</sup>) à prætereuntibus inquam & à principibus Sacerdotum cum scribis ac senioribus exhibilantibus & caput mouentibus iactata esse memorant Matthæus & Marcus. *Vah qui destruis templum Dei, & in triduo reedificas, salua te metipsum si Filius Dei es, descende de cruce. Alios saluos fecit, seipsum non potest saluum facere. Si Rex Israël est descendat nunc de cruce, & credimus ei: Confidit*

<sup>a</sup> *Suo cap. 67. in Matth.*

<sup>b</sup> *In cap. 27. Matth. & in Luca 23.*

<sup>c</sup> *Episto. 148.*

<sup>d</sup> *Serm. de pass. & cruce Dõ.*

<sup>e</sup> *Contra Collat. ca. 14.*

<sup>f</sup> *Cap. 43. exercit. de vita & pass. Dõm.*

<sup>g</sup> *Tract. 35 in Matth.*

*in*

*in Deo, liberet nunc si vult eū; dixit enim, quia  
 filius Dei sum. Subiicit Matthæus. Idi-  
 psum autem & latrones qui crucifixi erant cū  
 eo improperabant ei; hoc est, simili modo,  
 vt interpretatur Euthymius, Christum  
 incessabant; iisdem lædoriis, ac contu-  
 meliis eum figebant; eaque communi-  
 ter primū addebant quæ à reprobō  
 latrone iactata prodit Lucas, *Si tu es Chri-  
 stus, saluum fac te metipsum & nos.* Inhu-  
 manitas sanè atrocissima, immò ferālitas ad  
 summum prouecta fastigium. Quid  
 enim magis ferinum, ( excuso necessa-  
 riam locutionis molliem penuria ido-  
 nearum vocum quæ sensum meum &  
 facti atrocitatem æquent; ) quid inquā  
 truculētum & horrendum magis, quā  
 personam innoxiam, à qua nullo sis ap-  
 petitus incommodo, & quod commise-  
 rationem concitare idoneum est, ea-  
 dem tecum calamitate grauam, den-  
 siorum insuper conuiciorum & scom-  
 matum quasi grandinatione protritā,  
 eo superpondio mœroris onerare, quod  
 cruciatuum confortes, habeat cumula-  
 tores ærumnarum? Vt potuerit sanè  
 Christus, verba illa Iobi sua facere. *Frater  
 fui**

*S Latronis angores & blasphemia. 81*  
*fui draconum & socius struthionum*, quia  
interprete Gregorio <sup>a</sup>, [ minus esset <sup>a 20. mo-  
ral.ca. 29.</sup>  
quòd ipse bona ageret, nisi & ad boni-  
tatis suæ cumulum, ab aliis mala tole-  
raret ] & quod grauissimum ducitur, à  
participibus dolorum.


Et quia auctore Cypriano <sup>b</sup>, [ non <sup>b Lib. de  
bono pa-  
tien.</sup>  
aliud magis iniustos discernit & iustos,  
quàm quod in aduersis per impatien-  
tiam queritur, & blasphemat iniustus,  
patientia autem iustus probatur, ] idcir-  
cò non videtur dubitandum, quin ho-  
mo ad omnem audaciam proiectus, qua  
oris duritie pupugit Christum in quo  
nihil suprà hominem spectabat, seipsum  
quoque per impatientiam & rabiem, &  
quod teterrimum est, Deum quoque  
per blasphemias in ea cruciatuum im-  
manitate appetierit. Qui enim rudes  
dolorum, & à patientia malè constituti,  
vexatione aliqua occupantur, videntur  
sibi leuamen aliquod experiri, si per  
quos possunt tubos dolorem foras ef-  
fundant, extrusis questibus & clamori-  
bus in cœlum, ipsumque numen : aut si  
in seipsos veluti furia præ animi impo-  
tentia in saeuam rabiem erumpant. Ita-

que non reprobis duntaxat latro, quem ad extremum vsque spiritum blasphemasse constat, sed & alius qui in ea mente nō est obfirmatus, in calamitatis exordio, & prima dolorum crucis delibatione cœlum blasphemis rugitibus tundeat, seipsum quoque, quod dentibus non poterat, animi rabie conscerpebat, ac commordebat in furorem actus, & cœstro percitus.

*Subiti ac potentissimi gratiæ effectus, in Latronis electi intellectu ac voluntate: Illustria quædam impiorum subito resipiscentium exempla, ad idem recensita atque expensa.*

## CAPVT IV.

2 Serm. de  
S. Anastasio  
initio.

I.  D pulchrum, ( vt pulchra Petri Damiani <sup>a</sup> in simili verba vsurpem, ) conuenimus spectaculum, cūm viderimus verū Dauid nostrum, prædam de cruenti leonis faucibus rapientem. ] In ipso namque æstu immanitatis ac rabiei quam proximè expressimus, latronem à dextris Christi

Christi pendentem, circumfulsit subito lux de cælo, quæ non oculis carnis, sed internis obuerfans, ostentum illud conuerſionis omnibus deinceps sæculis ſuſpiciendū, operata eſt. Iure hîc cum Arnoldo <sup>a</sup> Carnotēſi ad tantum Dei miraculum exclamem. *Domine Dominus noſter,*

<sup>a</sup> Tract. de  
2. Chriſti  
verbo.

*quàm admirabile eſt nomen tuum in vniuerſa terra, qui & ex impiorum ore perficis laudem.*

Aut cum Pſalte, Auguſtino <sup>b</sup> ec phraſte,

<sup>b</sup> In Pſal.  
76<sup>a</sup>

*notam feciſti in populis virtutem tuam tuam inquam Chriſte de cruce pendens patefeciſti virtutem atque potentiam. Nam licet Iudæis ſcandalum, gentibus ſtultitia ſis fixus in patibulo, iis tamen quos luce tua perfuderis, Dei virtus & Dei ſapientia appares. Nec illud abſurdè ſubnectam quòd poſtmodum idem Dauid interprete Hugone Carenſi de omnibus peccatoribus ad cor reuertentibus, illuſtriſſimè verò de hoc peccatorum legis gratiæ primicerio pronuntiauit. *Viderunt te aque Deus, viderunt te aque, timuerunt & turbata ſunt abyſſi. Multitudo ſonitus aquarum, vocem dederunt nubes. Etenim ſagitta tua tranſeunt, vox tonitruſ tui in roia. Illuxerunt coruſcationes tue orbi terræ;**



*commota est & contremuit terra. In mari via tua, & semita tue in aquis multis, & vestigia tua non cognoscuntur.* Aquas sonantes, abyssum turbatam, mare Deo substratum, præeunte S. Ambrosio <sup>a</sup>, accipio frementes in Christum tempore passionis pleròsque, queis in ipso peccati flagrantis æstu, sagittarum diuinarum trāsitus, & tonitruī magni ex disrupta leui nube procreati inauditio per rotam humanæ mutabilitatis; fulgetræ denique & coruscationum diuinarum cita vibratio turbationem salubrem indidit, vt amaritudinem contritionis, & concitati subitò doloris semitam gradiens Deus, mentibus ipsorum per occultos aditus, & imperuia mortalibus vestigia illaberetur. Hic planè fuit in latronis conuersione progressus, quem accuratiùs exprimere, operæ pretium est.

2. Iaciendum verò in primis est stabile omnino fundamentum ex fidei placitis contra Semi-Pelagianos; latronem sanctum non venisse ad Deum naturali duntaxat notitia prælucente, eique commensis affectibus voluntatem pulsantibus. Qua in parte impegit Cas-  
fianus

<sup>a</sup> In Psal.  
45.

fianus <sup>a</sup> contendens Zachæum & latronem specialia vocationis monita præuenisse; hoc est nullis gratiæ radiis collustratos, & afflatibus excitatos, Deū vocatē anteoccupasse, & ad se attraxisse, protensa naturalis boni desiderij veluti manu. Hunc exploratum errorem, Cassianus quantum ex Prospero <sup>b</sup> Lib. com-  
discimus, quoad latronem, fundabat in <sup>tra Col-  
lat. c. 14.</sup> tanta sequacitate & docilitate latronis, qui ad Deum venit per solam exterioriū sonantem propositionem diuinitatis Christi, nulla interiori sollicitatione per cœlestes veluti fulgetras in intellectu, & motus in voluntate pulsatus. Quā tamen esse inanē collectionem, videtur per se euidens. Quorsum enim, properam & prōptam obedientiā ascribemus nude voluntati, tardam verò ac segnem diuinæ gratiæ; quasi hæc sit summa laus gratiæ, domare rebellem voluntatem, nec sit honorificentius subito adducere sine comperendinatione sequentem? Videri posset Cassiani fuligine oblitus in hac parte Gaufridus Vindocinēsis; <sup>c</sup> e *Serm. 10.*  
Nam S. Petrum & latronem inde fecerunt, quòd Petrus & vocatus & electus

fuerit, latro autem electus non vocatus; sed hoc de sensibili vocatione accipiendum est, vt & accipit Chryso-  
 stomus<sup>a</sup> quem Gaufridus expressit. Cætero-  
 roqui enim, paulò ante latronis voca-  
 tionem internam perspicuè admiserat  
 Gaufridus.

*a Hom. 1.  
 de cruce cõp  
 latrone.*

Indubitatum itaque esto, latronem  
 diuinæ gratiæ luce perfusum & cœle-  
 sti rore conspersum antecedenter fuisse,  
 quamuis quis ille subitus afflatus di-  
 uinæque tractio fuerit, occultum sit. Di-  
 fertè quoad latronem, damnato, (presso  
 licèt) Cassiani nomine, id sanxit Con-  
 cilium secundum Arausicanum<sup>b</sup>, &  
 egregiè Prosper Cassianum refellès, idē  
 sic stabilit. Quis perspicere aut enarrare  
 possit, per quot affectus visitatio Dei  
 animū ducat humanum vt quæ fugiebat  
 sequatur, quæ oderat diligat; quæ fasti-  
 diebat esuriant; ac subitò commutatio-  
 ne mirabili, quæ clausa ei fuerant, sint  
 aperta; quæ onerosa, sint leuia: quæ  
 amara sint dulcia; quæ obscura, sint  
 lucida: Hæc autem omnia operatur  
 vnus, atque idem Spiritus diuidens sin-  
 gulis prout vult: quoniam Deus qui  
 dixit

*b Ferè in  
 fine  
 c Lib. con-  
 tra ollat.  
 c. 14.*

dixit de tenebris lumen splēdescere, illuxit in cordibus nostris ad illuminationem sciētiae claritatis Dei in facie Christi Iesu: idest in manifestatione filij sui, qui est in sinu patris. Qui ergo illuxit in corde Matthæi publicani & Pauli tunc Ecclesiam persequentis, ipse & in corde Zachæi & in corde Crucifixi latronis cum Domino, illuxit. ]

Id circa Zachæum explicat diligentius: subdit verò. In latronis quoque iustificatione, etiam si nulla operantis gratiæ intelligerentur indicia, nonne cū omnibus credētibus etiā ipsum acciperemus attractum; dicente Domino: *omnia mihi tradita sunt à patre meo: & cū exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me?* Inter omnia autem, hunc vel traditū esse, vel tractū, etiam ipsius confessio docet; qui cū aliquando blasphemasset in Iesum Christum, repente immutatus dixit, *Domine memor esto mei, cū veneris in regnum tuum.* Sed vnde in vno homine tanta compugnantium vocum sit orta diuersitas, instruat nos Apostolus, & dicat: *nemo in Spiritu Dei loquens, dicit anathema Iesu.* Et: *nemo potest dicere Dominum*

*Iesum, nisi in Spiritu Sancto : vt non dubitemus in eiusdem hominis voluntate, & de proprio fuisse quod blasphemauit, & de Spiritu sancto quod credidit.]*

a Lib 18.  
mor. cap.  
24. & 25.

3. Impugnat item hunc Cassiani errorem S. Gregorius <sup>a</sup> tractans illud Iobi de sapientia. *Nescit homo pretium eius,* quod pulchrè trahit ad necessitatē gratuitæ præuentionis, [ quasi enim ad percipiendam sapientiam pretium dare, est cognoscendum Deum actionis suæ mercede præuenire. ] mox verò relato prædicto Cassiani errore, taciteque vt aliàs non semel in eius doctrinam intendens, subdit. [ liqueet quia multum desipit, quisquis hæc sapit. Hominis quippe meritum superna gratia non vt veniat, inuenit: sed postquam venerit, facit: atque & ad indignam mentem veniens Deus, dignam sibi exhibet veniendo, & facit in ea meritum quod remuneret, qui hoc solū inuenerat, quod puniret; Libet inter hæc mentis oculos ad illum latronem reducere, qui de fauce ascendit crucem, de cruce patadifsum. Intueamur qualis ad patibulum venerit, & à patibulo qualis abscessit.

Venit

Venit reus fraterno sanguine, venit  
cruentus; sed interna gratia est mutatus  
in cruce: & ille qui mortē fratri intulit,  
morientis Domini vitam prædicauit, di-  
cens: *Memento mei Domine dum veneris in  
regnum tuum.* In cruce clauī, manus eius  
pedesque ligauerant, nihilque in eo à  
pœnis liberum nisi Cor & Lingua re-  
manferant. Inspirante Deo totum illi  
obtulit, quod in se liberum inuenit, vt  
iuxta hoc quod scriptum est: *Corde cre-  
deret ad iustitiam, ore confiteretur ad sa-  
lutem.*] Per otium eo loco Sanctissimus  
Pontifex sancti Latronis confessionem  
eminētissimis quibusque virtutibus fœ-  
tā expendit, (id quod nos quoque infra  
præstabimus) & cōcludit liquere ex hoc  
latronis sancti exemplo, confessionem  
peccatoris, præsertim magnificam &  
mirabilem, cuiusmodi ista est, esse Dei  
opus iuxta illud Regij Psaltis quod alle-  
gat: *Confessio & magnificentia opus eius.*  
Non igitur humanæ nudæ voluntati,  
aut naturali merito operis humani, esse  
adscribendam.

Quò etiam Cassiodorus post Augu-  
stinum<sup>a</sup>, illud eiusdem Psaltis retulit.

*a Lib. de  
patient. c.  
20.*

*Pro nihilo saluos facies illos* quod in latrone sancto est manifestissimum. Præclare idem confirmat S. Chrysostomus<sup>a</sup> quo Cassianus<sup>b</sup> adoptatore gloriatur, pangēs ei splendidissimum tametsi non supra merita elogium. Placeret Chrysostomi aureo flumine corriuato ariditatem huius tractationis rigare, præsertim quia non ad eluendam modò ex Cassiano propositam maculam, sed etiam ad labem ipsi Chrysostomo à non nemine iniustam, & Semipelagianismi natales per Cassiani institutionem malè ad Chrysostomum à quibusdam transfusos, ad alium parentem referendos, conferre potest; sed quia capite sequenti, opportuniorem locum habebit discussio mentis Chrysostomi circa latronis vocationem & præuentionem gratuitam, idcirco nunc tantùm dico, disertè Chrysostomum, quamuis agnoscat latronem de suo aliquid contulissè in salutis negotiatione, nempe liberum assensum sollicitanti Deo liberè præstitum per voluntatem gratia cooperante suffultam, apertè tamen profiteri, prouocationem misericordè antecessisse, quæ

<sup>a</sup> In Psal.  
50. hom. 2.  
& hom.  
65. in  
Masth.  
<sup>b</sup> Lib. 7. de  
Incar. cap.  
30. & 31.

quæ est Catholicissima gratiæ præuenientis cum humana libertate fœderatio atque consensio.

4. Erit cui Cassianus alio loco errorem propositum abieciſſe & latronis conuerſionem gratiæ præuenientis partum agnouiffe videatur. Nimirum in opere de inſtitutis<sup>a</sup>, ubi ita philoſophatur [ Si vel illum latronem ob vnam confessionem introductum in paradifum recordemur, intelligimus eum non curſus ſui merito tantam beatitudinem, ſed dono Dei miſerentis adeptum. ] Moxque late & vniuerſaliter addit, [ principium quoque diſcutientes vocationis ac ſalutis humanæ, qua non ex nobis nec ex operibus noſtris ſecundum Apoſtolum, ſed Dei ſumus dono gratiæque ſaluati, liquidò poterimus aduertiffe, quemadmodum perfectionis ſumma non volentis neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei: qui nequaquam laborum vel curſus noſtri merito compensante, vitiorum nos facit eſſe victores, nec æquiparante noſtræ voluntatis induſtria, tam arduum integritatis culmen, ſubiugata qua vtimur carne conſcendere

<sup>a</sup> Lib. 12.  
cap. 11.



scendere.] Possint hæc & alia quæ eo loco inculcat Cassianus, fucum facere minus attentis: cum miseranti Deo, eiusque adiutorio tribuat humanæ salutis perfectionem, exclusa operum nostrorum & nudi humani laboris quasi mercède. Et optarim sanè scriptorem in Asceticis eminentissimum, & perfectionis Christianæ Archididascalum, deterfa Semi-Pelagiana fuligine usquequaque nitentem labisque purum posse præstari; quod aliquos benignè annisos, non me lateret; sed cassum fuisse laborem, & dealbari ab illis Æthiopem, nec tam Cassiani nitelam, quam suam dogmatum eius inscientiam prodidisse, alibi demōstro; agens pro Valeriano Cemeliensi, & aperiens Cassianū quandòque miseranti Deo tribuere humanam salutem, etiam excluso operum humanorum merito quocumque, quia exiguum illud voluntatis salutem languidè prehēsantis rudimentū (quod *fidei captum* vocabant Cassiani gregales,) dedignabatur nominare meritum, ob exilitatem virtutis moraliter excitantis Deū ad rependendā tam tenuis operis merce

mercedem : quamvis contenderet esse in eo opere quantulumcumque meritum salutis congruè rependendæ à Deo patre luminum & gratiæ auctore , cuius sit omne donum perfectum & consummatum , non tamen quoduis negotij salutis exordium. Quare qui maioribus nostris fordidus in hoc parte visus est Cassianus, sordescat adhuc.

5. Sic constabilita veritate Catholica, statuendum est, sanctum latronem in eo quem expressimus æstu febrientis vel rabientis malitiæ, subito diuinitus tactum, & illustrissima in intellectu luce, in voluntate autem calore cœlesti lucem illam affectate perfusum , à tenebris infidelitatis quæ eum illuc vsque presserant, reuocatum ad fidei splendorem, & à nequitia tyrannide in libertatem filiorum Dei assertum esse. Mellitissime S. Cyprianus aut Lucius Papa, vel quisquis alius auctor sermonum de operibus Christi Cardinalibus <sup>a</sup>. [ ipse Dominus noster derelictorum personam gerens in cruce , se queritur derelictum : & ne desperarent etiam in vltimis constituti, festinans in adiutorium illicò adest, & re  
in

*a Serm. de  
cœna Do-  
mini.*

in arcto posita non differt beneficium, sed repentè indulgentiæ celeris documentū, eiusdem statuit & exemplū, latroni inquitens *hodie mecum eris in paradiso*. Latrocinium damnationem meruerat & supplicium; sed cor contritum pœnam mutauit in martirium, & sanguinem in baptismum. In momento impietas religionem, crudelitas induit pietatem; & statim consummatus, ciuis sanctorū & domesticus Dei præmissus est in regnum; reconciliationis humanæ priuilegium secum ferens ad superiores; quod Deo patri sanctæ legationis fungens honore, in se ipso scripturæ huius experimentum continens, libero & securo aditu penetrans præsentauit. Quid tu Domine amplius Stephano cōtulisti? Quid amplius ille obtinuit dilectus tuus, qui supra pectus tuū in cœna recubuit? Quid amplius Pauli meruere sudores? Quid labores Sāctorum? Quid tot annorum tormenta? Quid martyrum plagæ? Vna hora huic collatum est præmium, ad quod illi per tot discrimina peruenerunt. Sic tu Domine, armentarios statim facis Prophetas, opilio

opiliones Reges, telonarios Apostolos, piscatores Doctores. Neque ab his quos sanas lentè languor abscedit, sed illicò quem restituis ex integro conualescit: quia consummatum est quod facis, & perfectum quod largiris.]

Hoc aliter dixit Augustinus<sup>a</sup> scribēs ad Simplicianum & exponens quod sit verbum<sup>a</sup> abbreviatum factū à Deo in lege gratiæ iuxta Isaiaë prænuntiationem. [Id est (inquit) vt compendio fidei per grātiā saluos faciat credentes, non per innumerabiles obseruationes, quibus illa multitudo, seruitio onerata premebatur. Per gratiam quippe nobis verbum consummans & breuiās fecit super terram, dicens, *iugū meum leue est, & sarcina mea suavis est.* quòd & paulo post hīc dicitur, *prope est verbū in ore tuo & in corde tuo, hoc est verbum fidei quod predicamus, quia si confitearis in ore tuo, quia Dominus est Iesus, & credideris in corde tuo quia Deus illū suscitauit à mortuis, saluus eris. Corde enim creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem,* hoc est verbum consummās & breuiās quod fecit Deus super terram: qua consummatione atque

breuita

<sup>a</sup> Lib. 1. 9.

<sup>2.</sup>

brevitate latro iustificatus est, qui defixis in cruce omnibus membris, & habens libera hæc duo, corde credidit ad iustitiam, ore confessus est ad salutem, statimque audire meruit, *hodie mecum eris in paradiso* Consequerentur enim bona opera eius, si percepta gratia diu inter homines viueret: sed tamen non ea præcesserant, ut eandem gratiam mereretur, ex latrocinio fixus in cruce, ex cruce in paradisum translatus.]

6. En verè deambulans in abyssi profundis Deum, & profundum maris ingredientem, quod apud Iobum tanquam sibi præcipuum quoddam, proponit Deus. Interprete autem Gregorio<sup>a</sup>. [Mare est mens humana, cuius profunda Deus ingreditur, quando per cognitionem suam ad lamenta pœnitentiæ ab initio cogitationibus perturbatur, quando prioris vitæ nequitias ad memoriam reducit, fluctuantē in confusione sua animum concutit. Profundum maris Deus penetrat, quādo etiam desperata corda permutat. Ipse enim mare intrat, quando cor seculare humiliat: profundum maris ingreditur, quando

<sup>a</sup> Lib. 29.  
mor. cap. 7.

quando visitare mentes, etiam pressas sceleribus non dedignatur. Vnde & rectè percunctando subiungitur. *Et in nouissimis abyssi deambulasti?* Quæ enim est abyssus nisi mens humana, quæ dum semetipsam comprehendere non valet, sese in omne quod est velut obscura abyssus latet? Vnde benè per prophetam dicitur: *Dedit abyssus vocem suam ab altitudine phantasiæ suæ*, quia dum semetipsam mens humana non penetrat, ex comparatione sui, diuinæ naturæ potentiam quam comprehendere nõ sufficit, humilius laudat. In nouissimis ergo abyssi Deo ambulare, est etiam nequissimorum corda hominum conuertere & desperatas mentes visitationis suæ vestigiis tangendo mirabiliter reformare. Cùm enim post immensa scelera vnusquisque compungitur, quid aliud quàm in nouissimis abyssi Deus deambulans videtur? Quasi in abyssis namque Deus deambulat, cùm obscurum cor penetrans; fluctus invisibiles vitiorum calcet.]

Eodem sensu, (alio licet sub nomine) consequenter subiicit Deus.

ca mihi si nosti omnia in qua via habitet lux,  
 & tenebrarum quis locus sit, ut ducas unum-  
 quodque ad terminos suos, & intelligas semi-  
 tas domus eius. Proprium Dei est, viam  
 lucis, & tenebrarum locum nosse, ut  
 unumquodque ad terminos suos duca-  
 tur, & semitam domus in qua vnus-  
 quisque sedem fixurus est intelligere.  
 Non rarò enim aliqui, ut idem S. Gre-  
 gorius egregiè ponderat, lucem qua  
 priùs perfusi fuerant non tenuerunt ad  
 finem vsque; atque ita lux in eis ne-  
 quaquam habitauit. Alij è contra quos  
 tenebræ aliquando occuparunt, iis de-  
 pulsis venerunt ad lucem; Itaque non  
 fuerunt tenebrarum locus status, ac  
 fixa sedes: atque ita nemo est præter  
 Deum qui possit, quo tandè in termi-  
 no vitam quis finiturus sit, cogitatione  
 peruadere, cum etiam in ipsa iam meta,  
 ac velut crepidine vitæ, aliqui malè  
 mutata mente mergantur in interitum  
 æternum, alij singulari numinis fauore  
 resipiscant, & consummati in breui ex-  
 pleant tempora multa; quod statim  
 S. Gregorius illustrat exemplo Latronis  
 nostri, qui de patibulo quod nocens  
 ascen-

ascenderat, transiit ad regnum. Idemque in multis aliis experimento confirmatum docet, addens eos ibidem à Deo vocari thesauros niuis & grandinis, aptè enim in niue & grandine significantur tanquam in symbolis corda prauorum, ob frigus & duritiem, quâ plerumque in nequitia concreuerunt; [Sed quia omnipotens Deus Sanctos suos de talibus elegit, & quàm multos electos adhuc inter prauorum vitam repositos habeat nouit, aptè in niue vel grandine thesauros se habere perhibet. Thesaurus quippe *ἀπὸ τῆς θέρσεως*, id est, à positione nominatur. Et pleròsque in vita frigida diu latenter respicit, quos ad medium cùm iubet producit, & iustitiæ nitore candidos per supernam gratiam ostendit. Scriptum quippe est, *Lauabis me, & super niuem dealbabor*]

7. Et quia nix asseruata, annositate duratur in Crystallum, perpulchrè S. Augustinus; Crystallum quæ instar buccellarum emittitur, exponit frigidus & in peccatis concretos, quos diuina vocatio interdum liquefacit, & aliis quoque in æternam vitam saltem



bono exemplo cibandis vtilis facit, Verba eius sunt. [ Quid est, *mitti Cry-*  
*stallum suam velut frustra panis* ? quomodo  
 nix illa, ipsius ? quia prædestinatorum  
 est. quomodo nebula illa, ipsius ? quia  
 ipsi vocantur ad pœnitentiam qui præ-  
 destinati sunt ad salutem : sic est quo-  
 dāmodo Crystallum ipsius : quid est  
 crystallum ? multum obduruit, mul-  
 tum congelauit. Non iam sicut nix fa-  
 cilè solui potest. Nix multorum anno-  
 rum tempore durata, & serie sæculo-  
 rum crystallum dicitur : & hoc mittit  
 velut frustra panis. quid hoc sibi vult ?  
 Fuerunt nimis duri, non iam niui, sed  
 crystallo comparandi, & ipsi prædesti-  
 nati sunt & vocati, & quidam eorum,  
 ita vt pascerent alios & essent vtilis, &  
 aliis. Et quid opus est vt numeremus  
 multos fortè quos nouimus, illum, aut  
 illum ? occurrit vnicuique cogitanti ex  
 iis quos nouit, quā fortè duri, & perti-  
 naces & obnitentes aduersus veritatem  
 fuerunt, & modò prædicant veritatem :  
 facti sunt frustra panis. quis ille vnus  
 panis ? *multi* inquit Apostolus, *vnum cor-*  
*pus sumus in Christo*. Vnus panis, vnum  
 corpus,

corpus, multi fumus. Ipse dicit. Ergo si vnus panis totum corpus Christi; membra Christi, frustra panis sunt: de quibusdam duris facit membra sua, & vtilia ad alios pascēdos.] Et hæc quidem CrySTALLI ante faciem frigoris Dei, Deo inquam peccatorem non vocante, non aperiēte sensum, non infundente gratiam, gelaſcunt in dies magis ac magis, ita ut ne sustineri quidem posse videatur tanto perè durata & rigens improbitas. Tamen afflante Deo, & verbum sum internum emittente, soluuntur, abeuntque in aquas, [licet sint inter prædestinatos (ait supra Augustinus,) durissimi, & multo quasi tempore congelauerint, & crySTALLUS facti fuerint, non erunt duri, misericordix Dei: Emittere Verbum suum & tabefaciet ea.] Hæc sunt tabernacula Cedar, nigra & obscura, sed subita Solis iustitiæ collustratione euadentia in pelles Salomonis, vt egregiè omnino profequitur Gregorius Nyſſenus. <sup>a</sup>

8. Tandem auctore Iobo, & interprete Gregorio <sup>b</sup>, Hi sunt termini terre, super quos lumen caeleste singulari beneficentia numinis, interdum diffundi-

<sup>a</sup> Hom. 2.

<sup>b</sup> in ant. 8.

<sup>c</sup> Lib. 27.

<sup>d</sup> mor. c. 15.

tur; [Termini enim terræ sunt fines hominum peccatorum. Et sæpè contingit, vt plerique Deum deserant, & vitæ suæ tēpora in desiderijs carnalibus expendant, sed tamen superna gratia respecti, in extremis suis ad Deum redeūt quæ sint iudicia æterna cognoscunt, cunctaque quæ se peruersè egisse meminert, fletibus puniunt, atque hæc verè se insequi rectis operibus ostendunt: Quibus subsequente iustitia, profectò totum dimittitur, quod ante deliquerunt. Hinc enim per prophetiæ Spiritum Anna dicit: *Dominus iudicabit fines terre*: quia nimirum anteaquam vitam Deus non iudicat, quando posteriora peccatorum, respectu supernæ pietatis illustrat. Hinc Moyses ait: *primogenita asini mutabis oue*. Per asinum quippe immunditia, per ouem verò innocentia designatur. Asini ergo primogenita, oue mutare, est immundæ vitæ primordia in innocentia simplicitatem conuvertere, vt postquam illa peccator egit, quæ vt immunda Dominus respuit, ea iam agenda proferat, quæ Dei sacrificio imponat. Quia ergo post praua opera peccator

cator conuertitur, & ab actionum suarum tenebris iuxta finem aliquando reuocatur, rectè nunc dicitur: *Et lumen illius super terminos terre.* ] Ita planè in latrone nostro factum, quem propè in termino iam positum, lux diuina subito circumfulsit, & ne in irremeabile tartari hypobrychium præceps ageretur, monstratis vitæ viis, & immensæ abyssi horrore immisso, perfecit, tanta celeritate, vt non citiùs lux è lucido corpore fusa, totum ambitum lucido corpori ad lucem ferendam cõmensum perfundat, quàm peruasèrit lux cœlestis animum latronis, & subito parique ad tantam lucem calore correptum, duritiem eius & concretam niuem, seu crystallum momento soluèrit, benefica ad perfusionè, prompta ac potens ad festinam operationem morarum impatientem.

9. Infert ex hoc exemplo S. Bernardus<sup>a</sup> agens cum Brunone in Colonien-<sup>a</sup> *pist. 8.*  
sem Episcopum electo, facillimum esse Deo, subito honestare pauperem, & qui de facibus vitæ anterioris, ad puritatem nouæ vitæ suspirat, posse per mutationem dexteræ excelsi, inolitam rubi-

ginem detergere, & momento, collucere sanctitatis omniumque virtutum splendore. Itaque trepidantem, deberetne conscius anteriorum, suæ in Episcopatum promotioni acquiescere, affatur in hunc modum. [ Sed quid si suam Deus acceleret gratiam, & multiplicet misericordiam: & sit ad restituendam innocentiam efficacior velox clementia, quàm diuturna pœnitentia? *Beatus* siquidem *cui non imputabit Dominus peccatum.* Nam quis accusabit aduersus electum Dei? Si Deus iustificat; quis est qui condemnet? hoc salutis compendium Sanctus ille latro consequutus est. Vno eodémque die, simul & confessus latrocinia, & introductus in gloriam: breui quodam contentus ponte crucis, ad transeundum de regione dissimilitudinis in terram viuentium, & de luto fecis in paradysum voluptatis. ] Subdit illustria quædam exempla subitarū Deo operante & corda immutante prouectionum ad insignem virtutem, quod piarum mentium pabulum omni melle ac sesamo suauius, condire placet, nonnullis ex omni retrò Christiana antiquitate

tate selectioribus exemplis adhibitis, vt robusta Dei manus & in peccatores amor, apertius elucescat. Nam si Deus gloriosum sibi, & nobis vtilissimum ducit, agnosci, etiam viros vitæ profligatæ euasisse in amicos Dei singulares, ( vt propterea quod benè expendit Basilius Seleuc. <sup>a</sup> magnorum postea virorum <sup>a Orat. 17.</sup> anteriores culpas, ac fœdos aliorum lapsus, voluerit sacris literis inseri: ) quanto gloriosius Deo erit, subito de luto facis ad tantū nitorem euasisse aliquos?

10. Memorat ergo in primis in hoc genere S. Bernardus, fœlicem illam de Euangelio peccatricem, quæ subito hoc pietatis remedio ita repentiè curata est, vt vbi superabundarat delictum, superabundaret & gratia, fieretque peccatrix *Apostolorum Apostola*, vt loquitur homo Gallus <sup>b</sup> apud Petrum Damianum, suspiciciens tam promptam tantæ peccatricis relipiscentiam iis micantem virtutibus quas S. Paulinus <sup>c</sup> insigniter extollit ac celebrat. Quod item facit auctor homiliæ de ablutione pedum apud Cyprianum, inducens S. Petrum ad prostrati corā se Domini tantam abiectio-

<sup>b</sup> *Serm. de S. Martin.*

<sup>c</sup> *Epist. 4. ad seu.*

nem stupore defixum, sic inter alia ipsum affantem, ut à vili ministerio & lauantibus pedibus reuocaret. [ Hoc in muliere peccatrice aliquando passus es, nec dedignatus es in mensa solemnium, multis conuescentibus, infamiae personae suscipere famulatum: cuius deuotio vsa est tibi capillis pro linteo, oculis pro baptismo, tetigit, lauit, & unxit unguento. Mactata intrinsecus anima, proprium in sancta sanguinem intulit; singula suum praebere ministerium, cor contritum erupit in lacrymas, fides lauit, charitas unxit; haec multa in conspectu tuo congerens holocausta, de fonte cordis, fletus hausit quos protulit: De poenitentiae pixide, unguenta quae obtulit, caputque pro suppedaneo strauit, crinibus circumfusis pedes sacros inuoluit & terfit. Nihil sibi de se breuiter, totam se tibi deuouit: & tu affectum potius quam factum attendens, ungebas ungentem, abuebas lauantem, tergebas intrinsecus poenitentem. ] Sic de perfecta aequae ac celerrima Magdalenae conuersione, auctor praedictus: [ Ô pretiosas lacrymas, exclamat S. Basilius magnus, <sup>a</sup> promptam

<sup>a</sup> Hom. de  
lib. arbit.  
tom 1.  
Graecol.

ac subitam Sanctæ huius peccatricis cō-  
uersionem, & ex lacrymis ablutionem  
suspiciens; eadēque verbatim ha-  
bentur apud Macarum<sup>b</sup>:) Ô pretiosas  
lacrymas instar margaritarum, è beatis  
illis oculis profluentes! Ô diuinās illas &  
morigeras aures! Ô fortem ac sapientem  
animum! Ô acrem & spiritalem amo-  
rem, feruenter ad immaculatum spon-  
sum anhelantem! Ô stimulum dēsiderij,  
animæ verbi Dei cupidæ! Ô studiosum  
& irremissum sponsæ & sponsi confor-  
tium! Imitare Mariam hanc, Ô fili imi-  
tare, ad nihil aliud respiciens quàm ad  
eum qui dixit. *Ignem veni mittere in ter-  
ram. Et quid volui, nisi ut iam esset accensus?*  
Est enim inflammatio spiritus, corda ex-  
citans & calefaciens, propterea quòd  
spiritalis ac diuinus ignis animas qui-  
dem illuminat & probat internè, sicut  
aurum sincerum in camino probatur;  
malitiam verò consumit veluti stipu-  
lam, ac spinas.] Itaque quo impetu ignis  
validus materiam aptam corripiciens sibi  
assimilat, & in ignem commutat, eo-  
dem spiritus Dei flammeus & igneus  
Magdalenæ animam igniuit; in quam

a Hom. 15.  
sub finem.



rem insigniter alibi quoque philosophatur idem Basilius <sup>a</sup> Videtis præterea S. Ephrem <sup>b</sup>, Chrysoftomum <sup>c</sup>, Nyssenū <sup>d</sup>, Laurentium Iustinianū <sup>e</sup> Nec omittenda quæ piissimè omnino differit Drogō <sup>f</sup>, tractans & Magdalenæ applicans illud Isaïæ <sup>g</sup>, *In die illa sibilabit Dominus musca quæ est in extremo fluminum terra Ægypti, & api quæ est in terra Assur.*

<sup>i</sup> I. Matthæi exemplū illustrissimum omnino est, & subitam ex gratiæ afflatu mutationē exhibet, vsq; adeò vt glossa <sup>h</sup> dicat, idcirco non narratam à Matthæo suā conuersionē debito ordine & loco, sed inter miracula, quia fuit magnū miraculū; & Ioannes de Turrecremata, <sup>i</sup> eā plenam miraculi fuisse, latè disputat; animales autem homines, Iulianus Apostata, & Porphyrius, Matthæum stoliditatis & leuitatis in eo factō insimularint, qui ad vnam prætereuntis Christi vocem, vitam priorem abiecerit Et erat tamen status illius admodum alienus à Deo vt expendit Chrysologus <sup>k</sup> verbis illis. [Matthæum Publicanum, diuitiæ sic cupiditatis publicabant magistrum, fornace auaritiæ sic coquebant, sic alligabant

<sup>a</sup> Orat. de pœnit.

<sup>b</sup> exm. in mulier.

peccat.

<sup>c</sup> Serm. in peccat. & Pharisæū.

<sup>d</sup> Orat in acerbius

indicâtes.

<sup>e</sup> Serm. de Magdal.

<sup>f</sup> De sacram Dō.

passio.

<sup>g</sup> Cap. 7.

<sup>h</sup> Matt. 9.

<sup>i</sup> In qq. E-

uang. q. ad Euang. fe-

sti S. Mat-

thæi artic.

2.

<sup>k</sup> Serm. 28.

gabant vinculis cautionum, facculorum ponderibus sic premebant, vt leuari ad innocentiam, ad iustitiam surgere, ad virtutem progredi non valeret. Vnde & sedere eius, erat iam subsidere, non sedere.] Audi & Chrysoftomum<sup>a</sup>.  
[ Quid est telonium? rapina legitima, violentia fiducia plena, iniquitas legis patrociniis fulta: latronibus est scævior publicanus. Quid est telonium? violentia, quæ patrociniis legis obtendit, quæ carnificem pro medico habet. Adverte quid dixerim. Leges sunt medici, deinde fiunt & carnifices: non enim vlcus sanant sed augent. Quid est telonium? peccatum impudens, rapina occasione destituta, latrociniis peior: latro dum furatur, saltem erubescit: hic verò cum fiducia prædatur: Veruntamen hic publicanus, Euangelista confestim euasit: Quo tandem pacto? qua via? *Transiens*, inquit, *Iesus*, *vidit Mattheum sedentem in telonio*, *dixitque illi, sequere me.* O virtus sermonis, intrauit rete; & statim fecit militem de captiuo, & lutum protinus in aurum conuertit; Intrauit rete, & *statim surgens sequutus est eum.* In fundo

<sup>a</sup> *Serm. de Chanani. rom. 6. Gracal.*

fundo erat iniquitatis, & ad culmen virtutis ascendit.]

Planè veluti turbo rapuit eum spiritus Domini de loco suo. Ferrū de terra sublatus est, & lapis solutus calore in æs versus, vt philosophatur S. Gregorius<sup>a</sup>, qui item egregiè alibi de monte hoc Christo subito herbas ferente, philosophatur<sup>b</sup>. Rursusq; in 1. Reg. circa illa verba. *Iuuenes optimos tollet*. Egregiè de hac Matthæi ex nequitia summa ad summam sanctitatem subuectione subita, differit. Itaque exclamat meritò Petrus Damiani<sup>c</sup> [Dominus Publicanum in contubernium proprii comitatus adlegit, *sequere*, inquit, *me*: & *surgens sequutus est eum*. Quàm fortis & valida manus huius cœlestis agricolæ: arbore scilicet, terræ radicibus inhærentem, & mundanæ concupiscentiæ tenaciter incubantē, mox vt cōcussit, euulsit; asportauit, & in terra viuentiū transplantauit. Vbi videlicet iustus, vt palma florebit, & sicut cedrus libani multiplicabitur. Cui nimirum per immutationem dexteræ excelsi cōgrua dispositione collatum est, vt non modò prædicandi, sed

<sup>a</sup> Lib. 18.

mor. c. 12.

¶ 16.

<sup>b</sup> Lib. 30.

mor. c. 34.

<sup>c</sup> Serm. 57.

*Subitatio salutis in S. Latrone.* III

& scribendi fortiretur officium, sicque mereretur humano generi cœlestem ministrare thesaurum, quatenus qui terreni quæstus lucra contempserat, cœlestium talentorum dispensator existeret: & thesauros cœlestis eloquij, quos impartiendos acceperat, fideliter erogaret. Vt sicut Redemptor noster piscatoribus suis antè iam dixerat: *Venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum*, sic isti quadammodo diceret: qui lucris temporalibus inhias, qui certè ut auro vel argento diteris, impatienter anhelas, me quantociùs sequere moxque te faciam immortales diuitias superni Regis per mundi latitudinem dispensare. Tu scilicet aurum quæris, cum sæculo transiturum, & ego tibi Euangelij thesaurum dabo per cuncta proculdubio sæcula permansurum. Hinc fortè est quod de fluuio illo paradisi qui apud Genesim Phison appellatur, ita legitur: *Quia circuit omnem terram Euilath, ubi nascitur aurum, & aurum terra illius optimum est.* Sicut enim Phison primus est fluuiorum de Paradisi fonte procedentium, ita B. Matthæus inter reliquos Euangelistas.

a Serm. 50.

gelistas, primus obtinet locū] Alio item loco<sup>a</sup> de eodem, (vt vocat) Euangelici ordinis primicerio, sic ait: [Quis audiens publicanum, à Domino non modò in clientelam discipulatus electum, sed & senatus insuper Apostolici conscendisse fastigium, non protinus animetur ad consequendam suorum veniam peccatorum? de telonio quippe cumulanda pecuniæ, in cathedram transfertur Ecclesiæ: & qui prius exigendi vectigalis fungebatur officio, constitutus est fidei diuitiarumque cœlestium ministrare thesauros: quippe tunc turpis lucri quæstu satagebat implere marsupium, nunc per mundi latitudinem spargit cœlestis eloquij sacramentum, & mox vt vocantis se Saluatoris audiuit imperium, non cunctatus est non sua disponendi quæ sicut inducias, non amicorum communicanda consilia, sed illicò diuitias spreuit, necessarios abdicauit, carnalium affectuum nexus abruptit, sicque solutus post Christi vestigia lætus, & impiger properauit, & tanquam post naufragium delatus in portum, diuinum illud celestina cœtauit *Dirupisti Do-*

a. l. l. l. l. l.

1111111111

*mine vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis. Vel illud quod sponsa modulatur in canticis canticorum. Paululum cum pertransissem eos, inueni quem diligit anima mea, tenui, nec dimittam eum. ]*

22. Ad eandem mentem Laurentius Iustinianus<sup>a</sup>. cōferens S. Pauli & S. Matthæi subitam ex gratia conuersionem & sanctificationem, & utrūque in vitiis occisum, sed à Deo vita donatum, percussum sed sanatum, demonstrans, subdit: [ quemadmodum persequenda crudelitas, est extincta in Paulo, ita auaritiæ cupiditas occisa in Matthæo, deperit. O foelix hæc mutatio dexteræ excelsi, quæ de publicano Apostolum, & de persecutore Doctorem eximium fecit. Quis non miretur, exultet, & laudet? hæc planè præcellsa diuinæ miserationis sunt opera, hæc præclara sunt æternæ bonitatis testimonia, quibus nos ad pœnitentiam inuitat, indulgentiam suadet, immittit spem, & dilectionem ostendit. Nulla prorsus in istis laudabilia nouimus fuisse acta, vt talem fortirentur electionis gratiam. Erat namque Matthæus, cuius hodie celebritas so-

*a Serm. de S. Matth.*

lémniter colitur, publicanus, & turpis  
 lucri publicè negotiis intētus, alienus à  
 fide, & à sanctorū segregatus consortio,  
 temporalia quærens, parui pendensque  
 cœlestia. Hic utiq; talis, gratis vocatus à  
 Christo, audiuit: *sequere me*. Signa nō vi-  
 derat, salutis nō intellexerat monita, nec  
 familiaris Christo extiterat, & tamen ad  
 vnam vocantis vocem corde compun-  
 ctus, mente mutatus, irradiatus fide at-  
 que charitatis transfixus iaculo, repen-  
 tē relictis pecuniis, familia, possessioni-  
 bus, ac seipso, præceptoris obediuit im-  
 perio; propterea illius fuit mutatio at-  
 que laude dignissima. Prætermissa rei  
 familiaris cura, abdicatis telonij mini-  
 strationibus, se inuitanti, dexteram de-  
 dit.] Iunxerat item in hanc rem S. Chry-  
 sostomus <sup>a</sup> Matthæo Saulum, dicens  
 Publicanum & blasphemum; Mat-  
 thæum inquam & Paulum, Doctores  
 nostros, duos prius vertices impietatis  
 fuisse, sed mox à diuino afflatu tantō il-  
 lustriores iustitia euafisse.

<sup>a</sup> *Notate.*  
*proximè*  
*loco.*

<sup>b</sup> *Serm. de*  
*S. Pauli*  
*conuers.*

13. Sed, vt de Matthæo plura non  
 addam, Pauli ex Satanæ pharetra, (vt lo-  
 quitur Laurentius Iustinianus, <sup>b</sup>) edu-  
 ctio

ctio à sagittario optimo, in confixionem  
impiorū, eiusq; tam subita mutatio, insi-  
gne opus est dextere excelsi. Quis enim  
satis suspiciat rabidum persecutorem in  
momento factū ductorem? [Dum intrat  
lupus rapax stabula pecudis, ( ait S. Au-  
gustinus <sup>a</sup>) subito & ipse factus est ovis.]  
Rursusque <sup>b</sup> alibi. Quid volebat Saulus  
nisi ut euaderet & traheret, vinceret &  
necaret Christianos? quàm rabida vo-  
luntas, quàm furiosa, quàm cæca, qui ta-  
men vna desuper voce prostratus oc-  
currente utique tali viso, quo mens illa  
& voluntas refracta sæuitia retorque-  
retur & corrigeretur ad fidē, repente ex  
Euangelij mirabili persecutore, mirabi-  
lior prædicator effectus est.] Idem alibi <sup>c</sup>  
pulcherrimè, ipsum B. Paulum inducit,  
tanquam ægrū ante desperatum, sana-  
tum subito à cælesti medico, qui gratis  
ad artis suæ specimen exhibendum, cu-  
rationem ei admouerit, hortantē ægros  
omnes, ut confidenter se eidem medico  
permittant. [Faciunt hoc medici, quan-  
do ad ea loca veniunt vbi ignoti sunt,  
quos curent primitus eligunt despera-  
tos, ut in eis & benevolentiam exer-

<sup>a</sup> Serm.

106. de

diuers.

<sup>b</sup> Lib. 1. ad

Simplic. q.

2.

<sup>c</sup> Serm. 9.

Cap. 10. de

verb. Apo.



ceant, & commendent doctrinam, vt vnusquisque in illo loco dicat proximo suo, vade ad illum medicum, securus esto, sanat te. Et ille me sanat? non vides quid patiar? Ego vidi quid simile. Tu quod pateris & ego quidem passus sum. Sic dicit Paulus vnicuique ægroto, & de se volenti desperare. Qui curauit me, misit me ad te, & dixit mihi; Illi desperanti vade, & dic quid habuisti, quid in te sanauit, quàm citò sanauit. De cælo vocauit, vna voce percussi, & deiecti, alia erexi, & elegi, tertia impleui & misi, quarta liberaui & coronauit. Vade dic ægrotis, clama desperans, *fidelis sermo, & omni acceptione dignus, quia Christus Iesus venit in mundum peccatores saluos facere.* Quid timetis? quid trepidatis? *Quorum primus ego sum.* Ego, inquit vobis loquor, sanus ægrotantibus, stans iacentibus, securus desperantibus. Idè enim misericordiam consequutus sum, vt in me ostenderet Christus Iesus, omnem longanimitatem. Morbum meum diu pertulit, & sic abstulit. Tanquam bonus medicus phreneticum patienter tolerauit: sustinuit me ferientem se, dona-  
uit

uit mihi feriri pro se. ] Rursus alio loco.<sup>a</sup> [ Dicit Apostolus, *miserencordiam consequutus sum.* O Confessio ! Non ait, misericordiam consequutus sum, quia fidelis eram : sed, vt fidelis essem, misericordiam consequutus sum. Veniamus ad eius primordia, videamus Saulum sequentem, spectemus furentem, spectemus odia anhelantem, sanguinemque sitientem. Spectemus fratres eum. Magnum spectaculum. Ecce post Stephani necem, post effusum testis Dei, lapidibus sanguinem, vbi vestimenta feruabat lapidantium, vt in eorū manibus lapidaret, tunc dispersi sunt fratres qui erāt Hierosolymis congregati, & ille feruens, cui parum erat vidisse, & fuisse sanguinem Stephani, accepit literas à principibus sacerdotum vt iret Damascum, & quoscūque ibi inueniret Christianos vinctos adduceret. Et ibat, hæc Pauli via erat, cuius via nondum erat Christus, adhuc Sauli, nondum Pauli. Ibat. Quid habebat in corde, quid nisi malum ? Date mihi merita eius: si merita quæris, damnationis sunt non liberationis. Ibat ergo feruire in membra

<sup>a</sup> Hom. 17.  
inter. 50.

Christi. Ibat sanguinem fundere. Ibat lupus, pastor futurus. Sitebat. Non enim poterat aliter ire ad illa, propter quæ ibat. Et cum sic ambulabat, cogitabat, anhelabat cædes, conducit pedes eius ira, mouet membra odium, dum pergit & ambulat, obtēperat mancipiū crudelitati: Et ecce vox de cælo. Saule Saule, quid me persequeris? ecce quare dixit misericordiā cōsequutus sum, vt fidelis essem. Erat infidelis; parum est; erat in ipsa infidelitate crudelis: sed misericordiam consequutus est, vt fidelis esset. ]

14. Eandem subitam atque celerissimam gratiæ in Pauli voluntate negotiationem, suspicit concinnè Chrysologus<sup>a</sup> catechumenos mox initiandos, & subito partu ex vtero Ecclesiæ fundendos alloquens. Præfatus eum etiam intra naturæ ordinem foetus plerumque disruptis temporum moris, & rudi latrocinio effractis viscerum claustris repentina viuendi lucra quærere, & rapere nascituros, subiungit; [ Si hoc humanæ licet naturæ, cœlesti quid obsistere poterit, & diuinæ? Aut quid sanctus Spiritus non potest, si hoc potest caro? ]  
aut

aut quomodo gratia superna non efficit quod fragilitas obtinet, & implet humana? Nonne sic Paulus acerbo dolore viam nostræ vexauit & viscera genitricis, vt cœlesti turbine, ac tota Ecclesiæ tempestate præueniret tempora parientis? vt subito & in via nasceretur, qui erat ad fidem viam gentibus præbiturus? Merito se abortiuum nuncupat, & miratur se fuisse natū, qui nouit se nulla conceptus temporapertulisse. Namque cū adhuc hostis ipse caderet extrinsecus sanctæ matris vterum, & in ipso ortu pignora veneranda collidens repente sanctum imitatur in germen, qui ipsius germinis fuerat ferocissimus persecutor. ]

S. Macarius <sup>a</sup> optimè. [ B. Paulus de <sup>a Hom. 44.</sup> conuersione & assumptione sua qua comprehensus est à Domino scribit hæc: *Sed sector si iam apprehendam, quatenus & apprehensus à Christo.* Quo igitur pacto comprehenditur à Deo? Quemadmodum enim si captiuos quosdam quos rapuerat, Tyrannus abducat, deinceps ipse comprehendatur à vero Rege: Ita quoque Paulus cū à tyrannico spiritu

peccati torqueretur, Ecclesiam perfequebatur, & deuastabat eā. Verūm cū non odio Dei, sed per ignorantiam hoc ageret, tanquam pro veritate dimicans non est neglectus; sed apprehendit eum arcano splendore circumfusum Dominus cœlestis & verus Rex, eūque voce dignatus, in faciem percussit, atque vt seruum liberauit.]

<sup>a</sup> Lib. 3.  
dial. c. 17.

<sup>b</sup> Serm de  
conuers. S.  
Pauli.

15. Hoc tam subitum in Paulo opus gratiæ diuinæ, S. Grego. <sup>a</sup> præfert suscitationi Lazari: Indidem Laurētius Iustinianus <sup>b</sup> rectè obseruat potentiam gratiæ & verbi interni diuini innotuisse. [Expertus est, (ait de Paulo) in se, quantum Dei Verbum sit potens. Non per milites, non verberibus, strauit hunc incredulorum ducem, quatenus sciret, quòd Dei sermo est viuus & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens vsque ad diuisionem animæ ac spiritus; Nempe si totus insurrexisset mundus, Pauli minimè valuisset animositatem flectere, euertere sensum, intelligentiāmque conuincere. Verūm vt cor illius tetigit verbū, emolliuit mentem eius, sedauit furorem, placauit crudelita

delitatem, mutauit propositū, naturam reformauit, docuit rationem, lumine circumtuenit, atque sapientiæ totum nectare saginavit.]

Eximiè planè, vt est Paulo addictif-  
simus, id variis omnino locis versat  
S. Chrysoſto. <sup>a</sup> tractans illud. *Saulus*,  
*adhuc spirans minarum*, anteponit hoc  
opus omnibus Christi miraculis. Et ali-  
bi <sup>b</sup>, vide quid sit factum. Obturatus est  
fons vnus Stephani, & apertus est alius,  
plurimos emittens fluuios. Nam post-  
quã siluit os Stephani, mox sonuit tuba  
Pauli, sic nunquam derelinquit Deus in  
finem ad se currentes, sed dona dat  
maiora; quàm ab inimicis auferuntur.  
Non enim talè illi deiecerunt militem  
ab exercitu, qualem in locum eius sub-  
misit Christus. *Saulus autè adhuc*. Et aliud  
quiddam manifestat illud *Adhuc*; Quid  
illud? quia adhuc ferocientem, adhuc  
insanientem, adhuc in vigore furoris  
existentem, adhuc cæde feruentem at-  
traxit Christus. Non enim expectauit vt  
expleret furorem, vt ostenderet mor-  
bum, vt extingueret flammæ affectio-  
num, & fatigatus debacchando man-

<sup>a</sup> Tom. 5.  
Serm. 47.

<sup>b</sup> Eodem  
tomo. serm.  
13.

fuesceret, & tunc tandem traheret: sed dum vigeret furor, ipsum cepit, ut ostenderet potentiam suam, vincens & superans persecutorem in media infania. Enimvero medicum tunc maxime admiramur, quando febrem cum infestior, & flammam morbi cum vehementior est extinguere & penitus abolere potest. Id quod in Paulo contigit. Vox enim Domini, quasi ros quidam desuper descendens, à morbo in ipso flammæ feruore liberavit.] Idem

*a Hom. 2.  
in Psal. 50.*

alibi <sup>a</sup> exempla proponens pœnitentium, & describens partum diuinæ misericordiæ omni tempestate carentem. [Considera Paulum Apostolum, prius persecutorem, postea annunciatorem; prius peruasorem, postea dispensatorem: ante hoc zizania, post hoc frumentum: antea lupum, postea pastorem: antea plumbū, postmodum aurum: antea piratā, postea gubernatorē; antea disperforē ouium, postea dispensatorē Ecclesiæ: primò euelentem vineam, postea plantantem: prius dissipantem, & postea ædificantem? vidisti multimodam malitiam, sed perspice ineffabilem

lem misericordiam: vidisti superbiam  
seruuli, considera beneuolentiam Do-  
mini. ] Hic porrò transitus planè subit-  
us fuit. Audi breuiter eundem <sup>a</sup> Chry- a Horn. 22.  
in 1. Cor. 4  
sostomum. [Licet maledicus sis, licet  
auarus, licet quocunque alio coinqui-  
natus scelere; intelligas Paulum blas-  
phemum fuisse, persecutorem Christi,  
iniurium, & inter peccatores primo  
loco numerandum: & tamen repente  
ad ipsum virtutis cacumen ascendit, &  
ei nihil prior vita attulit impedimenti.  
Atqui nemo vnquam tanta infania mi-  
litiam amplexus est, quanta ille bellum  
contra Ecclesiam: Etenim animam  
suam tunc tradidit, & quod non innu-  
meras manus haberet, vt his omnibus  
Stephanū prostereret, angebatur. Ta-  
mē & sic inuenit vt pluribus eum falso-  
rum testium manibus obrueret quorum  
vestimenta seruabat; & quando in do-  
mos irrumpebat perinde ac fera profi-  
liebat, trahebat, laniabat, viros, mulie-  
res; tumultu, perturbationibus, bellis in-  
numeris omnia cōplebat, adeoq; omni-  
bus formidolosus erat, vt Apostoli post  
optimam conuersionē suam non aude-

rent



rent ei congregari. Tamen cum eiusmodi esset qualis postmodum fuit, euasit.]

16. Hic si tantisper gradum figam, & vnus, vel alterius in gratiam qua Paulus resipuit remissius studium excutiã, non tam digredi vel gratis excurrere censendus ero, quàm firmare quæ rectè hæctenus ex Patrum mente posita sunt de subitis gratiæ in Paulo effectibus, eiusque cita sanctificatione, præsertim quia propè in omnibus sequentibus exemplis, eadem remora iustificationi iniiceretur. Fuit igitur Louaniensis quidam Doctor <sup>a</sup>, cuius doctrinam Pius V. & Gregorius XIII. in plerisque suffixere, cui visum est Paulum licet perfectè conuersum cum Christi voce perculsus respondit, *Domine quid me vis facere*, non tamen assecutum illicò esse gratiam sanctificantē, sed tantum cum realiter suscepit baptismum, quo primùm obtigisse Paulo sanctitatem, colligebat ex illis Ananiæ ad Paulum verbis. *Exurge, & baptizare, & ablue peccata tua*. Eodem fundamento nixus recens Pauli sanctitudinis tractator <sup>b</sup>, latè contendit, S. Paulum non fuisse iustificatū ante

<sup>a</sup> Baius li.  
de Charit.

<sup>b</sup> Dausq.

ante realem baptismi susceptionem: adducitque in eam rem ex cuiusdam Petri Lintrensis commentariis in Acta, hanc sententiam. *Mirum est nonnullos parum considerantes hunc sacra scriptura locum, & priuatis quibusdam opinionibus impeditos, putare Saulum fuisse iustificatum antequam baptizaretur, eo quod magnam eius contritionem animaduertant.* Id quod mox ab eo negari addit; *Nec posse negitari absque temeritate, nisi velimus illum Paulum ab Anania, perperam affirmante, abluc peccata tua, homo latinitatis lautitiarum exquisitè cupes, infra subiungit, addito etiam superponendo illo. Immane quantum opinio altera, Pelagio Celestinoque qui parentalem labem baptismo infantibus abstergi negauerant, patrocinetur.* Videri possit fauere S. Augustinus <sup>a</sup>, vbi de Paulo ait, [illum lauacrum aquæ sanctæ, reddidit nouum.] Quæ verba sententiæ auctorum illorum astipulari videntur.

17. Ego verò quod Lintrensis commentarium non viderim, pronuntiare de illius auctoris doctrina non possum, vt neque ex proluxa tractatoris allegati disputatione satis capio, quæ eius sit germana

a Sermon. 8.  
ex 40. cap.  
uis.

germana mens in re proposita. Distinctio itaque adhibenda est. Vel enim diffidentur hi auctores, S. Paulum perfectè contritum, atque ad Deum legitime conuersum, obtinuisse illicò gratiã sanctificantem, volúntque licèt præuia contritione perfecta, non fuisse iustificatum Paulum, nisi cùm reipsa postea suscepit baptismum, quod ita ferat lex ordinaria circa iustificationem lata in nouo Testamento; vel certè tantùm negant S. Paulum subito fuisse iustificatum, quia non habuit contritionem perfectam ante baptismum realiter susceptum. Hoc secundum si dicant, imperfectè omnino statuunt, & de Dei mouentis voluntate, & de Pauli resipiscentis feruore. Dei sanè perfecta sunt opera, nec dubium quin potuisset opus suum in Paulo absque mora perfectum efficere excitando illum ad perfectam conuersionem. Et quod reipsa ita excitauerit, suadet subita feritatis depositio. Quí enim animus spirás minarú & cædis, sanguinariú affectum, placidissima in Christú què persequebatur voluntate, & ad eius nutú subiectione mutasset,

taffet, nisi interuentu conuerſionis perfectæ & contritionis, qua anterior ſtatus abiiceretur & aſſumeretur noua vita. Mouit igitur Saulū DEVS ad perfectā conuerſionem ac cōtritionem; id quod agnoſcere videtur Lintrenſis verbis poſtremis ex eo relatis. Suffragantur Patres omnes qui cōuerſionis Pauli meminere, eamve exornarunt concionibus, & interpretes omnes, antiqui iuxta ac noui, Actorum. 9. Quo conſtituto, ſi auctores cum quibus agimus, exiſtimāt Paulum perfectè tunc conuerſum & contritione inſtructum, nihilominus nō illicò gratia donatum, ſed tantum triduo poſt, cum reipſa ſuſcepit baptiſmū; nā illi turpiter hallucinātur. Non enim priuatis quorundam opinionibus, ſed ſanæ doctrinæ ſcitis ſtatuitur, poſita vltima diſpoſitione ad ſanctitatem, cuiuſmodi certum eſt eſſe contritionem perfectam, vel conuerſionem ex dilectione ſuper omnia, illicò Deum conciliari peccatori & ſanctitatem elargiri, quod Synodus Tridentinæ<sup>a</sup> apertè docet, agnoſcens ante ſuſceptum reipſa ſacramentum, aliquem per eius votum quod  
contri

a Sess. 24.  
c. 6. de  
penit.

contritione vel dilectione Dei perfecta continetur iustificari posse & reconciliari Deo. Idem definiuerat etiam S. Leo <sup>a</sup> ad Theodorum Foroliuensem scribens, ac negans definienda esse tempora misericordiae Dei [ apud quem nullas patitur veniae moras vera conuersio, dicente Spiritu Dei per Prophetam, cum conuersus ingemueris tunc saluus eris ] quae eadem usurpat Coelestinus <sup>b</sup>. & idem habet Innocentius tertius <sup>c</sup>. Scripturas praeterea bene multas, & Patres in eam sententiam vrgent Bel-lar. <sup>d</sup> & Suar. <sup>e</sup> quae ne diutius hic haeream, apud eos legi possunt.

<sup>b</sup> *Epist. ad Episcop Galliae c. 2.*  
<sup>c</sup> *Cap. ad Apostol. de preb. non baptif. d L. 2. de poenit. ca. 13. & 10. 4. 3 p. d. 4. sect 5. & l. 8. de grat. cap. 6. nu. 11.*

18. Argumentum verò in contrarium, ex verbis Ananiae ad Paulum, im-belle est. Dixit enim Ananiae, *abluc peccata tua*, vel quia non erat conscius praeviae Pauli contritionis: vel quia in contritione illa praevia inuolvebatur votum baptismi, ut proinde eius susceptione esset obfignanda contritio praelicita, & rata facienda susceptio gratiae sanctificantis, quae contritioni ob illud votum fuerat adiuncta: vel denique eodem sensu locutus est Ananiae, quo Sacerdos circa peccata

peccata alias ritè subiecta clanibus atq;  
remissa, aut per perfectam contritionem  
iam expiata, iterat verè formã absolutio-  
nis, *Ego te absoluo*, quæ externa verborum  
specie non minus sonare videtur pecca-  
torum perseverantiam illuc vsque, quàm  
verba. Ananiæ proposita. Sensus enim il-  
lius formæ super peccata iã remissa ite-  
rata, iste est, cõfero tibi gratiã perquam  
formaliter & actu solueretur peccatum,  
si perstaret; & actu adhibeo quicquid  
exigitur ex parte causæ idoneæ pecca-  
tum expellere, quamvis quod remissum  
est, sublatum omnino sit, nec remaneat  
vlllo modo. Sicut etiam conseruatio di-  
citur formaliter extrahere rem de non  
esse ad esse, quamvis res per anteriorem  
productionem esse præhabuerit. Quod  
clariùs locum habet, si duæ actiones to-  
tales simul tendant in eundem termi-  
num, ne quis cauilletur, cõseruationem  
extrahere formaliter rem de non esse,  
pro tempore quo res conseruatur. Eo-  
dem ergo proportionaliter sensu, abso-  
lutio conferens id per quod formaliter  
fieret peccatorum remissio ac solutio,  
nisi præcessisset, appellatur & est absolu-

tio. Similiter baptismus appellatur & est ablutio peccatorum per contritionem aut conuersionem perfectam iam mundatorum, quia confert formā, qua formaliter induceretur peccatorū absterſio & nitela animi, niſi effectus iam præceſſiſſet. Et eodē modo exponi poſſent verba illa ipſiuſmet Apoſtoli in quibus etiam fit vis. *Saluos nos fecit per lauacrū regenerationis.* Hic tamen Apoſtolus loquitur in perſona omniū Chriſtianorū, nō autem in ſua priuata. Plerique verò Chriſtiani primū iuſtificantur per baptiſmū. Præterquā quod indefinitè ait Apoſtolus, nos ſaluos fieri per lauacrū regenerationis & renouationē Spiritus ſancti: hæc autem poteſt ante lauacrū fieri. Locus ergo ille non eſt ad rem.

19. Quare indubiè ſtatuendum, Apoſtoli conuersionem ſubitò fuiſſe perfectam & gratiam ſanctificantem inuexiſſe, ac Saulum minas ſpirantem, ſubitò vas electionis feciſſe, vt dixit S. Bernardus <sup>a</sup> ita de Paulo egregiè diſferens. [ Quis deſperet vltra pro magnitudine cuiuſlibet criminis, quandoquidem Saulum audiat adhuc ſpirantem  
minarum

<sup>a</sup> Serm. 1.  
de conuerſ.  
S. Pauli.

minarum & cædis in discipulos Domini, subitò factum vas electionis! quis dicat iniquitatis pondere pressus, assurgere iã ad studia meliora non valeo; quando in ipso itinere quo sanguinem sitiens Christianum, dirum toto pectore virus efflabat, persecutor crudelissimus, in fidelissimum repente mutatus est prædicatorem? Magnificè siquidem in hac vna conuersione & misericordiæ magnitudo, & efficacia gratiæ cõmendatur.] Suffragatur Cassianus<sup>a</sup> his de Paulo præter cætera. [Cùm tremens ac semianimis concidisset, dissimulandum ultra non putauit, suffecitque ei quod ineffabilibus experimentis, quem ignorans hominem esse credidit, admonitus Deum esse cognouit. Non dissimulauit, non distulit; nec malè conceptum errorem infideli amplius deliberatione suspendit, sed audito è cœlis Iesu Domini sui nomine, subdita vt famulus, trepida vt flagellatus, deuota vt conuersus, voce respondit: Quid faciam Domine? Itaque paratissima ac deuotissima fide id statim meruit; vt quem fideliter credidit eo ipso iugiter non careret;

<sup>a</sup> L. 3. de  
Incar.  
cap. 6.



& ad quem corde transierat, vt in cor eius ipse transfiret. ] Pulchrè item Fulgentius <sup>a</sup> hæc de Paulo habens. [ cecidit malus & surrexit bonus : prostratus est iniquus, & erectus iustus: cecidit fæuissimus persecutor, & surrexit veridicus prædicator. Cadens lumen corporis perdidit, surgens autem, lumen cordis iustificatus accepit. Coniunctus est itaque Stephano, factus ouis ex lupo. ]

<sup>b</sup> Adduco etiam Blesensem <sup>b</sup> ad illud *Domine quid meritis facere?* Sic enim scribit. [ Ad vocem diuinæ animaduersionis in persecutione humiliatur elatio, decru- descit in Saulo feneritas, & effrenata rabies mansuescit in gratiam; succiditur oleaster, vt oliua fructifera plantetur in domo Domini, lupus mutatur in ouem, rhamnus in vitem, herodius in columbam, sicarius in Apostolum, blasphemus in sanctum, Saulus in Paulum, qui in Saulo mutat vitam, mutat & nomen, iuxta verbū Isaïę. *Et vocabit seruos suos alio nomine.* Apertè idem docet S. Thomas <sup>c</sup> qui addit argumentum ex eo quòd cõ- uersio S. Pauli sit in Ecclesia consecrata festiuo die. Neque enim imperfectam conuer

<sup>a</sup> *Serm. de S. Stephano sub finem.*

<sup>b</sup> *Tract. de conuers. S. Pauli.*

<sup>c</sup> *1. 2. qu. 113. art. 10.*

conuersionem & mortalis peccati cœno adhuc fordentem celebraret Ecclesia, quantumuis mirabilem ob adiunctam prostrationem. Subscribunt communiter scholastici & interpretes & quotquot de Pauli conuersione disputarūt, nominatimque Serar. <sup>a</sup> Lorinus <sup>b</sup>, Palacius <sup>c</sup>, retractans antiquum suum placitum de Paulo & aliis subitò iustificatis absque consensu libero.

<sup>a</sup> *Opusc. de S. Paulo p.*

<sup>b</sup> *2. 211. 21.*

<sup>c</sup> *Actorum*

*9. v. 18.*

*c In 4. d. 1.*

*disp. 4.*

20. Miseret verò me, censuræ quæ nostrum hoc placitum temeritatis aut Pelagianismi insimulatur. Temeritatem sanè quæ in prætensa verborum Ananix obtorsione fundabatur, satis depulsi, dato verborum illorum sensu expedito ac perfacili, ab hac sententia nō dissentaneo. Hanc verò sententiam Pelagianismo fauere, quo negatur infantes per baptismum mundari, insulsiſsimè dicitur. An enim infantes ante baptismum elicuerunt contritionem & conuersionem perfectam? Deinde error ille Pelagianorum in eo situs fuit, quòd negarent contractum à pueris in generatione peccatum, baptismi susceptione in infantibus, in adultis autem baptismo

vel contritione expiandum. An verò posita ante baptismum vltima dispositione ad sanctitatem, peccatum ante baptismum abstergetur, nihil ad Pelagij errorem refert. Nolo censuræ in sententiam nostram vibratæ, iustiore censuram reponere.

21. Fixum itaque est, Paulum subito è lupo ouem, ex hoste amicum, ex vase contumeliæ vas electionis effectum vti affirmabam. Nunc ad alia subitaneæ conuersionis exempla porrò pergamus. Insigne omnino est exemplum Basilidis satellitis sub Seuero, cuius subitam conuersionem, ita exponit Eusebius<sup>a</sup> [Basilides vnus ex satellitibus eam (Potamiænam) acceptã, ad locum supplicij deducit. Simulatque autem multitudo ei molestiam facessere & verborum petulantia insectari conabatur, hic eos qui contumeliam ei faciebant, repulso, coërcuit, & maximam clementiã, summamque humanitatem in eam declarauit. Illa verò hominem pro illius erga se commiseratione vehementer amplexata, bono<sup>o</sup> animo esse hortatur. Nam ait se simul ac abiret è vita à Domino

<sup>a</sup> L. 6. li.  
Eor. c. 4.

mino suo veniam, & gratiam pro eo efflagitaturā, & non diu post eius in se merita iusta remuneratione compensaturam; hæc cum dixisset, pice feruenti per varia, & diuersa corporis membra ab imis pedibus vsque ad capitis verticem, sensim, ac pedetentim diffusa, generoso, & excelso animo migravit à vita. Tale certamen, ab hac percelebri & gloriosa Virgine, confectum fuit. Non longo temporis interuallo interposito, Basilides cum satellites, socij sui certa de causa iusiurandum ab ipso exigent, asseueranter affirmat omnino sibi non licere iurare: Christianum enim se esse, & hoc se propalàm fateri. At illi primò eum etiamnum iocari putabant; Verùm vbi illud constanter asserit, abducitur ad iudicem, & coram illo intentionem confessus, in vincula coniicitur: cum fratres in Domino ad eum aduentarent, causasque repentinæ, & admirabilis huius mutationis sciscitarentur, fertur respondisse, Potamianam, triduo post martyrium noctu ei assistentem, coronam ipsius capiti imposuisse, dixissèque se pro eo gratiam à

Domino postulasse, postulatam obtinuisse, & Dominum non longo tempore post, eum ad suam gloriam recepturum. Post illa, ubi fratres sigillum in Domino ei impertuerat, postero die securi percussus, præclara martyrij corona donatus est.] Alludit planè ad hunc Basilidem ab ipso institutum teste supra Eusebio, Origenes, <sup>a</sup> his aduersus Celsum verbis. [Irrideat licet Celsus quod dicetur, aut introductus ab eo Iudæus, dicetur tamen: multos pene inuitos attractos esse ad Christianam religionem Spiritu quodam repente mutante intellectum eorum, ut pro verbo exoso ad id temporis, non cunctarentur mortem oppetere, post visiones oblatas ipsis, vel dormientibus, vel vigilantibus; multa enim talia vidimus.]

<sup>a</sup> Lib. 1.  
contra Celsum.

22. Delator S. Iacobi his est allegendus ex Antiocho <sup>b</sup>. [De Iacobo Ioannis fratre memoriæ proditum est, quod is (cuius delatione fuerat denunciatus) cum vidisset Iacobum raptum ad mortem, ductus pœnitentia pedibus procidit beati dicens, Indulge mihi. Beatus verò aliquantum morulæ resistens, respondit,

<sup>b</sup> Hom.  
116.

Pax

Pax tibi; hoc dicto in illius amplexus ruit, & oscula. At ille, voce exerta Christianum se esse professus est, eique adnumeratus est, quem incusarat, & brauium cum illo assequutus est supernæ vocationis.]

Biblis martyr Lugdunensis apud Eusebium<sup>a</sup> perillustre in hanc rem exemplum suppeditat, quod hîc omitto, quia plenè de eo actum in SS. Lugdunensium Indiculo<sup>b</sup>.

<sup>a</sup> 5. *Histor. cap. 2.*

<sup>b</sup> Verbo S. Biblis.

Vix vlli nisi in Ecclesiastica historia prorsus hospiti, incompertum exemplum S. Ardelionis mimi, qui cùm Christianis sacris in theatro illuderet, repentè mutatus, ea non verbis tantùm sed & fuso sanguine testata dedit. Narratio attingitur in Romano Martyrologio<sup>b</sup> & in Græcorum menologio: vbi etiam alio loco<sup>c</sup> videre est quàm insigni potentia suæ specimine diuina vis Porphyrium mimum coram Iuliano Apostata per iocum Christianis sacris super scenam initiatum, subitò tetigerit, & in virum perfectum, mox etiam Christi martyrem, non absque Apostatæ stomacho, aut veriùs rabie transformarit. Et quia

<sup>c</sup> 4. *April.*

<sup>d</sup> *Ad 17. Septemb.*

ea narratio gemina omnino est ei quæ de S. Genesio Mimo in actis eius proditur, huius Breuiculum proferam ex Adonis Martyrologio ad 25. Augusti, quo die eius memoria in Romano Martyrologio aliisque consignata est, tanquam insignis martyris, cuius subita & insperata ad Deum conuersio stupore defixit Ethnicos, & Diocletianum prope in rabiem egit. Sic ergo habet de hoc Genesio Ado. [Romæ natalis S. Genesij martyris; qui prius in Vrbe mimus, Thimelicæ artis magister fuit. Et quadam die cum vellet Diocletiano Imperatori, cui Christiani, utpote sæuissimo, exosi erant, de mysteriis Christianæ obseruantix ludum exhibere, & huius rei gratia, spectante Imperatore, & omni populo, in medio theatri, quasi ægrotus decumbens se posceret baptizari, mirum in hæc verba proposuit: Eia nostri, grauem me sentio, leuem me fieri volo, Illi responderunt: Quomodo leuem te faciemus, si grauis es? Nunquid nos fabri sumus, & ad ruminam te missuri sumus? hæc verba exhibuerunt populo risum. Genesius iterum: Vesani, Christianus deside

desidero mori. Quare? inquirunt; Quibus Genesis: Vt in illa die veluti fugitiuus in Deo inueniar. Euocato autem Presbitero, & Exorcistâ, repente à Deo inspiratus credidit. Nam illi iuxta lectû ipsius quasi ægrotantis cùm resedissent, dicunt eî: Quid ad nos misisti filiole? Genesis autem, non simulatè ac fictè, sed ex puro corde respondit: Quia accipere cupio gratiam Christi, per quam renatus liberer à ruinâ iniquitatû mearum. Cùmque sacramentorum mysteria complessent, & indutus esset vestibus albis, veluti per ludum à militibus raptus, & ad similitudinem sanctorum martyrum de Christi discutiendus nomine, Imperatori fuisset exhibitus, stans in editiori loco ita concionatus est: Audi Imperator, & omnis exercitus, sapientes, & populi huius Urbis. Ego quotiescûmque Christianum vel nominatû audiui, exhorruî, & in confessione permanētibus in saltaui. Ego etiã parentes meos, & aînes, causa nominis Christiani execratus sum, & in tanta derisione habui Christianos, vt mysteria eorû diligenti examinatione perquirerem. Et



ex eorum sanctificatione ludum vobis exhibere vellem. At ubi aqua nudum me tetigit, & interrogatus credere me respondi, vidi superius manum cœlitus venientem. ] Addit ea se specie mutatum illicò in virum alterum paratum millies occidi pro Christo: inque ea fide per asperrima tormenta, stupente primùm ad tam subitum motum Diocletiano, moxque in rabiem verso, mortem oppetiit.

23. Alterius mimi illustre exemplum profert his verbis Ioannes Moschus. <sup>a</sup> *Cap. 32. prat. spirit.* Mimus quidam erat in Tharso Ciliciæ, nomine Babylas: Erant autem illi duæ concubinæ. Nomen vni Cometa, nomen alteri Nicosa. Viuebat autem luxuriosè, agens omnia, quæ illi dæmon suggessisset. Die verò quadam ingressus Ecclesiam, audiuit per dispensationem Dei, sanctum Euangelium legi. Erat autem ista lectio: *Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cœlorum*: Compunctusque cœpit lachrymis horrere, ac se miserum dicere pro his quæ peccauerat. Confestim igitur egressus extra Ecclesiam, vocauit duas amicas suas, dixitque

xitque illis, Scitis quomodo vobiscum  
luxuriosè vixerim, vtque nunquã alterã  
plusquã alterã dilexerim. Itaq; vestra  
sunt omnia quæcunque ego acquisiui.  
Accipiet insuper, & mea omnia & diui-  
dite inter vos. Ego enim ex nunc abren-  
untio sæculo, & efficior monachus. Ille  
autem ex vno ore responderunt eicum  
lachrymis: Ad luxuriam & animarum  
nostrarum interitum, communicauim-  
us tibi, nunc verò, quando hoc Deo  
placitum opus facere vis, dimittis nos, &  
id solus facis? Profectò non ita erit, sed  
etiam in bono communicabimus tibi.  
Atque ita Mimus quidem inclusit se, in  
vna turrium ciuitatis. Illæ verò venditis  
omnibus suis, erogatisque pauperibus,  
accipientes & ipsa religiosum habitum,  
fecerunt sibi propè turrem cellulam, &  
seipsas pariter incluserunt. ]

En Deum de ipsa improbitatis officina, subito educentem quos elegit. Quo  
porrò in pretio apud Deum sint hi ex  
scena cœlites, & quantum Ethnicos ip-  
sos permouerint, Ecclesiæ autem pro-  
fecerint, docent illa Theodoret<sup>a</sup>. [ Au-  
dio ego nõnullos è scenico genere ho-  
minum

<sup>a</sup> Inf. o-  
stasi con-  
tra Gracos.

minum repente immutatos, in athletarum nostrorum ordinem transisse; factosque tormentorum victores, & iam coronam martyrij consequutos, post celebratam victoriam magno eos demonas concussisse terrore, quibus olim subditi ipsi fuerant. Ex quo factum est, ut ex iis multi sacerdotes ædituique templorum, egregia sibi contra impietatem trophæa sustulerint.]

*a Hom. de  
S. Genesio.*

24. Illustre præterea est, & isti ex parte affine, alterius Genesij apud Arelatem pro Christo cæsi de infidelitate trophæum. Nam ut Eucherius de eo loquitur <sup>a</sup>, [Adhuc à diuinis legibus peregrinus, adhuc alienus, omnia in se subito mandata pietatis, fidei plenitudine consummauit.] Additque mox. [O quantum agit ille in pectoribus humanis diuinus ignis? Catechumenus æternam comperit vitam. Nondum proventus ad Christi militiã, & iam dignus ad amicitiam! Nondum assumptus ad famulatum; & iam idoneus ad testimonium: Nondum intromissus Ecclesiæ iannuam, subito ipsam penetrat cæli regiam: Nondum miles Dei, & iam  
cohæ

cohæres. Nondum domesticus in domo Dei, & iam filius in regno Dei. Et sanè hanc meruit gloriam inconcussa illa in tanto martyre animi virtus, & fidei magnitudo, occulto dico Christi amore nutrita, & subitis approbata documentis. Nam cum secretus adhuc Dei famulus in exceptorum ordine militaret & ante tribunal pagani Cæsaris assisteret, audiens eum in caput Christianorum cruentas pronuntiare sententias, piam dexteram ab excipiendo, tanquam à sacrificandò reuocauit, & imprimere sacrilega verba contremuit, quia Christum paginis cordis gerebat inscriptum. Proiectis itaque codicibus ante oculos prophani iudicis, nefarias eius voces, & edicta impia atque decreta, tota iam martyris libertate condemnat. Tormenta in oculis erant, dolor eorum quos pœna lacerauerat, vsque ad metum carnificum, vsque ad tremorem torquentium perueniebat: & inter hæc ille, Christianum se esse tota exultatione clamabat: tanquam Christiani non ad supplicia, sed ad præmia quæreretur. Quanta & quàm noua  
specta

spectacula Deo , atque Angelis suis,  
 præbuit fides piorum? Ecce in sacrile-  
 gi Tyranni ministerio , militem suum  
 Christus inuenit. Solebat Ecclesia ad  
 tribunalia persecutorum martyres mit-  
 tere , ecce nunc stupendo genere , Ec-  
 clesie martyrem , tribunal persecutoris  
 emisit. Pronunciat itaque, Christianus  
 sum, & omnis infania persecutoris verso  
 in illum furore consurgit. Æstuat dolo-  
 re, & confusione iudex cruentus , plus  
 erubescit cultorem fidei de parte emer-  
 sisse perfidie. ] Nimirum quia exceptor  
 erat Genesis, eiusque erat edicta con-  
 tra Christianos lata , æquè ac cætera  
 acta publica , accipere & custodire.  
 Notarium nunc nominamus : vt pro-  
 pterea (quod obiter iuuat monere,) hal-  
 lucinatus sit qui ad vernaculum marty-  
 rologium , exceptorem vertit , fisci &  
 Imperialium pecuniarum curatorem.  
 Munus enim S. Genesij fuisse quod dixi,  
 liquet ex Romano martyrologio <sup>a</sup> , &  
 ex verbis Eucherij prolatis, ac ex eius  
 martyrio per S. Patientem conscripto:  
 Ponique exceptores in scriniorum of-  
 ficiis, ex multis iuribus prodidit Brisso <sup>b</sup>:  
 fed

a 25. *2m*  
*gusti.*

b V. exce  
 ptore ff. de  
 verb. signi.

sed ad institutum regrediamur.

25. Profligatissimi choraulæ Philemonis, celerem ad Deum conuersionem exhibet Metaphrastes 14. Decembris, describens acta SS. Thyrsi & sociorum. Sed quòd subitatio illa conuersionis quæ apud Metaphrastem legitur, omittatur apud Rusticum <sup>a</sup>, quin potius Philemon, S. Apollonij patientia & piis monitis sensim mollitus prodatur, celeritatem illam conuersionis Philemonis, sola Metaphrastis autoritate interdum vacillante subnixã; apud eum, vel apud Surium <sup>b</sup> qui Metaphrastem exscripsit, legendam dimitto.

*a Lib. 2.  
vita PP.  
cap. 19.*

*b tom. 6.  
ad 14. Decemb.*

Quem lateat festinus & potentissimus gratiæ partus, in eo carcerario curatore, qui Sebaste sub Licinio, Christianitè subito professus, ingressit se ipse vltro, in locum deficientis à fide vnus è quadraginta martyribus? Hic verò cuiusmodi fuerit gratiæ effectus, accipe ex Nysseno <sup>c</sup> post descriptum apostata casum, & satanæ in eum vafritiè. [Verùm nostræ infirmitatis adiutor, bonorumque & sermonum & actionum plantator, reperit sibi ad Abrahami exemplū,

*c Orat. 3.  
in SS. 40.  
martyres*

ouiculam ad sacrificium domesticum; ex blasphemantibus confitentem, & ex eorum ordine qui persecutionem inferebant, Martyrem. Quidam enim ex tyrannidis ministris, visione Angelorum ad Martyres venientium dignatus, & circumfusus sacrorum spiritu apparitione, ut olim Paulus maiestate Christi, quando Damascum proficiscebatur, statim mentem mutauit, & vestimentis seipsum exuens, frigore concretis sese admiscuit; & exiguo temporis momento, omnia factus est; Profelytus, Confessor, Martyr, abluens se proprio sanguine, quod est regenerationis lauacrum; proprio, inquam sanguine, mortuo non fluido. Vir coronam promeritus, vir omni honore dignus: per illum habet Ecclesia Dei hos 40. Per hunc generosum, non est mutila Martyrum caterua. Propter hunc Profelytum, perfectam agimus perfecto numero panegyrim. Et diabolo res lepida & risu digna accidit, dum enim militem suffuratus est, amisit persecutorem & carnificem.] Hoc planè fuit [è mediis dentibus & faucibus fatanę, eripi vncino conuersionis,

nis  
sup  
ful  
nib  
2  
con  
Ro  
spic  
scri  
dia  
ipfi  
pre  
ne  
uen  
stra  
nib  
aut  
co  
ter  
Qu  
Co  
mi  
pe  
ue  
fac  
qu  
ipfi

nis, fuscina confessionis, & tridente  
supernæ miserationis,] vt de huiusmodi  
subitis tardè resipiscentium conuersio-  
nibus loquitur<sup>a</sup> Petrus Cellensis.

<sup>a</sup> L. de pa-  
nib. cap 4.

26. Eiusdem muneris carcerariorum,  
complures, S. Victricium Episcopum  
Rothomagensem subito solutum con-  
spicati, ad hunc modum sunt affecti, vt  
scribit S. Paulinus<sup>b</sup>.] Qui feralis custo-  
diæ ministerium triste curabant, quas  
ipsi arctius innodatas, & ad ossa de-  
pressas, vel exiguo rogantibus vobis be-  
neficio relaxare noluerant catenas, con-  
uersa in conspectu ipsorum prece ve-  
stra ad Deum Christum, sponte de ma-  
nibus absolutis fluere viderunt, Nec  
ausi reuoltere quod Deus soluerat, ad  
comitem pauidi cucurrerunt, Verita-  
tem Dei pro Confessoribus confitentes.  
Quod auditum religiosè & creditum,  
Comes Principi suo cum testimonio  
militum retulit. Et, vt ipsius quoque re-  
pentina ad Clementiam de furore con-  
uersio, inter mirabilia Dei numeraretur,  
factus est in te prædicator Christi, in  
quo esse deuouerat persecutor. Puto &  
ipsum tanquam Saulem, aliquando Spi-

<sup>b</sup> i. m. d. ipsi  
Victricium  
epistola.



ritu sancto Dominus impleuerat, quia & te sicut Dauid suum diligebat: ut sicut ille Rex quondam, cum ad Prophetas persecuendos proficiscitur, Prophetas effectus est: Ita & Comes ille resperfus gratia Domini, quæ de fidei suæ abundantia redundabat, qui ad puniendum Cōfessorem venerat, & ipse Cōfessor abscederet. Credidit enim; & quos sæuiens prædamnarat ut reos, laudans emisit ut Sanctos: & testimonium perhibuit veritati, qui testes fidei punire cupiebat.]

27. Meretrix famosissima, subito diuinitus tacta & mutata, verbis his memoratur à D. Chrysofomo <sup>a</sup>. [Meretrix nostra memoria ex Phœnice omnium ciuitatum iniquissima, fuit. Hæc enim pueris nobis apud nos erat, & cum prima in theatro esset, nomen eius vbique ferebatur: non in vrbe nostra solummodo sed à Cilicia vsque, & ad Cappadocas. Hæc multorum patrimonia exhaustit, hæc multos parentum orbos tenebat, hæc maleficis quoq; uti artibus dicebatur, quasi non eleganti corporis forma solum, verum etiam magicis cantibus,

<sup>a</sup> Hom. 68.  
in Matth.

tibus, & herbis retia tendens: hæc Regina quoque fratrem attraxit, tanta cupidinis tyrannide pollebat. Sed subito nescio quare, imò verò certissimè scio: voluntate namque commutata, & Dei gratia hoc modo impetrata, omnia illa spreuit, & calcavit. Ita diaboli officina proiecta, facilè ad cœlum ascendit, & quamuis nihil erat ea petulantius, dum in scena versaretur, postea tamen continentia magnitudine, multas antecelluit: Cilicium enim induta, per totam reliquam vitam hoc se pacto exercebat. Huius gratia, & præfectus à scenicis perturbatus, armatos milites misit, qui non potuerunt eam rapere, nec à numero Virginum, quæ ipsam receperant abducere: hæc cum ineffabili sacramento communicasset, & undique suscepta gratia vixisset, vniuersis per gratiam maculis deterfis, naturæ demum concessit. Mirabilem enim Philosophiam post baptismum ostendit, nec vnquam amantibus antea, eamque sequentibus, ac diligenter quærentibus visa est, sed posteaquam semel seipsam inclusit, multos annos quasi vinceta in

carceribus peregit. ]

Andreas cuiusdam Parisiensis, ex Hér-  
rici Franci familia, hominis perditu fu-  
bitam ad S. Bernardi preces immutatio-  
nē sic describit Gaufridus Monachus<sup>a</sup>.  
[ Andreas quidā Parisiensis Henricum  
ebrium, Henricum Vociferabatur insa-  
num; nec conuiciis, nec blasphemiiis  
parcens. E contra sanè idem Henricus  
pro illius potissimum conuersione Dei  
hominem dare operam precabatur. Cui  
vir sanctus audientibus multis, dimitte  
ait, hominem: modò anima eius in  
amaritudine est, nec pro eo multum sol-  
licitus sis, quia tuus est ille. Cùmque  
amplius spe concepta Héricus instaret,  
vt loqueretur Andree, seueriùs eum in-  
tuitus vir Dei, Quid hoc est ait? Nun-  
quid non iam dixi tibi, tuus est ille? Au-  
diens hæc Andreas ( adstabat enim &  
ipse; ) sicut plurimùm improbus erat, &  
à sacra cōuersatione vehemēter abhor-  
rens, talia secum vt hodiēque fatetur  
tacita cogitatione voluebat: In hoc  
nunc scio falsum te esse Prophetam: hoc  
enim certus sum, quia locutus es ver-  
bum, & non fiet. hoc tibi ego coram  
Rege

<sup>a</sup> L. 2. de  
vita Ber-  
nardī c. 5.

Rege,  
cūque  
cam, vt  
Cæterū  
filiis sup-  
rum v  
suum, c  
rit impl  
Andrea  
rio, vb  
quoque  
rui cur  
moti fu  
sancti d  
taliter  
fillanim  
cam ter  
die pro  
modo g  
potuit,  
locitero  
terum n  
lo alter  
28.  
subitari  
pè lice  
gon ex

Rege, & Principibus in celebri quocūque conuentu improperare non parcam, vt tua omnibus falsitas innotescat. Cæterùm quàm mirabilis Deus in consiliis super filios hominum, ridens eorum vana conamina vt propositum suum, quando & quomodo ipse voluerit impleretur: siquidem die altera ibat Andreas mala omnia precans monasterio, vbi Dominum dimittebat, ipsam quoque desiderās vallem funditus subruui cum habitatoribus suis. Nec parum moti sunt & mirati qui prædictum viri sancti de ipso audierant verbum cum taliter videretur abire. Sed non diu puffillanimitatem eorum, & fidem modicam tentari passus est Deus. Illa tantùm die procedens; & repellens quodammodo gratiam Dei, diem expectare non potuit, sed exurgens ante diluculum velocitèrque rediens ad monasterium, alterum nobis Saulum, vel magis de Saulo altero, Paulum alterum exhibebat.]

28. Recentioris memoriæ exempla subitarum conuersionum, infinita propè liceret proferre ni vereretur ne parergon excederet *εργον*. Itaque vnum dun-

a L. 6. re  
uel. ca 97.  
b Cap. 1.

taxat aut alterum proferam illudque in primis quod è S. Birgittæ, reuelationibus<sup>a</sup> depromptum & à Blosio in suum monile<sup>b</sup> insertum est. Narrat S. Viduâ, quendam suo tempore iuxta nomen magnorum qui sunt in terra, vitiis æquè ac diuitiis magnum, iam sexagenarium, nunquam facta exomologesi, nunquam sumpta Eucharistia morbo lethali correptum, breui sepeliendum in inferno fuisse. Hunc S. Birgitta, per eum sacerdotem cui conscientiam aperiebat, curauit de imminente æternæ salutis discrimine<sup>3</sup>, commonescieri. Mentitus primum est æger, se egere peccatorum expiatione sacramentali, quam sæpiùs iam frequentasset. Eodem mendaci responso, piam pro se sollicitudinem, miser elusit, iterum ac tertio. Cùm sancta vidua calamitatem hominis miserata, denunciari ei apertè iubet ex præscripto Christi in hunc modum. [ Tu habes in te septem dæmonia. Vnus sedet in corde, ligans illud ne peccatis compungaris. Secundus sedet in oculis, ne videas vtiliora animæ tuæ. Tertius sedet in ore tuo, ne loquaris ea quæ sunt ad honorem

norem  
bus tuis  
tem. Q  
pedibus  
ficere n  
rioribus  
ebrietat  
Deus se  
diabolu  
citiùs, q  
bi. ] M  
nem, co  
tum, se  
homini  
sacerdos  
plura &  
missione  
ne : tan  
oporteb  
Hoc pro  
sum ded  
bus inter  
[Ego de  
quia hon  
multotie  
narius nu  
sûpsi Co

norem Dei. Quartus sedet in inferioribus tuis, ideò dilexisti omnē impuritatem. Quintus est in manibus tuis, & in pedibus, ideò homines spoliare, & interficere non verebaris. Sextus est in interioribus tuis, & ideò gulæ deditus es, & ebrietati. Septimus est in anima tua ubi Deus sedere deberet, & modò ibi sedet diabolus, inimicus eius. Ideò pœnitere citiùs, quia adhuc Deus propitiabitur tibi. ] Mollitum ad hanc denunciationem, cor faxeum, & in lachrymas solutum, sciscitatur aliqua ne tam perdito homini spes salutis sit reliqua. Iuravit sacerdos internuncius, vel si infinities plura & immaniora admisisset, se ei remissionem certam spondere, Dei nomine: tantùm quæ conferri per ipsum oportebat, desiderari non pateretur. Hoc promisso animatus æger, responsum dedit in hæc verba, quæ singultibus intercidebat, & largo fletu diluebat, [Ego desperabã de salute animæ meæ, quia homagium feci diabolo, qui mihi multoties locutus est. Ideò iam sexagenarius nunquam feci confessionem, nec sũpsi Corpus Christi, sed finxi mihi ne-

gotia, quando alij communicabant; lam verè Confiteor tibi pater, quòd tales lachrymas, quales nunc habeo, nunquam recordor me habuisse. ] Sic effatus, conscientia maculas apud sacerdotem illum eo die quater expiavit, & confessione perendie repetita, sacro Christi corporis ferculo pastus intra sextum diem, placidus, & salutis per Dei misericordiam securus, animam egit.

29. Mulier de earum numero quæ Satanæ hamo velut escæ captandis animabus apponuntur, facie liberalissima, & ascitio decore non destituta, eloquio ad gratiam & duriora chalybe pectora mollienda idoneo, corporis ornatu singulari, diceres nihil in ea naturam de suis dotibus, nihil artem ex pigmentis, nihil nequitiam ad illaqueandas miserorum animas desiderari passam. Corpore autem erat nundinatio, nec pauci proci dum alter alterum amulatur, mutuis gladiis ceciderant. Hanc S. Vincentius<sup>a</sup> testatur ad Christianum Oratorem audiendum de more istiusmodi luparum accessisse, vt mundum

*a Serm. in  
ser. 6. post  
Domin. 1.  
quadrag.*

ostenta

ostentat  
Post br  
transce  
dicente  
petu ad  
gens ea  
qui vsq  
ma, co  
retur.  
fœmina  
cramen  
adeò fo  
cælo in  
contriti  
absterfi  
eo nomi  
eiusmod  
pla ben  
rius<sup>a</sup>.

Inter  
artis, p  
subitò o  
perio sp  
Itaque  
Carnote  
plorum  
hanc ce

ostentaret, viderétque, ac videretur. Post breues preculas quæ labia non transcenderent, cùm confedisset; & dicentem magno animi ardore ac impetu aduersus luxuriam audiuisset, ingens eam sceleris sui dolor corripuit, qui vsque eò increuit, vt fugiente anima, corpus exanime ad terram abiiceretur. Miserantibus omnibus vicem fœminæ; præsertim quod inexpiata Sacramento pœnitentiæ excessisset, post ad eò fœdam vitæ rationem, vox de cœlo insonuit quæ subitam mulieris contritionem & plenam peccatorum absterisionem ei adiunctam, aditâque eo nomine beatitatem testaretur. Alia eiusmodi subitarû cõuersionum exempla bene multa, suppeditabit Cæsarius<sup>a</sup>.

Inter tot tamen specimina diuinæ artis, potentissimósque diuinæ gratiæ subitò operantis effectus, nullum reperio speciosius exemplo S. Latronis. Itaque claudere libet cum Arnaldo Carnotensi, feriem cõcludente<sup>b</sup> exemplorum quorundam ex scripturis, in hanc celerem diuinæ manus ad peccatores

<sup>a</sup> L. I. ex 8.  
pio.

<sup>b</sup> Tract. de  
2. crisi  
uero.



tores mutandos exsertionem patefaciendam. [Inter cetera pietatis exempla, latro noster nobis occurrit pœnitentiæ regula, confessionis forma, indulgentiæ præco, spei exemplum, quidum ingemit, subito quod quærit inuenit, quod petit accipit, & illicò audit, hodie mecum eris in paradiso.] Planè siue peccatoris ad cor redeuntis personam, siue Christi in quem credidit statum, siue reliqua negotij adiuncta spectauero, nullum censuerim fuisse vquam illustrius specimen virium gratiæ in tam expedita cõuersione cau-  
fanda.

30. Id porrò longè exactiùs dispiciemus, si breuissimum tempus quo latronis conuersio perfecta fuit, expendimus. Hoc autem diiudicandum est, ex hora qua cruci suffixum esse Christum produnt Euangelistæ; nimirum hora tertia exeunte, & ineunte sexta. Sic enim concilianda sunt pugnantia in speciem de ea hora Euangelistarum loca, vt rursus infrà attingam. Quia verò ab hora sexta tenebræ terris offusæ sunt, & ante eas tenebras Christi-

stus

stus La  
sponon  
apertè  
ter est,  
ait S.  
sexta,  
quod te  
contine  
diam ho  
vsualiu  
tertia;  
tum de  
superes  
ex alio  
signatu  
duo ter  
quod n  
hora di  
ceat qu  
agimus  
dicere,  
crucifix  
consum  
rarum v  
tiam ho  
cepisse  
dimidia

stus Latroni iam conuerso Paradisum  
spondit, vt ex Matthæi narratione  
apertè discimus, fatendum consequen-  
ter est, Latronis conuersionē vt disertè  
ait S. Epiph. <sup>a</sup> perfectam fuisse hora a L. de nu-  
meris §. 4.  
sexta, id est intra breue illud tempus  
quod tertia exeunte, & ineunte sexta  
continetur: atque adeò intra dimi-  
diam horam. Nam ternarius horarum  
vsualium comprehensus nomine horæ  
tertiæ, moraliter hanc rem æstimando,  
tum demum exire censetur, cum vel  
supereft ex eo sola circiter dimidia, vel  
ex alio ternario qui nomine sextæ horæ  
signatur, non plus decerpitur & resi-  
duo tertiæ horæ coniungitur, quàm  
quod necessarium est, vt ex vtroque  
hora dimidia confletur. Quod si pla-  
ceat quàm liberalissimè tempus de quo  
agimus diffundere, ad summum licebit  
dicere, Christum hora tertia exeunte  
crucifixum, id est dimidia hora antè  
consummatum physicè ternarium ho-  
rarum vsualium pertinentium ad ter-  
tiam horam orationis: tenebras autem  
cepisse hora sexta, id est post horam  
dimidiam à ternario horarum vsualium,  
nomine

nomine horæ sextæ designatarum. Quæ ratione à puncto acti in crucem Christi, ad tenebras vsque quas latronis cōuersio præcessit, præterlabitur hora vsualis. Ante eam horam finitam, & inchoatas tenebras respuisse latronem, monstratum est. Itaque accidenda est versus eā partem hora vsualis, negandumque eam totam impensam esse à latrone in negotio conuersionis agitando. Rursus versus alterum extremū, decerpendum est ex ea hora, tempus crucifixionis vtriusque latronis. Non enim eodem planè tempore quo Christus, sed ipsam confixio, acti sunt in crucem vt supra monstratum est, & apertè tradit S. Matthæus. Nimirum Iudæorum principum rabie plebis inconstantiam verita, sæuendi in Christum moras omnes præcidente, ne casus aliquis factam tandem, diutissimè. quæsitam potestatem interuerteret. Item decerpendum est ex ea hora, tempus quo sanctus latro iam confixus, fannas in Christum & blasphemias effudit. Quas omnes temporis partes si ex ea horâ vsuali detraherimus, quantum supererit tempus, in-  
tra

tra quæ  
cie Do  
tione

31.

prodit  
testatu  
mos co  
chris h  
August  
bus, &  
Deum  
ac neq  
Deo, &  
lo. Prod  
di, di  
iuxta il  
noldus  
quid ag  
ritus S.  
de suffi  
mat, qu  
res, & i  
tia non  
nec inte  
datum. ]  
cetera, se  
prompta

tra quod latronem Spiritum salutis à facie Domini concepisse, & fœlici parturitione enixum esse concedamus?

31. Itaque Dominum quidem se prodit Deus, quod Dauid psal. 67. contestatur educendo in fortitudine plurimos compeditos exasperantes, in sepulchris habitantes: hoc est, interprete D. Augustino, <sup>a In psal.</sup> <sup>69.</sup> vincetos peccatorum funibus, & præpeditos ne viam decurrant, Deum exasperantes omni peruersitatis ac nequitiae genere, verèque mortuos Deo, & vt cadauera fœtencia coram illo. Prodit se inquam, in multis huiusmodi, diuina beneficentia & potestas, iuxta illud quod laudatus proximè Arnouldus eodem loco prodidit. [ Quicquid agit in huiusmodi, celeri nutu spiritus S. consummat, nec emendicat aliunde suffragia; qui quod illuminat format, qui statim piscatores facit Doctores, & idiotas prædicatores. In hac gratia non affligitur expectatio dilatione, nec interuallum est inter optatum & datum. ] Tamen non vt ille aiebat, *inter cætera*, sed planè suprâ cætera, celeris ac promptæ pietatis diuinæ exempla eminet

a Tomo 3.  
tract. Lo  
giore de  
pœnitentia  
lib. iiii.

net latro, tam potenter, tam subito, ex  
insecutore blasphemus mutatus in vi-  
rum alterum, & diuinitus de comedete  
eductus, cū iam iā vorandus esset, & in  
pabulum cessurus Satanæ: vt propterea  
scitē S. Ephrem. <sup>a</sup> hunc dicat esse arietē  
semelsum, à magno Dauide ereptum de  
ore vrsi. [ Pœnitentia ( inquit ) tanto-  
perè humano prodest generi vt etiam  
bestias captas tādē saluet, quod in Da-  
uide ostenditur, qui arietem de ore vrsi  
eruit, vt diuina in eo demonstratur bo-  
nitas. At quisnam hic vrsus? Iniquitas.  
& quis aries? latro in cruce propter ini-  
quitatem affixus: qui ex iniquo conuer-  
sus est; quique stimulatus à conscien-  
tia, confessus est impietatem: cognouit  
Regem gloriæ, & credidit ipsius diuini-  
tati, qui cū solū verbum loqueretur;  
sicut Dauid arietem, ita & Christus ex  
mortis fancibus latronem exemit atque  
liberauit. ]

b 35. mor.  
cap. 4.

Et ita vt fieret, perforatam à Deo ma-  
xillam Leuiathan, docet S. Gregorius <sup>b</sup>.  
Sed & perforatum hinc maximè, &  
transfixum cor Satanæ, egregiè notauit  
in hunc modum Athanasius <sup>c</sup>. [ Certè  
penden

c Serm. in  
passio. Et  
orac. Dom.

St  
pende  
aperie  
viuific  
bat,  
esse, &  
dare.  
diabol  
tatione  
se latro  
cui olim  
fidem  
blasph  
iam De  
rronem  
pessime  
occiden  
conspic  
arma d  
dium r  
esset co  
ram. In  
ciuitate

32.  
nis dete  
iam ian  
margin  
biens fu

pendente in cruce Domino, monumēta aperiebantur, & qui ibi sepulti iacebant, viuificabantur, & suspensus latro credebatur, vt ostenderetur reuera saluator esse, & dum moritur fidem sui fecundare. Ad ista iam verè deinde obstupuit diabolus, & magna in anxietate hæsitationēque detinebatur. Videbat enim se latronem in cruce amisisse: eumque cui olim persuaserat latrocinium, nunc fidem recepisse: & quem concitauerat blasphemias dicere, illum ipsum videbat iam Dominum adorare, alterumque latronem increpare; Illud de latrone illū pessimè habebat, quòd quem vt latronē occiderat, eum transferri ad paradysum conspiceret; Videns autem omnia sua arma deiecta, nec vllum sibi esse præsidium reliquum, quod non à Domino esset contusum, secundum illam scripturam. *Inimici defecerunt framea in totum, & ciuitates eorum detraxisti.* ]

32. Perpendendus insuper est latronis deterrimus status, qui in ipso putei iam iam os suam aperientis ac vrgentis margine, in mortis quasi vestibulo rabie furensque in Christum conuertit-

meæ: quando porrò Deus voluit: quando certè obtemperaturus erat. Nam ipse à primis etiam incunabilis voluisset: sed quia illum renixurum sciebat, tunc voluit, cùm animum ipsius penetraturam vocationem non ignorabat. Sic & latronem cùm postea vocauit, potuisset ipsum antea vocasse, sed vocatus ille, non paruisset. ] Hactenus os aureū.

Sed hæc ita condienda sunt, vt neque negemus omnibus prouisa à vitæ initio salutis remedia idonea & sufficientia; quod admittere mox videtur Chrysostomus, subdens, omnes quantum ad Deum attinet, à prima statim hora vocari atque conducì: Neque item arbitremur deesse Deo vias molliendi quantumlibet durum pectus, quacumque hora libuerit, iis immixtis sanctis luminibus & afflatibus, quibus homo certò subigatur, dedatque sese. Id enim æquè repugnaret infinitati illi astutiarum diuinæ sapientiæ, & multiplicationi ingressuum eius, quam celebrat Sapiens;<sup>a</sup> & agnoscit luculenter S. Augustinus,<sup>b</sup> disertè concedens, in thesauris diuinæ omnifipientiæ atque potentiæ, latere,  
 infini

<sup>a</sup> Ecclesiastici 1.  
<sup>b</sup> Lib. 1. ad Simplicii.

infinito  
 matione  
 ac solu  
 que pe  
 tur ros  
 mollire  
 ftes sup  
 pientia  
 is tunc  
 quibus  
 non est  
 grux fu  
 vocatur  
 hoc vo  
 ctu pul  
 vocanti  
 etiam, p  
 aspirant  
 gunt, tr

Chryso  
 alij gra  
 mam v  
 gunt, e  
 se, si hæc  
 pe & ea  
 léter, &

in finitos modos quibus voluntatis obfirmatio quocumque tempore derigescere ac solui possit: & hanc ipsam esse plerumque peccati pœnam, quòd nò immittatur ros ille gratiæ, quo durities nostram molliretur. Itaque quod per eas cœlestes suppetias, quæ ex regulis diuinæ sapientiæ ante obrigerant latroni, nò esset is tunc immutandus; per has autem quibus eius durities cessit, molliendus non esset ante hoc tempus quo congruæ fuerunt, negauit Chrysostomus, vocatum priùs fuisse latronem, (nempe hoc uocationis modo, quo nunc cù fructu pulsatus est,) quod antea non esset vocanti Deo obtemperaturus. Id quod etiam, proportione seruata, ad alios qui aspirante Deo è scelerum cœno emergunt, transferendum est.

34. Hoc sensu expositum dictum Chrysostomi, nò discrepat ab eo quod alij graues DD. ex tanta latronis ad primam uocationem sequacitate, colligunt, eum longè ante crediturum fuisse, si hæc ipsa uocatio antecessisset: nempe & eadem entitatiuè, saltem æquiualèter, & cum eadem contemperatione.



a *Serm. 10.* Gaufridus Vindoc. sic habet <sup>a</sup>. [ Mira res vbi fidem deposuit Apostolus, latro recepit. Ille si Christum antea cognouisset utique, & in illo felici Apostolorum conuentu non esset nouissimus, qui & in regno extitit primus, & nulli in fide secundus. ] Expressisse videtur Eucherium cuius illa sunt concinna æque ac pia, de more; <sup>b</sup> [ Latro nec salutis tempora sciens distulit, nec remedia status sui in momenta vltima infelici fraude posuit, nec redemptionis suæ spem in desperationis nouissimū reseruauit; nec religionem ante, nec Christum sciuit. Quod si scisset, fuisset forsitan inter Apostolos non postremus in numero, qui prior factus est in regno. Ergo etiam ex hoc in extremo placuit Deo, quia ad consequendam fidem non fuit extrema hora illa, sed prima. ]

c *Apud Photium C. 111. in breuiculo libri noni.*

Optarim sanè, interpretationem qua S. Chrysostomi dictum condiuimus, æquè deseruire posse ad conciliandum saporem, pronunciato Iobij Monachi, antoenissimi profectò & pereruditi scriptoris; quo asserit, Deum neminè vocare nisi piè viuentem, ipsumque latronè derelicto

S  
derel  
se, qu  
bilia  
tronu  
rum  
dem  
hoc l  
ad ei  
non  
strun  
malit  
bus c  
stom  
prim  
in ip

Enub  
ob  
al  
n  
u  
lu

1. **I**

derelicto altero assumptū à Christo esse, quia ei mens erat melior, nec indelebilia peccati vulnera gestabat, sed in latronum genere, cæteris meliorum rerum studio præstabat. Verum ego quidem non satis video, quomodo dictum hoc Iobij ita condiri possit consentaneè ad eius scopum, ut Semipelagianismum non sapiat. Fuisse verò latronem nostrum, ad crucem usque pessimum, & malitiæ omnino exquisitæ, nec sceleribus cessasse latroni reprobò, S. Chrysostomus <sup>a</sup> pulchrè confirmat, ex iactis primò per utrumque in Christum sannis, in ipsamet cruce.

*a* H m. 7.  
*in ad Philipp.*

*Enubilantur nonnulla in præmissis sub-  
obscura. Ostenditur S. latronem, &  
alios de quibus proximè, potentissi-  
mis Dei afflatibus quibus ad con-  
versionem excitabantur, cum vera  
libertate adhaesisse.*

CAPVT V.

i. **D**emonstratum est, quanta cele-  
ritate Spiritus domini latronem

sanctum corripuerit, & ad conuersionem induxerit. Per quam etiam occasionem ostensum est, quam festina & non segnis in opere suo fuerit gratia Dei, in plerisque insignibus peccatoribus auocandis à scelere, & ad viam vitæ reuocandis. Potest tamen ea in re sollicitum reddere non oscitantem lectorem, quod ea tam subita tamque potens diuinæ gratiæ operatio, videatur cum S. Latronis & cæterorum libera conuersione minus cohærere: quasi ad eorum ordinem pertineat non qui ducuntur nec trahuntur, sed [qui in profundissima Dei misericordia, quodammodo sepulta iam arbitrij sui potestate, in diuitias gloriæ in spiritu ardoris rapiuntur,] vt loquitur D. Bernardus. <sup>a</sup> Sanè tametsi S. Latronis conuersionem liberam censuit Cassianus, quod eam non ex gratiæ afflatu ac supernaturali vt ita dicam, impetu exitisse censuerit, Sanctorum tamen Pauli ac Matthæi, adeò subitam reuersionem ad cor, quod ex gratiæ præuentione prodiisse fateretur, *coactam*, vt S. Prosper refert, <sup>b</sup> dixit; quæ vox, libertatis exclusionem præ se fert. Illa ipsa ex  
causa,

<sup>a</sup> Serm. 1.  
de ascens.

<sup>b</sup> L. contra  
Collat. ca.  
35.

causa,  
fuit S.  
nam,  
citra vl  
iustifica  
ctauit  
ambigu  
non de  
tum, v  
nuper q  
rum id  
simile q  
uenturu  
nere no  
hil ambi  
2. Am  
rit. Prin  
modus  
nem præ  
que part  
nibus, q  
iecti op  
est per in  
ac cæco  
statuere  
tionem fu  
modus in

causa, vniuersaliter Palacius olim censuit S. Latronem, Paulum, Magdalenam, & huiusmodi alios subito iustos, citra vllam dispositionē liberam, fuisse iustificatos, quod tamen postea retractauit <sup>a</sup>. An tamen meritò retractarit, ambiguum esse non iniuria potest. Nam non deest etiam nunc, qui illud placitum, valdè probabile arbitretur <sup>h</sup>. Et

<sup>a</sup> In 4. d.

17. disp. 4.

<sup>b</sup> *ustache*

2. p. mor.

tract. 2.

disp. 1. in

fine.

2. Ambiguitatis causa duplex occurrit. Prima quòd humanus ac liber modus operandi, exigat deliberationem præuiā, qua homo librat̄is vtriusque partis momentis & expensis rationibus, quibus vt huius opposit̄e obiecti optionem habeat, collustrandus est per intellectum, possit, non temerè ac cæco modo, sed consultò & maturè statuere quid præeligat. At deliberationem subitus ille ac festinus operandi modus intercludit. Quod in illis expe-

rimur, qui subito æstu abrepti incensissimi alicuius affectus, feruntur in opus, quod restincto eo calore plerumque improbant, nec aliud excusant quam abductos se vi affectus vehementissimi: & in eo calore sui impotentes, non satis perspexisse quid susciperent, nec aggressos, iniicere frænum sibi ipsis, seque remorari valuisse. Si igitur præproperam illam & cuiusuis moræ impatientem operandi concitationem in S. Latrone aliisque recensitis admittimus, videmur intellectum peccatoribus resipiscentibus obtenebrare, & cum luce, deliberationem cuius libera operatio fœtus est, vnâque libertatem eis adimere, quod quantum sit incommodum, illud vt cætera taceam abundè demonstrat, quòd sublata operandi libertate præcluditur via merito: Nec tam homo ipse iuxta diuinum postulatam ad Deum se conuertit, quam velut inanime quoddam, eò agitur & abripitur, ablata reclamandi facultate; quam proinde sancto Latroni, aliisque subito conuersis negandam non esse, grauitè confirmat Ludouicus Molina<sup>a</sup>. Nec

a 1. p. 9. 14.  
art 13.  
disp. 18.  
membro 4.  
ad. 6.

minor

minor  
tero q  
tatis  
excita  
nem f  
ea po  
Script  
agnou  
minis  
excus  
vt hor  
tuatur  
mitta  
volun  
fæ au  
curfu  
bitrat  
videt  
3.  
obscu  
opera  
eam o  
in ex  
celer  
ribus  
omne  
quam

minor implexitas haberi videtur, ex altero quod superesse notabam ambiguitatis capite, nempe ex potentia diuinæ excitationis & motionis, ad conuersionem sollicitantis. Nam non parum de ea potentia & fortitudine, quantam Scripturæ & Patres prædicant, ipsique agnouimus, decessisse videbitur, si hominis potestati subsit, admittere vel excutere eam diuinam motionem; ita ut homo diuini motus quasi arbiter statuatur: nec habenæ voluntatis permittantur cœlesti moderatori, sed ipsa voluntas diuinam gratiæ cœlitis immixtæ aurigationem dedignata, dirigere cursum suum & moderari velit pro arbitrato, quod in gratiæ non leuem (ut videtur) contumeliam cederet.

3. Itaque non modica ex præmissis obscuritas offunditur; quam enubilare operæ pretium est, breuiter attingēdo, eam quam proposuimus diuini afflatus in excitando & sollicitando peccatore celeritatem saluis voluntatis liberæ iuribus exeri, iuxta Patres, & certam apud omnes Catholicos doctrinam, qua tanquam fixum & ratum statuitur, peccatorem

tozem à Deo tactum atque præmotum, liberè conuerti. Id enim vnum nunc persequar, quod apud omnes ex Fidei scitis ratum est, aut esse debet. Alia verò nonnulla, de quibus ea in parte inter Catholicos salua fide controuertitur, prætermittenda hoc loco sunt, quòd nec per institutum præsens, nec per maiores liceat in eas salebras penitiùs descendere.

Deliberationem igitur S. Latroni, aliisq; insignibus peccatoribus, in puncto conuersionis ad Deum nequaquam defuisse, perspicuè euincitur ex libertate conuersionis, quam indeliberatio efficeret necessariam, & ab hominis arbitrio independentem, atque adeò meriti & laudis expertem. Significat, imò tradit hanc rationem S. Prosper, sic scribens de peccatoris per diuinam gratiam reuersione in viam. [Agit hoc occulta & potens Dei gratia, quæ dimotis terrenarum opinionum & operum mortuorum fauillis, torrem obruti cordis exagitat, & desiderio veritatis inflammat, non vt hominem inuitum subigat, sed vt subiectionis cupidum faciat:

faciat:  
intelligi  
dat. ]  
intellec  
deliber  
ciendo  
esset oc  
ratum a  
da dum  
lertate  
obiicie  
ea in re  
4. In  
mento  
las mor  
affirme  
sam ce  
quæ lib  
quidem  
ctum pe  
minatio  
raria ra  
sione st  
differen  
vtraque  
ponitur  
mum bo

faciat: non vt ignorantem trahat, sed vt intelligentem sequentemque præcedat. ] En negat per gratiam offundi intellectui tenebras, atque adeò eripi deliberationis lucem, quod sic officiendo luminibus, libertas quoque esset occludenda. Idque cum sit planè ratum ac fixum apud omnes, discutienda dumtaxat superest caligo, quam celeritate diuinæ operationis offundi, obiciebatur priore loco. Duo autem ea in re dici possunt.

4. In primis, etiamsi in physico momento quod planè insectile est & nullas moras infert, peragi conuersionem affirmemus, non tamen idcirco præclusam censei debere deliberationem, quæ libertati est præmittenda. Ea siquidem deliberatio pro vt ad intellectum pertinet, estque voluntatis determinationi liberæ præuia, non in temporaria rationum vtriusque partis discussione statui debet, sed in notitia indifferentiæ obiectiuæ, qua prædita est vtraque pars de qua statuendum proponitur; ita vt ex neutra parte nec summum bonum appareat, quod voluntatem



tem necessariò abriperet, nec malum purum ac summum, quod voluntatem necessariò auerteret, si fingatur ei obuerfari: sed proponatur per intellectum voluntati, bonum dilutum & mancum, quod & dignum sit terminare voluntatis motum profecutiuum, ( quandoquidem verè bonum est ) & tale etiam sit, vt possit respui, cum vel malitię facibus admistum, vel saltem mancum sit, & ineptum, infinitam voluntatis capacitatem exsatiare, & eatenus per voluntatem fastidiri ac repudiari possit. Eam ergo conuersionis ad Deum & recessus à peccato notitiam, posset peccator etiã in physico momento nancisci, in quò etiam posterius duntaxat natura, voluntas diuino illo seminio fecundata, pro ingenita sibi suorum actuũ potestate ac dominio, posset actum suũ profundere, si diuina manus infirmitatẽ carnis fulciẽs, eam tarditatem remoueret quæ huius cochleæ ( vt scitè dixit Philo ) quã semper circumferimus, aggrauatione contrahitur: vt propterea in Angelis, & quibusuis ex scientia infusa, à phantasiæ concomitantis operatione independenter

ter pra  
idem  
delibe  
tionis,  
Angel  
ctionis  
gratiæ  
sti Do  
sua cu  
terno v  
cauit A  
tatem  
rendis  
Patris  
volunta  
affirma  
toria, &  
libera  
mo mo  
Angeli  
censent  
tus, a S  
omne  
mentar  
ratio vi  
probat  
fectissim

ter prælucente, erumpentibus in actū, idem esse possit, absque alio miraculo, deliberationis natura præuix, & operationis, momentum physicum. Sic enim Angeli in primo momento suæ productionis diuinitus tacti, liberè ad Deum gratiæ auctore assurrexerunt. Sic Christi Domini Anima, in primo diluculo suæ cum corpore consertionis in materno vtero, quod mundi ingressum vocauit Apōstolus, concepit illam voluntatem se in pretium ac litrum pro asserendis in libertatem mortalibus, iuxta Patris beneplacitum, exhibendi; *in qua voluntate sanctificati sumus*, vt Apostolus affirmat: ac proinde ea voluntas, meritoria, & quod meriti fundamentum est, libera fuit. Quod liberè operandi in primo momento priuilegium, Deiparane Angelis inferior statuatur, adepta esse censenda est, vt latè confirmāt Pelbartus, <sup>a</sup> Spinellus, <sup>b</sup> Suares. <sup>c</sup> Quæ mihi ad omne ab ea peccati nubilum vel momentaneum discutiendum efficacissima ratio videtur, aduersus eos quibus non probatur initialis eius nitela: Nam perfectissima illa conuersio, gratiā infallibiliter

<sup>a</sup> In Stella-  
ria.

<sup>b</sup> In throno  
Dei.

<sup>c</sup> Tom. 2. 3.  
p.

liter conuehit. Non potuit potro Deipara iuxta illos præsertim quos dixi Doctores, qui conceptam in peccatis Virginem volunt; non potuit inquam abique actuali peccato, cuius prorsus expers fuit, eam ad Deum suum conuersionem prætermittere, aut remorari, in tanta luce suæ ad id obligationis, & mandato Dei ab vnoquoque id exposcentis, cum primùm licet; sed hæc alibi. Hæc, dispellendæ difficultatis propositæ, ratio prior.

5. Altera est, nihil esse quod euincat, peccatorem quemcumque, etiamsi primæ notæ, & ex iis in quibus Deus notas voluit esse diuitias gloriæ suæ, eiusque potentiam; quales recensuimus secundum S. Latronem non paucos; nihil inquam esse quod euincat, eos in eodem physico momento, & Deum vocantem sensisse, & Deo vocati assensos esse. Quod enim subito & quàm promptissimè assensi dicantur, nou est ita crudè accipiendum vt ne perbreuis quidem mora in deliberando, & excutiendis vtriusque partis rationibus, sit interposita: sed negotiū præclusis ordinariis pigro

pigro  
comp  
bitò  
menta  
indiffe  
tellect  
tas; m  
eaped  
tamer  
peccat  
tenebr  
offusis  
operan  
sit, in e  
uinitus  
intenti  
mine,  
auocan  
trario c  
citur ad  
cinatio  
constan  
sensum  
tenuiter  
tina à p  
Philosof  
optimas

pigrorum volentium & non volentium  
comperendinationibus transactum; su-  
bito perfectum dicitur. Vnde si in mo-  
mentanea conuersione, vtriusque partis  
indifferentia obiectiua voluntati per in-  
tellectum proponitur, vt facta sit liber-  
tas; multo magis idem seruatur, cum  
capedo aliqua temporaria interlabitur,  
tametsi modica, & præter ordinariam  
peccatorum segnitiem accisa; Nec eæ  
tenebræ intellectum occupant, quibus  
offusis causari liceat præreptam liberè  
operandi facultatem: quamuis verum  
sit, in eò æstu & præpropere mentis di-  
uinitus agitata concitatione, defixo &  
intentissimè connitente in Deum ho-  
mine, tenuiter perspicere rationes à bono  
auocantes ad malum. Sicut enim è con-  
trario cum peccator abstrahitur & illi-  
citur ad escam peccati propositam, fas-  
cinatio nugacitatis obscurat bonà, & in-  
constantia concupiscentiæ transuertit  
sensum sine malitia; id est homo adeò  
tenuiter & perfunctoriè attēdit ad mo-  
tina à peccato reuocantia, vt affirmet  
Philosophus, eum non secus ponderare  
optimas illas rationes, quam perpendat

ebrius carmina Empedoclis, quæ vino concalescens effudit; nec immeritò ea maximè ex causa, omnis peccator ignorans dicatur, quamuis non vsquequaque ignoret quod operatur, & idcirco crimini detur ei sic agere: Ita cum quis à Spiritu sancto ad bonum pellicitur, tam còtento studio ac impetu fertur in eam partem, vt quæ ad oppositum spectant, faciuntque pro malitia, nõ nisi in extrema vt sic dicam crusta, & perfuntoriè, planèque per transfennam attendantur: quæ est quædam eorum ignorantia, per defectum lucis plenioris, & penitioris cõsiderationis boni sensibilis, quæ tã multos in ruinã agit præcipites.

6. Huiusmodi tenebras in S. Pauli conuersione per Spiritum sanctum inductas fuisse, egregiè dixit S. Ambrosius. <sup>a</sup> tractans illud Genes. 15. *Cum sol occumberet, sopor irruit super Abraham, & horror magnus ac tenebrosus inuasit eum* Quod ipse ita legit. *Excessus cecidit super eum, & ecce timor magnus & tenebrosus incubuit super eum* Excessum illũ ait contingere [mente quosdam humanæ prudentiæ veluti fines transcendente, quando repletur Deo

a E. 2. de  
Abrah. c. 9.

Deo  
& dif  
scilio  
vt ad  
mitar  
conue  
& ex  
eam  
funde  
betur  
riam,  
& tan  
eius.  
meas  
Deum  
lium.  
venit  
ment  
se, &  
tum  
patitu  
dam  
bris o  
stolor  
super S  
tus est  
Saul,

Deo & ante euacuat se cogitationibus  
& disceptionibus seculi huius ( quæ  
scilicet pro aduersaria parte pugnant )  
vt aduenienti gratiæ spiritali ( conco-  
mitanti vel sanctificanti per plenam  
conuersionem conciliatæ ) puram se  
& exinanitam præbeat. Superuenit in  
eam Spiritus sanctus, magna se vi in-  
fundens, ita vt mens hominis subito tur-  
betur. Denique Angelus venit ad Ma-  
riam, & cum sedulitate, & gratia venit,  
& tamen Maria mota est in introitu  
eius. Vnde Angelus ait ad eam. *Ne ti-  
meas Maria, inuenisti enim gratiam apud  
Deum, & ecce concipies in utero, & paries fi-  
lium.* Cognoscimus ergo, quia quando  
venit gratia Dei super Propheticam  
mentem, subito irruit: & inde incubuis-  
se, & cecidisse super Prophetas Spi-  
ritum sanctum legimus, quia excessum  
patitur, & turbatur, & timet, & quibus-  
dam ignorantia & imprudentia tene-  
bris offunditur; sicut & in Actibus Apo-  
stolorum legimus, quia *circumsulsi lux  
super Saulum de caelo, & horrore animi turba-  
tus est, & audiuit vocem de caelo dicentem,  
Saul, Saul quid me persequeris? Desinit*

enim videre sæcularia, qui incipit audire diuina. Vnde, & timorem Abrahamæ & tenebras mirari non debes. ] Hæc est sancta excæcatio seruorum Dei, qua in iis in quibus malè oculati antea fuerant cæcutientes, ea tantùm contuentur quæ Dei sunt: cætera ita dispiciunt in transfursu, vt despiciant, nec se ab eis vltra fascinari patiantur. In psalmum tamen 39. ad illud, *Deus meus voluit*, idem S. Ambrosius, cæcatum & obtenebratum Paulum tradit, quia à Domino recesserat; ideoque reueniens donatus est lucis vsura. Fœlix planè excœcatio qua veræ lucis vbertas aditur; caligo autem terrena deseritur. Quæ tanta est fœlicitas, vt nō iam punitum diuinitus, sed insigni beneficio affectum dicere ausim Sinensem illum, quem Societatis annuæ literæ anni 1607. referunt, cum Christianismum cogitasset, & datam Deo fidem fefellisset, ita fuisse circa terram & terrena omniâ oculorum vsu priuatum, vt tamen interim circa cœlos cum eo dirigebantur, optimè obirent munus suum. Ita verò curatus est resumpta sana mente, vt mox iteratò fidem

dem  
circa  
quod  
sus,  
plura  
bitar  
7.  
tionis  
ad co  
tati  
nium  
piat.  
volun  
diuin  
tume  
quali  
pōde  
sua p  
incon  
quæ f  
obdu  
tio ve  
ueret  
in hu  
otiose  
decre  
& qua

dem violans, relaberetur in suam illam circa terrena cœcitatē. Id quod aliquoties accidit; donec plenè conuersus, plenè ac stabiliter conualuit. Nec plura de primo illo obice libertatis, subitarum conuersionum.

7. Iam verò potentia diuinæ excitationis & motionis peccatorem vrgentis ad conuersionem, eā non est, quæ libertati frānos inūciat, & voluntati dominium plenum in suam operationem eripiat. Non esset quidem Deo operosum, voluntatem creatam, ad operandum, ac diuinæ excitationi obsequendum, quantumuis, renitentē abripere, vel immisso qualitatis (vt sic dicā,) degrauantis quasi pōdere; vel per applicationem infinitæ suæ potentia, ad cooperandum cum ea, inconsulta. Id enim si Deo fixum esset, quæ fingi posset in voluntate humana, obduratio, & in peccati algore concretio vt non derigesceret, planèque solueretur, afflante Deo? Quæve potestas, in humana voluntate, concipi vel ab otioso possit, vt quod Deus exercituum decreuerit, infirmare queat, res tantula, & quæ præ Deo, ne sit quidem? hoc igi-



tur modo, operosū Deo nō foret extor-  
quere ab humana volūtate operationē.

Non placet tamen Deo ita se gerere  
cum voluntate nostra. [ Quamobrem?  
(inquit Nazianzenus, <sup>a</sup>) id enim scire  
operæpretium est. Ut ne vi pertraheremur,  
sed persuasione adduceremur.] Profert huius diuini cōsilij duas omnino  
causas. Priorem hisce verbis. [ Quod  
enim voluntarium non est, ne diuturnum  
quidem est, quemadmodum nec  
fluenta, nec stirpes quæ per vim retin-  
entur. Quod autem voluntarium est,  
tum diuturnius est, tum certius.] Hæc  
prima ratio quàm concinnè de morè  
his verbis expressit Philo <sup>b</sup> [Quicquid  
violentum, idem non diuturnum est  
quæ cognatio in rerum harum Græcis  
nominibus apparet, *βίαιος* & *βαιοῦς*. Sic  
enim prisca vocabant rem momentaneam.]  
Existimarim tamen, eam rationem  
minùs commodare præsentī instituto.  
Neque enim difficile esset Deo,  
quam violentiam primùm iniēcisset,  
perpetuam facere, si ipsi ita videretur.  
Et quamuis in his quæ à nobis per vim  
aliis iniectam fiunt, violentia diuturni-  
tatem

<sup>a</sup> Orat. 37.  
num. 58.

<sup>b</sup> l. quod  
Dei sit  
i. m. ab.

tatem  
stidin  
Tann  
lum f  
est ad  
inieci  
dubio  
diuin  
peren  
poste  
etiam  
his ve  
gus.  
intuli  
Diui  
ranni  
nimè  
bene  
benè  
diuin  
stram  
bet e  
Nyff  
Diac  
ptum  
ac no  
no ac

tatem soleat euertere, quia tandem fastidimus violentam illam operationem; Tamen in Deo cui nulla fatigatio, nullum fastidium potest obrepere, nullum est actus diurnitati, à violentia alteri iniecta periculum. Itaque posset sine dubio, nostra ad operandum adactio diuinitus facta, diurna esse, aut etiam perennis. Commodior igitur est ratio posterior exclusæ à nobis violentiæ ac etiam necessitatis in operando, quam his verbis continenter subiicit Theologus. [Atque alterum eius est, qui vim intulit, alterum nostrum. Alterum Diuinæ benignitatis, alterum Tyrannicæ potestatis. Quocirca Deus minime faciendum sibi duxit vt inuitos beneficiis afficeret, sed vt de volentibus bene mereretur.] Hæc optima planè, diuini illius consilij quo libertatem nostram semper vult saluã, ratio est. Adhibet eam præter Nazianzenum alibi <sup>a</sup>, Nyssenus omnino eximie <sup>b</sup>, & Hilarius

<sup>a</sup> *Orat. i.*

<sup>b</sup> *Orat. 5.  
de beatitud.*

Diaconus. Ipse enim est à quo conscriptum censeo opus quæstionum veteris ac noui Testamenti perperam Augustino adscriptum, quo hæc ratio luculen-

a in qq. v. ter. I est.

q. 1.

b In Moralibus Dist. 2. n. 242.

ter traditur. <sup>a</sup> Alios in eam rem Patres, alibi laudo. <sup>b</sup>

8. Verum quia eorum disputatio generalissima est, & æquè pertinet ad actiones ordinis merè naturalis, nec nisi philosophicè bonas; iuuerit adiisse præterea alios, qui sigillatim de nostra ad Deum supernaturali conuersione ac iustificatione differentes, (de qua etiam nos hîc agimus,) idcirco dicunt, Deum omnino abstinere voluisse libertatis nostræ violatione, & potenti quam inferre poterat necessitatione ad bonum salutis nostræ, quod non aliter liceret celebritati nostræ honorique consulere, quàm si in nostra quoque ad Deum conuersione, permitteremur nobis; ita vt Deus quidem præiret inuitans nos, libertatem tamen nostram semper vellet incolumem. Grauius hoc tradit S. Cyrillus <sup>c</sup> causam reddens, cur non debuerit Deus, [ licèt hoc facile potuerit, quippe verè Deus, ineffabili virtute terrena corda transmutare, vt facere vellent, & sapere sibi placentia, religiosèque viuerent. ] Præclare quoque in eam sententiam differit

c Lib. 8 in Iulian. ad toxicum 3.

5  
differit  
homo  
ipso ho  
Dei sin  
sitam,  
luntate  
incolum  
creatio  
ginem.  
mi pro  
nem. T  
tia. Qu  
tus. To  
set opif  
comme  
tæ fuisse  
lit, qu  
vt id in  
moueri  
cedem i  
rante, re  
per <sup>b</sup> a  
vtuntur  
dere, v  
vt quod  
ritu De  
tur, quor

differit S. Basilius exponens quomodo a Hom. 10.  
homo factus à Deo ad imaginem Dei <sup>hexaem,</sup>  
ipso homine inconsulto, fiat tamen ad  
Dei similitudinem in adeptione gratiæ  
fitam, non iam inconsulta hominis vo-  
luntate libera, sed adiutrice, ac proinde  
incolumi in eo opere. [ Ab ipsa mox  
creatione (inquit) obtinui illud ad ima-  
ginem. Destinato autem ac libero ani-  
mi proposito, prouehor ad similitudi-  
nem. Tua igitur aliqua ex parte est gra-  
tia. Quare meritò ingredieris corona-  
tus. Totum enim tuus si tibi prærogas-  
set opifex, qua tandem gratia tibi nihil  
commeritò cœlestis regni fores refera-  
tæ fuissent? Nunc verò quiddam contu-  
lit, quiddam reliquit perficiendum;  
vt id in teipso cum ad perfectiones pro-  
moueris, dignus pronuncieris, qui mer-  
cedem insumptæ operæ, Deo repigne-  
rante, recipias.] Optimè quoque S. Prof-  
per <sup>b</sup> ait iis, qui iam iudicio rationis <sup>b lib. 1. de  
vocat. gēt.  
cap. 12.  
aliàs 4.</sup>  
vtuntur ideò liberum esse à Deo disce-  
dere, vt non discessisse sit præmium, &  
vt quod non potest nisi cooperante Spi-  
ritu Dei fieri, eorum meritis depute-  
tur, quorū id potuit voluntate nō fieri.]

Quamuis igitur & in quibusuis nostris ad Deum conuersionibus, & nominatim in subitaneis de quibus agimus, non esset Deo operosum, subigere nos sibi, temerata nostra libertate; Tamen quod est Deo reuera gloriosissimum, ut S. Chrystostomus egregiè aduertit, maluit de nolentibus, (cuiusmodi S. Paulus & S. Latro erant,) volètes facere, & ante refragantibus, ut liberè consentirent, persuadere: non Theffalica persuasione adigente, ut est apud Eunapiū, <sup>b</sup> sed quæ libertatem demulceret. Posset sanè diuina vis nos adigere, & euersa libertate abducere quò vellet, ut iam monui, Sæpèque inculcandū est, ut depellatur insulsa criminatio, qua libertatem creatā diuino dominio subducere dicimur: Posset inquam Deus domare, & vel renitentem compellere libertatem nostrā. Sed prouidentissimū Dei consilium, quo ita subest ei, omnia cū voluerit posse, ut tamen cum magna reuerentia disponat nos, ita primas sibi partes in nostræ salutis negotio vendicat, ut non libera præuentione pulsatam, iuris nostri esse sinat, velitque libertatem nostram saluam.

<sup>a</sup> Hom. 4.  
in ad Co-  
thess. initio.

<sup>b</sup> In Chry-  
stostomo pa.  
147.

uā man  
quo [I  
sunt F  
distrib  
fius, bo  
cati au  
datoru  
noscer  
mus ve  
rante c  
lectui  
nihil n  
ita tam  
retur;  
que ob  
bis non  
suos, i  
quoqu  
tum, q  
est, D  
fus fabr  
mus &  
gitatur  
ac volu  
vrique  
na. dus  
deince

uã manere, & exeri in negotio salutis. In quo [ Ita inter se atque hominẽ, ( verba sunt Fulgentij <sup>a</sup> ) Deus tẽpora officiaque distribuens ordinauit, vt uocatione ipsius, bonorum principia fumeremus: uocati autem atque illuminati, uias mandatorum eius, boni ingenij intelligentia nosceremus, & eas vel libero eligeremus vel relinqueremus arbitrio. ] cooperante quidem eadem gratia quæ intellectui non liberè affulsit, & uoluntatem nihil minus quærentem perfudit. Sed ita tamen cooperante, vt non præoperetur; & concurrat, non præcurrat: nõsque ob præimmissam excitationem nobis non liberam, ita statuatur coadiutores suos, iuxta Apostolum <sup>b</sup>, vt tamen nos quoque, ob consensum liberè adhibitum, quem recusare in potestate nostra est, Deum nobis quoad liberi consensus fabricationem, coadiutorem statuamus & cooperarium, qui seminando cogitatum, eoque seminio intellectum ac uoluntatem fœcundando, [ ad hoc utique libertatem præuenit, ] vt S. Bernardus egregiè exposuit <sup>c</sup>, [ vt iam sibi deinceps cooperentur ] ac comitentur, Deus

<sup>a</sup> Lib. de  
prædest. &  
grat. c. 9.

<sup>b</sup> 1. Cor. 3.

<sup>c</sup> Sub finẽ  
libri de  
grat. c. 11.  
arbit.

Deus & voluntas libera. Imò hæc, in eodem simultanei per vtrúmque concursus momento physico, prius ratione operatur: Causa enim cur Deus, se applicet ad cooperandum voluntati, liberum consensum procusuræ, est ipsa voluntas, quæ in illa dispositione diuinitus perspicitur, vt præmissa excitatione gratuita, si se sola posset agere, Deo supernaturalem subministratiõem & cooperationem nõ interponente, ageret sola. Quod ergo ipsa ex se volũtas creata nõ potest, præstat Deus opitulator, aduocatus per obuersatiõem diuino intellectui eius exigentiam, in procinctu illo, quo cõditionaliter, hoc est si adiutor idoneus assistat, (quando ipsa per se impotens est,) operabunda exhibetur. Eam enim conditionem ex parte Dei se tenentem, diuina prouidentia desiderari non patitur, sapientissimè nobis que honorificentissimè prouidens, vt bonum, aliqua quoque ex parte sit nostrum, vt aiebat adductus supra à nobis S. Gregorius Nazianzenus; <sup>a</sup> alique Patres diuinam in nos benignitatem suspicientes sæpè ingeminant.

<sup>a</sup> Orat. 1.

9. Atque

9. Atque ita & in subitaneis, & in quibusuis aliis ad Deum conuersionibus, nos sumus, qui de cœlo prius tacti, postmodum assentire gestientes, Deum asciscimus cooperarium: aut vt locutionem æquiuocam clariùs exprimam, Deo causam obiicimus contuendam, qua ille perspecta, concurrat nobiscum, & cooperetur: non cooperaturus, nisi nos prius ratione, agnosceremur operabundi; vnde liberrimè, & nostra voluntate diuinitus adiumentum suscipiente, cooperamur. [Paulus (ait S. Chrysostomus) <sup>a</sup>, non solum gratia Dei, sed etiam sua voluntate, talis effectus est, & idcirco ex gratia, quia ex propria voluntate.] S. quidè Augustinus Apostoli cõuersionem alicubi <sup>b</sup> attingens, agnoscit Paulo quandam necessitatem, impactam esse cum cœlesti voce prostratus est; & vt lumen haberet, lumen perdidit: sed eã necessitatem, *quandam* nominans, satis significat, non esse necessitatem simpliciter: Et cum eam cõferat cum necessitate, qua Faustum Paganum, tunc cõuersum, agnoscit adactum, liquere perspicuè videtur, eam necessitatem quam

<sup>a</sup> Hom. 5. aliàs 6. de laud. Pauli.

<sup>b</sup> Fragm. serm. de conuers. S. Pauli est 12. inter fragmenta sermonum.

S. Paulo

max, in  
e con-  
ratione  
, se ap-  
ti, libe-  
psa vo-  
uinitus  
ne gra-  
super-  
coope-  
et sola.  
eata nõ  
duoca-  
tui eius  
o cõdi-  
neus af-  
ns est.)  
m con-  
em, di-  
patitur,  
centif-  
a quo-  
bat ad-  
us Na-  
iuinam  
es sãpè  
Atque



a *Epist.* 50.  
25.

S. Paulo iniectam dicit, libertatem non temerare. Eodémque modo accipiendum est, quod alibi<sup>a</sup> ait, S. Paulum, ad fidem venisse coactum.

Hæc superficialia expositione modo delibata obiter sunt, (dimissis aliis quæ alibi iustam ac plenissimam discussionem habuerunt; ) vt appareret, in S. Latronis, cæterorúmque enumeratorum conuersione, nihil interuenisse quod libertatem vulgo receptam, & agendi ac non agendi potestate constitutam, pessundaret; de quo inter omnes Catholicos, vt præmissi, nulla lis ad hanc diem fuit. Vt vt deinde, eam libertatem tueantur, & cum cælestibus suppetiis variè expositis, componant varij, de quo acris & lubrica rixa est, qua prudens abstineo hoc loco.

10. Possset verò quis obtendere, progressum quem præmisimus, in communibus quidem conuersionibus seruari, & idcirco in illis incolumem esse peccatoris resipiscentis libertatem: In quibusdam tamen illustribus & eximiis conuersionibus, quæ velut specimina diuinæ artis edita sunt, cuiusmodi esse viden

viden  
que su  
sibi v  
ter sub  
uentio  
creata  
ab act  
sit. H  
Script  
scimus  
raque  
parado  
factum  
cretur  
tis, lib  
dissent  
hende  
riora  
eam ta  
explie  
fortem  
luntar  
Antist  
lium d  
cumul  
cogita  
res ob

videntur, S. Latoris, & S. Pauli, alia-  
que subitanæ, aliter contigisse, Deo  
sibi voluntatem creatam ineluctabili-  
ter subiiciente, per vocationem ac præ-  
uentionem adeo validam, vt facultatis  
creatæ pusillitas, ei abiiciendæ, idest  
ab actu secundo impediendæ, par non  
sit. Hac sanè philosophandi ratione,  
Scriptor, cuius opus dum ista recogno-  
scimus, in lucem prodiit, inter alia ple-  
raque verè noua, verè inaudita, verè  
paradoxa, quibus opus eius vndique  
factum est, illud quoque tradidit, de-  
cretum Concilii Tridentini<sup>a</sup> definien-  
tis, *liberum arbitrium à Deo motum, posse*<sup>a sess 6.</sup>  
*dissentire si velit:* nequaquam compre-<sup>can. 4.</sup>  
hendere illustriores Sanctos: & præcla-  
riora diuinæ gratiæ specimina: sed ait,  
eam tantum motionem in illo decreto  
explorari, quæ ad communem fidelium  
sortem pertinet. Et vt suam hanc vo-  
luntariam, & tot summorum religionis  
Antistitum edictis confossam, Conci-  
lium de suo capite limitandi licentiam  
cumularet; addidit, neminem pium id  
cogitaturum, posse Sanctos non vulga-  
res oblectari gratiæ Dei; multo minus  
Con

Concilio Oecumenico in mentem venire potuisse, id vt ex fide tenendum fanciret. Reuera tamen, venit in mentem Concilio, vt ita pronunciaret: cumque hanc ipsam quæ nunc tanto post obtenditur vniuersalis doctrinæ eo canone quarto traditæ limitationē apponi posceret, vnus quidam ex Theologis qui Concilio intererant, monens expedire videri, vt post illa canonis verba *neque posse dissentire si velit*, adderentur duæ hæ voces *communi vocationi*, auditus à Concilio non est, vt habetur 2. p. actorum eiusdem Concilij sub Paulo tertio, anno 1546. <sup>a</sup> Quare neque à nobis temeraria illa vniuersalium Concilij verborum limitatio, admitti potest: Sed in his quoquè extraordinariis conuersionibus, libertas vera voluntatis creatæ diuinitus pulsatæ, est agnoscendâ.

a Fol. 134.

11. Fixum igitur esto, & citra concertationis ac disputationis strepitum, ratum habetor, modum agendi quem proposui, diuinæ erga voluntatem creatam reuerentiæ in scripturis testatæ accommodatum, in quibusuis conuersionibus teneri, quippe quæ meritoria sunt atque

atque  
laude  
rassè  
tionib  
berta  
niren  
depre  
dixit  
rū co  
digni  
forma  
& vi  
tum  
cessè  
atque  
uinitè  
ri libe  
agenc  
nomi  
dit S.  
eximi  
striffu  
tioner  
nem l  
Pfalti  
& à pe  
scribit

atque laudabiles. Nō reportarēt autem laudem, nec præmij condignitatē cōparasse censerentur, qui luculētis hisce rationibus cōuertuntur, si absq; vulgari libertate, atq; adeò necessariò ad deū venirent. [ Quod enim necessitas præstat, depreciat ipsa, ] vt Tertullianus <sup>a</sup> rectè a Lib. 1. ad uxor. c. 3. dixit: Et omniū Moralium Philosophorū consensu, laudabilitas ac præmij condignitas, furculi sunt moralis honestatis formalis, ad quam necessitatis exclusio, & vulgaris libertas, tanquam fundamentum præsupponitur. Planè itaque necesse est, hos quoque eximiè vocatos, atque conuersionis veluti miraculo diuinitus donatos, liberè, & quidē vulgari libertate quæ sita est in agendi ac nō agendi potestate, esse conuersos. Id quæ nominatim de S. Latrone egregiè tradidit S. Chrysostonus, qui cū aliorum eximiè vocatorum, non semel; tum illustrissimè gratuitam S. Latronis præuentionem, ei quæ subiunctam conuersionem liberam, prodidit <sup>b</sup>, tractans illud b Hom. 2. in Psal. 50. Psalms, *Amplius laua me ab iniquitate mea, & à peccato meo mundo me*, in quē locū ita scribit. [ Quid ergo dignū fecisti, vt hoc

tibi fiat? attende diligentius verba, & temetipsum appende misericordię Dei. Inæstimabilis est, sine fine est, quæ comprehendendi non potest, superans omnem cogitationem. Sed quia talis est misericordia Domini, tamen ne homines misericordiam consequuti remissiores fierent, quærit quiddam à nobis Deus. Miseretur quidem, sed non passim miseretur. Prouocat nos, & dicit, da & tu aliquid: vt putà mille scelera perpetrasti, habes onera delictorum: volo alleuiare pondus tuum, da & tu manum tuam. Non quia ego tui egeo, sed quia volo & te aliquid cõferre ad tuam vtilitatem. Quomodo ergo latro saluatus est, & tota soluit peccata? scito eum misericordia prouocatum, sed fide sua tanquam adminiculo vsum, in eo quod dixit, *Memento mei Domine, dum veneris in regnum tuum.* Quid contulit Deus saluti ipsius? Remissionem videlicet peccatorum. Quid verò intulit latro? Iudicium salutis suæ, confessionis fidem. Qualem? Grandem, excelsam pimis, cœlum tangentem. Quomodo? Ego dicam: Iudæi viderunt mortuos suscitatos, leprosos munda

mune  
frana  
stella  
tes, H  
dente  
verò  
spu  
tatur  
ret, r  
cœlo  
non t  
tus e  
tem f  
na in  
est? u  
ad ex  
exurg  
conf  
obed  
stolat  
12  
mus  
miru  
etian  
nihil  
& ex  
sti, &

mundatos, dæmonet fugatos, mare infranatum, piscem staterem portantem, stellam rutilantem, Magos concurrentes, Herodem turbatum. Hæc omnia videntes, crucifixerunt Christum. Latro verò nihil horum viderat, considerabat sputis repletum, crucifixum, aceto potatum, & felle. Et cum hæc omnia videret, non est scandalizatus, sed Regem cælorum confessus est. Vides quoniam non sine causa misericordiam consecutus est, quia & ipse fidem intulit ad salutem suam. Nec non & publicanus aliena iniuste auferens, quomodo saluatus est? transiens namque Christus, dixit ad eum, *Veni, sequere me.* Qui statim exurgens, secutus est eum; & sicut latro confessionem intulit, sic publicanus obedientiam suam, & meruit in Apostolatus ordinem collocari.]

12. Agnoscit in primis Chryso-  
stomus, latronem à Deo prouocatum, ni-  
mirum per gratiam præuenientem; quæ  
etiam Matthæum aperte præuenit, cum  
nihil minùs cogitans ac telonio assidens,  
& externa vocatione prætereūtis Chri-  
sti, & per externam ad aures admissam,

interna ad subministrationem spiritus  
 pertinente, pulsatus est, excitatusq; in-  
 terius, vt Christum sequi, & Deo in po-  
 sterū adherere statueret. Latro igitur,  
 quem Matthæo æquiparat Chrystosto-  
 mus, verbis allegatis & multo ante ea-  
 dem homilia, vtrumque diuinitus voca-  
 tum disertè docens: latro inquam, præ-  
 uentionem diuinam prouocantem fen-  
 sit: vt autem per eam consequeretur  
 gratiam sanctificantem & remissionem  
 peccatorum, quam Deus præter prouo-  
 cationem postremò contulit ad salu-  
 tem latronis, adhibuit ille fidei suæ ad-  
 miniculum, subintulit fidem suam in  
 Christum, perfectâ eius dilectione cu-  
 mulatam & viuam, sicut S. Matthæus  
 subiunxit vocationi gratuita obedi-  
 tiam: Vicissim verò Deus, iam vocato &  
 obediens, contulit dignitatem Apo-  
 stolicam. Quod autem vterque de  
 suo contulit, liberè contulit, & ita  
 vt posset non conferre si luberet. Si-  
 quidem fides, per quam tanquam per  
 radicem, S. Chrystostomus, sancti latro-  
 nis conuersionem perfectam circum-  
 loquitur, liberrima est: & quantum-  
 cumque

cumq;  
 scrip  
 excite  
 Nam  
 lens;  
 Augu  
 quide  
 qualis  
 eius q  
 vt S. P  
 ac per  
 Ex  
 lutem  
 medic  
 pulsus  
 terna  
 infusio  
 quit co  
 quida  
 multir  
 attenu  
 medic  
 Plures  
 camin  
 verò a  
 species  
 cat ad

cumque homo de potentia ordinaria in scripturis prodita, & ad vsum reuocata excitetur, incolumi libertate excitatur. Nam cætera potest homo etiam nolens; at credere non nisi volens, iuxta Augustinum. <sup>a tract. 16.</sup> Obedientia verò (quæ <sup>in Ioan.</sup> quidem Deo accepta & meritoria est, qualis Matthæi fuit,) non est coacta, & eius qui detrectare iugum nequeat, sed vt S. Petrus dixit, voluntaria, id est verè ac perfectè libera.

Ex his igitur per Deum, ac nos ad salutem collatis, conficitur saluberrimum medicamētum quo morbus peccati depulsus est à Latrone, & Matthæo; & interna charitas per gratiæ sanctificantis infusionem conciliata. [ Sicut enim (inquit continenter Chrysostomus,) cū quidam graui ægritudine vexatur, & multimodis indiget medicaminibus, & attenuatus est sumptibus, si introierit medicus, & dixerit ad eum qui ægrotat, Plures species ad confectionem medicaminis necessariæ sunt: Respondeat verò ægrotus; Non habeo vnde tantas species emam, paupertate detineor; dicat ad eum medicus: Illam & illam da



mihî speciem tantum; Cætera de meo præstabo: sic & Deus dicit: Da mihî confessionem tuam, & lachrymas pœnitentiæ: cætera autem pro misericordiâ mea, & humanitate tibi præstabo. Ideoque rogat Dauid, vt multum ab iniquitate sua leuetur. Quid ergo pro hoc munere intulit? dixit, *miserere mei Deus, & usquequaque laua me ab iniquitate mea, & à delicto meo munda me* Quid obtulit? Quoniam, inquit, *iniquitatē meam ego cognosco*. Vicissitudo est. Deus dat vt saluificetur reus, dedit Dominus misericordiã suã: dedit & qui peccauerat confessionē peccatorū suorum. Parū quidē, sed quod habuit. Quid dabis ô Dauid, vt saluari possis, vt mitteretur medicamentū? Quoniam (inquit) iniquitatem meam ego cognosco.]

13. Existimo locum propositum si syncerè expēdatur, visum iri efficacissimum ac potentissimum in rem nostram. Sed quia S. Latronis, & S. Matthæi, & S. Pauli, par omnino ratio est in hoc negotio, eosque reipsa Chrysostomus ibidem eodem tenore ac progressu præuentos, adiutos & sanctificatos confirmat, subdo vnum aut alterum eiusdem Chrysostomi

stor  
qu  
Na  
m,  
mir  
mai  
in P  
den  
Pau  
li pe  
gnu  
tuos  
tur  
ceb  
trij  
perf  
qui  
mai  
natu  
omn  
cem  
fisse  
tis  
Nec  
Chr  
quis  
lustr

stomi locū de liberā cōuersione S. Pauli  
quo res vniuersa apertissimè expeditur.  
Nā tractās illud, *Sauus adhuc spirans minu-*  
*m*,<sup>a</sup> Pauli conuersionē omnibus Christi  
miraculis antefereus, ita scribit. [ Quod  
maius, hoc cerni possit miraculum, quod  
in Paulo contigit? Nam uiuentem qui-  
dem illum Petrus negauit, at mortuum  
Paulus cōfessus est. Porro mentem Pau-  
li pellexisse, atque expugnasse, maius si-  
gnum fuit, quā vmbrae opera mor-  
tuos suscitasse, nam illic quidē sequeba-  
tur natura atq; imperanti non contradi-  
cebat: huic verò in potestate liberi arbi-  
trij situm erat, vt persuaderetur, vel non  
persuaderetur; Vnde magna virtus eius  
qui persuasit ostenditur. Multo quippe  
maius fuit volūtatem conuertisse, quā  
naturam correxisse. Maius igitur cæteris  
omnibus signum fuit, Paulum post cru-  
cem, & sepulturam ad Christum acces-  
sisse. ] Solis radiis scriptā diceres, verita-  
tis cui patrocinaur cōfirmationem.  
Nec minus splendidè alio loco, <sup>b</sup> idem  
Chrystomus, cauendum admonet, ne  
quis Pauli vocationem tot prodigiis il-  
lustrem, arbitretur inuexisse Paulo ne-

<sup>a</sup> Homil.  
47. tom. 5.  
Gracol.

<sup>b</sup> Homil.  
4. de laud.  
Pauli.

cessitatem; siquidem potuit redire vnde discesserat. Et rursus infra, præmissa gratuita in Paulo præuentionis excellentia, quam subsecutus est Pauli assensus, idcirco antea non positus, quia nondum talis vocatio interuenerat, subdit. [Tu verò hoc audiens, noli vocationē istam, necessitatem putare: Non enim Deus cogit homines vocando, sed post vocationem quoque, permittit eos propriarum esse dominos voluntatum.] Et paulò post, exemplum latronis vocationi similiter obsecuti proponit. Alibi <sup>a</sup> S. Mattheum laudat, quòd non restiterit vocationi diuinæ, utique cùm resistere posset, quamuis vocatio esset potentissima. Coniunctim de Latrone & Paulo idem habet alio loco. <sup>b</sup> Hactenus ex Chrysostomo de eluctabili Latronis & Pauli, atque adeò quorumuis resipiscentium vocatione & liberrima conuersione.

14. Non me latet, quam apud aliquos notam, in præuenientis gratiæ negotio, subeat Chrysostomus. In simulatur enim sublata diuinæ præuentionis gratuita, quia ait nobis, liberè, priùs (saltem ratione) præeuntibus, Deum accedere cooperantem,

<sup>a</sup> in cap. 9.  
Matth.

<sup>b</sup> hom. 65.  
in Matth.

perant  
eo no  
sus ap  
primu  
vt sua  
præex  
rari e  
Sed ha  
uissim  
Chryso  
ex inn  
adduc  
profer  
solus,  
omnes  
in han  
fastidi  
quit) d  
vocat  
ad Do  
catum  
atque  
uentur  
spexiss  
in eius  
bus oc  
se refe

perantem,

perantem, idque à nobis deprecere. Et eo nomine suspectus aut etiam morbosus apud nonnullos habetur locus ex eo primum allegatus, quasi quia dicit, Deum vt sua Latroni subinferret, eius fidem præexegisse & velle nostra non desiderari, excluderet gratiam præuenientem. Sed hæc aliorum detorqueri per grauissimam iniuriam, ac omnino contra Chrysofomi mentem, mihi certum est ex innumeris locis, quæ alibi signatim adduco quamplurima. Nunc vnicum profero ex homilia in illud *vocatus Apostolus*,<sup>a</sup> locus est longiusculus, sed cuius omnes apices, purum aurum & gemme in hanc rem videri possint. Itaque non fastidio describendi laborem. [Quid(inquit) docere nos vult Paulus, cum se ipsum vocatum appellat? Se nimirum priorem ad Dominum non accessisse, verum vocatum obediuisse, non ipsum quæsiuisse, atque inuenisse, sed cum aberrasset inuentum esse: Non ipsum ad lucem respexisse primum, sed lucem radios suos in eius palpebras vibrasse, & exterioribus oculis orbato, interiores deinde esse reseruos. Cum igitur docere nos

a est 49.  
tomi 5.  
Gracol.

vellet, se nullum ex suis rectè factis omnibus sibi ipsi tribuere, sed Deo qui vocavit, se ipsum vocatum appellat. Nam qui stadij mihi fores aperuit, (inquit,) & scammatis, ille coronarum etiam est auctor: qui præbuit initium & radicem plantavit, hic mihi fructuum, qui deinde germinarunt occasiones suppeditavit. Quapropter alibi quoque cum dixisset; *plus omnibus laboravi*, subiunxit, *Non ego autem, sed gratia que mecum est*. Itaque nomen illud *vocatus*, aliud nihil indicat, nisi Paulum nihil ex suis rectè factis sibi proprium arbitrari, sed omnia Domino Deo tribuere. Quod utique Christus discipulos suos docebat dicens, *Non vos me elegistis, sed ego elegeri vos*: Atque Apostolus istud ipsum rursus in eadem innuit Epistola, cum ait: *Tunc cognoscam sicut & cognitus sum*. Nunc enim, (inquit) non ego prior cognoui, sed prior sum cognitus. Dum enim persequeretur, & popularetur Ecclesiam, Christus eum vocavit dicens, *Saule, saule quid me persequeris?* propterea vocatum se ipsum appellat. ] Et post longam exspatiationem in factum ac tumorem Corinthiorum, non satis persepe

persepe  
 rum  
 voca  
 lens  
 mere  
 tum a  
 si eg  
 inue  
 cessi  
 mun  
 disci  
 stis, f  
 inue  
 prius  
 cerni  
 autem  
 ris? N  
 catus  
 depre  
 fio.]  
 i s  
 hibe  
 Chr  
 bus:  
 tissi  
 hac  
 dan


perspectum habentium, fontem bonorum omnium nostrorum, esse diuinam vocationem præuenientem, subdit. [Volens eorum tumorem ac fastum reprimere, statim à principio, seipsum *vocatum* appellauit, hoc propemodum dicēs: si ego Magister nihil mea industria adinueni, neque prior ipse ad Deum accessi, sed cùm vocatus essem, tum demum dicto audiens fui, quomodo vos discipuli, quique à me dogmata accepistis, superbire potestis, perinde quasi adinuenta hæc à vobis fuissent? Quocirca prius etiam dicebat illis; *Quis enim te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris quasi non accepisti?* Nihil igitur est, istud vocabulum *vocatus* nisi disciplina humilitatis, & fastus depressio, & omnis arrogantia repræssio.]

15. Hæc vel cæco contuendam exhibeant, præuentionem gratuitam apud Chrystostomum; quæ etiam in locis quibus ad rem præsentem vsus sum, explicatissimè traditur: Vt non sit vlla ratione in hac parte cedendum criminationi, vel dandus illi in tantum Patrem contumelioso

lioso subterfugio locus: sed omnino fatendum sit, de eius sententia, & Paulum, & Latronem, & quemcumque resipiscientem, vocatione quidem diuina præueniri, & nihil tale cogitantem sollicitari ad bonum; sed post vocationem illam ac sollicitationem, propriæ dominum esse voluntatis: hoc est posse de sua vocatione & conuersione tanquam de re quæ plenè sit sub eius potestate ad nutum disponere, eamque vel in rerum natura ponere si lubeat, vel non ponere: Id verò est conuersionem etiam si eximiam, (quod vnum nunc intendimus,) agnoscere liberam, etiam vulgari libertate, quæ agendi & non agendi potestate constituitur.

*Vnde subita illa in Latrone mutatio: siue que cause, blasphemum, propè momento, ad pendentis secum Messie confessionem ac conuersionem adduxerint.*

## CAPVT VI.

- I. DMIRABLEM diuinæ gratiæ in prophanum pectus subingressionem, magnus

magr  
huma  
que  
cæter  
non in  
Tonab  
magn  
oppo  
b [Qu  
cedit  
torpe  
to per  
de fu  
cogit  
pertin  
sum  
infern  
visio  
nuet  
acie c  
intem  
iungi  
fuerit  
gratia  
cū inf  
pitur  
excita

magnus sacrorum Dei mystes Iobus, humanis obtutibus imperuiam, planè que in inuestigabilè describit, his præter cætera. <sup>a</sup> *Tonabit voce magnitudinis suæ, &* <sup>a cap. 37.</sup> *non inuestigabitur cùm audita fuerit vox eius. Tonabit Deus in voce sua mirabiliter qui facit magna & inscrutabilia.* Adhibeo huic loco opportunissimam S. Gregorij glossam. <sup>b</sup> [Quasi de cælo (inquit) sonitus procedit,] cùm nos incuria, negligentiaque torpentes respectus gratiæ pauore subito percutit, atque in terra positi, sonum de superioribus audimus: quia terrena cogitantes, superni terroris sententiam pertimescimus, & mens benè iam de summis sollicita trepidat, quæ priùs in infernis malè secura torpebat: sed istius visionis occultæ quibus modis se insinuet terror, ignoratur, neq; ipsius mentis acie comprehenditur, cuius ad melius intentio commutatur. Vnde aptè subiungitur: *& non inuestigabitur, cùm audita fuerit vox eius.* Vox Domini auditur, cùm gratiæ eius aspiratio mente concipitur; cū insensibilitas occultæ surditatis rumpitur, & cor ad studium summi amoris excitatum, virtutis intimæ clamore penetratur,

<sup>b</sup> lib 27.  
mor. c. 16.



netratur. Sed istam vocem superuenientis spiritus, quæ se in aures cordis insinuat, nec ipsa mens quæ per hanc illustrata fuerit, inuestigat. Pensare enim, non valet, inuisibilis virtus quibus sibi motibus influat, quibus ad se modis veniat, quibus recedat. Vnde, & benè per Ioannem dicitur. *Spiritus ubi vult spirat, & vocem eius audis, sed nescis vnde veniat, & quò vadat.* Vocem enim spiritus audire, est vim compunctionis intimæ, in amorem inuisibilis conditoris assurgere. Sed nemo scit, vnde veniat; quia ignoratur per ora prædicantium, quibus se ad nos occasionibus fundat. Et nemo scit quò vadat: quia cum vnâ prædicationem multi audiunt, intelligi proculdubio non potest, quem deserens abiiciat, aut cuius ingrediens in corde requiescat. Vna quippe res foris agitur, sed non per hanc vno modo intuétium corda penetrantur; quia qui inuisibiliter visibilia modificat, in humanis cordibus causarum semina incomprehensibiliter plantat. Hinc est, quòd resuscitato Lazaro multi crediderunt, sed tamen Iudæorum plurimi ad persecutionis zelum, ex  
 hac

hac  
 Vnu  
 aliis  
 diæ t  
 uit. H  
 dem,  
 demp  
 alter  
 quem  
 vna r  
 quia  
 modis  
 aspira  
 nostra  
 diuina  
 ergo c  
 dita fu  
 iungit  
 Hęc d  
 bus pe  
 gorius  
 nis vo  
 Que  
 casion  
 modif  
 motus  
 bus di

hac ipsa resuscitatione commoti sunt. Vnum ergo idémque miraculum, quod aliis lumen fidei præbuit, alios per inuidiæ tenebras à lumine mentis excæcauit. Hinc est quòd vterq; Latro, & eandem, & suæ morti similem mortem Redemptoris vidit, sed eum superbiendo alter contumeliis laceßere non timuit, quem timendo alter honorauit: atque in vna re, vna vtriusque cogitatio non fuit, quia hanc internus arbiter inuisibiliter modificando distinxit. Sed hi occultæ aspirationis modi, quia comprehendi nostra cogitatione nequeunt, nimirum diuinæ vocis vestigia nesciuntur. Bene ergo dicitur: *Et non inuestigabitur, cum audita fuerit vox eius.* Vnde & adhuc subiungitur. *Tonabit Deus voce sua mirabiliter.* Hęc de admirabilitate vocationum quibus peccatores ad cor reducuntur, S. Gregorius, signata nominatim Sancti Latronis vocatione, tanquam supermirabili. Quę ergo illæ fuerint in S. Latrone occasiones salutis, & diuinæ vocationis modificationes, quæ illæ viæ vitæ, qui motus ac modi occultę aspirationis quibus diuina vis inflexit chalybeum & ere  
triplici

a 1 de vo-  
cat. gent.  
c. 7.

triplici munitum pectus, siue quodnam fuerit obiectum cuius propositione Latro ad concipiendam credendi & respiscendi voluntatem impulsus est; quæ denique eæ omnes sanctæ illius parturiginis causæ, operæ pretium videtur inuestigare; vt perspecto exortu sanctæ illius voluntatis, quæ prima basis fuit negotiationis gratiæ in causa Latronis, & vt Prosper loquitur <sup>a</sup> [ omnium virtutum germen est primû, & supremi agricolæ prima plantatio ] facilius & expeditius ad perfectionem eius declarandam progrediamur. Causas porrò confidentis & ad Deum se conuertentis Latronis, non alias hoc loco scrutari oportet, quàm effectiuam & formalem extrinsecam, obiecto siue motiuo contentam. Formalem autem intrinsecam, quæ est ipsa confessio, atque conuersio; finalem item, atque subiectiuam, cum per se sint perspicuæ, nihilque huius negotij proprium contineant, sciens dimitto.

2. Effectiua itaque causa confessionis Christi, & reuersionis ad cor, in peccatore, atque adeò etiam in latrone, Deus est, si agatur de causa physica primaria, cœlestes

cœle  
rias  
ris o  
grati  
Don  
uerf  
conf  
voca  
tur a  
est, in  
re al  
gene  
iacet  
rale  
omn  
ad o  
men  
Chri  
ad iu  
quor  
goriu  
Prosp  
mina  
lud A  
gloria  
gustin  
tans

cœlestes suppetias ad salutem necessarias; lumina inquam & gustus superioris ordinis, interius subministrante. Nam gratiam (etiam actualem) & gloriã, dabit Dominus. Nec abs re progressus vniuersus iustificationis à primo auxilio ad consummationem vsque gloriæ adeptæ, vocatur *creatio*, & homo ipse iustus, dicitur *nona creatura*, quòd sicut solius Dei est, in genere nature creare & producere aliquid ex nihilo, ita solius Dei sit, in genere & ordine gratiæ, cùm nihil præiacet ex parte hominis, estque verè morale nihilum, extrahere inde esse supra omnem naturam eminens, & ædificij ad cœlum vsque porrigendi fundamenta iacere, demisso angulari lapide Christo Iesu. Quod in animo cuiusuis ad iustitiam à peccato progredientis, quomodo fiat, egregiè exposuit S. Gregorius<sup>a</sup>. Hanc ob causam vt obseruat Prosper<sup>b</sup> gratia diuina in scripturis nominatur gloria Dei. Sic enim accipit illud Apostoli, *omnes peccauerunt, & egent gloria Dei*; & Deus ipse, vt obseruat Augustinus<sup>c</sup> gloria nostra dicitur & exaltans caput nostrum, quia nimirum

<sup>a</sup> 10. mor.

cap. 10.

<sup>b</sup> Cap. 21.

Libri contra

Collas.

<sup>c</sup> L. de cor-

rep. &

grat. s. 12.

summa Dei gloria est, quòd summam nostram dependentiam à Deo autore gratiæ, & egestatem nostram supernaturalem agnoscamus, indèque in nostrum nihilum reuoluti, discamus non altum sapere, edocti ex quo sit omne datum optimum & omne donum perfectum. Quem veræ humilitatis fontem

<sup>a</sup> Hom. 22.

<sup>b</sup> Interrog. 1.

<sup>c</sup> Hom. 3.

optimè aperit S. Macarius. <sup>a</sup>. Qui item alibi inculcat <sup>a</sup> hunc esse spiritum vitæ, dirigentem Cherubin, hoc est sanctas animas. [ Aguntur ( inquit ) Cherubin, non quòd progredi volunt; sed quòd seffor & dirigens ducit, quòque libuerit, illi, eò progrediuntur, & illos baiulat, manus enim, ( inquit, ) erat sub illis. Ducuntur animæ sanctæ, & reguntur à Spiritu Christi, dirigente illas quòd vult, & interdum pro voluntate sua per cœlestes cogitationes, interdum per corpus, vbi libuerit, illic ei ministrant. Quemadmodum enim pedes volucrum sunt alæ, sic cœleste lumen Spiritus, accipit alas cogitationum dignarum anima, dirigēs ac ducens, prout spiritus ille nouit. ]

Rursus alio loco. [ Quemadmodum auis, si vnicam habuerit alam, ea sola volare

volare nequit; Sic quoque humana natura, si nuda quoad se maneat, & non recipiat mixtionem, & communionem cœlestis naturæ, nihil laude dignum efficit, sed nuda manet, & culpanda, in sua natura, & sordibus multis.] Est igitur ex his euentissimum, effectiuam causam primariam conuersionis S. Latronis fuisse Deum.

3. Nec minus perspicuum est, causam moralem cuius notari hoc loco vsus potest, hoc est meritoriam, si agatur de primaria, non aliam esse quam Christum Dominum. Ipse enim est dilectus filius in quo Pater nos gratificauit, iuxta Apostolum <sup>a</sup>. Ipse cui innituntur animæ quotquot de deserto peccati ascendunt dealbatæ affluentisque deliciis, iuxta eius loci lectionem & interpretationem traditam ab Augustino. Ipse est libanus siue candidatio ex qua fluunt impetu aquæ rigantes omnia sæcula, vt Richard. Victor. piè admodum differit <sup>b</sup>. [Perinde (inquit S. Macarius) <sup>c</sup> vt non licet oculum absque luce videre, aut loqui absq; lingua, aut audire absq; auribus, aut incedere absq; pedibus, aut

<sup>a</sup> 1<sup>a</sup> p<sup>h</sup>es 1.

<sup>b</sup> Cap. 30.  
comment.  
in cant.

<sup>c</sup> Hom. 5.

laborare siue operari absq; manibus, sic nec absq; Iesu saluari, aut regnū cœlorū ingredi potes. Hac ex causa, Christū in scripturis dictū esse *viā*, frequens est Patrū doctrina ad illud Isaiaë, *dirigite viam Domini*, id est vt Septuaginta interpretati sunt, & Leo Castrius ibi annotat, Christum excipite, qui est ipsa via qua est vobis progrediendum ad Deum. Quod item Basilus <sup>a</sup> & Bernardus <sup>b</sup> docuerunt. Optimè idem tradidit Isaiaë alibi, cohortatus gentem iustam & veritatis intelligentem, vt ingrediatur, *quòd semita iusti recta sit, rectus callis iusti ad ambulandum*. Quod de Christo, per quem ad Patrem imus, exponit S. Cyrillus <sup>c</sup>. Rursusque alibi idem Euangelicus propheta <sup>e</sup>. *Erit ibi semita, & via sancta vocabitur, nō trāsibit per eam pollutus, & hæc erit vobis directa via, ita vt stulti nō errent per eā*. Christus ibi, *semita* dicitur, quia est via angusta. Nā semita propriè est arcta, via autem latior est; vt propterea Deus iram suam dilatans atque diffundens, dicatur viam fecisse semitæ iræ suæ. Christus ergo semita est, & via arcta, quia humilis. Sathanas autem ob superbiam & tumorem latam

<sup>a</sup> L. de Spir. Sancto ca. 8.

<sup>b</sup> Serm. 7. in Cœna Dom.

<sup>c</sup> Cap. 26.

<sup>d</sup> L. 10. de adorat.

<sup>e</sup> Cap. 35.

lata  
lofo  
fen  
in h  
tum  
S. C  
illuc  
in a  
rum  
figu  
tua  
nun  
runt  
scam  
Aug  
re tu  
nis r  
via  
cent  
itave  
Chri  
plus  
dere  
nien  
quo  
Chri  
diare

latam viā exigit, vt Chrysoſtomus<sup>a</sup> philoſophatur. Eſtque adeò anguſta hæc ſemita, vt ægrè internoscatur, iuxta illud in hanc ſententiam à Gregorio expoſitum, *ſemitam ignorauit auis*. Quò etiam S. Cyrillus<sup>a</sup> & Chryſoſtomus<sup>b</sup> trahunt illud Pfaltis, *in mari via tua, & ſemita tua in aquis multis*. Quid enim magis obſcure quàm iter quod nauis mare ſulcans ſignat in fluctibus? & idcirco veſtigia tua non cognoſcentur, niſi pater luminum illa detegat, à quo id enixè petierunt antiqui Partes, verbis illis, *vt cognoſcamus in terra viā tuā*. Hoc eſt interprete Auguſtino, imò iplomet Dauide, ſalutare tuum, Chriſtum tuum, per quem omnis noſtra ſalus, quo tanquam medio ac via inter extremos terminos interiacente, à nobis ad Deum pertingimus, itavt in præſenti rerum ordine quo Chriſtus conſtitutus eſt via noſtra, non plus liceat à peccati ſtatu ad Deum tendere abſque Chriſti meritis interuenientibus, quàm progredi à termino à quo ad metam abſque via. Hac ratione Chriſtum dici inter nos & Patrem *mediare*, optimè attigit S. Gregorius<sup>c</sup> ad

a In cap 7  
Matth. ad  
verſ. 13.

b L 9. de  
ador.  
c In Pfal.  
96.

d 12. mor.  
cap. 18.



illud Iobi *quis mihi tribuat adiutorem, & desiderium meum omnipotens audiat?* Quamquam illa quoque non est inopportuna notatio eiusdem Christo tributæ appellationis quam <sup>a</sup> Guillel. Paris. subministrat: quòd quemadmodum medium in Syllogismo necit extrema, & à medio omnes conclusionis affectiones, veritas, certitudo, claritas, aliæque omnes eius dotes dimanant, ita etiam à Christo omnes supernaturales suppetiæ, à prima ad vltimam vsque, in nos deriuentur.

4. Hæc generalis doctrina, valet etiã in S. Latrone. Nec dissimulandum videtur, iuxta non improbabilem sententiam de qua aliàs, meritum Christi habuisse in sancto Latrone locum, singulari quadam & eximia ratione quoad modum meriti. Duplex enim Christi Domini meritum distingo, quorum alterutro, verissimum sit, omnem omnino gratiam de factò per Christum esse concessam homini lapsò, etiam sub priori Testamento, vt contra Augustinum de Roma malè id inficiatum, latè disputat æqualis eius Ioannes <sup>d</sup> Turrecrè: & pulchrè probat Anselmus agens de inuerfa  
per

<sup>a</sup> L. cur  
Deus homo  
cap. 7.

<sup>b</sup> Summa  
de Eccles.  
l. 1. c. 13.

per  
Ma  
ri  
cau  
ma  
Th  
fa p  
lis  
me  
eff  
lib  
fer  
pra  
me  
to  
fer  
ex  
te,  
mù  
pre  
mo  
per  
vt  
dur  
arti  
apu  
Et c

per Lucam Christi Genealogia quam a Hom. 2. in Matth. Matthæus conscripserat. Primum meritum est, quod se habet per modum causæ moraliter efficientis, quæ est germana meriti notio. Nam vt Diuus Thomas ratiocinatur <sup>a</sup>, meritum est causa præmij, non per modum causæ finalis; (Sic enim potius præmium est causa meriti,) sed per modum causæ moraliter efficientis, nimirum impellendo agens liberum vt velit operanti præmium conferre. Secundum meritum est illud, cui præmium conceditur, non ad modum mercedis, sed ad modum mercis credito coëmptæ. hoc est non ex nuda misericordia & liberalitate præmiantis, sed ex iustitia misericordiam præsupponente, ac per modum mercis credito præmij concessæ, deinde autem iusto pretio persoluto retentæ; vel certè ad modum doni gratuito concessi, quod per fructus inde exortos compensetur, vt optimè vidit Durandus <sup>b</sup>, aut ad modum instrumenti gratuito commodati artificij, vt habeat vnde nomina prius apud commodantem cõtracta dissoluat. Et quamuis hoc secundum meritum nõ

b q. 29. de  
verit. art.  
6.

c In 2. d. 5.  
q. 3. n. 8.

fit adeò pressè ac maximè propriè meritum, sicut illud primum, habet tamen etiam rationem aliquam meriti, nec dicit puram misericordiam præmiantis, sed importat quoque iustitiam: proptereaque in toto gratiæ negotio de potentia ordinaria considerato, indidem exultat vnde verum meritum, vt patet ex primâ gratia actuali & habituali, quæ sub neutrum prædictum peccatoris meritum cadit. Inter ea verò duo meriti genera, hoc est discrimen, quod cum verum meritum importet quasi conductionem operæ ex parte præmiantis & locationem ex parte operantis, secundum tamen meritum prædictum, non importat ex parte præmiantis nisi venditionem misericordem, hoc est factam absque præfenti pretio, quandoque tamen exhibendo. Ex parte autem operantis, importat solutionem, seu compensationem debiti, vnde quia præmiũ non est illius meriti principium, non est dicendum meritum planè improprium, quamuis non adeò illustre ac illud primum.

5. Eo igitur secundo meriti modo,  
Christus

Christi  
quoru  
quis  
Deus  
præuid  
tur me  
ob, no  
liquet  
nes Ch  
stentes  
attrahe  
priissim  
præuid  
iam faci  
tiæ. Q  
thores  
bus an  
progen  
parum  
præsup  
aliàs. C  
pro no  
tũ integ  
nibus, a  
volunt  
extrem  
nem lib

Christus Dominus iuxta propositam quorundam sententiam, gratiam antiquis omnibus promeruit: quia quamuis Deus gratiam illis omnem contulerit ob præuisas Christi actiones, (ubi importatur meritum aliquod, quandoquidem illud *ob*, non sonat causam finalem, ut per se liquet:) tamen non contulit eam ob actiones Christi, quæ præuiderentur præexistentes præmio seu gratiæ, eamque ad se attraherent, quod est de ratione propriissimè dicti meriti: sed quæ tantum præuiderentur subsequutura; ac proinde iam factam supponerent collationem gratiæ. Quæ philosophandi ratio iuxta auctores quosdam, æquè valet pro omnibus antiquis, sed præsertim pro Christi progenitoribus commodare fortassis non parum potest, ob necessariam eorum præsuppositionem ad Christum, de qua aliàs. Quia ergo litrum quod Christus pro nobis Patri appendit, consummatum integrè est ex omnibus Christi actionibus, à prima in mundum ingredientis voluntate in qua sanctificati sumus, ad extremam usque actionem, & perpeffionem liberè admissam; (corpus enim il-

lud actionū indiuisibiliter sumptarum, habuit rationem pretij nostri ac redemptionis: propterea nulli anteriori, ac ne iis quidem qui cum Christo vixere ad tempus, sed ei sunt pramortui, nulli inquam talium, Christus meruit gratiam eo nobilissimo meriti modo quem exposui, qui foeliciter in prole Christi posthuma, hoc est, nobis omnibus vsurpatus, primū in sancto Latrone adhibitus est: quia quamuis cū ei Sol gratiæ illuxit, nondum Christus efflasset animam, tamen vltima actio totalis, consummans eam actionum seriem è quibus conflatum est nostrum pretium, iam erat inchoata per bonam sui partem, ita vt ipsa Christi mors iam esset in fieri. Itaque gratia Latroni concessa est, non credito, vt fuerat illuc vsque factum, sed numerata pecunia. Ad rem tamen nostram, satis superque est, quòd Christus fuerit causa meritoria primaria conuersionis sancti Latronis.

6. Ista cū sint explorata, addendum duntaxat aliquid superest de duabus causis effectiuis instrumentalibus, quas aliqui circa Latronis conuersionem inuexerunt.

C  
 uexer  
 mini  
 depr  
 eti co  
 bat S.  
 rent i  
 ad co  
 mini i  
 tis cau  
 cis ref  
 xādro  
 vmbra  
 salut  
 que L  
 S. Ch  
 pendi  
 tro, sa  
 quam  
 bus sui  
 illum  
 ne, sed  
 uis in  
 illoru  
 stoli p  
 Christ  
 tia sic  
 tarun

uexerunt. Prior est umbra Christi Do-  
mini in Latronem incidens. Posterior  
deprecatio B. Virginis pro Latronis san-  
cti conuersione. Refert enim nec repro-  
bat S. Vincentius, <sup>a</sup> fuisse qui asse-  
rent idcirco Latronem sanctum rediisse  
ad cor, quia umbra brachij Christi Do-  
mini in Latronem incidens, fuit ei salu-  
tis causa, non minùs quàm umbra crù-  
cis refossæ, ægrum sanauit auctore Ale-  
xandro Monacho <sup>b</sup>; aut quemadmodum  
umbra Petri, iis qui ad ipsum accurrebāt  
saluti erat vno eorum contacto. Ita nam-  
que Lucæ verba <sup>c</sup> accipienda sunt, iuxta  
S. Chrysofomi <sup>d</sup> interpretationem: Ex-  
pendit quippe scriptum, *ut veniente Pe-  
tro, saltem umbra illius obumbraret quem-  
quam illorum, & liberarentur ab infirmitati-  
bus suis* Non ait Lucas, vno obumbrato  
illum fuisse sanatum à certa inualetudi-  
ne, sed sanatos omnes absolute à quibus-  
uis infirmitatibus, obumbrato quoquam  
illorum. Quæ est sanè excellens Apo-  
stoli prærogatiua, quem supra visibilia  
Christi miracula ex magistri beneficia  
sic operatum, plerique Patres anno-  
tarunt.

<sup>a</sup> conc. in  
parasc. &  
serm. in  
fer 4. ma-  
ioris heb-  
dom.

<sup>b</sup> orat. de  
crucis in-  
uent.

<sup>c</sup> Act. 5.  
<sup>d</sup> in eum  
locum.

Quia

Quia ergo quod est ab Apostolis visibiliter in corporibus præstitum, hoc à Christo Domino inuisibiliter in animabus factum esse, obseruatam alibi est, vt & ipsum Christum quò corporibus sanitate adhiberet, animabus similiter impendisse auctor est Diuus Augustinus, <sup>a</sup> propterea Christi vmbra animabus eorum in quos incidebat saluberrima erat, inter quos Latro summo suo bono, vim eius beneficam expertus est in cruce, ita vt eam ob causam tactus sit & conuersus, iuxta illos auctores quos dixi à S. Vincentio referri, quibus etiam subscribunt <sup>b</sup> Exquilinus Episcopus, Iacobus de Vorag. <sup>c</sup> ac Spinellus. <sup>d</sup> Petro Damiani in quodam sermone idem tribuit Salmeron. <sup>e</sup> Sed apud Petrum Damiani, nihil inuenio. Quid si verò id ipsum voluit Anonimus cuius Græcam orationem de cruce exhibet Gregerus, <sup>f</sup> cum dixit, *Latronem cruce, id est, ob crucis viciniam Paradisum perfodisse* ? S. Vincentius <sup>g</sup> hoc esse putat quod Oseas cap. 14. his verbis prædixerat; *conuertentur sedentes in vmbra eius.*

7. Hæc vt intelligantur, statuendum est,

b *serm. 44.  
de verb.  
Domini.*

b l. 3. ca.  
tal. c. 128.  
c *serm. 3.  
de Inuo-  
centibus.  
d lib. de  
Deipara.  
e. 25. n. 4.  
c tom. 10.  
tract. 40.  
f tomo 2.  
de cruce.*

g *serm. in  
feriam 4.  
maior.  
hebd.*

est, e  
Christi  
toris a  
Ioann  
ceno,  
coied  
no co  
est co  
conf  
Calua  
rent,  
lueret  
nem. V  
nunci  
faciem  
Fuit e  
dies ill  
nem n  
rò Ch  
casum  
conue  
Tertu  
h vt sci  
sum ob  
fantem  
ro alias  
orandu

est, eam fuisse positionem crucis cui  
Christus confixus erat, vt facies Salua-  
toris ad occasum obuerneretur. Quod  
Ioannes Molanus <sup>a</sup> de imag. ex Damasceno, <sup>b</sup> Beda <sup>c</sup> & Sedulio <sup>d</sup> nonnullisque  
cōiecturis & Hessellio & Petro Monta-  
no confirmat. Id quod etiam verisimile  
est consultò factum à Iudæis, vt Christo  
conspicuum vr̄bis Hierosolymitanę quę  
Caluarię erat ad orientem, intercludere-  
rent, ne eam vr̄bem conspectu suo pol-  
lueret, iuxta impiam ipsorum persuasio-  
nem. Vnde consecutum est impleri præ-  
nunciationem Ieremię, <sup>e</sup> *Dorsum eor̄ non  
faciem ostendam eis, in die perditionis eorum.*  
Fuit enim verè dies perditionis eorum,  
dies illa, qua auctorem vitę per imma-  
nam nequitiam confixerunt. Hanc por-  
rò Christi in cruce obuersionem ad oc-  
casum attendentes antiqui, ad orientem  
conuertebantur inter orandum teste  
Tertulliano, <sup>f</sup> Origene, <sup>g</sup> Damasceno,  
<sup>h</sup> vt scilicet Christum facie versus occa-  
sum obuersa pendentem, quasi obuersam  
haberent, Quanquam non igno-  
ro alias præterea prodi causas illius inter  
orandum obuersionis ad orientem quas  
tradunt

a lib. 4. de  
imaginib.

c. 4.

b l. 4. sibi.  
orthod. o.

13.

c in Lu-  
cam c. 23.

d lib. 4.  
Pasch.

e cap. 18.

f c. 1. de  
p. 1.

g s. 1.

g s. 1. de  
Num.

h l. 1. c. 1.



l. 3. de SS.  
beat. c. 3.

b anno  
Christi 58.  
c lib. 1. for  
mul.

d lib. 5.  
Pasch.

tradunt Bellarminus & Baronius: <sup>a</sup>præ-  
uerantque Ethnici apud Briffonium.  
<sup>b</sup>Eaq; etiam vultus obuersione factam  
Christi in cœlos ascensionem, manife-  
stum est ex situ vestigiorum que impres-  
sa reliquit conscendens in cœlum.

Christo igitur eam corporis obuersionem habenti in cruce, qua occasum respiceret, Aquilonaris plaga fuit dextra. Id quod consideratio situs orbis extra dubium statuit, & pulchrè Sedulius <sup>c</sup> Christum in cruce suffixum describens, his verbis expressit.

*Quatuor inde plagas quadrati colligit orbis.  
Splendidus autoris de vertice fulgor Eous:  
Occiduo sacra lambuntur sydere planta:*

*Arcton dextra tenet, medium læua erigit  
axem;*

*Cunctaque de membris viuit natura crean-  
ta,*

*Et cruce complexum Christus regit vndique  
mundum.*

Cùm igitur sanctus Lator, pro vt supra constituimus, esset Christo à dextris, perspicuè sequitur, latronem reprobum, qui Christo ad læuam pendebat versus Austrum, Sanctum vero Latronem ver-  
sus

Ca  
sus Bo  
tisse in  
siue o  
solem  
procr  
stro in  
incide  
sum p  
8.  
xilior  
cessor  
non e  
Nam  
dient  
possib  
etiam  
sacran  
tibus  
mam  
rum:  
tur on  
si obe  
Quia  
mi nec  
ita qu  
vmbra  
nam c

pus Boream comparatione Christi stetit in patibulis. Atque ita circa sextam, sive circa meridiem, ante obscuratum solem, umbra obiectu corporis Christi procreata, à sinistra ad dexteram, ab Austro inquam ad Boream porrigebatur, incidebatque in S. Latronem dextrorsum pendentem.

8. Hanc instrumentalem causam auxiliorum latroni ad conuersionem concessorum, ipsiusque adeò conuersionis, non est existimandum fuisse physicam. Nam quamuis daremus potèntiam obedientialem actiuam non modò esse possibilem, quod apud me ratum est, sed etiam vsurpari de facto & expromi in sacramentis, & igne ultore, aliisque entibus supernaturaliter efficientibus formam aliquam, quod nusquam puto verum: Tamen in hoc negotio secluditur omnis illa physica efficientia, tametsi obedientialis & diuinitus exserta: Quia sicut diuina vi, quod non est, assumi nequit ad obedientialiter causandū; ita quod est priuatiuum cuiusmodi est umbra, non potest per adiunctam diuinam cooperationem principalem, sustolli

tolli ad causandum : cum impossibile  
 sit, vel concipere, actum secundum rea-  
 lem dimanare ab actu primo qui sit ni-  
 hil reipsa, cuiusmodi estens priuatiuum,  
 atque adeò umbra. Fateor umbrã adæ-  
 quatè spectatam, non esse priuationem.  
 Est enim carentia luminis maioris, ex  
 corporis opaci interpositione, connota-  
 to aliquo tenui lumine, quod si deesset,  
 non umbra, sed tenebræ corpus occu-  
 pare dicerentur. Tamen lumen illud  
 quod latronem collustrabat, & per um-  
 bram de qua agimus connotabatur, ni-  
 hil ad Christum attinebat : quia neque  
 ab eo prodibat, neque ullam cum eo  
 habebat connexionem, qualem habebat  
 carentia illa lucis maioris à sole la-  
 troni affundendæ, nisi obiectus sanctis-  
 simi corporis interpositi obstitisset.  
 Ideoque illa carentia, erat aliquis Chri-  
 sti effectus, tamen tantum negatiuus.  
 Non potuit igitur umbra latronem cõ-  
 tegens, quatenus ad Christum perti-  
 nens, (qua tantum ratione tribuitur ei  
 latronis emollitio atque conuersio;) non  
 potuit inquam ea umbra induere  
 rationem instrumenti physici, siue re-  
 spectu

spectu  
 immo  
 de a  
 ad su  
 mora  
 ægro  
 strum  
 quib  
 infer  
 tem  
 Apol  
 mod  
 senti  
 vmb  
 stat o  
 Latro  
 nihil  
 nemo  
 teneb  
 solem  
 vibra  
 vibra  
 9. V  
 Chris  
 uerifi  
 tum à  
 corpe

specū auxiliōrum diuinitus ea ex causa immissorū, siue respectu cōuersionis, inde ad Latronis nutū consecutæ. Atq; ita ad summū habuerit rationē instrumenti moralis, eo modo quo vmbra S. Petri in agrotorum curatione, erat morale instrumentum; quatenus Deus ægris illis quibus Apostolus obiectus sui corporis inferebat, vmbra, restituebat sanitatem, ad vmbrae illius quasi attactum, Apostoli meritis factum. Eodem itaque modo philosophandum erit in re præfenti, si admittamus diffusionem illam vmbrae Christi ad Latronem; quam constat obscuram esse & incertam, propter Latronis situm æquè sublimem, & non nihil à Christo semotum; ac etiam quia nemo ausit certò affirmare, priusquam tenebræ ab hora sexta terrā occuparent, solem aëre puro ac deterso radios suos vibrasse, vt necesse esset obiecto vnde vibrabantur corpore vmbra existere.

9. Vt autem incerta sit ea Latronis per Christum inumbratio, est tamen non inuerisimilis; saltem si intelligamus opacatum à Christo Latronem, non vniuerso corpore, sed aliqua tantum ex parte.

a loco superius notato.

Duo autem quæ aduersus hunc dicendi modum opponit Salmeron, <sup>a</sup> non ægrè disiciuntur. Primum est multos præterea fuisse quos Christus suffixus inumbrauerit, si latronem dicatur inumbrasse; neque tamen omnes illi equè adducti sunt ad sanam mentem. Hoc dico facile cõteri. In primis quia fieri potuit, vt umbra Christi sublime pendentis, ad neminem subtus iacentem pertingeret, sed tantum ad Latronem, qui & ipse sublimis pendebat ad Christi dexteram, qua tantum ex parte umbra diffundebatur. Et contingere etiam potuit, neminem umbram Christi excepisse, qui cõuersione egeret, si verum est quod S. Bernardinus Senensis <sup>b</sup> & alij meditantur, B. Virginem ex ea parte Christo pendentem astitisse, cui comitabantur piæ mulieres: Et eidem haud dubiè affuerit Ioannes, qui & ipse iuxta crucem stabat. Neque enim quia à pictoribus ad Christi læuam locatur, è diametro Virginis, disunctus propterea est à Virgine, cuius latus ipsum cinxisse, alloquium Christi ad utrumque, & negotij adiuncta suadent. Vt autem hæc omnia ruerent, ex-

b tom. 3.  
serm. 1. de  
nom. Maria  
ria art. 3.  
c. 2.

cuteremus

cuteremus difficultatem; addendo umbram Christi, cum rationem instrumenti moralis haberet, non habuisse ubique parem effectum, sed eum duraxat quem diuinum beneplacitum & Christi voluntas ferebat, cui licet quod vult facere, & ex eadem massa vas vnum in honorem, aliud in contumeliam efformare.

Alterum quod aiebam opponi à Salmerone, æquè facile euertitur. Negat ille pendente Christo, locum vnquam fuisse umbræ, cum toto eo tempore, hoc est ab hora sexta qua crucifixum Christum docet Marcus <sup>a</sup> tenebræ orbi offusæ fuerint. At hoc difficultate vacat secundum Ioannem, qui Christum hora tertia crucifixum refert. Ne verò de difficultate elidenda solliciti Euangelistas collidere videamur; dicendum est, horam illam tertiam qua crucifixum dominum asserit Ioannes, non esse horam vt sic dicam vsualem, quales duodecim assignantur cuius diei. Sic enim vrgeret difficultas proposita; sed esse horam orationis, cuiusmodi apud Iudæos erant tantum quatuor diebus singulis. Quælibet verò earum, ternarium horarum

<sup>a</sup> cap. 5.



vsualium complectebatur, qui totus ac solidus nomine proprio, v. g. tertiæ aut sextæ, vel cum ad continentem ternarium vergebat, nomine eius designabatur. Id est cum dilapsa ferè tertia, instabat initium sextæ, vsus ferebat (ac etiam nunc fert proportionem ad horas nostras seruata,) vt aliquid tunc factum, diceretur gestum, vel hora tertia, quia reuera intra illius terminos gestum erat; vel hora sexta, vtique ineunte & iam iam imminente, quod moraliter rem æstimando, habetur pro eodem. Atque ita potuit Christus, & hora tertia nempe exeunte affigi cruci, & aliquod medium tempus ad tertiam adæquatè omnino, seu velut physicè spectatam pertinens, superesse ante tenebras hora sexta exortas, per quod sole illucete existeret vmbra. Fuisse tempus illud dimidiæ horæ coniectat Maldonatus, <sup>a</sup> qui in hoc nodo extricando multus est, vt & Toletus, <sup>b</sup> Suarez, <sup>c</sup> Mariana, <sup>d</sup> qui etiã alibi <sup>e</sup> varias refert sententiã auctorum & multos mendum librarij in loco Marci agnoscentes.

10. Sic admissa ea S. Latronis per Christum in umbratione, piè insuper cogitare

<sup>a</sup> *Matth.*

27. n. 45.

<sup>b</sup> *in c. 19.*

*Ioann. an*

*not. 9.*

<sup>c</sup> *tom 2. 3.*

*par disp.*

40 5 6.

<sup>d</sup> *lib. pro*

*adit. vulg.*

*c. 23.*

<sup>e</sup> *in notis*

*ad locum*

*Marci no-*

*tatum.*

gitare licet, quàm salubre sit sedere sub  
Christi umbra: quam sibi gratulabatur  
sponsa interprete Origene, <sup>a</sup> cum dice- a hom. 3.  
in Cant.  
ret, *sicut malus inter ligna syluarum, sic dile-*  
*ctus meus inter filios: sub umbra illius quem de-*  
*sideraueram sedi.* Ipsum quidem Christum  
in decore suo, & seclusa umbra, uisere  
gestiuerat sponsa. Ut propterea quod S.  
Bernardus <sup>b</sup> notauit, sponsa ad splendo- b serm. 48.  
in Cant.  
& serm de  
natiuit.  
Virg.  
rem Christi suspirans, non umbram de-  
siderasse se dicat, sed illum quem desi-  
derauerat Christum. Sub eius tamen in-  
terim umbra hîc sedere cogitur, donec  
inclinentur, siue ut ex interprete Hiero-  
nymo loquitur Origenes, amoueantur  
umbræ, aspirétque dies plenus, quæ dit-  
cussis umbris in cœlo dūtaxat fore, solito  
lepore ac suauitate tradit Ambrosius. <sup>c</sup>  
Est uerò ea Christi umbra multiplex. Nā c 4. exam.  
c. 5.  
& Incarnatio, & eius extensio siue Eu-  
charistiæ Sacramentum, rationem ha-  
bent umbræ, quod alibi uerso per otium.  
Verum nusquam umbra Christi fesso  
generi humano salubrior, quàm ex cru-  
ce. In quam rem iuuat cum Chryosto-  
mo <sup>d</sup> Christum suffixum cruci, confide- d in ps. 1.  
rare specie arboris patulæ, & tanquam li-



*gnum plantatum secus decursus aquarū.* Quod Pater absque vlllo intercessore, ferax, frugiferum, belle germinās, alticomum, frondosumque progeniuit. Hoc lignum sponsa desiderans dicit in cantico Cantorum, Dixi, ascendam in palmam, & tenebo ramos eius: Palmam quidem ipsum vocans, propter carnis turpitudinem, infrā; fertilitatem autem diuinitatis, suprā. Huius ligni esum cū recusasset Adam, in contrarium incidit. Nos autem nunc mysticè comedentes, transgressionem ex ipso terminamus; lignum enim vitæ est Christus, lignum mortis diabolus, hic enim hominem expellit ex paradiso; Ille verò latronem ducit in paradisum. Ramos enim habet, Apostolos; fructus, eos qui salui fiunt; foliorum comam, orationes; radicem baptismum; Agricolam patrem, qui ipsum & suprā, & infrā absque intercessore peperit. Vis etiam videre eius fructum, quem dedit in tempore suo: vide eum crucifixum & latus eius com punctum, ex quo sanguis, & aqua scaturiit. Sanguis quidem ad repræsentandum martyrium, aquam verò in signū baptismi.

Quoniam

Quoniam enim compunctū latus Adami  
supplātauit, necessariò quoq; pūctus la-  
rus, eū regenerauit. Humidum lignum  
vnum deiecit: lignū autem siccū mun-  
dū rursus erexit. Esus illius mortē pepe-  
rit, esus huius vitam fecit rursus germi-  
nare. De illo enim dictum est. *Non come-  
dite ex illo*; de hoc autem; *Gustate, & vi-  
dete quòd benignus est Dominus.* Speciosus  
est vt malum: suauis est vt vinum: fru-  
ctifer vt olea: multa habet tegumenta,  
sicut malum punicum: fructu abundans  
vt palma: maturus vt botrus. *Gustate &  
videte*; fructus crucis floruit in Patriar-  
chis, germinauit in Prophetis, dedit  
odorem in aduentu, maturuit in passio-  
ne, comeditur post Resurrectionem.]

11. Ne quid ergo commodi ex hac  
arbore desideraremus, etiā eius umbra,  
saluti est. De Christo enim cruci suffi-  
xo, umbra nostra sub qua viuimus in gē-  
tibus, locum Hieremiæ<sup>a</sup> accepit S. Am-  
brosius<sup>b</sup> ex eo probans, Hieremiæ  
questus ad Christi passionem pertinere.  
[Passionem (inquit) Domini Saluato-  
ris, prophetari liquet, & defleri ab Hie-  
remia, non excidium Iudæorum: quod

<sup>a</sup> *Thre. 4.*

<sup>b</sup> *Serm. 15.  
in Psal.  
: 18. ini-  
tio.*

cum ex aliis, tum ex illo intelligi potest, quia in posterioribus habet. *Spiritus ante faciem nostram Christus Dominus comprehensus est interitu nostro, sub cuius umbra diximus, vivemus inter gentes.* Quid hoc manifestius, quando & nomen expressum est, & comprehensio inter manus persequentium perfidorum est declarata, & umbra vivificans, & gratia gentibus conferenda descripta est: ] Sed & Iustinus <sup>a</sup> Aquilæ & Symmachi interpretationem secutus, nasum fronti suppositum, se habere ad modum literæ T. & crucem exprimere, idque in ea quam dixi umbra à Hieremia expressum esse, ita tradit varia crucis Symbola recensens. [ Hominis figura non aliter à brutis differt, quàm quòd erecta est, manus expandit, & in facie à fronte protensum nasum præfert, per quem fit respiratio, ut planè forma crucis videatur, quod & Propheta sic indicat. *Spiritus ante faciem nostram Christus Dominus.* ] Quare umbram Christi de cruce pendentis, salutarem agnoscamus. Hic tamen vitanda Mahometis deliratio, quem Cedinus <sup>b</sup> refert blaterantem, umbram filij Dei de cruce

<sup>a</sup> *Apolo. 2.*

<sup>b</sup> *In Sarce nicus p. 60.*

Cr  
 cruce  
 pend  
 ipse  
 Q  
 bra f  
 Chri  
 ne ro  
 quot  
 edun  
 apud  
 vocat  
 deleg  
 decli  
 feruu  
 Qui  
 Behe  
 mus  
 id pra  
 agno  
 iuxta  
 umbr  
 tè faci  
 lo. D  
 philo  
 adscr  
 prom  
 stodia

cruce pependisse. Ita enim umbra pependit ad sensum dictum, vt Christus ipse non abfuerit.

Quàm bonum ergo esset in hac umbra sedere, expertus est S. Latro, sub Christo crucifixo eiusque veluti tegmine recubans: & experientur similiter, quotquot abiecta umbra mortis quam edunt capiti graues arbores; ( non illæ, apud Plinium <sup>a</sup>, sed aliæ quas scriptura <sup>a L. 17.</sup> vocat *ligna Sylvarum* iuxta Origenem <sup>b</sup>) <sup>cap. 12.</sup> delegerint sub hac Christi umbra æstū <sup>b Hom. 3.</sup> declinare, dum umbra illa venit quam feruus desiderat, interprete Gregorio <sup>c</sup>. <sup>c 8. mor.</sup> Qui alibi <sup>d</sup> egregiè disserit aduersus illos <sup>cap. 7.</sup> Behemotij partiaros, de quibus legimus *protegent umbra umbræ eius*. Erit autē <sup>d 33. mor.</sup> id præcipuè cordi omnibus illis qui se <sup>cap. 5.</sup> agnouerint umbram esse, nihil solidius: iuxta illud Eccl. 34. *hoc secundum hoc* ( j. umbra iuxta corpus, ) *visio somniorum antè faciē hominis, similitudo hominis in speculo*. Diuinè omnino in hanc rem totam philosophatur S. Ambrosius <sup>e</sup>, quem <sup>e Serm. 3.</sup> adscribo & abeo. [ Vitam æternam sibi <sup>in Psal.</sup> promittit propheta dicens; *Viuam & custodiam verba tua*. Viuam quasi nondum <sup>118. v. 1.</sup>

viuens. Hic enim in umbra viuimus. Ergo ista vita in corpore, umbra est vitæ atque imago, non veritas. Denique in imagine ambulat homo, & in regione umbræ mortis consistimus. Sed si quis non ad terrena oculos mentis intendant, sed ad spiritalia erigat, vt possit dicere sanctus: *Ante faciē nostrā Christus Dominus: dignus erit qui dicat. In umbra eius viuimus.* Christus enim vita est, & ideò qui in umbra Christi viuunt, in umbra vitæ est. Meritòq; alibi dixit sanctus Domini, *in umbra alarum tuarum protege me.* Omnes ergo etiã sancti, in umbra sunt, quamdiu sunt in corpore: nõ perfectè vident, sed ex parte cognoscunt. Ipse Paulus ait: *Ex parte enim cognoscimus.* Ipse vas electionis, cui Christus oculos reddidit, & sua illuminauit gratia, non facie ad faciem, sed per speculum videbat. Et Dauid reuelari oculos suos petit, vt remoueretur umbra, quæ integrum oculorum impediebat obtutum. Regionem autem hæc, mortuorum esse, quis dubitet, cum sanctus ipse dicat: *Placebo Domino in regione viuorum?* quia placere hic perfectè, nemo potest, vbi etiam si fieri possit vt sua  
 pecca

peccata non habeat, in ipsa tamen mortuorum regione viuendo, purificatione indiget, quæ à contagione eum regionis huius absoluat. In umbra igitur hîc viuimus, & ideò in umbra custodimus verba Dei. Et vt exêplo vtamur, vtiq; ante eramus sub umbra legis, quâdo custodiebamus sabbata, quæ sunt umbræ futurorum. Sicut hodiêque Iudæi, qui verum sabbatum non vident, qui exemplari & umbrę feruiunt. Nos quoque secundum Euangelium nunc viuentes, umbram sequimur verborum Dei. Nathanael sub arbore fici videtur; Dauid in umbra alarum Domini Iesu sperare se dicit; Zachæus in arborem Sycomori ascendit vt Christum videret. Nobis quoque expandit manus suas Iesus, vt totum mundum obumbraret. Quomodo non sumus in umbra, quos Crucifixus à malignitate sæculi & corporis ardore defendit: An nescimus quoniam Verbum Dei veniēs in hunc mundum, nõ sicut verbum aduenit quale in principio erat, quale erat apud Deum, sed semetipsum exinaniuit formam ferui accipiens? venit in nube leui & cum esset

esset virtus Altissimi, obūbrauit Mariæ, vt transfiguraret corpus humilitatis nostræ, conforme fieri corpori gloriæ suæ.]

12. Sequitur altera effectiua causa instrumentaria conuersionis latronis, nempe deprecatio B. Virginis pro eius salute. Video enim esse qui ita tradant, & disertè Spinellus. <sup>a</sup> Idem Petro Damiani, in sermone quodam tribuit Salmeron <sup>b</sup>. Sed apud ipsum Damianum nihil inuenio. Videri posset eidem sententiæ suffragatus S. Epiphanius, <sup>c</sup> cuius hæc sunt verba. [Sponsa cœlestis Maria, quæ est cœlum, templum, & thronus diuinitatis, inexplicabile paradisi monile. Angeli accusabant Euam, nunc verò Mariam gloria prosequuntur, quæ mulierum infirmitatem verè gloriosam reddidit, quæ lapsam Euam erexit, & Adamum è paradiso deiectum in cœlos misit, quæ paradysum clausum aperuit, & per latronem rursus Adamum complantauit.] Hæc dico videri sonare sententiam propositam de latrone precibus Deiparæ conuerso. Cùm enim B. Virgo nemini salutem contulerit immediatè, non videtur aliter complantare potuisse

<sup>a</sup> In opere  
de Deip. c.  
25. n. 3.  
<sup>b</sup> tomo 10  
tract. 40.

<sup>c</sup> in Deip.  
laudatio-  
ne ad fi-  
nem.

tuisse Adamum per Latronem, quod hinc  
asserit Epiphanius, quàm orando pro  
latrone, eique impetrando, vt Christo  
bonæ oliuæ infereretur. Verùm locus  
Epiphaniij nihil ad causam præsentem  
confert. Sensus enim eius duntaxat est,  
is ipse qui plerisque Patrum de Deipara  
locutionibus necessariò accommoda-  
tur: nempe B. Virginem, mediatè ac per  
filium, omnia illa magna & mira perfec-  
cisse. Idque apertè ferunt verba conti-  
nèter subiuncta, quæ alium sensum non  
patiuntur. [Per te enim (inquit) ô Sancta  
Virgo, medius obstructionis paries ini-  
micitias dissoluit: per te pax cœlestis do-  
nata est mundo, per te homines facti  
sunt Angeli, per te homines appellati  
sunt amici, serui, & filij Dei, per te ho-  
mines meruerunt esse conserui Angelo-  
rum, & cum eis familiariter conuersari,  
per te notitia cœlestis à terra transmitti-  
tur in cœlos; per te homines fiduciam  
habent in cœlo erga Altissimum: per te  
cruce resplenduit per vniuersam terram,  
in qua quidem cruce pepedit Filius tuus  
Christus Deus noster: per te mors con-  
culcatur, & spoliatur infernus: per te ce-  
cide



ciderunt idola, & excitata est notitia  
cœlestis : per te cognouimus Vnigeni-  
tum Filium Dei, quem Sanctissima Vir-  
go peperisti Dominum nostrum Iesum  
Christum.] Vides hæc omnia non ad im-  
mediatum Deiparæ influxum, sed ad ea  
quæ per filium præstitit, pertinere. Ita-  
que eodem sensu accipiendum est quod  
immediatè ante dictum fuit, de Adam  
rursum, per latronem à Deipara com-  
plātato. Atque ita ex eo S. Epiphaniij lo-  
co haberi non potest, an Latronis Sancti  
conuersio, sit Deiparæ precibus tri-  
buenda.

13. Ego verisimile admodum cen-  
seo, ex quo prima Latronis vox in Chri-  
sti fauorè erupit, B. Virginem quæ astab-  
bat, suis ad Deum precibus, bonam La-  
tronis mētem diuinitus inditam firmas-  
se tacitis precibus, quibus enixè rogabat  
æternum Patrē, vt hoc in Latrone con-  
firmaret, quod in eo operatus fuerat. Sic-  
que B. Virgo in illius peccatoris, qui re-  
demptionis quasi primitiæ appellatur,  
ac cæterorum omnium typus & figura  
fuit, idem præstiterit quod circa alios  
passim. Qua de causa *pons peccatorum à*

*terra*

*terra*  
canic  
quod  
grati  
prece  
ea gr  
asser  
Sanct  
Latr  
speci  
feciss  
sum  
dum  
risqu  
bus,  
quàn  
No  
fioris  
tum  
ment  
fionis  
tiæ au  
& po  
uenta  
lutis a  
eas pe

terra in cælum, nominatur in hymnis Græcanicis<sup>a</sup> quos Buteo Latinè fecit. Tamè<sup>a pag. 91.</sup>  
quod ad primum Latronis tactum per gratiam præuenientē diuinitus factum, <sup>¶ 117.</sup>  
preces B. Virginis interuenerint, quibus ea gratia obtigerit Latroni, quis certò afferere audeat? Potuit sanè Spiritus Sanctus, si cooperariam conuertendo Latroni Deiparam delegerat, eam ad id speciali afflatu excitare. Re ipsa tamen id fecisse, confirmari certò nequit, sed ad summum piè cogitari potest ad fouendum in Deiparam affectum, quod plerisque in rebus ad Deiparam attinentibus, studiosius hoc tempore nō paucos, quàm solidiùs præstare video.

Nec plura de causa effectiua conuerſionis S. Latronis, cum primaria physica, tum primaria morali, ac etiam instrumentali. Cæteras verò eiusdem conuerſionis efficientes causas, nimirum gratiæ auxilia, (quomodocumque efficiant,) & potentiam naturalem diuinitus præuentam, & roboratam ad cudendum salutis actum, missas facio, quod nihil circa eas peculiare hoc loco occurrat.

14. Pergo ad causam formalem extrinsec

a Serm. 2.  
de pass

trinfecam, siue ad motiua quibus latro inductus est, vt voluntatem credendi in Christum conciperet, & e nequitia cœno emergere statueret. Qua in parte difficultatem omnino maximam deprehendet, quisquis æstimauerit, quo tempore & loco latro Christum agnouerit & resipuerit. Grauius de more S. Leo,<sup>a</sup> [ Latronum vnus ad id vsque temporis, par, similisque consorti, insidiator viarum, & saluti hominum semper infestus, vsque ad crucem reus, fit Christi repentè Confessor: & inter illos acerrimos corporis, animique cruciatus, quos simul & instantia, & difficultas mortis augebat, mira conuersione mutatus, *Memento (inquit) mei Domine, dum veneris in regnum tuum* Quæ istam fidem exhortatio persuasit? quæ doctrina imbuit? quis prædicator accendit? Non viderat prius acta miracula, cessauerat tunc languentiũ curatio, cæcorum illuminatio, viuificatio mortuorum; ea ipsa quæ mox erant gerenda, non aderant: & tamen Dominum confitetur, & Regem, quem videt supplicij sui esse consortem. ] Docet perspicuè S. Pontifex, motiuum conuersionis

C  
uerfi  
addu  
obsc  
incu  
I 5  
tâme  
affig  
quan  
& nu  
est.  
bo ip  
quer  
alios  
di su  
bene  
apud  
erem  
tur il  
laud  
& D  
Men  
[ Fui  
habe  
Qui  
fuga  
nem  
tes c

conversionis quo latronem ad sanā mentem adduxit Spiritus Sanctus, esse admodum obscurum. Quare in illud scrutandum, incumbendum est.

15. Ut causam aliquam tam subitæ tamque mirabilis in latrone mutationis assignent non pauci, ad narrationem quandam confugiunt quàm c. j. attigi & nunc plenius referre operæ pretium est. Ac ne quid immutem, repræsentabo ipsa verba Petri Exquilini<sup>a</sup>, apud quem explicatiùs traditur, quàm apud alios qui eam pariter referunt, cuiusmodi sunt S. Anselmus libro ad sororem de benef. Dei<sup>b</sup>, quod opus extat quoque apud Augustinum nomine libri de vita eremit. ad sororem eiusque c. 48. habetur illa narratio. Anselmum in hanc rem laudant. Iacobus de vorag. ° Lodulfus<sup>d</sup> & Dionysius Richelius<sup>e</sup>, ac Franciscus Mendoça. sic igitur habet Exquilinus. [ Fuit latro hic, Ægyptius natione; ut habetur in compilatione Damasceni. Qui tempore quo Christus in Ægyptū fugatus est, prædo erat: & in quodam nemore habitaculum habens, transeuntes cum sociis spoliabat. Cùm autem

<sup>a</sup> 3 Catal.  
88. c. 228.

<sup>b</sup> p. 2.

<sup>c</sup> Serm. de  
Innocent.

<sup>d</sup> l. c. 17.

<sup>e</sup> De vita  
Christi

parte 1.  
cap. 13.

f. 2. in  
Reg. ann. 2.

12. sect. 2.  
num. 13.

Q

Ioseph cum Maria & puero in Ægyptū fugientes, illac transitum facerent, occurrit eis Dismas, vt eis substantiam auferret. Visa verò virginis māfuetudine, & pueri speciositate, admiratus substitit, & quasi diuinitūs inspiratus hoc verbum protulit. Non esse possibile, puerum ab homine genitum, tanta pulchritudine esse decoratū: Et si possibile esset vt Deus haberet filium, elegantissimum illū infantem diceret, ex aliquo numine generatum. Igitur & propter pueri speciem, & matris aspectum placabilem, non solū ab eorum depredatione abstinuit, sed etiam eos in illa nocte in domum propriam introduxit, & necessaria ministrauit. Habebat autem vxorem, & filium tot vlceribus plenum vt leprosus videretur. Cū autem vxor Dismæ, puero Iesu balneū pręparasset, & virgo Christum balneasset; latronis coniux quasi diuino instinctu puerum suum in eadem aqua balneauit: sperans quodammodò ex quadam latente virtute quam in filio Virginis esse cogitabat, filium suum vlcerosum posse sanitatem suscipere; quod & factum est. Mox enim

enim vt puerum vlcerofum aqua illa tetigit, ſine vlla macula conſeſtim de balneo mundatus aſcendit, quod videns Diſmas, puerum Ieſum cum Matre vt Deos adorauit, & eoſdem vſque ad ciuitatem cum ſecuro comitatu aſſociauit. Dicitur quoque quòd puer Ieſus, in reſeſſu ſuo latronem allocutus, pro humanitate ſibi impenſa, eidem in regno patris ſui præmiũ ſe retributurum promiſit. Tempore igitur mortis Chriſti, Diſmas cum alio latrone nomine Geſtas, pro facinoribus ſuis à Iudæis capti, cum Chriſto morti crucis adiudicantur. Et Diſmas quidem Chriſtum propter hoc aliter nõ cognofcens à dextris eius, Geſtas verò à ſiniſtris crucifixus eſt. Et cum Ieſum omnis populus blaſphemaret; ipſi quoque ambo latrones qui crucifixi erant cum eo, improperebant ei, vt duo Euangeliftæ teſtantur. Cum autem ſol ad meridiem tenderet; & latus Chriſti radio ſuo feriens vmbra eius verſus dextram partem emitteret; gyrante ſole vt vmbra corporis Chriſti ſuper latronem à dextris exiſtentem deſcendit; virtus diuinitatis eius, in corde

illius subintrauit. Vidensque qualiter Christus pro inimicis Patrem obsecrauerat, punctus est: Et continuo in Christum credens; non solum vt dicit Lucas Euangelista consocium de blasphemia inrepauit; sed etiam Iesu misericordiam implorauit. ]

Deest fabulæ apud Exquilinũ, quod maximè ad rem facit, & cuius causa, tota ea narratio est excogitata. Suppleo eam lacunam verbis Anselmi de latrone incidente in Christum paruulum cū in Ægyptũ deferretur. [Præda potitus, cum paruulum in matris gremio cõperisset, tanta ei in eius speciosissimo vultu splendoris maiestas apparuit, vt eum supra hominem esse non ambigeret, incalescensque amore, amplexatus est eum. Et ô (inquit) beatissime paruulorũ; si aliquando se tempus obtulerit mihi miserendi, tunc memento mei & huius temporis noli obliuisci. Ferunt hunc esse latronem qui ad Christi dexteram crucifixus est, cum alterum blasphemãtem corripuisset dicens: *Neque tu times Deum, qui in eadem damnatione es, & nos quidem iuste. Nam digna damna factis recipimus.*

*mus, hic autem nihil malifecit.* Conuersus ad Dominum, eum in illa quæ in puerulo apparuerat intuens maiestate, patris sui non immemor, *Memento, (inquit) mei, cum veneris in regnum tuum.* ] Hæc S. Anselmus, quæ mihi quidem commentitia & reiicienda videntur.

Non est tamen quod cum Richelio & aliis allegatis, hanc fabulam Anselmi autoritate confirmatam censeamus. Difertè enim S. Anselmus ad sororem scribens, & ad muliebri ingenium stylum demittens, ea profert quæ excitandæ in fœmina pietati accommodata existimauit. Eum sanè non aliud spectasse, liquet ex verbis quæ præmittit toti narrationi. *Opinare verum esse quod dicitur.* Quasi diceret, utcumque se habeat narrationis illius veritas, nihil tamen erit quod prohibeat, fructû spiritalem ex ea carpere, & erga Christum affici latronis imitatione. Et idem ferunt verba illa quibus totam narrationem obsignat. *Itaque ad incentiuum amoris, non inutile arbitror hac uti opinione, remota omni affirmandi temeritate.* Vidit nimirum S. Anselmus, narrationem nullo idoneo teste subnixam,



admittendam non esse, sed oatenus tamen proponendā, quatenus cōferre potest ad fructum spiritalem, qui ex apologis quoque & indubitatis cōmentis non repudiatur. Nam S. Gregorius Nyssenus<sup>a</sup> cū spiritualis vtilitas id fert, adhiberi in scripturis sacris Ethnicas fabulas, sapienter aduertit.

<sup>a</sup> Hom. 9.  
in Cant.  
in fine.

<sup>b</sup> Initio  
libri 4  
contra  
Graecos.

<sup>c</sup> 4. Sermon.  
598.

16. Conuersi latronis causa alia, quā profert Theodoretus<sup>b</sup> vt minimū incerta est, & coniectatione ambigua nititur. Commendato enim Democrito Abderite, qui optimam doctrinam, naturæ persimilem esse aiebat, quod vtrāque transformet hominem, atque in melius dirigat, id quod etiam Clemens Alex.<sup>c</sup> memorat: Socratis item exemplo in eam rem proposito, quem studium ac disciplina, abolitis lasciuiae ac incontinentiae typis, & melioribus philosophiae notis impressis, longè alium praestitit quā in iuuentute fuisset; his inquam praemissis, subdit Theodoretus. Multa verò in hanc fermè sententiam sacrae nos literae docuerunt. Publicanos enim seruator noster, genus inhumanū auaritiae iniustitiaeque addictum, lasciuissimam

uiffimam præterea meretricem, graſſatorémque iniquiffimū, multóſque alios qui in malitia & peccato vitam conſumpſerant, ſanctis concionibus, atque hortamentis eruit de malitiæ ſux barathro, perfectiffimæque virtutis operarios reddidit. [ Vides de Theodoretſi ſententia, latronem, ſanctis Chriſti concionibus & adhortamentis de malitiæ barathro erutum. Hoc tamen in tam alto, ſcripturæ, & Patrum cæterorum de illis Chriſti adhortationibus ſilentio, ægrè perſuadetur. Non enim Euangeliftæ, qui extremas Chriſti voces reliquas, tanto ſtudio adnotarunt, has videtur prætermiſſuri fuiſſe, ſi veritate niteretur Theodoretſi ſententia.

17. Plerique omnes, iniectam Latroni bonam mentem volunt, ex conſideratione tot tantorúmque mirabilium quibus Deus vnigeniti ſui mortem honeſtatam voluit. Ita diſertè Clemens Rom. <sup>a</sup> [Fuerunt (inquit) tenebræ à ſexta

<sup>a</sup> 2. cõſtit. cap. 1. in h. c. <sup>b</sup> Zach. 14.

uſque ad nonam, & ruruſ lux veſpere, ſicut ſcriptum eſt, <sup>b</sup> non dies, & non nox, & ad veſperam erit lux. Quæ omnia cùm ſpectaſſent ſceleſti illi qui cum eo erant

in crucem acti, alter quidem eorū conuiciabatur, quasi propter infirmitatem non posset sibi subsidio esse; alter verò illius ignorantiam reprehendebat, & ad Dominum conuersus, utpote ab eo illuminatus, & cognito, quis esset, qui pateretur, orabat, ut sui postea in regno meminisset. Dominus autem, donata obliuione præteritorum, introduxit eum in paradysum, vbi ei mysticis bonis fruendum esset.] Apertè item Chrysostomus,

*a orat. in  
parasc.*

<sup>a</sup> [quid vides ô latro? Alapas, consputationes, clauos, lignum, & Iudæorum ludibria, & lanceam militum, quæ iam stringebatur. Enimverò non video, (inquit) quæ apparent. Angelos circumstantes video, solem fugientem, velum ruptum, terram trementem, mortuos iam fugere parantes.] Idem alibi: <sup>b</sup> O admiranda Latronis cōuersio! Nunquid nam

*b homil. 2.  
de cruce &  
latro.*

Scripturas legisti ab iniquitate non cessans? Nunquid nam Prophetas audisti, homicidia exercens? Nunquid diuinum audisti sermonem, quando ad cædem gladium acuebas? Vnde eruditus es talia philosophari de Christo? Iudæi crucifixerunt, qui nouerunt legem, & Prophe-

tas legerunt: & tu horum ignarus, Deum  
vocas, condemnatum, & adoras crucifi-  
xum? Quis te erudiuit, ô latro, talia de eo  
dicere? Non me, (inquit) lex docuit, sed  
sol occultans lumen suum. Vidi quidem  
crucifixum, sed terræ motum sensi, &  
propter parricidas Iudæos elementa in-  
dignantia intellexi. Et petrae quidem  
scindebantur, & corda hominum non  
metuebant. Scissæ sunt petrae, disruptum  
est velum templi, & Iudæorum secreta  
patuerunt.] S. Athanasius <sup>a serm. in</sup> non dissimi-  
liter. [Quid ais latro? Ignoras quæ pate-<sup>parasc.</sup>  
ris? oblitus es clauorum, & non sentis  
dolores? Tãquam si in templo quopiam  
orares, non in ligno penderes ita suppli-  
cas? vidi, (inquit) templum Dei & sup-  
plicare desideravi. Cognoui ex inscri-  
ptione, eius dignitatem. Vidi cõdemna-  
tionem, regnum ipsius enunciantem.  
Animaduerti in accusatione gratiã dia-  
dematis refulgentem. Si enim dum cru-  
cifigitur, iam regnat, qualis futurus est  
iam coronatus? Regnum eius creatura  
manifestat. Sol crucifixum videt, & ap-  
parere non audet: eripit crucifigen-  
tibus lucem pro Domino suo pugnans,  
noctè-

noctēque extraordinaria, Iudeorum temeritatem condemnat. Terra agitata turbatur, suoque concussu, Dominum in cruce suspendentes suspendit, quomodo non afficiat? Regem iniuria affectum titulus clamat. Creatorem testatur, quæ in literis lego: *Domine memento mei, cum veneris in regnum tuum*] Astipulatur Græcus hymnus ad Deiparam, inter eos quas Buteo Latinè vertit, (Theotochion vocabant;) Ita enim habet. [Latro videns authorem vitæ pendentem in cruce, dicebat, nisi Deus esset absconditus, is qui nobiscū est crucifixus, Sol nequaquam radios releuasset, nec terra mota resedisset, sed tu cui parent omnia, sis mei memor in regno tuo Domine.] Eadem denique habet S. Hieronymus.

<sup>a</sup> *Matthæi*  
27.

<sup>b</sup> *serm. de*  
*resurr.*

<sup>a</sup> Et fanè quid aptius ad diffractionem non abiecti à Deo animi quàm tot mirabilia tunc patrata non læua mente, perspicere? Vsurpabo hîc egregium locum Auctoris de operibus Christi Cardin. <sup>b</sup> [Quem non fragor ille mundi terret; quando terra tremuit, Sol expalluit, & radios lucis suæ Sol contenebratus abscondit? Ipsa monumenta, lapides sibi

fibi  
ta fut  
moti  
tis an  
sustin  
cæ se  
ta, fe  
nes,  
rat, &  
tes in  
rum  
losof  
plan  
ne, &  
mati  
Iuda  
ctu,  
orbis  
tum  
pleri  
N  
vt ha  
videt  
verb  
Latro  
sump  
erant

fibi superpositos prodiderūt, & indignata superior & inferior plaga, tenebris & motibus, compassionis suæ & vehementis angustię indicauerunt affectum: nec sustinuit intueri mundus perfidię Iudicę scelus: & visa sunt insensata elementa, sensu vti abundantiore, quàm homines, quibus secundùm naturã ratio inerat, & crudeliores extitère feris, abutentes intellectu.] Verè omnino de Iudæorum exoculatione & obfirmatione philosophatur antiquus hic scriptor. Nam planè ex voluntaria intellectus cæcatione, & quæsito sponte eius abusu, obfirmatio aduersus Christum exorta est in Iudæis. Latro ergo non abusus intellectu, & tot prodigia dehiscentis propè orbis considerans, agnouit Deum indutum laceri corporis sordido amictu. Ita plerique.

Non est tamen opus longa oratione vt hæc sententia conuellatur, eamque videtur præcludere voluisse S. Leo, verbis suprà allegatis, cùm miratus vnde Latro fidei concipiendæ occasionem sumpserit, animaduertit ea ipsa quę mox erant gerenda, tenebras inquam subitas,  
&

& de meridie fugientem Solem, terræ motum, disruptionem, aliâque huiusmodi ostenta nondum adfuisse. Ex narratione certè Euangelica perspicuum est, latronem viuo adhuc Christo conuersum. Et tamen si solis defectionem ac tenebras excipias, quas etiam Lucas conuersioni Latronis subiungit, cætera illa prodigia, mortuo iam Christo contigerunt. Quare neque hîc sistere licet.

*a lib. 11. de  
Trinit.*

18. Aliam causam profert S. Hilarius, <sup>a</sup> sic scribens de Christo, & eum precante Latrone. [Latro rogat vt sui in regno suo meminerit, & credo eum ad hanc beatæ confessionis fidem, auditus trãseunte pãlmas clauo, gemitus accendit, & regnum Christi, per dolorem infirmitatis in Christi corpore didicit.] Quomodo gemitus Christi in crucè, latronem ad credendum permouerit, nisi si ratione fortitudinis in tanta perfectione patefactæ? Et sanè S. Ambròsius, <sup>b</sup> tractans illud *sonuerunt & turbata sunt æqua eorum, conturbati sunt montes in fortitudine eius*, hæc verba habet, quibus viam aperit huic sententiæ circa causam conuersi Latronis. [Sonuerunt, & turbatae sunt

*b in Psal.  
45.*

funt  
dict  
puli  
dicit  
bolu  
Den  
non a  
neq;  
vocen  
Qua  
hac f  
mon  
viden  
mon  
trans  
citur  
cat A  
tes, t  
latos  
herb  
funt  
ro, qu  
etiam  
tes pa  
philo  
boni  
turba

sunt aquæ in Domini passione. Vnde & dictum est. *Quare fremuerunt gentes & populi meditati sunt inania.* Et alibi scriptura dicit: *perit memoria eorum cum strepitu.* Diabolus sonum quærit, Christus silentium. Denique sicut agnus coram tondente se, sic non aperuit os suum. Et alibi: *Non clamabit, neq; contendet, nec quisquam audiet in plateis vocem eius, donec eiciat in victoria iudicium.* Quæ est ista nisi de serpente victoria? In hac fortitudine Filij Dei, cõturbati sunt montes, cùm diaboli & ministri eius, viderent mortuos resurgentes. Isti sunt montes qui turbantur. Illi, montes qui transferuntur in Paradisum, quibus dicitur: *Hodie mecum eris in paradiso*] Significat Ambrosius, & bonos & malos montes, turbatos & commotos, ac etiã translatos esse. Sunt enim & montes mali qui herbas ferunt in Satanæ pabulum, & sunt veluti colles præ monte illo pestifero, qui vniuersam terram corrumpit. Sũt etiam montes excelsi ceruis, siue montes pascuæ Dei, in quã rê multa pulchrè philosophatur S. Gregorius <sup>a</sup> hi igitur & boni & mali montes, Christo patiente turbati & commoti, ac etiam excussi siue

a partim  
30. moral.  
c. 28 &  
29. partim  
lib. 33. c. 1.  
& 2.



ue translati sunt, iuxta Ambrosium. Nam conturbati & translati sunt Iudæi, de phrenesi in rabiem versi aduersus Christum. Cōturbatus item & commotus Latro Sanctus, sed in meliùs. Quam translationem & mutationem animi factam inspecta per Latronem fortitudine Christi in cruce, consecuta est translatio in Paradisi quietem, deriuata ex ea Christi fortitudine in cruce. Christi in passione fortitudinem qua latro turbatus & translatus est, accipio apud Ambrosium, non effectiuè tantum (vt ita dicam) sed etiam obiectiuè. Hoc est, existimo non tantum docere verbis illis Ambrosium, Christum fortiter operatum in Latronis anima, eum turbasse & mutasse; sed etiam Latronem inspecta tanta Christi fortitudine, diuinitus inde illustratum, concepisse voluntatem credendi & induendi nouam mentem. Cur Ambrosium ita accipiam, facit quod soleat Ambrosius S. Basilij sensa consecrari. At Sanctus Basilij eundem locum versans, ita planè exponit turbationem montium in Christi fortitudine, vt dicat eos conspecta tanta fortitudine quantam prodidit Christi

Ch  
qua  
hu  
tiè  
sti f  
dec  
pot  
velu  
tus  
vici  
ter,  
Ea  
præ  
orat  
sum  
proc  
Blor  
stre  
ced  
latro  
mat  
debr  
man  
sona  
filiu  
xum  
19

Christus in cruce, conturbatos & mente quasi emotos fuisse. [ Principes seculi huius (inquit) ac patres, perditæ sapientiæ montes, dicuntur conturbati in Christi fortitudine, quam ipse in agone quo decertauit per crucem, contra eum qui potestatem mortis habebat, ostendit: & veluti generosus quispiam athletes, exutus vestibus, principatus ac potestates vicit, ostentuque illos habuit confidenter, atque in ligno de illis triumphauit.]

Eadem Christi fortitudine, permotum præter cætera Latronem, percepta illa oratione qua pro inimicis ad Patrem summum animi robur iniuriis infractum prodidit, existimauit Euthymius <sup>a</sup> & Blofius. <sup>b</sup> Specimen denique tam illustre animi non consternati nec malis cedentis, exhibuit in cruce Christus, vt latronem & quoscumque probos æstimatores, permouere validè potuerit ac debuerit. Nam & Centurio in morte clamantem, & Tartaro triste Celeuma insonantem audiens, permotus est vt Dei filium confiteretur, quem cruci suffixum, animam exhalasse conspexerat.

19. Negari non potest, eximiam omnino

a Matthæi  
27.  
b medit. de  
pass.

nino ac insignem fortitudinē à Christo cruce proditam, quā sustinendo, quā ag-grediendo, quæ sunt fortitudinis perfe-ctiones. Nam quamvis abscondita ibi fuerit fortitudo eius, effectibus tamen insignibus planum fecit, summam animi fortitudinem in eo negotio à se adhibi-tam. Tanta enim patiens perfecit, vt au-  
 fit Chrysoſtomus <sup>a</sup> laudatus à Damasce-  
 no, <sup>b</sup> profiteri, passionem Christi, abiecto  
*passionis* nomine, *actiozem* esse appellan-  
 dam, tam multa, tam strenuè ac fortiter  
 perfecit in ea Christus. Certè propheta  
 denunciãns filix Sion aduentare salua-  
 torem in multitudine fortitudinis suæ  
 gradientem, mercedem quam pro nobis  
 Deo Patri exhibiturus est, cum eo esse  
 contestatur, & opus eius coram illo. No-  
 uam inquam cosmopceiam, iisdem pro-  
 portione gradibus distinctam quibus  
 mundi sensibilis opificium, distinctum à  
 Deo est: quod sigillatim, & decursis pri-  
 mi senarij quo Deus mūdum fabricauit,  
 diebus singulis, ac ad istud institutū apta-  
 tis, pulcherrimè prosequitur Rupertus <sup>c</sup>.  
 20. Et exhibet se quidem Christus in  
 cruce vermem externa specie, non ho-  
 minem.

*a hom. 2. in  
act. 1.  
b 3. fid. c.  
15.*

*c lib. 5. de  
din. offic.  
à cap. 9.*

minem. Verùm hic vermis, aut vt Septuaginta verterunt, Scarabæus, id quod notauit etiam Gregorius, <sup>a 30 mor. c. 29.</sup> clamauit de ligno, & hostibus in quos conclamauit, cladem extremam intulit. Hic est *tenuissimus ligni<sup>b</sup> & eremiculus qui octingētos interfecit impetu vno.* <sup>b 2. Reg. 23</sup> Hic vermis ille de quo per prophetam Dominus, *Noli timere vermis Iacob: Ego enim posui te quasi plaustrum triturans nouum, habens rostra serrantia triturabis montes & comminues, & colles sicut puluerem ponēs.* Hic vermis, qui voluptariorum eucurbitam radicibus exesam siccauit, vt D. Augustinus <sup>c pist 49.</sup> late versat, summam Christi in cruce fortitudinem egregie suspiciens. Hic deniq; vermis vt Euthymius <sup>d In psal. 21.</sup> animaduertit, qui demisit se eò vsque, vt hamo immitteretur, & in escā cederet aduersarij, sed magno eius malo. Nā capiēs captus est, & vna cum hac esca exitium suum ac ruinam glutiuuit. En quanta eius fortitudo, qui se vermem profitebatur in cruce per tempus passionis: & quòd se non hominem addebat præ infirmitate, ad externam speciem referendum est, eamque carnis infirmitatem qua velut virgultum de ter-

ra sitienti exortum; fragile omnino ac infirmū, obuersatus est in passione. Cæteroqui enim & alibi semper in vniuersa vita, & in vitæ meta præsertim, virum se, & antonomasticè *hominē* prodidit. Ita vt qua ratione olim autore Aristotele<sup>a</sup> Olympionices reportata victoria abiecto anteriore nomine, dicebatur homo absolute, eadem ratione Christus, maximè cruci confixus, ac moriens, *hominis* & *viri* nomen iure præcipuo sibi vendicat quod multis de more scripturis illustrat S. Gregorius,<sup>b</sup> tractans, & ad Christum trahens, illud de Elcana fuit *vir vnus*.

<sup>a</sup> 5. *Ethc.*

<sup>b</sup> L. 1 in 1.  
reg. inicio.

<sup>c</sup> In cate  
na cap. 3.

<sup>d</sup> Hom 5.  
de variens.  
Iob.

Agnouisse id Iobum, obseruat Olympiodorus.<sup>c</sup> Virtutem enim patiendi suã præ Christi virtute & fortitudine patiendi in cruce censuit foemineam, & indignam quæ mascula haberetur, quamuis *adamas fortitudinis* à Chrysostomo<sup>d</sup> audiat. Itaque interprete Olympiodoro erasum voluit è dierum albo diem illum, quo fusus in lucem nomine pueri masculi donatus esset: è noctium item serie expunctam noctem illam, in qua de ipso dictum esset, conceptus est homo,

mo, quod masculinum nomen profiteretur debitum vni Christo, præ quo nihil se subiisse admodum asperum, aut durum, agnoscit alibi non semel, ac luculenter verbis illis quæ in hunc ipsum sensum accepit S. Augustinus <sup>a</sup> *auditu auris* a Lib. 2. de peccat. mor. c. 12. *audiui te prius. Nunc autem oculus meus videt te patientem: idè ipse me reprehendo, & penitentiam ago in fanilla & cinere.* Quasi diceret; Nunc agnosco, quæ patior, & absque condignitate pati mihi videbar, tenuia omnino & exilia esse, nec digna fortis passionis nomine. Idcirco ipse me reprehendo.

In similitudinem huius lapidis duratur aquæ, de se non molles tantum, sed cuius incurrenti cessiles, vt interpretatur S. Gregorius. <sup>b</sup> hæc origo totius b 29. mor. cap. 27. fortitudinis quorumcunque patientissimorum, siue lento siue subito martyrio excefferint, quod à Zacharia expressum, Hieronymus & Rupertus <sup>c</sup> annotant, c exp. 2. illum eius locum exponentes. *Vidi per noctem (tempore inquam passionis) & ecce vir ascendens super equum ruffum, & ipse stabat inter myrtosa, qua erant in profundo, & post eum equi ruffi, varij & albi. Sunt*

hæc perillustria fortitudinis in Christo suffixo specimina, quorum tamen potior pars in latronis externos sensus non incurrit. Nempe illatum fortissimè mundo ac Satana exitium, eaque generosa mentis erectio qua proposito sibi gaudio placandi Patris, & releuandæ miseriæ humanæ, fortissimè sustinuit crucem, confusione contempta: in qua fortitudine cõturbatos daemones, Christo sese ad passionem accingente, aiebat Basilisus.

21. His si permotum latronem quis contendat, haud grauiatè assentiar, si sensus sit, non tam ex illis fortiter factis vel toleratis, quæ sensus externos feriebant, (quamquam & ex iis quoque iuari potuit;) quam ex præclaris Christi in cruce actibus ad visum corporeum non pertinentibus, permotum præcipuè latronem, vt voluntatem credendi conciperet, & nouam vitam viuere, induceret in animum. [Crux illa (inquit S. Augustinus<sup>a</sup>) schola erat. Ibi docuit Magister latronem, lignum pendentis, cathedra factum est docentis.] Deo itaque in schola abdita introitu

<sup>a</sup> Serm. 87.  
de iuu.

te, subito collustratus latro, liquidò perspexit, hunc quem secum pendentem & confixum contuebatur, omnibus contumeliis proscissum, vna prope plaga vniuersum corpus æquante laucium, ipsiusmet quoque sannis & conuitiis oneratum, agnosceret cæli ac terræ dominum esse, verum Regem sæculorum, anterioribus Patribus tantoperè expectatum, & desiderium collium æternorum, qui factus pro nobis Patri obediens, demisset semetipsum ad probrosissimam vsque mortem, acerbissimis cruciatibus angoribusque coniunctam, vt ea ratione de superbissimo humani generis hoste triumphum ageret, & suis vulneribus totius naturæ plagas sanaret; sua abiectioe sustolleret depressionem nostram; infirmitate denique illa sua & humilitate, in qua iudicium eius sublatum est, fortitudinem conciliaret nobis, suprâ quàm naturæ modulus ferat aut exigat. Hæc latronem Spiritus sancti vnctio docuit. His ille imbutus non liberis iudiciis, ac veluti radiis à sole iustitiæ affusus collustratus, perspexit quanta esset insultantium in Christum cæci-



tas, quanta rabies sc̄uientium in authorem vitæ, nec ægrè suo quoque vnguine benedictionum dulcedinis cœlitus insperfarum delibuta latronis voluntas, illecta confestim est, vt liberè ipsamet dederet sese, vellètque in Christum credere, & aliam mentem induere: Quod & præstitit omni illicò compe-  
rendinatione præcisa, & conculcato vano timore ex astantium iudiciis, ac emotione mentis exprobranda.

22. Hanc permoti tā mirabiliter latronis, germanam causam, sapienter attingit S. Leo, eo loco quo difficultatem mutati in latrone animi expendit vt iam retulimus. Cū enim ostendisset, non vidisse Latronem miracula à Christo patrata, forsitan nec audiuisse: Sed neque ea quæ mox secuta sunt ostenta, illum impulisse in eam mentem cū necdum existeret: hæc inquam cū præmississet S. Leo, ita concludit. [Inde ergo oriebatur hoc donum, vnde accepit fides ipsa responsum.] A Deo inquam, ad crucifixi Christi speciem oculis obuersantem, Latronis animum interiùs collustrante, & afficiente prout illi congruum erat, vt  
vellet

vellet credere & reſipſcere. Eodem pla-  
nè confugit Cyrillus Hieroſol. <sup>a</sup> expen- <sup>a</sup> *Catech.*  
dens ſubitam Latronis mutationem & <sup>13.</sup>  
conuerſionem, Subdit enim [Quæ virtus  
te illuminauerit ô Latro; quis te docuit  
adorare contemptum, & ſimul cruci af-  
fixum? ô lumen perpetuum illuminans  
obſcuratos!] Hæc eſt fragrantia illa vita-  
lis, in qua cucurriſſe S. Latronem, tra-  
ctum in odore vnguentorum Chriſti,  
affirmat S. Bernardus <sup>b</sup> annuitque S. An- <sup>b</sup> *Serm. 222*  
ſelmus, cuius illa ſunt ad Deum inſignia. *in Cant.*  
<sup>c</sup> [Trahe me dulciſſime Domine, trahe <sup>c</sup> *Allog.*  
me, & deſiderium meum poſt te, vt ego *coeleſt. 13.*  
ſentiam virtutem crucis tuæ in me. Sen-  
tiam ſaluator meus, virtutem, & odorem  
qui eſt de cruce tua: ſicut ſentiebat latro  
ille qui dicebat: *Domine memento mei, dum*  
*veneris in regnum tuum.* Viderat forſitan  
latro iſte te, antea cæcos illuminantem,  
vel mortuos ſuſcitantem, & non adora-  
uerat te. Tunc verò quando videt te pen-  
dere in ligno, adorat te dicens: *Domine*  
*memento mei, dum veneris in regnum tuum.*  
hoc fecit in illum crux tua, quod non  
potuerunt facere miracula tua. Verius  
enim, & perfeſtiùs cognouit iſte te in

cruce pendentem, quàm in templo do-  
centem, aut miracula faciētem. O quan-  
ta est virtus crucis tuæ? quanta est gloria  
pendentis in ligno? Latro iste vbi vidit  
tuum lignum, mox cognouit tuum re-  
gnum: & vbi te pēdere aspexit, ibi quòd  
regnares intellexit. O quantus odor de  
cruce exibat, qui omnem infidelitatem  
ab eo repellebat. O quàm dignè vocabat  
te Dominum suum, qui veraciter scie-  
bat se seruum tuum, quia oculis suis in-  
tuebatur pretium, quo redimebas peni-  
tus mundum vniuersum.]

---

*Mutati per gratiam & ad credendum  
excitati Latronis, ordo ac modus sin-  
gularis: fidei inde conceptæ partus ad  
miraculum eximius, educitur.*

## CAPVT VII.



T omnia præmissa perspectiora  
fiant, opèræ pretium est vestiga-  
re progressum quo diuina gratia  
conuersionem Latronis operata est, &  
quid

quid in eo peculiare præstiterit diuina manus, explorandum. Verùm quia duo in Latrone diuinæ benignitatis ac potentix opera cõcurrerunt, nempe inductio ad fidem in Christum, & ad dolorem de anteriore vita concipiendum, scorsim de vtroque differemus, initio factò à motione ad fidem, quæ anterior est, & ad omnem supernaturalem actum liberum præsupponitur.

Præmittendum ergo est ex rudimentis doctrinæ de fide, ante credendi voluntatem, duplicem notitiam iudicatiuam esse agnoscendam: Alteram naturalem, supernaturalem alteram. Prior est quæ naturaliter formatur ex penetratione motiuorum extrinsecorũ. Inde enim existere naturale aliquod iudicium, exhibens conuenientiam & honestatem volitionis indicentis actum fidei, nemo diffiteatur qui aduerterit iudicium illud quod dico, in præsentia, euidens esse & niti motiuo naturali sufficienter penetrato, eruique ex ratiocinatione naturaliter euidente, qua monstratur, quæ sufficienter proponuntur; (cuiusmodi sanè sunt ea pro quibus extrinseca motiua

suppetunt, tam varia præfertim, tamque  
luculenta,) omnino esse credibilia. Vnde  
optimè subsumitur, bonum esse velle  
præstare illis assensum, ob reuelantis au-  
ctoritatem. Nam si obiectum, est benè  
& honestè credibile, quod ratiocinatio-  
ne illa conclusum est, rectè sequitur,  
actum quoque ipsum credendi, hone-  
stum esse, ac proinde volitionem eius  
indicendi, quam honestissimè suscipi,  
quod est obiectum prioris illius iudicij  
quod naturale & euidēs esse statuebam:  
Estque consequenter necessariū quoad  
speciem, & liberum quoad exercitium.

Sed hoc naturale iudicium, nequa-  
quam idoneum est ad assensum fidei ex-  
cudendum, & affectum credendi inge-  
nerandum in voluntate. Nam voluntas  
per affectum credendi sustollitur supra  
altitudines terræ, & supra totum naturæ  
ordinem. Igitur ad eum affectum concipi-  
endum necesse est, vt intellectus suffi-  
cienter illuminetur, & luce affectui illi  
proportionata, ac proinde substantiali-  
ter supernaturali perfundatur. Atqui iu-  
dicium illud quod naturaliter exoritur  
ex motiuorum penetratione euidenti,  
natu

natur  
tia na  
suffic  
natur  
cio (r  
ptere  
crede  
ab ho  
suffic  
prop

2.

iudici  
vt pl  
lius i  
luntat  
raliter  
Augu  
dendi  
ti cred  
tia, qu  
autem  
fidei,  
tem c  
ac pro  
velit,  
Dei re  
creder

naturale est; quippe fundatū in euiden-  
tia naturaliter percepta: Ideoq; quamuis  
sufficiat ad excudendum actū voluntatis  
naturalem, & proportionatum tali iudi-  
cio (nempe actum volendi credere pro-  
pterea motiua, ) vel ad actum volendi  
credere per fidem quæ præstari possit  
ab homine saltem adiuto, non tamen  
sufficit ad actum volendi credere merè  
propter Dei auctoritatem obscuram.

2. Concedendum itaque est, aliud  
iudicium volitioni credendi præuium,  
vt plurimum occasione naturalis il-  
lius iudicij à Deo immissum, quod vo-  
luntati in affectum credendi supernatu-  
raliter erupturæ, præluceat. Ita apertè S.  
Augustinus<sup>a</sup> vbi secernens ab actu cre-<sup>a lib. de</sup>  
dendi, cogitationem præuiam volunta-<sup>præd. 88. c.</sup>  
ti credendi, ait hanc quoque esse ex gra-<sup>2.</sup>  
tia, quod firmavit Conc. 2. Arausic.<sup>b</sup> cum<sup>b c. 7.</sup>  
autem hoc iudicium nequeat esse actus  
fidei, (quomodò enim ante volunta-  
tem credendi, daretur actus credendi?)  
ac proinde homo priusquam credere  
velit, nequeat moueri ab auctoritate  
Dei reuelantis, vt iudicet honestum esse  
credere: Cùm item iudicium illud ne-  
queat

queat assignari prudentiæ infusæ, quæ vel in fide fundatur, vel à fide ipsa non differt; restat vt fateamur, iudicium illud esse instinctum Dei interius mouētis vt D. Thomas loquitur, <sup>a</sup> siue diuinam illuminationem, spectantem ad gratiam præuenientem, ac proinde factam in nobis sine nobis; (hoc est absque libera cooperatione nostra,) ac denique claram & euidentem. Non enim est nisi de credibilitate obiecti, & honestate volitionis credendi rem euidenter credibilem. Itaque obiectum eius est, honestas volendi credere: motiuum verò est veritas obiectiua eo iudicio percepta, siue veritas honestatis volendi credere.

Hic est primus veluti gressus supernaturalis, qui notandus est in intellectu hominis in quo concipiendus est actus fidei: possumusque non incommodè admittere hunc actū euidentē concipere illos oculos quos fidei prælucere ait D. August. verbis illis. <sup>b</sup> [Habet fides oculos suos quibus quodāmodo videt, verū esse quòd nondū videt, & quibus certissimè videt, nōdū se videre quòd credit.] Videt enim homo per hoc iudicium, & clarè

a 22. q. 2.  
art. 9. ad  
3.

b *Epistol.*  
211.

clare absque officiis vllis contuetur,  
honestum esse, velle credere rem obscu-  
ram nec nisi credibilem, quantum est ex  
vi motiuorum naturaliter penetrato-  
rum. Ratione item huius actus euiden-  
tis, ad actum fidei obscurum prerequi-  
siti, fides à Damasceno <sup>a</sup> appellatur, <sup>a oratio. de</sup>  
*nubes lucida*; Nubes ob tenebricositatem, <sup>Transfig.</sup>  
lucida ob actus ad eam præuij & cum  
ea connexi claritatem. Hæc igitur est  
prima supernaturalis lux peffundens in-  
tellectum. Notitia autem quæ antecessit,  
pertinet ad solam gratiam externe præ-  
dicationis & cognitionis naturaliter ad  
eam excitata, in qua perperam hærebat  
Pelagius, & ante Pelagium Ticonius re-  
ferente & improbante Augustino <sup>b</sup>. Deus <sup>b 3. de do-</sup>  
tamen qui suauiter omnia disponit, ex <sup>ctr. Christ.</sup>  
hoc silice ignem vt plurimum excudit, <sup>c. 33.</sup>  
& per occasionem naturalis illius actus,  
vegetans & erigens naturam, quæ non  
posset vltèrius sustolli, immittit illud su-  
pernaturale iudicium quod descripsi,  
abrepto intellectu vt sic pronunciet de  
honestate volitionis credendi. Dixi vt  
plurimum ita accidere, quia Dei poten-  
tia nõ astringitur vllis legibus, potestque  
facile



facile intellectum fecundare supernaturali illo fidei pariendæ seminio, quamuis nulla præcesserit naturalis notitia intra suum ordinem idonea, qualem primo loco descripsi haustam ex iis quæ extrinsecus apparent, & naturaliter inde excitatam.

3. Iudicio illi supernaturali quod propositi, dixique pronunciare de honestate voluntatis credendi, subiungitur ipsa credendi volitio, quæ triplex posset distingui. Nempe prima naturalis, commensa naturali iudicio cõcepto ex euidenti penetratione motiuorum extrinsecorum. Secunda supernaturalis non libera, quæ est gustus quidam & prima suauiatio boni, immissa à Deo, blandè titillante voluntatem, vt vltro ipsa dedat sese. Nam sicut ex parte intellectus, ponitur præuentio quædam diuina qua necessario iudicatur honestum esse vel le credere, ita quod optimè aduertit S. Bernardus, <sup>a</sup> necesse quoque est, voluntatem perfundi diuinitus, ac præueniri in benedictionibus dulcedinis. Tertia denique volitio est supernaturalis, sed libera, prodiens ex voluntatis dominio.

Nam

a Serm. I.  
de Pentec.  
Sub finem.

Co  
Nam  
radij  
nio  
poter  
peran  
diatè  
elicib  
thorit  
cessar  
dum,  
indico  
minar  
actum  
se per  
euiden  
gotio  
4. E  
ordine  
quo an  
enim a  
da est  
gratiam  
reuelat  
lagius  
Quant  
negoti  
mõstra

Nam ex quo voluntas prævio lumine radij intellectualis, fœcundata est seminio inspirationis non liberæ, facta est potens ad huiusmodi volitionem cooperante Deo excudendam, qua immediatè feratur in actum diuinæ fidei, vt elicibilem ex puro motiuo diuinæ authoritatis. Estque is actus, omnino necessarius ad assensum fidei fabricandum, qui cum sit obscurus ac ineuidens, indicendus est per voluntatem determinantem intellectum vt erumpat in actum, ad quem neque ex terminis per se perspicuis determinatur, neque ex euidencia præmissarum, quæ ex hoc negotio prorsus exulant.

4. Ex his perspicuum esse potest, quo ordine & progressu, fides actualis in aliquo antea infideli exoriatur. Præmittitur enim auditio mysterij de quo cõcipienda est fides: quæ auditio pertinet ad gratiam extrinsecam, & dicitur gratia reuelationis seu prædicationis, quam Pelagius non reiecit, sed malè in ea hæsit. Quanti autem sit vsus ea gratia ad hoc negotium videndum, latè Medina<sup>a</sup> demonstrat. Prædicatione posita, & naturali

<sup>a</sup> Toto lib.  
<sup>3.</sup> paranes.

verbo

verborum auditione, ac in intellectu excitata simplici rerum annunciatarum apprehensione, item naturali; subsequitur propositio motiuorum queis homo inducatur vt iudicet prudenter, res illas esse credibiles, non descendendo in particulari ad modum quo credenda sunt. Et huc vsque natura sibi sufficit. Hinc autem iam incipit gratia diuidi à natura, & seorsum ab ea progredi. Nam si natura sibi relinquatur, iudicium ex motiuis illis extrinsecis expressum, tale erit vt sollicitet ad volendum credere ex vi eorum: Vnde assensus subsequens, atque adeò etiam volitio assensum illum indicens, erit naturalis. Si autem iudicium, motiuorum penetrationem subsequens, assurgat ad altiorem & certiore credendi modum, quam sit is ad quem motiua ex se ipsis possunt impellere; nimirum si iudicium illud, pronuntiet veritatem propositam dignam esse, cui voluntas indicat credendum firmitus, quam ferat vis illius anterioris discursus; Itemque dignam esse veritatem propositam, cui assensus prebeatur ob meram Dei autoritatem, quam

Con  
 quam  
 conne  
 videat  
 gratia  
 cessar  
 est fir  
 pro m  
 bet. I  
 secur  
 nem  
 suauit  
 rali iu  
 portio  
 iuncta  
 excita  
 lectus  
 rator  
 tur ad  
 fidei.  
 resista  
 eam a  
 sequi  
 exerc  
 erum  
 robor  
 supra  
 gressu

quamuis neque ea auctoritas, neque eius  
cōnexio cum veritate proposita, clarè  
videatur; Tunc Iudicium illud est opus  
gratiæ internæ præuenientis, estque ne-  
cessarium, etiã quoad exercitium. Item  
est simplex, non discursuum, habetque  
pro motiuo veritatem illam quam exhibet.  
Notitiam verò motiuorum extrin-  
secorum, supponit tantum vt conditio-  
nem non præcisè necessariam, sed ad  
suauiore progressum. Huic supernatu-  
rali iudicio adiungitur in voluntate pro-  
portionalis præuentio, siue suauitas, quæ  
iuncta iudicio prædicto integrat gratiam  
excitantem, siue vocationē, ex illa intel-  
lectus illuminatione & voluntatis inspi-  
ratione conflatam, qua homo sollicita-  
tur ad volēdum liberè decernere actum  
fidei. Quòd si ipse ei sollicitationi non  
resistat, eamque nō abiiciat, (posse enim  
eam abiicere sanxit Tridentinum,<sup>a</sup>) sub-  
sequitur ad illam volitio libera, indicens  
exercitium actus fidei in quem demum  
erumpitur, Deo per gratiam adiuuātem  
roborante potentiam, & ad operandum  
supra naturæ vires sustollente. Hoc pro-  
gressu concipitur & paritur fides in iis

<sup>a</sup> sess. 6.  
can. 4.

qui primùm credunt. Eundemque progressum obseruari in iis qui ex habitu operantur, nec tum primùm credūt, sed fidem habituales qua pollent, ad actum reducunt, persuasum habeo, vt facile confirmari posset contra quosdam recentiores, nisi id alienum esset à re præsenti, quæ ad fidem à S. Latrone primùm conceptam dirigitur.

5. Sic iactis fundamentis firmissimis, de modo quo secundùm receptū vsū, & consuetam legem, fides concipitur ab iis qui primùm fide imbuuntur facile insuper erit superstruere, id de quo nūc agimus: nempe quàm singulari, imò admiranda, & miraculi plena ratione, S. Latro excitatus sit ad fidem. In primis enim nulla præcesserat auditio externa, vt videatur hîc abrumpi & deficere lex ab Apostolo fixa<sup>a</sup> *Quomodo credēt ei quem non audierunt?* Qui verò eum priusquàm in vincula coniiiceretur, prædicantem Christum audiisse, & miracula patrantem conspexisse prodūt, in dubio etiam relinquentes an credidisset iam ante in Christū, de suo capite hæc omnia comminiscuntur contra Euangelicam narrationem,

<sup>a</sup> Rom. 10.

Co  
tionē  
non t  
tres,  
gant,  
aliqu  
homo  
ctatu  
Cruce  
for.]  
subita  
in cru  
fridas  
Christ  
lum: r  
Christ  
altè in  
stuto e  
dente  
strant  
Iar  
co ex  
nexar  
muni  
nem  
rum e  
recen  
remo

tionem, quæ eius anteriores blasphemias non tacuit. Apertissimè verò contra Patres, qui disertè, eum prius credidisse negant, aut miracula conspexisse, vel etiam aliquid inaudisse de Christo, quati hic homo esset ille Messias tantoperè expectatus, iuxta illud S. Leonis, <sup>a</sup> [vsque ad crucem reus, fit Christi repente confessor.] S. item Gregorius <sup>b</sup> ait, Latronem subita repletum gratia, fidem accepisse in cruce. Eadè disertè Eucher. <sup>c</sup> & Gaufrius Vindocin. <sup>d</sup>: Itaque planè rudis Christianæ fidei, raptus est ad patibulum: nec si quid audiuerat, vel viderat ad Christi decus & honorem faciens, illud altè in pectus demiserat, vel assensu præstito exceperat, vt sannæ illæ à iam pendente in Christum intortæ, apertè monstrant.

Iam verò præter deficientem hoc loco externam prædicationem, eique conexam auditionem naturalem, de communi lege antecedentem ad susceptionem fidei, defecit quoque ea motiuorum extrinsecorum vbertas, quæ solet recens fidem capeffentes permouere, & remotissimè aptare subiectum, vt exci-

<sup>a</sup> serm 2.  
de pass.

<sup>b</sup> 18 mor.  
c. 23.

<sup>c</sup> serm. de  
beato Latrone.  
<sup>d</sup> serm. 10.

piendæ diuinæ ad fidem dispositioni, sit accommodatum. Nam quamuis persuasio ex motiuis fidei extrinsecis concepta, (quippe naturalis,) non sit dispositio connaturalis ad fidem, est tamen aliqua subiecti in alio genere ac ordine præparatio, quam Deus suauiter disponens omnia, solet præmittere, vt homo per lumen supernaturale præueniens quod præluceat, & gratiam cooperantem quæ semper est ad manum, in actum fidei possit erumpere. Atque ita videmus, Ethnicos qui Christianis institutis imbuuntur, vel hæreticos cùm ad fidem reuocantur, huiusmodi motiuorum densis aciebus velut expugnari, qualia plurima proferunt Patres illi, qui feruente persecutionum æstu, apologias pro religione Christiana ediderunt, & latè recensentur à Medina, <sup>a</sup> nempe Iustinus, Athenagoras, Minutius, Arnobius, Clemens Alex. Tertullianus, Lactantius, Eusebius, Cyrillus Alex. Et ex recentioribus, Viues, <sup>b</sup> Hieronymus Saiouarola, <sup>c</sup> Petrus Ribad. <sup>d</sup> Gregorius de Valentia, <sup>e</sup> & passim hæreseologi, assignantes veræ Ecclesiæ notas, & signa, quæ spisso

a 1. par. n

c. 4

b in opere  
de veritate  
religionis  
christianæ.

c libris 4.

eiusdem  
argumēti

d l. 1 de  
principiis à

c. 5.

e in Ana

lysi.

volu

Co  
volu  
6.  
mus,  
omni  
tantu  
gum  
pluri  
fimo  
insul  
tem  
plici  
man  
ca au  
diuin  
in tā  
ctior  
mod  
tron  
ipsur  
pote  
ctab  
vsqu  
nissu  
tem  
Que  
supp  
niise

volumine cōplexus est Thomas Bosius.

6. Hæc omnia si externā faciē spectemus, defuerunt hoc loco. Imò contraria omnia obuersabantur latroni. Nō enim tantum carebat pellicientibus ipsum argumentis, sed habebat auocantia quamplurima: Iudicium præsertim sapientissimorum Hebraici populi, quos Christo insultantes conspiciebat; imbecillitatem morientis; præsumptionem ex supplicio irrogatō, & ad mortem turpissimam condemnatione; aliâque nō pauca auocamenta, à fide de huius hominis diuinitate. Itaque planè oportuit, Deum in tāta extrinsecæ doctrinæ & manu ductionum ad fidem sterilitate, singulari modo & ad miraculum accedente, latroni interiorem aurem aperire per se ipsum: & in schola interna, per instinctū potentissimum, (tametsi suauem & eluctabilem,) aptare profligatissimam illuc usque, & hæctenus à fidei sanctitate alienissimam, perditissimi hominis voluntatem, ad indicendum fidei assensum. Quod externæ auditionis ac doctrinæ supplementum, quamuis alibi interuenisse, admittat Diuus Thomas<sup>a</sup> non ta-

*a Quodl.  
2. art. 6.*



men arbitror, alibi vsquam repertum iri tale ac tantum. Nam alibi alicui mediocritati externæ doctrinæ, & motiuorum extrinsecorum parçitati, adiungitur supplementum instinctus diuini, explens quod aberat ex parte, illius ad fidem manuuctionis quæ mutila tantum interuenerat. At hic omnis illa manuuctio desiderata est, vel propè omnis. Quare nulla ratione negari potest, quin latronis ad veram fidem deductio, cum tam tenui apparatu, vel etiam nullo, præter ordinarium morem, plena miraculi & omnino eximia videri debeat.

Augescet verò supra modum admiratio, si nihilominus præcellentiam fidei à S. Latrone cõceptæ accuratè perscrutemur. Qua in parte duces habemus SS. Patres, qui copiosi & frequentes sunt buccinatores laudum fidei à Latrone conceptæ, vt propterea satius videatur dimissis commentationibus nostris, ipsas quorundam Patrum cogitationes verbis eorum consignatas appendere Theoph. Alex. <sup>a</sup> illud Latronis ad Christum, *memento mei*, vocat vocem *fidei plenam* Breuiter, sed plenè si sensum spectes,

<sup>a</sup> *Epist. 2.*  
*Pasch.*

etes, paucarum vocum.

7. Eam parcitatem verborum, suppleo ex Chrysofomo. [Vis Latronis citius audire virtutem? Quando eum Petrus negabat in terra, Latro cōfitebatur in cruce. Primus discipulus, puellæ vilissimæ minas tolerare nō potuit, & Latro suspensus, vndique populum circumstantem despiciens, oculis fidei, cælorū Dominum pura mente cognouit, dicens; *Memento mei Domine cum veneris in regnum tuum.* Nec transitoriè istum prætereamus Latronem, neque erubescamus talent accipere magistrum: quē non erubuit Dominus noster primū introducere in paradisum. Nec pudeat nos eius magisterium, qui cælestem cōuersationem, ante omnes meruit primus. Nō dixit ad eum sicut dixit ad Petrum: *veni sequere me, & faciam te piscatorem hominum*: nec dixit ad eum, sicut dixit ad duodecim discipulos: *Sedebitis super duodecim sedes, iudicantes duodecim tribus Israël.* Nihil admirationis ostendit; non mortuos resuscitauit, Dæmones nō fugauit, non martyres prouocauit, nec vllum ei fecit Dominus de cælorum re-

a Hom. de  
Latro.

gno sermonē, nihil de gehenna locutus est; & ante omnes eius imperiū confite-  
tur. ] Eadem verbatim repetit alio loco.<sup>d</sup>

<sup>a</sup> Hom. 1.  
de cruce &  
Latrone.  
<sup>b</sup> Hom. 2.  
eiusdem  
argumen-  
ti.

Rursus verò alibi<sup>b</sup>, causam vestigavi  
cur Deus nemini anteriorum SS. para-  
disum promisisset, non Abrahamo, non  
Moyfi, non alij vlli veterum, sed tan-  
tùm Latroni: & Abrahamo quidem, ter-  
ram quam monstrabat, Moyfi verò ter-  
ram quoque lacte & melle manantem,  
pollicitus sit, respōdet in hunc modum.  
[ Credidit Abraham Deo, sed credidit  
ei de cœlis loquenti, & per sanctos An-  
gelos sermonem proferenti, & ex pro-  
pria authoritate legem danti. Credidit  
& Esaias, sed in gloria consistenti: *vidi  
enim*, inquit, *Dominum sedētem super thronū  
excelsū & eleuatū*. Credidit & Eze-  
chiel, sed & ipse Dominum super Che-  
rubin contemplatus est. Crediderunt  
reliqui prophetae, sed diuerso modo  
Dominum gloriæ intuentes, sicut vide-  
re possibile humanæ erat naturæ. Cre-  
didit, sicut dixi, & Moyfes, sed de medio  
ignis loquenti, & in tubæ clangore, & in  
tonitru quæ & infidelem poterant pro-  
uocare. Hæc autem dico, non vt Sanctis  
dero

Co  
dero  
solus  
ergo  
no re  
loque  
dispo  
troni  
in glo  
quasi  
dem  
Domi  
tuum.  
dicas  
rum n  
troni  
ras le  
Nunc  
cidia  
num a  
dem g  
estali  
crucif  
pheta  
Deum  
crucif  
talia d  
efferr

derogem; absit; sed propter eum qui solus per verbum meruit paradisum. Iste ergo vidit Salvatorem, non super throno regali, non adorari in templo, non loquentem de caelis, non per angelos disponentem: sed in poena sociatum Latroni. Videt in tormentis, & tanquam in gloria adorat, videt in cruce, & rogat quasi in caelis sedentem. Videt condemnatum, & regem inuocat, dicens: *Domine memento mei, cum veneris in regnum tuum.* Crucifixum vides, & Regem praedicas? In ligno pendere cernis, & caelorum regna meditaris? O admiranda Latronis conuersio. Nunquid nam scripturas legisti, ab iniquitate non cessans? Nunquid nam prophetas audisti, homicidia exercens? Nunquid nam diuinum audisti sermonem, quando ad caedem gladium acuebas? Vnde eruditus est talia philosophari de Christo? Iudaei crucifixerunt, qui nouerunt legem, & prophetas legerunt: & tu horum ignarus, Deum vocas condemnatum & adoras crucifixum? Quis te erudiuit, ô Latro, talia de eo dicere? ] Non est quò ultra efferri possit fides S. Latronis, cum ante-

feratur fidei Abrahæ, quem fidei nostræ Patriarcham, indigerat S. Irenæus. <sup>a</sup>

<sup>a</sup> L. 4. cap. 38.

<sup>b</sup> Serm. 45.

<sup>c</sup> Hom. 2. de Latrone.

8. Pulcherrimè item de latronis fide, Ambrosius <sup>b</sup>, seu veriùs Maximus Taurin. <sup>c</sup> [Tantã gloriã latroni fides præstitit. Fides enim est quæ peccata cooperit, quæ vincit crimina, quæ facit de latronibus innocètes. Quãuis enim delinquentium grandis culpa sit, fidei tamè maior est gratia. Plus enim credidisse Christo, quàm sæculo deliquisse, & plenioris est meriti veniam sperasse de Domino, quàm culpam contraxisse de mundo. Sicut enim perfidia criminofum fecit, ita fides perfecit innocentem. Denique Iudas posteaquam fidem perdidit, innocentiam apostolatus amisit. Omnium enim criminum reus factus est, posteaquam virtutum omniũ Dominum denegavit. Sicut ergo sufficit isti ad scelera, deseruisse Christũ, ita illi sufficit ad innocentiam, Domino credidisse. Facit igitur & fides innocètes latrones, & perfidia Apostolos criminofos. Magna igitur & perfecta fides, in illo latrone fuit. Magna planè est & admirabilis fides, quæ Christum crucifixum glorificari magis credidit,

didit, quàm puniri. In hoc enim forma  
totius salutis est. Saluatorem tunc ma-  
iestatis Dominum recognoscit, cum vi-  
detur humilitatis patientia cruciari. Vn-  
de ait Apostolus: *Si cognouissent, nunquam*  
*Dominum maiestatis crucifixissent.* Hæc in-  
quam perfecta fides est, Christum in  
cruce regem non credere: vnde ille la-  
tro iustificatus est, quia Saluatore in pa-  
tibulo constituto, Iudæis insultantibus,  
& vel criminosa dicentibus, *Libera te ip-  
sum si potes*, ille certus de diuinitate eius,  
& securus de voluntate, se magis postu-  
lat liberari. Magna, inquam, fides in illo  
latrone fuit, & sanctis Apostolis com-  
paranda, nisi quòd & fortè præcesserit:  
Præcessit enim deuotione, qui præces-  
sit & præmio. Prior enim latro ad pa-  
radisum, quàm Apostoli peruenerunt.  
Denique Petrus Dominum sequitur, &  
iste comitatur. Dominus autem secun-  
dum fidem & meritum, tribuit & remu-  
nerationis obsequium. Omnes enim, si-  
cut legimus, in passione Saluatoris disci-  
puli trepidarunt. Omnes eum penè,  
cum traderetur reliquerunt: factum est  
sicut scriptum est: *Percutiam pastorem, &*  
*disper*

*dispergentur oves gregis.* Denique fidem Petrus nec admonitus potuit custodire; totiens lapsus est, quotiens ne laberetur admonitus.]

<sup>a</sup> *Serm.*  
109. *de*  
*temp.*

<sup>b</sup> *ib. serm.*  
144

9. Non semel in eodem campo excurrit Augustinus.<sup>a</sup> [Tūc latro pendens cum Domino (inquit alicubi,) credidit in Christum, quando de illo discipuli titubauerunt. Contempserunt Iudei, mortuos suscitantem, non contempsit latro secum in cruce pendentem.] Et alibi.<sup>b</sup> [Recolamus fidem Latronis, quam non inuenit Christus post resurrectionem in discipulis suis. Pendebat in cruce Christus, pendebat & Latro. In medio ille, illi à lateribus. Insultat vnus, credit alter, iudicat melius ille. Ille enim qui insultabat, hoc dixit. *Si Filius Dei es, libera te.* Et alius ad illum. *Tu non times Deum? si nos propter facta nostra merito patimur, ipse quid fecit?* Et conuersus ad eum. *Memento, inquit, mei Domine dum veneris in regnum tuum.* Magna fides! huic fidei quid addi possit ignoro. Titubauerunt qui viderunt Christum mortuos suscitantem, credidit ille, quem videbat secum in ligno pendentem. Quando illi  
tituba

Con  
tituba  
fructu  
pit:]  
lore,  
scelus  
muta  
omni  
temp  
Iudae  
tem,  
Conf  
regnu  
dende  
credic  
dauit.  
*ma ne*  
biis ta  
na lab  
credic  
fio fit  
uentu  
minu  
num.  
la fac  
pende  
nibus  
bant,

titubauerunt, tunc ille credidit, Qualem fructum Christus, de arido ligno percepit? ] Et alio loco. <sup>a</sup> [Acquisiuit latro in dolore, quod Pettus perdiderat in timore, scelus admisit, crucem ascendit, causam mutauit, Paradisum comparauit. Meritò omnino causam mutauit, qui non contempsit in Christo similitudinem pœnæ. Iudæi contempserunt miracula facientem, ille credidit in cruce pendentem. Confortem crucis agnouit Deum, & in regnum cœlorum Latro violentus credendo vim fecit. Tunc in Christo Latro credidit, quando fides Apostolica trepidauit. ] <sup>b</sup> Pulchrè denique ad illud, *labia* <sup>b in Psal.</sup> *mea non prohibebo*, post aliqua de iis qui <sup>39.</sup> labiis tantùm non corde annunciant. [Sona labiis propinqua corde. Corde enim creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Qualis ille latro inuentus est pendens in cruce cum Domino, agnoscens in cruce Dominum. Alij non cognouerunt miracula facientem, agnouit ille in ligno pendentem. Erat ille confixus omnibus membris, manus clauis inhærebant, pedes transfixi erant, totum corpus

a Serm. de  
S. Casco  
& Emi-  
lio.

b in Psal.  
39.



pus adiūgebatur ligno, Corpus illud non vacabat cæteris membris, lingua vacabat & cor. Corde credidit, ore confessus est. *Memento, inquit, Domine, cum veneris in regnum tuum.* Salutem suam longè futuram sperabat, & post longum tempus accipere contentus erat. In longum sperabat, dies non est dilatus. Ille dixit: *Memento mei dum veneris in regnum tuum.* Ille respondit: *Hodie mecum eris in Paradiso.*]

a epist. 11.  
ad Seuerũ  
in fine.

10. S. Paulinus<sup>a</sup> transmittens ad eum, magnum (vt ait) in modico munus, & in segmento penè atomo hastulæ breuis munimētum salutis præsentis, & pignus æternæ; per exiguam inquam particulam crucis dominicæ, sperare se ait, vt illius inspectio, fidem Seueri etiã de recordatione beati illius Latronis accendat, qui benè verso latrocinio, longas in magnis laboribus Sanctorum vias, de momenti fide, & momento confessionis anticipans, non immeritò ante ipsos Apostolos & Martyres, præparatum ipsis ab initio regnum primus inuasit, & pius cœli prædo diripuit. Quia Christum crucifixum similitudine suæ pœnæ videns in

eo statu, de quo etiam discipulorum fides turbata nutauerat, Dominum tamen Majestatis (vt erat) confessus est: & petens in regno Dei memoriam sui fieri, gloriam resurrectionis ante ipsam resurrectionem credidit: quam Apostoli, posteaquam facta est, non tantum videndo, sed experiendo crediderunt.]

Eucherius <sup>a</sup> fidem S. Latronis egregie a homil. de latrone. expressit, expendens Latronis meritum. [Non sine causa tantum meruit; videamus quo tempore fidelis apparuit. Ecce inter signa, atque virtutes, attestantibus miraculis, & acclamantibus, aliquoties in discipulis mens iam robusta titubauit: & nunc Christi suppliciis quodammodo contradicentibus, in Latrone fides nouella conualuit. Sub ipso passionis tempore, ab ancilla interrogatus vnus ex discipulis Beatus Petrus, peculiarius Christo cognitus ita respondit: *non noui hominem istum*: & iste qui ante non nouerat, exclamat: *Memento mei Domine, cum veneris in regnum tuum*. Quam singularis, & quam stupenda deuotio! sub illo tempore credidit reus, quo negauit electus. Laudabilius

lius hoc itaque in Latrone, ac magnificentius fuit, quòd hominem addictum, & inter extrema deficientem supplicia Dominum credidit, quàm si inter virtutū opera credidisset. Non itaq; sine causa tātū meruit. Aduertamus plenius quo tempore Dominum cōfiteretur. Feruebat impietas persequentium, exultabat impietas blasphemantium, contritio liuoris, & vulnera, Christum solū hominem demonstrabant: Sacrarum manuum in lignum crucis extensio, & reuerenda confixio, quæ cōdemnabat Adæ, & Eue manus, ad interdictum ligni cibum, ingemiscenda sæculis transgressione porrectas: Hæc inquam confixio per omnia infirmitatem hominis asserebat. Illisæ per latus lanceæ tremēda perfusio, quantum ostendebat hominem, tantum abscondebatur Dominum. Apostolis post diuinā miracula desperantibus, solus hic non adquiescit scandalo mortis & crucis. Solus hic testis est maiestatis, qui socius probatur doloris, & ideò adhuc in Latrone positus inuisibilem Dominum Angelicis iam oculis videt. Illuminauerat credo nascentem fidem Latronis,

nis, iam credentis in Christum propius  
diuinitas corporea, quæ se largius sub  
momento illo peragenda redemptionis  
infuderat. Videamus autem qualis fuerit  
ipsa deprecatio confitentis: *Memento* (in-  
quit) *mei Domine, dum veneris in regnum  
tuum*. Non dixit, si Deus es, de præsentis  
supplicio eripe me; sed magis quia Deus  
es, de futuro iudicio libera me. Quàm ci-  
tò eum repleuit Sancti Spiritus eruditio?  
per quam futuri examinis diem cogitās,  
intolerabile probat esse quod meruit.  
Prædicat sæculis iudicem, Regemque  
sæculorum. Nondum discipulus, & iam  
Magister, atque ex Latrone Confessor.]  
Totidem verbis, hæc & alia eodem Eu-  
cherij sermone contenta, reperire est  
congesta in adscriptum Augustino ser-  
monem.<sup>a</sup>

II. Religio sit prætermisisse elegan-  
tissimè de S. Latronis fide sic disserentem  
S. Bernardum. <sup>b</sup> [Clamabat Latro de  
cruce, *Domine memento mei, dum veneris in  
regnum tuum*. Ergo ne per supplicium ille  
vadit in regnum? Quis indicauit tibi,  
quoniam oportebat pati Christum, & sic  
intrare in gloriam suam?] &c. Mira res,

<sup>a</sup> serm.

120 de

temp.

<sup>b</sup> serm. 2.

de Epipha.

& omni admiratione digna. Propterea rogo vos, instruamini, & videte, quàm oculata sit fides, quàm lynceos oculos habeat, diligentius considerate. Cognoscit Dei Filium lactentem, cognoscit in ligno pendètem, cognoscit morientem. Siquidem Latro in patibulo, Magi in stabulo cognoscunt, ille clavis affixum, isti pannis inuolutum. Centurio verò vitam agnouit in morte. Isti Dei virtutem in teneri corporis infirmitate, ille summum spiritum in expiratione: Isti Dei verbum in infantia cognouere.] Rursus, alio loco.<sup>a</sup> & subobscurè sub typo sponsæ, & distinctè, expresso Latronis nomine, quid in Christo cõtueretur fides eius, sic aperit. [Inter hæc aduertèda prudètia sponsæ & profunditas sermonum eius, quæ sub figura pellium Salomonis, scilicet in carne rimata est Deum, in morte vitam, summam gloriæ, & honoris inter opprobria, & sub nigro, denique habitu crucifixi, candorem innocentiae, splendoremque virtutum. Sicut illæ utique pelles, cum essent nigrae, atque despectæ, pretiosa & præcandida prædiuitis Regis in se ornamenta seruabant. Meritò nigredinem

a serm 28.  
in Cant.

dinem non contemnit in pellibus, decorum qui sub pellibus est, aduertens. Et ideò quidam illam contempserunt, quia hunc minimè cognouerunt. *Si enim cognouissent, nunquam Dominum gloria crucifixissent.* Non cognouit Herodes, & ideò despexit. Non cognouit synagoga, quæ nigredinem illi passionis, & infirmitatis improperans; *Alios (ait) saluos fecit, seipsum non potest saluum facere. Christus Rex Israel, descendat de cruce, & credemus ei.* Sed cognouit Latro de cruce, licet in cruce, qui & innocentia puritatem confessus est: *Hic autem (inquiens) quid mali fecit?* Et gloriam Regia Majestatis simul est protestatus: *Memento mei (dicens) dum ueneris in regnum tuum.*

Gaufridus Vindocinensis, <sup>a</sup> non modo credentem sed etiam pro fide punnantem Latronem proponit, quod erat incensæ eius fidei argumentum omninò illustrissimum. Et idem habet Arnoldus Abbas, <sup>b</sup> qui optimè quoque expendit circumstantias huius actus credendi. [Exacuebant (inquit) linguas venenatas, blasphemantes Christum Iudæi, & clamabant, & euomebant conuicia, &

<sup>a</sup> serm. 10.

<sup>b</sup> tract. de Christi verbo.

quasi victores insultabant pendenti. Fugerant Apostoli, sola plebs maledicta firmatis nequam sermonibus celebrabat ludibrium. Romanis militibus, seditionibus tumultuosis cedentibus, pro potestate ministerium potiùs exhibentibus quàm consensum. Sed & alter latro oblatranti plebi assentiens, quòd nec se nec alios saluos posset facere, testabatur; irridebátque comparticipem suum qui in eum quem in eadem secum damnatione videret, spem poneret, & nugatorium omnino videbatur, illum credere Regem vel Deum, quem secum oppreserat idem opprobrium, & simile tormentum. Erat itaque vnus irrifor, alter Confessor; vnus exprobrator, alter verator.]

12 Quare vt finem aliquãdo faciam, actus fidei à Latrone diuinitùs tacto editus, fuit planè excellentissimus, siue materialia obiecta ad quæ porrectus est spectes, siue credendi firmitatem atque adhesionem inconcussam. Nam quod prædicti Patres aduerterüt, Latro Christum, Regem ac Dominum cæli terræque, verum Dei filium, viuorum & mortuorum

tuorum iudicem, nube carnis circumte-  
 ctum, & pro generis nostri salute suffi-  
 xum, agnouit: idque Regium nomen  
 suffixo homini concessum indicat, iuxta  
 S. Chrystostomum<sup>a</sup> profunditatem verbi  
 demiratum. [ Dic mihi (inquit) regnum  
 commemoras. Quid enim regium vi-  
 des? clavi & crux est quod inspicis. Sed  
 ipsa Crux (inquit) regnum est, & ideo  
 eum Regem nomino, quia crucifixum  
 inspicio. Imperatorum est pro omnibus  
 mori, & Regis optimi: pro communi  
 utilitate nunquam recusare supplicium.  
 Ipse dixit, quia *pastor bonus animam suam  
 ponit pro ouibus suis*. Et ideo Imperator bo-  
 nus, animam suam pro his quos regit of-  
 ferre festinat. Quoniam igitur animam  
 suam pro nobis posuit, ideo eum Impera-  
 torē voco, *Memento mei in regno tuo*. ] Vox  
 itē Domini, qua latro Christū decorauit,  
 perspectā illi fuisse Deitatē Christi desi-  
 gnat, vt philosophatur Anastas, Sinaita<sup>b</sup>.  
 En planē lynceā latronis fidē. [ Hæc est  
 fidei plena deuotio, ait S. Maximus,<sup>c</sup> vt  
 cum de vulneribus Domini profluens  
 sanguis cernitur, tunc de potestate eius  
 uenia postuletur: cum videtur eius hu-

<sup>a</sup> Hom. i.  
 de cruce &  
 latrone.

<sup>b</sup> Lib. 7.  
 hexame-  
 ri, initio.  
<sup>c</sup> Hom. 1.  
 de Latro-  
 ne.



militas, tūc magistimeatur eius diuinitas: cum morti addictus putatur, tunc Regis illi honorificentia deferatur. Iste enim fidelis Latro, non credidit moriturum, quem annunciat regnaturum; non putat subdendum inferis, quem dominaturum confitetur in cœlo; non arbitratur eum apud Tartarum detineri, à quo etiam se postulat liberari. Cernat eius licet hiantia vulnera; spectet eius sanguinē profluentem, Deum tamen credit, quem reum nescit; iustum fatetur, quem non meminit peccatorem. Ait enim illi alteri exprobranti latroni *Nos quidem recte, digna enim factis recipimus, hic autem nihil mali gessit.* ] Egregiè item ac subtiliter apud S. Chryostomū autor<sup>a</sup> quidam, agnitā, & publica professione à latrone expressam Christi diuinitatem, his verbis aperit. [Vide rem mirā: Latro socio latroni dicit, *Neque tu times Deum?* Deum ipsum prædicat, qui cum illis vltro crucifixus est, ac toleranter pro humano genere patitur. De ipso enim Salvatore dicere illum, *Neque tu times Deum,* ex iis quæ sequuntur intellige: *Neque tu times Deum, quòd in eadem damnatione es?* &

<sup>a</sup> Tomo 6.  
Græcol.  
orat. de  
cæco.

*Conceptio & partus fidei S. Latr. 299*

es? & nos quidem iuste, nam digna factis recipimus: hic verò nihil mali gessit. Hæc idè dico, vt pro pietate laborare discatis, & cùm domi tum publicè æmulationem præ vobis ferre, ac pro Christo decertare, vt & ab ipso iustitiæ coronam accipiatis, sicut & iste probus Latro. Audi enim quibus verbis socium latronem blasphemantem affatur: *Neque tu times Deum, qui in eadem damnatione es.* ] Sic ille, qui postmodum Arrianos Christi diuinitatem blasphemantes, obiecta hac latronis confessione, suffundit.

Rectè præ cæteris, Sphæram obiectorum materialium ad quæ porrecta est fides Latronis, ponderat Maldon<sup>a</sup>. ex quo profecit Alardus Gazæus ad Cassianū<sup>b</sup>. Tanta verò firmitate Latro omnia illa credidit, vt nihil veritus Iudæorum astutium contumelias ac cruciatuum accessiones, intrepidè eructauerit quod infundente Deo combiberat, & quod corde credebat ad iustitiam, ore confessus sit ad salutem. Hæc quod in prædictis Patrum testimoniis, expressa sufficienter videantur, non est quod fusiùs prosequar.

<sup>a</sup> *Mart. 27. num.*

<sup>b</sup> *De instit.*

*l. 12. c. 11.*

13. In hac meta obiter monendum est, nonnullos ex Patribus allegatis, ita fidem S. Latronis suspicere, ut videantur velle eum sola fide saluum factum. Hoc in Lutheri ganea strenuissimus compositor Martinus Kemnitius <sup>a</sup>, Diuo Augustino <sup>b</sup> affingit; sed eadem impudenti mendacitate qua publicarum libidinum victimas, frontis perfrictione superare solet. Videsis reuictam à Bellarmino <sup>c</sup> eius malignitatem. Omnium autem durissimè locutus videri poterit S. Chrysostomus, <sup>d</sup> cuius hæc est oratio, post multa quibus fidem esse opus Dei, & præstare omnibus operibus, esseque summoperè ac primo loco necessariam, demonstrarat. [Eum qui operatur opera iustitiæ, sine fide non possum probare viuum fuisse, fidelem autem absque operibus possum monstrare, & vixisse, & regnum cælorum assècutum. Nullus sine fide vitam habet; Latro autem credidit duntaxat, & iustificatus est à misericordissimo Deo.] Hoc aliquis de Geneuensibus poppis, facilè rapuerit ad errorem de nuda ac planè sola fide iustificante; tanquam Chrysostomus suffragatus

a In 2. p.  
exam. pag.  
90. & sequentibus.  
b Lib. 4.  
contra Do-  
nat. c. 22.  
c Lib. de  
bapt. ca. 6.  
d Serm. de  
fide & lege  
Nat.

gatus sit infuso errori per ipsos Aposto-  
los confosso in instabilibus illis & indo-  
ctis scripturarum deprauatoribus. Sic  
enim istorummet maiores, appellat S.  
Petrus, <sup>a</sup> quod occasione frequentium  
apud S. Paulum præconiorum fidei su-  
pra nuda opera legalia, quatenus exper-  
tia gratiæ & Spiritus vitæ euangelicæ,  
absurdissimum errorem inueherent in  
Ecclesiam, contendentes inane esse, fi-  
dei vitam bonis vllis operibus prodere,  
& vnam fidem satis superque esse ad sa-  
lutem: quos priscorum illorum erronum  
centones, mangones isti reconcinnant  
immeritissimò, cum possent ex Iacobi &  
Iudæ epistolis quæ eò propè vniuersæ  
collimant, vt S. Augustinus <sup>b</sup> latè profe-  
quitur, plenam illius erroris conscissio-  
nem & contritionem petere: Apostolus  
autè, fidei non operibus tribuens iustitiã  
nostrã, aliud reuera noluerit, quàm radi-  
cem iustitiæ nostræ prodere. [ Ideò sæ-  
pè dicit; (ait de eo Augustinus, <sup>c</sup>) nõ ex  
operibus, sed ex fide nobis iustitiam de-  
putari, cum potius fides per dilectionem  
operetur, ne quisquam existimet ad ip-  
sam fidem meritis operum perueniri,

<sup>a</sup> Epist. 2.  
cap. 3.

<sup>b</sup> L. de fide  
& operibus  
a cap. 14.

<sup>c</sup> Lib. de  
gestis Pe-  
lagij c. 14.

cùm ipsa sit initium, vnde bona opera incipiunt, quoniam vt dictum est *quod ex ipsa non est, peccatum est.* Hinc & Ecclesiæ dicitur in Cantico canticorum, *venies & transies ab initio fidei.*]

14. Cæterùm Patres prolatos ab hoc errore longissimè abesse, & fidei nomine, non fidei cadauer, quale Sectarij ad-  
amant, sed fidem viuam & Charitate formatam intellexisse, adiuncta docent. Nominatimque Chrysofomus qui maiore inuidia flagrabat, eo ipso loco qui difficultatem faciebat, continenter subdit, quam fidem, solam, in latrone agnoscat salutis parentem. Ait enim. [Atque hinc ne mihi dixeris, defuisse tempus, quo iustè viueret, & honesta faceret opera. Neque enim de hoc contenderim ego: Sed illud vnum asseuerauerim, quòd sola fides per se saluum fecerit. Nam si superuixisset, fideique, & operum fuisset negligens, à salute excidisset. Hoc autem nunc quæritur, & agitur, quòd & fides per se saluum fecerit, opera autem per se nullos vnquam operarios iustificarunt.] Agit apertè de fide viuâ, quam idcirco tantùm, ait solam suffecisse; quia  
præclu

præclusa exequendi facultate, bona & fidelis voluntas, ei ad parandam salutem satis fuit. Præterquàm quòd, quia fides est radix totius in nobis supernaturalis plantationis, non rarò fidei solius fit mētio cùm necessaria ad salutem enumerantur, non exclusis idcirco connaturalibus eius germinibus. Sicut Patrem plerumque solum inuocamus, non exclusis reliquis sanctissimæ Triadis personis. Quo exemplo loca de fide saluante enodat Rupertus <sup>a</sup>. Accipienti verò solam fidem in illis Patrum ac præsertim Chrysofomi dictis, ac sensum Nouatorum, illud dumtaxat ex ipso Chrysofomo occino. [ Quid refert si iustus fias sed sola fide? ] sed crābem toties recoctam, tædet reponere. Leges Bellarminum <sup>b</sup>, Sanderum <sup>c</sup>, Vegam <sup>d</sup>, Turrianum <sup>e</sup>, Sotum <sup>f</sup>, Stapleton <sup>g</sup>; Maldonatum, <sup>h</sup> Valentiam <sup>i</sup>, Iustinianum <sup>k</sup>, & Hæreseologos alios absque numero.

15. Illud præterea circa prolatas Patrū sententias de fide Latronis salutē operata, obseruari velim, eos nō tradere alium fidei actū ad salutem eius interuenisse, quàm ipsiusmet Catholicæ fidei prima-

<sup>a</sup> Lib 7. de glorif. Tri-nit. c. 17.

<sup>b</sup> L. 1. de iustif. à c. 13.

<sup>c</sup> toto propè l. 4. de iustif.

<sup>d</sup> L. 8. in Conc. c. 2.

<sup>e</sup> 3. & l. 11. c. 23. & in trib primis qq. de iustif.

<sup>f</sup> 4. contra Magdel. à cap. 4. ad 11.

<sup>g</sup> 2. de nat. & grat. à cap. 7.

<sup>h</sup> 8. de iust. h. Ioan. 3. num. 59.

<sup>i</sup> 1. 2. d. 8. 9. 5. p. 4. §. 1.

<sup>k</sup> Iaco. 2. ad v. 14.

ria,

a 1. 2. d.  
210. c. 4.  
c. 5.

ria, fidei mysteria & promissiones diuinas ad iustificationem nostram pertinentes attingentis. Nec aliam præterea fidem ad hoc deposcere, contra quam faciunt Gabriel Vasques<sup>a</sup> & nonnulli Vasquem secuti, quibus visum est, etiam de lege ordinaria, fidem specialem à Catholica distinctam præexigi ad iustificationem. Nam præter fidem Catholicam promissionum ad iustificationem nostram spectantium, agnoscunt aliam fidem particularem earundem promissionum, à Catholica distinctam, qua quis absolute & seclusa conditione quam fides Catholica importabat, nempe si per ipsum non steterit, firmissimè, non ex motiuo primæ autoritatis, sed ex peculiari gratiæ motione, persuasum habet, conferendam sibi gratiam sanctificantem.

Hoc reiicio secutus doctrinam Tridentinæ Synodi<sup>b</sup>, iuxta quam fides ad sanctitatis adeptionem præmittenda, ea tantum est, qua [creduntur vera esse, quæ diuinitus reuelata & promissa sunt, atque illud in primis à Deo iustificari impiū per gratiam eius per redemptionem quæ est in Christo I E S V.] Iuxta quam

b Sess. 6. c.  
6.

quam doctrinam, quisquis assentitur vniuersalibus promissionibus à Deo factis de remittendis peccatis, si per nos non steterit, easque sibi applicat sub eadem conditione, habet eam fidem quæ necessaria est ad primæ salutis consecutionem. Nulla enim præterea fides ad primam sanctificationem consequendam iure exigi potest, siue diuinam institutionem, siue naturam ipsam rei spectes, vt constabit expendenti fundamenta ob quæ fides ad salutem primam liberè obtinendam deposcitur. Atqui fides illa quam proposui, est ipsamet fides Catholica. Nam assensus, propositioni vniuersali & singulari sub ea contentæ ac sufficienter propositæ præstitus, spectat ad eandem fidem. Igitur fides ad salutem primam consequendam requisita, est sola fides Catholica. Illa autem alia specialis & absoluta fides, non modò non exigitur, sed neque admittenda est. Quo enim fundamento nixus persuadebit sibi quisquam, indubitato ac firmissimè conferendam sibi sanctificationem, cum omnis illa persuasio niti debeat diuina promissione, quæ tantum est conditiona-

ta?




ta. Quare tantum suppetit fundamentum ad credendum quod per Deum non stabit, si non stet per nos: de cuius conditionis expletione, ambiguus semper esse quilibet potest ac debet; unde redundabit formido in assensum cadentem circa obiectum conditione illa vestitum. Et verò alioqui quilibet sanctitatem adipiscens, teneretur speciali fide credere se sanctum esse. Illa enim specialis fides certissima & absoluta, quæ ad salutem adipiscendam necessaria statuebatur, non evanesceret adepta salute, sed ferretur ad credendum obligasse sibi quod absolutè crediderat obuenturum. Atqui eiusmodi fidem de adepta sanctitate, nemo cuiquam concesserit seclusa reuelatione. Igitur fides illa, etiam prout ad primam salutem præuia, explodenda est, meritòque à Patribus, in Latrone ad sanctitatem se disponente, non agnoscitur.

*Insignia*

*Insignia reliquarum Theologicarum virtutum decora, in conuersione S.*

*Latronis.*

CAPVT VIII.

I.  X duplici gratiæ opere in Latrone, primum quod ad intellectus perfectionem pertinet, & posteriori voluntatem perficienti, necessariò præcurrit, expeditum manet. Quamuis enim in superioribus, voluntatem quoque Latronis excitatam diuinitus ad fidei actum indicendum ostenderimus, quæ aliqua etiã, nec modica est perfectio voluntatis captiuantis intellectum in obsequium fidei, & Deo per spirituales fulgetras illuceni non obluctãtis, (quod sanè poterat): Tamen quòd ea voluntatis perfectio, tota spectet actum fidei intellectu excudendum, nomine fidei continetur, & ad illam reducitur, tanquam ejus accessio quædam. Itaque sequitur expendenda voluntatis conuersio ad Deum, quæ in voluntate sistit: Ea inquam tractãda sunt

S. Ia

S. Latronis actualium virtutum decora quæ voluntatem perficiunt. Iis porrò tractandis, gratiæ quoque in Latrone reliqua opera, & integrum iustificationis apparatus, qui ex intellectus & voluntatis ad Deum conuersione contextitur, exposita dabimus. Et quia principem locum inter eos voluntatis actus, tenent ij qui ad duas posteriores virtutes Theologicas pertinent, ab illis auspicabimur.

2. Præmissò itaque fidei assensu prælucente, voluntas per actus aliquos suos quibus & à priorè statu auertitur, & ad Deum gratiæ auctorem conuertitur, disponenda est ad sanctitatem. Agit de

*a lib 5. de  
iustific.  
proleg. 1.*

*b sess. 6. c.  
6.*

eis luculenter Stapleto. <sup>a</sup> Nobis satis erit in S. Latrone obseruare quæ vniuersè in adultis salutem primam capessentibus interuenire docet Tridëtina Synodus <sup>b</sup>.

Nèpe in primis diuinę iustitię timorem, quo homo peccatorè se esse intelligens, viliter concutitur, tanti damni sui metu & æterna clade intentata. Tum spem & animi erectionem ex consideratione diuinæ misericordiæ, vnde fiducia existit propitiãdi sibi numinis propter Christũ. Deniq; amorem Dei iustitiæ fontis, cum

cū peccati odio & detestatione coniunctum. Quibus actibus in noua lege ex institutione Christi adiungendus est alius, qui ad sanctitatis comparisonem ex natura rei spectatam non pertineret; nempe propositum susceptionis sacramentorum peccato sordentium conditioni accommodatorum: Nimirum baptismi, si agatur de peccatore nondum renato; aut pœnitentiæ si qui ad iustitiam & sanctitatem disponitur, ex adoptionis matre vt cum S. Dyonisio<sup>a</sup> loquar, editus sit. Hoc postremum non defuisse Latroni, imò susceptum re ipsa ab eo fuisse baptismum, fuerunt qui assererent, cum quibus infra agam. Nunc statuendum dumtaxat est, si per Baptismum lustratus non fuerat priusquam patibulo configeretur, quod nobis exploratum videtur, haud dubiè viguisse in latronis voluntate robustum propositum, ac ex se efficax, aut formale & explicitum, aut implicitum & in dilectione inclusum, quo si per obstaculorum quibus premebatur remotionem licuisset, obire eam lustrationē diuino præcepto indictam, fixum haberet: quod satis superque esse ad fa-

*a c 2. Hierar. Eccles.*

litem comparandam, indubitatum est,  
& in Gratiani & Valentiniani laudatio-  
ne à S. Ambrosio apertè expressum;  
itémque à S. Bernardo, <sup>a</sup> ac Gratiano, <sup>b</sup>  
& confirmatum ab Innocentio. <sup>c</sup>

<sup>a</sup> epist. 77  
<sup>b</sup> de conse-  
cr. dist. 4.  
<sup>c</sup> cap. de-  
bitum, de  
baptismo,  
& cap.  
Apostoli-  
cam de  
presbyr. nō  
baptizato.  
dl. 6. in  
conc. c. 12.  
e 5. de iu-  
stific. pro-  
leg. 1.

3. Alij actus recensiti, micant illustris-  
simè in Latronis conuersione. In primis  
timor, qui quamuis possit interdum non  
interuenire (non enim quod Vega nota-  
uit; <sup>d</sup> & Stapleto, <sup>e</sup> Concilium, omnes  
actus quos ex eo enumerauimus, propo-  
fuit tanquam planè necessarios & sem-  
per interuenientes.) Quod tamen idem  
Stapletonius obseruat, eiusmodi actus  
est timor, vt cum contraria dispositione  
nemo salutem primam adipiscatur; & vt  
plurimum, est prima malè securi pecca-  
toris concussio; nec aliter ordinariè con-  
cipitur spiritus Dei in eo, iuxta illud  
Isaïæ. *Indulxisti genti Domine, indulxisti genti:  
Nunquid glorificatus es? Elongasti omnes ter-  
minos terræ. Domine in angustia requisierunt  
te, in tribulatione murmuris, doctrina tua eis.  
Sicut quæ concepit, cum appropinquauerit ad  
partum, dolens clamat in doloribus suis, sic facti  
sumus à facie tua, Domine. Concepimus & qua-  
si parturimus & peperimus spiritum.* Et hac  
ipsa

ipfa ex causa, timor Domini, Ecclesiastici  
 i. dicitur *in vulua concreatus cum fidelibus*,  
 vt rectè exponit ibi Palacius. Pulchrè S.  
 Gregorius<sup>a</sup> tractans illud, *vbi eras quando* <sup>a 28 mor.</sup>  
*ponebam fundamenta terra*, timorem vocat <sup>c. 9 & 10.</sup>  
 fundamentum salutis, anteriori fidei  
 fundamēto superpositum: vt sit quidem  
 fides fundamentum primum totius spi-  
 ritualis fabricæ; eo autem fundamento  
 iacto & superflite, cùm contigit dirui  
 quod superstructum diuinitus fuerat, (vt  
 fit in vulgaribus improbis, qui salua fide  
 indulgent affectibus grauitèr noxiis); id  
 vnde inchoanda est reedificatio spiri-  
 tualis, atque adedò fundamentum alte-  
 rum, sit timor. [Si peccatoris animus (ait  
 eo loco S. Gregorius,) puluis est, quia in  
 superficie attollitur, & tentationis aura  
 raptatur. Vnde scriptum est: *Non sic impij*  
*non sic; sed tanquam puluis quem prouicit ven-*  
*tus à facie terræ; nihil obstat terram intel-*  
*ligi animam iusti: de qua scriptum est:*  
*Terra enim sæpè venientem super se bibens im-*  
*brem, & generans herbam, opportunam illis à*  
*quibus colitur, accipit benedictionem: sed hu-*  
*ius terræ fundamentum, fides est. Huius*  
*terræ fundamentum iacitur, quando in*

occultis cordis prima soliditatis causa diuinus timor inspiratur. Iste necdum credit æterna quæ audit. Huic cum fides datur, ad ædificium subsequæ operis, iam fundamentum ponitur. Ille æterna iam credit, nec tamen metuit: venturi iudicij terrorem despicit: peccatis se carnis & spiritus audèter inuoluit. Huic repenti cum futurorum timor impenditur, vt bonæ vitæ surgat ædificium, iam fundamenta construuntur. ] Vides timorem esse salutis fundamētum, quia inde duci solet initium reuersionis peccatorum ad cor. Ait quidem Laurent. Iustinia. <sup>a</sup> Deum, vt plurimum, ordiri à beneficiis non à terroribus: tamen exprimit ibi progressum Dei erga hominem, extra conuersionem, in qua vt plurimum, initium ducitur à timore.

*a serm. exhortatio. ad conuers. sub medium.*

4. Propono hunc timorem inter actus Theologicos quos hîc excutiendos proposui, non quòd omnis timor sit eiusmodi; sed quòd timor qui est initium sapientiæ, quòque peccatores ad salubrem deditiōem incitantur, sit verè actus virtutis Theologicæ. Est enim timor summi mali nostri; hoc est Dei vltoris,

toris, nec tantum æternos cruciatus inferre potentis, sed etiam æternum amittendi: quæ iactura est summum malum nostrum, terminatque verè, Theologicam virtutem spei. Hoc quod apud ple-rosque non nihil implexum est, iuvat extricare. Quod commodè præstituri videmur, si statuamus, præter timorem mundanum semper malum, quo homo propter eos qui occidunt corpus, vel bona fortunæ diripiunt, recedit à Deo & eius legem infringit, dari alium secundum timorem vi obiecti sui semper bonum, qui aut est filialis, aut reuerentia-  
lis; ac tertium, qui & bonus & malus esse potest, diciturque seruilis. Is quem dixi semper esse ex se bonum, est timor ille quo refugimus malum diuinum, siue offensam prout aliquo modo redundat in Deum. Hic timor dicitur filialis. Item ille quo homo ex comparatione sui cum diuina magnitudine, retruditur quodammodo in suum nihilum, & quod pulcherrimè dixit Vmbertus, <sup>a</sup> fugit & resilit à Dei altitudine in propriam par-  
uitatem: hunc vocat reuerentialem, non ob exhibitam Deo reuerentiam; Sic

*a l. 5. erit =  
lit. reli-  
gios. parre  
l. c. 15.*



enim spectaret ad religionem ; sed quia homo præ tantæ majestatis agnitione, recedit quodammodo ab ea, discitque non altum sapere, & abhorret familiaritatem siue licentiam quàm Deum deceat; cum Deo versari, relabiturque in suam paruitatem, secum habitans, & noscens quàm sit sibi curta supellex. Timor denique indifferens, is est, quem vocant seruillem ; quo videlicet pœna refugitur tanquam malum proprium, quod seruis familiare est auersari. Est autem hic timor malus, si ei adiungatur conditio seruitutis, importata per actum concomitantem his verbis expressum: *peccarem, nisi pœna quam imminentem video, reuocaret.* Ille enim affectus actualiter vigens ad peccatum, non potest bonus esse. Si tamen ea cōditio desit, & homo ex amore proprio honesto moueatur, non est unde vitium tali actui affricetur. Ac proinde timor-pœnarum, quas quis scit peccato decretas, bonus est: quod rectè inde probat Durandus, <sup>a</sup> quia sicut amor bonorum nobis commodorum, si modum teneat, potest & bonus & supernaturalis esse, ita & timor damnorum.

a in 3. d.  
34. q. 4. n.  
9.

5. Ex his timoribus is quæ semper bonum dixi quatenus declinat culpã, quia est quoddam malum Dei, est actus charitatis Theologicæ. Est enim eiusdem honestatis ac virtutis, ferri in bonum, & auersarij malum oppositum: Vnde respectu huius timoris sic expressi, Deus seu bonum diuinum, se habet vt obiectum *quod*. Si autem culpa refugiatur quia continet inæqualitatem cum diuino iure, qua ratione Deus non est nisi obiectum *cui*, illius timoris; sic timor culpæ quia non respicit fugam pœnæ, non est timor seruilis, contra Durandum<sup>a</sup>. Est igitur timor filialis longè nobilior seruili, pertinetque ad pœnitentiam, virtutem specialem, cuius est indemnitati vel restorationi diuini iuris prospicere: Vnde malum quod hic timor refugit, redundat aliquo modo in Deum, quamuis hic timor immediatè ac directè Deum non attingat, ( sicut facit timor à charitate Theologica elicitus; ) sed versetur circa ius diuinum, intendatque æqualitatem humanorum actuum cum eo iure. Iam timor quo homo resilit in suam paruitatem, est actus temperatiuæ, vt Scotus

<sup>a</sup> *Suprà tit.*  
7. *cap.* 8.

2 in 3. d.  
34 q<sup>o</sup> vni-  
ca.  
b ead. dist.  
art 2. q 4.  
c serm 17  
de sanctis,  
c<sup>o</sup> l 1. de  
serm Dom.  
in monte  
c 4.

<sup>a</sup> rectè pronūciauit, & quotquot eum ab humilitate elici asserunt, quod facit Richardus, <sup>b</sup> & præiuerat D. Augustinus. <sup>c</sup> Tādem timor pœnæ honestus ac bonus, (nam seruilem, cum seruitate, missum facio, tanquam semper turpem): interdum est actus charitatis propriæ, interdum verò actus spei. Nam si sit tantum de pœna sensibili, purè prout ipsa est malum nostrum, sic timor ille spectat ad charitatem propriam, cuius equè est nostrum malum refugere, ac prosequi bonum. Quanquam si malum illud spectetur tanquam pertinens ad puram prouidentiam naturalem, timor eius erit naturalis actus. Erit autem actus supernaturalis, si respiciat pœnā vt infligendam manu Dei ultoris, occurrentis animo sub ratione autoris gratiæ, & vindicis scelerum ab homine ad eum ordinem erecto admissorum. Tunc enim eum actum esse charitatis propriæ supernaturalis, non autem spei, cōtra Suarem <sup>d</sup>, & Ægidium Coninc. <sup>e</sup> ac Malderum <sup>f</sup>, omnem huiusmodi timorē assignantes spei Theologica, perspicuè euincitur ex eo quod spes Theologica debet immediatè versari circa

d Ilp 1. de  
spe 5. 4 n.  
11  
e Dist. 2.  
de penit.  
num 6.  
f 22. q. 19.  
art. 4.

circ  
fans  
lun  
ptan  
cise  
pria  
ctæ,  
næ l  
tur  
bilit  
Dei  
spei  
sum  
med  
iecto  
uerf  
dum  
biscu  
spei  
obie  
esset  
habe  
sio D  
Deu  
huiu  
sum  
gient

circa Deum, quod non facit actus auer-  
sans pœnam sensus, præcisè vt est ma-  
lum nostrum. Vnde sicut actus quo ca-  
pramus bonum nostrum creatum, præ-  
cisè ibi sistendo, est actus charitatis pro-  
priæ, à Theologica quauis virtute distin-  
ctæ, ita & timor ille. Si autem timor pœ-  
næ honestus ita eliciatur, vt non verse-  
tur circa pœnam quatenus nobis sensi-  
biliter malam & afflictiuam, sed circa  
Dei amissionem; sic timor ille est actus  
spei Theologicæ. Nam timor de Deo  
summo bono nostro amittendo, est im-  
mediatè circa Deum, habetque pro ob-  
iecto, ipsammet remotionem boni, ob-  
uersantis spei Theologicæ. Quemadmo-  
dum enim vnio & coniunctio Dei no-  
biscum, integrat immediatum obiectum  
spei Theologicæ, completque rationem  
obiectiuam increatam, quæ nuda, non  
esset bonum nostrum, sed tantùm prout  
habet adiunctam assecutionem: Ita amif-  
sio Dei, habet se per modum vinculi, quo  
Deus habet rationem obiecti immediati  
huius timoris, estque malum nostrum  
summum, quod meritò omni nisu resu-  
gendum sit, etiamsi nullam pœnam in-

ferre intelligatur. Eodem modo philosopharer de timore pœnarum, si refugerentur quatenus adiunctã habent amissionem illam Dei boni nostri ; ita vt pœnæ non essent nisi obiectum materiale. Quia enim actus non pensantur nisi penes formale, meritò, actus ille ad spem Theologicam pertineret, ad quam non spectaret timor pœnarum quas quis immediatè refugiat.

Perspicuũ ex his esse potest, qua ratione timor ille qui ad iustificationẽ disponit, estque Dei per gratiam sanctificantem superuenturi veluti prodromus, nepe timor pœnarum, possit accenseri actibus Theologicis ; quamuis negandum non sit in ingeniis indocilibus, quæ calum improbitatis obduxerint, vt plurimum, timorem quo primùm honestè corripuntur, & concutiuntur, auellunturque ab inolito vsu ac consuetudine prauitatis, esse timorem illum qui est immediatè de pœna, nec est actus Theologicus, sed charitatis propriæ, siue naturalis, siue supernaturalis, prout præluens notitia tulerit, & boni expetiti ad statum hominis comparatio, postularit.

Est

Est tamen omni eo modo actus optimus, vel hoc nomine, quod à peccato abstrahit. Hæc de multiplici timore, ad tanti momenti veritatem quam proponere aggredimur penitissimè perspiciendam, distinctè præmississe, videri potuit operæ præmium.

6. Timorem ergo, aded pretiosum actum, & veluti inductorium charitatis, S. Latroni ad perfectiores actus præiuisse, aduertit Vivaldus<sup>a</sup>; & testatur a De vera contrit. e. 116. facit illa eius ad collegam simul confixum increpatio, quem à lacerando conuitiis Christo, timoris Dei, eiusque iudiciorum mentione ingesta reuocare fatigit. *Neque tu (inquit) times Deum?* Timebat igitur ipse Deum, alioqui cassa & iustæ reprehensionis obnoxia fuisset reprehensio impij, & ad Dei timorem concipiendum inuitatio. Nihil siquidem turpius, quàm probrum quo ipse sordeas in alio damnare, & in culpam suã disertum esse, ea in alio vituperanda. At damnabat bonus Latro improbum, quod eum deficeret timor Dei, eumque docebat timorem Dei, vt ait S. Chrysostomus<sup>b</sup>: *in iudicio reum*, b Orat. de cæco.

a In Psal.  
117.

*in cruce iudicem, & timoris Dei doctorem.* Idē alibi<sup>a</sup>, timori huic sancto vniuersā Latronis felicitatem, sic adscribit. [ Quid fuit latrone miserius? sed repente euasit omnium beatissimus. Atqui mille cades fecerat, nam & erat crucis supplicio damnatus, & ad mortem ducebatur, omnes eum accusabant, totum tempus erat consumptum, & vita transacta fuerat in scelere: sed quoniam exiguo tempore Christum ita vt oportet, timuit, beatus factus est. ]

Eo autem conceptu facilius fuit in S. Latrone Dei timor, quod instantē iam iam mortem, in eius veluti faucibus constitutus, experiebatur, & quæ poenarum abyssus malè morientem oppressura esset, collustrante intellectum eius Spiritu sancto, perspiciebat. At hæc non modo perditio & latroni, sed etiam benè moratis mentibus, & quæ vitam pro humana fragilitate cum laude exegerint, seges timoris non exigui solet esse, quod docet S. Gregorius.<sup>b</sup> [ Ante Dei oculos (inquit) quanti sit reatus attendendum, & cum de his omnibus semper iudicia districta pertimescant, tunc tamen hæc

b 24. mor.  
cap. 17.

vehe

vehe  
dum  
nien  
se c  
quan  
Ante  
tunc  
tion  
bus,  
rant,  
vicin  
solut  
iudic  
tanto  
quæ  
mem  
nesci  
iudic  
posse  
terre  
ster f  
men  
factu  
Quid  
set, p  
cum  
quan

vehementer metuunt, cum ad solvendum humanæ conditionis debitum venientes, districto iudici appropinquare se cernunt. Et fit timor tanto acrior, quanto & retributio æterna vicinior. Ante oculos autem cordis nihil inane tunc tranfuolat de phantasmate cogitationis: quia subductis è medio omnibus, se & illum tantummodò considerant, cui appropinquant. Crescit pavor vicina retributione iustitiæ, & urgente solutione carnis, quanto magis districtum iudicium iam iamque quasi tangitur, tanto vehementius formidatur. Et si ea quæ sciunt, nunquam se prætermisisse meminerunt, formidant tamen illa quæ nesciunt: quia videlicet semetipsos diiudicare & comprehendere omnino nõ possunt, atque urgente exitu, subtiliori terrentur metu. Vnde Redemptor noster solutioni carnis appropinquans, & membrorum suorum servans speciem, factus in agonia coepit prolixius orare. Quid enim pro se ille cum in agonia esset, peteret, qui in terra positus, cælestia cum potestate tribuebat? Sed appropinquante morte, nostræ mentis in se certamen



tamen expressit, qui vim quandam ter-  
roris ac formidinis patimur, cum per so-  
lutionem carnis æterno appropinqua-  
mus iudicio. Neque enim tunc cuiusli-  
bet anima immeritò terretur, quando  
post pusillum inuenit, quod in æternum  
mutare non possit. ] Idem S. Gregorius  
alibi<sup>a</sup>, ad illud, *Ora pro seruis tuis ad Domi-  
num, ut non moriamur*, obseruat magiste-  
rium S. Spiritus esse, ut timendo mens  
agat, ne quod timet inueniat: atque id-  
circo iis quibus se infundit, protinus ex-  
tremorum pauorem immittere, & illud  
Psaltis intonare; *Nisi conuersi fueritis, gla-  
dium suum vibrabit*. Neque aliter accen-  
dendos, & calore ac splendore redonan-  
dos carbones, deposito rigore & frigo-  
re, docemur ex illis eiusdem Psaltis,  
interprete Augustino. <sup>b</sup> *Præ fulgore in  
conspicū eiu*, id est in cōparatione fulgo-  
ris, qui est in conspectu manifestationis  
eius, *nubes transierunt, grando & carbones  
ignis. Et intonuit de celo Dominus, & Al-  
tissimus dedit vocem suam, grando & carbones  
ignis. Et misit sagittas suas & dissipauit eos,  
fulgura multiplicauit & conturbauit eos. Et ap-  
paruerunt fontes aquarum, & reuelata sunt*  
funda

<sup>a</sup> L. 5. in 1.  
Reg. c. 2.

<sup>b</sup> In Psal.  
17.

funda  
Dom  
hui  
mag  
time

7.  
præ  
icele  
Lat  
exar  
rea  
& f  
stia  
cum  
ven  
near  
esse  
mife  
mal  
anin  
tres  
fruc  
O  
iecta  
spec  
qui  
fit, i

fundamēta orbis terrarum. Ab increpatione tua Domine, ab inspiratione Spiritus iræ tuæ. ] Et huic ergo suo discipulo, verèq; Sanctorum magister optimus, sanctā & saluberrimā timoris diuini doctrinam instillauit.

7. Verùm iustitiæ timor, si nudus sit, præsertim in homine multis magnisque sceleribus inquinato, cuiusmodi erat Lator, ad desperandum potius abripit, exanimatque peccatorem: vt propterea scripturæ quas cõgerit Fulgentius,<sup>a</sup> & frequentissimè Patres, de diuinæ iustitiæ consideratione, & timore eius cum misericordiæ contuitione, ac spe veniæ per eam concipiendam, admonent peccatores; inculcētque non esse alteram ab altera diuellendam, vt misericordia nudè obiecta securitatem malam, iustitia verò sola, defectionem animi ingeneret. Paucos in hanc rem Patres audire non erit inopportunum, aut fructu vacuum.

Origenes<sup>b</sup> in mystica Dei specie obiecta prophetæ, Deum & ignis & electri specie visum docet, ignis quidem, vt qui æternā combustionem inferre possit, ideóque metuendus sit: Electri verò, hoc

<sup>a</sup> Lib. 1. de remiss. peccat. c. 11.

<sup>b</sup> Hom. 1. in Ex. eccl.

hoc est argento & auro pretiosioris metalli, vt suam ostendet bonitatem, & ad fidendum audendumque erigat. Ea ipsa ex causa Ægyptij, autore Clemente Alexandrino<sup>a</sup>, in sacris locabant Sphynxas, vt significarent, Deum & timendum, & amandum. Est enim Sphynx, homo simul & ferox bestia.

<sup>a</sup> s. Strom.  
627.

<sup>b</sup> Hom de  
prodit. Iu-  
da.

Chrysostomus<sup>b</sup> fusè id varijs locis verfat. Vnicum eius locum nunc proferam, qui sic habet. [ Vtrumque periculosum est, & confidentia & desperatio. Nam confidentia stantem euertit; & iterum desperatio, post lapsum non admittit exurgere. Et ideò Paulus exhortatur ex dicēs: *Qui se putat stare, videat ne cadat* Habens exemplum vtriusque personæ. Discipulus cum se stare putaret, cecidit: meretrix cum se cecidisse arbitraretur, exurrexit. Mens humana facillè labitur, & omnibus mutabilis sensus est; & ideò nos vndique tutari properemus. ]

<sup>c</sup> Serm 47.  
de vs. b.  
Dem. sy-  
ract 31.  
in Iou.

8. S. Augustinus<sup>c</sup> multus omnino est in hanc sententiam. Decerpo laciniam. [ Ex vtróque homines periclitantur, sperando & desperando, contrariis rebus. Sperando decipitur qui dicit, bonus

bonus est Deus, misericors est Deus, faciam quod mihi placet, quod libet; laxabo habenas cupiditatibus meis, impleam desideria animæ meæ. Quare hoc? quia misericors est Deus, mansuetus est Deus. Spe illi periclitantur. Desperatione autem, qui cum inciderint in grauiâ peccata, putantes sibi iam non posse ignosci pœnitentibus, & statuentes se ad damnationem sine dubio destinatos, dicunt apud seipso, iam damnati sumus, quare non quod volumus facimus? animo gladiatorum, ferro destinatorum. Ideo molesti sunt desperati. Iam enim quod timeant non habent, & vehementer timendi sunt. Istos desperatio necat, illos spes. Inter spem & desperationem, æstuat anima. Metuendum est ne te occidat spes, & cum multum speras de misericordia, incidas in iudicium. Metuendum est rursus ne te occidat desperatio, & cum putas iam non tibi ignosci quæ grauiâ commisisti, non agas pœnitentiam & incurras iudicem sapientiam quæ dicit, *Et ego vestre perditione superidebo*. Quid ergo egit Deus cum periclitantibus utroque morbo? Illis quæ spe periclitantur,

hoc dicit. *Ne tardes conuerti ad Deum, neque differas de die in diem. Subitò enim ueniet ira eius, & in tempore vindictæ disperdet te.* Illis qui desperatione periclitantur, quid dicitur? *In quacumque die iniquus conuersus fuerit, omnes iniquitates eius obliuiscar.* Propter illos qui spe periclitantur, & dilationibus illuduntur, fecit Deus diem mortis incertum. Quando ueniat ultimus dies nescis. Ingratus es, qui hoderum habes, in quo corrigaris? ] E contrario autem, ob eos qui desperatione precipites aguntur, neminem quantumuis criminofum, aut serò uenientem, repellit à uenia.

2 epist. 31.  
n. 29.

Clerus Romanus apud Cyprianum<sup>a</sup> [sicut respici debet Diuina clementia, sic respici debet & diuina censura. Et sicut scriptum est; *Donauit tibi omne debitum, quia me rogasti;* sic scriptum est: *Qui me negauerit coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo & coram Angelis eius.* Deus enim ut est indulgens ita est præceptorum suorum exactor, & quidem diligens: & sicut ad conuiuium uocat, sic habitum nuptiarum non habentem, ligatis manibus & pedibus extra sanctorum

rum

rum cœtum foras iactat. Parauit cœlum, sed parauit & tartarum. Parauit refrigera, sed parauit etiam æterna supplicia. Parauit inaccessibilem lucem, sed parauit etiam perpetuæ noctis vastam æternamque caliginem.]

9. S. Gregorius \* Pœnitētis mens tunc benè dirigitur, si diuina iudicia metuat, & de Dei omnipotētis miseratione confidat. Timor quidem sine spe in desperationem præcipitat, sed cùm spei coniungitur, salutem mentis operatur. Quare & summo studio inuigilare optimus doctor debet vt peccantem terreat, & terrorem ad veniæ spem reducat, quatenus per metum peccare desinat, & per spem impetrandæ indulgentiæ, diuinæ misericordiæ portum quærat.]

Et pulcherrimè <sup>b</sup> alibi, tractans perforationem maxillæ Leuiathan. [ Pius ac iustus est conditor noster. Sed nemo dicat, quia pius est, venialiter pecco. Et nemo qui peccauerit, dicat: quia iustus est, de peccati remissione despero? Relaxat enim Deus facinus quod defletur. Sed perpetrare quisque timeat, quod si dignè deflere possit, ignorat, Ante culpam

a L. 5. in 1.  
Reg. c. 2.

b 33. mon.  
c. 15.

ergo, iustitiam metuat; post culpam ramentum de pietate præsumat. Neque ita iustitiam timeat ut nulla spei consolatione conualescat; neque ita confidat de misericordia, ut adhibere vulneribus suis dignæ penitentiæ negligat medicinam, sed quæ præsumit sibi pie parcere, semper etiam cogitet & districtè iudicare. Sub pietate itaque eius, spes peccatoris gaudeat, sed sub districtione illius, penitentis correctio contremiscat. Spes igitur præsumptionis nostræ, habeat etiam morsum timoris; ut ad corrigenda peccata iustitia iudicantis terreat, quem ad fiduciam veniæ, gratia parentis inuitat. Hinc enim per quendam sapientem dicitur: *Ne dixeris, miserationes Domini multa sunt, peccatorum meorum non memorabitur.* pietatem namque eius, protinus & iustitiam subdit, dicens. *Misericordia enim & ira ab illo* ] Et paulo post. <sup>a</sup> [ Vnde etiam per Moysen admonet, dicens, *Non accipies loco pignoris superiore aut inferiorem molam.* Accipere namque, aliquando dicimus auferre: vnde & aues illæ quæ sunt rapiēdis auibus auide, accipitres vocantur. Vnde Paulus Apostolus, dicit: *sustine-*  
tis

tis enim si quis denorat, si quis accipit, ac si diceret, si quis rapit. Pignus verò debitoris, est confessio peccatoris. A debitore enim pignus accipitur, cum à peccatore iam peccati confessio tenetur. Superior autem & inferior mola, est spes & timor. Spes quippe ad alta subuehit, timor autem cor inferius premit. Sed mola superior & inferior ita sibi necessariò iunguntur, vt vna sine altera inutiliter habeatur. In peccatoris itaque pectore incessanter debet spes & formido coniungi: quia incassum misericordiã sperat, si non iustitiam timeat: incassum iustitiam metuit, si non etiam de misericordia confidat. Loco igitur pignoris mola superior aut inferior tolli prohibetur: quia qui peccatori prædicat, tanta dispensatione componere prædicatione debet, vt nec derelicta spe timorem subtrahat, nec subtracta spe in solo eum timore derelinquat. Mola enim superior aut inferior tollitur, si per prædicantis linguam, in peccatoris pectore, aut timor à spe, aut spes à timore diuidatur.]

10. Præclare S. Bernardus, <sup>2</sup> duos <sup>3</sup> dominos <sup>4</sup> *serm. 6.*  
mini pedes mysticè interpretatus *in cans.*

X

GRANADA



ricordiam & iudicium, osculúmque eis impressum commendans, ait. [Non paruus fructus est, in primo hoc osculo quod ad pedes accipitur: Tantum curato, vt neutro frauderis illorum. Porrò enim si iam dolore peccati iudicij timore compungeris, veritatis iudicii que vestigio labia impressisti. Quod si timorem dolorémque, Diuinæ intuitu bonitatis & spe consequendæ indulgentiæ temperas, etiam misericordiæ pedem amplecti te noueris. Alioquin alterum sine altero, osculari non expedit, quia & recordatio solius iudicij in barathrum desperationis præcipitat, & misericordiæ fallax assentatio, pessimam generat securitatē. Datum est & mihi misero nõnunquam sedere secus pedes Domini Iesu, & modò hunc, modò illum tota deuotione amplecti, in quantum me sua benignitas dignabatur admittere. At si quando miserationis oblitus, stimulante conscientia, iudicio paulò diutius inhærerem; mox metu incredibili ac miserabili confusione deiectus, & tenebroso circumfusus horrore, hoc solum palpitans de profundis clamabam:

*Quis*

*Quis nouit potestatem iræ tuæ, & præ timore* Psal. 89.  
*tuæ iram tuam dinumerare? Quod si eo reli-*  
cto, pedē misericordiæ plus tenere con-  
tingeret, tanta è contrario incuria & ne-  
gligentia dissoluebat, vt confestim &  
oratio tepidior, & actio pigrior, & risus  
promptior, & sermo incautior; & om-  
nis denique vtriusque hominis status in-  
constantior appareret. Proinde magistra  
instructus experiētia, non iudicium iam  
solum, aut solam misericordiam, sed mi-  
sericordiam pariter & iudicium, canta-  
bo tibi Domine. In æternum non obli-  
uiscar iustificationes istas. Cantabiles  
mihi erunt ambæ pariter in loco pe-  
regrinationis meæ: quousque misericor-  
dia superexaltata iudicio, miseria conti-  
cescat, ac sola cantet tibi de cætero glo-  
ria meâ, & non compungar.]

Consentit planè Petrus Damiani <sup>a</sup> a Serm. de  
S. M. gdat.  
exponens osculum pedibus Domini ap-  
pressum à Sancta illa peccatrice. Deni-  
que S. Agobardus Lugdunensis Episco-  
pus, scribens ad Ebonem Rhemensem  
Præsulem, hoc spei & timoris cōiugium  
egregiè commendat; & hanc esse supe-  
riorem & inferiorem molam ex diuino

mandato non auferendam, loco pignoris pulchrè demonstrat, id quod iam ex D. Gregorio retulimus.

11. Itaque cùm vniversè peccatores ad cor redeūtes, Spiritus sanctus ex quo primùm timore concussit, & à peccati amore abduxit, spe firmat atque solatur: Tum nominatim in S. Latrone idem seruauit, erigens eum ad insignem spem quam alicubi S. Augustinus, <sup>a</sup> spei ipsorum discipulorum anteponendam docet. Quod repetit, & ita <sup>b</sup> confirmat tractans illud, *Defecerunt oculi mei dum spero*, negans ea verba in Christum loquētem cadere. [ *Defecerunt oculi eius in corpore*, id est in membris eius. Hæc vox membrorum est, hæc vox corporis est, non capitis. Quomodo eam ergo in eius corpore membrisque inuenimus? Quid aliud dicam? Quid aliud cōmemorem? Quando passus est, quando mortuus est, omnes discipuli desperauerunt, quòd ipse esset Christus. A Latrone Apostoli victi sunt, qui tunc credidit, quando illi defecerunt. Vide eius membra desperantia, attende duos illos quos post resurrectionem inuenit in via colloquentes

a tract. 9.  
in Ioan.

b in ps. 68.

tes  
qu  
eū  
fce  
era  
tis  
& c  
qu  
nus  
quo  
dici  
Sac  
red  
spe  
spe  
in f  
ocul  
egr  
rep  
[ Q  
gno  
xer  
rad  
do  
tro  
de  
ten

tes secum, quorum vnus erat Cleophas, quando detinebantur oculi eorum ne eū agnoscerent, Quomodo oculis agnoscerēt, à quo mente titubabant? Factum erat aliquid in oculis eorum, simile mentis ipsorum. Loquebantur enim inter se, & cum ab eo compellarentur, vnde loquerentur, responderunt. *Tu solus peregrinus es in Hierusalem & nescis que facta sunt: quomodo Iesus Nazarenus potens in factis & dictis, occisus est à Senioribus & Principibus Sacerdotum, & nos sperabamus, quia ipse erat redempturus Israel.* Sperauerant, & non sperabant. Defecerunt oculi eorum, ab sperando in Deum ipsorum. Ipsos ergo in se transfigurauit dicendo. *Defecerunt oculi mei ab sperando in Deum meum.* ] Idem egregiè alio loco <sup>a</sup>, & Latronis spem, & repensum ei præmium, sic exhibet. [ *Qualem fructum Christus de arido ligno percepit? Quid enim Dominus dixerat. Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso.* Tu differs te, ego agnosco te. Quando hoc speraret Latro, adductus de latrocinio ad iudicē, à iudice ad crucem, de cruce ad Paradisum? Deinde ipse attendens merita sua, non dixit. Memento

a ser. 144.  
de temp.

mei vt liberet me hodie, sed cùm venēris in regnum tuum, tunc memor mei esto: si mihi tormenta debeatur, vel quousque veneris in regnum tuū. Et ille: nō sic inuasisti regnum cœlorum, vim fecisti, credidisti, rapuisti, hodie mecum eris in paradiso. Non te differo, tantæ fidei reddo hodie quod debeo. Larro dicit. *Memento mei, cùm veneris in regnum.* Non solùm credebat resurrecturum, sed etiam regnaturum. Pendenti crucifixo, cruento ligno hærenti, cùm veneris, inquit, in regnum tuum. Et illi, nos sperabamus, vbi Larro inuenit, discipulus perdidit. ] Rursus alibi tractans illud Lucæ 24. *Nos autem sperabamus*, Latronis spēs longè anteponit spei discipulorum. Sic enim discipulos illos affatur. [Sperabatis. Hic est discipulatus vester: in cruce larro vos vicit? vos obliti estis eum qui docebat: ille agnouit eum qui pende-  
bat. *Nos sperabamus.* Quid sperabatis? *Quia ipse erat redempturus Israël.* Quod sperabatis, & illo crucifixo perdidistis, hoc Larro crucifixus agnouit. Ait enim Domino: *Domine memento mei, cùm veneris in regnum tuum.* Ecce quia ipse erat redempturus  
Israël.

a Serm. 76.  
de diuers.

Israël. Crux illa schola erat, ibi docuit magister latronem. Lignum pendentis, cathedra factum est docentis.]

12. S. Chrysofomus <sup>a</sup> ingentia desperationis damna proponens, & Satanam <sup>a Hom. 10. de peccis.</sup> ac Iudam desperationis exemplaria statuens, Paulum è contra atque latronem, exhibet tanquam expressas spei imagines, & stimulos labantibus animis erigendis peridoneos. Sic enim differit. [Neque ipsi à spe cadamus ( inquit ) sed neque omnino pigritemus. Vtraque enim hæc perniciosa, desperatio quidem exurgere nõ finit, & stantem cadere facit. Et neglectus quidem ex ipsis detrudit cœlis, desperatio in ipsam malitiæ deducit abyssum, sicut fiducia deductum inde, velociter trahit. Considera verò vtriûsque vim, diabolus ante hæc bonus erat, pigritans verò & desperans cecidit, tantâq; obrutus malitiâ est, vt in posterum non resurgeret. Quod enim bonus erat, audi quid dicit: *vidi satanam veluti fulgur cadentem de cælo* Fulguris enim similitudo, & claritatem pristinae conuersationis ostendit, & naturæ acumen. Paulus blasphemus erat, & persecutor,

secutor, & contumeliosus : vbi verò desudavit, & spe non decidit, exurrexitque, par Angelis effectus est. Iudas Apostolus erat, sed pigritans factus est proditor. Latro item post tantum malitiæ, vbi de spe non lapsus est, ante omnes paradisum ingreditur. ]

a cap. 9.

Luculenter S. Bernardus, aut quiuis alius autor tractatu de passione Domini, in illud *Ego sum visis vera*,<sup>a</sup> præmissis nonnullis de dulcedine responsi à Christo dati ad Latronis petitionem. [ Quàm subitò ex hoste factus est amicus, ex alieno familiaris, de extraneo proximus, de latrone Confessor? O quanta latronis fiducia! Omnis mali, nullius boni conscius sibi, transgressor legis, vitæ simul & substantiæ raptor alienæ, positus in ianuis mortis, in fine vitæ, desperatus de præsentis vita, spem vitæ futuræ quam toties demeruerat; nunquàmque meruerat concipere, eam requirere non reformidat. Quis hîc desperet, latrone sperante? Sed operæ pretium est diligenter intueri qualis fuerat latro iste, ne si causam spei nesciamus, in præsumptionis vitiû incidamus. Omnes amici,  
proximi,

proximi, & noti, fratres quoque, imò & ipsi discipuli vnanimis, & electi de mūdo à Domino Iesū Christo, in tantarum pressurarum molestia, in tanta confusione & tantis opprobriis percussio pastore, velut erraticæ oues sunt dispersi. Fugerat quoque ille discipulus quem diligebat Iesus, ille ardens à longè sequebatur, signorum immemores diuinorum, quæ Saluatorem toties viderant operari, imò & ipsi in nomine ipsius fuerant operati. Et tunc Latro inter tot impropria, & miseria, imò & inter tot tormēta crucis & mortis, prius nō cognitū confitetur, & ab eo fiducialiter petit auxiliū, qui auxilio videbatur indigere. Quē discipulorū tanta audacia inflāmauit? fugerunt omnes eum, quem hactenus fuerāt confessi, dūm viueret. Iste verò quē viuentem negauerat, confitetur morientem.] Vtique contestans eū esse in quē reponere spem suam eius imitatione omnes debeant.

13. Vides porrò in prædictis testimoniis, vnde præcellentia spei à latrone conceptæ petenda sit. Nam & in fine vitæ deterrimè trāsactæ, cūr maximè desperatio infesta esse solet, spem concepit;

& à



& à crucifixo speravit, qui sibi ipse opitulari impos videbatur; & cuius spem in Deum abiisse irritam, blasphemi Iudæi exprobrabant; & denique non terrena & caduca, non liberationem à præsentis supplicio spei suæ præfixit, sed quod est obiectum spei directum & primarium, ad eternitatem suspiravit, eamque Christi miseratione consequendam, concepit fiduciam. [Iste Latro (ait S. Maximus Taurin.<sup>a</sup>) deuotione fidei tam repente mutatus est, ut præsentem pœnam despiceret, ac de futura veniam precaretur, & magis crederet utile sibi esse de æterno iudicio petere, quàm de temporali supplicio postulare. Reminiscens enim scelerum suorum, & pœnitentiam gerens, plus incipit dolere quod sperat, quàm sentire quod patitur. Potuit enim nisi de futuris amplius cogitasset, qui in Christum semel crediderat, de præsentis magis supplicio deprecari.]

<sup>a</sup> Hom. 1.  
de Latro.

<sup>b</sup> Centur.  
2. ex variis c. 74.

Et est sanè spes ut alter S. Maximus<sup>b</sup> scitè dixit, *germen pulchrum fidei*. Ac proinde seruat cum fide proportionem, proque fidei vigore ac feruore, viget ipsa quoque & feruet. Ac quemadmodum

modum ( Antiochi verba sunt ) <sup>a</sup> spes, <sup>a</sup> Hom. 2.  
fidei roscida aspergine perfusa, fructum affert plurimum, vixque vlla alia est virtus æquè sublimis, ac spes per fidem firmam constabilita: Ita vicissim spes, [ fidei sanguis est, ( ait Clemens Alexand. <sup>b</sup> ) in qua continetur, quemadmodum fides ab anima: cùm autem spes spirauerit, perinde ac si sanguis effluerit, vitalis fidei facultas dissoluitur. ] Cùm igitur seruent inter se proportionem fides ac spes, tanta autem fuerit in S. Latrone fidei eminentia, quantam suprâ monstrauimus; nemo non videt, luculentam planèque insignem spem ab eo proditam, in conuersione cui fides illa præluxit.

<sup>b</sup> Lib. 5.  
pedag. c. 6.

14. Tantùm de spe S. Latronis. Quia verò vt pulchè dixit S. Augustinus, <sup>c</sup> domus Dei credèdo fundata, per spem erigitur, per dilectionem perficitur; ( est enim cœlestis ædificij culmen charitas, ait S. Ephren. <sup>d</sup> & dilectionem spei subiunxit Tridentina Synodus describens apparatus ad sanctitatem, siue proponens perfectam conuersionem: ) propterea S. Latronis dilectio ardigenda sequitur,

<sup>c</sup> Serm. 22.  
de verb.  
Apost.

<sup>d</sup> Serm. de  
vita religioſa.

quitur, quam fuisse in eo planè excellentem, deprehendet quisquis in duo charitatis Theologicæ munia animum intenderit. Nam & ad Deum suavissimè stringendum fertur charitas, estque id obiectum eius primarium: & quia in Deum tendit, circa alia quoque cum Deo connexa & necessitudinem aliquã cum eo habentia, occupetur necesse est. Vnde quia agnoscit proximum ad Dei similitudinem effictum, aliquid esse Dei, ad proximum quoque porrigitur, quatenus aliquo modo vnum cum Deo. Quamuis enim bonitas quæ in Deo est, non sit intrinseca proximo sed extrinseca, tamen sicut bonitas finis est ratio amandi media quibus non inest, & excellentia prototypi est ratio adorandi imaginem, prototipo extrinsecam; ita bonitas Dei quamuis proximo extrinseca, mouet ad amorem proximi prout extrinsecè quasi informati per diuinam bonitatem: Quod non obstat, quominus amor ille sit verus amor amicitia, etiam respectu proximi, tanquam amici secundarij & minus principalis. Neque enim habitudo illa ad Deum, excludit  
funda

fundamentum veræ amicitiaë respectu proximi, cuius bonum captatur in eo amore absque retorsione ad nos. Quatenus ergo latro Deum suum, quatenus proximum, amauerit, si dispiciamus, non erit obscura perfectio charitatis quam in cruce & conuersione sua prodidit.

15. Deum suum, & quidem nubilo tempore, quæ est proba amoris puri ac sinceri, non veritus hominum sermones, non cruciatuum aggrauationem, perfectissima dilectione profecutus est. [Mira res; (exclamat S. Maximus<sup>a</sup>) a Hom. 1.  
de Latro. confitetur latro quem discipulus abnegauit. Mira, inquam, res; latro honorificat patientem, quem Iudas prodidit osculantem. Ab hoc pacis blandimenta venduntur, ab illo crucis vulnera prædicantur. Ait enim, *Memento mei Domine, cum veneris in regnum tuum.* Et mox. [Mira res; Plus in cruce Latro Christum diligit, quàm Iudas diligit in cœna. Ille percibum supplantat magistrum, hic credit Dominum per dolorem, sicut ait propheta: *Qui edebat panes meos adimplauit aduersum me supplantationem.*]

Rationem verò amoris ardentissimi

quo in Christum flagrabat Latro, hanc proponit eodem loco S. Maximus. [Intellexit quod pro alienis peccatis has plagas susciperet, pro alienis sceleribus hæc vulnera sustineret: & sciuit quod illa vulnera in Christi corpore, non essent Christi vulnera, sed Latronis: atque ideo plus amare cepit, postquam in corpore eius, sui vulnera recognouit. Ait enim propheta: *Quoniam ipse infirmitates nostras portat, & pro nobis dolet: Nos autem existimabamus, eum esse in dolore; liuore eius nos sanati sumus.* Plus ergo in cruce positus, liuorem eius cernens Latro, diligit Deum.] Accedebat potentissimum Latroni incentiuum amoris, quod Dominum gloria, non sceleribus suis eò adactum, (nihil enim eum mali gessisse testimonium ipse perhibuit;) non vi aut iniecta aliunde necessitate compulsus, ad id probri & calamitatis deiectum, illuminante Deo perspiciebat. Nam æ ipse quidem Pater, cuius mandatum Christus sæpè præfert, amantissimo filio, & supra omnium creaturarum vniuersitatem dilecto, acerbissimam & contumeliæ plenissimam mortem indixisset, nisi ex voluntate

tate Christi, in cuius nutu positam fuisse durissimi alioqui præcepti, laxationem non obscure ipsemet professus est, cum liberum sibi esse dixit myriadas Angelorum deuocare, & vim impendentem potenter auertere, si luberet. Cognouit igitur hic Latro vt verbis S. Maximi concludam, [ omnem Dei passionem ex ipse fieri voluntate, & in potestate eius esse, vel morti animam tradere, vel ad vitam iterum remeare, sicut ipse ait. *Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterum sumendi eam.* Vsq̄ue adeò autem illū liberū ab inferi legibus iudicauit, vt etiā se ab iis posceret liberari. ]

16. Quam itaque amoris fornacem plusquàm æternam in Latronis pectore succensam dixerim, cum illuminante Spiritu sancto, non per recogitationem dumtaxat, quod tamē plerisque sanctorum faces admouit æstuosissimi amoris, sed suismet oculis; ac corporeo contuitu, hauriret illam tantam sui nostrique omnium causa, deiectionem Domini gloriæ, illam corporis innocentissimi lacerationem: hinc vigente corporis mole ac deorsum degrauante, inde trabalibus

clavis quibus fixus hærebat, de pressione  
 prohibentibus: Illam denique ignomi-  
 niæ & doloris abissum, ex furore Iudeo-  
 rum, ex militum petulantia, ex latronis  
 collegæ inhumanitate, omnibus vt vi-  
 debatur, imo vt erat verissimū, in Christi  
 vexationem coniuuratis: quam tamē ipse  
 molem malorum, cum posset vel nutu  
 auertere patientissimè nostri causa exci-  
 piebat. Hæc cum coram Latro perspicere-  
 ret, nec tāquam aliquid procul positum,  
 vt nobis crucifixum recolētibus assolet,  
 perfunctoriè consideraret, sed oculis  
 suis vsurparet ipse, quod ad viuidam co-  
 gnitionem confert plurimū, incensam  
 in eo amoris pyrā ingentem nō dubita-  
 bit, qui se eo loco illisque circūstantiis,  
 cum ea fide qua Latronem collustratū  
 vidimus constituerit, & quomodo se  
 afficiendum censeat, animaduernerit.

*in specu.  
 Euang.  
 sermo.*

Cadant sanè huc aptè illa Anselmi  
 ad Christum suffixum: [Et tu Domine  
 IESV fortissime zelotes quid gratiarum  
 retribuam, vt dignè retribuam, ego ho-  
 mo puluis & vile figmentū; Quid enim  
 pro mea salute facere debuisti, & non  
 fecisti? Ab imo pedis vsque ad summum

ver

verticis, te totum in aquas passionum demeristi, vt me totum extraheres de illis, & intrauerunt vsque ad animā tuam. Nam & animam tuam in mortem perdidisti, vt meam perditam mihi redderes. Et ecce me duplici debito obligasti. Nam & pro eo quod dedisti tuam, debitor tibi sum: & pro mea quidem anima bis à te mihi data, semel in creatione, & semel in redemptione, quid magis iuste tibi reddam, quàm ipsam, non habeo. Pro tua autem pretiosa anima, ita contribulata, quid ab homine dignè rependi possit, non inuenio. Nam et si cælum & terram & omnem ornatū eorum pro ea possem rependere, certè nec sic vsque ad mensuram debiti vllatenus attingere possem. Vt autem ipsum quod & debeo, & possibile mihi est, retribuā, tui Domine muneris est. Diligendus es mi Domine toto corde, tota anima, tota virtute, & tua mihi sequenda vestigia, qui pro me mori dignatus es. Et quomodo fiet istud in me, nisi per te? Adhæreat anima mea post te, quia tota virtus eius pendet ex te. Et nunc Domine Redemptor meus, te vt verum Deum adoro, in



te confido, in te spero, & quibus possum desideris ad te suspiro. Adiuua imperfectum meum.] Hæc mihi videntur S. Latronis ad Christum fuisse ignita alloquia.

17. Et accedebat ad calorem, imò flammam ex obscura fidei luce in eius pectore exardescentem, nouus ardor; ex eo quòd Spiritus sanctus luce extraordinaria affulgeret, & per luculentum sapientiæ donum, nouas amoris faces ad moueret Latroni. Donum quippe actuale sapientiæ est iudicium ex speciali Spiritus sancti motione profectum, quo supposita veritate mysterij alicuius per fidem directè percepti, pronuntiatur quasi reflexè (& quidem euidenter, & absque discursu,) de conuenientia mysterij illius respectu Dei fontis gratiæ ac gloriæ, vel respectu nostri vt subuectorum ad finem supernaturalem, nõ quòd hoc iudicium de tali conuenientia feratur ex eo quòd Deus ita reuelauerit, vt Gabriel Vasques voluit: sic enim esset actus obscurus fidei, quæ hoc quoque modo de rebus creditis pronunciare potest, veluti reflexè per nouum & vltiorem actum suum: sed quòd perspecto introsum mysterio, quod

quod actualementem fidem terminat, suggerantur intellectui à Spiritu sancto rationes, haustæ ex ipsa mysterij substantia, vel ex eius effectibus supernaturalibus, aut congruentiis ob quas mysterium illud iudicetur Deo conueniens; percipiendo illam conuenientiam mysterij, & ipsummet mysteriũ eodem actu doni sapientiæ, quo mysterij veluti sapor gustatur. Vnde & nomen doni sapientiæ haustum videtur, quod scilicet mysterium interuentu huius doni sapiat palato animæ. Hoc donum circa crucis mysterium, largè & copiosè accepit Latro, [Idemque Spiritus (verba sunt S. Cypriani in simili<sup>a</sup>) qui longè ante prophetas

*a serm de nat. Christi. li.*

docuerat, etiam nunc humilium mentibus se infundens, dilatabat humani intellectus angustias, & aperiebat interiores oculos, vt videretur inuisibilia, intelligerentur ea ad quæ humanus non attingit sensus, nec rationis penetrat intellectus] Imbutus igitur atque perfusus hoc dono S. Latro, & exquisitè penetratis

*b. christ. ad Ephes.*

illis quas dixi rationibus postremi ac summi è tribus mysteriis clamoris; (sic enim Christi passio à S. Ignatio nominatur<sup>b</sup>

*orat. 3. de  
natiuit.  
Virg.* approbante Damasceno <sup>a</sup>) incredibili  
amore flagrabat erga summam illam  
Dei bonitatem quæ in hoc mysterio ex-  
uberat, & validum amoris illius indi-  
*orat. 17.* cium profert Basil. Seleuc. <sup>b</sup> quòd dolo-  
rum suorum ex perfossione per clauos  
profusus oblitus, encomiis Christi inten-  
dat.

Nihil verò ad huius in Christum amo-  
ris expressionem illustrius, quàm apolo-  
giæ quam pro Christo contexuit, confi-  
deratio. Illam ab Euangelista paucis ver-  
bis cõprehensam, ita dilatat Laur. Iustini<sup>c</sup>.

*c de triu-  
ph. Christi  
agone c.  
18.*

[Hic quem contumeliis præsumis ap-  
petere, nihil mali gessit. Sæctus est, inno-  
cens, impollutus, sine peccato, absque  
crimine, & damnatus iniustè. Vita illius  
immaculata est, sermones veri, sapientia  
pleni, cor humile & feruidum charitate,  
Amator est pauperum, merentiũ conso-  
lator, via errantium, periclitantium sa-  
lus, lux mundi, peccatorum venia, magi-  
ster optimus, Doctor præcipuus, singula-  
ris animarum medicus, tutissimus nau-  
fragantium portus, strenuus pugnãtium  
dux, & verè peregrinantium comes in-  
diuiduus. Neminem spernit, nullam ab-  
ijcit,

ijcit, nulli vnquam nocuit, neque alicui onerosus fuit. Clemens est, in doloribus patiens, in contumeliis imperturbabilis. Non est planè inuentus similis illi in vniuersa terra, qui incomprehensibiliter conseruaret legem Excelsi. In nostra quippe natura, abiectus & contemptibilis apparet, sed in sua sublimis, & gloriosus est. Habet vtique regnum, Regia insignitus est potestate, & Angelorum semper vallatus est militia.]

18. Parcos in hac parte fuisse scriptores canonicos, non eo inticias, quia Spiritus sanctus in plerisque mysteriis factius censuit multa sacris piorum commentationibus permittere, quàm omnia euulgare, vt esset vnde pia studia accuerentur, & odoræ sagacitati vestigationis nostræ, stimulus non deesset. Quapropter non rarò SS. Patres excurrunt in ea mysteriorum adiuncta, quæ quamuis à Scriptore Sacro non expressa, tamen Spiritu sancto doctore, patrata intelligunt. Sic Autor libri de operibus Christi cardinalibus apud Cyprianum, <sup>a serm. de</sup> imbutum dulcedinibus quibusdam Mariæ <sup>notiuit.</sup> <sup>Christi.</sup> cor, in paruuli recēs vtero fusi sacris ba-

2 in vita  
S. Regis  
apud Su-  
rium 25.  
Aug.

b 1. offic. c.  
3.

c tract. de  
2.  
d l. de tēp.  
barbarico  
c. 8.

siis repræsentat, cōfœderatis cum Chri-  
sti corde affectibus, plena vtrimque iu-  
cunditatis miscere colloquia, quæ non  
licet homini loqui. Sic principum gem-  
mam S. Ludouicum Francorum Regem,  
scriptis prodidit, qui ei erat à confessio-  
nibus, Gaufridus à Bello-loco,<sup>a</sup> (quam-  
uis ea quæ nuper est Gaufridi nomine  
edita nihil tale habeat,) Perusium Italiae  
ciuitatem, peregrini habitu contendisse,  
vt viferet fratrem Ægidium, ordinis Mi-  
norum, inter illius æui viros pios ordine  
eminentissimo locandum. Ibi cum alter  
alteri ad primum conspectum accidisset,  
inter mutuos amplexus aliquantisper  
hærentes, transfundentesque erran-  
tes animas brachiis arctissime appressis,  
vt vix diuelli posse viderentur, taciti, sed  
quod S. Ambrosius de silente Susanna  
dixit,<sup>b</sup> magna & negotiosa silentia agi-  
tantes, nec verbum exterius prolocuti,  
alter ab altero digressi sunt, cordium al-  
loquiis saturati. Idem planè Latroni san-  
cto ad sacrum Christi latus pendentem  
contigisse, Arnoldus Abbas subolfecisse  
videtur<sup>c</sup>. Sed & S. Aug<sup>st</sup> ft.<sup>d</sup> ingressum  
Latronem per angustā portā lateris Chri-  
sti

stitūc apertā, piē commentatur, utiq; vt ad cor Domini quod subibat, loqueretur, eosq; cū illo sermones sereret, quos piē potiūs meditari, fas sit quā chartis cōmittere, aut verbis nostris expromere.

19. Non possunt certē quæ piē hac in parte excogitantur, infirmari, aut falsitatis insimulari, ex eo quod in scripturis non sunt prodita. Nam vt præmissi, & rectē expendit Gabriel Biel, <sup>a tract. de pass. parvo 2. art. 2.</sup> certum est, Euangelistas multa attigisse tantum, prætermisissis plerisque adiunctis: alia profus prætermisissis, quæ tamen quod per prophetas apertē fuerint prænunciata, aut certa maiorum traditione teneantur, nemo sanus in dubium reuocet. Exempla profert Gabriel, quod Euangelistæ describentes comprehensionem, silentio obuoluerint, quam violenter, illi veste, illi crinibus, illi barba traxerint, retraxerint, impulerint Christum. Quod circa colaphisationē tacuerint eius atrocitatem & quātitatem, cū tamen tanta talisque fuerit, vt Christi facies veluti leprosa videretur. Flagellationem item ac coronationem, tenuiter delibarunt, intacta totius corporis conscissione, & vulne

vulnerum peruasiōe. Citra expoliatiōem vestium sub crucifixionem, presserunt silentio innouationem vulnerum, & dilacerationem corporis, ex abstractione vestium, concreto inibi sanguine quasi glutine, tenaciter carni adhærentium. In crucifixione, nullus Euangelistarum prodidit cuiusmodi fuerit extensio corporis, per quam omnia ossa dinumerari, potuisse Dauid tanto antè viderat. Ipsam clauifixionem, & manuum pedumque perfossionem, impacto ferro, solus Ioannes obiter & alio loco, (per occasionem videlicet dubitantis Thomæ) expressè retulit. Et idem est de alijs plerisque, in quibus per Euangelistas omittēdis, Spiritus sanctus quod S. Grego.<sup>a</sup> rectè obseruauit circa scripturę obsecuritatē, consultum voluit saporis nostro, & fructui. Dulcius enim sapit, & melius nutrit ac pascit animum, quod aliquo eius labore inuentum est, quàm quod desidi ingeritur, estque per se obuium. Vt igitur locus esset pijs commentantium studijs, quæ nostra intererat expressè prodi, ea Spiritus sanctus chartis committi autor fuit, cætera vt non premeren

a hom. 6 in  
Ezech.

merentur, prouidit. Et ita factum censeo  
in his Christi cum Latrone sermonibus,  
quos mihi uideor illis S. Ephræmi<sup>a</sup> ver-  
bis utcumque adumbrare [ Adoro te  
Domine, benedico ac laudo te, pie. Sup-  
plico tibi, sancte, procido tibi, homi-  
num amator Deus; & glorifico te Chri-  
ste: quod tu qui vnigena es, vniuerso-  
rum Dominus, solus absque peccato, pro  
me indignissimo peccatore in mortem  
es traditus, mortem autem crucis; ut  
scilicet à peccatorum vinculis animam  
peccatoris liberares. Et quid tibi Domi-  
ne pro his omnibus retribuam? Gloria  
tibi benignissime, gloria tibi misericor-  
dissime, gloria tibi patientissime, gloria  
tibi qui cunctis peccata remittis, gloria  
tibi, qui descendisti ut saluares animas  
nostras, gloria tibi, qui in Virginis utero  
incarnatus es; gloria tibi qui nobis natus  
es, gloria tibi qui nostri causa tentatus  
es, gloria tibi qui uinctus es, gloria  
tibi qui flagellatus es, gloria tibi qui  
consputus es, gloria tibi qui illusus  
es, gloria tibi qui crucifixus es, &c. Et  
iterum venturus es in gloria Patris San-  
ctorumque Angelorum, ad iudicandum  
omnem animam, quæ te ac sanctas tuas

*a Serm. de  
pass Domi-  
ni.*



passiones aspernata est, in hora illa formidabili atque tremenda, quando mouebuntur virtutes cœlorum: quando simul venient Angeli & Archangeli. Cherubim & Seraphim, cum metu atque tremore in conspectu gloriæ tuæ: quando rursus contremiscent fundamenta terræ, & expauescet omnis spiritus præ incomparabili gloria magnæ maiestatis tuæ. In illa hora gratia tua, obsecro, abscondat me sub alis suis libereturque anima mea ab igne illo horribili, stridore dentium, tenebris exterioribus, & fletu sempiterno. Vt dicere possim benedicens ac gratias tibi agens: gloria tibi Domine, qui secundum multitudinem miserationum magnę pietatis tuæ, me peccatorem saluare dignatus es.]

20. Messuit itaque Christus Dominus in Latrone, iam ex ipsa cruce, fructus sementis illius, quam auctore Saluiano<sup>a</sup>, per passionem, iniecto tam luculenti tamque exaggerati amoris semine, facere voluit in hominum cordibus, vt scilicet tantoperè amati à Christo, redamarent Christum incensissimè, & ex igne ignem cõciperent. [Ipse Saluator (ait ibi Saluianus) ideò vt ait Apostolus, mo-

<sup>a</sup> L. 4. de  
prouid.

riend  
omni  
redd  
pietat  
admir  
propri  
lyben  
dunt:  
ma re  
scilicet  
nobis  
iunge  
fui ma  
vtiqu  
remu  
facere  
seruis  
S. Lat  
amori  
in se à  
uit no  
prodic  
Quia  
bam ti  
offens  
auerfa  
quàm

riendo pro nobis commendare voluit omnibus charitatem suam, vt nos ad reddendam pietatem tanta vicissitudine pietatis suæ traheret: sicut illas naturæ admirabilis gemmas ferunt, quæ ferro propiùs admotæ, durissimum licèt chalybem affectu quasi spirante suspendunt: ita etiam ille, .i. summa & clarissima regnorum cœlestium gemma, hoc scilicet voluit; vt dum se licèt durissimis nobis, descendens de cœlo propiùs adiungeret affectu suo, nos quasi amoris sui manibus admoueret, vt agnoscentes vtique dona sua ac beneficia, intelligeremus, quid nos pro Domino tam bono facere conueniret, cùm ille pro malis seruis tâta fecisset.] Hunc amoris æstum S. Latro, camino illi paupertatis, imò amoris Christi quàm proximè admotus in se à Christo procreatum, demonstravit non vno modo, & supra quàm foris prodidit, ardentissimè concepit interius. Quia verò charitati in Deum adscribebam timorem illum qui filialis est, & Dei offensam quia cum diuino bono pugnat auersatur, accipe ex Chrysofomo <sup>a</sup> *in Psal.* 127. quàm hic foetus charitatis Sancto Latro-  
ni

ni non defuit. [ Vis etiam eos dicam qui in vitio acrius perstiterunt , deinde repente mutati sunt, & omne illud vitium exuerunt? Quid fuit Latrone miserius? Sed repete euaſit omnium beatissimus. Atqui mille caedes fecerat. Nam & erat crucis supplicio damnatus, & ad mortem ducebatur, omnes eum accusabant, totum tempus erat consumptum, & vita transacta fuerat in scelere: sed quoniam exiguo tempore Christum ita vt oportet, timuit, beatus factus est. Ita etiam meretrix, licet sui corporis formam pretio venudaret, & exposita esset omnium contumeliae, & ideo esset omnium miserissima, beata extitit quando Deum vt oportet, timuit. Nullum est enim malum quod non extinguat Dei metus. Nam quemadmodum ignis quodcumque ferrum ceperit, contortum, vel rubigine confectum, id clarum reddit ac pulchrum, ferruginem abstergens, & quod in eo erat peruersum & inflexum, perfectissime corrigit: ita etiam Dei metus, vel exiguo tempore facit omnia, & eos qui ab ipso tincti sunt, nulla re humana frangi sinit.]

21. Nihil proclitius, quam vt charitas

S  
ritas in  
pecca  
tanq  
quod  
que p  
Conci  
ctum,  
bus ap  
tur, &  
ad illo  
subiun  
natura  
ordine  
mus al  
incom  
mensu  
progen  
se nec  
mam &  
bere fo  
enim v  
per ac  
cte stat  
ritas de  
ctoris si  
in conu  
amore

ritas in Deum, (de qua hactenus,) odium peccati eiusque detestationem inferat, tanquam mali aduersantis bono diuino quod charitas propositum habet, eumque proinde voluntatis affectum, merito Concilium Tridentinum initio adductum, recensens ordinarios actus ex quibus apparatus ad sanctitatem contexitur, & solemnem ordinem quo peccator ad illos actus excitatur diuinitus, amori subiunxit peccati odium, tanquam conaturale germen, & effectum naturæ ordine posteriorem. Idcirco enim odimus aliquid, quia bono quod diligimus incommodat, aut illud remouet; estque mensura odij, modulus amoris ex quo progeneratur. Non est quidem vniuersè necessarium, ad conuersionem legitimam & sanctitatis conciliatiuam, adhibere formale peccatorum odium. Possè enim virtuale interdum sufficere, saltem per accidens, probatiores Scholastici rectè statuunt. Vt plurimum tamen, charitas dolorem de violato numine è peccatoris silice extundit. Et ita planè factum in conuersione latronis, qui eodemmet amore quo beneficentissimum Domi-

*aSuar. t. 4.  
3. p. d. 4. c.  
9. Tal. 1. 2.  
d. 8. q. 5. p.  
4. §. 1. ad-  
ducens Ve-  
gam, &  
Sorium.*

num serò agnitum persecutus est, vt demonstrauimus, scelera item sua, quæ illi obuersata allocutio collegæ docet, exosa habuit. Quamuis enim non desint alia viæ & rationes iustissimæ peccatum auersandi; tamen qui sincerè & ex animo Deum amat, solet eo quem signaui calle progredi: quia qui eiusmodi est, plus abhorret à peccato, quia est quoddam Dei malum, quàm ob quamcunque aliam causam: magisque inde proditur affectus in Deum, quàm si peccatum ex aliquo alio capite displiceret, ac etiam plus quàm si ex affectu iuris diuini læsi sarcienti vel tuendi refugeretur; quod est motiuum pœnitentiæ virtutis specialis à charitatè seiunctæ, nec est confundendum cum motiuo charitatis peccatum idcirco aduersantis quia est Deo malum, eiusque amicitiam violat: vt apertè constat ex humanis, in quibus plerumque abhorremus ab iniuria & violatione iuris eorum quos alioqui non amamus vel etiam odimus. Et sunt plerique qui inimicitias cum alio professi, nolint tamen erga eos iniusti esse. Imò vnumquémque siue iure siue iniuria inimicitias,

amicitias exerceat, necesse est ita erga inimicum affici, ut velit iniusta eius violatione abstinere. Idem ergo respectu Dei attendere debemus, & duplex motuum detestandi culpam, secernere, vnum quatenus est contra ius diuinum, præcisè à bono interno Dei, de quo sequenti capite. Alterum quatenus est contra bonum diuinum intrinsecū quòd secundum motuum, virtuti Theologicæ & in Deum ipsum immediatè tendenti deseruit: alterum autem spectat ad virtutem pœnitentiæ moralem.

Ex illo ergo pretiosissimo motuo charitati Theologicæ præfixo, auersatum latronem scelera sua, incensio charitatis qua in Deum flagrabat, persuadet; quâuis neque illud alterum peccatorum detestandorum motuum, ab eius conuersione exclusum velim, ut infra patebit. Priusquàm verò ad alia transeo, nō possum hoc de quo hætenus actum, S. Latronis in peccata tam subitum tamque incensum odium, non suspicere, & potentem in eo excitando Dei manum nō demirari. Quod enim Gregorius Nazian.<sup>a</sup> de S. Cypriano prius Mago rectè a Orat. 18.

dixit, hęc quoque valet, nempe [non tam honorificum esse formam virtutis effigiemque conseruare quàm mutata vita ratione animum ad pietatis studium cōtulisse. Illud enim consuetudinis est, hoc rari omnino exempli.] Hoc in latronis vitæ mutationem, per eius conuersionem quam expēdimus, cadit bellissimè.

22. Iam verò amorem in proximum, qui est alter charitatis ramus, perspicuè prodit illa correctio qua criminum & supplicij collegam, in procinctu ruendi in Tartarū de Christo detrahentē, amicè de scelere coarguit. Abyssus abyssum inuocans iuxta Glossam vnā Augustini<sup>a</sup> eius amicitia renunciatū voluit, si Christū insectari pergeret. Pulchrè Chrysostomus<sup>b</sup> [pugnat latro cum socio latrone, & ait; Ad hoc vsque tēpus quo cruci affixi sumus, inter nos conuenimus, & iter vnā fecimus: Veruntamen ab ipsa cruce, finditur mihi via: si mecum iter facere velis ad vitam, veni: sin minus, vade vias tuas. Haectenus cū te comitarer, prima via tecum ibam: iam verò crux secundam hanc viam in duas dimisit. Pœnitentia diuiditur latronum

via:

<sup>a</sup> In Psal.  
41.

<sup>b</sup> Orat. de  
cocco.

via: tuncque Psalmus, & finis Psalmi adimplebatur, *Nouit Dominus viam iustorum, & iter impiorum peribit.* ]

Falluntur autem qui charitatis solas blandicias imaginantur, quasi ab ea alienum sit, nuncium remittere amicitiae malè sociatæ, & specula amicis in loco & tempore intorquere. Rectius S. Bernardus increpans Fulconē<sup>a</sup> [ô bona mater <sup>a</sup> *Epist. 2.* charitas, quæ siue foueat infirmos, siue exerceat proectos, siue arguat inquietos, diuersis diuersa exhibens, sicut filios diligit vniuersos. Cum te arguit, mitis est, cum blanditur simplex est. Pie solet læuire, sine dolo mulcere, patienter nouit irasci, humiliter indignari.] Itaque quamuis nonnihil fellis admistum habuerit ea correctio quam S. Latro reprobo latroni in malitia obfirmato impendit, fuit tamen partus insignis charitatis, aliarum plurimarum virtutum temperatione conditæ, vt optimè docet S. Gregorius.<sup>b</sup> [Libet (inquit) mentis oculos ad illum latronem reducere, qui de <sup>b</sup> *18. nov. c. 25.* fauce ascendit crucem, de cruce paradisum. Intueamur qualis ad patibulum venerit, & à patibulo qualis abscessit, ve-



nit reus fraterno sanguine, venit cruentus, sed interna gratia est mutatus in cruce: & ille qui mortem fratri intulit, morientis Domini vitam prædicauit, dicens: *Memento mei Domine dum veneris in regnum tuum.* In cruce clauis, manus eius pedesque ligauerant, nihilque in eo à pœnis liberum, nisi cor & lingua remanserant. Inspirante Deo, totum illi dedit quod in se liberum inuenit, vt iuxta hoc quod scriptum est; Corde crederet ad iustitiam, ore confiteretur ad salutem. In corde autem fidelitum, tres summoperè manere virtutes testatur Apostolus dicens. *Nunc autem manent fides, spes, charitas.* Quas cunctas subita repletus gratia, & accepit latro & seruauit in cruce. Fidem namque habuit, qui regnaturum Dominum credidit, quem secum pariter morientem vidit. Spem habuit, qui regni eius aditum postulauit, dicens. *Memento mei Domine dum veneris in regnum tuum.* Charitatem quoque in morte sua viuaciter tenuit, qui fratrem & collatronem pro simili scelere morientem, & de iniquitate sua arguit, & ei vitam quam non cognouerat, prædicauit, dicens: *Ne-*

*que tu*

que tu times Deum, qui in eadem es damnatione & nos quidem iuste: nam digna factis recipimus, hic verò nihil mali gessit. Ille qui talis ad crucem venit ex culpa, qualis recedit ex gratia. Confitebatur Dominum, quē videbat secum humana infirmitate morientem, quando negabant Apostoli eū, quem miracula viderant diuina virtute facientem. ] Descripsit verbatim cum locum Rabanus<sup>a</sup> tacito de more Gregorio.

<sup>a</sup> Lib. 6. in Paulum.

23. Idem ex Chrysostomi<sup>b</sup> oratione intelligere licet. [Vnus latro insultat, alter adorat, atque veneratur: Vnus blasphemat, alter benedicit & blasphemantem prohibet dicens: *Nēque Deum tu times?* Vidisti libertatem in cruce, vidisti philosophiam in tormentis, in pœna prudentiam? Quòd enim sui memor fuit, quòd mente sana vigilabat, clauorum confixione constrictus, quis est qui poterit non mirari? Sed iste non solum intra se fuit, sed & suas necessitates prætermittens, aliorum vtilitatē cogitabat, & magister pendebat in cruce, & sanis persuasionibus alium inuitabat ad vitam, dicens: *Nec tu times Deum?* Non igitur

<sup>b</sup> Hom. 7. de cruce & Latrone.

tur quod deorsum est adiudicatus inspi-  
 cias, sed rursus alia sunt iudicia consti-  
 tuta. In terreno namque iudicio & iusti  
 nonnumquam condemnantur illicitè, & ini-  
 qui declinant pœnas, & rei liberantur, &  
 innoxij prægrauantur. Aut enim sponte,  
 aut inuiti iudices errare cõsueuerunt, aut  
 ignoratione iustitiæ, aut pecuniæ corru-  
 ptione, aut iniqua gratia sententiam pro-  
 tulerunt. In cœlesti autem iudicio, nihil  
 tale esse consueuit. Nam Deus iudex  
 iustus, & iudicium eius, vt lux procedit,  
 non habens tenebras, nec ignorantiam.  
 Et ne dicat, quia iudicatus deorsum est,  
 & condemnatus, cœleste ei iudicium  
 memorat, tribunal istud terribile nomi-  
 nat, & incorruptum: Tanquam dicens;  
 Illuc oculos tende, & condemnationis  
 sententiam minimè sustinebis, nec sta-  
 bis deorsum cum corruptis, excipiens  
 fursus verum iudicium. Vidisti philo-  
 sophiam Latronis? vidisti prudentiam:  
 vidisti magistrum? De cruce subito euo-  
 lauit ad cœlum, & in pœna positus cœ-  
 lestis iudicis secreta narrabat, & abun-  
 danti eum persuasione compescens: Nõ  
 times (inquit) quia in eodem iudicio  
 sumus,

sum  
 min  
 cum  
 cium  
 carn  
 fauer  
 qui in  
 tates  
 in co  
 verba  
 nes e  
 & no  
 cio su  
 Li  
 mem  
 trone  
 barba  
 tis ex  
 milia  
 & affl  
 vel ex  
 auerte  
 nocer  
 memo  
 quam  
 Chris  
 probè

sumus, in eadem poena, in eodem discrimine? Nunquid & tu in cruce non es? & cum illum laceras iniuriis, tibi supplicium præparas, & sicut is qui peccato carnis prægrauatur, si alios peccati accusauerit, semetipsum prius accusat: sic & qui in calamitate est, si aliorum calamitates irriserit, sibi prius insultat. Quoniã in eodem iudicio sumus: Apostolica illi verba monstrabat, euangelicos sermones enarrans, qui dicunt: *Nolite iudicare & non iudicabimini*; quia in eodem iudicio sumus.]

Liquet, Chrysoftomum referre commemorationem eiusdem supplicij à Latrone factam collegæ Latroni, quæ barbarum admodum sit ac inhumanitatis extra ordinem cumulatae plenum, similia patientis miseratione non tangi, & afflicto afflictionem addere. Itaque vel ex supplicij communitate, tentauit auertere blasphemum à nequitia, & innocentis vexatione. Quanquã ne commemorata supplicij communitate, aliquam noxæ partem, videretur fecisse Christo communem, mollit illicò (quod probè ibidem à Chrysoftomo notatum

est; ) mollit inquam illicò, vel interpretatur quod dixerat: addens, id nequaquam eò pertinere quòd Christus nocens pariter esset, qui pariter cruciaretur; sed ipsum quidem ac socium digna factis recipere, Christum verò nihil gessisse præter ius fāsque, omnia sanctè & benè fecisse. Quæ oratio, & charitatis in Christum refertissima est, & luculentā ideam præbet correctionis impensæ ex charitate, qua conciliandæ sanitati ita lancinatur æger, vt tamen ea asperitas mititate condiciatur, exhibitione inquam culpæ & argumentorum, quibus adigentibus, opus tantum ad eam molestiæ immissionem ortuit.

24. Videor autem insignis prudentiæ progressum in vna vocula orationis propositæ subodorari: vt rectè profectò S. Basiliius<sup>a</sup> & S. Chrystomus<sup>b</sup> admonent, etiam apices & elementorum minutias in scriptura grandibus sæpè mysteriis grauidari, *neque tu* inquit. Apertè cum Iudæis collegam confert. Est enim sensus; Non solùm isti, qui furore ac rabie perciti, iurata odia sibi explere videntur, ideòque vexationi innoxij hominis

<sup>a</sup> in initio libri de Spiritu sancto.

<sup>b</sup> homil. 18. & 15. & 21. in Genesium

S  
minis.  
eiusd  
tum o  
ctione  
uocari  
uadæ  
oratio  
dæos,  
quipp  
agnos  
quam  
cessio  
innoc  
profes  
rillus  
enim  
loque  
Hic ni  
tu, in in  
laua &  
perstr  
tem &  
fixisse  
ritatis  
mand  
tur ex  
saltem

minis habenas laxant; sed & tu, quem eiusdem cruciatus consortem miseratum oportuit exagitas, & afflicto afflictionem aggeras, neque à vexatione reuocaris intuitu timoris diuini & aggrauada super te robusta Dei manus. Quæ oratio, obliquè non apertè fugillat Iudeos, in quos correctionem prodigere, quippè obduratos & furentes, inutile agnoscebat, nec profuturum nisi ad aliquam fortassis suorum cruciatuum accessionem. Et quanquam liberè Christi innocentiam & iniustam vexationem professus est, addita etiam vt habet Cyrillus Hieros.<sup>a</sup> vanitate iudicij, (inducit enim bonum Latronem cum malo colloquentem, atque dicentem, de Christo, *Hic nihil mali gessit; aderamus enim ego & tu, in iudicio, quo ipso Iudeos, si mens non laxa & sensus planè auersus fuisset, satis perstringebat*): Tamen eorū crudelitatem & barbariem notasse, verbisque suffixisse nō legitur. Nimirum quia lex charitatis qua correctio proximi peccantis mandatur, nequaquā vrget, nisi ostentetur ex correctione spes fructus alicuius, saltem in tempore suo, & post aliquam

corre

correctionis iterationem. Planè autem præclusa spe fructus, otiosa foret correctio, tolliturque legis prædictæ finis intrinsecus, quo sublato legis obligatio evanescit. Atque ita prudentissimè, & ad charitatis regulas accommodatè, Latro apertiore correptione furentium Iudæorum abstinuit. Nec minus prudenter, & ex charitatis legibus, temperavit à violatione eius quem corrigere instituebat. Non enim perditum, blasphemum, sceleratum nominavit, quod verè ac iure poterat; sed labem exposuisse contentus, abstinuit maledictis, quæ est prudentis & amicæ correctionis, forma legitima, cuiusmodi à sapientibus præscribitur.

Habemus ergo correctionis fraternæ, quæ charitatis in proximum eximius sanè actus est, formam & ideam in S. Latrone. Nam tametsi peccator fuerat, tamen peccare destiterat, ideòque ad corrigendum idoneus erat. Quinetiam ut ex S. Latronis exemplo, eruit Goffridus Vindocinensis, <sup>a</sup> ne is quidem qui aliis vitiis sordet, correctione proximi abstinere debet, dummodò animum mutet, & propo

a opusc. 2.  
in fine.

Vir  
propo  
ne sit i

Illustr  
fusa

I.




in mat  
elici ad  
adeò di  
blimius  
quàm s  
acquisit  
proport  
operari  
actus ci  
sensitiv  
rale. lun  
actus cin  
naturæ  
patione

*Virtutes morales infusæ S. Latr.* 369  
proposito saltem, animique destinatione  
siti iustus.

*Illustres actus virtutum moralium in-  
fusarum, conuersionem Sancti La-  
tronis affectati.*

CAPVT IX.

I.  Talia præterea decora con-  
uersionis S. Latronis expo-  
nantur, præmittendum est,  
in materiis virtutum moralium posse  
elici actus nixos altiore motiuo, atque  
adeò directos per regulam altiore sub-  
blimius illud motiuum proponentem,  
quàm sit motiuum virtutum moralium  
acquistarum, & naturalis regula iisdem  
proportionata. Longè siquidem differt,  
operari circa aliquam materiam quia  
actus circa eam est conformis naturæ  
sensitiuæ, vel rationali per merum natu-  
rale lumen directæ; & operari, quia  
actus circa eam materiam est conformis  
naturæ, vt euectæ ad diuinitatis partici-  
pationem per gratiam; & vt directæ per  
lumen.



al. de orat.  
c. 49.

lumen supernaturale prudentiæ infusa, dictantis de mediocritate in tali materia, ob tale vel tale motiuum, excedens naturæ fines. In eo namque operandi modo, Deus quem S. Nilus<sup>a</sup> scite nominat *rationem substantialem*, interuenit longè altiori modo quàm in priore. Illæ igitur sublimiores operationes; & quod motiuum propositum docet, non specie tantum, sed & genere ab his despirationibus discrepantes, ac essentialiter supernaturales, virtutum moralium infusarum sunt propriæ, earumque splendore collycent; quatenus feruntur in motiuum, cuius honestas virtutibus illis præfixa est, nec differunt à donis Spiritus sancti ad voluntatē pertinentibus. Quod enim aliqui actualia Spiritus sancti dona, fecernunt ab actibus virtutum moralium infusarum eiusdem appellationis cum donis, & iisdem materiis distentiarum, quibus dona distinentur, non frustra tantum fieri videtur, sed etiam perperam; cum nulla suppetat idonea ratio, dona illa actualia à virtutibus infusis actualibus eiusdem appellationis fecernendi, quod alibi plenè discussum, nunc

V  
nun  
tute  
resp  
cant  
conu  
enim  
dom  
cant  
actu  
mur  
eis p  
ctific  
The  
capit  
pore  
rales  
tingi  
conu  
nis c  
dum  
2. V  
& ex  
quor  
parac  
malib  
Olyn  
libus

nunc non moror. Quanquam verò virtutes habituales infusas his actibus correspondentes, affectari gratiæ sanctificantis infusionem in peccatore, cum conuertitur, statuamus vt verum, ( est enim id generale satellitium aut quasi domesticum famulitium, gratiæ sanctificantis non negandum: ) Tamen quod ad actus attinet, in quibus solis nunc versamur, posset sine dubio peccator absque eis perfectè conuerti, & gratiam sibi sanctificantem conciliare, interuentu actuum Theologorum de quibus superioribus capitibus actum est, seclusis pro eo tempore actibus spectantibus ad virtutes morales infusas. Cæterum vix vnquam contingit eos prorsus exulare à perfecta conuersione. Quare quomodo S. Latronis conuersionem exornarint, videndum est.

2. Virtutum moralium quaternarium, & externi agnoscunt, & Patres tradunt: quorum aliqui vt Ambrosius quatuor paradisi fluminibus, idem quatuor animalibus mysticis exhibitis Ezechieli, Olympiodorus quatuor ventis cardinalibus, alij aliis symbolis, eum virtutum  
mora

moralium numerum expressum voluit. Et Patres quia de virtutibus moralibus semper Christiano modo disputant, & in ordine ad vitam æternam, agere videntur de virtutibus moralibus infusis; easque proinde eodem numero concludere, quo Philosophi morales acquisitas. Et meritò, cum circa materias vitæ que occupentur, solo autem motiuo, ac regula prælucente discrepent. Quatuor itaque virtutes morales infusas, Prudentiam, Iustitiam, Fortitudinem, Temperantiam, id est, earum actiones aliquas ad conuersionem Latronis sancti fuisse adhibitas, non est operosum demonstrare.

Et de Prudentia quidem, non est quod simus solliciti. In primis, quia cum sit rectorix & auriga virtutum purè moralium, earumque media præfiniat, tam non potest abesse Prudentia si adsint virtutes reliquæ morales, quàm fieri nequit, ut hæc extra propria obiecta per prudentiæ dictamen constituta vagentur. Quare omnia quibus planum fiet cæteras virtutes morales conuersionem sancti Latronis adornasse, eadem opera demonstrant

stant, non defuisse negotiationem prudentiæ, quæ est illarum veluti oculus. Præterea verò quia nihil in Latronis cõuersione à Spiritus sancti impulsu perfecta, nisi celsum & super terræ altitudines elatum agnoscimus, ac proinde sermonem restringimus ad actiones virtutum moralium infusarum; est quod assumamus tãquam ex dictis probatum & expositum, non defuisse in hoc negotio prudentiam. Nam prudentia infusa, reclamantibus licet nonnullis recentioribus, non differt à fide diuina; cuius in Latrone sublimitatem iam aperuimus.

3. Ago de prudentia per se infusa inevidenti. Nam si sermo esset de prudentia per se infusa euidenti, qualem Christus Dominus nactus est, instituenda esset eius comparatio cum scientia infusa à qua reuera non differret nisi penes contractiorem materiam. Et eodem modo dicimus se habere actum prudentiæ per se infusæ, ad fidem actualem comparatum. Nam dictamen huius prudentiæ, subsumentur efficialiter ad dictamen vniuersale reuelatum. Vnde non minus

reuelatum est quàm ipsum dictamen  
 vniuersale. Quare fides se habet eodem  
 modo ad prudētiam infusam respicien-  
 tem singularia ex motiui diuinæ reue-  
 lationis; & absque discursu, quo se habet  
 moralis scientiā ad prudentiam acquisi-  
 tam: Ita vt sicut hæc, respicit in singula-  
 ri, eundemmet actum quem moralis re-  
 spicit in vniuersali, ita fides practica qua-  
 tenus huic denominationi subest, respi-  
 cit dictamina vniuersalia: quatenus verò  
 denominatur prudentia, respicit eadem  
 dictamina cum contractione ad hęc &  
 nunc. Sicut ergo ex hoc modo proce-  
 dendi moralis scientiæ & prudentiæ, re-  
 ctè colligimus, eas diuersos habitus non  
 constituit; ita idem sequitur de fide, &  
 prudētia communiter per se infusa; Hoc  
 est in euidenti, & procedente ex simpli-  
 ci adhæsione ad diuinam veritatem, quæ  
 non modò obiecta speculatiua, v.g. apra-  
 ta esse secula verbo Dei, sed etiam veri-  
 tates practicas reuelauit. Has autem in  
 singulari, ac cum restrictione ad certas  
 circumstantias, exhibet prudentia per se  
 infusa, motiui diuinæ reuelationis sub-  
 nixa, eique adhærens simpliciter, & abs-  
 que

que discursu. Quod semper addo, quia ea prudentia quæ discurret circa materias prudentiæ infusæ, est idem habitus cum Theologia practica, ac proinde est habitus naturalis & acquisitus, longèque differt à prudentia per se infusa, in qua versamur. Fixum igitur esto, prudentiam iustorum, sancti Latronis conuersioni præluxisse, & quidem in præcellenti gradu, ut ostensum est de fide, à qua non differt.

4. In tribus virtutibus purè moralibus, primo loco statuitur Iustitia, quæ circa ius alienum tanquam circa terminum extrinsecum occupatur, proximè autem spectat ius, siue actionem iuri illi æqualem atque commensam. Vnde actiones honestæ, quæ vel à iure ac debito, vel ab æqualitate deficiunt, non sunt directè partes iustitiæ illius quæ est tertia virtus, primaria & cardinalis, & in commutatiuam, (cui vindicatiua subest,) ac distributiua, tribuitur tanquam in partes subiectas: sed reducuntur ad eam, & proportionè ad animæ facultates vim eius primariam non adæquantes, dicuntur

partes Iustitiæ potētiales. Tametsi cōmuni Iustitiæ nomine donantur, quia spectāt operationes, & aliam personam respiciunt. Sic religio, tametsi immensis nominibus quæ dissolui nulla nostra facultate queūt, Deo obstringitur, tamen non censetur subiectiua iustitiæ pars, ob eam iuris diuini per actus nostros inadequationem. E contrario amicitia, gratitudo, aliæq; huiusmodi virtutes ad alium, quia vel nullo debito vrgentur, vel saltem non nisi improprio, & vt loquuntur *moralis*, sunt iustitiæ partes reductitiè dūtaxat. Vtrarūque harum iustitiæ partium; subiectiuarū inquam & potentialium, atque adedò Iustitiæ simpliciter dictæ, & eius appendicum, functiones aliquas in S. Latronis conuersione, facillè est deprehendere.

Emicat inter Iustitiæ actus respectu Dei, is quem homo elicit collimans in iuris diuini peccato imminuti reparationem, aut quo eiusdem iuris nondum violati indemnitatē curat; quod aliter plerumque dicitur, operari propter Dei gloriam imminutam vel illæsam. Gloria enim est quoddam Dei bonum extrinsecum

fec  
ne  
m  
actu  
ext  
tiof  
ris p  
tiur  
uin  
tate  
cæ,  
ago.  
feo,  
testa  
con  
aliis  
num  
uest  
tion  
re v  
ca, q  
uoca  
actus  
moti  
sine  
poen  
char

fecum, & creatum: ac proinde operari ne circa eam Deus lædatur, vel ne læsus maneat in bonis suis externis, est æquè actus iustitiæ, ac similis actus circa bona externa hominis: estque actus valde pretiosus & liber admittione fæcum amoris proprii: Tametsi non accedit ad pretium alterius actus, quo homo quærit diuinam gloriam ob increatam Dei bonitatem, qui est actus charitatis Theologicæ, non iustitiæ, cuiusmodi est is de quo ago. Quem tamen tanti pretij esse censeo, vt non sine magno fundamento, detestationi peccatorum ex eo motiuo conceptæ, dummodo vniuersalis sit & aliis quibusdam conditionibus ad plenum à peccato recessum necessariis cõuestita, arbitrer tribui posse conciliationem peccatoris cum Deo, idque ferre videntur ea Scripturæ & Patrum loca, quibus pœnitentiæ efficacitas ad deuocandum Dei gratiam extollitur. Nam actus ille quo peccatum detestamur ex motiuo diuinæ bonitatis violatæ, qui est sine dubio pretiosior, nõ est reuera actus pœnitentiæ, nisi latè dictæ; sed est actus charitatis Theologicæ in bonum diui-



num intendētis, cui ob idem utrobique materiale obiectum, & conuenientiam in generica ratione auersionis ac detestationis peccati, nomen pœnitentiæ tribuitur. Is verò actus, quem dixi esse iure diuino subnixum, est actus iustitiæ simpliciter dictæ ac specialis; & idcirco quid vetat ei adscribere, quod Scriptura & Patres concedunt perfectæ pœnitentiæ, ab hominis commodo defæcata & impossibili cum quocumque odio diuino, nempe diuinæ gratiæ conciliationem? Certè aggeres scripturarum, quibus recentiores hanc vim istius actus quater se putant, & rationes quas ad idem institutum multiplicant, nihil minus efficiant quàm quo diriguntur, quod alibi per otium ostendo.

5. Hunc actum in Latronis conuersione desideratam nõ esse, illa mihi verba persuadent, quibus iustitiam supplicij irrogati, testatam fecit. Nam si ius humanum explere ea supplicij perpeffione iustum duxit, quanto magis de iure diuino exæquando, eique prout facultas ferebat satisfaciendo, sollicitum fuisse par est credere? Ad hæc Cyrillus Hierosol.

fol. <sup>a</sup> aduertit Latronem ita precatum, <sup>a catech.</sup>  
[memento mei, non dico vt operū meo- <sup>13.</sup>  
rum memineris, hæc enim metuo.] Ita-  
que virus illorum perspexit, & auersatus  
est, quale est præfertim, Dei iniuria. Est  
sanè ingenuæ mēti valdè amarum, cum  
primùm fascinatione nugacitatis bona  
obscurante non præpeditur, discussæ-  
que sunt subiectæ per peccati æstū ne-  
bulæ, agnoscere per quātam iniustitiam,  
ius illius profciderit, cui omnia nostra  
obærata sunt. Idque vtinam peccator  
dum indissolubilia illa nomina contem-  
ptim contrahit, momentis suis æstima-  
ret, quod facere solet quisquis respiscit,  
& fecit ex instinctu numinis S. Latro. Nō  
enim ei, quem in pœnitentiæ exemplar  
statuunt, Arnoldus Abbas, Chrystosto-  
mus, aliique passim negatum feram sua-  
uem illum amarorem, quo in vulgaribus  
conuersionibus perfunduntur, qui con-  
uertuntur ad cor.

Itaque habemus in Latronis conuer-  
sione celebrationem Paschatis in secun-  
do mense dimissam, vt philosophatur  
Petrus Dam. <sup>b</sup> hoc est perfectum illum <sup>b serm. de</sup>  
pœnitentiæ actum quem auctor libri de <sup>S. Bonifac-</sup>  
<sup>cio.</sup>

a.c.17.

vera & falsa pœnitentia apud Augustinum<sup>a</sup> *conuersionem* appellat, contraponitque *uersioni*, qua à peccato quidem receditur, sed imperfectius. Passim perfectus ille actus vocatur *contritio*, metaphora petita ex corporea rei duræ comminutione in partes minutissimas; ita ut non possint fragmenta vsui esse, ut propheta de lagena cōfracta dixit. Sic enim per eiusmodi perfectum actum, siue cōcipiatur ex motiuo charitatis diuinæ, siue ex proximè exposito motiuo diuini iuris illibati retinendi aut reparādi, affectus ad peccatum planè excinditur: quod facit quidem actus ille imperfectior qui attritio dicitur, & ab autore libri de vera & falsa pœnitentia, *uersio* nominatur: sed minus perfectè id facit, quia est essentia despiciatoris, nec liberæ ab intuitu commodi proprii: quamuis quoad effectum excindendi effectum peccati, non sit inter eos actus nisi materialis diuersitas, qualis est inter conclusionem circulo aureo vel ferreo factam. Apud Græcos similem aliquam dissimilitudinem inter voces *ὑποκατάστασις* & *ἐπιστροφή* quibus eos actus exprimunt obseruauit S. Maxi

Maximus <sup>a</sup> Latronis itaque pœnitentia, a Centur.  
3. ex va-  
vils. rationem perfectæ contritionis alteru-  
tro modo proposito expositæ, habuit, &  
cùm esset actus efficax, inclusit saltem  
virtuale propositum vitandi peccata, per  
breue illud tempus vitæ residuæ. Non  
exigo formale propositum, quia illud  
propositum virtualiter in detestatione  
inclusum satis superque est ad contri-  
tionis perfectionem, præsertim cùm eius  
formaliter eliciendi recordatio animum  
non pulsat, vel cùm quis ratus id non es-  
se necessarium, aut etiam ob præcisas  
relabendi occasiones inane fore, non  
vult fatigare se in eo exercitio, sed vires  
animi vniuersas cõfert in robustam pec-  
cati detestationem: quod Latroni acci-  
disse, verisimilius est, asseritque Andreas  
à Vega. <sup>b</sup> Quamquam Bellarminus, <sup>c</sup> et b l. 13. in  
Conc. c. 21.  
c l. 2. de  
pœnit. c. 7.  
ad 6.  
d Catech.  
13. iam formale propositum, Latronis sancti  
pœnitentiæ non defuisse, contendit: nec  
abludit Cyrillus Hierosolym. <sup>d</sup> cùm ait,  
[vellet iustè agere Latro, sed venit  
mors.]

6. Ausim his ita constitutis, delinea-  
tionem aliquam & imaginem Sacra-  
menti pœnitentiæ, in Latronis conuer-

a serm 10.

sione agnoscere cum Gaufrido Vindocin. <sup>a</sup> Nam e tribus materialibus partibus Sacramentum illud compingentibus, detestatione, confessione, ac satisfactione, primam habemus. Postrema non est necesse vt adhibeatur formaliter, cum sit tantum pars integrans, neque tamen hic prorsus deest eius imago cum humilis cruciatuum perpassio in viatore animum in illis ad Dei nutum aptante, (quod fecit Latio,) rationem satisfactionis induat. Confessionem ingenuam & apertam, continet alloquium cum collega, cui dicit, *& nos quidem iuste, nam digna factis recipimus.* [ Vidisti (ait Chryostomus <sup>b</sup>) plenam confessionem, vidisti latronem in cruce suis renunciasse peccatis? Dic namque, ait, *tu iniquitates tuas prior, vt iustificeris.* Nullus impulit, nullus necessitate constrinxit, sed ipse sponte sua peccata publicabat, dicens. *Nos quidem iuste, digna enim iis qua fecimus passi sumus, iste autem nihil tale fecit: & postea ait, Memento mei in regno tuo.* Non est auius dicere, *memento mei*, nisi confessione, peccati sarcinam remisisset. Inspice quantum præstat confessio. Confessus est, &

b hom. 1. de  
cruce &  
Latrone.

para

paradisum patefecit, & totum confessus  
fiduciam meruit, vt regnum post latro-  
cinium postularet.] Tandem formam sa-  
cramenti, consecuta per Christum sum-  
mum sacerdotem absolutio repræsen-  
tat.

7. Quidni igitur instituendi post Chri-  
sti mortem sacramenti pœnitentiæ, ex-  
pressionem non rudem, in hoc facto an-  
tecessisse dixerim, vt quando Latronem,  
de Patrum sententia, omnes peccatores  
misericordiam adepturos exhibuisse, in-  
fra ostendemus, adumbraretur in eo fa-  
cto, quanam ratione ac via, Deus pecca-  
toribus resipiscentibus conciliari velit,  
& instante iam veritate, imago eius val-  
dè expressa proponeretur: Liqueet enim,  
longè expressiùs ac distinctiùs exhiberi  
in hoc facto pœnitentiæ sacramentum,  
quàm in illis olim symbolis huius Sacra-  
menti quæ vbique prostant, & in duo-  
bus minus vulgaribus; nempe inspectio-  
nis ænei serpentis contra serpentis mor-  
sum, vbi præsignatam peccati curatio-  
nem per peccati cognitionem & con-  
fessionem, tradit Eucherius. <sup>a</sup> Itém-  
que nudatæ in circumcissione partis  
illius

*a hom. 3. de  
Pasch. sub  
finem.*

illius, quæ habet quandam similitudinem cordis, & est pudenda. Fuisse enim eam nudationem, nostræ confessionis adumbrationem, notat Laurentius<sup>a</sup>.

Eam quam dico in facto Latronis adumbrationem, attigisse videtur Arnoldus Abbas,<sup>b</sup> alloquens sic S. Petrum. [Absens eras, & ministerij tui claves (quod pacè tua dixerim, ) modò non profers. Supplet vicem tuam summus Sacerdos, apertisque feris antiquis, latro primitiæ derelictorum, introducit (aperiente Christo, ) in regnum cœlorum.] Clariùs personatus Augustinus<sup>c</sup> eremitas alloquens, vbi etiam vt fucum faciliùs faceret, verba ex libro i. Augustini de origina animæ,<sup>d</sup> annumerauit. Pulchrè item his verbis Petrus Dam. [Septimum est Sacramentum Confessionis. Confessio, bonum quantum, vel quale sit, non est nostræ tenuitatis laudibus efferendum, cum præclara Patrum ingenia, multis eam insignierint documētis: Hęc est via communis ad Deum, fons tam iustis, quàm peccatoribus patens, qui criminum abundantiam abundantiore liquore deter

<sup>a</sup> l. 4 c. 17.

<sup>b</sup> tract. 2.  
de verbis  
Christi  
vltimis.

<sup>c</sup> serm. 30  
ad fratres  
in erem.

<sup>d</sup> cap. 9.  
e serm. 1.  
de dedic.  
Eccles.

dere  
stola  
redd  
Apo  
hoc  
subm  
Dan  
matu  
Latro  
lo, ac  
sum t  
ui ex  
8.  
pœni  
cti L  
ctuos  
affusi  
cti Ar  
chen  
ne in  
dem  
sed e  
ris m  
venia  
cem e  
tiam a  
gemu

detergit. Primam reddit innocentia  
stolam, & fugitium filium in paternos  
reducit amplexus. Ex hoc fonte, felices  
Apostoli lachrymæ profluxerunt: In  
hoc peccatricis fœminæ dæmonia sunt  
submersa: per hunc adulter, & homicida  
Dauid, Spiritu principali legitur confir-  
matus. In hoc felix ille volutatus est  
Latro, qui breui ponte, crucis de patibu-  
lo, ad Regnum, de supplicio in Paradi-  
sum translatus est, Consummatus in bre-  
ui expleuit tempora multa.]

8. Iuuat hoc loco attexere pio cuius  
pœnitenti paradigma; quo, exemplo San-  
cti Latronis peccata sua dereftetur fru-  
ctuose, & pectus suum his veluti stillis  
affusis emolliat. Hauriam de fonte San-  
cti Anastasij Sinaitæ Patriarchæ Antio-  
cheni<sup>a</sup> cuius hæc est oratio. [ Domine  
ne in ira tua corripias me. Dignus qui-  
dem ego omni castigatione, & pœna,  
sed cum castigabis, ne ira tua castigaue-  
ris me. Memini Latronem à te petiisse  
veniam, & obtinuisse, memini peccatri-  
cem ex animo accessisse, & ad pœniten-  
tiam adductam: memini Publicanum in-  
gemuisse, & iustificatum esse. At non  
sum

*a orat. in  
Psal. 6.*



sum ego similis illis. Non enim habeo  
 perpetuas lachrymas; non confessionem  
 veram; non ex imo corde gemitum; non  
 mundam animam: non ieiunium sincerum,  
 non fraternum amorem, non paupertatem  
 spiritualem, non assiduam pre-  
 cationem; non commiserationem, ut do-  
 leam de alienis incommodis, non com-  
 punctionem ut mihi condonetur; non  
 puritatem cogitationum; non propositum  
 Deo placens. Qua igitur fronte, qua li-  
 centia veniam postulabo? Frequenter te-  
 cum Domine de pœnitentia agenda pa-  
 ctum inii, sed fidem tibi datam fefelli:  
 Frequenter ante te in Ecclesia procido;  
 sed mox egressus in peccata incido. Fre-  
 quenter te mei misertum est; sed ego te  
 reieci: Frequenter me sustinuisti; sed ni-  
 hil me emendavi: Frequenter me erexi-  
 sti; sed ego rursus concidi: Quàm me va-  
 riis rebus instruxisti, & ego ingratus fui?  
 Quoties tu me exaudisti, & ego nolui ti-  
 bi auscultare? Quoties mihi consensisti,  
 & ego tibi nequaquam seruiui? Quàm  
 multis me tu rebus honorasti, & ego te  
 inhonoravi? Quoties peccantem me,  
 tanquam pater hortatus es: tanquam bo-  
 nus

nus  
 tus.  
 cu  
 tan  
 pan  
 Ne  
 sum  
 quo  
 exe  
 ro v  
 enir  
 mei  
 ipfu  
 fudi  
 con  
 ea L  
 la g  
 gni  
 Ne  
 tua  
 rum  
 uer  
 frug  
 men  
 cate  
 agar  
 tiam

nus tolerasti, tanquam filium auscultatus es, tanquam vnum è liberis tuis allocutus es, tanquam pater admonuisti, tanquam paruulum aduocasti, vlnas expandisti, lapsum tenuisti, ac mihi dixisti: Ne metue, erigere; rursus consiste, rursus age, rursus ne metue: non persequor te, non auerfor, nõ increpo te, non execror opus quod formaui, non obduro viscera mea erga filium meum. Nec enim odisse possum hominem, quem meis ipse manibus effinxi, pro quo me ipsum depressi, pro quo sanguinẽ meum fudi. Quomodo non suscipiam ad me conuersum, mihi accedentem? Propterea Domine, cum innata tibi sit, quæ nulla gratitudine compensari potest benignitatis abyssus, & tolerantia pelagus, Ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripas me: sed iterum atque iterum, leni in me esto animo. Ne properaueris excindere me, vt ficum illam infrugiferam; sed tanquam bonus & clemens Dominus, etiam hoc anno præter cæteros relinque me; vt pœnitentiam agam. Ne tædeat te ferre meam pigritiam, atque segnitiam; nec abripias me  
impa

imparatum. Ne aggrediaris me, qui lampadem meam non accendi; ne me aggrediaris carentem veste nuptiali: ne nudam meam animam infamie nota signatam, tribunali tuo stiteris. Ne me aggrediaris, interea dum nihil habeo quod tibi offeram; sed patiens esto; exspecta: benignè mecum age: misereat te mei pauperis, nudi, socordis, inopis, impudici, fordidi, ingrati, inhumani, obdurati, damnati, qui nec vultum ostendere, nec liberius eloqui, nec excusare me possum, mei te misereat indigni omnis humanitatis, indigni cœli & terræ, sed digni omnis pœnæ, tormenti atque supplicij.

9. Satis de principali illo Iustitiæ actus quo Latio, quæ sunt Dei, Deo reddere per pœnitentiã sategit. Nam quòd eum actum de gradu deiiciunt nonnulli, eique veræ iustitiæ rationem abrogat non sunt audiendi, vt alibi monstratum est. Suppetit autem præterea alius iustitiæ actus, inferioris quidem notæ, sed tamen minus ambiguus, quem attigi superius, cum dixi, Latronè perpeffione supplicij irrogati, atque voluisse ius humanum. Quamuis enim qui delinquit, ius  
non

non  
in R  
pœ  
quin  
fitar  
velit  
viol  
quo  
fona  
ratio  
cit in  
Itaq  
adm  
rum  
iustit  
tè e  
Nos q  
quib  
Chri  
mus  
scribit  
ne fe  
minu  
nitat  
quoc  
iustit  
rat A

non habeat subeundi pœnam, tamen est in Republica eiusque administris, ius pœnam inferendi ei qui scelere se inquinauerit, eamq; pœnam sceleri repositam debet reus humiliter excipere, nisi velit nouam sibi labem contumaciæ & violati iuris publici illinere; præter ius quod est in priuato, vt per publicã personam, sarciri sibi ius suum poscat. Ad rationem autem veri actus iustitiæ, sufficit interuenire alicundè ius ac debitum. Itaque volitio illa qua Latro supplicium admisit, vt iuri Reipublicæ, aut priuatorum quos læserat fieret satis, verus actus iustitiæ fuit. Insinuant, vel potius aperte exprimunt actum illum, ea verba. *Nos quidem iuste, nam digna factis recipimus:* quibus si addas reliquam sententiã qua Christi innocentia celebratur habebimus delineationem aliquam iustitiæ distributiue; quæ inter plures proportionè seruata ad cuiusque dignitatem, plus minusve è bonis cõmunibus & indemnitate à grauaminibus tribuit. Nam eam quoque indemnitate, inter bona per iustitiã distributiã partiẽda, numerat Aristoteles <sup>a</sup> & S. Thomas. <sup>b</sup> Quare

<sup>a</sup> 9. *Ethic.*  
<sup>b</sup> *ibidem*

adumbratur in ea Latronis sententia munus iustitiæ distributiue, quæ erat altera primaria portio, Iustitiæ simpliciter dictæ, subiecta.

Itaque iure Galfridus Monachus tractans illud Pauli, *Christus factus est nobis à Deo Patre sapiëntia, & iustitia, & sanctificatio, & redemptio*, ostendit his quas indicaui viis, Latronem vniuersam iustitiæ formam exhibuisse. Verba Galfridi <sup>a</sup> sunt. [Qui factus est nobis à Deo Patre sapiëntia, & iustitia, & sanctificatio, & redemptio. Hæc quatuor vnusquisq; nostrum debet habere in se: Sanctificationem in contritione cordis, Sapientiam in confessione oris, Iustitiam in sanctificatione operis, Redemptionem in consummatione virtutis. Qui enim perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Hæc quatuor habuit Latio, qui in cruce Christum confessus est: habuit sapientiam; quia per fidem illuminatus, tunc Christum Deum esse cognouit, quando cum omnes discipuli reliquerunt: habuit iustitiam; quia alterum latronem blasphemantem, per charitatem corripuit, & seipsum per pœnitentiam accusauit, & Christi

*a refertur  
in Allego.  
noui Te-  
stam. per  
Tilmanum  
editus pag.  
554.*

Christi innocentiam fideliter prædica-  
uit. Hanc enim triplicem portionem ius-  
titia, sonant verba Latronis. Ait enim  
ad alterum, *Nectu times Deum, qui in eadem  
damnatione es?* Ecce correptio per piete-  
tem erga proximum. *Et nos quidem iuste*  
(inquit) *nam digna factis recipimus.* Ecce  
cognitio culpæ per pœnitentiam. *Hic ve-  
rò nihil mali gessit;* ecce prædicatio inno-  
centiæ Christi. Habuit sanctificatio-  
nem, quia per fidem, & dilectionem,  
Christum orauit dicens: *Memento mei Do-  
mine dum veneris in regnum tuum.* Habuit  
participium redemptionis; sicut Domi-  
nus ait: *Amen dico tibi, quia hodie mecum  
eris in paradiso.]*

10. Pergo ad potestatiuas iustitiæ par-  
tes Latronis conuersionem exornantes;  
quas inter, eminet Religio: hæc enim vt  
Clemens Alex. <sup>a 2. Strom.</sup> rectè dixit, verticem <sup>s. 7.</sup>  
summum dignitatis inter virtutes occu-  
pauit. Eius actus varij sunt, cum externi  
tum interni, Vñ nobis familiarissimum,  
æquè ac necessariū, attingo, orationem  
nimirum. Hæc enim est, quam finem &  
culmè omnium honestorū actuum pro-  
nunciat Cassianus <sup>b collat. 9.</sup> Per orationē omnes <sup>s. 2.</sup>

a *serm. 15*  
*de verb*  
*Apost*  
*b collat.*  
*10. c. 11.*

nos velut mendici , vt S. Augustinus & Cassianus<sup>a</sup> considerant, ante ianuã magni Patris familias stamus, rogantes vt pro sua benignitate aperiat manũ suam, & animam simul ac corpus nostrum benedictione impleat. Sux itaque egestatis probẽ conscius Latro , orationem contextiit, quã rectã orationis ideam rectẽ quis dixerit. Oravit enim iis omnibus conditionibus adhibitis , quẽs orationem conuestiendam, ex Christi institutione, accepimus, siue orationis obiectum , siue orandi formam ac modum , siue orantis dispositionem, attendamus.

*them. 1. de*  
*latrone.*

Oravit in primis , pro æterna salute adipiscenda. Et quanquam immani cruciatu vrgeretur ad extremum halitum efflandum, nõ tamen vel exsolutionem à supplicio , vel dolorum mitigationem poposcit, sed oblitus præsentũ, ad æterna suspiratit. [ Deuotione fidei, ( ait S. Maximus ) tam repente mutatus est, vt præsentem pœnam despiceret, ac de futura veniam precaretur, & magis crederet vtile sibi esse de eterno iudicio petere, quã de temporali supplicio postula

ftulare. Reminiscēs enim scelerum suorum, & pœnitudinem gerens, plus incipit dolere quod sperat, quàm sentire quod patitur. Põtuìt enim nisi de futuris amplius cogitasset, qui in Christum semel crediderat, de præfenti magis supplicio deprecari.]

II. Deficiunt hac in parte non pauci inter orandum, quos non pudet corpori & præfentibus immerfos Deum alia rogare, quàm Deum ipsum, vel quæ adducunt ad Deum. [Quid charum autem petit à Deo (ait S. Augustinus<sup>a</sup>) cui viluit a *ferm.*  
Deus? Huiusmodi sunt quos idem S. P. <sup>233 de</sup>  
alibi frequenter, & pulcherrimè in Psal. <sup>temp.</sup>  
30. <sup>b</sup> infectatur eo nomine quòd Deum <sup>b conc. 3.</sup>  
non inuocent, sed lucrum aut escam quam captant: Reipsa autem Deum aduocet, vt facinoribus adiutor adsit, quod genus præcantum, ipsi quoque Ethnici, Deo iniurium cēsuerunt. Testatur enim Clemens Alex. <sup>c</sup> in Pythagoreorum in- <sup>c 4 Strom.</sup>  
stitutis illud fuisse, orandum esse alta vo- <sup>607.</sup>  
ce: non quòd Deum furdastrum arbitrentur, sed quòd nihil vellent à Deo petere, quod inaudiri ab hominibus erubescerent. Cuiusmodi sunt multorum



pessima vota. Mitiùs ineptiunt, qui cum  
 possent Deum pretiosa & magna dona  
 rogare, poscunt res nihili, aut aliquid mi-  
 nutum, tametsi non malum. Quo in ge-  
 nese Rupertus, <sup>a</sup> Salomonem insimulat,  
 qui data à Deo optione petendi quod  
 vellet, non petiit Deum videre vt Moy-  
 ses; nõ aliquid cœleste, sed cor docile: id  
 est aptũ docere ac regere alios. Ea enim  
 est vis vocis *docile*, passionem licet, sonã-  
 tis: qua ratione *speciem intelligibilem* dici-  
 mus, non quæ intelligatur ipsa, sed quæ  
 ad intelligendum armet porentiam. Pro-  
 inde ineptiuisse Salomõ Ruperto visus,  
 de poscens sibi rem friuolam, præ longè  
 eminentioribus, quarum potestas fiebat  
 ab eo, cui omnia æquè expedita sunt at-  
 que facilia. Sapientior itaque, mortalium  
 sapientissimo, Latio, erudente Deo per-  
 tæsus fluxorum omnium, suspirauit ad  
 æterna, & ad ea trãsiit desiderio, vt opti-  
 mē expendit S. Ambrosius <sup>b</sup> ad illud,  
*transiuit & ecce non erat*, monstrans Latio-  
 nem exemplo Moysis qui Exodi 4. dixit,  
*transiens videbo*, & sponsæ cui in canti-  
 cis dicitur, *transibis & pertransibis*,  
*pertransisse materialia*, & in æternis,  
 petiitio

d l. 4. de  
 victoria  
 verbi Dei  
 c. 24.

b in Psal.  
 36.

petitionis pedem fixisse.

12. Iam modus orandi, quàm demissus, & modestiè ac subiectionis ad Christi voluntatem refertus? Non præscribit beneficentissimo muneratori quod tribuat; sed confusus de Domini benignitate & charitate, illud dumtaxat precatur, dignetur vt miseri meminisse: Nec commendat fidem suam, ac merita, qui omnibus furentibus & bacchantibus solus sapiat, solus deferat honorem ei qui est opprobrium hominum & abiectio plebis: sed præcisè ac simpliciter explicat petitionem suam, reliqua Domini charitati permittit. Vt cadat planè in eum commendatio qua D. Augustinus<sup>a</sup> prosequitur Marthæ & Mariæ pro Lazaro fratre petitionem; si tamen petitionem, & non potius suggestionem dumtaxat, incommodi quo languens Lazarus vrgebatur. Illud enim dumtaxat significarunt Domino. *Domine, ecce quem amas infirmatur* In quæ verba ita D. Augustinus. [Nō dixerunt, Veri: amanti enim tantummodò nunciandum fuit. Non ausæ sunt dicere, ibi iube & hîc fiet: Cur enim non & istæ, si fides; illius Centurionis indè

*a tract. 49.  
in Ioh.*

laudatur? ait enim, *non sum dignus ut intres sub lectum meum, sed tantum dic verbo, & sanabitur puer meus*: Nihil horum istæ, sed tantummodo, *Domine, ecce quem amas infirmatur*: Sufficit enim, ut noueris; non enim amas & deseris.]

<sup>a orat. 24.</sup> Celebrat matrem filiorum Zebedæi, Basilius Seleuciæ<sup>a</sup> quòd pro filiis Christum adiens, sub tempus passionis, & sub sermonem Christi de cruce & morte, regnum illis expetierit: Qua in parte, summam ab ea fidem proditam contendit, quòd ab homine summum supplicium sibi mox adendum profitète, talia tantæque petierit, & voces (ut ait,) Sancti huius Latronis anteuerberit, postulās ipsa quoque pro regno. Sed pace tanti viri dixerim, ut cætera dissimulentur, ingens tamen in petendi modo ac forma fuisse discrimen. Latro namque solam sui recordationem postulat, cætera permittit Christo. Mulier primarias sedes determinat, & quid liberis suis obtingere velit, ipsa præscribit. Sic & tu dicito, ait Chrysostomus<sup>b</sup> [*Domine noli quæ apparent scelera mea sed absconditam fidem spectare, & memento mei cum veneris*

<sup>b orat. de caco.</sup>

*Virtutes morales infusa S. Latr. 397*  
in regnum tuum ] Nihil præscribens opti-  
mo Domino, tantum tui memoriam po-  
sce. Quæ non eò spectant, vt determi-  
nata petitio bonorum æternorum sit im-  
probanda; sed vt eximia S. Latronis in  
orando indifferentia celebretur.

13. Denique orâtiſ dispositio ea fuit,  
qua meliorem & exquisitiorem vix ef-  
ſingas. Certè S. Bernardinus, <sup>a</sup> negat in  
Scriptura vniuerſa reperiri par exem-  
plum peccatoris qui [talibus, tamque ef-  
ficacibus, & tam ſubſtantialibus verbis,  
gratiam diuinam popoſcerit.] Sigillatim  
S. Bernardus, aut quiuis alius apud eum  
autor, poſt celebratam Latronis confeſ-  
ſionem, ſubdit de eius precatone. [Orat.  
verò in fide, & ſpe, & charitate; dicens,  
*Memento mei Domine, dum veneris in re-  
gnum tuum.* Credit profectò in eũ, quem  
Dominum, & Regem appellat. Quis au-  
tem petit hoc quod non ſperat? Amat  
verò eum, cui coniungi deſiderat. Quid  
tali Oratori, ille bonus pater negaret, qui  
eum incitauerat vt rogaret, præſertim  
dum in ſede ſponſali die nuptiali ſede-  
ret.]

Humilitatem qua petitionem condi-

*a Tom. 4.  
ſerm. 45. de  
amore an-  
guſtiſo.*

*b tract. in  
illud ego  
ſum viciſ  
vera c. 9.*

uit, nemo non agnoscit, & infra obiter attingam. Est autem condimentum illud ad conciliandum orationi saporem, tanti momenti, ut contendat S. Chrysostom.

a in psal.  
4. ad v. 2.

<sup>a</sup> licet peccator sit qui precatur, si tamen cum humilitate precetur, magna omnino posse efficere. Ac viceversa iustum, si arrogantiam petitioni immisceat, spe cafurum. Vnum præterea aduerto à Latrone seruatum, priusquam petitione conciperet, quod SS. Patres ei qui ad adorandum accingitur, commendatissimum cupiunt; nempe [ut vita (Nysseni verba

b orat. 5 in  
erat. 100  
min.  
c in psalm.  
62.

sunt) <sup>b</sup> sit aduocata atque patrona orationis.] Ideoque S. Augustinus <sup>c</sup> ad illud sic benedicam te in vita mea, ait, manus nostras non confusum iri, cum sustollentur ad Deum, si in bonis actibus præexercantur, ideoque præceptum esse, ut sublatis manibus oremus; quod manus elatae, recordationem ingerant operum. Id quod, etiam S. Chrysostomus admo-

d in psal.  
140.

nuit ad illud, <sup>d</sup> *elevatio manuum mearum*, addens illam manuum sublationem, ex diuina institutione ideo factam. Hoc ergo à Latrone seruatum obseruat Chrysostomus, <sup>e</sup> aduertens, eum petitioni

e hom. 1. de  
cruce &  
Latrone.

præ

præ  
quod  
vita  
stitu  
eius  
gati  
tis  
Chr  
dum  
cum  
quan  
14  
orat  
Latr  
Dro  
te co  
Qui  
neris  
gna  
tūris  
ce de  
quid  
cupi  
scio  
pieri  
hum  
potu

præmisisse confessionem peccatorum, quo eam sarcinam abiicit, & anteriori vitæ nuntium remisit. Idem Latronis institutum ex Luca discimus, qui non prius eius petitionem memorat quam obiurationem blasphemi. Itaque eo charitatis opere erga impium, & ea innocenti Christi apologia, præparauit se ad orandum, effecitque vt idoneus esset qui, vt cum Ambrosio loquar, <sup>a</sup>*pingue hoc, & tan-* a l. 2. de Cain. c. 6.  
*quam ad spale* precationis genus funderet.

14. Præcipuas quasque virtutes hanc oratione subyexisse, & idcirco per eam Latronem iustum euasisse, ita docet Drogo. <sup>b</sup> Latro fuerat quâdo latebat ante confessione, Iustus autem post oratione: b de sar. Dom. pass.  
Quid enim orauit? *Memento mei dum ueneris in regnum tuum.* Ô magna fides, Ô magna spes, Ô magna charitas! Orat pro futuris, non presentibus; non vult de Cruce deponi, sed in regno Christi reponi; quid enim est aliud hoc dicere, quam cupio dissolui, & cum Christo esse? Nescio quid Paulus magis isto Latrone cupierit. Memento mei! Ô cor contritum & humiliatum! Quid minus, vel humilius potuit rogare, quam vt sui memor esset.]  
Quod

Quod si lingua benè orantis, plectrum est numerosè ac modulatè insonans, & vniuersum cœleste theatrum lætitia afficiens, cuius melos Angeli magno cum silentio excipiunt, & postquàm cessaerit applaudentes, laudantes, admirantes, celebrant, (verba sunt S. Chrysofomi<sup>a</sup>) quem dicemus à beatis illis spiritibus excitatum plausum ad latronis orationem, omnibus numeris absolutam, & vndecumque concinnam?

¶ 15. Et erat tamen, (quod non videtur prætermittendum,) ea orantis Latronis corporea dispositio, quæ non admodum commodaret oranti. Clavis enim pedes manûsque terebrantibus, pendens inter immanes angores, precabatur non secus ac si in templo foret, vt S. Athanasius<sup>b</sup> animaduertit. Vnde S. Basilius<sup>c</sup> & Chrysofomus<sup>d</sup> rectè inferunt, ad orandum, non locum, aut corporis statum, sed animum quærî. Sed quod hoc vtilissimum monitum alibi ab eodem S. Chrysofomo orationem Annæ excutiente, egregiè tradatur,<sup>e</sup> nec Latronis dumtaxat, sed aliorum præterea multorû Sæctorum exemplis firmetur, placet partem dissertationis

*a in psal.  
4. ad v. 2.*

*b serm. in  
parasc.  
c in ex  
hort. ad  
bapt.  
d tomo 6.  
Oracolat.  
serm. de  
Chaman.  
e hom. 4. de  
fide Annæ.  
sub finem.*

nis  
re, e  
dan  
exc  
do,  
æde  
tem  
mag  
afflu  
diuin  
Iuda  
cere  
indig  
temp  
ligna  
pto c  
preco  
cum  
& cu  
& alt  
fueri  
mod  
cus, a  
genu  
nus a  
affera  
preca

nis ab eo in hanc rem habitæ, adscribe-  
re, etiam si paulò longiorem. Prolixitatis  
damnum, pietas & utilitas pensabit. [Ne  
excusationes quæramus (inquit) dicen-  
do, non esse propinquam precationis  
ædem. Nos enim ipsos si sobrij fuerimus,  
templa faciet Diuini gratia Spiritus, vt  
magna vndique nobis precandi facultas  
affluat. Neque enim talis est apud nos  
diuinus cultus, qualis quondam apud  
Iudæos erat, multum habēs sensibilibus  
ceremoniarum, multaque operatione  
indigens. Illic precaturum oportebat ad  
templum ascenderè, turturem emere,  
ligna, & ignem ad manus habere, arre-  
pto cultro altari assistere, aliisque multa  
precepta perficere, hęc nihil tale: sed vbi-  
cumque fueris, præstò tibi est & altare,  
& culter, & victima. Tu ipse, & sacerdos,  
& altare, & victima es, vbi cumque enim  
fueris, potes erigere altare, si sobriam  
modò voluntatem afferas: nec te aut lo-  
cus, aut tempus impedit, sed etiam si nec  
genua flectas, nec pectus pulses, nec ma-  
nus ad cœlum tendas, si mentem solùm  
afferat feruidam, nihil tibi ad absolutam  
precationem deerit. Licet etiam mulieri  
colum



colum tenenti, aut telam texenti, suspi-  
 cere in cœlum, ac ardenti pectore Deum  
 inuocare. Licet etiam viro in foro ver-  
 fanti, aut iter facienti, attentè precari: al-  
 teri itidem in officina sedenti, ac coria  
 suenti, animam ad Dominum erigere.  
 Licet seruo obsonanti, ac sursum, deor-  
 sum cursitanti, vel in culina, si non va-  
 eet adire Ecclesiam, precationem inten-  
 tam ex imo pectore ciere. Non pudet lo-  
 ci Deum. Vnum postulat, mentem fer-  
 uentem, animamque modestam. Et vt  
 scias, quòd non habitu corporis, aut lo-  
 corum temporumve opportunitate sit  
 opus, sed animo probo, & excitato; Pau-  
 lus supinus in carcere iacens, non ere-  
 ctus stans, ( neque enim compes lignea  
 permittebat, ) quoniam magna alacrita-  
 te precabatur, iacens carcerem concuf-  
 fit, eiusque fundamenta vacillare fecit,  
 & optionem terruit, ac mox initiatum ad  
 mysteria nostra perduxit. Rursum Eze-  
 chias ille, non erectus stans, neque geni-  
 bus flexis, sed supinus in lecto cubas per  
 infirmitatem, versa ad parietem facie,  
 quoniam ardentè, & humiliter Deum  
 inuocauit; sententiam aduersus se latam  
 reuo-

reuocauit, magnamq; sibi gratiam conciliauit, & insuper in pristinam restitutus est sanitatem. Nec solum magnis, & sanctis viris hoc contigisse videas, sed malis etiam. Nam & Latro ille non stans in oratorio, aut genua flectens, sed in cruce distensus, paucis verbis cœlorum regnum impetrauit. Alius in locum cœnosum coniectus, alius in fouea bestis obiectus, alius ceti aluo seclusus, inuocato Deo mala instantia discusserrunt, diuinamque sibi conciliarunt beneuolentiam. Hoc sermone hortor, vt continuè frequentis Ecclesias, & domi cum magna quiete precemini, per otium genua flectentes, manusque attollentes. Quod si tempus, aut locus nos in multitudine hominum deprehendat, non est ob hoc à consuetis orationibus cessandum, sed ita vt vestram charitatem monui, precamini, & inuocate Deum, certi nihilominus tali precatatione optata vos impetraturos.] Video latiùs diffusam nostram hanc vnus Iustitiæ appêdicis iu Larrone considerationem. Quanquam neque vniversus eius ambitus decursus est. Cuiusmodi enim fuit is eius partus qui adoratione

tione continetur, & laudatione Domini voluntaria & libera?

16. Reliquas virtutes plerasque in eius conuersione micantes, per Satyrā tantum attingo. Immensus quippe forem, si sigillatim ac diligenter persequi vellem, quæ eius in Christum gratitudo, quam Chrysostomus nominatim suspicit: <sup>a</sup> quæ in Deum liberalitas, qua ut S. Gregorium notasse supra retuli, <sup>b</sup> quicquid illi pendenti ac confixo residuum fuit, supplex ac deuotissimus obtulit, cor & linguam: Quæ item affabilitas in collegam blasphemum, omnibus maledictis & probris configi dignissimum: Quæ veritas in sincera nequitia ac scelerum confessione. Sed malo in S. Latronis plerisque virtutibus excutiendis indiligentia, quam in omnibus diffusè prosequendis, verbositatis notari. Itaque cæteris resectis, quod huius pensu reliquum est, breuiter absoluo.

Extrema supersunt inter virtutes morales, quæ circa passiones occupantur: Fortitudo scilicet & Tēperantia. Vtriusque plurimæ sunt propagines; Itaque delectū adhibebimus. Fortitudinis vniuersa

<sup>a</sup> hom. 55.  
in Genes.

<sup>b</sup> 18. mor.  
c. 25.

uerfa ratio munere duplici continetur,  
patiendi videlicet, quod nobilius est, ac  
aggrediendi. Patientiam viam vitæ, re-  
gni viam, viam ciuitatis habitaculi,  
agnouit & adamauit Latro iuxta S. Ber-  
nardum,<sup>a</sup> qui ait Latronē cūm aduentē  
in regnum per tormenta Christum vi-  
disset, peruenisse ipsum quoque comp-  
pendiosa via ad regni fœlicitatem. Iu-  
stum enim supplicium sceleribus repen-  
sum, honestauit decore patientiæ, & il-  
lucente sibi cœlesti Sole, agnouit quan-  
tum bonum, quàmque fructuosum ef-  
set, excipere patienter præsentem cru-  
ciatum. Non ita collega, qui rabie præ-  
doloribus percitus, apumasiactabat in  
cœlum, & Christum à quo nullum vn-  
quam sustinuerat incommodum, conui-  
tiis lacerabat; imbecillitatis insimulans;  
qui cūm se Dei electum venditasset, ne-  
quiuiisset tamen se cruci subducere, ea-  
dēmq; infœlici sorte esset, qua latro-  
nes, in qua diffundere liberationis bene-  
ficium oportuisset, si ea calamitas op-  
pressisset volentem, & non impotentem  
ad eam declinandam vel auertendam.  
Hic est improborū in ærumnis genius.

*a serm. i. in  
ram. palm.*

Quare eos Deus plerúmque secundò  
perdit iuxta S. Iudam, & induuntur sicut  
Diploide confusione sua, id est interpre-  
te D. Gregorio. <sup>a</sup> [Et temporali & per-  
petua animaduersione feriuntur. Solos  
quippe pœna à supplicio liberat, quos  
immutat. Nam quos pœsentia mala non  
corrigit, ad sequentia perducunt.

17. Non ita qui se legitimam Dei pro-  
lem agnoscunt, & idcirco flagellis eru-  
diri non fastidiunt. Petra eis fundit riuos  
olei, vt de Iobo dixit Rich. Victor. <sup>b</sup> &  
quod idem de S. Stephano scitè dixit, <sup>c</sup>  
*sugunt mel de petra alcúmque de saxo duris-  
simo.* Ita planè S. Latro æquanimiter su-  
stinens repositum sceleribus suis crucia-  
tum, sementem gloriae & virtutis mate-  
riam effecit, quod alter latro in æterni  
supplicij augmentum vertit. Sed nimi-  
rum iuxta D. Augustinum de bonis ma-  
lisque pariter afflictis agentem, <sup>d</sup> [non  
idedò ipsi distincti non sunt, quia di-  
stinctu nō est quod vtriq; perpeffi sunt.  
Manet etiã dissimilitudo passorū, etiam  
in similitudine passionū, & licet sub eo-  
dem tormento, non est idem virtus, &  
vitium. Nam sicut sub vno igne aurum  
rutilat

a 2. mor. c.

33.

b de exter  
min. malit

3. c. 9.

c ibidem c.

34.

e l. x. de ci

uit. Dei c.

8.

rutilat, palea fumat, & sub eadem tribula stipulę cōminuuntur, frumenta purgantur; nec ideò cum oleo amurea confunditur, quia eodem præli pondere exprimitur: Ita vna eademque vis irruens, bonos probat, purificat, eliquat: malos dānat, vastat, exterminat. Vnde in eadē affictione, mali Deum detestantur, atque blasphemant; boni autem precantur, & laudant. Tantum interest, non qualia, sed qualis quisque patiatur; Nam pari motu exagitatum & exhalat horribiliter cœnum, & suauiter fragrat vnguētum.]

Alteram fortitudinis functionem, quæ in audendo sita est, notare possumus in libera focij blasphemantis obiurgatione, coram Iudeorum non vulgo tantum, sed etiam primoribus politici & Ecclesiastici ordinis, quos ad subitam Latronis pro Christo apologiam & regni eius confessionem infremuisse, & intentatis minis, ac insanię exprobratione, reuocare à coeptis Latronem tentasse, nemo dubitarit. Itaq; poterat & ipse illud Psal- tis de se usurpare. Loquebar *de testimoniis tuis in conspectu regum*, id est magnatum & principum populi, & *non confundebar.*

Et illud. *Respondebo exprobrantibus mihi  
verbum*, quo te celebraui, & Deum ac  
Messiam agnoui coram immensa multi-  
tudine ea in verba, & super speravi. Quā-  
 a l. 7. belli  
 6. 17. tum enim ex Iosephi oratione <sup>a</sup> collige-  
 re licet, erat ea multitudo propè innu-  
 merabilis. Scribit enim Iosephus, Ce-  
 stium Gallum Syriae praesidem, ut de re-  
 rum Iudaicarum statu Neronem doce-  
 ret, curasse per Pontifices iniri numerum  
 hostiarum quæ per Paschæ tempus ab  
 hora nona usque ad undecimam cade-  
 bantur, posteaque singulae per contu-  
 bernia diuidebatur. Ait ergo hostiarum  
 ducēta quinquaginta sex millia & quin-  
 genta numerata esse. Cū autem in sin-  
 gulis contuberniis decem minimum vi-  
 ri epularentur; Sæpè etiam viceni con-  
 uenirent, attributis cuilibet contuber-  
 nio epulonibus decem, deprehenduntur  
 congregata Hierosolymis ad Paschalem  
 solemnitatem, vicies septies cetera mil-  
 lia hominū purorum atque sanctorum,  
 non numeratis leprosis & immundis, aut  
 mulieribus menstruatīs, ac alienigenis  
 aliisque legali aliqua labe sordentibus,  
 qui sacrorum participatione arceban-  
 tur.

tit. En quo assurgeret summa subductis  
conuiuiarum personis iuxta infimum nu-  
merum, vt notat Ioannes Boudinius <sup>a</sup>. *a. I. de v. tri-  
phi clarita-  
te & glo-  
ria c. 5.*  
Quod si singulis conuiujs epulares vi-  
ginti assignentur, inueniamus quinquagesies & quater cetera virorum millia.  
Vel si media via ineatur, & quindecim  
conuiuæ in singulas hostias numerentur,  
existent quadragesies centena & quinquaginta virorum millia. Tot ferè  
quot recensita esse Romanorum ciuium  
capita, Augusto regnate, prodit in Chronico  
Eusebius. Nam numerata dumtaxat tunc ait  
quadragesies octena & centum hominum  
millia. Hunc numerum Iudæorum ad Paschale  
festum conuenientium, confirmat, quod idem  
Iosephus in Hierosolymitana clade periisse  
testatur, vndecies centena hominum  
millia; abducta verò in captiuitatem nonaginta  
septem millia. At Eusebius <sup>b</sup> tri- *b. 3. list. 6.*  
cies centena hominum millia Hierosolymis  
obsessa & inclusa scribit, vt liquidò  
appareat *mendaciorum loquacissimum iure*  
à Tertulliano <sup>c</sup> audire Tacitum, qui ob- *c. in apo-  
log.*  
sessos omnis ætatis non transcendisse  
sexcenta millia affirmat.



18. Coram huiusmodi concione, S. Latro Christum prædicare, eumque Messiam & Deum profiteri non extimuit. Vnde quia accepta virtute ex alto, bonam hanc confessionem coram tanto populo edidit S. Latro, nihil vetat quo minus ad eum aptemus illud Dei ad Ieremiam. <sup>a c. 1.</sup> *'Dedi te hodie in <sup>a</sup> ciuitatem munitam, & in columnam ferream, & in murum arcum super omnem terram, Regibus Iuda, principibus eius, & sacerdotibus, & populo terra* Et alibi. <sup>b c. 6.</sup> *<sup>a</sup> Probatorem dedi te in populo meo robustum, & scies, & probabis viam eorum. Omnes isti principes declinantes, ambulantes fraudulentem as, & ferrum: Vniuersi corrupti sunt.]* Nusquam id verius quam tempore acti in crucem Christi. Tunc enim inter Iudæos qui rectus habebatur, erat quasi paliurus aut spina de sepe. Itaque opportunè prouisus eis à Deo, probator iste, & bellator fortis pro Christo stans, liberèq; eius innocentiam, & diuinitatē contestās. Mihi quidem parrhisia illa non modicum in Latrone specimen fortitudinis videtur. Nam quamuis Latro Iudæis videatur pepercisse, quia eorum improbitatem directè non confixit, nec legitur eos

eos barbariei & parricidalis immanitatis arguisse; indirectè tamen (quod Gaufridus Vindocin. <sup>a</sup> rectè vidit,) ac veluti <sup>a serm de Latrone.</sup> ex obliquo, satis illas pupugit ea increpatione, qua corripuit collegam, cuius eadem quæ Iudæorum voces erant, vt impossibile planè esset eas in Latrone collega reprehendere, in Iudæis intactas velle. Itaque Chrysostomus <sup>b</sup> ita de hac <sup>b hom. in Parasc.</sup> fortitudine disserit. [ Cùm aspiceret illum crucifixum, condemnatum, populum infrà conuiciantem, grandi voce vociferantem; sed tamen nihil horum illum transuersum egit, aut à cõueniente 'existimatione abduxit: sed & alterum latronem grauiter increpat, his ad illum verbis vsus. *Neque tu times Deum.* Vidisti libertatem Latronis. Vidisti quomodo neque in cruce artis suæ obliuiscitur, sed per ipsam confessionem prædatur regnum. *Neque tu times Deum,* inquit; Vidisti libertatem in cruce. Vidisti philosophiam. Vidisti reuerentiã. Quòd enim sibi præsens fuerit, quòd de statu mentis non deiectus, & si clavis affixus, immensòsque cruciatus ex clavis ortos perpeffus, an non eum admirari æquum

est, ob tam generosam animi constantiam.] Pulchrè item de eadem Latronis generositate ac fortitudine, in Christi innocentia contestanda, Gaufridus, [Eo tēpore venit ad fidem, quo Petrus fidem deseruit: & quam Apostolus perdiderat, hanc die sequenti latro inuenit. Ad vocem ancillæ primus pastor Ecclesiæ illum se nosse negat, quem voce publica Latro prædicat: & quem princeps Apostolicæ electionis, se etiam hominem nosse diffitetur, hunc Deum esse Latro, manifestè, & piè confitetur. Tota illa beatorum Apostolorum electio, relicto Domino perturbatur, & fugit: Latro inter sæuientes Iudæos manet intrepidus; Christum asserit innocentem, & se reum publicè dicere non erubescit, nec suum confiteri reatum.]

19. In subiectis Temperantiæ partibus, palmaris omnique encomio superior est humilitas, quam verè Christi virtutem indigitauit Augustinus. Vt propterea Richard. Victor<sup>3</sup> contendat, omnem illum qui Christum amat, humilitatis item amore flagrare oportere. Apud Deum verò tanti est hæc virtutum medulla,

ac 14 in  
Cant. in f

dulla  
nitas  
mar  
faci  
sius,  
fosto  
matr  
git, e  
tres i  
gnati  
dere  
ac pro  
ad ca  
diuim  
humi  
ac co  
iter, q  
Ho  
dicar  
cat S.  
quo q  
tum fa  
ne fue  
sentia  
simè à  
possibi  
fixis in

dulla, ipsiusque adeò virginitatis virginitas, nomenclatore Fulgentio, vt ne martyrium quidem quod apex videtur facinorum, & quo nihil apparet gloriosius, ad eius decus accedat. Quod Chrysostomus homilia quadam de petitione matris filiorum Zebedæi, <sup>a</sup> acutè colligit, ex eo quòd Christus per ambos fratres interpellatus vt suprema loca cognatis suis destinaret, adactos vt responderent posse se calicem Domini bibere, ac pro eo morte defungi, docet quæ via ad captationem summorum illorum graduum ineunda sit, subiuncta doctrina de humilitatis studio; quasi hoc sit certius ac compendiosius ad illum verticem iter, quàm martyrium.

Hoc ergo virtutum, (vt cum Basilio <sup>b</sup> dicam,) thesaurophylacium; hoc vt vocat S. Macarius <sup>c</sup> Christianismi signum, quo qui caret vas est diaboli: hæc virtutum saburra, quàm excellens in Latrone fuerit, vel ex ipsa Christi suffixi præsentia licet colligere. Quod enim verissimè à Nazianzeno scriptum est <sup>d</sup>. Im-

possibile videri sapere hominem, & defixis in Christi è cruce inter Latrones

a *romo 1.*  
Gracq.

b *e. 16.*  
const.

c *hom. 15.*

d *in S. Pa.*  
*filij latr.*  
*dat. sine*  
*orat. 20. n.*  
24

pendentis imaginem, oculis, superbire; valuit multo magis in Latrone, qui viuum ipsum ac spirans humilitatis simulachrum, non adumbrationem eius aliquam vsurpabat oculis. Ipsum Christi IESV nomen, quòd passionis, & nostræ per crucem salutis memoriam ingerat, malagma esse accommodatissimum tumori humano deprimendo, ideòque Apostolum Corinthiis tumentibus nomen illud propè ad fastidium ingessisse, notauit S. Chrysostomus.<sup>a</sup> Nec alius fuit Augustino sensus, cum dixit<sup>b</sup> de Christo manu forti diabolum debellante in cruce. [Quod Dauid prostrauit Goliath, Christus est qui occidit diabolum. Quid est autem Christus qui diabolum occidit? Humilitas cecidit superbiam. Cùm ergò Christum nomino, fratres mei, maximè nobis humilitas commendatur. Viam enim nobis fecit, per humilitatem, quia per superbiam recesseramus à Deo: Redire ad eum nisi per humilitatem nō poteramus, & quæ nobis præponeremus ad imitandum; non habebamus. Omnis enim mortalitas hominum, superbia tumuerat. Et si existeret aliquis

a *hom. 2. in*  
*1. ad Cor.*  
*b in ps. 33.*  
*conc. 1.*

vir

vir humilis in spiritu, sicut erant Prophetæ, Patriarchæ, dedignabatur genus humanum imitari humiles homines. Ne ergo dedignaretur homo imitari hominem humilem, Deus factus est humilis; ut vel sic superbia generis humani non dedignaretur sequi vestigia Dei. ] Similia pulchrè <sup>a</sup> alibi ad illud *in humilia sicut vulneratum superbum.* <sup>b</sup> Multo itaque <sup>c</sup> altius ac fortius humilitatem & sui dispendentiam Latroni infigebat contemplatio Christi suffixi, & earum summæ humilitatis actionum ac perpeffionum, quas in crucis teatro DEVS verbum proposuit hominibus ad imitandum. Non enim abs re à D. Augustino <sup>e</sup> ad illud, *vanum est vobis*, Christi passio, vocatur ipsa humilitas, ante quam malè volunt surgere priusquam sederint, qui Christo deiecto & humili, gestiunt eminerere.

20. Experiebatur præterea potentissimum humilitatis incentiuum Latro, in sua subita euectione è nequitie volutabro, ad nitelam filiorum Dei, in exercitatione præstantissimarum actionū quas eius conuersio continebat, & à se non

nisi

nisi per virtutem ex alto suppeditatam  
 profectas illustrante Deo perspiciebat.  
 At hoc esse totum solidæ humilitatis  
 fundamentum, sæpè docet D. Augusti-  
 nus. Nam vt ait, <sup>a</sup> *non gloriatur omnis caro*  
*coram ipso.* Non enim glorian-  
 tur iniusti, quia non habent vnde  
 nec iusti, qui ex Deo ipso habent  
 vnde, nec habent gloriam suam,  
 nisi ipsum, cui dicunt; Gloria  
 mea & exaltans caput meum. Ac per  
 hoc ad omnem hominem pertinet  
 quod scriptum est; *Vt non glori-  
 etur omnia caro coram ipso.* ]

a lib. de  
 corrept. &  
 grat. c. 12.

Hoc agnoscentes sanctissimi quique,  
 præsertim quos Deus ex scelerum gurgi-  
 te cœnoso duxit ad puritatem sanctimo-  
 niæ, nūquam sibi satis despexisse viden-  
 tur quod ex seipsis sunt, & habent. Vt  
 que adeò vt S. Paulus, quod ideò D. Au-  
 gustinus notauit <sup>b</sup> vt hanc pusillitatis  
 suæ agnitionem, vel nomine suo testa-  
 tam faceret, abiecto vetere Sauli nomi-  
 ne, quo à Deo auersus & Ecclesiam in-  
 sectans nuncupabatur, dictus sit Paulus,  
 quasi pusillus & modicus, vtique ex sei-  
 ipso. Nam per gratiam, cor adeptus erat  
 mare ac cœlum æquans magnitudine  
 iuxta

b l. de spir.  
 & litera,  
 c. 7.

iuxta Chrysoftomum<sup>a</sup>. Qui alibi ait, so-  
lem visibilem magnitudine superatum a hom. 55.  
in Acta.  
esse ab hoc Ecclesiastici orbis Sole<sup>b</sup>. Cui b. ferm. 4.  
in. ad Phi.  
lip.  
igitur dubium esse queat, Latronem ca-  
lente adhuc ( vt ita dicam ) diuino in se  
munere, & quod alia occasione dixit Ba-  
silii Seleuc. tantos in se diuinorum be-  
neficiorum imbres deprehendens, in-  
imium sui nihili detrussisse se ipsum,  
agnoscentem quid sibi, quid Deo in ipso  
deberetur; quod esse verum humilitatis  
metrum, nemo qui humilitatis rationem  
ac naturam peruaserit, ignorare potest.

21. Ex interna hac humilitate, erupit  
sincera ac humilis peccati, confessio La-  
tronis, que preter cruciariorum morem,  
qui nihil non excusant, iusto se suppli-  
cio perire, tam multa eo acerbo funere  
digna operatum, publicè palam profes-  
sus est, dicens; *Et nos quidem iuste nam di-  
gna factis recipimus.* Vidisti (ait Chryso-  
stomus<sup>c</sup>) plenam confessionem, vidisti La-  
tronem in cruce suis renunciasse pecca-  
tis: *dic namque, (ait,) tu iniquitates tuas prior,  
ut iustifi eris.* Nullus impulit, nullus ne-  
cessitate constrinxit, sed ipse sponte sua  
peccata publicabat, dicens: *Nos quidem  
iuste,*

c hom. I. de  
cruce &  
Latrone.



*iuste, digna enim his quæ fecimus passi sumus, iste autem nihil tale fecit.]*

*a serm de  
sacra d. m.  
pass.*

Sed & Drogo,<sup>a</sup> ex ipsis Latronis verbis internam humilitatem sic colligit. [Memeto mei. Cuius mei? Mei, inquam, tam indigni, tam peccatoris: Iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est. Confundor oculos meos ad te leuare, tibi soli peccaui, tu solus potes à peccato meo me mundare, malum contra te feci, cum me tibi volui celare; latro sum animæ meæ. Homicidium quidem feci; volui occultare, sed malum coram te feci, memento mei, miserere mei.]

*b collat.  
18. c. 11.*

Scio fallacem admodum esse humilitatis rubricam, externam peccati accusationem, quod docet illa apud Cassianum<sup>b</sup> ficta humilitas hominis cucullo tenus monachis; qui eum se prius omnium detestabilissimum vltro appellaret, ac ne confidere quidem sustineret, sed obfirmatè humili iaceret, & indignum se qui vel communem aërem hauriret præ tot suis flagitiis profiteretur; statim atq; Abbas Serapion in tuentem latentis superbiæ vomitum scalprum infixit, deponita

fit  
rior  
Qu  
men  
tron  
infin  
ore  
nun  
bus  
tum  
nus  
mon  
22  
mam  
quos  
di, ve  
tare.  
inno  
nec s  
fui. S  
uerita  
quit  
fateri  
noue  
offici  
comp  
prædi

sita persona, quæ tandem esset ea anterior humilitatis larua, apertè prodidit. Quo minus tamen de hoc *humilitatis figmento*, vt Cassianus suprà loquitur, Latronis confessionem & sui accusationem infimilem, obstat laudata ipsius veritatis ore Latronis confessio: qua laudatione nunc consequenter expendenda, omnibus hætenus recensitis Latronis virtutum actibus, quasi probatæ & nullatenus adulterinæ monetæ, principis testimonium & velut obsignatio accessit.


22. Iuuat in hac meta, breuem summam omnium insigniti virtutis actuum quos à Latrone elicitos hætenus tradidi, verbis Arnoldi Abbatis<sup>a</sup> repræsentare. Credit Latro & confitetur, testis est innocentiæ Christi. Increpat maledicum, nec sibi parcat, sed tantum accusator est sui. Seipsum aduersum se sententiæ seueritate prolata, persequitur. *Neque tu, inquit, times Deum?* Deum non erubescit fateri, quem ex inuidia, non ex merito nouerat crucifigi. Multa igitur pietatis officia simul complectitur, credit, timet, compungitur, & pœnitet, confitetur, & prædicat, amat, confidit, & orat. Fide illumina

*a tr. de 2.  
Christi  
verbo.*

luminatur, timore subditur, compuncti-  
one mollitur, pœnitentia concutitur,  
confessione purgatur, dilectione dilata-  
tur, prædicatione zelatur, confidentia  
sperat, oratione impetrat. Ibi ergo philo-  
sophatur, & prædicat, & fatetur, vbi non  
tantum diffugiunt, & tremunt Apostoli,  
sed ipsi maligni spiritus iam compositi  
sibi fræni saluaria masticantes, per anti-  
quum organum suum linguam fœmi-  
neam, nitebantur colligationes illas im-  
pietatis dissoluere.]

*Quid Christus ad Latronis confessionem  
ac petitionem reposuerit.*

## CAPVT X.

I.  Onuerso ad Dominum  
Latrone, Dominus ad eum  
vti per prophetam spon-  
derat, conuersus est, quod sequitur ex-  
pendendum. Eximios enim Latronis di-  
uinitus tacti infusarum cuiuscunque ge-  
neris virtutum actus, quibus orationem  
Christo porrectam exornauit, commu-  
nitque

nuitque, hactenus recensuimus. Sequitur ergo vt cum Bernardo postquam eosdem actus attigerat, <sup>a</sup> sic concludamus. [Quid tali oratori ille bonus pater negaret, qui cum incitauerat, vt rogaret, præsertim dum in sede sponsali, die nuptiali federet? Sedes sponsalis crux erat, in qua verus sponsus sponsam suam Ecclesiam sibi copulauit, ipsi sibi proprii sacri sanguinis effusione subarrans. Exaudiuit ergo Christus animam, non iam Latronis, sed Confessoris sui, sponsam suam; & orantem digna responsione confortatur: *Amen dico tibi, Verè dico tibi, hodie mecum eris in paradiso.*]

*tract in illud, ego sum vici vera cap. 9.*

Breue omnino responsum, & verborum mole planè substrictum, sed sensibus & pietate adeò diffusum, vt nõ dubitauerit S. Bernardinus <sup>b</sup> ad hæc verba ita præfari. [Nota benè, quia non videbis in tota scriptura septem verba tantè dulcedinis & efficacitatis,] vt promde non videatur operæ pretium aliam huic capiti syntaxim quærere, præter illà quam verborum extrema facies subministrat. Singula itaque verba responsi dominici scrutabimur, & diligentem vestigiamus.

*tom. 4. serm. 45 de amon. in gubio.*

nem, quam Chrysoſtomus in quibusvis  
 Scripturæ ſyllabis & apicibus adhiben-  
 dam monet, <sup>a</sup> ac etiam in vulgaribus  
 nominibus prætermittendam negat,  
 quòd magnas & ingentes auri & myſti-  
 cæ ſignificationis maſſas occulant, uſur-  
 pabimus in mellitiſſima Chriſti reſpõſio-  
 ne, quam S. Fulgentius <sup>b</sup> Chriſti teſta-  
 mentum, crucis calamo conſcriptum,  
 ſcitè appellauit. S. autem Ambroſius <sup>c</sup>  
 agnoſcit in hoc reſponſo ignem conſu-  
 mentem, qui abſterſit culpam Latronis.  
 S. Hieronymus, <sup>d</sup> hoc reſponſo exhiben-  
 do, & Latronis pœnitentiam in patibulo  
 ſuſcipiendo, perfectæ nobis humilitatis  
 exemplar, in ſe à Chriſto datũ, agnoſcit.

<sup>a</sup> hom. 18.  
 in Gaſ

<sup>b</sup> ſer. nou.  
 60.

<sup>c</sup> epiſto 3.  
 qua eſt ad  
 Simplic.  
 d epiſt. 75.  
 in initio.

<sup>e</sup> in calce  
 commen-  
 tarioꝝ  
 in Ioan.

2. Illud tamẽ ante omnia ſtatuendum  
 eſt, vt indubitarum, hanc Chriſti reſpon-  
 ſionem non eſſe ſuppoſitiam, & ab ali-  
 quibus Euangelij adulteratoribus infer-  
 tam; quod aliquos in dubium reuocaffe,  
 lego apud Origenem, <sup>e</sup> qui eos inde in  
 fraudem actõs refert, quòd putarèt eam  
 Chriſti promiſſionem non poſſe cohæ-  
 rere cum illis aliis Chriſti verbis, *Filius  
 hominis erit in corde terræ, tribus diebus & tri-  
 bus noctibus.* Nam quomodo triduum &  
 trino

*Responsum Christi ad S. Latronem.* 413  
trinoctium in corde terræ egisset Christi-  
stus, si illic à morte fuisset in paradiso,  
vt fert illud Christi ad Latronem respon-  
sum: Nihilominus homini Catholico  
dubium esse non potest, an ea promissio  
Latroni facta, verè fuerit facta à Christo,  
& ab Euangelista scriptis commissa. Ec-  
clesia namque eam quoque Euangelij  
partem, vt Scripturam Canonicam pro-  
ponit. Et idem agnoscunt omnes Patres,  
vt proinde explodenda sit contraria du-  
bitatio: cui nullatenus suffragatur ille  
alius locus, quo Christus affirmat se fu-  
turum triduo & trinoctio in corde ter-  
ræ. Non enim hæc duo repugnant, quod  
operosum non est ostendere. Dimissa  
autem vana illa interpretatione, quæ  
proponitur apud Origenem, quod scili-  
cet Christus inducto primùm Latrone  
in paradysum, postea eodem die in corde  
terræ fuerit; dicendum est, Christum ea  
ipsa die quoad animam fuisse cū Latro-  
ne in corde terræ, vbi erat Limbus Pa-  
trum: sed quia vbiunque habetur clara  
Dei visio, ibidem est paradysus, propter-  
ea Latro visionem illam eo ipso die ade-  
ptus, & in corde terræ fuit cum Christo,

& in paradiso; etiam cum in corde terra, siue in Limbis quoad locum physicum versaretur. Superest quidem in illis tribus diebus ac noctibus non modica difficultas, quod Christus longè maturius videatur resurrexisse, nec hēsisse per tres dies ac noctes in corde terra. Sed nostra tantum nunc refert videre, quomodo locus ille cū hoc in quo versamur nō collidatur: id quod satis expeditū est, & ostensum, non idcirco locum praesentem esse expungendum, tanquam superpositium ac minimè Canonicum. Illam verò aliam difficultatem multipliciter enodant varij Patres, & diligenter Isidorus Pelus.<sup>a</sup> ac Cassianus. Alia ad eius loci enodationem, sed mystica potius & nimis longè petita, suppeditabūt: Damascenus,<sup>b</sup> Nyssenus<sup>c</sup> & Nicol. I. ad consulta Bulgar.<sup>d</sup> Latè item de eodem loco, Albinus Flaccus,<sup>e</sup> Marcell. Francol.<sup>f</sup> nupérque refossus Abelardus.<sup>g</sup> His ita constitutis, ad verba loci propositi veniamus.

3. Amen; Hebraicæ huius vocis, quam immutatam retinuit vsus Ecclesiasticus, varia significata prostant apud interpretes

<sup>a</sup> l. i. epist.

114. & l.

<sup>h</sup> epistol.

212. lib 6.

de Incarnat.

23.

<sup>b</sup> orat. de

sabbatho

sancto pag.

275.

<sup>c</sup> orat. i. de

Christi re

surr.

d. c. 5.

<sup>e</sup> de diuin.

offic. c. 8.

fl. de horis

cano.

<sup>g</sup> ad probl.

4. Heloise.

tes sacros, Maldonatū, <sup>a</sup> Toletum, <sup>b</sup> Del-  
 rium <sup>c</sup>, Riberam <sup>d</sup>, & qui interpretes de-  
 florarunt Durantum <sup>e</sup> ac Scortiam. <sup>f</sup>  
 Breuiter autem statuendum est, dimissis  
 in hac voce diuersis mysteriis Marcosia-  
 norum apud Epiphaniū, <sup>g</sup> triplici dum-  
 taxat modo vsurpatam legi hanc vocem  
 in scripturis, vt Urbanus I V. <sup>h</sup> rectè an-  
 notauit. Nempè in vi nominis, aduerbij  
 ac verbi, vsurpatur in vi nominis cum  
 designat ipsum Deum, estque nomen  
 eius proprium tanquam ipsiusmet veri-  
 tatis. Quæ ratione Isaia 65. dicitur, *bene*  
*dicitur in Deo amen*, id est, in Deo qui est  
 ipsa veracitas. Item in Apocalypsi dicitur:  
*Hæc dicit amen testis fidelis & verus*. In  
 Græco additur articulus *ὁ ἀληθὺς ὁ ἀγαθός*,  
*ὁ ὑπάκουος ὁ ἰσχυρός, ὁ ἰσθμῆς ὁ ἰσθμῆς*. *Hæc dicit ille amen,*  
*ille testis, ille fidelis, & verax*: Ex cuius arti-  
 culi præfixione liquidò constat, vocem  
*Amen* vsurpari eo loco in ratione nomi-  
 nis, vt disertè ibi Ticonius & Primasius  
 aduerterunt.

Aliàs autem vsurpatur per modum  
 aduerbij, vt idem sit *amen*, ac *verè*, vel *in*  
*veritate*, aut *cerrè*: qui est huius vocis vsus  
 in nouo Testamento admodū frequens,

a in c. 5.  
 Math. ad  
 v 18.  
 b in cap. 1.  
 iohann. an-  
 not. 4. a-  
 dagiali  
 100.  
 c in c. 1.  
 iohann. sub  
 finem.  
 d in c.  
 3. Apocal.  
 ad v. 14  
 e l. 2. de  
 rit. c. 17.  
 f 3 de mis-  
 sa c. 10  
 g hæresi  
 34.  
 h in no-  
 minica o-  
 rationis  
 explicat-  
 tione.  
 i c. 3.



in veteri parcior. Et tunc à 70. vertitur  
*αληθινος* ; ab Aquila autem Theodotione  
 & Symmacho, vt S. Hieronymus nota-  
 uit in calce Epistolæ ad Galatas, id ratū  
 habens alibi. <sup>a</sup> Et tunc vertitur *πρωτος* id  
 est *fideliter*. Quo tanquam signaculo  
 veritatis (vt loquitur idem Hieronymus)  
 qui audit, annuit vera esse quæ audiuit,  
 vel vera esse quæ narraturus est. Eoque  
 sensu, autore eodem Hieronymo: <sup>b</sup> He-  
 bræi extremum opusculum subnotabāt  
 addita ea voce *amen*, vt nos inquit, appo-  
 nentes *explicit*. Significabant autem vera  
 esse quæ scripta erant. In nouo Testa-  
 mento clarissima est hæc vsurpatione, &  
 ideo quòd Marcus <sup>c</sup> dixit, *amen dico vobis*  
 quòd vidua hæc pauper plus omnibus misit: Lu-  
 cas cap. 12. ita expressit; *vere dico vobis,*  
 quia vidua hæc plusquam cæteris misit: S. Am-  
 brosius <sup>d</sup> ita interpretatur antiquam re-  
 sponcionem plebis ad sacerdotem, por-  
 rigentem corpus Christi: *Corpus Christi,*  
*amen*. Aliqui iurātis aduerbium esse cen-  
 suerunt, quod in tam crebra illius vocis  
 per Christum vsurpatione, verisimile  
 non est. Nam Christus iuramenti vsu  
 crebrò interdixit; ac proinde vt doctri-  
 nam

a epist. 137.  
 in e. 65.  
 Esaiæ.

b epist. 138.

c c. 12.

d de sacr  
 c. 5.

*Responsum Christi ad S. Latronem.* 427

nam illam suo exemplo firmaret, non  
decurrit eum tam crebrò iurare. Acute ta-  
men S. Augustinus, <sup>a</sup> dixit hoc esse qua- <sup>a tract. 41.  
in Iohann.</sup>  
si iuramentum. Id quod etiam habet S.  
Ambrosius <sup>b</sup>, quia vt plerique temerita- <sup>b 4. de fidē  
ci 3.</sup>  
te non ferenda omnibus propè enun-  
ciationibus præfigunt iuramentum, ita  
Christus quæ serio dicta & ompino vera  
agnosci volebat, enunciabat præfixa hac  
particula *amen*; Plerùmque geminata,  
quod Rupertus, <sup>c</sup> & ex parte apud S. Bern- <sup>c in cap. 22  
oann.  
d serm. 8.</sup>  
nardū, <sup>d</sup> vetus auctor sermonum de cœ-  
na Domini, refert ad grauitatem maio-  
rem rei affirmatæ & eius credendæ dif-  
ficultatē. Sed hoc non placet, cum Ioan-  
nes passim Christi enunciationibus præ-  
figat duplex *amen*, etiam de iis agendo  
quibus cæteri Euangelistæ vnicum præ-  
figunt. Quos etiam obseruare licet ea  
geminatōne abstinere, quāuis res quo-  
que difficillimas creditu referant. Vt  
proinde Christi sententiam referentes  
Euangelistæ, vel simplex vel geminatum  
*amen* vsurpasse videantur, prout ipsis fa-  
miliare erat vtrolibet illo modo loqui.

Denique accipitur vox *Amen*, in vi  
verbi optantis. Qua ratione exposita pe-

tionem aliqua vel imprecatione, additum legimus, *amen*: vel geminata particula, ad maiorem desiderij expressionem, *Amen, Amen*: Septuaginta vertunt *ἡ ἀμὴν* qui est usus vocis *amen* in veteri Testamento frequentissimus, rarior in nouo, etiam si in eo quoque locum interdum habeat. Sic enim Apostolus <sup>a</sup> increpat benedictionem in Spiritu, quod is qui supplet locum Idiotæ non sit subiuncturus *amen* ad eius benedictionem, quippe quid dictum sit, planè ignarus; & ex usu Ecclesiæ perantiquo, ut videre est apud Iustinum <sup>b</sup> & Cyrillum <sup>c</sup>, idem usus vocis inualuit in populo obsignante sacerdotis precationem. Aliàs autem illud *fiat* potest accipi in vi verbi assenerantis, & quasi imperantis: perinde ac si diceretur: *ratum est ac fixum*, ex Ambrosio. <sup>d</sup> Ex his patet, perperam aliquos tertiã dumtaxat huius vocis significationem admittere, ut Oleastrum. <sup>e</sup> Alios secundam dumtaxat, ut Ganinium <sup>f</sup>. Paucos primæ meminisse, quæ tamen in neutro Testamento est inusitata.

4. Quæcumque ex prædictis notationem huic voci quis subiiciat in Christi respon

a 1. Cor.  
14.

b apolo 2.  
c catach.  
5. Mystagogica.

d psal 40.  
in fine.

e in cap. 5.  
Numer. 6.  
f de locis  
noui Test.  
c. 5.

Respon  
respon  
tionem  
tron  
prim  
verit  
possi  
est a  
affirm  
no v  
cunc  
loqu  
tron  
deita  
velit  
dant  
Verè a  
pona  
testat  
que  
affec  
pona  
tia n  
quid  
matr  
velu  
Sicu  
libel

*Responsum Christi ad S. Latronem. 429*

responſio, perſpicuè habebit ſignifica-  
tionem eximij affectus quo Chriſtus La-  
tronis petitionem excepit. Nam iuxta  
primam, ſenſus erit; Ego qui ſum prima  
veritas, & qui tam excidere veritate non  
poſſum, quàm deitate, *dico tibi, &c.* Quæ  
eſt admodum emphatica & præpotens  
affirmandi ratio, quam uſurpans, omni-  
no velit adhiberi ſibi fidē, excluſa qua-  
cunque futuri euentus ambiguitate: qui  
loquendi modus magnum ſolatium La-  
tronis continet, quem Deus præfatus  
deitatem, & ſummam veracitatē ſuam,  
velit certum eſſe promiſſi. Iuxta ſecun-  
dam notionem propoſitam, ſenſus erit.  
*Verè dico tibi*, aut vt cum S. Ambroſio ex-  
ponam, <sup>a</sup> *ſideliter & quaſi cum inſurandi at-*  
*teſtatione dico.* Et hic quoque modus lo-  
quendi in præſenti ingentem Chriſti  
affectum prodit, qui fidem ſuam inter-  
ponat, vt ſecurum faciat Latronem. Ter-  
tia notio poteſt etiam hîc uſurpari, non  
quidem ita vt deſiderium Chriſti expri-  
matur, ſed vt deſignetur imperium, &  
veluti acceptatio propoſitæ petitionis.  
Sicut enim Princeps porrecto ſupplici  
libello reſpondet, *ſiat*, non deſiderans

<sup>a</sup> 4. de fide  
c 3.

sed mandans vt ita sit, ita Christus expositam Latronis petitionem ratam habēs, dicit, *Fiat tibi sicut vis: Edico ex hoc mea potestatis throno, vt quod postulasti tibi obtingat, idēoque annuens votis tuis, aio, &c.* Quem postremum sensum qui omnium minus simplex videri posset; subindicat Petrus Damiani<sup>a</sup> cū responsum hoc Christi expendēs, exclamat: [ō iustificantis Dei immensa potentia, Iudicatus iudicat, & addictus crimini crimen ex potestate relaxat. Ipsam porrò crucem in qua pendet, quodammodo dictantis censura solium facit.]

<sup>a</sup> *serm. de exult. S. Crucis*

5. *Dico.* In hac dictione abyssum bonitatis Christi in Latronem acutè perspexit Chrysostomus<sup>b</sup>; [Cū nulli prorsus (inquit) quicquā locutus esset Christus, sed tacuisset, & neque Pilato, neque vlli alteri Iudæorum scelerato capiti respondisset, tum respondet: Et quoniam graue admodum, & incommodum erat silentium, iam respondet, atque Latroni: *Amen, amen dico tibi; hodie mecum eris in paradiso.*] En igitur miram Christi benignitatem in Latronem, qui dignatus sit benedicta ora soluere in eius

<sup>b</sup> *orat. de caco.*

*Responsum Christi ad S. Latronem.* 431

eius gratiam, quæ Herodi & Pilato laxare recusauit. Nimirum pluris est apud Deum vnus iustus, cuiusmodi iam tunc Latro erat, quàm omnes Principes & Reges, imò quàm vniuersus mundus, vt Philo Iudæus rectè<sup>a</sup> vidit, annuitque S. Chrysostomus.<sup>b</sup>

*a lib. de charit. sub finem, & lib. de decalo.*

*b hom. 27. in ad Hebr. ante partē mor.*

Potest etiam ea dicti expressio in actu signato pertinere ad firmandam Latronis securitatem, cōtestando, illum quem Regem agnouerat, in Regis verbo ac Regia fide dicere ac promittere. Alioqui videri posset superuacanea fuisse expressio illa dictionis in actu signato. Non enim quoties dicimus aliquid, profite-mur in actu signato nos hoc dicere. Vt ergò esset Latroni indubitatum quod spondebatur, adhibita est ea verbi energia, magnatibus aliquid affirmantibus, & securum aliquem præstantibus, familiaris. Christum sanè vt dominatorem hæc verba prolocutum, etiamsi plusquàm seruilem in morem in cruce penderet, Fulbertus Carnotensis<sup>c</sup> annotauit.

*c epist. 7.*

Tibi [ Cui tibi, (ait Bernardinus<sup>d</sup>) ] In promptu est responsio, partim ex Latronis oratione, partim ex ipsius patibuli  
cui

*d tract in illud ego sum vobis vera, c. 9.*

cui Latro suffigebatur, consideratione. Sensus itaque est, Tibi præconi meo; Tibi Iudæorum fannas & minas in mea causa nō merito; Tibi tāta fide, spē, charitate ad me conuerso; Tibi antehac Latroni, homicidæ, nequam, ac vitæ hæcenus profligatissimæ. Sed non fuit Christo difficile subito honestare pauperem, & Latronem paradiso dignum præstare. [Et Imperatori quidem (inquit Chryso-  
a hom. zede  
cruc. stomus) <sup>a</sup> vel cui libet habenti potestatem, iniuriosum putatur, si personam vilissimam participem sui actus accipiat: Christo autem nostro non iniuriæ fuit, sacram ingrediendi patriam, facere ingressus sui Latronem participem. Nam secum eum perduxit, non confundens calcâtibus Latronis pedibus paradysum, sed honorem præstans paradiso. Honor etenim loci est, talem Dominum promereri, qui & Latronem dignum reddiderit paradiso. Nā, & cum publicanos, & fornicarios ad cœlorum regnum introduxit; non cœlorum regnum infamauit, sed etiam magis honoribus ampliavit, ostendens talem Dominum regni esse cœlorum, qui & indignas in tantum

Re  
tum  
illius  
ficu  
cura  
tos  
raue  
ti: si  
adm  
tem,  
polli  
largi  
amoc  
mus  
apud  
V  
addit  
tron  
ne ce  
anum  
Deus  
bito  
uit, &  
lari &  
dixit  
sint fu  
tur ve  
beris,

tum fecit meliorari personas, vt etiam illius dignitatis gloriam mererentur. Nā sicut homines quibus corpora medendi cura est, amplius admiramur, cum ægrotos omni spe desolatos, arte propria curauerint, & summæ reddiderint sanitati: sic & Christum nostrum, iustum est admirari, donantem, vulneribus sanitatem, publicano, & meretrici remedium pollicentem, & eis salutem perpetuam largientem, vt & dignos eos cælorum amœnitate donaret. ¶ Hæc Chryso-  
stomus; quæ verbatim adscripta habentur apud Augustinum<sup>a</sup>.

Videri etiam possit hæc promissionis additio, non inutilis ad firmandam Latronis securitatem de euentus futuritione certa & rata. Idcirco enim vt Philo<sup>b</sup> b l. 3. de cal. animaduertit, præter cæteras causas, Deus legē ferens nō vniuersim & adhibito plurali numero hoc illudve mādauit, & hoc illōve interdixit; sed in singulari & directa ad vnū oratione. Nō enim dixit, *nemo furetur aut mæchetur*; vel *nulli sint fures aut mæchi*. Aut, *Omnes qui furabuntur vel mæchabuntur, plectantur*: sed, *non furaberis, nō mæchaberis*. Tūmet ipse inquā, qui audis.

a ser 1, 10.  
de temp.



audis. Ne pro cōmuni corruptela ad cō-  
mune Iussum singuli obsurdescāt, turbā  
prætexentes suæ malitiæ; sibi quæ non  
aliis (vti assolet,) dictum arbitrentur  
quod excipiunt. Potest igitur in re præ-  
senti, adhibitio promissionis singularis,  
& expressa Latronis compellatio, ad fir-  
mandam persuasionem eius deseruite,  
& ad altè infigendam certam fidem non  
irriti futuri promissi diuini.

a orat. 70.  
in fine.

Adderet Basilii Seleuciæ, additum  
illud, *tibi*, ne efficacia vocis Christi ad  
alios vllos permaneret. Sic enim<sup>a</sup> vt red-  
dat rationem cur Christus dixerit *Ado-  
lescentes dico tibi, surge*, appposito pronomine,  
*tibi*, ait causam fuisse, ne alij quoq; mor-  
tui surgerent. Reuera tamen neque ei  
loco neque præsentis necessaria, vel ac-  
commodata est huiusmodi doctrina:  
cum effectus sermonis Christi, non ex  
cortice vocum, aut extrema (vt ita dicam)  
soni crusta penderet, sed ex proferentis  
voluntate, quæ determinata erat & ad  
certam tantum personam defigebatur.

7. *Hodie*, Simplex notio huius vocis quæ  
cortex eius ingeminat, retinenda est, vt  
sit sensus *hæc ipsa die*. Quod in primis sta-  
tuendum

Rej  
tuen  
hæc  
cab  
præse  
lud.  
vsque  
que in  
audier  
orant  
in reg  
bulo,  
cum  
ante  
rum  
ctum  
cense  
quo  
uaria  
ni pro  
cum er  
cies p  
futur  
iam f  
indica  
credit  
morte  
Ne

tuendum fuit contra Origenem <sup>a</sup>, cuius <sup>a in calce  
commentariorum  
in Ioan.</sup> hæc sunt verba. [Dicimus plerumq; vocabulum, *hodie*, in scriptura extendere præsens tempus in totum sæculum: vt illud. *Dimulgatum est hoc verbum apud Iudeos usque hodie*: Et, *hic est pater Moabitarn usque in hodiernum diem*: Et, *hodie si vocem eius audieritis, ne recedatis à Domino*. Itaque oranti Latroni, vt sui memoria habeatur in regno Dei, promittit Christus in vocabulo, *hodie*, se facturum vt Latio ipse secum sit in regno Dei, præsentis sæculo, ante futurum.] Affine est placitum quorundam Græcorum apud Theophilactum, <sup>b</sup> qui hoc temporis aduerbio non censent designatum fuisse illum et diem quo Christus loquebatur, [ sed quia inuariabilis sit, & mentiri nequeat Domini promissio, ideò dictum esse, *hodie mecum eris in paradiso*. Est enim, & hæc species phræcos in verbis dominicis, vt de futuris loquatur tanquam de his quæ iam fiant: vt cum dicit, *Qui non credit, iam iudicatus est* Et, *Qui sermones meos audit, & credit, in iudicium non venit, sed transit in vitam*.

<sup>b</sup> Luc. 23.

Negare non possumus, hunc esse scripturæ

pturae usum, ut futura ob certitudinem euentus, enunciet tanquam praesentia vel praeterita; [spem tanquam opus iam factum intuens,] ait Nyssenus. <sup>a</sup> Latè id confirmat Chrysostomus <sup>b</sup> Leo, <sup>c</sup> Fulgentius, <sup>d</sup> & Augustinus, accuratè <sup>e</sup> in eum sensum accipiens illud Isaiaë 25. iuxta Septuaginta, *qui fecit q. a. futura sunt.* Imò in Psal. 3. <sup>f</sup> obseruat, in eodem versiculo, & per verbum praeteritum & per verbum futurum eandem rem fuisse expressam, ut hoc disceremus. Quinetiam quod longè infrequentius est, <sup>g</sup> alibi notat aliquando verbum futurum, poni ad exprimendam rem iam factam, ut omnium temporum apud Deum paritas monstratur, quamuis Psalmo 103. <sup>h</sup> id vix vnquam in Scriptura deprehendi animaduertat.

8. Eum itaque in Scriptura loquendi usum non inficiamur: sed eo usum esse in praesentia Christum, hoc verò pernegamus. Neque enim nisi omnia euerfa volumus, ad inusitados sensus & schemata confugiendum est, cum proprius est simplex verborum sensus nullo incommodo vrgetur, ut hic sanè accidit. Praeterquam quòd vsus ille loquendi, ferè in prophe

a hom 5 in eam.

b tomo 5.

Græcolat.

ferm. in illud, Pater

si possibile.

c ferm 16.

de pass.

d l. 1 ad

Mouim. c.

12.

e l. de ago-

ne Christ.

c. 27 & li.

de concept.

& gra. c. 9.

f ad v. 6.

g q 6. in

Num.

h conc. 2.

v. 6.

prop

betu

opo

dum

lis, n

pro fi

non cr

diciu

simp

ptit h

com

Aper

tem,

ad hu

dum

men n

aliūve

do op

solu

hibuit

què e

nem p

Euthy

ibi dic

ra in a

id est h

Christ

propheticis tantum locutionibus adhibetur, quod eas obscuritate obductas oporteat. Et quamuis alibi quoque interdum vsurpetur, vt Ioannis 15. verbis illis, *in ignem mittent, & ardet*, vbi præsens pro futuro ponitur; & illo alio loco, *qui non credituram iudicatus est*, id est, certo iudicium damnationis subibit. Tamen in simplici promissione concipienda, inequit haud dubie quisquis eas temporum commutatorum ambages consectatur. Apertè enim in fraudem agit audientem, cum quo non agit accommodatè ad humanum agendi & loquendi modum inter promittendum. Quod discrimen non imminet in denunciationibus, aliisve effatis. Absit ergo vt Christum, fido operario spondentem mercedis exsolutionem, illas troporum pedicas, adhibuisse admittamus. Quæ omnia æquè euertunt Origenis commentationem propositam, & eam quæ posset de Euthymio<sup>a</sup> huc aptari. Quod enim ibi dicitur, *Hodie completa est hæc scriptura in auribus vestris*, Ipse exponit, *hodie, id est his diebus*; quo pacto promissioni Christi multum gratiæ & charitatis de-

<sup>a</sup> in cap. 7.  
Luca.

cedere. Sed nodi in scirpo frustra quæ-  
runtur.

*a form 7.  
Additio in  
Genes.*

Accedit ad hanc interpretationem,  
ea quæ apud Chryostomum legitur<sup>a</sup>  
verbis illis, quibus secundam solutionem  
adhibet ad Manichæorum argumētum  
ex hac Christi promissione [Christus di-  
xit, *Qui non credit in Filium, iam iudicatus  
est.* Quid igitur iam ne iudicatus est? At-  
qui nondum est resurrectio: nondum  
supplicium, & pœna: Quomodo ergo  
iam iudicatus est? Propter peccatum. Et  
rursus, *Qui credit in Filium, (inquit) transi-  
uit de morte ad vitam:* Neque dixit, *transi-  
bit, sed, iam transiuit;* & hic rursus propter  
bonum opus, & ille rursus propter pec-  
catum. Vt igitur vnus iudicatus est, cum  
nondum fuerit iudicatus, alter quoque  
transiuit ad vitam, cum nondum transie-  
rit, & tam ad vnum ob bonū opus, quàm  
ad alterum ob peccatum, quasi iam res  
acciderint, cum nondum acciderint,  
verba facit: sic & ad Latronem dicebat:  
Nam & medici postquàm aliquem de-  
speratum vident, eum periisse iam, &  
mortuum esse dicunt, tametsi spirantem  
adhuc intuentur. Sed vt ille, quoniam  
nulla

Re  
null  
dico  
qu  
ad p  
intra  
autem  
igitur  
quac  
os v  
xit D  
tia, n  
coelu  
preta  
omne  
prom  
beatu  
illud  
posse  
dum  
men  
tione  
9.  
aliter  
ac pro  
bium,  
dum e  
partic

nulla superest spes eius salutis, apud medicos iam mortuus est; sic etiam Latro, quoniam periculum omne reuersionis ad perditionem iam euaserat, in cœlum intrauit. Sic etiam audiuit Adam: *Qua die autem ederitis ex eo, morte moriemini.* Quid igitur? An illo ipsa die mortuus est? Nequaquam, sed post illum diem nonnegotiosus vixit, & plures annos. Cum igitur dixit Deus, illa ipsa die moriemini? sententia, non experientia. Sic etiam Latro in cœlum ingressus est. ] Verùm hæc interpretatio est planè incommoda. Sic enim omnes promissiones eludere liceret, promittendo in diem certam, non vt habeatur quod promissum est, sed vt ius ad illud quasi per sententiam pariatur. Et posset eodem modo fingi Satanam nondum ardere nisi sententia. Vsurpauit tamen ex Chrysostomo eam interpretationem Anastasius.<sup>a</sup>

a 9. 87. ita  
scripsit.

9. Fuerunt qui circa eandem vocem aliter luderent. Retenta enim simplici ac propria eius notione, dixerunt aduerbium, *hodie*, temporis præsentis, nec tendum esse cum verbo *dico*, nõ autem cum particulis consequentibus: ita vt sensus

a in defens  
l 5. constit.  
c. 13.

lit, *hodie dico tibi*. &c. Quam explicatio-  
nem, distorta illa interpretatione, subni-  
xam, refert Magnetes libro 3. Apologia-  
rum pro Euāgelio, contra Theostenem,  
apud Turrianum<sup>a</sup>. Testatur etiā Theo-  
philactus id nonnullis Græcorum re-  
centiorum placuisse : vt aliqua ratione  
declinarent vim loci in quo versamur;  
nec adigerentur fateri beatos iam nunc,  
& ante vniuersalem anastasim, Deum  
videre, quòd Græci recentiores, non in  
hoc vno puncto Hæretici, diffitentur.  
Verùm longè quoque antiquiorum  
Theophilacti æqualibus, & eiusdem fa-  
rinæ auctorum fuisse eam interpretatio-  
nem, iam relatum est ex Magnete, & di-  
scimus ex Cassiano,<sup>b</sup> apud quem Abbas  
Moyse de illa sic pronuntiat. [Cauenda  
sanè, imò toto horrore est detestanda  
prauissima hæreticorum illa distinctio,  
qui dum non credunt Christum potuisse  
eodem die, quo in inferna descendit,  
etiam in paradiso reperiri. ita distinguūt:  
*Amen, dico tibi hodie*; & interposita di-  
stinctione, inferunt, *mecum eris in paradiso*:  
vt scilicet hæc promissio, non statim post  
transitum vitæ huius impleta, sed post  
resur-

b collat 1  
c. 14.

Res  
resur  
tur in  
M  
iana  
nupe  
Salm  
to pla  
dicar  
intru  
care  
troni  
eneru  
inter  
tate.  
qui h  
dinal  
10.  
verbi  
bus tr  
lam i  
tur, n  
sus sic  
radiso  
sensu  
enim  
rò pe  
hend

*Responsum Christi ad S. Latronem.* 441  
resurrectionis eius aduentum, intelligatur implenda.]

Miror profectò interpretationē, quæ iam olim in Ecclesia tam malè audiit nupero cuidam quod testatur Alfonso Salmerò <sup>a</sup> viro cæteroqui graui ac erudito placuisse. At hoc vt quàm mitissime dicam, est iocos in rem maximè seriam intrudere. Quid enim attinebat, significare Christum se ea die loqui? An id Latroni erat incompertum? Desipit planè, enervaturq; omnino Christi locutio; hac interpretandi & interpungendi insulsi- tate. Acuta ingenij tarditate cauillatos qui hæc inuexerunt, ait & meritò Cardinalis Vigerius.<sup>b</sup>

*a in expli-  
catione  
huius ver-  
bi Christi.*

*b chorda 7.  
cap. 148.*

10. Quare germanus sensus est, quem verbi cortex præfert, passimque à Patri- bus traditur: nimirum, vt, *hodie*, sonet il- lam ipsam diem qua Christus loqueba- tur, necaturque cum verbo *eris*, ac sen- sus sit: *dico tibi, eris mecum hac ipsa die in pa- radiso*. Aio hunc esse locutionis Christi sensum germanum. Præterquàm quòd enim simplex vocis acceptio ita omni- nò postulat, potest idem liquidò depre- hendi ex eo quòd Christi responsum ca-



dit in Latronis petitionem. Quia igitur  
 Latro poposcerat, vt quando Christus in  
 regnum suum venisset, tunc supplicij  
 sui recordaretur, respondet Christus, il-  
 lud, *quando*, non multum abesse, & illa  
 ipsa die implenda esse eius postulata.

Non repudio tamen mysticum sen-  
 sum quem S. Ambrosius suggerit<sup>a</sup>, sic ex-  
 ponens istud, *hodie*. [Quid est hodie? hoc  
 est de nocte transisti. Mecum eris in lu-  
 mine: noli tenebras formidare quæ æter-  
 na lux suscepit.] Ambrosio præiuerat in  
 huiusmodi expositione particula, *hodie*,  
 Clemens Alexandrinus<sup>b</sup> expendens il-  
 lud Psalmi 84. *hodie si vocem eius audieritis*,  
 imaginem æternitatis in eo aduerbio  
 agnoscens. [Illud autem hodie (inquit)  
 augetur in vnoquoque eius die, donec  
 nominatur hodie. Vsq̄ ad consumma-  
 tionem, & hodie, & doctrina permanet,  
 & tunc quæ verè est hodie, quæ non de-  
 ficit dies Dei, vnà cum sæculis extendi-  
 tur. Semper ergo audiamus vocem verbi  
 Domini. Hodie enim est imago æterni  
 sæculi, lucis verò signum, ac solum  
 est dies. Lux verò est verbum homini-  
 bus, per quod Deum contemplamur.]  
 Hunc

<sup>a</sup> in Psal.  
39.

<sup>b</sup> in pro-  
crepir.

R  
 Hu  
 pro  
 agn  
 at  
 que  
 deb  
 ipfa  
 I  
 age  
 Tra  
 nã  
 ne a  
 Dor  
 ta c  
 est r  
 tur,  
 mic  
 stio  
 deti  
 mis  
 vt c  
 uen  
 phe  
 vinn  
 eius  
 nus  
 nan

*Responsum Christi ad S. Latronem. 443*

Hunc igitur mysticum sensum vocis propositæ, ita non repudio, & tamen agnosci velim, non nisi mysticum esse: at germanus & literalis sensus is est, quem proponebam, quo scilicet spondebatur Latroni beatitudo à Christo, ea ipsa die:

11. Mirabilem hac in parte morem agendi diuinum, suspicit S. Ambrosius<sup>a</sup>, Tractans enim comminationem triduanæ pestilentiaë, eamque Dauidis oratione arctatam considerans. [Vide (inquit) Domini gratiam, quòd & ipse à proposita cōditione deflexit. Nunquid aliquod est miserationis crimen, quia plus minatur, & exigit, qui in remuneratione præmiorum sua promissa custodit, in exactiōe pœnarum præscriptum remordet! Cùm irascitur in reum, differt; cùm miseretur, properat vt absoluat; terret vt corrigat; admonet vt emendet; præuenit vt ignoscat. Vnde, & alibi ait propheta de Domino, *Calix in manu Domini vini meri, plenus est mixto, veruntamen fex eius non est exinanita.* Ad terrendum plenus est calix, ad feriendum non est exinanitus. Plenus erat calix, cùm mors per

<sup>a</sup> in Psal.  
37 ad v. l.

triduum mandaretur: sed occurrit misericordia Dei, tenuit manum Angeli, priusquam calicem istum exinaniret, &c. Diximus quemadmodum in vlcifcēdo inflectat Dominus cōmotionem suam. Dicamus quemadmodum in remunerando præueniat nostram precationem & doceamus exemplo. Audi illum ex duobus Latronem, dicentē Domino: *Memento mei Domine, cum veneris in regnum tuum.* Respondit Dominus: *Amen, amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso.* Ille adhuc rogabat vt meminisset sui, cum venisset in regnum: & Dominus cum nondum venisset, ei iam regnum cœleste tribuebat. Quàm velox misericordia. Tardius votum precantis, quàm remunerantis est præmium.]

a serm 8.  
in psalm  
118 ad  
vers. 1.

Idem pulcherrimè alio loco<sup>a</sup> tractans illud, *Deus tuus ego sum.* Sic enim ait, [Non dixit ero, sed iam sum, iam inhabito, iam possideo. Auffert dilationem, vbi inuenit iusti confessionem. Sanè alibi ait: *Hodie mecum eris in paradiso.* Futurum promittit, sed id quod futurum est, vnus diei spatio non patitur protelari. Denique potuit dicere: *mecum eris in paradiso:* sed addidit,

Resp  
didit.  
retur  
S  
S. Pet  
ficer  
quit)  
sequi,  
mecum  
lus illo  
incita  
mum  
tur. N  
sibile  
facile  
hodie  
differ  
reseru  
suscep  
passus  
bus p  
ratur.  
I  
illis. [  
sicut e  
ad me  
ceret.  
& vni

*Responsum Christi ad .S. Latronem. 445*  
didit, *hodie*: ne dilatione, gratia minue-  
retur.]

S. Maximus, <sup>a</sup> dilatam præ Latrone  
S. Petrum (tanta fuit in Latronem bene-  
ficentiæ celeritas), demiratur [Petro (in-  
quit) dicitur à Christo: *Non potes me modo  
sequi, sequeris postea*. Et huic dicitur: *Hodie  
mecum eris in paradiso*. Tanquam discipu-  
lus ille differtur, & hic tanquam socius  
incitatur. Ille adhuc reseruatur ad præ-  
mium, etiam ad consortium, iste diligitur.  
*Non potes*, inquit, *me modo sequi*. Impot-  
sibile est Petro sequi Dominum, & iam  
facile est Latroni esse cum Domino:  
*hodie mecum eris in paradiso*. Non in aliud  
differtur tempus, non in diem alteram  
reseruatur: ipsa hora qua paradisu Deū  
suscepit, suscepit & Latronem. Vnus  
passus est pro salute cunctorum, & duo-  
bus pariter immortalitatis ianua rese-  
ratur.]

12. Astipulatur Eucherius, <sup>b</sup> verbis  
illis. [Diues & larga Dei bonitas, quæ  
sicut excedit vota, ita gratiam adiungit  
ad merita. *Hodie*, (inquit) Tanquam si di-  
ceret. Quid me, ô fidelissime comes,  
& vnicus tanti testis triumphi, quid me

<sup>a</sup> hom. 2. de  
Latro.

<sup>b</sup> hom. de  
Latrone.

tantoperè exorandum putas, vt die iudicij mei meminerim tui? Quid me ad præsentem retributionem paratum, in tempora tam longa diffimulas? Quid in futura sæcula, fidem in te perfectam fatigas? *hodie mecum eris in paradiso.*] Hæc totidè verbis in farraginè sermonū ex variorum Patrum lucubrationibus confarctinam, & sub vnius D. Augustini nomine malè circumlatam, irrepperunt.<sup>a</sup>

<sup>a</sup> ser. 120  
de temp.  
<sup>b</sup> in Psal.  
39.

Idem tamen his verbis habet germanus Augustinus<sup>b</sup>, [*tona labiis, propinqua corde. Corde enim creditur ad iustitiam, ore autem Confessio fit ad salutem.*] Qualis ille Latro inuentus est pendens in cruce cum Domino, agnoscens in cruce Dominum. Alij non cognouerunt miracula facientem, agnouit ille in ligno pendente. Erat ille confixus omnibus membris, manus clauis inhærebant, pedes transfixi erant, totum corpus adiungebatur ligno, corpus illud non vacabat cæteris membris, lingua vacabat, & corde. Corde credidit, ore confessus est. *Memento, inquit, mei Domine, cum veneris in regnum tuum, salutem suam longè futuram sperabat, & post longum tempus acciperet*

Res  
pere  
dies  
mei  
dit.  
diso.  
Para  
cum  
gno  
erat  
præ  
miur  
ne, i  
gnum  
xum.  
Mem  
vener  
mala  
sper  
adue  
vene  
bat. S  
ti off  
cum v  
Amen  
Disci  
mei c  
ce co

*Responsum Christi ad S. Latronem.* 447

pere cōtentus erat. In longum sperabat;  
dies non est dilatus. Ille dixit, *memento  
mei, cū veneris in regnum tuum*; ille respō-  
dit. *Amen dico tibi, hodie tecum eris in para-  
diso*, Hodie mecū, inquit, eris in paradiso.  
Paradisus habet ligna fœlicia, hodie me-  
cum in ligno crucis, hodie tecum in li-  
gno salutis.] Alibi item optimè <sup>a</sup> [vnum a serm 27.  
ex 40. no-  
uis.  
erat crucis consortium, non erat vnum  
præmium. Quid dico? Das Christo præ-  
mium, qui dator est præmiorum? *Domine*,  
inquit, *memento mei cū veneris in re-  
gnum tuum*. Pendentem videbat, Crucifi-  
xum videbat, & regnaturum sperabat.  
*Memento*, inquit, *mei*, non modò, sed *cū  
veneris in regnum tuum*. Multa, (inquit,)   
mala feci: requiem celerem non mihi  
spero. Sufficiant tormenta mea vsque ad  
aduentum tuum: modò torquear; cū  
veneris, tunc mihi parce. Ille se differe-  
bat. Sed Christus paradisum non peten-  
ti offerebat, *Memento mei*, sed quando?  
*cū veneris in regnum tuum*, Et Dominus,  
*Amen dico tibi, hodie tecum eris in paradiso*.  
Discipuli mei dimiserunt me, Discipuli  
mei desperauerunt de me, & tu in Cru-  
ce cognouisti me, non contempsisti mo-  
ritu

riturum, sperasti regnaturum, hodie mecum eris in paradiso. Non à te recedo.]

13. *Mecum eris.* Hæret in hoc verbo Bernardus, <sup>a</sup> quasi eius saporem gustare gestiens; [Mira (inquit) benignitas, non dixit simpliciter eris in paradiso, vel cum Angelis eris, sed mecum eris. Satiaberis eo quem desideras, videbis in maiestate quem confiteris positum in infirmitate: nec differo quod promitto, quia hodie mecum eris.] Mecum hodie particeps glorię, qui nunc mecum supplicia toleras. Simul sumus nunc & compatimur; simul quoque cõregnabimus, simul postmodum erimus fœlices, his laboribus miserisque perfuncti. Nam vt nihil præterea addidisset Christus, non poterat Latroni malè esse, cum Christo existenti post excessum ex hac vita: Idq; ipsum magnos cœlitus delatos honores innuere, tradit egregiè S. Augustinus <sup>a</sup> expendens illud, *vbi sum ego, illic & minister meus erit*, & docens hoc ipsum esse bonorum pretium, esse cum Christo. [Vbi enim benè erit sine illo, aut quando esse malè poterit cum illo? Audi euidentius, & si quis mihi ministrauerit, honorificabit eum pater

a tract. in  
illud ego  
sum vobis  
c. 9.

b tract. 51.  
in iohann.

mcms.

me-  
lo.]  
erbo  
stare  
non  
cum  
beris  
stare  
tate:  
odie  
ceps  
eras.  
; fi-  
post-  
ibus  
præ-  
terat  
ten-  
sum  
ue-  
oen-  
meus  
rum  
nim  
nale  
& s  
pater  
gens.

Quo honore, nisi ut sit cū filio eius?  
Quod enim superius ait, *Vbi ego sum, illic  
& minister meus erit*, hoc intelligitur ex-  
posuisse cū dicit, *honorificabit cum pater  
meus* Nam quem maiorem honorem ac-  
cipere poterit adoptatus, quàm ut sit vbi  
est vnicus, non æqualis factus diuinita-  
ti, sed confociatus æternitati:] Hactenus  
Augustinus quid & quantum sit, cum  
Christo esse.

- Sed insigniter alibi, <sup>a tract.</sup> tractans illud ex c. 17. *volo ut vbi ego sum, illic sit minister meus;* III.

notans Christum non dixisse Latroni,  
nec seruis suis sponondisse, quòd futuri  
essent *vbi ille esset*, sed *cum illo*: Quæ duo  
admodum discrepare, ita demonstrat.  
[Qui homini pœnaliter pendenti, & sa-  
lubriter confitenti, ait, *hodie mecum eris  
in paradiso*, secundùm id quod homo erat,  
anima eius ipso die futura fuerat in in-  
ferno, caro in sepulchro. Secundùm au-  
tem id quod Deus erat, utique, & in pa-  
radiso erat: & ideo Latronis anima à  
pristinis facinoribus absoluta, & illius  
munere iã beata, quamuis vbique sicut  
ille esse non poterat, tamen etiam ipso  
die esse cum illo in paradiso poterat:  
Vnde



Vnde ille qui vbique semper est, non recesserat: Propterea nimirum, non ei satis fuit dicere. *Volo ut ubi ego sum, & illi sint*: sed addidit, *meum*; esse enim cū illo magnum bonum est, nam & miseri esse possunt ubi est ille: quoniam quicumq; ubicumque fuerint, est & ille, sed beati soli sunt cum illo, quia beati esse non poterunt nisi ex illo. An non Deo veraciter dictum est. *Si ascendero in caelum, tu ibi es, & si descendero in infernum ades?* aut verò Christus non est Dei sapientia, quæ attingit vbique propter suam mundiciam? Sed lux lucet in tenebris, nec eam tenebræ comprehenderunt: ac per hoc ut de re visibili, quāuis longè dissimili, qualecumque sumamus exemplum, sicut cæcus, etiam si ibi sit ubi lux est, non est tamen ipse cum luce, sed absens est à presente: ita infidelis, atque impius, aut etiam si fidelis & pius, nondum tamen ad intuendum lumē sapientiæ idoneus, etiam si esse nusquam possit ubi non sit Christus, non est tamen ipse cum Christo, dumtaxat per speciem: nam hominem piè fidelem, non est dubitandum cum Christo esse per fidē, propter quod  
dubitan

Res  
dubi  
prop  
uersi  
Quos  
sint m  
bat,  
Nem  
cont  
perh  
verb  
ego su  
tus a  
quam  
stituti  
14.  
ioren  
Latre  
mus,  
tis cu  
titas  
prom  
verh  
preta  
locur  
cum e  
tatis  
boni

*Responsum Christi ad S. Latronem. 451*  
dubitandum cum Christo esse per fidem  
propter quod dicit, *Qui non est mecum ad-*  
*uersum me est: sed cum Patri Deo dicebat,*  
*Quos dedisti mihi, volo ut ubi ego sum, & ipsi*  
*sint mecum:* de specie illa omnino dice-  
bat, in qua videbimus eum sicuti est,  
Nemo serenissimum sensum nubilosa  
contradictione perturbet. Consequentia  
perhibeant testimonium precedentibus  
verbis, nempè cum dixisset, *volo ut ubi*  
*ego sum, & ipsi sint mecum;* continuo secu-  
tus adiunxit: *ut videant claritatem meam,*  
*quam dedisti mihi, quia dilexisti me ante con-*  
*stitutionem mundi.]*

14. Chrysostronus porrò <sup>a hom in</sup> multò ma- <sup>para/c.</sup>  
iorem honorem obseruat promissum  
Latroni, verbo illo quod nunc expendi-  
mus, subeundi nimirum in locum quie-  
tis cum Christo, quàm si ipsa nuda bea-  
titas seorsim à Christi societate fuisset  
promissa. Appendo ipsa Chrysostroni  
verba ex pleniore Iacobi Gretseri inter-  
pretatione, quod vetus interpres hunc  
locum quasi fossam transilierit. [*hodie me-*  
*cum eris. Grandis honor. Ingens humani-*  
*tatis huius magnitudo, inexplicabilis*  
*bonitatis huius immensitas. Nam eo*  
*quod*

a in Pſal.  
39.

quòd Paradifum ingreditur maior gloria est, quòd cum Domino ingreditur.] Insuper verò S. Ambrosius egregiè obseruat, in his vocibus promitti stabilitatem æternam beatitudinis. Sic enim ait, post propositam & expositam priorem huius Christi promissi partem. [Pulchrè etiam subiunxit. *Mecum eris in paradiso.* hoc est, noli dubitare de carne, & me in carne vidisti Noli timere, ne & tu cadas de paradiso, sicut cecidit Adam: sed audi quia mecum eris, quo præſente cadere non possis. Ceciderat caro in paradiso antequam susceperetur à Christo. Ibi eris susceptus, vbi & ille qui suscepit, quia non mentitus est dicens: *Volo vi vbi ego sum, & illi ſint mecum.* Non recedet pastor à gregibus suis: licèt iam lupum in paradiso timere non possis; cui dictum est: *V. debã Satanam sicut fulgur de celo cedere.* Ideò ante consummationem aduersarius deiicitur in incendium: catenis quoque perpetuis illigatur; vt tu iam nullas infidias pertimescas. Et Adam vt caderet, à serpente deceptus est, & flexus est ab vxore. Ideò iam nullæ in paradiso nuptiæ, sed omnes erunt sine celebritatibus

Re  
brita  
cœle  
qui  
retu  
tur i  
nus  
cem  
& ac  
nec  
time  
C  
delib  
nis. S  
ceat  
esse a  
Bern  
inter  
noui  
non  
mus  
possi  
tis, o  
mur i  
tro, te  
15.  
Dom  
runt i

britatibus nuptiarum, sicut Angeli in  
cælo. Non dixerat Adæ, mecum eris:  
quia sciebat illum casurum, ut redime-  
retur à Christo. Fœlix ruina quæ reparatur  
in melius. Ideò iam pius pastor, bo-  
nus negociator gregem suum, & mer-  
cem propriam, non reliquit, erit quidem  
& adhuc in paradiso pugna serpenti, do-  
nec deficiatur. Sed qui cum Christo est,  
timere non poterit.]

Contingat itaque mihi, contingat fi-  
delibus omnibus fors beati huius Latro-  
nis. Simus cum Christo in hac vita, ut li-  
ceat in altera cum eo esse, & æternum  
esse absque diuulsionis metu. Libes cum  
Bernardo<sup>a</sup> in eam mentem Christum  
interpellauerim. [Sperauimus in te, qui  
nouimus dulce nomen tuum, quoniam  
non derelinques quærentes te. Accedi-  
mus ergo ad te, ô bone Iesu, mente quâ  
possumus, sedentem in throno maiesta-  
tis, orantes ut illuc à te, & ad te merea-  
mur introduci, quò ingressus est tuus la-  
tro, te confessus in throno crucis.]

15. *In Paradiso*, Quis iste sit paradiscus,  
Domini voce Latroni promissus, varia-  
runt iam olim sententiæ, ac etiam modò

variant. Multiplex enim est in scripturis acceptio paradisi, nec satis liquet quarum earum his Christi verbis sit aptanda. Interdum vsurpatur pro quouis loco amœnissimo, qualia illa apud Ethnicos celebratissima, Tempe Thessalica, Elisij campi, Phæacum horti, Aleinoi pometum, Midæ rosetum, & huiusmodi alia non pauca, quibus paradisi nomē à priscis Ethnicis non delatum; sed leporariis vt Varro appellauit, siue roborariis aut viuariis: Totidem enim signantur nominibus apud Gellium<sup>a</sup>: locis inquam septo roboreo aliòve valido cōclusis, quibus viua animalia concludebantur ad voluptatem. Hęc dicta à Græcis paradisi nomine, obseruat suprâ Gellius, & Balduinus<sup>b</sup>. In sacris tamen, nomen paradisi plerumque (vt dixi) ad quemuis locum peramœnum designandum porrigitur, vt cū Regio Pentapolitana dicitur fuisse sicut paradysus Domini, aut cum sponsæ emissiones, id est verba seu fructus, dicuntur paradysus malorum punicorum. Alias paradysus, antonomasticè designat locum illum præ cæteris amœnum, in quo Deus hominem recentem locarat,

quæ

<sup>a</sup> l. 2. c. 20.

<sup>b</sup> insit. de  
gerum dia  
uis.

Re  
qua  
Gen  
tem  
gnat  
cent  
tæ,  
Deu  
non  
dictu  
essen  
tix d  
sunt  
16  
fum  
locu  
enim  
min  
ama  
port  
ibi in  
hac  
ran  
defe  
& ii  
nien  
xerj  
ficar

quæ vocis notio perspicua est ex initio  
Geneseos. Tandem paradus, foelicitatem  
Sanctorum ac beatitudinem designat.  
Quo sensu æterna sapientia, vincentibus  
spondet in pabulum lignum vitæ, quod est  
in paradiso Dei; hoc est Deum ipsum.  
Et vulgus Christianorum non aliter accipit  
paradusum absolute dictum. S. Vincentius,<sup>2</sup> vocat paradusum  
essentialem. Totidem ergo sunt sententia  
de sensu promissionis Christi, quot sunt  
propositæ Paradisi notiones.

16. In prima sententia, quæ paradusum  
Latroni promissum, interpretatur locum  
deliciarum, est Maldon.<sup>b</sup> Putat enim  
designatum à Christo paradisi nomine,  
sinum Abrahæ, in quem locum amandabantur  
viri sancti, interim dum portæ æternales  
recluderentur: erantque ibi in loco refrigerij  
& voluptatis, præ hac valle lachrymarum  
ex qua excesserant. Certum enim est,  
Christum illuc descendisse vt captiuos  
suos abduceret, & iis qui in carcere  
erant spiritibus veniens prædicaret.  
Cum ergo Christus dixerit Latroni,  
*mecum eris*, planeque significare  
vellet non solum Latronem, sed

se etiam ipsum eo die futurum esse in illo paradiso, ubi tunc non esset cum hæc diceret; omninò efficitur, Christum promississe Latroni, futurum ut eo ipso die, ad locum illum quietis & refrigerij perveniret cum ipso Christo. Ita enim ferre videtur particula *meum*; id est, quo ego etiam iturus sum, & ubi ego quoque ero. Laudat in eam sententiam Maldonatus, Iustinum, Athanasium, Augustinum, Prudentium.

a l. de pa.  
ead. c. 91.

Confutat hanc paradisi per Christum promissi interpretationem, Thomas Maluenda, <sup>a</sup> sed maiore bombo quam efficacitate. Levis enim operæ foret, rationes eius non quatere modò, sed & prorsus evertere. Quale enim est quod sinu Abrahæ, ergastulum nõ paradisi præfatus, negat in beneficio reponendum fuisse à Latrone, quòd illuc deducendus esset, vnde liberari magnum fuit Patribus beneficium? Fuit sanè beneficium nec exiguum Patribus à Christo impensum, educi è sinu Abrahæ: neque tamen idcirco dicendum, nullo affectum beneficio Lazarum quondam pauperem illuc ab Angelis deportatum. Ipsa tantorum

Ra  
rum  
tas,  
tui  
dita  
Ho  
que  
eis c  
tò si  
mo.  
trib  
hab  
fanc  
tate  
tat  
exto  
anin  
erat  
diu  
ad q  
tine  
fed  
mu  
tem  
vall  
nun  
Abr  
fun

*Responsum Christi ad S. Latronem.* 457  
rum tamque multorum iustorum socie-  
tas, maximi beneficij locum habere po-  
tuit. Si enim magnæ sibi futurum iucun-  
ditati profitebatur Ethnicus ille <sup>a</sup>, visere <sup>b</sup> *Tullius*  
Homerum, Orpheum, Musæum aliōs <sup>1. Tuscul.</sup>  
que priscos magni nominis viros; cum <sup>num. 98.</sup>  
eis colloqui & versari familiariter; quan-  
tò suavius fuisse censebimus cum Ada-  
mo, Noëmo, Abrahamo, aliisque SS. Pa-  
tribus colloqui, ac familiariter agere, &  
habere fructū in respectōne animarum  
sanctarum? Sanè Latronem ex ea socie-  
tate ingentem percepisse vtilitatem, no-  
tat expressè Iustinus. <sup>b</sup> Nec deerant <sup>b q. 76 ad</sup>  
externa solatia; & ipse locus quanquam <sup>Orthod.</sup>  
animitas exciperet, ornatus & amœnus  
erat, vt decebat sanctarum animarum  
diuersorium, tametsi clauso tanè cœlo  
ad quod suspirabant, dicerentur ibi de-  
tineri captiuæ, velut in carcere e aut lacu;  
sed in quo non esset aqua. Nam etiam  
mundus, qui vel ipso nomine speciosita-  
tem præfert, præ cœlo, exulum regio,  
vallis lachrymarum, & apud Tertullia-  
num <sup>c</sup> carcer appellatur. Sancti igitur sicut <sup>c lib. 2. ad</sup>  
Abrahæ detenti, non simpliciter dicti <sup>mont.</sup>  
sunt carcere detenti, sed veluti carcere:



quæ restringens particula, excludit incommoda vulgati carceris, signatque solam piarum illarum animarum à fruitione Dei exclusionem; qua seposita, fœlices degebant, & in loco quietis ac refrigerij, imò etiam voluptatis. Quæ si expendisset Maluenda non ita despuisset sinû Abrahamæ, vt scriberet; *Quid magnum Latroni Christus offeret, futurum illum eadem die cum ipso in sinu Abrahamæ?* Magnum planè per omnem modum offeret beneficium, promittens grassatori & homicidæ, omnibus per totam vitam sceleribus contaminato, quod ad illud vsque tempus summi beneficij loco, probris quibusque etiam si sanctissimis repensum erat; eademque sorte esse in exitu è corpore qua donari permagni duxerant Abrahamus, Isaac, David, Sanctique ad eam diem omnes.

17. Quamuis autem permagnum fuisset Latroni sic collocari, & magnum ille in se à Christo collocatum beneficium debuisset agnoscere, tamen vt huic ipse placito subscribam, obstant quæ postea proponam, confirmans veram sententiam. Quare nunc contentus diruisse funda

Re  
fun  
cuti  
min  
uali  
euid  
mech  
radi  
Chr  
tur v  
rem  
fruen  
ea v  
Sim  
ni,  
iam  
so ill  
ipsa  
nis a  
eiqu  
men  
mecu  
Ita v  
Chr  
prim  
Aug  
gum  
omn

fundamenta interpretationis quam ex-  
cutimus, non insistam vltiori eius exa-  
mini. Ratio vnica quæ proferebatur, in-  
ualida est. Non enim quod Maldonatus  
euidens putat, cum Christus promisit  
*mecum eris*, significabat Latronē in eo pa-  
radiso futurum cum Christo, quo tunc  
Christus ipse careret. Hoc malè assumi-  
tur vt exploratum. Si enim diues paupe-  
rem ita alloquatur, *cras mecum his diuitiis  
frueris* nemo dixerit diuitem iam tū cum  
ea verba proferret, diuitiis illis caruisse.  
Similiter ergo Christus affirmans Latro-  
ni, *mecum eris in paradiso*, non negauit se  
iam tūc cum loqueretur, fuisse in paradi-  
so illo, quo donaturus erat Latronem eā  
ipsa die. Et quāuis verū videatur, Latro-  
nis animā ea die fuisse vbi Christus erat,  
eique ad Limbum vsque comitatam; ta-  
men vt suprà ostendi, longè differt illud  
*mecum eris*, ab eo quod est, *eris vbi ego sum*.  
Ita vt licet vtrumque verum fuerit, tamē  
Christi promissio non ceciderit nisi in  
primum. Patrum testimonia non vrgent.  
Augustinus loco qui adducitur <sup>a</sup> ambi-  
guus est, & alibi explicatissimè tradit  
omnia alia, vt infrà referam. Cæteri alle-

a l. 12. de  
Genes ad  
lit. 3. 5.

goricè per sinum Abrahamæ beatitudinem cœlestem describunt, quòd eum ipsum locum nunc teneat respectu Iustorum excedentium è viuis, quem tunc tenebat sinus Abrahamæ. Quare non placet de Abrahamæ sinu ac Patrum limbo, accipere paradysum Latroni à Christo promissum. Quanquam vel si hoc vnum promississet Christus, non malè Latronis confessionem compensasse, eumque non exili beneficio affecisse, videri posset.

18. Idè esto iudiciũ, de sententia quæ paradysum accipiens iuxta secundã notionem propositã, ait promissum à Christo Latroni, vt eum ipsum locum deliciarum ea die repeteret è quo exturbatus fuerat Adam; terrestrem inquam paradysum. In qua sententia sunt nonnulli Græci Patres, quos refert Suares, <sup>a</sup> quibus addendus Moyfes Barcephas, <sup>b</sup> ita enim ratiocinatur. [ Dominus noster ait ad Latronem : Profectò dico tibi, hodie eris mecum in paradiso. Non autem dixit, in cœlo, quia neque ipsa Domini anima, simul atque à corpore dissociata est, cœlum conscendit, sed die tertio rursum

a tomo 2.  
3. p. 946.  
art 11. ad  
4. dubium.  
b l. de parad. p 1. c.  
7. & 18.

Re  
fum  
eo c  
cat  
cœl  
cœl  
Fui  
terr  
refe  
cep  
ctar  
terr  
illuc  
fena  
dica  
ten  
Gen  
ctio  
info  
enir  
in p  
nun  
De  
nis i  
& an  
cend  
dit  
nis e

*Responsum Christi ad S. Latronem. 461*  
 fum corpus subiit: Neque Latro quoque  
 eo die in cœlum potuit euadere, cum di-  
 cat Christus, neminem conscendisse in  
 cœlum, præter eum qui descendit de  
 cœlo, Filium hominis qui esset in cœlo.  
 Fuit igitur paradísus non in cœlo, sed in  
 terris. Idem habet Chrysostomus, quem  
 refert Nicephorus. <sup>a</sup> Censet enim Ni- *at. i. hist.*  
 cephorus, ipsa hora mortis Christi, san- *c. 31.*  
 ctam eius animam, abductis captiuis in  
 terrestrem paradísus præiuisse Latroni,  
 illuc inferendo statim à morte, & in eam  
 sententiam adducit Chrysostomum. In-  
 dicant vel ferunt eam Chrysostomi sen-  
 tentiam quæ habet sermone quodam in  
 Genes. <sup>b</sup> refellens Manichæorum obie- *l. 2. Gre-*  
 ctionem, qui ex hac Christi promissione *col. serm. 7.*  
 inferebant non fore resurrectionem. Sic *addisit in*  
 enim eos confutat. [Ingressus est Latro *Genes.*  
 in paradísus, inquit, quid tum postea?  
 num enim hæc illa sunt bona, quæ nobis  
 Deus pollicetur? Non audis quid de bo-  
 nis illis Paulus dicat? *Quæ oculus non vidit,*  
 & *auris non audiuit, & in cor hominis non as-*  
 cenderunt: Atqui paradísus, & oculus vi-  
 dit Adami, & auris audiuit, & cor homi-  
 nis excepit: quandoquidem tot iam die-

bus de illo verba facimus. Quomodo igitur latro bona recepit? Non enim se in paradifum nos introducturum promittit Deus, sed in ipsum cœlum: neque regnum paradifi, sed regnum cœlorum prædicauit.] Alibi concinnè inducit Latronem ad paradifi ostium cum custode Cherubino disceptantem, tandèmq; prolato Christi rescripto cedente Romphæa versatili, intrò admissum, quæ poëtica expressio antiquior fortassis fuit. Extat enim in hæc verba narratio apud Exquilinum<sup>a</sup> ex Euangelio Nicodemi. [Cùm Christus Sanctos Patres de limbo extraxit, eos ad terrestrem paradifum introduxit: vt vsque ad diem Ascensionis eius ibidem manerent: & tunc secum ascendente ascenderent. Quibus paradifum introgressis; occurrit vir portans humeris signum crucis. Et interrogatus ab eis quis esset, respondit, quòd latro ille erat, qui cum Christo crucifixus fuerat, & in ipsum credens, eius misericordiam postulauerat. Cui Dominus regnum cœleste promiserat, signum quoque crucis sibi tradiderat: mandans vt illud ad paradifum portaret: & Angelo ipsius

*a lib 3. ca  
talogi cap.  
228.*

R  
ipfi  
par  
ip  
Qu  
ipi  
ant  
hab  
i  
cian  
run  
Am  
bve  
fius  
tus  
riis  
para  
bus  
para  
dux  
ver  
cuti  
nati  
xeru  
& D  
gita  
diui  
in fl

*Responsum Christi ad S. Latronem. 463*  
ipsius loci custodi, ostenderet: ac sibi ex parte Christi crucifixi mandaret; ut ipsum in eodem loco intromitteret. Quod postquam Latro fecit, Angelus ipsum in paradysum introduxit.] Alia ex antiquis fabulis in eandem sententiam habet Vincent. Bellouacensis:<sup>a</sup>

19. De hac sententia idem pronuntiandum videtur, quod de priore. Nimirum improbandam esse, quod facit cum Ambrosio, & Iustino, Anastasius Sinaïta<sup>b</sup> verbis illis [diuinus in omnibus Ambrosius, & Iustinus Martyr à Deo inspiratus, in suis in Hexaëmeron commentariis, ea persequentes quæ dicta sunt de paradiso, postquam dixerunt, de sensilibus arboribus, & aquis, & fructibus, & paradiso è terra genito, in medium adduxerunt proposita diuini Ezechielis verba de paradiso cœlesti, eaque persecuti, magnam, & subtilem de iis examinationem, & contemplationem subiunxerunt, dicentes; quod sit turpissimum, & Deo inuisum dicere, aut omnino cogitare, beatam, & adorandam Dei Verbi diuinitatem cum iusto Latrone ingredi in fluxum, & materiale paradysum. Et

quæ

*a in specul.  
hisor. l. 7.  
c. 62.*

*b l. 8 in  
Exaem.  
sub finem.*

quænam est digna merces illius venerandæ, & quæ Deum decet confessionis, malorum punitorum, pyrorum, vuarum, & ficuum corruptarum esum, tanquam mercedem reddere latroni. *¶* Fateor quidem non modicam futuram fuisse compensationem Latronis, si eiusmodi præmium à Christo retulisset: quod eius loci summa amcenas, & primæua parentum nostrorum in illo beatitas, satis persuadet. Quominus tamen cum paradysum Latroni promissum censeam, facit in primis quòd externè paradysus ille, & vel mox ab Adami peccato destrui cœptus sit, vel aquis diluuij obliteratus, magna contentione certatur inter Recentiores: plerisque nec infimorum subfelliorem Doctoribus, destructum atque vastatum paradysum illum, longè ante Christi aduentum, contēdentibus, quos magno numero recensent Maluenda<sup>a</sup> & Delrius, <sup>b</sup> qui in contrarium abierunt, & superstitem Adami paradysum multis confirmant. Si igitur à priore parte quæ pridem vastatum paradysum asserit, stet victoria, euertitur fundamentum sententiæ quam executimus. Si autem superest paradi

a l. de  
parad. c.  
82.  
b adag.  
789.

Re  
para  
ex o  
is ip  
cum  
nihil  
Lati  
sum  
turt  
men  
stus  
stus  
radi  
cum  
Lati  
omn  
gnu  
sim  
stus  
para  
spon  
turu  
20  
tron  
beat  
se pr  
Ref  
text

paradisus ille, ut nubes grauium testium  
ex omni retrò antiquitate confirmat, &  
is ipse est in quem translatum esse Eno-  
cum affirmat Ecclesiasticus: <sup>a</sup> negandū <sup>a cap. 44.</sup>  
nihilominus est, hunc esse paradisum  
Latroni promissum. Eum enim paradi-  
sum reposuit Christus se Latroni præsti-  
turum, quem Latro intellexit, postcens  
memoriam sui aliquā haberi, cum Chri-  
stus ad regnum suum venisset. At Chri-  
stus non erat regnaturus in terrestri pa-  
radiso, eòve iturus per mortis triduum,  
cùm futurus esset in corde terræ: neque  
Latro quem Spiritus sanctus docuerat  
omnia, cùm sic oraret, aliud Christi re-  
gnum imaginabatur quàm quod expres-  
simus, estque verè regnum in quo Chri-  
stus futurus erat. Igitur Christus de alio  
paradiso quàm de terrestri locutus est,  
spondens se eum ipsa die Latroni colla-  
turum.

20. Quare restat, ut admittamus, La-  
troni paradisum, hoc est ipsam æternam  
beatitudinem & regnum cœlorum fuisse  
promissum. Ita disertè Chrysostomus.  
Refert enim hæc verba ex Manichæis,  
textum in quo versamur vsurpantibus. <sup>b</sup>

<sup>b</sup> serm. 7.  
additio in  
Genes.

[Paradi



[Paradisum inquit hoc loco, non paradifum dixit, sed paradifi nomine regnum cœlorum designauit. Nam quia Latronem alloquebatur, qui sublimibus dogmatibus imbutus non fuerat, neque de prophetia quidquam nouerat, sed omne tempus in desertis locis transegerat, cædēque patrarat, neque ad concionem vnquam in transitu declinarat, neque sacræ lectionis particeps fuerat, neque quid tandem esset regnum cœlorum nouerat, hoc dicebat: *hodie mecum eris in paradiso*, notiori & uisitatori nomine paradifi, regnum cœlorum significabat, & de illo Christus ad ipsum uerba facit.] Hæc illorum oratio. Subdit continenter Chrysostomus. *Admitto*. Et quanquam mox subdubitat, ne ea explicatio uolenta uideatur, ideoque aliam (ut ait) dilucidioſam adiungat ab Anastasio uerbatim descriptam<sup>a</sup> tamen priorem non improbat: eamque etiam alibi amplecti uidetur<sup>b</sup> ubi Dei immensam benignitatem ex eo demiratur, quod nostra dispendia cumulatè faciens, pro ablato nobis fraude Tartarei

uere-

a q 87 in  
scrip.

b serm po-  
sieriare de  
propheta-  
rum obsecu-  
ritate.

Rej  
vete  
difu  
quo  
tron  
lum  
lum  
(vid  
simu  
radi  
radi  
pron  
aper  
difu  
& fu  
cra  
pote  
tiam  
para  
tunc  
quã  
tur.  
V  
(nar  
hære  
omn  
Latr  
dica

veteratoris paradiso corporeo, & paradifum & cœlorum regnum reddiderit, quod confirmat ex hac Christi ad Latronē promiffione. Vbi tamen ſcrupulum ingerit quod ait, & paradifum, & cœlum, nobis Chriſti beneficio obtigiffè; (videtur enim ſignificare, abductum ſimul fuiſſe Latronem in terreſtrem paradifum:) tamen quatenus admittit, paradifi nomine expreſſum fuiſſe in hac promiffione regnum cœlorum, à nobis apertè ſtat. Et fortasſis quod ait, & paradifum amiſſum nobis fuiſſe reſtitutum, & ſuperadditum inſuper regnum, ut lucra eſſent diſpendiis potiora, intelligi poteſt de reſtitutione per æquiualentiam, aut ſupereminentiam. Nam qui paradifum cœleſtem adipiſcitur, tantundem, ac etiam multo plus acquirit, quàm ſi ſolo paradifo terreſtri donaretur.

Vt ut autem ſenſerit Chryſoſtomus, (nam de Nicephoro, ſcriptore apertè hæretico, non ſum ſollicitus,) graues omnino Patres confirmant, Chriſtum Latroni, cœlum non materialiter (ut ſic dicam) ſed formaliter hoc eſt, non ipſam loci

loci cœlestis aditionem, quadragesimo post die, eoque amplius factam; sed regnum cœlorum, siue cœlestem beatitudinem in Dei clara visione sitam, spondidisse. Ita Cyrillus Hierosol. <sup>a</sup> Athanasius, <sup>b</sup> Ephrem, <sup>c</sup> Ambrosius, <sup>d</sup> & latissimè Augustinus. <sup>e</sup> Breuiter sed perspicuè sermone de tempore, vbi ad Deitatem paradysum refert; nec tamen excludit inde Christi animam etiam si tunc, (vt ipse annotat,) in inferno versantem. Subscribunt S. Bonauentura, <sup>f</sup> & S. Thomas <sup>g</sup>, ac recentiorum potior pars. Ita enim Suares, <sup>h</sup> Delrius, <sup>i</sup> Maluenda, <sup>j</sup> Iansenius, Caietanus, Sa, <sup>k</sup> Bellarminus, <sup>l</sup> Turrianus, <sup>m</sup> hæc verba referens ex responsionibus Photij ad quæstiones Amphilo hij. [Cum Latro Dominum orauit, vt sui in regno suo meminisset, nomine regni, intellexit frui bonis, & vita æterna. Quia verò paradysus inter cœtera bona notior erat, ( siquidem gens Iudeorum propter doctrinam Moysis non ignorabat hoc;) idcirco Dominus paradysum illi promittit: & non aliud pro alio donat, nec aliud promittit, quàm quod ille cupiebat; cupiebat autem, vt haberetur

<sup>a</sup> catech.

11.

<sup>b</sup> ser contra omnes hereses.

<sup>c</sup> r. 3. serm.

de poen

<sup>d</sup> Luc. 23.

<sup>e</sup> hist. 57.

fin 4. d.

<sup>f</sup> o. dub. 9

circa lite-

ram.

<sup>g</sup> opusc. 6.

e. 9.

<sup>h</sup> 3. p. qu.

46. art. 11.

<sup>i</sup> dub. 4. c.

<sup>j</sup> d. 43. f. 4.

ad finem.

<sup>k</sup> adag.

789.

<sup>l</sup> l. de pa-

rad. c. 91.

<sup>m</sup> Luca 13

ml 3 de

7. verbis e.

<sup>n</sup> 2. c. 1 de

ss. brati

tudine c. 3.

<sup>o</sup> in de

sent. capi-

sis 14. li-

br. 5. Con-

stit. le

mentis.

retur sui memoria in regno Christi, quod erat frui bonis beatis. ] Optima huius sententiæ confirmatio petitur ex aliarum exclusione. Itémque ex eo quòd Christus, rogantem Latronem vt in regno suo eius meminisset, videatur docere voluisse, quòdnam tandem & vbinam esset regnum suum: nempe non in hoc mundo, nec de hoc mundo, sed in paradiso & gloria cœlesti.

21. Vt liceat sanè, his ita constitutis, demirari profusissimam Regis nostri in cruce liberalitatem, qui Latroni det paradisum, ac regnum cœlorum in cruce, ait Laurentius Iustin. <sup>a</sup> [ Tanquam Rex in folio, stabat Dominus Iesus, singulis ea quæ habebat, singula diuidens, fuerentibus quippè turbis, & aduersus se vociferantibus, eorum tribuit veniam ignorantia, quando Patrem deprecatus est, dicens: *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.* Pontificibus, senioribus, atque se crucifigentibus. corpus suum tradidit, perhibente propheta in persona illius, *corpus dedi percussoribus, & genas meas vellentibus, faciem meam non auerti ab increpantibus & conspuentibus in me.* Militibus

*a de triumpho Christi  
18. e.*

se custodientibus propria vestimenta reliquit, sicut per Prophetam ait, *Diriserunt sibi vestimenta mea*. Latroni in dextera pendenti, paradisi gloriam donauit, in-  
 quiens, *Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso*. ] Miratur item S. Anselmus, <sup>a</sup> immensam Christi maiestatem, à quo beatitudo ipsa promittatur. Iuuat cum eo Christum affante, concludere. [ Quid bone IESV, quid dulcissime Domine respondi Latroni, te oranti in cruce? *hodie mecum eris in paradiso*. Et quid hoc est, ô Rex desiderabilis! Tu clavis affigeris, & paradysum promittis! tu pendes in ligno, & Latroni dicis, *hodie mecum eris in paradiso*. Et ô desiderium animarum, vbi est paradysus, quia dicis Latroni, *hodie mecum eris in paradiso*! An paradysus tecum est, & vbi tu vis, paradysus est! An tu indubitanter paradysus es, quia tam confidenter promittis, *hodie mecum eris in paradiso*. Credo Domine, credo certè, quòd vbi tu vis, & vbi tu es, ibi paradysus est, & esse tecum, hoc est esse in paradiso. Quoniam venerabilis ille confessor, & gloriosus martyr, tecum fuit per totum illud hodie, & postea omni tempore. O  
 quam

<sup>a</sup> alloq.  
 celesti  
 30.

quàm bonum est esse tecum ! O quàm  
beati sunt illi qui tecum sunt ! Illi verè  
sunt in paradiso, verè sunt in regnis, qui  
tecum sunt fide & dilectione. Crux tua  
Domine, paradisum promittit, & paradisi-  
sum tribuit. Et ideo suppliciter adoro  
crucē tuā, adoro te in cruce, & crucem  
in te. Deniq; adoro crucē propter pen-  
dentē in cruce Adoro quē Latro adora-  
bat, & oro sicut ille orabat. *Domine me-  
mento mei, dum veneris in regnum tuum* Re-  
cognosce in me Domine hanc oratio-  
nem, sicut recognouisti eam in Latrone.  
Suscipe hanc orationem à seruo tuo,  
sicut suscepisti eam à famulo tuo. Me-  
mento mei de regno, sicut fuisti memor  
illius de ligno. Dic igitur, dic quæso, Do-  
mine, dic seruo tuo, dic animæ meæ, *ho-  
die mecum eris in paradiso*, vt ego conforta-  
tus desiderabili tua promissione, fide-  
liter permaneam in tua fide & dilectio-  
ne, redemptor meus, mediator Dei &  
hominum, qui cū Patre & Spiritu sancto  
vitis & regnas in sæcula sæculorū. Amē.]

22. Caue autem quòd in fide & dile-  
ctione constitutos esse dixit in paradiso,  
accipias, quasi Anselmus fatuitati Alma-

rici suffragatus, Latroni promissum paradysum, significet non esse alium quam fidem & dilectionē Christi. In eo siquidem paradiso iam erat Lator, vnde non oportuerat eum paradysum illi promitti in præmium fidei & dilectionis exhibitæ. Itaque Anselmus de more aptans ad lectoris vsum ac fructum quæ de Latrone præmiserat, docet illos esse iã ex hac vita in quodam paradiso qui cum Christo sunt dilectione & fide. Habent enim pignus gloriæ vel etiam arrham, vt S. Thomas rectè distinxit, & spe ac iure sunt in vero paradiso, nec nõ etiam imitatione quadam pacis & tranquillitatis conscientiæ, vtcumque æmulantis pacem qua fruuntur qui sunt in paradiso. Qua ratione S. Gregorius, animam iusti cælum esse sæpè docet, nominatimque ad illud, <sup>a</sup> *excelsior cælo est & quid facies?* nec non S. Augustinus <sup>b</sup> tractans illud, *extendens cælum sicut pellem.*

a 10. mo  
ral. c. 10.  
b in psal.  
103.


Porrò ex his apertè habetur, Latronem non ea tantum mortis suæ die, sed in æternum paradiso promisso positurum. Cõditio enim status in quem Christi promissione transcribendus erat La-  
ro

*Modi parta, & aucta gratia Latr. 473*  
tro, ipsa die mortis Christi, æternitatem  
promissi inuoluebat, ita vt illud, *hodie me-*  
*cum eris*, à Christo prolatum, nō ita signa-  
ret diem illum singularē tunc fluentem,  
vt crastinū atque perendinum exclude-  
ret. Cōditio enim status promissi, vt mo-  
nebā, æternitatem infert. Habetur præ-  
terea ex dictis, quomodo simul Christus  
in paradiso cum Latrone & apud inferos  
fuisse dictus sit, quod latè versat Gre-  
gorius Nyssenus.<sup>a</sup>

*a orat. i. de  
resur.*

*Latronis gratia & sanctitas ex dictis  
concluditur; Modus quo parta, aucta,  
& retenta est, vestigatur.*

CAPVT XI.

I.  X iis quæ proximè de La-  
tronis ad Christum conuer-  
sione, & Christi ad eum re-

sponso præmisimus, apertè sequitur eius  
iustificatio. Vt enim D. Augustinus ad il-  
lud <sup>b</sup> *omnia ossa mea dicent* argumentatur,  
[Christus iustificat impium. Quomodo  
autem iustificat impium, nisi credentem  
& confitentem: quia *corde creditur ad iusti-*

*b in psalm.  
34.*



*nam, ore autem confessio fit ad salutem.* Ergo & ille Latio, quamuis ex latrocinio ductus sit ad iudicem, & à iudice in crucem, tamè in ipsa cruce iustificatus est: Corde credidit, ore confessus est. Neque enim iniustus, & non iam iustificato, diceret Dominus: *hodie mecum eris in paradiso.* Rectè. Neque enim Christus, coinquinatam animam inferre in cœlorum regnum volebat. Itaque cui cœlum ea ipsa die dandum spondit, eidem contulerat gratiam sanctificantem, in momento ultimo conuersionis, qua se ad gratiam ultimò disposuerat. Eius enim legitimæ dispositionis præuix à Latrone adhibitæ, & subsequutæ gratiæ suffragium, habemus responsum illud Christi, vt vides argumentatum Augustinum. Scitè ergo Chrysostomus <sup>a</sup> quærentem, inducit diabolum, quòd pœnitentia, tam multa illi magnâque vasa rapuisset, meretricem, publicanum, Latronem, quos gratia & sanctitate exornatos, potestati suæ subductos expostulat. Ambrosius vero <sup>b</sup> dæmoni ex hac iustificatione sic insultat. [Tripudiabas draco, quòd Apostolum subtraxeras Christo.

Plus

*a hom. 68.  
tomi 5.  
Græcol. in  
ipso h. mi-  
lia fronte.*

*b in psal.  
39.*

Plus amisisti quàm iustulisti, qui Latronem vides in paradysum esse translatum. Nemo est qui possit excludi, quando receptus est Latro. Minister tuus eò peruenit, vñde ipse deiectus es.]

2. Et quia gratia sanctificans, cum sit essentialiter sanctitas animæ, cum quolibet peccato mortali supite natura inconciliabiles inimicitias gerit, omnis illa criminum caligo cum qua latro patibulum conscenderat, quàmque auxerat accessione blasphemiarum in cruce primùm prolatarum, ad gratiæ immisionem momento discussa est; tam perfectè, vt ne vestigium quidem, vel nota vlla remaneret. Qua in parte, miram Dei & in Latronem, & in peccatores quoscunque benignitatem, egregiè suspicit Chrysostomus <sup>a</sup> sic enim loquitur de a hom. 55: in Gen. charitate in Deum, prodita per argumēta charitatis in proximum. [Nè igitur prætereamus simpliciter, oro, lucrum nostrarum animarum, & remedium nostrorum vulnerum. Hoc enim, hoc maximum pharmacum ita curabit & abolebit vlcera animarum nostrarum, vt neque cicatrix, neque verrit-

ca aliqua apparitura sit; id quod in corporis vulneribus non est possibile. Nam licet quis infinities cataplasmata accepta à medicis superponat, necesse est cicatricem in corpore manere, & meritò: corpus enim est quod curatur. Hic autem quia anima est, quando quis suam gratitudinem declarat, multò melius incipit sese habere, quàm antea habuerit: & sic omnia vlcera depellit, vt ventus vehemens puluerem deturbat. Atque his omnibus plenæ sunt Scripturæ. Ita Paulus, Apostolus factus est ex persecutore: & qui priùs impugnabat Ecclesiam, postea factus est eius pronubus. Vidisti quanta rerum vicissitudo? Vidisti quanta translatio? Sic & Latro, cum multa fecerat homicidia in vno temporis puncto, propter pauca illa verba ita omnia abluuit peccata, vt audiret à Domino: *hodie mecum eris in paradiso.*]

Sequitur præcuntem eundem Chrysofomum, ad hanc tantam Latronis nitelam, & Dei in eo iustificando beneficium, sic orantem <sup>a</sup> [Here, Domine, benigne, vnigenite Dei Fili, peccauimus in cœlum, & coram te, nec di-

<sup>a</sup> tom 6  
Græcol ho-  
mil. de pro-  
digo.

gni fumus qui Filij tui vocemur, sed in miserationibus tuis confidimus, habemus obsidem tuæ benignitatis pretiosam crucem, quam nostra causa pertulisti: habemus fidei iussorem tuæ misericordiae illam olim meretricem, & illum quondam Latronem. Propter illos enim, & nos, & peccatores omnes incitamus, ut ad humanitatem tuam recurramus. Ut illos celebres ac beatos reddidisti, sic etiam nostri, qui lapsi fumus, miserere: Qui crucifixus mortuos suscitasti, nos quoque à peccato enecatos per humanitatem exsuscita, ut vnà perfruamur cum illis, qui redempti sunt, & participes facti sunt, tua resurrectione.]

3. Hæc porrò diuinæ gratiæ & remissionis peccatorum adeptio, Latroni obligit nobilissimo modo: id est per liberam ipsius dispositionem ac meritum, quale in peccatorem ad se reuenientem cadere potest. Non enim gratiam citra ullam suam dispositionem accepit, præter receptum in adultis ordinem, quos ad Deum conuerti, eiusque gratiam utcumque promereri, ut Deus ad eos conuertatur, necessarium est, ac maximè

a in 4 dist.  
17. disp. 4.

congruum. Eumque in Latrone iustificationis modum, agnoscunt communiter scholastici, & à se olim malè positam contrariam sententiam, meritò retractat Palacius. Agnoscunt etiam plerique Patres, siue cùm Latronis perfectam pœnitentiã & in Deum charitatem celebrant, siue cùm aiunt eum promeruisse Dei gratiam sanctificantem, ac peccatorum remissionem, aut regnũ cœlorum. Nam perfectæ pœnitentiæ subiungitur infallibiliter gratia, iuxta illud. *In quacumque hora ingemuerit peccator, &c.* Quod certum est de pœnitentiã concepta ex diuina charitate. Est item verisimillimum de ea pœnitentiã quæ suscipitur ex motu reparandi, aut indemnis seruandi diuini iuris peccato violati, aut violandi. Dilectioni item perfectæ, in Deum terminatæ, similis beneficentia diuina reposita est: quamuis omnem pœnitentiã actum seponeremus, eò quod per accidens, vel animum nõ subeat eius recordatio, vel bonâ fide iudicetur non necessarius, tam pretioso charitatis actu interueniente. His inquam actibus diuina gratia sanctificã prolicitur, eosque tanquam

quam dispositionem iustificatio consequitur, vt Tridētinum dixit. Parum profectò fauens Aureolo <sup>a in 1. d.</sup> & iis Recentioribus, iuxta quos vera & perfecta pœnitentia ac dilectio, iustificationē primam <sup>17. art. 3. in probatio. 1. post.</sup> formaliter conferunt, de quo aliàs. Ad rem namque præsentem sufficit, ab iis iustificationem ex opere operantis partam concedi Latroni, qui cum perfectè pœnituisse, & Deum super omnia dilexisse prodiderunt. Pulchrè Petrus Damian. <sup>b sect. 1. de eccl. de die.</sup> agens de fonte pœnitentiæ, aperto in peccatoris ablutionem. [In hoc fonte, fœlix ille volutatus est Latro, qui breui ponte crucis, de patibulo ad regnum, de supplicio ad paradisum translatus est, consummatus in breui expleuit tempora multa.]

4. Æquè idem aiunt, qui meritū gratiæ ac regni cœlorum in Latrone celebrant. Nam quamuis in peccatore primæ gratiæ iustificantis meritum non sit simpliciter dictum, siue condignum, ob personæ indignitatem, quæ omnes eius operationes depreciat; est tamen meritum congruum, habetque sufficientem rationem vltimæ dispositionis infallibiliter

ter conuehenti gratiam, quæ illo ipso temporis momento (posteriùs tamen natura quàm ipse actus,) confertur. In illo autem posteriori naturæ, ob iam aduectam homini sanctitatem, ea actio, quæ respectu gratiæ erat tantùm meritum congruum, respectu gloriæ cuius gratia est semen, habet rationem meriti condigni. Vnde liquet, & eos qui gratiæ, & eos qui gloriæ meritum Latroni concesserunt, iustificationem Latronis ex opere operantis admisisse.

*a hom. 1. de  
Latrone.*

Appendo paucos, S. Maximus, <sup>a</sup>[Tan-  
torum criminum reus, tam citò à Salua-  
tore paradisum promeretur.] Et mox.  
[illud ad gratiam eius, maioris est meri-  
ti, quòd Chrtistum in cruce positum cre-  
didit.] Apertissimè Chrysofomus. <sup>b</sup>[Ne-  
mo existimet secundum gratiam tan-  
tùm, saluatum esse à Christo Latronem,  
imò secundum debitum illi reddend-  
dum hoc fuit. Quod tandem debitum?  
dicet aliquis: an quòd res iustas egerit?  
eleemosynas dederit? res suas distribue-  
rit? ieiunarit? vigilarit? rem fecerit quam  
nemo alius? an verò quòd Deo credide-  
rit? & Prophetæ Deo crediderunt, &

*b orat de  
eaco à na-  
siuitate.*

Patriar

Mod  
Patri  
Scrip  
cato  
cùm  
autem  
famu  
temp  
fruitu  
afflict  
mino  
seruo  
lij De  
rint:  
tuna f  
minu  
ei, qu  
cutus  
cùm r  
cùm g  
credic  
tùs m  
mina  
oculo  
ham,  
xisset.  
folio s  
rubin

Patriarchæ crediderunt : hymnorum  
Scriptores crediderunt, Apostoli, prædi-  
catores, martyres : Verum omnes isti  
cùm Deum in gloria conspexissent; hic  
autem in ignominia. Tu verò mille mihi  
famulos Domino seruientes siste, quo  
tempore prospera fortuna & honoribus  
fruitur; & vnum seruum, qui in tempore  
afflictionis, tentationis, & exilij, à Do-  
mino suo non recedat; illos autem mille  
seruos, qui tentationis in tempore & exi-  
lij Dominum deseruerint, ac recesserint :  
Nunquid hi prospera fauente for-  
tuna serui, qui tentationis tempore Do-  
minum reliquerunt, pares esse possunt  
ei, qui rebus in aduersis Dominum est se-  
cutus? Nequaquam. Credidit Petrus, sed  
cùm mortuos eum suscitantem vidisset,  
cùm gloriam eius contemplatus esset,  
credidit. Credidit Paulus, sed cùm cœli-  
tùs missam lucem vidisset, eamque lu-  
mina corporis excequantem, animæ verò  
oculos illuminantem. Credidit Abra-  
ham, sed cùm diuinam visionem aspe-  
xisset. Esaias credidit; sed cùm eum in  
folio sedentem excelsso vidisset, & Che-  
rubin in circuitu eius: Omnes viderunt,  
sed



sed in gloria: hic autē in ignominia, quā obrem etiam clamabat, *Domine memento mei, cum veneris in regnum tuum* ] S. Am-

*a lib. 5. de  
fide. c. 5.*

brofius, breuius, sed expressiffimē. <sup>a</sup> [Quando non est verū testimonium tuum Domine IESU, cui qui credidit, in cruce licet positus, & inter confessi sceleris supplicia constitutus, merita Latronis exuit, præmia innocentis emeruit.]

*b 10. de  
Trinit.*

Hilarius <sup>b</sup> [Paradisum meruit sub cruce Latro, pendentem Christum confessus

*c. c. agno-  
uimus. 26.  
9. 6.*

in regno.] Cœlestinus Papa <sup>c</sup> [Latro per vnus sermonis professionem, habitaculum paradisi Deo promittente promeruit.]

*d cap. si  
presbyter,  
c. serm. de  
peste qui  
exat apud  
Gregor*

Iulius quoque Papa <sup>d</sup> ita disertè tradit. Tandem S. Gregorius <sup>e</sup> [conuersus Latro, vitæ præmia, etiam in ipsa sententia suæ mortis emeruit.]

*Turs l. 1.  
franc c. 1.*

5. Videri potest refragatus S. Cyrillus Hierosol. <sup>f</sup> Inducit enim Christū, audita Latronis oratione respondentem.

*g a. u. l  
ipsum S.*

[Confide, nō quod opera tua digna sunt confidentia, sed quia Rex adest qui gratiam confert.]

*Gregor l.  
11 epist. 2  
f. Catech.*

Pleniùs Chrysofomus <sup>g</sup> ostendens, verè non sicut delictum, ita

*13.*

& gratiā: sed Christum plura bona contulisse, quā Adami inobedientia in-

*e serm 7  
ad. i. c. 11  
Genej.*

uexe-

*Modi partæ, & auctæ, gratia S. Latr. 483*  
uexerat malorum. Id probat exemplo  
Latronis, & post pleraque in eam sen-  
tentiam, hæc subdit: [sed consideremus,  
num labores, & rectè facta & fructus  
exhibuit Latio? Ne hoc quidem dici po-  
test. sed, nudo verbo prolato, sola fide ex-  
hibita in paradisum ante Apostolos infi-  
liit, vt intelligas non eius probitatem  
tantum valuisse, verùm Domini beni-  
gnitatem totum negotium peregisse.  
Quid enim Latio dixit? quid fecit? Num  
ieiunauit? nū fleuit? num se afflixit? num  
longo tempore pœnitentiam exhibuit?  
Nequaquam: sed in ipsa cruce post sen-  
tentiam salutem obtinuit: vide celerita-  
tem: à cruce in cœlum, à supplicio in sa-  
lutem. Quæ porrò sunt illa verba? quam  
tandem vim habent, vt hoc vno tanta  
consequerentur bona? *Memento mei*, in-  
quit, *in regno tuo*. Quid hoc rei est? Petiit  
bona sibi dari, nō operibus ipsis studium  
vllum adhibuit.] Similiter Cassianus<sup>a</sup>, [si  
vel illum Latronem ob vnā confessio-  
nem introductum in paradisum recor-  
demur, intelligimus eum non cursus sui  
merito tantam beatitudinem consecu-  
tum, sed dono Dei miserentis adeptum.]  
Denique

<sup>a</sup> 12. de  
instit. c.  
11.

a libr. de  
triumpha  
li Christi  
agone c.  
18.

Denique Laurentius Iustinia. <sup>a</sup> [vltra meritum, præter spem, & supra votum consecutus est. Iuxta fontem quippe æternæ vitæ pendens, residensque prope fluentia plenissima, gratiam simul accepit & gloriam. Præuentus namque est in benedictionibus dulcedinis, ideò suscepit coronam de lapide pretioso, lætus quidem ob promissionem factus est, sed propter munus lætior. Vnde verò hæc? aut à quo? Prorsus gratis à Domino.]

Hi tamen Patres, non diffitentur quod diximus. Nam Cyrillus, Cassianus, & Iustinianus, ad summum excludunt meritum, cōdignum à Latronis actibus, comparatis ad primam sanctificationē; quod meritum nos quoque exclusimus. Ita de Cassiano perspicuum est ex collatione 13. c. 13. Nec dissimiliter Prosper <sup>b</sup> agēs vniuersè de nequissimis quos in extremo vitæ exitu gratia adoptat, & hora vndecima veniente remunerat, ad commendandam gratiæ excellentiam, quæ inde claret, quòd non plus multa opera quàm penè nulla mereantur. Vocat penè nulla, id est tenuissimè meritoria. Dici etiam posset, hos Patres, primam meriti

b l. 1. de  
voc gent.  
.17.

Modi parte, & aucta gratia S. Latr. 285  
riti Latronis radicem spectasse, quæ est  
mens S. Augustini<sup>a</sup> verbis illis [Christus  
in cruce, Christus apud inferos, subue-  
niens quibusdam. Eo autē ipso die, Chri-  
stus in paradiso cum Latrone confiten-  
tō. Et ibi Latrō quid meruit, nisi quia il-  
lam viam tenuit, vbi ostendit salutare  
suum. A qua tibi pes nō exeat. In eo enim  
quod se accusauit, Deum laudauit, & vi-  
tam suam beatam fecit. Præsumpsit qui-  
dem à Domino, & ait illi, *Domine memento  
mei dum veneris in regnum tuum.* Consi-  
derabat enim facinora sua, & pro magno  
habebat, si ei vel in fine parceretur. Do-  
minus autem continuò cum ille dice-  
ret, *memento mei*: Sed quando *cum veneris  
in regnum tuum. Amen*, inquit, *dico tibi, hodie  
mecum eris in paradiso.* Misericordia obtu-  
lit, quod miseria distulit.] Insinuat planè  
S. Augustinus, Latronem, quod meruit,  
à gratiâ nullis meritis aduocata, habuif-  
se. Et præclare alibi.<sup>b</sup> [Pro nihilo saluos  
facies eos, id est nullis eorū meritis præ-  
cedentibus. Non ad te afferent hircos,  
arietes, tauros, non dona & aromata af-  
ferent in templo tuo, non aliquid de  
conscientiâ bona libaminis superfun-

a serm 8.  
de ueris  
dom cap.  
4.

b in psalm.  
55.

dent. Totum in illis asperum, totum tetrum, totum detestandum, & cum illi ad te nihil afferant, vnde saluentur? Pro nihilo saluos facies eos, id est, gratia data, gratia tua. Quid ille Latro attulerat ad crucem, de fauce venit ad iudicium, de iudicio in lignum, de ligno in paradisum? Credidit propter quod locutus est: sed ei ipsam fidem quis donauit, nisi qui iuxta pepedit? Eodem reuoluitur quod ad enodanda proposita, aduersus Latronis meritum, loca, æquè dici potest, nempe Patres inficiantes Latronis merita, tantum significare velle, opera Latronis anteriora, non fuisse vllatenus tanti beneficij & sanctificationis meritoria, quippe quæ fuissent longè deterrima. Ita optimè S. Isidorus<sup>a</sup> [hominis meritum (inquit) superna gratia non vt veniat inuenit, sed postquam venerit facit: atque ad indignam mentem veniens, facit in ea meritum quod remuneret, quæ solum inuenerat quod puniret. Quid enim ex se ille Latro meruit, qui de faucibus inferni crucem ascendit, de cruce paradisi adiit. Reus quidem ille & fraterno sanguine venit eruentus, sed diuina gratia

*a l. 2. d. 7.  
summo bono  
no c. 4. n. 5*

*Modi parte, & aucta gratia S. Lat. 487*  
tia in cruce mutatus.]

7. Horum modorum aliquo, exponi commodè possunt Patres in contrarium prolati, præter alium modum quem mox attingam. Sic autem exponendos esse predictos Patres perspicuum est, quia illis ipsis locis in quibus aduersati videtur, tradunt aperte quod dixi. Sic S. Cyrillus, notato in contrarium loco, inducit Christum, colaudantem tantam Latronis in audienda Christi voce, & corde aperiendo celeritatem; subditque ex Christi item persona. [Vellet iuste agere Latro, sed venit mors, non tantum opus moros, sed fidem recipio. Venit qui pascit inter lilia, venit pascere in horto, ouem inuenit perditam, eam in vlnas suas accepit. Credit enim cum & ipse dicat. Erravi sicut ouis quæ periit, memento mei Domine quando veneris in regnum tuum.] Quo eodem modo Origenes ad illud, *arbitramur iustificari hominem per fidem sine operibus legis*, proponit Latronem in exemplum eorum, qui absque operibus per fidem sunt adepti iustificationem. Quo loco fides, dilectionem & poenitentiam habens adiunctam, commendatur; cui nos merita

*a in c. 3. ad Rom.*

tum sanctificationis implantauimus, atque adeo meritum S. Latronis agnoscitur. In eo item Origenis loco responsio insinuatur, quæ in locum Chryostomi aptè cadit. Nempe defuisse Latroni externa opera ob præreptam in illis angustiis, benè exterius operandi facultatem, quamuis interna voluntas quam Deus præcipuè adamat, & quæ Latronem ad gratiam disposuit, non defuerit. Hæc est perspicua Cyrilli mens in verbis propositis, & Chryostomi loco in contrarium allegato, quod ostendit verba quæ continenter subiicit. [ Non operibus ipsis studium vllum adhibuit: verum is cui cor eius notum erat, nō attendit ad verba, sed ad mētis affectū, nam illi quidem qui prophetarum fuerat documentis instructi: qui signa viderant, qui miracula fuerant contēplati, de Christo dicebāt: *Demontium habet, & seducit turbā*: Latro vero, qui prophetas nō audierat, qui prodigia nō viderat, qui in cruce suffixum videbat, non attendit ad ignominiam, non respexit ad infamiā, sed diuinitatē ipsam considerans, *Memento, inquit, mei in regno tuo*. Hoc sanè nouum & inusitatum: *Crucem*

*Modi partæ, & auctæ gratiæ S. Lat. 489*  
cem vides & regni meministi? quid dignum regno vidisti? hominem crucifixum, alapis caesum, illusum, accusatum, sputis conspersum, flagellatum? Hæc cæne sunt quælo digna regno? Vides eum oculis fidei respexisse, non ea quæ apparebant expendisse? Propterea neque Deus nuda verba expendebat, sed ut ille in diuinitatem, sic Deus in cor Latronis respiciebat, & ait: *Hodie mecum eris in paradiso.*]

8. Ex hoc porrò Chrysostomi loco, juncto alio paulò antè allegato ex oratione de cæco à natiuitate, perspicuum esse potest, quanta gratiæ mensura sit Latroni collata in prima iustificatione. Nam cum certum sit, meliori & perfectiori conuersioni respondere vberiore gratiam sanctificantem, tanquam formam moralem dispositioni suæ ultimæ consentaneam, cui Spiritus sanctus, ut Synodus Tridentina<sup>a</sup> declarauit, mensuram gratiæ sanctificantis attemperat in adulto, qui iustitiam adipiscitur, aperte sequitur, Latronem tam illustri dispositione, tamque nobilium virtutū Theologicarum actibus aptatum ad sanctita-



tem, mensuram eius omninò bonam, confertam, & coagitatam excepisse à Deo, qui dummodò per vas non stet, oleum gratiæ non sistit, illudque sine inuidia liberaliter effundit. Nec est quòd exiguitas temporis quo Latronè ad gratiam aptatum diximus, difficultatem alicui faciat, quasi dispositio in breui illo tempore fuerit despiciatior quàm ad parandam ingentem sanctificantis gratiæ summam exigeretur. Nam in hoc negotio non adeò refert quanto tēpore quis se aptet ac disponat, sed quàm benè & quàm perfectis & defœcatis actibus. Quod illustrissimè micat in Angelis, quorum prima sanctitas, ne temporis quidem momento dispositionem suam subsecuta est, & tamen fuit insigniter intensa, iam ex illo primo momento. Via namque Angelorum, fuit admodum angusta, atque adeò quantitas gratiæ quæ in illis est exaggerata, non potuit tantoperè amplificari per actus subsequentes, de quorù duratione & multitudine non liquet. Nec pro primo momento, fas est fingere aliud supernaturalium actuum genus in Angelis, quàm in nobis, vt gra-  
tis

Ma  
tis  
res  
sup  
hor  
An  
nat  
pro  
sup  
ea  
qua  
gen  
fate  
ma  
qua  
tigi  
run  
adu  
log  
de  
fun  
me  
tis  
fac  
pot  
que  
phy  
gra

*Modi parte, & aucta, gratia S Lat. 491*  
tis omninò comminiscuntur Recentiores: Nam in negotio gratiæ & bonorum supernaturalium, eadem est mensura hominis quæ & Angeli; quia perfectio Angeli Physicè maior, & modus eius naturaliter operandi nobilior, nullam proportionem habet ad meliores actus supernaturales profundendos: sed tota ea maior perfectio actuum, est à gratia, quæ pro hominibus & Angelis, homogenea est, & planè similis: necessariòque fatendū est in prima gratiæ adeptione, magnam Angelis diuinæ illius formæ quantitatem obtigisse, & tamen non obtigisse profusam fortuitò, sed libera ipsorum dispositione hominibus communi aduocatam, quæ est S. Thomæ ac Theologorum recepta doctrina. Et idem est de prima sanctificatione Deiparæ, cuius fundamenta in montibus sanctis; & tamen per liberam dispositionem, roboratis diuinitus supra naturalem exigentiam facultatibus, conciliata est. Idem ergo potiori iure de Latrone affirmare licet: quem non adigimur dicere, in primo physicè momento, quo pulsatus est per gratiam excitantem, vltimò ac perfectè

dispositum fuisse ad sanctificantem: quamuis propè momento, ac breuissimo tempore omnem eam sui aptionem esse executum, satis suprà monstratum sit.<sup>a</sup>

a cap 4.

9. Indicauit, vel potiùs expressit, plenam primæ gratiæ sanctificatiōis meniurā in Latrone S. Augustinus<sup>b</sup> loco in hāc rē illustrissimo, quem adscribo. [Nemo sit membrum Christi, nisi aut baptisate in Christo, aut morte pro Christo. Vnde & Latro ille non ante crucem Domini sectator, sed in cruce confessor, de quo nonnunquam præiudicium captatur, siue tētatur contra baptisatis sacramentum, à Cypriano sancto inter martyres computatur, qui suo sanguine baptizantur, quod plerisque non baptizatis feriente persecutione euenit. Tanto namque pondere appensum est, tantumque valuit apud eum qui hæc nouit appendere, quòd confessus est Dominum crucifixum, quantum si fuisset pro Domino crucifixus. Tunc enim fides eius de ligno floruit, quando discipulorum marcuit, nisi cuius mortis terrore marcuerat, eius resurrectione reuiresceret. Illi enim

b l. 1. de o  
rig. ani. c.  
9.

Moo  
enin  
Iper  
illi a  
pcen  
mor  
post  
salu  
uen  
tunc  
ceru  
quid  
non  
guin  
con  
con  
ta cl  
te fu  
te qu  
sanē  
diui  
sanē  
I  
mor  
tie r  
no f  
cula  
gis r

*Modi parta, & aucta, gratiæ S. Latr. 493*  
enim desperauerunt de moriente, ille  
sperauit in commorientem. Refugerunt  
illi auctore vitæ, rogauit ille conioctem  
pœnæ. Doluerunt illi tanquam hominis  
mortem; credidit ille regnaturum esse  
post mortem, deseruerunt illi spōforem  
salutis, honorauit ille socium crucis. In-  
uenta est in eo mensura martyris, qui  
tunc in Christum credidit, quando defe-  
cerunt, qui futuri erant martyres. Et hoc  
quidem oculis Domini clarum fuit, qui  
non baptizato, tanquam martyrij san-  
guine abluto, tantam fœlicitatem statim  
contulit. Sed etiam nostrum quis non  
consideret; quãta fide, quanta spe, quan-  
ta charitate mortem pro Christo uiuen-  
te suscipere potuit, qui vitam in morien-  
te quæsiuit? ] Habes appensam pondere  
sanctuarij, & ad non fallacem stateram  
diuinæ estimationis, quantitatem primæ  
sanctitatis in Latrone.

10. Huic primæ gratiæ, eodem planè  
momento quo parta est, accessit ea gra-  
tiæ mensura, quam Latro, (quem suppo-  
no fuisse Iudæum) & de more in minus-  
cula ætate circumcisum, aut remedio le-  
gis naturæ ante circumcisionem lustra-

tum, in eo remedio si præcessit, aut in circumcissione acceperat. Nam quamvis vi circumcissionis, aut vt dixit Apostolus concisionis, non daretur gratia, idque peculiare & proprium sit nouæ legis Sacramentis, vt gratia vi operis sacramentalis exerciti tribuatur: Tamen nisi Dei prouidentiam erga antiquorum paruulos, mancã & oblesam absurdè dicamus, concedendum est, in remedio legis naturæ, & circumcissione, cùm eius locum supplebat, apud Hebræos, ex mera Dei liberalitate concessam fuisse gratiã aliquam, qua paruulus labem noxæ parentalis elueret, & in Dei familiam transcriberetur, æternùm alioqui periturus; si quod per eius ætatis infirmitatem tam multis accidit, ante exortũ rationis iubar, & elicitam contritionem, excessisset è vita. Non fuisse autem eam gratiam, per antiqua illa sacramenta collatam, vi sacramentalis operis applicati & exerciti, sed ob necessitatem paruulorum extremè indigentium, factam in eis à Deo prouidentissimè consulente, hanc liberalitatẽ, ex eo licet deprehendere, quòd cùm ea sacramenta applicabantur adul-

tis,

Mod  
tis, qu  
idone  
rum  
gratia  
ment  
grati  
etiã a  
conu  
talis,  
exere  
filius  
recu  
reue  
iussit  
de C  
& to  
cram  
niter  
æqu  
tiam  
biqu  
prim  
oper  
oper  
perf  
I  
quo

*Modi parte, & aucta, gratie S. Lat. 495*  
tis, qui sibi ex opere operantis subuenire idonei erant, nullus ex egenorum illorum sacramentorum applicatione latex gratiæ dimanabat: quod nostris sacramentis non accidit, quæ quia sunt ex se gratiæ feracia, certam gratiæ portionem, etiã adultis vltra dispositionis meritum, conuehūt, ex vi solius operis sacramentalis, in subiecto apto, & non indisposito exerciti. Hanc igitur gratiæ portionem, filius hic prodigus multò ante dissipat: recuperavit autem cùm primùm ad se reuerso & ingemiscenti, accurrens pater iussit proferri stolã primam. Quod enim de Christiana meritorum reuiuiscencia, & totius gratiæ deperditæ, etiam per sacramenta partæ, recuperatione per pœnitentiam, tradunt Christiani Theologi, æquè extendendũ est ad merita & gratiam antiquorũ, ob proportionales vtrouque rationes. Iungenda itaque est hæc prima gratia restituta, ex opere quasi operato debita, cum prima gratia, ex opere operantis per pœnitentiam, & perfectam conuersionem conciliata.

II. Progredior ad eius augmentum; quod vel ex opere, (vt vocant,) operantis,

tis, perficitur, vel absque eo, æquæ ac pri-  
 ma gratiæ comparatio, quæ utroque il-  
 lo modo potest obtingere, etiam si hic  
 quod ad primam gratiam sanctificantem  
 attinet solus prior modus loci, defacto  
 habuerit; & idcirco cõsulto in hunc locum  
 remiserimus eius cõsiderationem. Prior  
 ergo modus, cernitur in comparatione  
 gratiæ sanctificantis interuentu disposi-  
 tionis liberæ, qua homo diuinitus præuen-  
 tus & adiutus, sicut diuinam illam formam sibi  
 primò conciliat, ita antè partem, cumulat  
 noua accessione. Posterior modus, omnem  
 aliam rationem sanctitatis augendæ com-  
 prehendit, quæ duplex subdistingui po-  
 test. Gratia enim, vel cumulat vi actionis  
 alicuius à Deo instituta, & per ido-  
 neum ministrum exercitæ, aliis quibusuis ad-  
 iunctis ad summum remouentibus obicem,  
 quantum ad gratiæ mensuram huic operi re-  
 spondentem attinet, quod est opus opera-  
 tum ex quo sacramenta nouæ legis confe-  
 runt gratiam. Aut certè augetur gratia ex  
 diuino priuilegio perpeffioni mortis ad-  
 iuncto, ut accidit in martyrio, cum est ra-  
 dicaliter perfectum, & vi malorum inflictorum  
 deuentum est ad dispositionis corpo-  
 reæ

Modus  
 reæ  
 riæ :  
 ction  
 opero  
 enim  
 tio, r  
 (nec o  
 institu  
 voluit  
 potius  
 ut per  
 non  
 tē ad  
 nem  
 uino  
 qua g  
 betur  
 tionu  
 signif  
 defat  
 gnus  
 que T  
 Patre  
 tyriur  
 mum  
 quos  
 res,

*Modi parta, & aucta gratiæ S. Lat. 497*  
 reæ ad fouendam animam necessa-  
 riæ: ita vt sit iustitium in sensuum fun-  
 ctionibus quibusuis, & multò magis in  
 operosioribus functionibus. Quamuis  
 enim hæc gratiæ per martyrium colla-  
 tio, non sit propriè ex opere operato;  
 (nec enim Christus operationè martyrij  
 instituit, & eam suis veluti meritis foetam  
 voluit nobis esse fontem gratiæ, sed eam  
 potius detestatur & plectit:) Tamen sic-  
 ut per sacramentum datur gratia, quæ  
 non habet pro causa dispositionem for-  
 tè adhibitam, sed solam illam operatio-  
 nem Christi meritis grauidam, ita ex di-  
 uino priuilegio, confertur martyri ali-  
 qua gratiæ portio supra illud quod de-  
 betur ex opere operantis, seu vi disposi-  
 tionum quatenus meritoriarum. Quod  
 significant scripturæ, quas in hanc rem  
 dēsat locis innumeris S. Cyprianus ma-  
 gnus laudū martyrij buccinator. <sup>a</sup> Itē-  
 que Tertullianus, <sup>b</sup> annuuntque reliqui  
 Patres passim, idcirco cōcedentes mar-  
 tyrium in necessitate supplere Bap-  
 tismum aquæ, & elargiri primam gratiam  
 quos plenis examinibus educunt Sua-  
 res, <sup>c</sup> Bellarminus, <sup>d</sup> Valentia. <sup>e</sup> Lessius, <sup>f</sup>

*a cum in  
 exhorta-  
 tione mar-  
 tyrij tum  
 altera l. de  
 laude mar-  
 tyrij &  
 passim ali-  
 bi.  
 b l. ad mar-  
 tyres.  
 c r. 3. p. d.  
 29 f. 2.  
 d l. de bap-  
 t. 6.  
 e r. 3. d. 8.  
 q 2. p. 2.  
 f l. 3. de  
 virtut. c.  
 1. à n. 45.*

nec



e 3 p. d.  
153. a c. 3.

Nec video quāto iure in contrarium abierit Vasques, <sup>a</sup> caufatus idoneam tanti priuilegij assertionem, nec in scripturis, nec in Patribus comparere. Quamuis enim nihil vſp̄iam ſit adeò clarum, quin homini ab ingenio & ſolertia, benè conſtituto, procliuè ſit, offuſis tenebris illud quoquomodò obſcurare, ( quod hīc ab aduerſario tentatum ): tamen nobis res apud Patres videtur adeò perſpicua, vt ad eam contuendam, non tota ſolis lanceam, ſed tantum lucernæ ſpiculo lumine opus ſit.

12. Ex his duobus generalibus modis augendī gratiam, prior apertè habuit locum in Latrone. Quis enim dubitare poteſt de Latronis ſtudio, in cumulanda & augenda ſanctitate poſt primam ſanctificationem, eo toto tempore quod inter conuerſionem & mortem eſt interlapſum? Sanè plerique quos anterior Chriſti paſſio non mouerat, aut languidè afſecerat; tamen extremā trageḑiam, tantāque ſigna quanta de cœlo acciderunt conſpicati, percutientes pectora ſua reuertebantur: ipſeque Centurio, audiens morientem cum tanto clamore, & aduerſus

Modi partæ, & auctæ, gratiæ S. Lat. 499

uersus Satanã & mortis ac peccati regnũ  
conclamantem, erupit in illas voces fi-  
dei & charitatis in Christum plenas [ve-  
rè Filius Dei erat iste. Multò itaque con-  
gruentius est, existimare, Latronẽ Chri-  
sto succenturiatum, & tanto eius bene-  
ficio, quantum antea expendimus, præ-  
occupatum, non destitisse Christi inno-  
centiam & diuinitatem contestari, &  
aliis sanctarum operationum accessioni-  
bus acceptiorem se Deo præstare. Illud  
præsertim æstimantem, quàm modicum  
tẽpus haberet, quòdque per fidem am-  
bulemus, non per speciem: Id est, vt ex-  
ponit Prosper <sup>a</sup> [ in hac vita per fidem  
benè viuendo, proficientes, bonorum  
operum quodammodò passibus ambu-  
lemus: in futura autem iam non sit quod  
velut proficiendo vlteriùs ambulemus,  
sed vbicũque in morte ceciderit li-  
gnum, ibi æternũ sit. Quod si omnibus  
omninò dicitur, tempus breue est, eò-  
que consilio, Iudeis secundum spiritum,  
hoc est, Christianis omnibus ( quæ est  
pia admodum S. Paulini consideratio <sup>b</sup>)  
indicitur, vt baculum, bona scilicet ope-  
ra manibus aprehedentes, cibum Dei,  
agnum

a da vita  
contemp. c.

6.

b ad Seueri  
rum epist.

5.

agnum mysticum, edant festinantes, quia maturandum est ob temporis angustias: si inquam omnes idoneos salutis suae curatores, hæc maximè cura sollicitat, quantò feruentius & exquisitiùs in eam incubuerit bonus Lator, reliquo vitæ tempore à vocatione & conuersione, qui & aduentus sui hora vndecima conficius, & iam iam exituram in tot cruciatibus vitam, non ignorabat.

Ingeminabat igitur etiam ipse, illud hominis tandem è cœno vitiorum erepti.<sup>a</sup> [Serò te amaui pulchritudo tam antiqua & tam noua, serò te amaui. Vocasti, & clamasti, & rupisti surditatem meam. Coruscasti, splenduidisti, & fugasti cœcitatem meam. Flagrasti, & duxi spiritum, & anhele tibi, gustauit, & esurio, & sitio. Tetigisti me, & exarsi in pacem tuam.] Nunc spectatores contestabatur; nunc collegam, vt tandem aliquando saperet, & lumini se ingerenti oculos panderet, nec se in æternas tenebras immergeret adhortabatur. Subinde fidei, ac spei, & poenitentiae actus iterabat, sed maximè charitatis. Interpellabat Christum amantissimis vocibus, & eius san-

ctifi

a 5. Aug.  
10. confess  
c. 27.

*Modi parta, & aucta, gratia S. Latr. 501*  
etissimas exuias post animę abscissum,  
sensu licet destitutis suavissimè allo-  
quebatur, perinde ac si non deesset vita.  
Laudabat Deum, qui sic mundum dile-  
xisset, vt pro tam malè merente, Filium  
suum vnigenitum daret. Extollebat fla-  
grantissimam Vnigeniti charitatem, que  
se ad tantam nostri causã abiectionem  
ac calamitatem demississet. Supplex pre-  
cabatur Spiritum sanctum, ea vt crucia-  
tuum vnigeniti Dei moles, benè generi  
humano vniuerso, benè Iudæis, benè il-  
lis ipsis qui se suffixerant cederet, nulli  
foret fraudi. Agnoscebat iudiciorum di-  
uinorum profunditatem, in gratiarum  
actionem pro tanta Dei in se beneficen-  
tia effundebatur: colliquefcebat gaudio,  
ad anterioris status sui cū præsentis con-  
tensionem ac commutationem: prædi-  
cabat felicem sortem suam, ex societa-  
te IESV, pendentis, & confixione cum  
eo. Inuitabat peccatores omnes qui vni-  
uerso terrarum orbe tunc viuerent, aut  
postea victuri essent, Dei misericordiã,  
& efficacitati diuinæ gratiæ ne diffide-  
rent, néve lumini illucenti rebelles es-  
sent. Non sum par iis calamo vel chartæ

committendis, aut etiam cogitatione  
 perspiciendis, quæ Spiritus sanctus inter-  
 no magisterio appositè ad illud tempus  
 Latroni suggerebat, aut ore præmenda,  
 aut mente & affectu voluenda, quibus  
 ille sanctè & nauiter perficiendis, mi-  
 rum quantis accessionibus collatam pri-  
 mò sanctitatem cumulabat.

a *borni. 12.*

13. Christi porrò collocutione, quan-  
 tum in eius pectore excitaretur incen-  
 dium quàmque flamma eo fomite pri-  
 mum concepta, arderet magis semper  
 ac magis, egregiè tradidit probauitque  
 verbis illis S. Macarius<sup>c</sup> agens de Chri-  
 sti ad Magdalenam collocutione, indé-  
 que ad alios, & nominatim ad Latronem  
 descendens [Mariæ quæ diligebat eum,  
 & assidebat pedibus eius, non simplici-  
 ter se adiunxit; sed virtutem quamdam  
 occultam ex sua substantia contulit illi.  
 Sermones enim quibus alloquebatur  
 Deus quietè Mariam, Spiritus erant &  
 virtus quædam; hi que sermones pene-  
 trabant cor, & animæ animam, Spiritus  
 spiritum, & virtus diuina multiplicaba-  
 tur in corde eius. Necessariò enim virtus  
 illa, quocumque diuerterit, illic perseue-

*Modi partæ, & auctæ, gratiæ S. Lat. 503*  
rat, velut possessio, quæ auferri nequit.  
Quare Dominus sibi conscius, quid Maria contulisset, ait: *Maria optimam partem elegit.* Non ita longè postea, quæ beneuolè egerat Martha circa ministerium, promouerunt eam ad donum illud gratiæ. Illa enim consecuta est virtutē diuinam in anima. Et sanè quid mirum si qui accedunt ad Dominum, eique corporaliter coniunguntur, receperunt virtutem; cum Apostolis loquentibus verbum Dei, ceciderit super credentes spiritus? Cornelius ex verbo Dei quod audiuit, accepit virtutem: quantò magis, cum Dominus loqueretur cum Maria, aut Zachæo, aut peccatrice, quæ passis capillis abstergebat pedes Domini, aut cum Samaritana, aut Latrone, egressa est virtus, & permixtus est cum eorum anima Spiritus sanctus.]

14. Hæc cumulandæ in Latrone sanctitatis, veluti primaria principia. Et iuuabat subsequenti accessionis pleniorē mensuram, anterior gratiæ quantitas. Nam quo persona est gratior & dignior, eo eius actio aptior est ad anteriorem gratiam cumulendam, vt fert verior

a 1. 2. d. 8.  
 q 6. p 3  
 sub finem,  
 b coroll.  
 18. ex 1.  
 princ. cōpl.  
 n. 50  
 c. 1. 3. p.  
 d. 4. f. 4. c.  
 l. 12 de  
 grat. c. 12.  
 n. 2.  
 d in 2. d.  
 29. qu. 1.  
 art. 4.  
 c. c. 8. mor.  
 r 4.  
 f 3. p. d. 6.  
 n 12. c.  
 23.

sententia Valentia<sup>a</sup>, Albertini<sup>b</sup>, Suarij<sup>c</sup>,  
 ac vt videtur S. Thomæ. <sup>d</sup> Quam malè  
 abijciunt Angestus <sup>e</sup> & Valques. <sup>f</sup> Est  
 enim dignitati gratiæ sanctificantis, &  
 æquitati prouidentia diuinæ, ac pruden-  
 tissimæ Dei æstimationi congruentius,  
 vt sicut satisfactionem pleniorẽ ducit  
 ac copiosiorẽ, quo persona est gratior  
 vt apertè in Christo eluxit; sicut etiam  
 eò facilius exorari se sinit, quo persona  
 intercedens & orans, sanctior est & ac-  
 ceptior: Ita opus hominis amicioris, &  
 per gratiã augeſcentem, semper ac sem-  
 per eminentioris, fructuosiorẽ esse ve-  
 lit, & gratiæ fertiliorem. Idque planè vi-  
 detur poscere vulgare effatum, vt se ha-  
 bet simpliciter ad simpliciter, sic magis  
 ad magis. Quanquam vt hoc obiter eli-  
 dam, ob quod aliqui ab hoc placito ab-  
 horruerunt, non contendo accremen-  
 tum quod sit gratiæ, supposita iam ali-  
 qua personæ operantis, & gratiam sibi  
 cumulantis dignitate, esse æquale præ-  
 iacenti quantitati gratiæ, vel excessui  
 quo superat aliam personã gratam, cuius  
 operatio cum eius operatione confertur  
 in ordine ad gratiæ augmentum: quasi  
 scilicet

scilicet si vna persona eliciens idem opus,  
habet triplo plures gratiæ gradus, incre-  
mentum quoque triplo crescat. Hoc enim  
falsum est, & absurde à Medina suppo-  
nitur<sup>a</sup>. Nam meritum gratiæ augenda,  
eiusque accrementum non crescit ad  
equalitatem graduum gratiæ, siue sim-  
pliciter accepta, siue prout maioris: sed  
prudenti taxatione diuina constitutum  
est, quantum meritum, quantæ gratiæ  
responderet; ita tamen vt maius maiori  
gratiæ respondeat. Quia in parte nulla  
cernitur personarum acceptio, vt aliqui  
per locum vel per simplicitatem oppo-  
nunt. Sed decernitur præmium spectatis  
personarum operibus, quæ ex ipsorum  
circumstantia, quis, existunt digniora, &  
moraliter maiora; ac talia, vt rependi eis  
debeat cumulatio gratiæ. Itaque non  
dubito, quin Latroni per posteriores  
actus, à persona maiori semper & maio-  
ri sanctitate prædita deriuatos, eiusque  
maioris gratiæ dignitate imbutos, acce-  
deret plus gratiæ quam per eosdem ac-  
cessisset, si in eadem physica specie ac-  
tensionis, elicti fuissent ante compa-  
ratam tantam gratiam.

a i. 2. q.  
114. arti. 8.



15. Venio ad secundum generalem modum, quo admittebam potuisse à Latrone augeri gratiam, statuebámque esse bicipitem, nempe per Sacramenta, vel per martyrium. Sacramentis antiquæ legis nullus hic locus fuit. Et vt fuisset, nullam ab eis gratiæ accessionem sperare oportuit, cum essent infirma & egena elementa, nec nisi iustitiæ carnis: ne circumcisione quidem excepta, si per se & vi operis consideretur. Nouæ autem legis sacramentis omnibus, aditus paratur per baptismum, vt proinde eo excluso, quærendû non supersit de reliquis. Non defuisse tamen Latroni baptismum, censuerunt Patres grauissimi, in eas se difficultatum pedicas induentes, quòd putarent omnes perceptorio illo Christi edicto vrgeri, quo obstructum salutis iter denunciatum omnibus iis qui renati non fuerint ex aqua & Spiritu sancto. Ideò enim Punici vt D. Augustinus refert<sup>3</sup>, Eucharistiam vulgato nomine *vitam*; baptismum verò *salutem* vocabant, quòd vt præiacentem vitam diu fouere ac retinere nequeas absque cœlesti alimento, ita neque salutem consequi absque bapti

a de pecca  
to mer. cap.  
24.

*Modi partæ, & auctæ, gratiæ S. Lat. 507*  
 baptismo, quo in noua lege Deo nasci-  
 mur. Et idcirco in scripturis, regenera-  
 tionis sacramentum dicitur; & à S. Cy-  
 priano <sup>a</sup> vnda genitalis, à Chrystostomo, <sup>a</sup> *epist. 2.*  
<sup>b</sup> *uterus fidelium* ab eodem alibi, <sup>c</sup> *matrix* <sup>b</sup> *in c. 4. ad*  
*Christianorum*, à Brachario <sup>d</sup>. *Ecclesiastici* <sup>d</sup> *Gal. sub*  
*fontis uteris & perplexi secretisq; vulua myste-* <sup>d</sup> *finem.*  
*ry, filios Domini nostri parturiens.* Ne igitur <sup>c</sup> *hom. 28.*  
 natum denuò Latronè sanctū, diffiteren- <sup>d</sup> *in 10m.*  
 tur; & vulgatæ inter Christianos neces- <sup>d</sup> *epist. ad*  
 sitati baptisimi, fraudi esset Latronis ab <sup>d</sup> *Ianuar.*  
 vniuersali eius lege exolutio, adacti  
 sunt Patrum nonnulli, admittere Latro-  
 nem fuisse baptizatum. Quo ipso con-  
 cesserunt, cum huius saltem Christiani  
 sacramenti susceptione, auxisse ex ope-  
 re operato gratiam ex opere operantis  
 primū partam interuentu liberæ con-  
 uersionis.

Fuit apertè in ea sententia, quidam de  
 quo Hugo Victorinus ad S. Bernardum  
 retulit. <sup>c</sup> *epist. 77.* Aiebat enim quisquis ille fuit,  
 (nam nomen non proditur,) ex quo pri-  
 mū dictum à Domino legitur, *nisi quis*  
*renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non*  
*intrabit in regnum cælorum;* ex eo inquam  
 tempore, neminem [absque eodem per-

cepto actualiter visibili sacramento, vel eius vice martyrio, vllatenus potuisse saluari. Sed etsi forte illud quispiam cum vera fide, & contritione cordis expeteret, sed praeventus mortis articulo assequi quod cuperet, non valeret, tamen omnino damnari.] Cum ergo Latronem, non fuisse verè martyrem mox simus ostensuri, perspicuè efficitur, Latronem iuxta praedicti auctoris sententiam fuisse damnandum, nisi re ipsa fuisset baptizatus. Si item Augustinus agens cū Vincentio Victore habet hæc verba. [Non incredibiliter dicitur, Latronem, qui tūc credidit, iuxta Dominum crucifixum, aqua illa quæ de vulnere lateris eius emicuit, tanquam sacratissimo baptismo fuisse perfusum. Ut omittam quòd eum, antequam damnaretur, baptizatum non fuisse, quoniam nemo nostrum nouit, nemo conuincit.]

16. Verum anterior ille Christianus Latronis baptismus, pugnat est ea Christi ignoratia, quam Latroni ante crucem tribuunt Patres omnes. Et ipse Augustinus, eodem capite admittit, Latronem non fuisse Domini sectatorem ante crucem.

a l. 1. de  
anima  
orig. c. 9.

*Mo*  
cem  
fulce  
ex  
nant  
bapti  
retu  
mus  
pron  
pern  
ptiz  
si qui  
troibi  
aut l  
scipi  
pete  
cruc  
impo  
rat is  
uera  
dispe  
mile  
lire  
inqu  
vt fir  
petu  
Que  
ritur

*Modi parte, & aucte, gratia S Lat. 509*  
cem. Itaque restat, vt si verè baptismum  
suscepit, baptizatus sit in cruce, per aquã  
ex Christi transfuerberato latere dima-  
nantem. Quæ est illa altera via tuendi  
baptismi Latronis, quam D. Augustinus  
retulit, & probauit apertè S. Chrysosto-  
mus <sup>o</sup> [Saluator quidem (inquit) salutem  
promiserat, sed tempus non erat; Neque  
permittebatur Latroni credere, ac ba-  
ptizari, Pronuntiarat enim saluator, Ni-  
si quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, non in-  
troibit in regnum cælorum. Opportunitatem  
aut licentiam non reperiebat Latro, sus-  
cipiendi baptismi, tempus illi non sup-  
petebat: quippe qui suspensus esset in  
cruce. Saluator igitur viam inuenit, qua  
impedita expediret. Nam quia credide-  
rat is Saluatori, qui in peccatis inuetera-  
uerat, eumque necesse erat baptizari, sic  
disposuit Deus, vt post passionem lancea,  
miles Domini latus vulneraret, & exi-  
liret sanguis & aqua: (*Exiuit enim latere,*  
inquit Euangelista, *exiuit sanguis & aqua;*)  
vt simpliciter non fluere, sed cum im-  
petu, vt Latronis corpus aspergerent.  
Quod enim cum impetuoso fluxu emit-  
titur, aspergit: quod autem fluit, leniter  
fluit,

*a orat. de  
caeco à na-  
tiuit.*

fluit, prout venit: at cum impetu exiuit ex latere sanguis & aqua, vt Latronem aspersum baptizarent, sicut Apostolus ait, Accessimus ad Sion montem, & asperfusionem sanguinis melius loquentem quàm Abel. Quare melius quàm Abel loquitur sanguis Christi? quia sanguis Abel insidet capiti homicidæ. Christi verò sanguis homicidas, etiam pœnitentes emundat.]

2 orat. de  
resurrect.  
eod. tomo  
6. pag. 445.

Disertissimè item alibi. <sup>a</sup> [Est magnum mysterium, Pœnitentiam egerat Latro. Aqua opus erat, vt baptizaretur. In cruce suspensus erat: alter baptismi locus non erat; non fons, non lacus, non pluuiæ, non qui mysteriis eum iniciaret: Omnes enim propter Iudæorū metum aufugerant discipuli. Non tamen Iesu latites defuerunt: sed & in ipsa cruce pendens conditor, fons aquarum est factus: quandoquidem fieri minimè poterat, vt sine baptismate Latro in regnum intraret: eum verò qui pœnitentiã egisset, baptismate destitui non oportebat; aquam & sanguinem è vulnerato latere suo saluator emisit: vt & Latronem à malis impendentibus liberaret, & sanguinem

Mo  
guin  
pon  
deo  
spic  
re ch  
est,  
zeri  
pus  
Chr  
& f  
rare  
I  
gaff  
ptif  
ueri  
apta  
gna  
hæc  
Imò  
tem  
ptif  
83  
non  
qui  
trac  
(inc  
rit b

*Modi parte, & aucta, gratia S. Latr. 511*  
 guinem suum eorum qui in ipsum spem  
 ponerent, redemptionem factam esse,  
 declararet.] Rursus alibi <sup>a</sup> id ipsum per-  
 spicue his verbis confirmat. Noli dubita-  
 re charissime, gratia enim Dei perfecta  
 est, locus non prohibet, siue hic bap-  
 tizeris, siue in naui, siue in itinere. Philip-  
 pus baptizauit in via. Paulus in vinculis,  
 Christus in cruce Latronem ex vulnere.  
 & statim paradisi meruit ianuam rese-  
 rare.]

*a serm de  
 regressu ex  
 Asia.*

17. S. Augustinus cum aliquoties ne-  
 gasset susceptum realiter à Latrone ba-  
 ptismū, eumque per charitatem & con-  
 uersionem perfectam expiatum, cœlôq;  
 aptatum docuisset, <sup>b</sup> variis locis, quæ si-  
 gnat ex eo S. Bernardus. <sup>c</sup> Tamen alibi  
 hæc loca retractans, nihil vult statuere. <sup>d</sup>  
 Imò <sup>e</sup> vehementer inclinatur in eam par-  
 tem quæ Latronem statuit Christi ba-  
 ptismo ablutum : & recensens Librum  
 83. quæstionum <sup>f</sup> ubi dixerat Latronem  
 non fuisse baptismum expiatum, ait <sup>g</sup> id  
 quidem ab aliis anterioribus Patribus  
 traditum fuisse, [sed quibus documentis  
 (inquit) satis possit ostendi, quòd nō fue-  
 rit baptizatus ille Latro. De qua re in po-  
 steriori

*b vs l. 4.  
 de bap-  
 tismo con-  
 uersus do-  
 nat. c. 23.  
 & 25 con-  
 tra Cresco-  
 n. c. 9 & 9.  
 84. in Le-  
 uis & 9.  
 63. ex 83.  
 c. epist. 77.  
 d. 2. retrac.  
 c. 18.  
 d. cap. 59.  
 c. in 62.  
 f. 1. retrac.  
 c. 26.*

terioribus, quibusdam opusculis nostris diligentius disputatum est, maximè in eo quod ad Vincentium Victorem de animæ originæ scripsimus. Nèpe eius operis lib. 3. c. 9. ubi tametsi alium quoque modum commemorat, quo salus Latronis absque baptismi reali susceptione locari in tuto possit, nimirum asserendo Latronis martyrium: tamen fuisse Latronem reipsa baptizatum, cum aliis rationibus tuetur, tum in primis eò quòd creditur aqua simul cum sanguine, exiliente de latere Domini, iuxta confixus potuisse perfundi, atque huiusmodi sanctissimo baptisate dilui.]

Verùm neque hoc pacto defendi posse, susceptum reipsa fuisse à Latrone Christi baptismum, videtur extra controuersiam. In primis quia illæ profusus aquæ ex Christi latere ad Latronem, commentitius videtur. Præsertim cum Latro à dextris penderet, Christus autem in sinistro latere punctus à nonnullis bonæ notæ Doctoribus existimetur, quod miles qui in Christum adegit lanceam, exploraturus an adhuc uiueret, transfixionem cordis in latus sinistrum vergentis  
intende

Mod  
inter  
videa  
refe  
mon  
non i  
lim t  
taten  
asser  
ctum  
tiqui  
tribu  
qui in  
eum  
lius.  
dus.  
nostr  
xum  
idone  
actio  
Non  
mam  
vt pe  
form  
etian  
quæ  
iam c  
mi C

intenderit, idque diuinitus prouisum videatur, tanquam accommodatius ad referatum cordis Christi ostium demonstrandum. In quam partem multa non improbabilia cumulat Suares.<sup>a</sup> Nolim tamen hinc admodum urgere inane tatem baptismi Latronis. Quod pars que asserit Christum in dextro latere punctum, non modò picturis & nummis antiquis sit testata, sed multis quoque Patribus discretè placuerit, quos adducunt qui in ea sunt sententia, Paleotus,<sup>b</sup> & ad eum Malonius, ac Gretserus,<sup>c</sup> & Collius.<sup>d</sup> Nominatimque ita sentit S. Bernardus.<sup>e</sup> Firmiora itaque proferamus in rem nostram, illudque præfertim, eum effluxum aquæ è Christi latere non fuisse idoneum ad baptismum: Neque enim fuit actio ullius ministri baptismum conferētis. Non enim Christi qui iam efflarat animam: non militis lanceam immittentis, ut per se liquet. Nullus item adfuit qui formam baptismi enunciaret. Quid si etiam Lator, ex crurium confractioe quæ Christi vulnerationem præcessit, iam obierat; ac proindè idoneum baptismi Christiani subiectum ultra non erat?

<sup>a</sup> 2 2 3 p.  
<sup>d</sup> 41. f. 2

<sup>b</sup> de sacra  
syndone c.  
20.

<sup>c</sup> l. 1. de  
cruce c. 35.  
<sup>d</sup> l. 4 de  
sang. Chri-  
sti disp. 6.  
c. 2.

<sup>e</sup> serm 7.  
in psal qui  
habitat.



18. Concludendum itaque est, Latronem non fuisse re ipsa baptizatum, ac proinde neque hoc sacramento, ianua cæterorum, neque vilo alio Christiano sacramento fuisse initiatum: & quod inde sequitur, non auxisse his viis gratiam libera in Deum conuersione comparatã. Quod verò Gaufridus Vindocin.<sup>a</sup> Latronem nullo salutari sacramento Christiano destitutum contendit; illum & baptizatum, & confirmatum, & peccata confessum tradens, mysticum est, nec refert ad rem presentem.

2. serm. 10.

Ne cui verò lex Christi de baptismo negotium in hac re faceat, addendum est; legem illam iuxta plerosque neminem obstrinxisse statim à Christi morte, sed tantum ex quo facta est noua legis promulgatio in Pentecoste, quoad Hebræos, qui erant Hierosolymis: Tardius autem quoad alios Hebræos atq; Gentiles; hoc est non nisi intra tempus quo lex illa sufficienter eis promulgari & innotescere potuit: quæ est sententia Suaris<sup>b</sup>, Ægidij<sup>c</sup>, Bellarmini<sup>d</sup>, Bonacina<sup>e</sup>, & aliorum quos isti proferunt. Iuxta quam doctrinam succeditur planè, difficultas

b q. de leg.

c. 22. § l.

10. c. 4.

c. 3. p. 9.

68. n. 24.

d. de bapt.

e. 5. propos.

4.

e q. 2. de

bapt p 2 n.

22.

mora

Mo  
mot  
fian  
illa  
nec  
loso  
tuo.  
cessi  
Et il  
blicè  
riori  
tio n  
tame  
cens  
to tu  
Chri  
nec  
ex co  
pro i  
mita  
cran  
ranti  
tos,  
tes v  
Chri  
stem  
cun  
grati

*Modi parte, & aucta gratiæ S. Latr. 515*  
mota circa Latronem, ex baptismi Christi-  
iani lege. Nondum enim viguerit lex  
illa moriente Latrone. Ego tamen qui de  
necessitate illius Christi legis aliter phi-  
losophor, paulò aliter in re præsentis sta-  
tuo. Secerno igitur circa eam legem ne-  
cessitatem præcepti à necessitate mediij.  
Et illam quidem sentio non cœpisse pu-  
blicè ante Pentecostem defectu ante-  
rioris promulgationis; vnde hæc obliga-  
tio non est Latroni iniecta. Posterio-  
rem tamen obligationem quæ mediij dicitur,  
censeo cœpisse à morte Christi, transla-  
to tunc sacerdotio, & expirante cum  
Christo lege veteri: Tunc inquam eam  
necessitatem puto cœpisse pro omnibus  
ex eo tempore iustificandis, non tamen  
pro iam consecutis sanctitatem. Quæ li-  
mitatio apponitur propter adultos in sa-  
cramentis veteribus, vel ex opere ope-  
rantis ante Christi mortem gratia dona-  
tos, eamque vitatis peccatis conseruan-  
tes vsque ad tempus mortis suæ, post  
Christi mortem obitæ, ante Penteco-  
stem. Itémque propter paruulos in cir-  
cuncisione aut remedio legis naturæ  
gratiam adeptos, ante punctum mortis  
Christi.

Christi. Quia enim dona Dei sunt sine pœnitentia, non debuit adultis hinc vel paruulis, auferri gratia: vel in eo statu cum gratia morientibus, obesse defectus baptismi. Vnde cum Latro inter hos adultos connumeraretur, mirum non est, quod gratiam iam adeptus, potuerit salutem consequi non suscepto re ipsa baptismi.

19. Occurrit alia ratio propositam difficultatem enodandi, dicendo cum Gaufrido Vindocin. <sup>a</sup> [Euangelicus Latro, & martyres sancti, licet visibiliter mysteria baptismi circa eos non fuerint celebrata, baptismum tamen fide & voluntate perceperunt. Nam sicut veraciter legimus, quicumque Spiritum Dei habent, accipiunt & gratiam eius, accepisset utique Latro ille visibiliter baptismum, si potuisset: quia passione sua, vel quolibet bono opere, quod antè fecisset, saluatus non est, sed fide Christi & cōfessione. Non enim pro nomine Christi crucifixus est, nec quia credidit, passus creditur, sed credidit dum pateretur.] Hoc est dicere Latronem in voto baptismi Christiani fuisse sanctificatum, quamuis

a serm. 5.  
qui est de  
Christi re-  
surr.

*Modi parte, & aucta, gratia S. Lat. 517*  
quamuis ab eius reali susceptione excu-  
satus sit ob impotentiam.

Verum Latro dicendus non est iusti-  
tiam parasse, vel retinuisse in voto bap-  
tismi. Nam votum baptismi nihil aliud  
est quam contritio vel perfecta dilectio,  
prout continent saltem virtualiter voli-  
tionem suscipiendi re ipsa baptismū, eam-  
que volitionē, de facto extingunt, si fa-  
cultas suppetat: cū repugnet aliquē per-  
fectē Deū diligere vel peccata detesta-  
ri, nec tamen velle refugere violatio-  
nem diuinæ alicuius legis: aut institu-  
tionis, necessitatem iniicientis ad ali-  
quid. Quia ergo nulla necessitas tunc  
temporis urgebat ad baptismum susci-  
piendum, contritio vel dilectio Latro-  
nis non est dicenda continere in voto  
volitionem baptismi suscipiendi, eoque  
actu quasi granidari. Quamuis de qui-  
busvis post Christi mortem gratiam ade-  
ptis ex opere operantis, ita sit philoso-  
phandum: Consentiant in negatione re  
ipsa suscepti Latronis baptismi S. Ber-  
nardus, <sup>a</sup> & Rupertus <sup>b</sup>.

Non plura de secundo generali mo-

K K

a Epist 77.

b lib. 6 de  
diuin offic.

c. 35.

do augendæ gratiæ antèriùs acceptæ, quoad primū illius secundi modi membrum, seu Sacramenta. Iam verò an modus augendi gratiam non ex opere operantis, concessus martyrio, locum habuerit in S. Latrone, pendet ex mox dicendis de S. Latronis morte, & ex ibi adducendis, constabit, hunc modum augmenti gratiæ in S. Latronem non cecidisse.

20. Superest attingendus modus, gratiæ sanctificantis per S. Latronem conservatæ: quo tria insignia dona referuntur, nempe donum perseverantiæ, confirmatio in gratia, & ritela omnimoda à quavis labe gratiæ infuscante. Quæ dona sunt longè diuersa, & dissociabilia. Nam donum perseverantiæ iis omnibus conceditur, qui excedunt è vita cum gratia sanctificante, ita ut quamvis ex quo primùm parta fuerat gratia, contingat relapsus in culpam lethalem, & gratiæ naufragium, tamen dummodò mors in gratia obeatur, quantæcumque eius intercisiones à prima acceptione ad mortem usque intercesserint, perseverantiæ donum.

donum non defuerit: quod non à continua & numquam interrupta gratiæ possessione denominatur, sed à possessione gratiæ in vitæ meta: ideoque nihil aliud est perseuerantiæ donum, quàm collectio omnium auxiliorum efficacium, quibus iustus vsque in finem adiutus est, vt vitaret grauia peccata, & benè operando gratiam retineret, additis extrinsecis beneficiis quibus protectus est ne in peccata grauia incideret: vel ablata occasione grauis lapsus, ex iisdem permissis secuturi, ac præsertim addito beneficio quo non est permissus mori quo vsque gratia potiretur, si ea aliquandiu caruit, vel non est permissus viuere, si eam breui erat amissurus. Ago de adulto perseuerante, quia in paruulo, perseuerantia, supra gratiam sanctificantem, nihil importat præter extrinseca beneficia statui eius consentanea. Hoc igitur est donum perseuerantiæ.

21. Confirmatio autè in gratia, aliquid addit supra nudum donum perseuerantiæ. Non enim omnes electi dicuntur confirmati in gratia, & tamen omnes

accipiunt perseuerantiæ donum. Imò non omnes qui semper gratiam seruant, & non inquinant vestimēta sua, dicuntur confirmati in gratia. Addit igitur confirmatio, iugem, & numquam peccati mortalis interuentu abruptam gratiæ possessionem, per eum qui alio qui vi status capax esset cadere, nisi ita solidatus fuisset: cuiusmodi non sunt infantes. In quo confirmatio iam differt à simplici dono perseuerantiæ, ac præterea addit stabilitatem in bono, quo voluntas quantumcumque resstante & colluctante Satana, concuti ab eo, & deiici de statu gratiæ nequeat, eo quod Deus statuerit non permittere vt confirmatus in gratia ab ea excidat per vllum peccatum mortale: Siue negato diuinitus ad peccandum concursu, quod non pauci recentiores affirmant, minus considerantes id ad peccata omissionis declinanda nulli fore vsui, & male committendi libertatem excludere, quam tamen Apostolis iam in gratia confirmatis disertè concedit S. Macarius: siue quod magis placet prouisis efficacissimis &

*Modi parte, & aucta gratia, S. Larr. 521*  
& validissimis auxiliis, vltra communem perfectionem auxiliorum perseverantibus concessorum, quibus hominis confirmati voluntas ita stabiliatur in bono, vt quamuis absolutè posset excidere à gratia atque peccare, tamen non modò re ipsa non sit casura, ( quod omnes predestinati æquè habent, ) sed ne potentiam quidem cadendi habitura sit, moraliter loquendo. Sicut enim summa infirmitas naturalis iunctis Satanæ insultibus, censetur hominem statuere impotentem ad nunquam peccandum venialiter, quamuis absolutè peccata venialia & singula & omnia sint ab homine evitabilia, ( liberè enim admittuntur : ) Ita summa roboratio per extraordinaria auxilia censei potest firmare hominem in bono, & moraliter impotentem ad peccandum reddere, quamuis absolutè peccare posset.

Tandem nitela omnimoda, & immunitas à quovis peccato, supra duo hætenus proposita dona, addit longè prestantissimum munus exclusionis cuiuscumque maculæ, etiam venialis : ita vt non tantùm lethales culpæ gratiam ex-



terminantes, sed etiam labecula gratiã  
 infuscantes animam non commaculent.  
 Quod priuilegium in longa vita nulli  
 concessum constat, præterquam Dei-  
 parã, vt S. Augustinus <sup>a</sup> diserte docet,  
 & confirmat Vega, <sup>b</sup> etiamsi Recentio-  
 res aliqui nullo firmo argumento nixi,  
 ad Christi præcursores idem priuile-  
 gium extendi, probabile dixerint. Per  
 breue autem tempus quod pro occasio-  
 num varietate varium est, nihil verat, ali-  
 quem etiam per communiã auxilia, om-  
 nem labem re ipsa vitare, quod ante  
 Driedonem, <sup>c</sup> nemo inficiatus est, &  
 pauci post illum.

22. His tribus donis, exornatum di-  
 co S. Latronem. Quod non est æquẽ  
 de omnibus clarum. Nam donum per-  
 seuerantiã, certò secundum fidem ob-  
 tinuit, vt liquet ex Christi promissione  
 de paradisi ingressu, qui nulli nisi in gra-  
 tia mortuo, conceditur. Confirmationẽ  
 quoque in gratia semel adeptã, conse-  
 cutus est. Iis enim diuinis auxiliis muni-  
 ta & firmata est eius constantia in bono,  
 vt quamuis absolutè labi posset, tamen  
 moraliter loquendo dici posset impo-  
 tens

<sup>a</sup> Lib. de  
 nat. & grat.

e. 36.

<sup>b</sup> Lib. 14.  
 in Conc. c.

17.

<sup>c</sup> Lib. de  
 gratia, c. 5.

*Modi parte, & aucta gratia, S. Latr. 523*  
tens ad labendum, præ exuberantia & efficacitate morali auxiliorum quibus præueniebatur, ratione quorum non obstante breuitate temporis quo superstes fuit post adeptam primam gratiam, dici potest confirmatus: quia quamuis omnes electi non confirmati saltem per breue tempus ante mortem persistent in gratia, tamen non sunt tunc adeò firmati & stabiliti in bono, vt possint dici moraliter impotentes ad labendum, non enim habent auxilia adeò excellentia, ac confirmati, qui illuminationibus coluistrantur multo liquidioribus & limpidioribus, & gustus boni habent longè suauissimos; præ quibus ad bonorum sensibilium suauitates desipiunt: vt proinde nullum sit periculum, ne abducantur per malè pellicentem escam boni sensibilis: quod periculum semper imminet non confirmatis, etiam cum præueniuntur per gratiam efficacem, quæ infallibiliter excudit consensum in bonum.

Ex eodem principio eruitur tertia prærogatiua proposita, nempe immunitatis à quouis veniali, & conseruationis

gratiæ sanctificantis cum summa nitela,  
 quam infuscant labeculæ veniales tan-  
 quam neui corpus pulcherrimum oble-  
 dentes. Non quod reuera gratiæ adue-  
 niant, eamve vllatenus seu minuunt, seu  
 intrinsecè commaculent: sed quod per-  
 sona his sordium minutiis oblita displic-  
 eat aliquoties Deo. Hoc est in leuem  
 eius offensusculam incurrat, salva ami-  
 citia: sicut plerumque in humanis, inter  
 amicos superstitè amicitia vinculo, sub-  
 nascuntur offensusculæ, quæ ad disso-  
 lutionem vsque amicitia non pertin-  
 gunt: quamuis amicitia familiaritatem  
 & veluti teneritudinem nonnihil teme-  
 rent. Similiter ergo Deus, personæ cul-  
 pa veniali inquinatæ, subinsensus est,  
 non tamen inimicus. Et quamuis velit  
 ei malum temporariæ pœnæ, hic aut in  
 emendatorijs ignibus subeundè; itemq;  
 negationis auxiliorū vberiorū & diuinæ  
 familiaritatis, quod est aliquatenus odisse  
 istam personam; ea generali ratione  
 qua velle malum est odisse: Non tamen  
 simpliciter dicendus est eam odisse;  
 quia vox odij in communi vsu sonat non  
 qualemcumque displicentiam, & mali  
 voli

M  
 voli  
 disp  
 qua  
 tan  
 tere  
 pti  
 ado  
 ei D  
 gim  
 grat  
 tus  
 rian  
 23  
 tis r  
 tro  
 uis  
 con  
 feca  
 poss  
 ven  
 gam  
 S. I  
 fuit  
 extr  
 quã  
 grat  
 exc

*Modi parte, & aucta, gratia S. Latr. 525*  
volitionem aliqualem ei adiunctam, sed  
displicentiam cum amicitia discissione  
quæ inter Deum & hominem culpis  
tantum venialibus sordentem non in-  
tercedit, ideoque salua gratia, & ado-  
ptione personæ illius in filium, eique  
adoptioni contexo iure ad gloriam, vult  
ei Deus aliqua minutiora mala quæ atti-  
gimus, quod est aliquatenus infuscare  
gratiam quæ ex se liberos ad Deum adi-  
tus conferret, & expeditum ius ad glo-  
riam absque remora.


23. Hanc ergo gratiæ suæ sanctifican-  
tis nitelam omnimodã fortitus est S. La-  
tro ex priuilegio speciali. Nam quam-  
uis aliqui citra speciale priuilegium, per  
communia dumtaxat auxilia, & extrin-  
secam protectionẽ miraculi expertem,  
possint aliquandiu carere omni peccato  
veniali, ac fortassis ad moram æquẽ lon-  
gam, aut etiam longiorem, ea per quam  
S. Latro post conuersionem superstes  
fuit: tamen id in illis ad gratiam potius  
extrinsecam remotionis occasionum,  
quàm ad munimentum per intrinsecam  
gratiam pertinet; quæ in eis nõ est adeo  
excellens, vt vi eius solius possent diu-  
tius

tiùs aut paulò grauioribus insultibus occurrentibus persistere, integri vitæ, omnisque maculæ puri. At præuentio & stabilitio Latronis per auxilia intrinseca, & omnem diuinorum beneficiorum collectionem, quibus repressum est in eo & præclusum quodcunque peccatum, à puncto conuersionis ad mortem vsque, fuit adeò illustris ac eminens, vt idonea esset stabilire S. Latronem in perpetuum, cum eadem puritate, quæcunque tandem procella aduersa incidisset. Quare S. Latro, gratiam sanctificantem illustrissimo modo, & parauit, & auxit, & conseruauit.

---

*Extrema Latronis Sancti vita, Crucifragium, & mors pretiosa.*

CAPVT XII.

I.  FLAVERAT Christus sanctissimum Spiritum, mortua erat vita, & adhuc tota Latronis anima intrà eum erat. Nimirum homo duriore corpore, nec anterioribus crucia

cruciatibus & vexationibus tam multis  
támque asperis fractus, quàm mitissimus  
Dei agnus qui tollit peccata mundi, po-  
tuit diutiùs in crucis angoribus perstare.  
Itaque ab hora nona, hoc est tertia no-  
stra pomeridiana, quæ fuit hora mortis  
Christi, Latro superuiuebat in cruce iis  
quas paulò antè adumbrabam sanctis  
occupationibus distentus. Non enim  
imitabatur Bomilcarem illum, quem Iu-  
stinus <sup>a</sup> refert, cum patibulo suffixus in <sup>a</sup> 121.  
foro mediò penderet, de summa cruce  
veluti de tribunali Pœnorum scelera  
concionatum, crudelitatem illis ac fla-  
gitia exprobrasse. Non item quod illi  
apud Senecam desperati, <sup>b</sup> [ex patibulo <sup>b</sup> l. de vi-  
spectatores suos conspuebat.] Non quod <sup>c</sup> 19.  
Latro collega, præ rabie ex immanitate  
cruciatu, numen ipsum lacessebat, &  
seipsum cupiens discerpere interciden-  
dis tantis doloribus, ea blasphemo ore  
iactabat, ad quæ audientium aures hor-  
rore, capita horripilatione corripere.  
Homo námque detestabilis, non ac-  
quiescens iustæ sententiæ, sed aduersus  
stimulum calcitrans, posuit in cœlum os  
suum, vt latè præ cæteris prosequitur  
Cardin.

a chorda  
7. c. 45.

Cardin. Vigerius. <sup>a</sup> At noster, cum patientia & gratiarum actione, quam com- meritum se esse agnoscebat pœnam, sustinebat, offerens Deo quidquid illud erat vexationis ac supplicij, & certus promissionis à Christo factæ, mortem non tam finiendis cruciatibus, quàm adeundi per eam Paradisi securus præ- stolabatur.

Cùm ergo sic affectus in cruce viue- ret, & victurus fortè paulò plus esset, ac- celerandæ illi mortis causa intercessit. Eam aliqui ex eo petunt, quod apud Iu- dæos lex Diuina esset, lata Deuter. 21. *Quando peccauerit homo quod morte ple- tendus est, & adiudicatus morti appensus fuerit in patibulo, non permanebit cadauer eius in ligno, sed in eodem die sepelietur.* Eaque ex causa Iosue, Regem Hai, <sup>b</sup> móxque <sup>c</sup> quinque Reges quinque pa- tibulis suffixos, cum vsque ad vesperam & Solis occasum pependissent, tandem ad occasum Solis deponi de patibulis & sepeliri mandauit. Quod autem non essent viui deponendi qui acti in crucem fuerant, idcirco aliter acceleranda erat mors iis qui sub vesperum non obiis- sent,

b. c. 8.  
cc. 10.

sent, quod fatis frequens erat, quando-  
quidem SS. plerisque martyres biduo,  
vt S. Andream, triduo alios, vt S. Victori-  
num; aliquos etiam pluribus diebus, vt  
Timotheum & Maurum per dies no-  
uem pependisse in crucibus legimus.  
Crura ergo suffringebant Iudæi, iis quo-  
rum mortem accelerari oporteret, sub  
Solis occasum priusquam deponeren-  
tur. Impactis autem ferreis vectibus aut  
malleis comminuebant eorum crura,  
supplente cruce vicem incudis, quæ ali-  
bi interdum in solitario crurifragio ad-  
hibebatur, vt ex actis S. Adriani & socio-  
rum, Nicomediæ crurifragio cæсорum  
perspicuum est. Quanquam in actis S.  
Felicitaris, bacillorum dumtaxat, (haud  
dubiè ferreorum) fit mentio non incudis  
subiectæ.

2. Hunc crurifragij communiter cir-  
ca suspendiosos vsurpandi morem, fuisse  
Iudæis peculiarem, significat Lactan-  
tius. <sup>al 4 c. 26.</sup> Nimirum quod adigerentur ante  
noctem tollere cadauera; hæc autem ex-  
pedita via esset exanimandi suspendio-  
sos, vt possent tempore de cruce depo-  
ni, mandarique sepultura. Cæteræ  
namque



a *contra*  
*Fluicum.*

b *l. corpo*  
*ra ff. de*  
*cadauer.*

c 7. *April.*  
*littera D.*  
*d l. 6. c. 9. f.*  
*exter. 5. &*  
*l. 6. 3. ex-*  
*ter. 3.*  
*c l. de ani-*  
*ma.*

nâmque gentes, nisi iusta aut congruens  
causa aliqua intercederet, & natalis  
Principum, quod Philo<sup>a</sup> docet; vel pe-  
titionis per cognatos interpositæ, vt ha-  
bet Vlpianus,<sup>b</sup> vel per alios quoscunque,  
vt ibidem habet Paulus Iurisconf. cru-  
ciarios tabescere in crucibus ac putref-  
cere sinebant. Itaque non utebantur ad  
accelerandam mortem crurifragio, quod  
ad beneficium sepulturæ citius exhib-  
endum vsurpabatur; sed Solis vngvine,  
& Iouis lauacro proli cadauera vole-  
bant, quod notauit Baro. ad Romanum  
martyrol. Hoc in Polycrate seruatum,  
autor est Valerius,<sup>d</sup> & indicat Tertullia-  
nus seruatum item in septem filiis Saul,  
quos Gabaonitæ Iudæorum legibus li-  
beri, ad crucem postulatos & suffixos,  
inibi tabescere voluerunt.

Ne tamen crucis supplicium diutur-  
nitate intolerandum euaderet, solebant  
Romani, statim à suffixione percutere  
sub axillis eos qui cruci suffigebantur: ni-  
si si quando reus magnis & enormibus  
sceleribus obstrictus, ea humanitate in-  
dignus videretur. Qua ferè ratione apud  
nos, qui rota comminuuntur, si immania  
pecca

peccauerint, tardè vel nullomodo percutiuntur in præcordiis; vt vegeti ac valentes relictî in rota, atrociores & longiores pendant pœnas. Prodidit hunc Romanorum morem Origenes, <sup>a</sup> qui quod rem tradat attinentem ad vsum supplicij crucis suo tempore adhuc vigentis, addâtque qui non ita percutiebantur, viuere solitos nocte consequenti in summis doloribus; aliquos præterea per totum diem consequentem in illa tormentorum atrocitate durasse; locuples testis moris illius cæteròqui minùs ab autoribus proditi, videri debet.

*a tract. 35.  
in Matth.*

3. Noster ergo cum socio, quamuis per Romanos ministros in crucem cum Christo actus, tamen quod Latro esset & immania fortassis patrasset, fortè etiã quod Christo quem more flagitiosissimorum plecti placebat supplicij comes additus esset, axillifragium non subiit; (sid enim scripturæ silentium & crurifragij subsequenti ad mortem maturandam necessitas satis indicat.) Itaque vt posset à Iudæis, qui diuina superiùs adducta lege vrgebantur tradi sepulturæ, crurifragium cum socio subiit; quod non  
subiit

subiit Christus: quia cum ad eum ventum est, inuentus est mortuus. Quo Euthymius<sup>a</sup> accommodat illud Esaie 53. iuxta Græcum & Hebræum contextum, *despectum & nouissimum virorum.* Græca enim & Hebræa habent, *deficientem præ aliis viris.* Quod Euthymius refert ad Christum, qui præmortuus est viris secum cõfixis, sicque crurifragium non est perpeffus. Eius verò rei alias præterea morales ac mysticas causas benè multas, ingeniosè excogitarunt Patres. Nam Hippolytus martyr oratione de duobus Latronibus cuius fragmenta exhibet Theodoretus,<sup>b</sup> causam non contractorem Christi ossium, ait fuisse, vt significaretur, eius virtutem, cuius ossa sunt symbolum, non fuisse comminutam per passionem: quam rationem amplexus postea est S. Gregorius<sup>c</sup>. Idem tamen alibi<sup>d</sup> secutus Hieronymum<sup>e</sup> & Augustinum<sup>f</sup>, prouisum id putat ad significandum, ossa Corporis Christi, sanctos inquam Apostolos, non fore confringenda.

Quò ferè recidit S. Hilarius<sup>g</sup> cum ait, non contracta Christi ossa, quia Ecclesia

<sup>a</sup> in panop.  
pl parte 1.  
tit. 7. in fine.  
ne.

<sup>b</sup> Dialo. 3.

<sup>c</sup> mor. e.

38.

<sup>d</sup> 24. mor.

e. 30.

<sup>e</sup> in psal.

21.

fin psalm.

34.

<sup>g</sup> in psal.

40.

clesia ex osse formata, nõ debuit ossium  
fractione debilitari. Rupertus denique  
aliter interpretatus Christi virtutem os-  
sibus non contractis designatam; ait, non  
esse contracta ossa Christi, quia diuini-  
tas eius violari per mortem corpori illa-  
tam non potuit. <sup>a</sup> Hæ crurifragij non  
subeundi causæ in Christo viguerunt,  
non in Latronibus.

*a in c 12.  
Exodi.*

Causa crurifragij Latronibus impacti  
hactenus proposita, communis est græ-  
uibus plerisque Doctoribus. Ex parte ta-  
men, videtur falsum continere. Nam  
supplicium Christo & Latronibus illa-  
tum fuerat, non per Iudæos tanquam  
ministros vel Iudices, vt propterea oport-  
eret deponi ab eis & sepeliri sub vespe-  
ram; sed per Romanos: quod textus  
Euangelicæ narrationis aperte clamat,  
prodens clamores Iudæorum, apud Pi-  
latum insonantium illa simulationis ac  
furoris plena, *nobis non licet interficere  
quenquam*: Vt nimirum Christus, Roma-  
nam sententiam ac pœnam crucis subi-  
ret, ipsique innoxij viderentur. Quam-  
uis itaque renitentem Pilatum, ad mon-  
strum illud iniustitiæ perpulerint; tamen

neque damnarunt ipsi Christum ea damnatione qua proximè periit, neque damnationis sententiam sunt executi: sed ut non contaminarentur, possentque Paschalibus cibis vesci, nitentes Iudaica puritate externam speciem non transcendente, iudicij formam omnem, & supplicij irrogationem, Romanis permiserunt; satis sibi rabiem suam explese visi, quod ab inuito Præsidente extorsissent agni innocētissimi truculentam necem, eiusque turpitudinem cumulassent accessione supplicij Latronum per Pilatum: siue casu, siue in Iudæorum id postulantium gratiam facta. Quare non urgebat Iudæos in hoc euentu, lex illa Deuteronomij, ut rectè vidit Simon de Cassia.<sup>a</sup> Romanos autem qui supplicium edixerant & irrogauerant, multo minus urgebat. Non igitur ea ex causa crurifragium Latronibus illatum est, ac mors maturata.

*a de Christi  
gestis l.  
13. c. 24.*

4. Germana itaque causa ea est, quam attigit Ioannes. *Iudæi ergo (inquit) quoniam parasceue erat, ut non remaneret in cruce corpora Sabatho, (erat enim magnus dies ille Sabathi) rogauerunt Pilatum, ut*  
frange

*frangerentur eorum crura, & tollerentur.*  
Sensus est, diem illum quo Christus Dominus cum Latronibus crucifixus est; fuisse diem immediatè præuium magno diei Sabathi, eiusque præparationem: quatenus scilicet eo die, licet tunc Paschali ac prima azymorum, præparabantur necessaria ad sequens Sabathum, quo feriandum planè erat ritu Hebræo. Nam licuisse in Paschatis festo, & omnibus aliis dempto Sabatho, parare cibos, apertè dicitur Exo. 22. similiterque licebat eo die opera pietatis exercere, v. g. sepelire mortuos, & ad id necessaria emere ac parare. Magnum porrò vocatur Sabathum illud, quod non modò Sabathi dignitate colluceret, quæ per se maxima erat, sed etiam inter dies azymorum siue Paschales caderet. Ne igitur aliquid de tantæ festiuitatis maiestate ac splendore decederet, si Romano more cadauera in crucibus per eum diem exposita relinquerentur, id quod etiam facere poterat ad acuendam versatilis plebis inuidiam; commutato erga Christum affectu ex recordatione curationum, aliorumque beneficiorum; visum est Iu-

Idæorum primoribus, rogare Pilatum ut crucifixorum corpora tolli iuberet, præmissa ad mortem maturandam crurium contractione, quod & impetrarunt.

5. Quia verò festiuitas Sabathi ut habetur ex Leuitico, <sup>a</sup> initiū ducebat à vespera diei præcedētis, inde infertur, petitionē Iudæorum de cōfringendis cruribus nō fuisse diu dilatam, sed paulo post Christi mortem, quæ hora nona contigit, interpositam fuisse: ut sub illius diei vesperam, aut Solis occasum auspicanti solemnitati suum decus remaneret.

b L. 16 an  
sig c 10.

Quod autem Iosephus <sup>b</sup> solemnitatem à nona diei præcedentis inchoatā ait, accipiendum est de solemnitate & festiuitate tantum Ecclesiastica. Qua ratione nos quoque, solemnitatem diei sequentis à primis vesperis inchoamus, indeque festum auspicamur, Ecclesiasticè ( ut sic dicam ) hoc est ratione officij, non per cessationem à seruilibus operibus. Similiter ergo Iudæi, horā nonā quā Christus obiit, nondum alligabantur præcepto Sabathi sub occasum Solis inchoandi; poterantque instantis  
solemnis

solemnitatis religione propofita, & Præ-  
torem adire, & crurium confractionem  
ac depofitionem cadauerum vrgere. Ac  
fi libuiffet, & per Romanos licuiffet, fal-  
ua lege Diuina de Sabathi feriatione,  
deponere cruciarios ac fepelire potuiffent.  
Diuina quippe illa lex, Iudæos non  
astringebat ante folis occafum, quo pri-  
mum vacandum erat omnibus feruili-  
bus operibus. Propterea que S. Lucas ait, <sup>p. c. 23.</sup>  
pios illos Chrifti vespillones, Nicodemum  
& Iofephum, coactos Chriftum in  
vicinum monumentum condere: Sanctas  
item fœminas, à piis in Sanctum cor-  
pus officiis abftinere edoctas, quia pa-  
rafceue erat, & Sabathum illucefcebatur:  
id eft, quia iam erat propè Solis occafum,  
cum Chriftus depofitus eft, atque adeò  
appetebatur Sabathi folemnitas, eiufque  
initium, quod erat in Solis occafu, fatis  
tunc propinquum. Et quia hæc pia Iofe-  
phi & Nicodemi officia, ipfâque etiam  
fepultura, vefperam feriæ textæ qua Sa-  
bathum illucefcebatur, antecesserunt, fub-  
fecuta autem fuit confractionem cru-  
rium Latronis, æquè Chrifto deftina-  
tam, nifi inuentus fuiffet exanimis (eam



enim consecutionem piorū officiorum, subsecutam facta iam in Latronibus confractione crurium, docet disertè Ioannes, nec sanè concessum Iosepho petenti fuisset Christi Corpus, nisi crurium confractione præmissa, si necessaria fuisset ad eius mortem maturandam, sicut fuit necessaria ad maturandam Latronum mortem.) Propterea perspicuum apparet, confractionem crurium, intra sesqui horam, aut ad summum binas horas, post inchoatam nonam qua Christus obiit, fuisse mandatam executioni. Tantum enim temporis assignandum videtur; partim aditioni Pilati per Iudæos, mandatum cōfractionis crurium & depositionis corporum exoratueros in gratiam festi appetentis, vt possent mature deponi corpora nec in aliquod festi probum & funestationem penderent magno illo Sabatho: Partim in militum ac ministrorum qui confractionem executuri erant, aduocatione, & profectioe in Caluariam. Eo certè spatio temporis detracto, quod superfuit diei, iis officiis quæ in sanctum Corpus à piis illis viris impensa sunt, necessarium fuisse, vt ex-  
 pleri

pleri possent ante vesperam, qua Sabathi & necessariae quietis initium erat, nemo non videt.

Porro ex confractione ossium S. Latronis, infert S. Gregorius <sup>a</sup> ad illud Iobi, *omnia ossa eius marcessere facit*, quis sit germanus sensus illorum psaltis verborum de iustis, *custodit Dominus ossa eorum, unum ex his non conteretur*. Nimirum id non de ossibus corporis, sed de viribus mentis accipiendum. [Ossa (inquit) in scriptura sacra virtutes accipimus: sicut scriptum est: *Dominus custodit omnia ossa eorum, unum ex eis non conteretur*. Quod utique non de ossibus corporis, sed de viribus dicitur mentis. Nam certe nouimus quod & multorum martyrum corporaliter ossa fracta sunt, & persecutores Domini, Latronis illius cui dictum est: *Hodie mecum eris in Paradiso*; sicut Latronis alterius, in Cruce crura fregerunt.]

6. Crurifragium S. Latro, insigni patientia, & iustorum Dei iudiciorum, suaeque indignitatis confessione exceptit, & inter eam carnificinam fide splendidius semper ac splendidius in eius intellectu

a 23. mor.  
c. 24.

micante, quanto poterat animi nisu post Christum & promissum Paradisum suspirans, & incensissimos charitatis actus vibrans in cœlum, carnificibus benignè precatus, tandem Domini morientis extrema verba vsurpans, ac in manus eius spiritum suum commendans, placidissimè expiravit. Adhibebo hoc loco plagulam ex Nazianzeno, <sup>a</sup> de Cypriano quondam mago, tandem Christi martyre, quam Latroni nostro in pari causâ aptare placet. [ Multis tormentis hanc coronidem imponit. Sic Christo offertur, sic ad Christum migrat, ille magnus in impietate, maior autem in pietate, &c. Non minus ob vitæ mutationem, quàm ob virtutem admirandus. Neque enim tam amplum & præclarum est, boni formam & simulachrum conseruasse, quàm mutata vitæ ratione animum ad pietatis studium contulisse. Illud enim consuetudinis est, hoc probi & prudentis consilij; illud frequens ac vulgare, hoc rari omninò exempli. Quanti hoc exemplum fuerit apud pleròsque, eiusdem præsertim cum Latrone instituti, aut insignes peccatores, infrà testatum dabo

signa

<sup>a</sup> orat. 18.

signa  
sionis  
clam  
huma  
diuiti  
mine  
fit ad  
riam.  
perdi  
dam  
rima  
dens,  
magis  
rem,  
tis, ter  
tum a  
perit i  
matur  
7.  
verba  
ciatib  
Euche  
Christ  
cepta  
summa  
quod v  
ni Latr

signatis illustribus quorundam conuersionibus. Nunc subit cum Eucherio<sup>a</sup> exclamare. [Quantum agit in spe salutis humanæ magnitudo fidei, & altitudo diuitiarum misericordiæ Dei? Ecce hominem sceleribus inuolutum, pœna misit ad innocentiam, & offensâ ad gloriam. Quem salutis culpa perdidit, perditio inuenit, cruciatus absoluit, damnatio consecrauit.] Hæc & alia plurima eo loco Eucherius, tandem concludens, hunc nondum discipulum, & iam magistrum, atque ex Latrone confessorum, gloriosa voce confessionis præsentis, temperasse cruciatus, quod à se additum ait Eucherius, quia [ & si pœna cœperit in Latrone, nouo genere consummatur in martyre.]

7. Ingerunt hæc Eucherij extrema verba, dubitationem de S. Latronis cruciatibus per martyrium consummatis. Eucherius enim significat, confessionem Christi effecisse, vt pœna Latroni iam cœpta irrogari tanquam Latroni, consummaretur in eo vt in Christi teste, quod videtur astipulari sententiæ de boni Latronis vero martyrio, quam expli.

a in c. 40.  
 Genes. f. 2.  
 v. 10. &  
 11.  
 b l. 11. de  
 Christo  
 homil 3.

catiùs tradiderunt aliqui, inter quos Bened. Fernandius<sup>a</sup> & Carthagera.<sup>b</sup> Huius verba sunt [ milites quando Latronis crura fregerunt, id non solùm effecisse, quia ita moris erat crucifixos hoc supplicij genere antequàm morerentur afficere, sed simul etiam ex odio in Christum, quia viderant Latronem eum coluisse, & tanquam Regem cœli & terræ confesum fuisse. ] Vnde concludit idem author non iam cum vacillatione aliqua aut suppositione, quam præferebant nonnulla anteriora verba, sed absolutè. [ Hæc ergo sustinens Latio illata tormenta propter egregiam & præclaram quam de Christo protulerat confessionem, non dubitarim illum cum D. Cypriano martyrem vocitare ] Subscribit, laudato, imò propè verbatim exscripto Chartagera, Corenus<sup>c</sup>. Eandem causam S. Latronis inter martyres recēsi à quibusdam Patribus, profert ( quamvis sub dubitatione, ) Henriques<sup>d</sup> cui subscribit Bonaci.<sup>e</sup> Quanquam hic insinuat alium modum quo S. Latio videri possit martyr; ob acceleratam scilicet ipsi mortem in odium Christi. Nimirum quia

c l. 1. de  
 patien. c.  
 21.

d l. 1. de  
 poen. c. 14.  
 n. 2. litte-  
 ra K.  
 e disp. 2. de  
 sac. q. 1. p.  
 2.

Cr  
 quia  
 plic  
 ea f  
 S. B  
 pati  
 tron  
 et m  
 8.  
 nem  
 prof  
 quat  
 zatu  
 eum  
 in m  
 cum  
 thec  
 uari  
 bap  
 sang  
 diceb  
 zari.  
 pass  
 diuin  
 decla  
 quan  
 crede  
 quod  
 cetur

quia non ita citò fuisset abreptus ad supplicium, nisi causa conciliandæ Christo ea societate infamiæ, impulisset Iudæos.

S. Bonaventura<sup>a</sup> aliò recurrit, nempe ad patientissimè exceptam mortem à Latrone iam iusto. Id enim ad Latronis sancti martirium, putat sufficere.

<sup>a</sup> *Serm. 1.  
de plur.  
martyr t  
3. pa 322.  
in 4. d.  
4. dub. 1.*

§. Patres, martyrem vocantes Latronem, præter Eucherium iam allegatum, proferre in primis possumus; Cyprianū<sup>b</sup> quatenus Latronem sanguine suo baptizatum & passione sanctificatum tradit, eumque profert in exemplum suppleti in martyribus quibusdam adhuc Catecumenis baptismi. Sic enim de his Catecumenis scribit. [ Sciant eos non priuari baptismi sacramento, utpote qui baptizentur gloriosissimo & maximo sanguinis baptismo, de quo & Dominus dicebat, habere se aliud baptisma baptizari. Sanguine autem suo baptizatos, & passione sanctificatos, consummari, & diuinæ pollicitationis gratiam consequi, declarat in Euangelio idem Dominus, quando ad Latronem in ipsa passione credentem & confitentem loquitur, & quod secum futurus sit in paradiso pollicetur.

<sup>b</sup> *epist. 73.  
n. 72.*

Idem

Idem affirmat Autor antiquus libri de operibus Christi cardin. Cypriano adscripti, <sup>a</sup> sic scribens de Latrone. [Latrocinij damnationem meruerat & supplicium, sed cor contritum, pœnam mutauit in martyrium, & sanguinem in baptismum.]

*a Serm. de Cœna Domini.*

Et alibi <sup>b</sup> sic de Ægyptiis & Pentapolitanis subuersis [ si in eisdem subuersionibus gemerent pœnitentes, temporali pœnæ æternalis non succederet pœna; sed esset eis pro remedio supplicium, & pro absolutione tormentum, nec contritos corde æternum contereret, & aggravaret iudicium. Sic in Cruce Latro confitens, non tantum indulgētiam meruit, sed Christi familiaris effectus, præmissus est in Paradisum; & factus est particeps Regni, per confessionem factus Collega Martyrij. ] Hæc loca non profero tanquam Cypriani, nec ad ea respexit S. Augustinus hanc sententiam de Latrone martyre ex S. Cypriano referens <sup>c</sup> si enim opus illud de operibus Christi cardinalibus agnouisset Augustinus tanquam Cypriani non omisisset in causa de hæretico, ministro idoneo baptismi profer

*c l. 1. de orig. anima c. 9. & l. 4. de bap. contra Donatistas c. 23. & aliquoties*

C  
prof  
quo  
ditu  
dum  
nati  
nare  
conf  
tyrij  
bio  
quar  
fitas  
Cyp  
font  
dus  
femp  
Papa  
ret.  
9.  
ti m  
mus  
para  
tyrie  
de c  
aliqu  
ret, f  
Præ  
quer

proferre illustrem ex eo opere locum <sup>a</sup>, a serm. de  
bap. Chris.  
& serm. de  
pass.  
quo veritas Catholica apertissimè tra-  
ditur nec fuisset tantopere sudan-  
dum Augustino, vt obiectum à Do-  
natistis D. Cypriani auctoritatem decli-  
naret. Eo namque adactus tandem est  
confugere, vt diceret, Cyprianum mar-  
tyrij falce eum næuum excuississe; in du-  
bio argumento alterius esse opus illud  
quàm Cypriani: quod etiam styli diuer-  
sitas, & alia scriptionis forma clamat. Nā  
Cyprianus iudice Hieronymo, <sup>b</sup> instar b epist. 13.  
fontis purissimi dulcis incedit & placi-  
dus: At hic author perpetuò tumet, &  
semper attollitur. Legi qui illud Lucio  
Papæ sub ea tempora florenti adscribe-  
ret. <sup>c</sup> Sed ad rem.

9. Alij præterea Patres, Latronis san-  
cti martyrio astipulantur vt S. Hierony-  
mus sic scribens. <sup>d</sup> [Latro crucem mutat  
paradiso, & facit homicidij pœnam mar-  
tyrium.] Et <sup>e</sup> alibi [Christus in paradysum  
de cruce Latronem intulit, & ne quis  
aliquando seram conuersionem puta-  
ret, fecit homicidij pœnam martyrium.]  
Præiuerat S. Hilarius <sup>f</sup> [hominis filius, lo-  
quens in terris manet, & in cœlo, marty-  
ri

c Robertus  
Furnierius  
oras. de  
Christo  
circumci-  
so habita  
in Conc.  
Trid anno  
1562.  
d epist. 13.  
e epist. 58.

f l i de  
Trinit.



ri suo paradifum promittens. ] Agit de  
 Latrone, & facta ei à Chrifto promiffio-  
 ne paradifi. Et pulcherrimè ad illud Pfal.  
 65 *boues cum hircis*. [ Non folùm autem  
 arietes cum incèfo offeruntur, fed etiam  
 boues offeruntur: Id eft, contumacis na-  
 turæ pecora in culturam Dei mitigan-  
 tur, in hoc martyrium Chrifto nominis  
 doctrinis Apoftolicis edomita. In hoc  
 autem quod dicitur, *offeram tibi boues  
 cum hircis*; virtutem verbi ex Hebræo in  
 Græcum demutati Latinus fermo non  
 tenuit. Nam quod nobifcum eft, *offeram  
 tibi boues cum hircis*: cum illis ita habetur,  
*ἀδύτω σοι ἑὶς μετὰ χιρῶπων*. Cùm Græcis non  
 proprium, fed appellatiuum, nomen hir-  
 corum eft, & eorum maximè qui in ipfo  
 hyemis tempore editi funt: & fcriptura  
 hoc in loco tantum *χιρῶπος* nuncupauit  
 cæteris autem locis quos nos hircos di-  
 cimus, *ῥέωνες* pofuit. Confirmat autem  
 fpiritalis intelligentiæ fenfum, aliorum  
 eonfonans fibi & concors translatio: qui  
 pro *χιρῶπος, ῥέωνες* tranftulerunt, *ῥῶνοι* enim  
 fignificantur, qui ex ipfo tempore editi  
 funt. *χιρῶπος* autem quos hyems genuit.  
 Vnde & torrètes eodem vocabulo Græ-  
 citas

C  
 cita  
 hye  
 pe  
 den  
 min  
 quo  
 mar  
 plur  
 ros,  
 cucu  
 viue  
 ipfa  
 dei g  
 qui  
 conf  
 mine  
 mox  
 nus a  
 eris t  
 B  
 eft m  
 coele  
 adiu  
 rint g  
 enim  
 largi  
 regn

citas nuncupat, quos ex nihilo in fluuios  
hyems auxerit. Ergo cum ait *βους*, non de  
pecudibus se loqui propheticus sermo  
demonstrat, sed in bubus, Ecclesie se ho-  
mines ostendere. *Χριστός* autem, eos  
quos ipsa persecutionis tempestas ad  
martyrij gloriam genuerit. Scimus enim  
plures Sacramentorū Diuinorum igna-  
ros, exemplo Martyrum ad martyrium  
cucurrisse: & extra scientiam fidei, aut  
viuentis facto fidei præsentis edoctos,  
ipsam illam consummata in martyrio fi-  
dei gloriam consecutos. Qualis fuit ille  
qui Dominum in ipsa sua damnatione  
confessus est, dicens. *Memento mei, Do-  
mine, cum veneris in regnum tuum.* Qui  
mox tale martyrij huius à Domino mu-  
nus accepit: *Amen dico tibi, hodie mecum  
eris in paradiso.*]

Basilii Seleucia, <sup>a</sup> tractans illud, *non* a erat. 24.  
*est meum dare vobis*, & ostendens præmia  
cœlestia dari tantum iis qui præuenti  
adiutique diuinitus, strenuè collabora-  
rint gratiæ subministratæ, addit; [Neque  
enim Patris est, temerè gratisque talia  
largiri. Propterea martyrium perferenti,  
regnum concedo. Hodie mecum eris in  
paradi

paradiso. Viso namque animi desiderio,  
dona præbeo.]

a l. de pass.  
Dom Sa.  
vram.

Drogo Ostiensis Episcopus<sup>a</sup> [ô beatissimum Latronem. Immò non Latronem, sed Martyrem, & Confessorem: necessitatem enim vertit in voluntatem, & pœnam commutauit in glòriam, & crucem in triumphum, in te beatissime Confessor Martyr, de totius mundi sterilitate, fidei reliquias colligit Christus.]

b l. de sent.  
Dei qui est  
carminum  
3. in fine.

Alcimus Auitus,<sup>b</sup> agens de S. Latrone.  
*Martyrium de morte rapit, cui sine sa-  
gaci,*

*Prouidens cura fuit tales non perdere panas,  
Præripuitque aditum moriens, cæloque le-  
uandus,*

*Ardua sublimi tenuit compendia saltu.*

c alloquio  
cælesti 30

S. Anselmus<sup>c</sup> Christum alloquens,  
agensque de S. Latrone. [ Venerabilis il-  
le Confessor, & gloriosus Martyr, tecum  
fuit per totum illud hodie.]

d ferm. 10.

Gaufridus Vindoc.<sup>d</sup> [ Latro Confes-  
sor ex Latrone efficitur, & Martyr ex  
Cōfessore, & tormenta quæ prius in La-  
trone cœperant, nouam gratiæ coronam  
& præmium martyris fortiuntur. ] Iterat  
eundem titulum aliquoties eodem ser-  
mone

derio, Ex his ergo Patrum testimoniis, effici videtur, Latronem sanctum obiisse martyrem.

10. Vt liquidò ac solidè dissoluatur hæc difficultas, breuiter præmitto, de ratione martyrij pressè ac propriè accepti, esse, vt qui martyr dicitur, mortem ex motiuo de quo postea, reipsa perpeffus fit, vel saltem exceperit lethalia incommoda ex quibus mors secutura omnino fuisset, nisi Deus supra naturæ ordinem operans obstitisset. Quo pacto S. Ioannes Euangelista, quia iuxta Christi prænunciationem calicem lethiferum bibit, à S. Augustino<sup>a</sup> martyr vocatur. Aliud enim est iuxta S. Cyprianum<sup>b</sup> martyrio animum deesse, aliud animo defuisse martyrrium. [Nec enim Deus sanguinem nostrum, sed fidem quærit.] Non dico vt quis censeatur martyr, sufficere martyrij desiderium, & voluntatem eius internam. Exigitur enim exterior perpeffio, qua seclusa non modò accidentale martyris præmium, siue aureola uegatur, (vt censuit Vasques, c<sup>1</sup> annuens de gratia & præmio essentiali quod martyri rependitur: Nimirum quia nullam agnoscit gra-

*a l. de bo-  
no coniu*

*gali. c. 21.*

*b epist. 9.*

*c. 37. ac*

*58. & l. de*

*mort. sub*

*fin. & l. de*

*exhort.*

*martyr. c.*

*12. sub fi-*

*nm.*

*c. 1. d.*

*76. n. 12.*

M m

tiam martyri reponi nisi ex opere operantis: ) sed etiam illa gratiæ mensura quæ datur ex priuilegio, quasi ex opere operato supra quantitatem operi operantis respondentem. Neque verò quælibet mortis perpessio sufficit ad martyrium, sed necesse est eam inferri intuitu veritatis alicuius reuelatæ: nimirum vel in eius odium, vel ob eius defensionem, aut executionem. Si enim Tyrannus cæteroque hostis Christianorum, mortem alicui inferat ob prædam, vel ex occidendi mera libidine, non erit martyr qui sic exceperit mortem. Ideoque Episcopi Orientales nixi doctrina S. Basilij, obstiterunt Phocæ Imperatori, tentanti perficere, vt milites omnes qui in bello aduersus infideles cecidissent, annumerarentur martyribus, vt scribit Balsamon. <sup>a</sup> Præter defectum enim mortis acceptatæ, & interpositam resistantiam mortem inferentibus, interueniebat etiam næuus ille, quod cum infidelibus alia sæpè ex causa pugnetur, ipsique alia ex causa mortem plerumque inferant, quàm ob reuelatam aliquam veritatem: quæ tamen, vt dixi, est de ratione obiecti martyrio causam dantis.

*a ad canonem 13. S. Basilij.*

Quod intelligens Lantfrancus , vt est apud Edinerum in Anselmo , <sup>a</sup> dubitauit de S. Elphegi martyrio, quod referretur occisus ob recusatum ingens litrum quod exposcebatur à Sicariis. Et verè dicendum esset non fuisse martyrem , si purè ne aurum perderet, fuisset occisus. Annumeratus tamen meritò est sanctis martyribus, quod non ob negatum præcisè litrum vitam amisisset, sed ne tãtam summam subditorum spoliatione , contra iustitiam per Christum reuelatam, corradere cogeretur, vt philosophatum esse S. Anselmum refert Edinerus: itèmq; vt obsisteret Ecclesiæ suæ vastatoribus , eosque ab infidelitate conuersos, à multis quoque sceleribus auerteret, vt Edinerus addidit. Sanè ex sensu Ecclesiæ , martyrium semper ad mortem aliqua huiusmodi ex causa reuelatam veritatem inuolvente exceptam, restrictum est: falsòque Ammianus Marcellinus, <sup>b</sup> b. l. 27.

homo Ethnicus, effutiuit apud Christianos in martyrum album referri solitos, quos occidi iniustè contigisset: cum tamen constet semper in Ecclesia viguisse sensum illum, vt quis sit verè martyr, ne

*a sub finem  
libri primi.*

M m



cessariam esse perpeffionem mortis ex alicuius veritatis reuelatæ odio, vel ob eius defensionem, aut executionem.

II. Ita semper explico causam mortis vero martyri irrogatæ: nec me restringo ad causam martyrij maximè vulgarem, qua scilicet mors infertur alicui, eo quod in Idololatriam eiusve, germanam hæresim nolit consentire. Quia quamuis ea martyrij causa sit maximè illustris, tamen aliæ præterea sunt veri martyrij causæ in Ecclesia probatæ. Nā si mori pro Christi fide non abneganda, pretiosum est, & ad martyrij decus pertinet, quidni etiam mori pro tenenda vel amplificanda charitate, quæ virtus est longè altior? Idem argumentum duci potest ex assertionem & studio pudicitæ, vnde S. Ioannis Baptistæ martyrium obtigit: Sanè mori ne scindatur vnitas Ecclesiæ, satis superque est ad martyrium, vt sepè inculcat S. Augustinus. Imò Dionysius Alexand. apud Eusebium<sup>a</sup> illud præfert martyrio, quod quis subit detrectans idolis sacrificare: Sic, contundi inter diuellendum eos qui rixantur, partem martyrij vocat S. Chrysostomus, plenum

<sup>a</sup> 6. histor.  
c. 35.

plenum haud dubiè martyrium admis-  
surus, si mors inferretur homini Christia-  
nam pacem inferre, & damni irrogatio-  
nem Christi lege vetitam, impedire sa-  
tagenti. Sic mori propter dilectionem, &  
alterius fieri seruatorem sustinendo pro-  
pter alium, Christi imitatione, qui cùm  
esset vita, propter nos pati voluit, vt eius  
passione viueremus, martyrij occasio-  
nem ac genus esse agnoscit Clemens  
Alexand.<sup>a</sup> Sic denique in Romano mar-  
tyrologio, <sup>b</sup> adscripti leguntur marty-  
rum titulo Sancti Presbyteri, & Diaco-  
ni, aliique Christiani Alexandrini, qui in  
exercitio Christianæ charitatis sponte  
suscepto, mortem obiissent, iuuando pe-  
ste attractos.

Hos ego in omni rigore Theologico  
martyres censendos, nullo modo ambi-  
go. Cùm enim de ratione martyrij pro-  
priè ac presè dicti, tantùm sit, vt mors  
propter veritatis reuelatæ testificatio-  
nem aut exercitationem voluntariè sub-  
eatur, constetque qui mortem iuuandis  
ægris hoc modo oppetunt, ad præben-  
dam in actu exercitio veritatem hone-  
statis in egrorum subuentione per Chri-

a 4. stro-  
mat. c. 3.  
iu fine.  
b 28. Feb



stum reuelatæ, morte defungi; Et vt eam testificationem in actu signato non intenderent, re ipsa tamen ob illud charitatis Christianæ exercitium vita excedere, eoque pacto reuelatam illam honestatem testificari, quod ad S. Ioannis Baptistę verum martyrium abundè fuit: Nihil in his de quibus agimus, desiderari ad martyrij veritatem potest, nisi quod mors eis ab alio non videatur inferri. Sed hoc est in istis maioris generositatis argumentum, quod alacriter induant se in certum discrimen, & mortem quantum in ipsis est, laceffant. Nam etiam Sanctorum martyrum nonnulli, qui vltro in ignes aut flumina insiluerunt, martyrij prærogatiua non exciderunt. Idem porrò Spiritus sanctus qui illos ad huiusmodi generosam mortis despectionem impulit, hos quoque impellit, vt in mortis causas sponte & lubentes irruant. Præterquàm quod verè mors eis ab externa causa infertur, nempe ab ægris quos subleuant. Quod verò non inferatur ex odio veritatis reuelatæ; sed quod ad ægros attinet, casu ac omnino contra mentem, opitulatoribus suis noceat, parum

rum refert: neque enim Deus ad exor-  
nandos martyrij decore athletas suos,  
malignitatem hostium suorum attendit,  
sed feruorum suorum affectum, & mo-  
tuum ex quo mortem subeunt, quod in  
istis, est germanissimum martyrij moti-  
uum. Atque ita existimo, eis & aureo-  
lam, & gratiam martyrio quasi ex opere  
operato respondētem, non negari quod  
iusto volumine comprobatur, vltra non  
vrgeo. Et quia ibidē latē tota parte pri-  
ma de martyrio improprio, & largē di-  
ctō, actū est, frustra hīc de his aliqua ite-  
rare. Stat scriptio illa, stabitq; cum bo-  
no Deo. Nam nec Luna, quantuis ca-  
num oblationibus emouetur.

11. Ex his ad difficultatem proposi-  
tam circa Latronis sancti martyrium,  
expedita responsio ducitur; nimirum  
fuisse quidem illum patientiæ marty-  
rem, & quocunque ex improprie dictis  
martyrij generibus libuerit pretiosam  
eius mortem donare, quod omnium pro-  
pē virtutum insignia in eo eluxerint.  
Fuisse item quod vox martyrī sonat,  
admitto, hoc est, testem Christi, eiusque  
diuinitatis professorem. Martyrem ta-

men aio pressè ac propriè non fuisse re-  
 ipsa, & (vt ex scholæ vsu loquar) formaliter,  
 sed tantùm æquiualeuter. Confirmo  
 posteriorem hanc partem pronunciatam  
 mei, nam prior per se liquet ex declaratis  
 superiùs tot sancti Latronis virtutibus ad  
 miraculum eximiis, nominatimque pa-  
 tientia, cui speciali iure decus similitu-  
 dinarij martyrij tributum constat, ob  
 proditum in eius exercitio infractum  
 animi robur, & inconcussam aduersis re-  
 bus firmitatem. Adde etiam fortitudi-  
 nem qua liberrimè Christum Deum te-  
 stificatus est, quod etiam martyres fa-  
 ciunt. Et idcirco à S. Athanasio, <sup>a</sup> *Latro*  
*martyrum imitator* agnominatur.

<sup>a</sup> *Serm in*  
*parasc.*

Quod ergo in posteriore illa pronun-  
 ciati parte primùm dico, nempe non  
 fuisse Latronem sanctum verè ac re ipsa  
 martyrem, asseritur à S. Antonino <sup>b</sup> & à  
 S. Bonauentura, <sup>c</sup> confirmatùmque ma-  
 net ex dictis de germana ratione marty-  
 rij, quæ nullo modo in S. Latronis mor-  
 tem cadit. Neque enim mors illa irroga-  
 ta est in veritatis alicuius reuelatæ odiù,  
 vel ob eius executionem, aut defensionem  
 à Latrone susceptam; sed vt ipse-  
 met

<sup>b</sup> *p. tit.*  
*31. c. 9 §.*  
*1.*  
<sup>c</sup> *in 4 d. 1.*  
*n. 39. circa*  
*istam.*

met verè dixit, iustè plexus est, & digna factis recepit. Qui verò *Crurifragium S. Latroni* illatum, odio celebrati per eum Christi diuinant, dum ad vulgi sensum ac plausum potius, quàm solidè Euangelium tractant, non aduertunt quàm non satis cohærentia vel etiam inepta proferant. *Crurifragium* námque, nõ plus vni Latroni quàm alteri decretum est, & illatum: Nec alia ex causa quàm ad mortem maturandam, vt cadauera possent sepulturæ mandari ante exordium Sabbathi magni, cuius contaminationi per eam suspendiosorum insepultorum expositionem timebant. Hanc vnã *crurifragij* causam Euangelistæ omnibúsque retrò Doctõribus compertam habemus. Aliam quisquis adiicit, & vel cruciatus aliquod superpondium, in odium celebrati Christi, vel illius vtrique communis supplicij causam aliam comminiscitur, coniectorem se vanum prodit, non Latronem martyrem probat.

13. Imò quamuis verum esset, illud ipsum *crurifragium* quod ad mortem accelerandum irrogatum diffiteri non licet, fuisse simul ex odio Christi cele-

brati illatum, non plus liceret concludere martyris prærogatiuam Latroni concedendam, quàm concederetur sicario Christiano, quem Turca neci addiceret, eam ob causam principaliter ac primario, quod sicarius esset, accedente tamen insuper tanquam causa impulsua, odio Christianitatis quam professus esset sicarius. Ac ne si ex æquo quidem intelligantur concurrere causæ illæ, censendum esset, verum Christianum martyrium interuenire. Quod vt perspicatur, aduerto præter coniugationem causarum illarum proximè propositam, quæ duæ illæ causæ inferendi cruciatum aut mortem, possunt coniungi, nimirum qua mortis acceleratio est primaria, altera impulsua dumtaxat: posse cogitari earundem concomitantiam, tanquam causarum equè primò interuenientium, siue totaliter, siue partialiter. Totaliter quidem, si causa cruciatum aut mortem inferendi, esset vtraque illarum seorsum, ita vt seclusa altera & solo præsentem alterutris influxu interueniente, æquè inferretur, quamuis per accidens comitentur sibi inuicem, & actio ex vtroque moriuo

motiuo suscipiatur. Partialitet verò, si neutrius causæ præsens influxus solitariè spectatus, idoneus esset ad permouendam inferentis voluntatem; ex vtraque tamen adunata vnum conflaretur motiuum sufficiens. Vtrouis ergo ex his modis interuentum causarum illarum imaginaremur, necdum tamen haberetur germana & vera martyrij ratio, quæ purè eo quod suprâ descripsi motiuo niti debet: vel si quid extraneum admiscetur, ad summum necesse est habeat rationem causæ impulsivæ, sine qua res æquè foret quamuis nõ æquè expeditè. Alioqui enim perspicuum est, martyrij decus non infuscari tantùm, sed planè obtenebrari: neque fas fore arrogare ei qui sic obierit mortis pro Christo obitæ laudem, cum æquè pro scelere irrogatam, sit exprobrandum. Ex quibus confutata præterea manet diuinatio eorum qui acceleratam Latroni mortem aiebant, ad affundendam Christo ignominiam ex societate eius in supplicio. Quamuis enim verè res ita gesta esset, nec id à Pilato solo factum casu foret, liquet ex dictis id non suffecturum ad marty

martyrium pressè & propriè dictum, de quo agimus.

214 de  
bapt. c. 22.

14. Non fuit igitur S. Latro martyr, verè, & vt aiebam formaliter: id què disfertè fatetur S. Augustinus, agens cum Donatistis <sup>a</sup> [Baptismi sanè vicem (inquit) aliquando implere passionem, de Latrone illo, cui non baptizato dictum est, *hodie mecum eris in paradiso*, non leue documentum idem Beatus Cyprianus assumit. Quod etiam atque etiam considerans, inuenio, non tantùm passionem pro nomine Christi id quod ex baptismo deerat posse supplere, sed etiam fidem conuersionemque cordis, si fortè ad celebrandum mysterium baptismi in angustiis temporum succurri non potest. Neque enim Latro ille pro nomine Christi crucifixus est, sed pro meritis facinorum suorum: Nec quia credidit passus est, sed dum patitur, credidit. Quantum itaque valeat, etiam sine visibili sacramento Baptismi, quod ait Apostolus, *Corde creditur ad iustitiã, ore autem confessio fit ad salutem*: in illo Latrone declaratum est,] Quod in prioribus huius loci verbis ait, passionem posse supplere martyrium,

tyrum, idque à Diuo Cypriano ex Latronis exemplo illatum, retractat hunc ipsum locum, recognoscens<sup>a</sup>. Perstat tamen quod ex sua mente hîc protulit, tanquam à se etiam atque etiam id considerante animaduersum; nempe quod Latronis sanctificatio, viuæ eius fidei, ac perfectæ conuersioni tribuenda sit, non passioni, quæ à laude martyrij tantum abfuit, quantum iusta pœna Latronis, à crudeli erga innoxium carnificina, quamuis cum pateretur crediderit, & ita crediderit, *ut inuenta in eo sit mensura martyris*: verba sunt S. Augustini<sup>b</sup>. [ Tanto namq; pondere, (vt idem rectè addit) appensum est, tantumq; valuit apud eum qui hæc nouit appendere, quod confessus est Dominum crucifixum, quantum si fuisset pro Domino crucifixus. ] Rursusque paulò post. [ Et hoc quidem oculis Domini clarum fuit, qui non baptizato tanquam martyrij sanguine abluto, tantam felicitatem statim contulit. ] Vtique non iure martyrij, sed iure conuersionis perfectæ, quæ fuit tam probæ notæ, vt illicò beandum effecerit perinde ac si tum primùm ritè ablutus, excessisset è vita,

*32. retrac.  
c. 18.*

*b l. 1. de  
orig. ani-  
ma c. 9.*



è vita, quod est aliquatenus æquivalere martyrio quoad vim conciliandæ subito gloriæ essentialis, nec in minori quantitate quam per martyrium concilietur, cum vel à paruulo quid subeat ignaro, vel ab adulto ex minori actu virtutis suscipitur, ita vt gratia ex opere operantis & ex martyrij priuilegio rependenda, non superet gratiam soli conuersioni isti collatam, quæ exæquatio facillimè potest accidere. Hac interpretatione, S. Augnstinus benignè exponit dictum S. Cypriani, affirmantis S. Latronem fuisse in suo sanguine baptizatum. Nec dissimiliter locum Hieronymi supra allegatum exponit Glossa,<sup>a</sup> & Viualdus<sup>b</sup>.

*a de pœnit.  
dist. 1. cap.  
importu-  
na.*

*b l. de vi-  
ta contrit.  
c. 116.*

*Ingressas animæ Latronis in paradysum  
ex Christi oraculo: Quid eiusdem cor-  
pore & cruce factum.*

CAPVT XIII.

**D**ISRUPTA est per mortem vitta aurea (vt Ecclesiastes appellat) sancti Latronis corpus & animam

nam colligans. Nunc quid utriusque seorsim positus acciderit: hoc est, quis utriusque status & locus obuenerit, vestigandum.

Et animæ quidem statum si quæras, dicendum est, eam iuxta Christi promissum ingressam esse paradysum: hoc est iuxta promissionis interpretationem supra datam, consecutam esse felicitatem essentialem. Quodcunque enim dixerimus illud esse quod essentialem beatitudinem constituit, hoc ipsum cum proprietatibus suis inseparabilibus, adeptus Latro, dicitur ingressus esse paradysum, ut satis supra expensum est. Beatitudo autem essentialis, aut sola clara Dei visione, aut eadem, eiusque inseparabilibus adiunctis, continetur. Eamque beatitudinem adepta est Latronis anima, ne verbum Christi irritum abiret, quod aliter subsistere non posse, supra vidimus, benèque expendit Augustinus. <sup>a</sup>[Videamus (inquit) in cruce positus quid promisit? *hodie* (inquit) *mecum eris in paradiso*. *Hodie* (inquit) non post triduum, cum carnem meam de sepulchri requie resuscitauero: non cum in me primicias futuræ

a l. contra  
Felicem  
Arrianum  
c. 25.

futurae resurrectionis ostendero. Cuius putamus hæc vox est: Maiestatis, mētis, aut corporis? Corpus autem in sepulchro fuisse, nullus ignorat. Restat vt diuinitati, vel menti vox ita conueniat. Sed dicit aliquis: Deitatis hæc, non animæ Christi credimus vocem, Et quid in eo cui promittebatur accipimus? *Hodie*, inquit Latroni, *mecum eris in paradiso*, cuius Corpus ad futuram resurrectionem mors communis inclusit. Anima igitur est, cui Dominus hoc promisit, & præstitit.]

2. Ex his confutata manet inepta Græcorum recentiorum sententia, qui Latronem paradifum, hoc est, dumtaxat arrhabonem regni Dei & beatitudinis accepisse docent, tandem, beandum in die iudicij. Quod maximè confirmant eo sancti Pauli testimonio, quo dixit scribens ad Hebræos, postquam multos SS. Patres recensuerat, eos non accepisse promissiones, sed in gratiam nostri dilatatos esse, ne sine nobis consummarentur: perinde ac pater (inquit S. Chrysostomus) vrgenti cœnam filio qui domi moratur, porrigit aliquid quo se reficiat, in-

terim

terim dum frater peregrè regrediatur,  
& simul cœnent. Et ita apertè de Latrone  
Euthymius <sup>a</sup> ad caput Lucae 23. Vbi  
Theophilactus, plurimas Græcorum de  
hac re sententias profert, tandem tamen  
concludens, Latronem non paradisi  
modò aliquem à Dei regno distinctum,  
sed ipsum quoque regnum Dei, quod à  
paradiso ipsi promisso non secernitur, esse  
assecutum: sed ibi collocatum, expectare  
diuinæ beatitudinis nulli adhuc  
Sanctorum repensæ; adeptionem. Hæc  
illi de eo Græcorum errore quem dixi,  
memoratque & refellit S. Thomas <sup>b</sup>, ac  
late Bellarminus <sup>c</sup> antiquorum Græcorum  
primores laudans in hanc sententiam <sup>d</sup>.  
Veritas autem Catholica, de omnibus  
animabus plenè purgatis aliud  
statuit: nempe eas illicò à purgatione,  
vel si planè nitentes hinc excedant, illicò  
à dissolutione vnionis cum corpore,  
frui Dei visione, & beatas esse essentialiter,  
quamuis consummatam, ex iterata  
animæ iam beatæ, & corporis rediuiti  
ac gloriosi consociatione fœlicitatem,  
nec antiqui Patres obtinuerunt nec posteriorum  
beatorum vllus, (demptis in-

a c. suo 82  
in Lucam

b opus. 6.  
c. 9  
c. 1. de SS.  
beatitud.  
à c. 2.  
d c 4.

frequentibus priuilegiis) assequetur, ante iudicij vltimi diem, Deo pro nobis melius aliquid prouidente, vt non sine nobis consummarentur, vt Apostolus dixit à quo aperte descuerunt Manichæi, quos S. Chrysoftomus<sup>a</sup> ex Latronis ingressu in paradysum absque corpore, intulisse refert, nullam fore corporum resurrectionem, cum Latroni reposita sit promissa beatitudo absque corpore. Sed consideratum ab eis oportuerat, animas sufficienter purgatas, aut nitentes, ita donari essentiali beatitudine, vt tamen absque nobis non consummentur, vt Apostolus dixit. Consummabuntur autem, resumpto corpore, ac suo modo in partem foelicitatis ascito.

3. Animæ beatitudinem, eo ipso die quo Christus obiit, adeptam esse Latronem dubitare non licet, supposito sensu verborum Christi supra posito. Nec admitto quod Anastasius<sup>b</sup> affirmauit, Latronem non fuisse ea die beatum experientia, sed sententia. Reuera enim sententia experientiam inuehebat, quia ita ferebat Christi oraculum de Latronis beatitudine eo ipso die danda. Itaque hoc suppo

a serm 7.  
addit in  
Genes t. 2.  
Gracol.  
926.

b q. 73. in  
script.

supponamus vt ratum. Tantum interro-  
gari & controuerti potest, an eam ade-  
ptus sit illicò à morte, an vero paulò  
pòst, intra exiguum illud tempus diei,  
quod superfuit à morte Latronis, ad  
eius vsque diei clausulam. Nam dummo-  
dò intra diem illum admittamus Latro-  
nem fuisse cum Christo in paradiso, siue  
positum esse essentiali beatitudine, sal-  
uum erit verbum Christi: & alioqui mul-  
ta ac magna per totam vitam scelera  
Latronis, videri possunt indignisse purga-  
tione aliqua per ignes emendatorios, Id-  
que asserere, multo magis necessarium  
videtur, si verum est quod à nonnullis  
Patribus significatur, omnes omnino  
animas, cum hinc excedunt transire per  
ignem oportere, vt quale opus earum sit,  
igne probante manifestetur. Ita Orige-  
nes, <sup>a</sup> & venustissimè de More Euche-  
rius <sup>b</sup> satis erit adducere verba Ambro-  
sij. <sup>c</sup> Omnes oportet per ignem probari,  
quicumque ad paradisum redire deside-  
rant. Non enim otiosè scriptum est quod  
eiectis Adam & Eua de paradisi sede,  
posuit Deus in exitu paradisi gladium  
igneum versatilem. Omnes oportet

a homil. 3:  
in psal  
36. & ho-  
mil 5 in  
Ezech.  
b hom 3 de  
Epi ph. sub  
finem.  
c serm. 20.  
in psalm.  
118. v. 1:

transire per flammam, siue ille Ioannes Euangelista sit, quem ita dilexit Dominus, vt de eo diceret ad Petrum: *sic eum volo manere, quid ad te? tu me sequere.* De morte eius aliqui dubitauerunt, de transitu per ignem, dubitare non possumus, quia in paradiso est, nec separatur à Christo: siue ille sit Petrus qui clauis accepit regni cœlorum, qui supra mare ambulauit, oportet dicat: *Transiimus per ignem & aquam, & induxisti nos in refrigerium.* Sed Ioanni citò verfabitur igneus gladius, quia non inuenitur in eo iniquitas, quem dilexit æquitas. Si quid in eo vitij humani fuit, charitas diuina decoxit. Alæ enim eius sicut alæ ignis. Qui habuerit hic charitatis ignem, illic ignem gladij timere non poterit. Ipsi Petro qui toties mortem suam pro Christo obtulit, dices, transi, recube, sed ille dicet: *igne nos examinauit, sicut examinatur argentum.* Etenim in quo aqua multa excludere nō potuit charitatem, quomodo eam ignis excludet: Sed ille examinabitur vt argentum, ego examinabor vt plumbum, donec plumbum tabescat, ardebo, si nihil argenti in me inuentum fuerit, heu me in vltima inferni

ni de  
Si qu  
arge  
ferico  
nister  
Eteni  
Illo i  
tur,  
beum  
non p  
quia  
ignis  
Deni  
terna  
causæ  
nes C  
bere c  
ritus a  
tio rub  
ferant  
bus a  
tum a  
idem  
seruo t  
36. gl  
item S  
Ex

ni detrudar, aut vt stipula totus exurar.  
Si quid inuentum in me fuerit auri vel  
argenti, non per meos actus, sed per mi-  
sericordiam & gratiam Christi, per Mi-  
nisterium Sacerdotij, dicam fortasse ego.  
*Etenim qui sperant in te, non confundentur.*  
Illo igitur igneo gladio iniquitas exure-  
tur, quæ sedet super talentum plum-  
beum. Ideò vnus ignem illum sentire  
non potuit, qui est Iustitia Dei Christus,  
quia peccatum non fecit. Nihil enim  
ignis in eo quod exurere posset, inuenit.  
Denique illi soli eleuata sunt portæ æ-  
ternales, vt intraret Rex gloriæ, non reus  
causæ. ] En quomodo S. Ambrosius, om-  
nes Christo depto, transire per ignē de-  
bere cōfirmat, etiā eos qui primitias spi-  
ritus acceperūt, & aliquam ex naturæ vi-  
tio rubiginem igne Spiritus sancti deter-  
ferant: Quanto magis Latronem sceleri-  
bus ad extremam vsque vitam innutri-  
tum? Videndus in eandem sententiam  
idem Ambrosius, tractans illud, <sup>a</sup> *retribue* <sup>a form. 3.</sup>  
*seruo tuo vinifica me.* Et ad illud psalmi <sup>in psalm.</sup>  
<sup>118. v. 1.</sup>  
<sup>36.</sup> *gladius eorum intret in corda ipsorum.* <sup>b in cap 4.</sup>  
item S. Basilius <sup>b</sup> atque Lactantius. <sup>c</sup>  
<sup>Isaia.</sup>  
<sup>c7. insit.</sup>  
<sup>c. 2. v.</sup>

Ex altera tamen parte cum dona Dei



sint perfecta, & Latronis conuersio in eo fuerit perfectionis gradu, quem exhibuimus, admittendum videtur, eius animam nullius pœnæ reliquatricem hinc excessisse: atque adeò non aditò Purgatorio ingressam esse Paradisum. Et ita planè statuere videtur Eckbertus, <sup>a</sup> si eius non nuda verba attendantur, sed mens ac scopus. Probans enim contra Catharos, purgatorij veritatem, addit: [de Latrone mihi forsitan obiicitis, quod eadem die qua confessus est, in paradiso fuerit cum Domino Iesu. Ad quod ita respondemus: quia hoc ei specialiter concessum est præ aliis pœnitentibus, propter admirabilem fidei eius virtutem, qua hominem quem vidit non habentem speciem neque decorem, & quasi nouissimum virorum, ignominiosæ morti traditum, credere potuit Deum esse, dicens: *Domine memento mei dum veneris in regnum tuum: Quæ fides, vt arbitror, coram Diuino examine maioris meriti habita est, quàm multorum annorum grauis pœnitentia,*]

4. In hac re, illud tantum est ex fide certum, quod suprâ ex scriptura cõstare dixi; nẽpe supposito eo paradisi promissi

a form. 9.  
aduersus  
Catharos  
in fine.

fen.  
Lat.  
An.  
dic.  
an v.  
cten.  
esse.  
uis.  
ferò.  
con.  
ret,  
Pun.  
rale.  
ta p.  
die.  
ger.  
bra.  
nos.  
noc.  
dia.  
He.  
vel.  
con.  
Sol.  
tra.  
fin.  
Lat.

sensu quem tradidimus, obtigisse illum Latroni, ea ipsa die qua Christus obiit. An verò dies ille restringendus sit ad diem artificialem, siue ad Solis occasum, an verò pertingat ad mediam vsque noctem, qui est dies naturalis, ambiguum esse potest. Fatetur ergo Suares,<sup>a</sup> quamuis contrarium sit longè probabilius, ac ferè certum; tamen non posse erroris contra fidem insimulari, eum qui diceret, Latronem fuisse per aliquot horas in Purgatorio, intra eum tamen diem naturalem fuisse beatum, & cum Christo, iuxta promissionem factam. Verùm qui de die artificiali locutum Christum ambigeret, naturalem diem aliter quàm Hebræi constitueret, sequereturque usum nostrum, qui diem naturalem, à media nocte, ad alteram consequentem mediam noctem porrigimus: cum è contra Hebræi, diei naturalis fines statuerent, vel anteriorem vesperam, & vesperam consequentem, vt vult Sotus,<sup>b</sup> vel ortum Solis & alterius sequentis ortum, vt contra Solum disputat Ægidius<sup>c</sup>. Quæ cū ita sint, Christus Dominus què cōstat cum Latrone, more & vsu Hebræorum de

a 3. p. q.  
46. ad art.  
11.

b in 4. d. q.  
9. art. 4. §.  
3. fundam.  
c 3. p. q.  
74. n. 60.

die collocutum, siue diem artificialem ac vsualem siue naturalem intellexisse dicatur, omnino significare voluit animam Latronis, intra illius diei artificialis quo loquebatur vesperam posteriorem, beatitudine fruituram. Ac proinde cum sub vesperam illam Latio obierit, si non illicò beatus fuit, ad breue omnino tempus beatitudinē caruisse dicendus est, non autem per aliquot horas: quod dumtaxat per breue tempus effluxerit inter Latronis mortem, & horam vespertinam, qua concludebatur dies ille vsualis ac etiam naturalis Hebræorum, quo Christus obuenturam Latroni fœlicitatem promiserat.

5. Quidquid verò hac in re ex fidei scitis affirmare necesse sit, mihi quidem & concors Patrum sententia, & congruentissima ratio euincere videtur, Latronis animam, illicò à dissolutione vnionis cum corpore, potitam esse fœlicitate, quippe nitentissimam, & ad purum à sordibus ante contractis absterfam, vi perfectæ pœnitentiæ, cuiusque eximie conuersionis quam supra descripsimus. Quod tanquam certum statuit Magister

ster<sup>a</sup> & affirmatur à Ruperto<sup>b</sup> & à Ve-  
ga<sup>c</sup>. Quis verò dubitet, quin tantum gra-  
tia opus perfectum fuerit, ac proinde  
non modò culpam, sed omnes quoque  
eius propagines & frutices, stirpitùs  
euulserit? Hoc planè sensu Chrysolo-  
gus<sup>d</sup> dixit, [Latro in ipso momento mor-  
tis, Paradisum inuasit.]

Idquæ apud prudentem æstimatorem,  
omnino ratum erit ex ipsis verbis pro-  
missionis à Christo factæ, eo tempore ac  
loco: hoc est, Christi sanguine in ablutio-  
nem peccatoris latè exundante, & in  
præmium tam eminentissimæ in Chri-  
stum fidei ac flagrantissimæ dilectionis  
impensæ à Latrone. Quare ei Christus  
pro potestate, ac vt iudicij postremi spe-  
cimen ederet, plenariam indulgentiam  
ac remissionem peccatorum, à culpa &  
pœna est elargitus, Concessam Latroni  
indulgentiam dico, cum Augustino,<sup>e</sup> vt  
significem, communicatum illi abundè  
fructum bullæ imputribilis à Summo  
Pontifice Christo in throno Crucis con-  
fectæ, vt Arnoldus Bonæ-vallis Abbas,<sup>f</sup>  
piè admodum ac elegàter scripsit. Idem  
etiam dixit Author libri de operibus

*a in 4. d.*

*20.*

*bl. 4. in*

*Genes. c. 7.*

*c l 7. de*

*iustific. c.*

*11.*

*d. ferm. 60.*

*e tract. 31.*

*in Ioan. in*

*fin.*

*f. tract. de*

*7. verbis*

*c. 1.*

a. *serm. de  
pass.*

b. *l. i. epist.*  
7.

Christi cardinalibus <sup>a</sup> [deleta dānationis  
cōscriptione, nouis litteris assignatā esse  
& restitutam, libertatem, priuilegio dato  
chartæ indulgētiæ, sigillo plagæ lateralis  
firmata] Annuit Gaufrid. Vindoc. <sup>b</sup> [Vni-  
uersalis, (inquit) Ecclesia, chartā fidei li-  
bertatis & castitatis, ne perdat, quā Salua-  
tor ore suo dictatam, & sigillatā in cruce,  
manibus propriis, Christianis omnibus  
tradidit in pignus & tenorē dilectionis.]

6. Vides quā non de meo protule-  
rim concessam à Christo fuisse Latroni  
bullam plenariæ indulgentiæ. Quan-  
quam non existimo, Christum aliquam  
reatus partem supra exigentiam operis  
operātis, ablatā voluisse, siue per meram  
condonationem qua gratis absumeretur  
ea reatus portio, siue applicata ad id por-  
tione aliqua satisfactionum suarum, vel  
earum quæ superfuerunt anterioribus  
Patribus asseruaturum in thesauro ad  
eam diem nunquam recluso, cuius cla-  
uem Christus Vicario suo erat permis-  
surus. Hi namque modi abstergendi rea-  
tum, quamuis sint in Christi potestate, ta-  
men sunt præter statam legem; Nec est  
vnde affirmemus, eos esse à Christo vsur-  
patos.

patos. Aliunde verò, & ipsi Christo, & Latroni gloriosius est, si dicamus, tantam Diuinæ gratiæ vbertatem in Latronis pectus demissam esse, ad concipiendam pœnitentiam vndecunque perfectam, & totius rubiginis peccati exquisitè emundatiuam; vt vi illius actus tanquam causæ meritoria. depulsus sit vniuersus temporalis reatus, æterno reatui in iustificatione abolito, plerumque superstes. Quanquam enim in conuersione perfectissima momentanea, & culpæ maculæ, & reatus æternæ pœnæ, & obitum pœnæ temporalis in iustificatione ex imperfectioribus dispositionibus facta superfutura, eodem temporis momento eradantur: Tamen duo priora, rectè negantur cadere sub meritum condignum peccatoris, sub quod remissio temporarij reatus in imperfectiore ad gratiam dispositione superfutura, potest cadere, eodem modo quo gloria eodem momento temporis obijcitur merito condigno, cui tunc locus non est quoad remissionem peccati, & primam gratiam sanctificantem. Itaque quoties Christus peccata insigni alicui peccatori remisit, (quod

(quod de remissione quoad culpam, & omnimodam reatus abstersionem accipiendum est, quia Dei perfecta sunt opera) non illum potestatis excellentiæ proprium modum abstergendi reatum usurpasse censendus est, sed istum quem proposui: quo scilicet suppeditatis efficacissimis auxiliis, homo eam peccati detestationem, eumque Dei amorem conciperet, vi cuius vniuersa animæ rubigo potentissimè abstergeretur: Ad quod consequens est, vt si in eo statu excessisset integer vitæ labisque purus, non adito Purgatorio illicò beandus, & sine comperendinatione particeps Dei esset futurus.

7. In hoc ordine, agmen duxit S. Lattro. Qui tamen post factam liberalissimè à Christo culpæ totius ac pœnæ abstersionem, per aliquot horas superstes fuit, tamen non est censendus homo tantis diuinis benedictionibus præuentus, post exquisitam illam deterfionem, labeculas aliquas leuium peccatorum sibi affricuisse, quæ obstarent quo minus anima statim in exitu à corpore frueretur Deo. Quare perennante beneficium suum Christo,

Christo, eamque purissimæ animæ nite-  
lam aptationemque ad gloriam, hoc est,  
à culpa ac reatu vniuerso plenam emun-  
dationem quam paulò ante impenderat,  
conseruante; fœlix Latro, crucem para-  
diso, supplicium æterna animæ beatitate  
mutauit, vt frequentissimè de eo loquun-  
tur Patres, nominatim Chrysostomus<sup>a</sup>  
Cyrillus Hierosol.<sup>b</sup> Gregorius<sup>c</sup> & diser-  
te Latronis Purgatorium excludens Lau-  
rentius Iustinianus.<sup>d</sup> Quod item facit,  
reddita hac ratione S. Gregorius<sup>e</sup> ad il-  
lud, vt offerat nummum argenteum. [Ex vi  
conuersionis magnitudo deletur crimi-  
nis. Vis autem conuersionis, est affectio  
charitatis, cordi infusæ visitatione sancti  
Spiritus: & scriptum est de eodem spiri-  
tu, quia ipse remissio peccatorum est. Nam  
cum electorum corda dignanter visitat,  
ab omni peccatorum immunditia po-  
tenter purgat. quia vt se menti infuderit,  
eam protinus in peccatorum & vitiorum  
odia, & in virtutum amorem ineffabili-  
ter excitat. Facit eam statim odisse, quod  
amabat, & quod odio habuerat ardentè  
diligere, atque in vtroque valdè inge-  
miscere. Quia & mala quæ odit, se dam-  
nabiliter

a variis  
locis, infra  
signando.  
b Catech.

13.  
c hom. 20.  
in uang.  
c 29 ma.

c 9.  
d de triu-  
ph. Christi  
agone c.

18.  
e l. 2. in 1.  
Reg.



nabiliter amasse recolit, & bona quæ diligit odisse. Quis enim audeat dicere, licet omnimoda peccatorum sarcina præ grauetur, quod perire possit aliquis visitatus gratiâ Spiritus sancti? Quia ergo peccator nulla hora conuertitur, nisi quæ à sancto Spiritu illustratur, quid restat, nisi, quia sicut peccati mortem execrando deserit, ita vita iustitiæ, ad quam se desideranter conuertit, viuat? Qui statim post mortem in vita recipitur, si tantum amoris ignem recipit in conuersione, qui consumere in anima possit omnem congestam peccati rubiginem: Vnde & de peccatrice muliere dicitur: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Hinc ab eadem veritate, in Cruce pendenti dicitur, *Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso.* In vitæ igitur exitu hi solummodò salubriter resipiscunt, qui & per internam visitationem perfectè bona diligunt, & mala oderuot, quæ amauerunt. Qui tamen si sufficienter pro admissis iniquitatibus dolere non possunt, nihilominus & isti in hora, qua conuertuntur, viuunt. Nam qui perfectionem bonæ voluntatis habuerunt in confessione

Q  
fessio  
ria p  
ad  
amo  
Paul  
Sed  
mer  
plea  
cogi  
A  
Eru  
nio,  
æqu  
elog  
hab  
larg  
tam  
tro  
gula  
præ  
mii  
peti  
eris  
flan  
fiter  
& t  
ueri

fessione peccati, post mortem purgatoria pœna peccati ad vitam transeunt, si ad delenda peccata, sufficientem vim amoris nequaquam habuerunt. Vnde & Paulus dicit; *sic salui fieri, quasi per ignem.* Sed peccator qui ibi saluari per ignem meruit, hic per afflictionem carnis adimpleat hoc, quod sibi de vi amoris deesse cognoscit.]

Adscribo præterea Arnoldum siue Erualdum ( vt alicubi allegatum inuenio, ) Bonæ-vallis Abbatem, S. Bernardi æqualem, cuius egregium de Latrone elogium <sup>a</sup> non nunc primùm adduco. Ita

a tract. 2.  
de Christi  
ultimis  
verbis.

habet in calce tractatus post descriptam largitatem variis pœnitentibus exhibitam. [Inter cætera pietatis exempla, Latro noster nobis occurrit, pœnitentiæ regula, confessionis forma, indulgentiæ præco, spei exemplum; qui dum ingemuit, subitò quod quærit inuenit, quod petit accepit, & illicò audit: *hodie tecum eris in paradiso.* Non ad loca purgatoria, flammâsque peccatorum vltices, confitens destinatur; non ad loca tenebrosa & tormenta deducitur; nullam pars aduersa gratiæ Dei præsumit inferre calumniam.

lumniam. Vna Crucis pœna, omnia abolet crimina: imò non pœna, sed gratia. Præmittitur igitur in Paradisum hic nostræ nuncius absolutionis, & primitias libertatis nostræ, (testis libertate donatus) Paradisi ciuibus id expectantibus & desiderantibus, primus inuexit.] Omnibus perfectis, idem iuris tribuit<sup>a</sup> Richardus Victorinus, dicens. [Perfecti viri in ipso statim exitu animæ, in ipso primordio incipientis vitæ, emancipantur à culpa, & liberantur à pœna, confirmantur in gratia, & sublimantur in gloria.] At Latronem à perfectione auspiciatum conuersionem, supra est demonstratum. Quare nihil illi cum Purgatorio.

8. Patres porro quos referebam, significantes nemini, Christo excepto, transitum patere ad gloriam nisi per ignem purgatorium, intelligendi sunt de igne Diuini iudicij, de quo etiam loquitur Apostolus, docens, ignem, vniuscuiusque opus probaturum quale sit. Vel accipiendi sunt de accessu ad purgatorium sine lésione, quo pacto ea sententia nobis non videtur necessaria aut approbanda, quamuis nullum errorem contineat

a l. de different. Sacerdot. Abrahæ & Maria.

ne  
Pat  
lis  
ciu  
exa  
det  
ten  
eun  
prob  
furu  
uico  
flam  
disc  
Ang  
dict  
cum  
quise  
quoc  
Chri  
aut p  
fert c  
tius e  
tionu  
N  
buz  
per C  
tronis

neat iudice Bellarmino. <sup>a</sup> Sunt qui hos al. 2. de  
Purg. c. 1.  
Patres interpretentur de igne vniuersa-  
lis conflagrationis. Nam Christo ad iudi-  
cium veniente, ignis in conspectu eius  
exardescet, & ignis ante ipsum præce-  
det. Et quia hic ignis ager vt Diuinæ po-  
tentia instrumentum, S. Thomas <sup>b</sup> ait b in 4. d.  
47 sub fi-  
nem.  
eum bonos citra nocumentum omne,  
probaturum; malos autem in fauillas ver-  
surum mox suscitandos ad æternum vi-  
uicomburium. Hanc, vt vocat, rationalis  
flammae disciplinam, & sapientis pœnæ  
discretionē, perbellè describit alicubi S.  
Augustinus. <sup>c</sup> Non possumus tamen præ-  
dictos Patres, de hoc igne interpretari, c hom. 16.  
ex 50.  
cum manifestè agant de igne quem  
quisque in excessu suo adit. Præterquàm  
quod non esse omnes homines igne illo  
Christi iudicis antecessore cruciandos  
aut purgandos, probabilior sententia  
fert de qua alibi. Quare amplectenda po-  
tius est aliqua propositarum interpreta-  
tionum.

Non me latet, quid Geneuensis Na-  
buzardan, <sup>d</sup> ex hac per nos stabilita, & d Calu. in  
Harmion.  
per Christi promissionem insinuata La-  
tronis immunitatē à Purgatorio, contra

Catholicam purgatorij assertionem concludat, in sua male modulata Euangeliorum Harmonia. En (inquit) donatum paradiso Latronem, absque subitione ignis Purgatorij. Figmentum igitur Papisticum de non remisso reatu pœnæ temporalis simul cum culpa, atque adeo de subeundo purgatorio, inde euertitur. Bella argumentatio, & eo caluo syncipite digna, quæ ex vno particulari cuius omnino est dispar causa, infert vniuersalem conclusionem ad quoscunque quomodolibet affectos pertinentem. Itaque argumentationem insulsiſſimam, non aliter condio, quàm verbis authoris libri de vera & falsa pœnitentia apud Augustinum, quæ leguntur etiam in iure Canonico <sup>a</sup> [Licet Latro veniã meruisset in fine de suo omni crimine, nõ tamẽ dedit baptizatis peccandi, & perseuerandi auctoritatem. Tunc enim baptizatus est, qui tunc primum in Cruce Christum confessus est. Pœnitentia enim si in extremo hiatu vitæ aduenerit, sanat & liberat in ablutione baptismi, ita quod nec purgatorium sentiunt qui in fine baptizantur: sed ipsi dicati bonis sanctæ Martris

*a cap. nul-  
lus, de pœ-  
nit. dist. 7.*

tris  
bon  
qu  
vol  
re  
qu  
Cal  
gat  
gat  
non  
ten  
con  
eo  
ter  
clur  
coll  
nis.  
Lat  
nos  
pati  
dun  
nis p  
nis  
defi  
9.  
ber  
mat

tris Ecclesiæ, sunt recepturi multiplex bonum in vera beatitudine. Illi autem qui cum potuerunt, nunquam conuerti voluerunt, confitentes, cum iam peccare nequeunt non sic facile acquirunt quod volunt. ] Cæterum non est quod Caluinum, ac suos, tam malè habeat purgatorium. Pro eis enim nullum esse Purgatorium, vltro damus, solis Catholicis non plenè nitentibus, destinatum profitentibus. Pari porro subtilitate Caluini combibones aliqui apud Peltanum, <sup>a tract. de satisfactio. sect. 10. art. gum. 3.</sup> ex eo quod Latro, vt supponunt, nullam externam satisfactionem Purgatorij præclusuam pro peccatis suis exercuerit, colligunt inanitatem operum satisfactionis. In quo dupliciter peccant. Nam & Latro post conuersionem multos internos actus elicit satisfactorios, multaque patienter tulit aptissimè ad satisfaciendum. Et quod caput est, tanta conuersionis perfectione necessitatem satisfactionis omnem præclusit, quæ in aliis vulgo deficiunt.

9. Sed quod Latronem primitias libertatis nostræ primùm inuenisse affirmabat Arnoldus paulò ante adductus, id

a *serm. 7. addit. in Genes. t. 2. Gracol.*  
 b *serm. 130. de temp. & serm. 99 de diuers. cl. 3. in Genes. t. 32.*  
 d l. 1. de poenit. c. 14. n. 2. lit. tera l.  
 e *hom. 19. in Euang. f. serm. 2. de Septuag. & catech. 13.*

h *serm. de pass.*

ipsum est, quod alij plerique Patres tradunt, Latronem ex omnibus primum subiisse paradysum. Ita Chrysostomus<sup>a</sup> Augustinus<sup>b</sup> Rupertus<sup>c</sup> alijque multi quos profert Henriques<sup>d</sup> Eodemque recidit, quod S. Gregorius<sup>e</sup> ait, patrem familias ab hoc Latrone qui nouissimus venerat, cœpisse denarij retributionem: & quod Innocens tertius<sup>f</sup> ait, in hoc nouissimo incepisse persolutionem mercedis. Explicatissime verò idem tradit Cyrillus Hierosol.<sup>g</sup> verbis illis [O ingentem & inenarrabilem gratiam! Nondum Abraham fidelis ingressus est, & Latio ingreditur: nondum Moyses & Prophetæ, & iam Latio iniquus ingreditur. Admiratus est te etiam Paulus, dicens: *vbi abūdauit peccatum, superabūdauit & gratia.* Qui tulerunt æstum, nondum ingressi sunt; & qui vndecima hora venit, ingressus est.] Denique Author libri de operibus Christi cardinalibus<sup>h</sup> [Confidero, Domine, te in illo patibulo, vbi videbaris, sine adiutorio, quo modo imperatoria potestate, Latronem præmittis ad regnum: in cuius assumptione iam manifestè constat, quantum apud derelictos

lictos profeceris, quorum primus iste, gloria & honore coronatus, ipsa die paradisi Ciuis, & domesticus curiæ cœlestis efficitur.]

10. Hic tamen magna omnino difficultas suboritur, quando quidem certum est, in ipso puncto mortis Christi, patefactam esse Sanctorum viam: eodemque momento, iustis qui sedebant in tenebris obortam esse lucem gloriæ, & Deum clarè ab eis visum fuisse. Nihil enim supererat, quod animabus illis plenè nitentibus Dei visionem intercluderet: Nec Christi præsentia, etiam Physica, deerat; si quod nonnullæ scripturæ significant, & passim Patres mysterium resurrectionis tractantes confirmant, eam Patrum in limbo detentorum deductionem ad lucem gloriæ, Christo tribuere velimus. non modò vt causæ meritoria (quod est indubitatum) sed etiam vt causæ, ad cuius tantum præsentiam, Physica effectus illius causatio exeratur, à quocumque exeratur. Id enim ad Christi dignitatem permagni facere videtur, estque admodum verisimile & congruum, vt sanctæ illæ animæ, Solem suum in ipso puncto



depulsarum suarum specialium tenebrarum, venerentur præsentem. Hoc igitur admissio, præsentia Christi Physica, in eo puncto non defuit sanctis illis animabus limbo conclusis: quia quamuis magnum chaos inter Caluariam & limbum Patrum esset firmatum, tamen facile fuit Christo, animam suam eodem momento quo excessit è corpore, sistere limbo Patrum; vel per motum ab extremo ad extremum absque transitu per medium, si motus ille saltem Diuina vi admittatur possibilis; vel per reproductionem animæ instantaneam, ab ipsamet anima Christi, (quippe præexistente,) prodeuntem, seque illo ipso mortis momento locantem in Limbis, absque fluxu temporaneo per medium: quem non importat *descensus*, qui Christo ad inferos tribuendus est realis ac physicus. SuffICIENTER pânque descensus ille, æquè ac descensus è cœlis, videbitur, exponi posse de adeptione physicæ præsentia, subsequata existentiam in superiore loco quomodocumque ad locum inferiorem deuentū sit. Quod si id alicui minus quadrare videatur, cum propria notione descensus,

quæ motum sonare videtur, neque tamen placeat admittere motum ab extremo ad extremum absque transitu per medium dicendum erit, eatenus Patrum animas, præsentis animæ Christi, effectum suæ beatitudinis debere, quatenus sanctissima illa anima, inchoato iam ad limbos motu, intra breuissimum tempus consummando, habita est moraliter præsens iustis animabus, iam ab initio illius motus, confestim futura præsens etiam physicè. Quia ergo animæ Patrum, illo ipso momento quo Christus obiit, videntur Deum; difficultas (vt dixi) grauis suboritur, qua tandem ratione, Latro qui Christo per aliquod tempus supersites fuit, dicatur à prædictis Patribus, subiisse paradysum, ante Abrahamum, Mosem, & Prophetas, ac eos qui pondus diei & æstus portarunt, vt Cyrillus affirmabat. Nam si comparatio tantum fieret cum Apostolis, aut etiam cum omnibus Sanctis Noui Testamèti, id est cum omnibus illis qui post persolutum pro nobis pretium, vita functi sunt; vix esset difficultas: quia facilè dici posset, à Christi morte ante mortem Latronis, nemi-

nem adultum plenè nitentem, ac neminem infantem culpa parentali liberum, obiisse. Sed facta cum anterioribus comparatione, difficultas est longè maxima, quam non elidit Laurentius Iustin. <sup>a</sup> antiquos Patres quos Latro præcessit in gloria, exponens Apostolos atque discipulos. At Patres citati, apertè agunt de Patriarchis, & Sanctis Christo anterioribus, & inter eos disertè nominant Moysen, Abrahamum, & alios.

○ I I. Non habeo commodiorem verborum cæteroqui difficilium enodationem, quàm si dicam idcirco Latronem affirmari, primum à Christo subiisse paradysum, siue vidisse Deum, quia cum antiqui Patres non statim à morte, sed post longum tempus interpositum, ad Dei fruitionem sint euecti, ipse primus hoc à Christo accepit muneris, ut illicò à morte beatus esset. Quod aliter dicitur, Latronem fuisse primum beatum, & antiquis Patribus in foelicitate priorè, non prioritate absoluta, quæ attèderetur penes physicū momentū mortis & gloriæ per utrosq; aditæ; sed prioritate proportionali: Quatenus tamen si specta-

to

a de triū  
ph. Christi  
agone c.  
18.

to p  
seu v  
stū  
ante  
terce  
inter  
men  
certè  
stinu  
Chri  
uit p  
iis de  
post  
mus  
sti  
Latro  
confi  
nec i  
asser  
qua  
Tart  
per L  
dum  
Philo  
Saug  
natio

to physico momento aditionis paradisi, seu visionis Diuinæ, Latro quia post Christi obiit fuerit Patribus posterior; tamen anterior fuit, spectata capedine quæ intercessit inter Patrū mortē, & gloriā: cum inter Latronis mortē ~~ac~~ gloriā, ne momentum quidem sit interpositum. Vel certè quod insinuare videtur D. Augustinus, <sup>a</sup> Latro ex iis qui post passionem Christi eiúsque mortem obierunt, intrauit primus in cœlum, saltem primus ex iis de quibus constat esse beatos. Dico, post Christi mortem. Nam quod Maximus Taur. <sup>b</sup> momentum mortis Christi putat fuisse momentum ingressus Latronis in cœlum, non cohæret cum constituto supra tempore mortis eius, nec interest præsentis negotij. Et idem asserendum est de ea sententia Ruperti, <sup>c</sup> qua S. Latronem Christo præiuisse ad Tartara, existimauit.

*a serm 95. de diuer.*

*b hom. 2. de S. Latrone.*

*c lib. 3. de oper. Spir. sancti c. 8.*

12. Circa hoc tempus aditæ gloriæ per Latronis animam, non est omittendum quod Moses Barcephas <sup>d</sup> tradit, ex Philoxeno, sancto Ephrem, & Iacobo Saugensi, quorum hanc refert ratiocinationem [Sexto die, creatus est Adam,

*d parte 1. operis de Paradiso serm in fine.*

eodem excruciatuſ eſt Dominuſ noſter; in eiꝯ diei initio, ſille eſt ex luto compoſituſ; hic item ad tribunal raptuſ. Hora illiuſ diei tertia inductuſ eſt Adam in paraduſum; & Seruatoꝝ noſter tertia hora extractuſ eſt ab vrbe Hieruſalem humeris Crucem ſuam baiulans. Et quo tempore Adam manuſ protendit ad decerpenduſ fruſtuſ negatoſ, eodem Chriſtuſ ſuaſ diſtendit ſuper lignuſ. Ruruſ à ſexta ad nonam horam exutuſ eſt Adam ſua gloria, voxaꝝ que dedituſ. Itaque & ob Crucem Chriſti ſol à ſexta ad nonam, amiſſo ſplendore obſcuratuſ eſt, atque vniuerſa creatura luctu cooperta, quaſi refricata priſtini Adę caſuſ memoria. Elapſa deinde hora nona, diſſipataꝝ atque abactaꝝ ſunt tenebraꝝ, qua re ſignificabatur, ſoluta iam tum eſſe ea mala, quaꝝ genuſ humanuſ circumdederant, atque occuparant propter legem Dei ab Adamo violatam. Inſuper quo tempore confoſſuſ eſt Dominuſ noſter lancea, eodem à Cherub Cuſtode paraduſi, & arboriſ vitæ ablata eſt lancea. Denique qua hora pulſuſ eſt paraduſo Adamuſ à Deo, eadem proruſ à Chriſto immiſſa eſt in  
 paradi

paradisum anima Latronis: Ac proinde quo tempore dæmō videns eiectum paradiso Adamum, gauisus est, eodem & doluit, cernens Latronis animam in paradisum reductam: quippe cum Christi anima in Cruce esset à corpore separata, ipsa Diuinitas simpliciter neque corpus, neque animam deseruit, sed & vnà cum corpore sepulchrum subiit, & simul cum anima inferōs correxit, atque ad eas animas quæ inibi tenebātur, concionem habuit, sicut ait Petrus Apostolus in sua Epistola. Itaque anima Christi eas animas quæ in se credebant, ab inferis sustulit, subuectāsque induxit cum Latronis anima in paradisum, vnde expulsus fuerat Adamus.]

Sic illi Patres quos mirum est, (vt postmodum tradit Barcephas), asseruisse, Adamum non amplius sex horas in paradiso commoratum, à tertia scilicet vsque ad nonam diei sextæ. Quî enim potuit eodem die, imò intra sex horas, peragi cumulus ille actionum, quas Adamo in paradiso accidisse sacra narrat Historia, vt posset factæ in eiusdem diei meta, expulsionem Adami è paradiso, respondere

*a in calce  
partis ci-  
tata.*

a l. 6. in  
Genes.

dere reductio Latronis, facta eodem hora? Commodiùs eam horarum antistropharum consensionem, tuerentur Perrerus<sup>a</sup> & alij qui Adami in paradiso commorationem ad octiduum protendunt. Sic enim in feria sexta recurrente, peractis iam omnibus quæ prodit sacra historia, Adamo contigisse in paradiso, faciliùs posset ea horarum consensio, & conuenientia retineri. Quod idem de Adamo hora nona expulso, & Latrone hora nona reducto, aiebant hi DD. non cohæret cum iis quæ de tempore obitus Latronis cõstituta sunt superiùs. Ostendimus enim post Christum hora nona ineunte mortuum, intercessisse paucas horas, (vnam fortassis & alteram,) ante Latronis mortem. Atque adeò non potuit Latro, reduci in paradisum hora nona vsuali: de ea namque loquuntur DD. prædicti, vt constat ex termino sex horarum quem præfigunt incolatui Adami in paradiso, quod aperte accipiunt de horis vsualibus.

13. Itaque non diffiteor, salutem humanam, quod Chrytologus<sup>b</sup> scitè dixit, iisdem à Christo lineis quibus per Adamum

mu  
(vt  
lig  
uer  
ten  
illæ  
uer  
nes  
Ad  
sub  
fus  
pra  
mo  
sep  
uer  
red  
dan  
tisq  
vete  
red  
cen  
ato  
uer  
dilig  
plen  
Fra  
lius

num perierat fuisse reparatâ. [Et idcirco  
(vt sapiētissimè de more Nazianzenus<sup>a</sup>) a orat. 1.  
lignum aduersus lignum, & manus ad-  
uersus manum; illæ, inquam, fortiter ex-  
tensæ, aduersus incontinenter extensam:  
illæ clauis cōfixæ, atque constrictæ, ad-  
uersus remissam & solutam; illæ orbis fi-  
nes coniungentes, aduersus eam quæ  
Adamum è paradiso exturbauit. Idcirco  
sublimitas aduersus lapsum; & fel aduer-  
sus gustum; & spinea corona aduersus  
prauum Imperium, & mors aduersus  
mortem: & tenebræ propter lumen, &  
sepultura aduersus illam in terram re-  
uersionem, & resurrectio propter resur-  
rectionem. Hæc omnia diuinæ cuius-  
dam erga nos disciplinæ erant, infirmita-  
tisque nostræ veluti medicina quædam  
veterem Adamum eò, vnde exciderat,  
reducens, & ad illud vitæ lignum addu-  
cens, à quo sciētix lignum, intempestiuè  
atq; incommodè perceptum nos remo-  
uerat.] Non dissimilia Damascenus<sup>b</sup>, &  
diligenter collatis & expensis ad id  
plerisque similibus dissimilitudinibus,  
Francolinus<sup>c</sup> nōsque in explicatione il-  
lius Christi tituli, *Noua Dei creatura.*

Hæc

b hom de  
Sabatoo  
S. sub me-  
di. pagin.  
239.  
c l. de hor.  
Can. c. 58.



Hæc igitur, rata funto. Eam tamen horarum, vel etiam momentorum consensionem quam Syri illi DD. inuehebant, non habeo vnde stabiliam, quamuis de die possit facilius suaderi quod affirmant, & tradit etiam S. Arhanasius, aut vt alij malunt Eusebius Alexand. serm. de passione, quem nondum editum allegat Gerardus Vossius. <sup>a</sup> De tempore item pomeridiano Adæ expulsionis, & Latronis reductionis diuinitus diffinito, pulchrè in hunc modum Cyrillus Hierosolym. <sup>b</sup> [miratus sum certè figurarum veritatem: in paradiso casus, & in horto salus; De ligno peccatum, & per lignum saluatio, post meridiem Domino perambulante, occultati sunt, & post meridiem Latio à Domino in paradysum introducitur.]

14. En igitur beatitudine potientem statim à corporis morte Latronis animã. En spectaculum Christi benignitate dignum, specimen fructuum Crucis propter nos aditæ, & operum gratiæ planè admirabile. [Stipula Tartari (vt in simili dixit Petr. Dam. <sup>c</sup>) cedrus est paradisi. Torris inferni, factus est splendidum sydus cœli.] Benedictum lignum, (excla-

<sup>a</sup> ad S. Ephrem. ser. de pass. 10 mo 3.

<sup>b</sup> catech. 13.

<sup>c</sup> serm. de S. Bonif.

mat Andreas Cretenſis<sup>a</sup>) in quo Deus <sup>a orat in</sup>  
corpore ſuo extenſus eſt. Et quid hoc ad<sup>Crucis</sup>  
mirabilius? Cernere Deum in Cruce <sup>exaltatio-</sup>  
pendentem, & quidem inter Latrones.  
Benedictum lignum per quod Latro pa-  
radifum inhabitat, & ligni eſus ama-  
rum expulit edulium. Quid hoc miran-  
dum magis? quia quem locum clauſit  
deceptus Adam, hunc aperuit Latro, ad  
veri Dei agnitionem euectus, & à quo  
ille loco extorris factus eſt, huius iſte,  
inuitatus, adſcriptus eſt Ciuis. O con-  
gruam permutationem. Egreſſus eſt fur,  
& loco eius ingreſſus eſt fur: ille quidem  
ob præuaricationem, hic verò ob agni-  
tionem. Ille ſeductus ab eo qui illum ſup-  
plantauerat, hîc verò ſimul crucifixus  
cum eo, qui ipſum creatat.]

Abfuit planè, abfuit à Chriſto, vt cum  
Bernardo loquar, <sup>b ſerm 5.</sup> [Ægyptia illa crude-  
litas, pincernæ Pharaonis, qui in gradum <sup>in feſto</sup>  
priſtinum reſtitutus, ſtatim oblitus eſt <sup>omnium</sup>  
Ioſeph ſancti, qui in carcere tenebatur. <sup>ſſ.</sup>  
Non enim erant vnus capitibus membra,  
nec aliqua pars fideli cum infideli, aut vl-  
la ſocietas Iſraëlitæ ad Ægyptium, non  
plus quàm luci ad tenebras. Interpretata-

tur enim Ægyptus tenebræ, [Israël verò, videns Deum, atque ideò vbicunque Israël erat, lux erat. Non sic noster Iesus crucifixi secum Latronis potuit obliuisci. Factus est vtique quod promissum est: ipsa die qua compassus est, conregnauit.] Commodè omnino, nec absque anteriorum Patrum suffragio, ista Bernardus. Nam Iosephum, pincernæ & pistoris diiudicatorem, Christi duos Latrones diiudicantis typum fuisse, Chrysostomus<sup>a</sup> & Prosper<sup>b</sup> multo ante, aduerterant.

*a serm. de  
negatio.*

*Petri 1. 6.*

*Gracol.*

*627.*

*b p 1 de  
pradict c.*

*28.*

*c serm. de  
S. Bened.*

15. Quantitatem porrò beatitudinis essentialis in Latrone, ex quantitate seminis, siue gratiæ, metiri necesse est. Seruant enim proportionem, iuxta illud Bernardi<sup>c</sup> [Secundùm magnitudinem gratiæ, magnitudine gloriæ exaltatus. Nam & iuxta radicum quantitatem, rami prodire noscuntur: & quot radicibus arbor innititur, [tot ramis sicut aiunt, decoratur.] De gratiæ autem quantitate, satis superque supra diximus, & ex ea inferre posse videmur, cum S. Bernardino,<sup>d</sup> Latronem esse de prioribus & eminentioribus cœlitibus. Sanè Arnoldus Abbas

*d serm. de  
amore angustioso  
pag 290.*

bas

bas<sup>a</sup> ita loquitur. [En Latro locatur, vnde a tract. 2. de ult. verbo. Lucifer corrui.] Quod tamē video posse generaliter accipi, de loco ad quem reductum Latronem dixerat, hoc est de cælo, nihil specialiter determinando, de speciali loco & dignitate quam Latro in cælo sortitur.

Nec plura de statu animæ Latronis diuulsæ à corpore. Quo autem physico loco fuerit, non videtur obscurum, si promissionis à Christo factæ verba, accipiamus vt sonant, & paulò latius quàm ferat longè certior eorum sensus. Nimirum si illud Christi *hodie mecum eris*, non tantum de societate fœlicitatis essentialis, sed etiam de coexistentia locali accipiamus, vt factum est à S. Thoma<sup>b</sup>. Quamuis enim ea societas gloriæ, primò ac directè verbis illis signata est, vt supra ostēdimus, tamen possumus quoque ea extendere ad consignificandam localem existentiam quam prima specie sonant. Itaque cum Christus per illud triduum & trinoctium, iuxta prænunciationem à se factam, fuerit in corde terræ, hoc est in limbo Patrum: ibidem quoque fuit Latronis anima, etiam illomet die quo

Christus Latroni promisso firmarat, *hodie mecum eris*. Constat quidem magna spatia inter Caluariam & cryptas illas quibus abdebantur sancti Patres, interposita fuisse: tamen non difficile intelligimus, Latronis animam illuc breui tempore pertingere potuisse: siue communicato diuinitus instantaneo motu immediato, ab extremo ad extremum, si est possibilis; siue facta diuinitus eius reproductione momentanea in limbo Patrum; siue interposita locali deductione per Angelos, intra breue tempus quod diem illum non excederet, tametsi iam inclinantem. Quarum rationum aliqua, de ordinario animarum ad inferni vel purgatorij loca descensu, nec non de subuectione in cœlum peracta purgatione philosophandum est. Latronis enim animam nondum fuisse cœlo exceptam, sed decus illud Christo rediuiuo post diem quadragesimum à resurrectione fuisse reseruatam, notius est quàm vt moneri oporteat. Quare ad limbum Patrum, ubi agebat tunc Christi anima, profectam constat.

16. Hic pium lectorem, dispicere attentius

tentiùs ac vestigare velim, quis Sanctorũ  
Patrũ in infernis illis sedibus iã translatis  
in paradysum, quis Christi ipsius, quis La-  
tronis sensus fuerit, cum ea benedicta  
anima non Latrociniorum sordibus ob-  
lita, sed purissima, per crurifragium ac  
mortem, euolans ad liberatorem suum  
in limbum, ei adorabunda occurrit, eò-  
que gratiarum & laudum munere quod  
tantam erga se beneficentiam decebat,  
humillimè oblato, eidem supplex acci-  
dit. Christus sanè hanc prædam Tartar-  
eo lupo ereptam, ostentare gloriosè po-  
tuit, & quantam salutis generi humano  
facilitatem morte sua parasset, prædicare  
sanctis illis spiritibus, quando etiam La-  
tronem ad tantam gloriam subitò eue-  
ctum viderent. Quemadmodum medi-  
cus corporum, longè gloriosius, ægrum  
desperatæ sanationis, in artis suæ ac pe-  
ritiæ specimen proferret, quàm aliquem  
leui inualetudine tentatum, quem cura-  
tione admota firmum præstiterit. Itaque  
in his humanæ salutis primitiis, ac veluti  
libis reparatæ naturæ è tam sicco & ex-  
succo cespere, vim & energiam fusi san-  
guinis, partæque per eum gratiæ aduer-

terent. Edocebat enim quantis sceleribus per vniuersam vitam obrutus fuisset Latro, vsque adeò vt in ipsa etiam cruce, per summam barbariem probris & conuitiis proscinderet, pendentem secum vitæ autorem, qui tantis eum beneficiorum imbribus compluere decreuisset, donec momento affusa stilla roris illius cœlestis, cuius fonte crux manabat, aridum solū in eas spirituales fruges erumperet, quarum conspiceret messem. Super hæc, alterius confixi in scelere & nequitia obdurati impietatem ab isto reprehensam, Regiæ Christi potestatis solemnem professionem ab eodem, in Hierosolymitanæ vrbs, ac propè vniuersi teatro editam, erectissimam eius spem, flagrantissimam charitatem, & reliqua ab eo post tantam improbitatis caliginem splendidè gesta, memorabat. Quam ego non minimã partem fuisse dixerim argumentorū de quibus Christus Dominus, iuxta S. Petrum, iis qui in carcere erant Spiritibus prædicauit. Quæ illi cum audirent, eo sensu excipiebant, vt nisi recens beatitas fontes mœroris obstruxisset, cessuri haud dubiè fuissent dolori, præfer

præfertim Iudeæ gētis satores sancti, quibus confociatio cū Latronibus, & alia indignissimè admissa à semine suo, ac nepotibus in desiderium collium æternorum, dignissima videbatur perpetui cordolij, mœstitiæque materia. Sed præcludente mœrorem omnem noui status fœlicitate, itum est ab omnibus in faustas acclamations, Regi Domino mortis, ac Tartari triumphatori datas.

17. Non ausim anser strepere inter olores. Itaque illa Hieronymi <sup>a epist. 3.</sup> usurpabo, quæ fortassis non multum absunt, à Sanctarum animarum Christo sanctam prædam gratulâtium oratione. [O mors, adduxit vrentem ventum Dominus de deserto ascendentem, qui siccauit venas tuas, & desolauit fontem tuum. Deuorasti quidem Ionam, sed & in vtero tuo viuus fuit. Portaisti quasi mortuum. vt tempestas mundi conuiesceret, & Niniue nostra illius præconio saluaretur. Ille, ille te vicit. Ille te iugulauit. Fugitiuus propheta, qui reliquit domum suam, diuisit hereditatem suam, dedit dilectam animam suam in manibus quærentiâ eum. Qui per Oseæ quondam tibi rigidus mi-



nabatur. Ero mors tua ô mors: ero morsus tuus inferne. Illius morte, tu mortua es, illius morte, nos viuimus. Deuorasti, & deuorata es. Dúmque assumpti corporis sollicitaris illecebra, & auidis faucibus prædari putas: interiora tua adûco dente confossa sunt. Gratias tibi Christe Saluator, tua agimus creatura, quod tam potentem aduersarium nostrum, dum occideris, occidisti. Quid ante miserius homine, qui æternæ mortis terrore prostratus, viuendi sensum ad hoc tantum acciperat, vt periret? Regnauit eius mors ab Adam vsque ad Moysen, etiam super eos qui non peccauerunt, in similitudinem præuaricationis Adæ. Si Abraham, Isaac & Iacob in inferno, quis in cœlorum regno? Si Amici tui sub pœna offendentis Adam, & qui non peccauerant alienis peccatis tenebantur obnoxij: quid de his credendum est, qui dixerunt in cordibus suis, non est Deus? qui corrupti & abominabiles facti sunt in voluntatibus suis? qui declinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum? Quod si Lazarus videtur in sinu Abrahamæ locoque refrige

*Quæ S. Latron. obitum consecuta.* 601  
refrigerij: quid simile infernus & regna  
cœlorum? Ante Christum Abraham  
apud inferos; post Christum Latro in pa-  
radiso.]

Possumus etiam non inopportune  
eodem referre illa Athanasij, [Beata &  
uiuifica Crux Saluatoris quæ de morte  
triumphasti, & eum qui mortem in sua  
potestate habebat, Diabolum sustulisti.<sup>a</sup>  
O Diuine sermo, & reuera sapientia Pa-  
tris, tu versuti illius faciem aperuisti, &  
sinus, plicasque illius pectoris denudasti,  
vt & nos dicamus: Non enim illius cogi-  
tationes ignoramus, mortalium amator  
& bone Domine: Tu nos captiuos rede-  
misti & seruientes peccato, tua propria  
morte liberaisti: Scimus quod à peccato  
liberati sumus, ô Pacificator, Fili Dei.  
Tu nobis filiorum adoptionem reddidi-  
sti, & vbi nos Tuo Patri reconciliaras, ini-  
micitiam in carne aboleuisti. O opulente  
Saluator & reuera Rex, tu pauper fuisti,  
vt nos tua paupertate ditesceremus. Tu  
nobis regnum cœlorum largitus es. O  
Creator, & conditor omnium Verbum  
Patris tu nos denuò reformasti; tuæque  
creaturæ sumus, conditi ad bona opera:

*a serm. in  
pass.*

lumen reuera & Iubar Patris. Tu enim nos in tenebris illuminasti, & non videntes in lucem produxisti, ô forma & Imago vera Patris. Tu enim nos perditos formasti, & imaginem Dei nobis retribuisti, Deus, verbum & prorsus vita. Tu nos mortuos viuificasti & corruptos renouasti, induens nos immortalitate. Virtus, reuera & brachiū & dextera Patris; Tu enim dolores mortis soluisti, ianuas æreas & vectes ferreos confregisti, vt Scriptura dicit. Tu & serpentem Diabolum, hamo escæque humanæ carnis circumegisti per Crucis trophæum. Tuo ductu Diuinoque auspicio, omnes eum conculcant, omnes ei illudunt. Te enim primum in illum insultante, initium creaturæ incepit esse, conditæ ad hoc, vt illi insultaret. ] Hæc de Sanctarum illarum animarum, ad Christum liberatorem suum, acclamationibus, coniectata potius, quam exposita, sunt.

Latroni item acclamatum ab omnibus, eiusque salus celebrata: Nec pudor erat Latronem vixisse vniuersa propè vita, & plurima dictu auditique immania perfecisse. Quin potius ea omnia cedebant

bant in Christi gloriam, & Latronis decus: quod hic sollicitanti Deo obaudiuisset, ille non renitētem, admota manu & arte sua vulneribus desperatæ curationis fecisset medicinam. Nec plura de S. Latronis anima, corpore soluta per mortem.

18. Corpus Latronis ( vt ad illud tandem veniam, ) de cruce depositum est, sub diei vesperam, consentaneè ad legem Iudaicam, quam his verbis elucidat Philo <sup>a</sup> [homicidis lex non indulget, vt a l. de special. leg. pecuniis luant, quod luendum est capite, aut exilio, sed exigit rigidè, vt sanguis expietur sanguine, & infidiatoris capite, satisfiat interempti manibus. Alioqui peruersa ingenia numquam satiantur maleficiis, sed facinora cumulant facinoribus, augendo vsque malitiam, nec vllis etiam circumscribendo terminis. Contra tales mille supplicia decreuisset Legislator, si potuisset: Id quia non poterat, nouam pœnam addidit, iubens in ligno suspendi homicidas. Moxque ad suam clementiam reuertitur, humanitatis erga inhumanos non oblitus: Non occidat, inquit sol, super pendentes in li-

gno, sed depositi ante occasum sepeliantur. Nā necesse fuit eos qui omnes mundi partes infestarunt, sublimes tolli, ut ostenderetur soli, cœlo, aëri, terræque illorum supplicium: imóque in sepulchreto condi, ne quid super terram contaminent.]

Ea itaque ex causa, depositum Latronis corpus, ob imminens Sabbathi magni iustitium, tumultuaria humatione conditum est, in ipso Caluariæ colle, ibidemque hæsit, quo triduo anima infra terram cum Christo mansit. Nam post illud triduum, reueniēte ad vitam Christo, multos quoque Sanctos qui dormierant surrexisse, gloriosum Principis vitæ Satellitiū, author est S. Mattheus. Quamuis quod anticipata narratione, excitationos ad vitam referat, inter narrandum quæ sub Christi passionem contigerunt, impositum sit plerisque, morem illum præoccupādi apud scriptores sacros non attendentibus, ut censerent surrexisse tempore passionis, & ante Christū, quem tamen primitias mortuorum ad perennem vitam resurgentium, vocat Apostolus. Ideoque coguntur Sanctos viros iterata

rata  
gru  
tia  
Chr  
SS.  
ita a  
furr  
quæ  
res  
Chr  
pler  
fi, c  
subi  
nari  
pug  
I  
furg  
repa  
cluf  
cipi  
nun  
adi  
que  
ciur  
bue  
con  
Chr

ratae morti subdere, minùs profecto congruenter ad diuinam in illos beneficentiam: Nec satis appositè ad honorem Christi, quem par fuit, resurgentem: vt SS. omnes anteriores gloriae essentialis, ita aliquos speciali fauore corporeae resurrectionis participes facere. Legenda quæ in hanc rem eruditè tradunt Suarez<sup>a</sup> & Maldonatus. Resurgente<sup>b</sup> itaque Christo, non potiùs, surrexerunt Sancti plerique non expectata generali anastasi, cœlósque postmodum etiam in carne subiuerunt, quòd miror hæreseos damnari ab Etherio & Beato Elipandum impugnantibus.<sup>c</sup>

19. His Sanctis rediuiuis Christo resurgenti sociatis, vt eos velut quædam reparatae liba naturæ Patri offerret, si seclusa temerè quicquam definiendi præcipitatione Sanctum Latronem quis annumeret, astipulatorem me nec inuitus adiungam. Sic enim optimè accidet vt quem Christus passionum & crucis socium habuit, resurrectionis quoque habuerit & integræ redintegrato homine consolationis. Sic Latio totus, cum toto Christo esse dicetur, non dimidius dumtaxat.

<sup>a</sup> 3. p. 9. 54  
ad artic.

<sup>b</sup> 3.  
in cap.  
27. Matth.  
num. 27.

<sup>c</sup> lib. 1.  
pag. 358.

taxat. Et Christi promissio, quamuis (quod vnum verba sonabant,) effectum sortita sit quoad animam, iam ex die ipso obitus Latronis, tamen quādo post triduum ab ea morte potest quoque ad corpus pertingere, quid est quod vetet existimare, Christi beneficentiam illuc usque pertinuisse? Eccui verò congruentius ea immortalis vitæ prompta repensio, facienda fuisse videri poterit, quā illi qui adeò impigrè vocāti adhæsit, & omnibus blasphemantibus strenuè æquè ac piè celebravit? Accedit quod nusquam sacræ vllæ S. Latronis exuviæ produntur, cum tamen verisimile non videatur, passurum Christum, vt tantus thesaurus infossus terræ perpetuò iaceret, si verè extaret in terris.

a l. contra  
feluam c.  
15.

Nihil desinio, & scio D. Augustinum alia omnia agentem obiter <sup>a</sup> affirmare [Corpus sancti Latronis ad futuram resurrectionem, morte communi inclusum esse.] Videor tamen non improbabiler coniectare, hominem cuius dilectio tantoperè incensa in Christum fuit nubilo tempore, à Christo ad pinguem (vt sic dixerim) fortunam regresso, pleni gaudij  
sui

fui participem factum, & corpore simul ac anima, cœlesti fœlicitate donatum, præoccupata communi corporum anastasi, vt quibusdam aliis Sanctis concessum est ex priuilegio. Et videtur etiam ad Christi decus spectasse, spolia hæc opima & raptam de lupi faucibus semesam ouem, plenam & integram ostetare in suo triumpho. Ea autem præoccupatione admissa, nihil attinet de statu corporis sancti Latronis admonere, cum constet, corporis quod animæ beatæ organum fuit, fœlicem statum ad confertæ denuò animæ gloriam esse admetiendum. Itaque quod hic nihil peculiare annotandum occurrat, pergo ad S. Latronis crucem, quæ vna superesse in terris potest, ex sancti Latronis exuuuis.

20. Crucem Latronum depositorum vnâ cum Christi cruce, opera quorundam ex principibus Iudæorum terræ altè infossam fuisse, scribit Leo Imperator, epistola ad Vmarum Saracenorum Regem, <sup>2</sup> addens locum infossæ triplicis crucis vni tantum innotuisse qui nemini dum viueret rem aperuit, <sup>3</sup> sed sub mortem dumtaxat: quod & ab eius nepotibus

2. 2. 2. Hæ  
blich. &  
apud Gret.  
ser. 2. 2. de  
Cruce.



bus similiter seruatum ait, donec eorum vnus, post illata variis Iudæis tormenta, conscius loci in quo tumultatæ fuerant cruces, deprehensus est à Constantini matre, B. Helena, quæ Iudæum illum quod aperire arcanū renueret, in puteo sine cibo ac potu conclusum ad euulgationem adcgit, tandēque ostenso loco inter fodiendum, fumus incensi de fovea exiuit, ostendens tres cruces, ante annos trecentos ibidem abditas: quarum quæ erat vera Crux Dominica, cadaueris cui admota consultò est animatione, deprehensa, summo deinceps honori fuit. Sic Leo, distinctiùs quàm plerique alij, quorum de crucis inuentione narrationes, in partem primam, secundi sui de sancta Cruce voluminis, retulit Gretserus: Quanquam apud alios ibidem prolatos variantem in minutiis quibusdam narrationem, facilè est deprehendere, v. g. studio Iudæorum defossas cruces scribit Leo. At S. Paulinus epistola<sup>a</sup> qua crucis inuentionem latè describit, studiosorum Christi cura factum significat, vt oculerentur cruces, Christi passi monimēta, quæ Iudæi si comperta habuissent, exusta

211 ad Se.  
440: 1177.

exu  
dæ  
foss  
par  
rat,  
Bar  
esse  
ac e  
pos  
repr  
se,  
deli  
pos  
dæc  
nun  
per  
antr  
quo  
iecta  
subi  
gest  
mod  
nom  
rare  
ad C  
tine  
trum

exusta aut contrita voluissent, contere-  
ndæ Christianitatis gratia. Item terræ in-  
fossas cruces, ait Leo. At Sozomenus<sup>a</sup> in  
parte antri quo Christus conditus fue-  
rat, repertas testatur. Vt quod Cardinalis  
Baronius<sup>b</sup> considerauit, minus mirum  
esse possit, non modò Crucem Domini,  
ac etiam crucem sancti Latronis, quod  
posset miraculo tribui, sed etiam crucem  
reprobi Latronis non penitus emarcuif-  
se, per trecentos annos subtus terram  
delitescentem. Concordia videtur iniri  
posse, si dicamus, primùm quidem à Iu-  
dæorum ministris defossas humi Latro-  
num cruces, seorsim à Cruce Domini,  
per sanctos illos Christi pollinctores in  
antrum illata cum sancto corpore. Vel  
quod Adricomius<sup>c</sup> affirmat, temerè con-  
iectas in vallem cadauerum Caluariæ  
subiectam tres cruces, oppleta sensim in-  
gestis fordibus valle, obrutas fuisse. Post-  
modùm tamen ab Adriano, Christiani  
nominis memoriam, loci iniuria oblite-  
rare cupiente, tres simul cruces omnibus  
ad Christi passionem quoquomodò at-  
tinentibus studiosè quæsitis in idem an-  
trum coniectas: Locum autem vniuer-  
sum

*a l 3. hysto.  
c. 1.*

*b l anno  
326.*

*c in de-  
crip. Hie-  
rus. num.  
242.*

sum immēso aggere superingesto obrutum, & Idolomanix seruitutis, Iouis ac Veneris simulachris, dehonstatum fuisse. Helenam verò disiectis simulachris, & altē egesta terra, atque ruderibus, ad antrum tandem, simulque repositas cruces, deuenisse. Sic igitur defossæ, sic eructæ cruces.

21. Quid deinde factum sit Latronum crucibus, omittit Leo enarrare. Suidas<sup>a</sup> tamen à Constantino Magno, sub colūna porphyretica defossas in Cōstantinopolitanæ vrbis foro, scribit. Quæ quod indidem sublatae per Theodosium Magnum leguntur apud eundem Suidam, flagitio Græci librarij factum est, qui vbi legendum fuerat ἀποφαινομένη, corruptè exscripsit ἀφανισθίνα, quod contrarium planè sensum facit. Vera ergo lectio, non fert ablata à Theodosio, sed munita ac firmata, ad diuturniorem conseruationem, quæ ibidem à Constantino fuerant reposita; nimirum varia Ierosolymis aduecta monumenta: & in his quod partim idem Suidas, partim Cedrenus,<sup>b</sup> partim Nicephorus<sup>c</sup> eadem recensentes commemorant, vasculum vnguenti quo

a v. φέσς

b in com:  
pend.  
c l. 7. c.  
49.

Christus unctus fuerat, duodecim cophinos, & septem sportas escis mirabiliter multiplicatis nobiles; reliquas septem panum, quibus benedictione consecratis Christus multitudinem pavit, panibus panes parientibus, & non de spicis, sed de manu Domini efflorescentibus, ut Basilii Seleuciarum scite dicit: Nominatim verò cruce Latronum cum Christo suffixorum, quod de aliqua fortassis particula crucis sancti Latronis accipiendum est. Nam ipsam crucem Cyprij, in templo quodam monasterij montani non procul à Nicosiensi civitate, exhibent, post altare absque retinaculo, aspectabili pendentem miraculo, ut quidam putant, ut alij humano artificio. Persuasum autem habent Cyprij, eam & S. Latronis crucem esse, & illuc aduectam fuisse à S. Helena, quæ Crucis Dominicæ particulam eidem cruci inclusisse dicitur, ad maiorem venerationem conciliandam. Hoc Felix Fabri, <sup>b</sup> hoc Lucas Tudensis, <sup>c</sup> aliique recentiores passim produnt: additque Tudensis, post collocatam in Cypro crucem prædictam, magnum infulæ munus à Deo con-

a. orat. 332

b in Itin. vario.

c l. 2. contra Albigenses c.


19.

cessum, vt sepulta inibi mortuorum corpora, quæ antea humus abiiciebat, postea quietè, sepulchri azylo fruerentur. Quod verò Tudensis, de non adoranda sed amplectenda S. Latronis cruce addit, eo quòd solius Christi Crux sit adoranda, pertinere potest ad litem de nomine. Cæteroqui enim, instrumentum quod vir Sanctus attractu suo sanctificauit, & sanguine imbuit, eam adorationem secundariam & venerationem participare debere, quam similibus aliorum Sanctorum instrumentis piè deferimus Catholici, extra controuersiam est. Viderint verò alij quomodò cum Tudensis & aliorum narratione cohæreat, quod Primus Carilonensis Episcopus <sup>a</sup> refert, crucem boni Latronis seruari Trauaxæ ciuitate Mediæ, vbi Catholicus, id est vniuersalis Perfidis Metropolita, cui Archiepiscopi duodeuiginti subsunt, sedem habet.

<sup>a</sup> in mappa  
 mundi  
 spinali V.  
 Trauaxæ.

*Patrum in S. Latronem Elogia, plena  
& breuia.*

CAPVT XIV.

I.  SSENTIALEM S. Latronis fœ-  
licitatē, eiúsque, vt nobis veri-  
simile est, ad corpus rediuiuū  
diffusionem, hætenus expositam dedi-  
mus. Nunc vt accidentalem beatitudi-  
nem attingamus, quatenus nobis ali-  
qua ex parte potest innotescere, ab iis  
Patrum in S. Latronem laudationibus,  
aut iusta oratione, aut vno alteróve ver-  
bo comprehensis, auspicamur, quibus  
peccatores ad spem ventæ animare La-  
tronis exemplo, aut Christi potentiam,  
vel benignitatem aliúdvē simile Dei aut  
Christi attributum in Latronis conuer-  
sione proditum, patefacere, conmissi sunt.  
Quod in S. Latronis accidentalem glo-  
riam redundat, dum fideles, eius exem-  
plo incenduntur ad bonum. Hic enim  
nomine gloriæ accidentalis non intelli-  
gimus quicquid est extra essentiam me-

raphysicam beatitudinis, qua ratione  
 amor & gaudium iuxta verisimiliorem  
 sententiam dicerentur actus accidenta-  
 les beatitudini, cum tamē omnium con-  
 sensu sint partes eius substantiales &  
 quasi integrantes ac consummantes;  
 quandoquidem habent pro obiecto im-  
 mediato ipsum Deum. Neque itē nomi-  
 ne accidentalis beatitudinis intelligimus  
 hoc loco, ea quæ ita sunt extra constitu-  
 tionē & consummationē beatitudinis ef-  
 fentialis, vt tamē ad modū accidentium  
 inseparabilium affectentur infallibiliter  
 beatitudinem, eo modo qui vnicuique  
 beato debetur, cuiusmodi sunt aureolæ,  
 gaudia de bonis operibus elicitis in via,  
 honor mutuus beatorum, & quem ha-  
 bent apud Deum, cognitio creaturarum  
 in proprio genere ratione status beatifici  
 obueniens, & si quæ sunt alia eiusmodi.  
 Nomine ergo accidentalis beatitudinis,  
 intelligimus hoc loco, illa præmia quæ  
 ex peculiari fauore conceduntur Beato,  
 nec affectantur necessariò vel insepar-  
 abiliter beatitudinem sed ei contingenter  
 & separabiliter accrescunt pro variis oc-  
 casionibus. Qua ratione, gaudium quod

S. LATRO

S. Lator accipit ex eo quod collaudata Dei in ipso curando peritia & benignitas, fit alicui incentiuum, vt admoueri sibi curationem à Deo velit, ad sclicitatem eius accidentalem pertinet. Sicut è contra, quod quis damnati hominis vel libro vel factis, ad offendendum numen excitetur, ad accessionem aliquam damnationis spectat, vt rectè de Marcionis libris agens, docet S. Basilius. <sup>a</sup> Itaque non malè hoc loco illis de laudationibus agemus, mox subiuncturi illustriora quædam exempla, eorum qui proposito S. Latronis exemplo, pœnitentiam conceperunt.

*a lib. de  
vera vir-  
ginit.*

2. Plenas & iustæ magnitudinis laudationes Latronis sancti, habuerunt grauiissimi Patres, non modò interpretantes ea Euangelicæ narrationis capita, quibus Christi passio & Latronis conuersio describitur; sed etiam seorsim. Hyppolitum perantiquum Episcopum & martyrem, orationem scripisse de duobus Latronibus, Theodoretus author est, <sup>b</sup> aliquas ex ea oratione plagulas delibans. Apud Chrysofomum de cruce & Latrone homiliæ binæ leguntur; quarum priorem

*b dialo. 3.*



ex Græcis codicibus, Græcè, & longè fidelius Latinè quam antea expressam, suis collectaneis orationum de cruce inseruit Iacobus Gretserus. Estque planè eadem cum sermone 130. de tempore, apud Augustinum, nisi quod apud istum in fine sermonis, desiderantur nonnulla quibus apud Chrysostomum clauditur prædicta oratio siue homilia. Eam ego ut ab Augustino, ex Græco Chrysostomi Latinè expressam credam, eo modo quo videmus S. Ambrosium, qui rerum forensium quàm sacrarum peritior in Episcopum electus fuerat, integras S. Basilij orationes Latinè factas habuisse ad populum, ægrè omnino adducor ut credam: præsertim cum sermonibus qui Augustini nomine circumferuntur de tempore ac de Sanctis, plurimos contineri non Augustinianos sit indubitatum, id quod etiam in exemplo mox demonstrabo. Ex ea priore Chrysostomi oratione, non modò bona pars alterius quæ eodem de cruce & Latrone titulo præfixa continenter subjicitur, sed etiam integrè alia homilia quæ de Latrone inscribitur, confarcinata est. Eius initium est *Lectio Evangelij.* Augu

Augustini nomine, legitur sermo 120. de tempore, qui totus in Latronis celebratione infumitur, quamuis titulum præferat de generis humani reparatione. Non est tamen Augustini, sed Eucherij vel Eusebij Gallicani, inter cuius homilias habetur, titulo homiliæ de Latrone. Vt hinc quoque videas, quod paulò antè affirmabam, inter sermones Augustini de tempore nonnullos esse alieni ingenij foetus, perperam suppositos Augustino. Similiter qui apud Ambrosium inserti habentur sermones de S. Latrone, numeranturque inter Ambrosij sermones, quadragesimus quartus, & quadragesimus quintus, Maxim. Tauriniensis sunt, non Ambrosij. Id quod etiam de bona parte sermonum S. Ambrosio adscriptorum, perspicuum est. Arnoldus Abbas tractatum secundum de vltimis Domini verbis Latroni sancto exornando addixit. Item Gaufridi Vindocinensis, sermo decimus, est de S. Latrone, nec non sermo vnicus S. Vincentij in feriam 4. maioris hebdomadæ. Recens inter sermones nouos S. Fulgentij, proximè addendos locupletiori nostræ eiusdem Do-

toris operum editioni, nacti sumus de hoc argumento sermones duos 28. & 29.

Hæ occurrunt iustæ ac integræ de S. Latrone lucubrationes, vel homilia. Quibus adiungi iure possint, quæ de eo apud aliquos, per aliam quidem occasionem, & inter tractandum aliud argumentum, sed tamen fusè ac plenè traduntur. Cuiusmodi in primis est, excellens omnino de Latronis virtutibus ac meritis excursio, quæ intexta est sermone de cæco à natiuitate apud Chrysostomum. <sup>a</sup> Item quæ habetur apud Athanasium <sup>b</sup> & alia apud Drogonem, <sup>c</sup> ac denique alia apud Anselmum. <sup>d</sup>

*a* tomo 6.  
*Gracol.*  
*b* serm. in  
*paraseo-*  
*uem.*

*c* libello de  
*Incarnat.*  
*Dominici*  
*sacram.*  
*d* alloquio  
*cœlesti*  
30.

*e* serm. in  
*parase.*

3. Nunc illustria quædam sancti Latronis agnomina quibus à Patribus appellatur, iuuat attexere: quæ sunt breuia illa elogia, supra iustas tractationes, hic addenda, vt suprâ recepi. Tumultuariè ea in hunc syllabum congeram, prout in memoriam & calamum incident.

EVANGELISTA. S. Athanasius <sup>e</sup> tractans Latronis orationem, [tanquam Latro crucifixus es ô bone, & repente Euangelista euasisti? Eodem modo Latronem

tron  
tro  
ba  
clau  
æsti  
D  
Abb  
P  
rato  
apud  
ris, v  
sic le  
mus.  
prop  
men  
gnur  
cio,  
bus,  
rosol  
culu  
num  
di, ag  
eam  
tum  
certè  
cruci  
stum

tronem appellat Basilius Seleuci<sup>a</sup>. [Latro <sup>a orat. 17.</sup> Christum vel crucifixum prædicabat, & reus, erat Euangelista, dolorem clauorum præ Domini desiderio nihil æstimans.]

DICTIONATOR EVANGELII. Arnoldus Abbas.<sup>b</sup>

PROPHETA. Id est prædicator & enar- <sup>b tract. de secundo verbo Christi.</sup> rator magnitudinis Christi: qua ratione apud Apostolum, & sæpè alibi in scripturis, vsurpatur vox Prophetæ. Hoc sensu sic loquitur de Latrone S. Chryso- stomus.<sup>c</sup> [O potentiam IESU. Latro iam <sup>c serm. 2. in parase.</sup> propheta est, & è cruce prædicat. Memento mei Domine, dum veneris in regnum tuum.] Pensanda Latronis concio, quàm plena & è quàm variis gentibus, quæ per diei festi occasionem Hierosolymam conuenerant, & ad spectaculum Christi configendi accurrerant numero propè immenso, vt suprà expendi, agens de Latronis S. fortitudine. Ad eam numerosissimam concionem, centum plus minus millium hominum, ( ea certè audiente aut adstante, ) Latro de crucis suæ suggesto, prædicauit, Christum esse verum Messiam. Quidni ergo

Euangelicus prædicator iure audiat:

a de se-  
cundo  
Christi  
verbo.

4. CONCIONATOR ILLUSTRIS. Arnoldus.<sup>a</sup> [Ibi igitur philosophatur, & prædicat, & fatetur, ubi non tantum diffugiunt & tremunt Apostoli, sed & ipsi maligni spiritus, iam iam impositi sibi fræni saluaria masticantes, per antiquum organum suum (linguam fœmineam,) nitebantur colligationes illas impietatis dissoluere, sciêtes quia fortis armatus hic, ancipiti gladio, erat eos de diu possessore huius mundi atrio eiekturus. Itaque concionator illustris, oblato confessionis & fidei adramento, impositoque Latroni blasphemanti, silentio, victoriæ suæ palmam & auctoramentum à Iudice exigens, ad Christum conuertitur, & dicit: *Memento mei Domine, dum veneris in regnum tuum.*]

CONFESSOR. Et hoc satis propriè. Nam quamuis in quodam vocis rigore, olim dicti tantum sunt confessores qui Christum interpellati fatebantur, eoque nomine à professoribus, qui vltro se ad id ingerebant, secreti sint, sicque apertè voces confitendi & profitendi fecerunt S. Cypr.<sup>b</sup> tamen laxata tantisper notatione,

b epist. 82.

tion  
feru  
voc  
sim  
Euc  
gift  
stin  
mor  
per  
red  
cit  
rest  
que  
Vid  
mor  
con  
tur.  
uit.  
uit  
rem  
fun  
stra  
ber  
piur  
bon  
sper  
S

tione, omnes Christi veræque fidei as-  
 fertores, dicti confessores. Id quod etiam  
 vocis cortex præfert. Hoc sensu pas-  
 sim à Patribus Latro dicitur Confessor. a h. de  
 Eucherus.<sup>a</sup> Nondū discipulus, & iā ma- Latr.  
 gister, atq; ex Latrone cōfessor. ] S. Augu-  
 stinus.<sup>b</sup> [Christus pro impiis mortuus est b l. 2. de  
 mox sacculū carnis suæ, in Crucis ligno symbo ad  
 persoluit, & pretium nostrum exactori Catechu.  
 reddidit. Ibi statim illum Latronem fe- c. 6.  
 cit confessorem, ut per eum, impiorum  
 restauraret ruinam. Videte redemptum  
 quem Diabolus possederat homicidam.  
 Videte Dominum virtutum & in ipsa  
 morte miracula facientem. Tunc Latro  
 confitebatur, quando Petrus turbaba-  
 tur. Tunc iste agnouit, quando ille nega-  
 uit. Sed nunquid quia Dominus acquisi-  
 vit Latronem, Petrum perdidit negato-  
 rem? Absit, absit. Agebat mysterium, qui  
 fundebat pretium; In Petro demon-  
 strans, non in se quemquam iustum de-  
 bere præsumere: in Latrone nullum im-  
 pium conuersum, posse perire. Timeat  
 bonus ne pereat per superbiam, non de-  
 speret malus de multa malitia.]

S. Gregorius, <sup>c</sup> [Parce mihi Domine,  
 Cle

c in apolo.  
1. ad finem  
libri sa-  
cramento-  
rum.

Clementissime, pœnitenti; qui Dauid post lapsum clementer ad veniam reuocasti; qui Petri misericors amarè flentis lachrymas respexisti; qui Latronem in Crucis patibulo tanti facinoris reum, Diuina gratia illustrasti: cui mox obtinuit confessio perspicua Dei filium, fides præmium, pœna veniam, lamenta gaudia sempiterna: dum Confessor in Cruce, possessor extitit paradisi post Crucem.]

a. c. 11.

5. MARTYR Multi supra relati<sup>a</sup> vbi etiam expositum est, quomodo accipièda sit hæc Latronis appellatio. Ab authore libri de operibus Christi Cardinalibus, vt ibidem retuli, appellatur *Collega martyrij Christi*. Sed cum in Latrone martyrium non fuerit pressè ac propriè dictum, quale reuera fuit Christi martyrium, agnoscenda est in voce *collega*, quædam proportio, non tamen vniformitas, & vt ita dicam, homogeneitas. Neque enim eodem Martyrij genere ac modo propriè dicto, quo Christus, eodè Latro martyr fuit. Siquidem hic non nisi martyr patientiæ fuit: Christus autem in omni rigore, vt agnouit Damascenus<sup>b</sup>

b l. 4. de fi-  
de c. 10. in  
7. specie  
baptismi.

S. Max.

S. Ma  
D  
Qu  
dixit  
rem  
terna  
cùm  
enim  
bus  
interi  
læ pr  
priè  
euasi  
Ita Pa  
lentit  
Ciuis  
quod  
sed p  
se dif  
sunt,  
Euāg  
mo in  
rans  
mini  
mod  
Non  
alibi

S. Max. <sup>a</sup> exponens calicem martyrij.

*a serm. 1.  
de S. Cyp.*

DISCIPVLVS PROBVS CHRISTI.

Quod Latronem nondum discipulum, dixit Eucherius, <sup>b</sup> iam fuisse confessorum, intelligendum est, de disciplina externa quam ille à Christo non hauserat, cum collegam primò alloqueretur. Nec enim adhuc exceperat voces illas, quibus Christus confessionem Latronis ex interiore disciplina altæ & secretæ scholæ profectam, ratam habuit. Itaque propriè internæ illius scholæ magisterio, euasit in discipulum Christi optimum. Ita Patres. Chrysostomus <sup>c</sup> [Latro truculentissimus fuit homicida, sed paradisi Ciuis effectus est. Nec Iudæ profuit quod Magistrum discipulus sequebatur, sed periit: Latro autem in cruce, probum se discipulum fecit. Hæc Dei mirabilia sunt, sic Magi comprobati: sic publicanus Euāgelium cecinit, sic Paulus è blasphemo in Apostolum euasit. Hæc considerans non despera, sed misericordia Domini fretus, excita te ipsum, viam solummodò facere incipias, & citò peruenies.] Non excludit gratiam præuenientem, vt alibi demonstro: sed supposita præuen-

*b homo. de  
Latrone.*

*c homi  
68. in  
Matth.*

tione,



a tract.  
109. in  
Ioan.

tione, alacritatem liberæ cooperationis exposuit. Verùm hæc alibi S. Augustinus<sup>a</sup> declarans quomodo S. Latro & S. Paulus non sint exclusi ab ea Christi oratione in extrema cœna. *Non pro his autem rogo tantum, sed & pro his qui credituri sunt per verbum eorum in me*, ostendit sicut S. Paulus, non ab hominibus neque per hominem edoctus est fidem Christi, ita neque Latronem [ qui tunc credidit, quando in ipsis Doctoribus fides quæ fuerat qualiscunque, defecit. ] Quare & ipse quoque, per Christi reuelationem didicit, eiusque vnicus discipulus fuit, quamuis dicatur credidisse per verbum eorum pro quibus tunc Christus orabat, quia credidit per verbum fidei, quod illi in mûdo prædicatur ierant, eorumq; verbum dicitur, [ quod ab ipsis est primitus & præcipuè prædicatum. ] Verè igitur *dididit* & Latro, potiori iure quàm fabulosi illi apud Tyrium.<sup>b</sup> [ Nō humana eius sunt verba, (ait Laurentius Iustinianus)<sup>c</sup> neque scientia mortaliū acquisita, sed fidelissima, vera, profunda, cœlestis, diuinæque. Illa didicerat reuelante Patre, ministrante verbo, & certificante spiritu D.

b dissert.  
22. n. 127.  
c de triū  
pha. Chris.  
agone c.  
18.

Augu

Aug  
scho  
nen  
ctun

6. l  
CRE  
velu  
finit  
mitia  
quar  
prim  
ctus  
ctior  
conf  
clud  
stræ  
tis te  
tiori  
Chri  
nes.  
<sup>b</sup> Ale  
hum  
cūm  
que  
ficat  
& ac  
vetu

Augustinus non abludit. <sup>d</sup> [Crux illa, <sup>d serm. 87<sup>o</sup></sup>  
schola erat. Ibi docuit Magister Latro- <sup>de diuers.</sup>  
nem. Lignum pendentis, cathedra fa-  
ctum est, docentis.]

6. PRIMITIÆ CRVCIS CHRISTI, atq;  
CREDENTIUM. Primitias S. Ambrosius  
veluti quædam reparatæ liba naturæ de-  
finit, & idcirco alibi <sup>a</sup> Apostolos pri-  
mitias spiritus habentes, describit tan-  
quam sanctiores tota areæ messe, vt fert  
primitiarum notio, & Christus ipse di-  
ctus primitiæ dormientium, [quia san-  
ctior omnibus fructus qui etiam cæteros  
consortij sui fructus significauit.] Con-  
cludit S. Ambrosius, [Primitiæ ergo no-  
stræ Apostoli, electi ex omnibus præsen-  
tis temporis fructibus.] Quanto ergo po-  
tiori iure, primitiæ Latro, qui primus  
Christum secutus in regnum, ante om-  
nes. Apostolos excessit è vita? S. Cyrillus  
<sup>b</sup> Alex. ita tradit verbis illis. [Iacentem <sup>b l. 2. de</sup>  
humi naturam hominis apprehendit, <sup>adorat.</sup>  
cùmq; nos ferali nequitia peccatorum-  
que veneno exuisset, redûxit per sancti-  
ficationem ad honorem illum regium,  
& ad virtutis mansuetudinem, illudque  
vetus domicilium credentibus in eo La-

trone

trone, qui eorum tãquam primitiã quãdam ac princeps fuit, & simul secum est crucifixus, restituit: *amen, amen* (inquiẽs) *dico tibi, hodie mecum eris in paradiso.*] Petrus Damiani<sup>a</sup> [*Crux Latronem cœlo, vt reuera sui fructus primitias, intulit: & per hunc paradisi ianuas, quas deinceps electi omnes scanderẽt, patefecit? Enimverò Cherubin ille, qui rompheam exclusionis acceperat, signaculum in eo crucis aspexit, cui se nequaquam contradictor opposuit. Nec eius Crucis certè, quam pertulit, sed illius potius, cuius mysterium credidit, in cuius virtute superavit, dicens: Memento mei Domine, dum veneris in regnum tuum.*] Et mox [*dixerat Dominus, ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum. Eorum itaque qui trahendi erant, Latio præuius fuit, cui mox dixit: hodie mecum eris in paradiso. Quem ergo de perpetuæ mortis laqueo primum traxit, hunc ad vitam primitiùs introduxit.*] Insignit etiam hoc nomine S. Latronem Taulerus.<sup>b</sup> & gemina est locutio Arnoldi Abbatis, vocantis Latronem *primitias derelictorum.* Et in fine tractatus, ait, [hunc testem libertate

a *serm. de exalt. S. Crucis*

b c. 43.  
exercitiorum de vita & pass. Domini.

ber  
stra  
mu  
[V  
pro  
sed  
Ch  
in t  
cab  
dex  
por  
con  
Fec  
uit  
cun  
qua  
est;  
lem  
sa e  
tenu  
peri  
neq  
per  
gnu  
me  
miru

bertate donatum, primitias libertatis nostræ paradisi ciuibus expectantibus primum inuexisse.]

FVR PARADISI. Chrysoſtomus <sup>a</sup> a hom. 3. de resurrect.

[Vnus erat Latro & corpore & mente proximus: Alter alteri quidem vicinus, sed multum corde diuisus. Pendebat Christus in medio, & tanquam fulgebat in throno. Cōfitebatur vnus & honorificabat, alter incredulus blasphemabat. Iudex modò dictat vni sententiam, alteri porrigit indulgentiam. O mira rerum conuersio. Latro credit, & Iudæa fremit. Fecit Latro de cruce impetum, & intrauit paradysum romphæa flammea circumdatum, Iudæa verò amisit lumen, quando perdidit Solem, sicut scriptum est; *supercecidit ignis, & non viderunt solem.* O violentum Latronem! ô artificiosæ effractionis vim! Ipsum clauicularium tenuit, & per ipsum ad paradisi interiora peruenit.] Idem alibi <sup>b</sup> [vidisti quomodo <sup>b</sup> orat in parad. neque in cruce artis suæ obliuiscitur, sed per ipsam confessionem, prædatur regnum.] Et alibi <sup>c</sup> [Video Latronem qui <sup>c</sup> orat. 2. me assidue per vim ad se rapit. Neque mirum: etenim paradisi portas per vim

d homil. de Latr. <sup>a</sup> rupit, arte ad salutem versa.] Eucherius <sup>d</sup>  
 [Beatus Latro, non iam iuxta viam insi-  
 dias tendens, sed viam ipsam in Christo  
 tenens, ac vitæ prædam subito rapiens,  
 immutato genere, & noua spolia de  
 morte propria reportans.] Sedulius, <sup>a</sup>  
 al. s. pasch duorum Latronum diuersissimam for-  
 tem describens, concludit de bono. [Ab-  
 stulit iste suis cœlorum regna rapinis.]  
 Nyssenus <sup>b</sup> [Non sponte sua Latro ad  
 crucem accessit; sed posteaquam propè  
 salutem fuit, animaduertit acutus & in-  
 geniosus fur thesaurum, & nactus occa-  
 sionem, vitam rapuit, arte furandi pul-  
 chrè & solerter abusus.] S. Athanasius <sup>c</sup>  
 [Duo cum eo Latrones erant in suspen-  
 dio, altero execrante, altero dicente,  
 quid execramur iustum, nos secundùm  
 scelera nostra affligimur, Iesum deinde  
 alloquutus est. *Recordare mei Domine,  
 quum veneris in regnum tuum. Cui Iesus  
 vicissim, hodie tecum eris in paradiso.* O  
 miraculum ingens maledictionis cruci-  
 fixæ, aperuit paradisum in promissione  
 Latronis. O beatum Latronem, rapuisti  
 in mundo latrocinando: rapuisti item re-  
 gnum cœlorum istiusmodi confessione:  
 circa

b orat. 2. de

SS 40

Martyr in  
 ipso sine.

c ser. con-  
 tra omnes  
 hæreses.

De  
 Et /  
 fra  
 circ  
 que  
 troc  
 & i  
 fuit  
 qui n  
 eode  
 fra d  
 8.  
 DAT  
 tron  
 dico  
 ô La  
 cum  
 intro  
 gladi  
 trodu  
 ô præ  
 ctoria  
 te .H  
 adora  
 armis  
 Inf  
 diabo

De eo nimirum locutus est propheta:  
*Et scarabeus è ligno vocem dabit.* Nostis  
 fratres, Scarabeum ipsum immundium  
 circa immūda negotiosum esse. Ita quo-  
 que & hic Latro, negotiosus fuit in la-  
 trocinando, in cruce tamen confitetur,  
 & in eo expletur quod prophetatum  
 fuit: loquens igitur dignus habitus est,  
 qui regnum cœlorum raperet. ] Alia ex  
 eodem <sup>a</sup> ad hoc agnomen spectantia in-  
 frà dabo. *a serm. in  
paraso.*

8. PRÆDATOR DIABOLVM DEPRÆ-  
 DATVS. Chrysostomus <sup>b</sup> Christum La-  
 troni sic colloquentem induxit, [ *Amen* *b orat. 2. in  
paraso.*  
*dico tibi, accipe & tu hanc vocem, amen*  
 ô Latro, qui hodie Latro es, hodie me-  
 cum eris in paradiso. Ego te qui expuli,  
 introduco, qui portas paradisi clausi, qui  
 gladio igneo munij. Nisi enim ego in-  
 troducam, manent portæ clausæ. Age  
 ô prædator diabolum deprædate, & vi-  
 ctoriæ aduersus eum partæ coronâ poti-  
 te. Ho minem conspicatus es, & Deum  
 adorasti, pristinis abiectis & assumeis  
 armis fidei.]

Infrà ex Athanasio <sup>c</sup> dicam, quomodo *c serm. in  
paraso.*  
 diabolum Latro prodiderit, factus ei &

a l. 10. in  
Lucam.

Iudas, & Diabolus, vt eum prædaretur. & Ambrosius<sup>a</sup>. [Quam execrabilis in facto iniquitas Iudæorum, vt quasi Latronem crucifigerent, omnium redemptorem. Bonus tamen in mysterio Latio, qui insidiatus est Diabolo, vt vasa eius auferret.]

b l. 8. de  
laud. Deip.  
pag. 430.

GENERATIO ADVENIENS CHRISTO IN CRUCE. Richardus à S. Laurentio,<sup>b</sup> accipit in hunc sensum illud sapientis, *generatio præterit, & generatio aduenit, terra autem in æternū stat*, vt significetur Petrum negasse Christum, & ab eo recessisse, quasi generationem prætereuntem: per quod tempus alia aduenerit generatio, nempe S. Latio. Terra autem, id est Deipara, in æternum steterit, quia nec à Christo recessit, nec ei recens aduenit. Itaque non malè Latronem sanctum dixerimus Benoni, seu filium doloris. Qui enim ac quanti in eius partu dolores Christi? Et aptè etiam in eum cadit appellatio Beniamini, filij dexteræ, quando quidem ad Christi dexteram pendebat, ibique genitus est, & idcirco admodum à Patre dilectus, quod extrema ætate genitus. Quibus ex causis, filios doloris Christi, & Beniaminos, quorquot Christo

Chr  
mul  
lus  
9  
nafi  
lud,  
pite  
ta ha  
fior  
terun  
nota  
qui e  
& S.  
brofi  
mis  
trem  
non  
Latio  
decl  
tame  
apuo  
erat  
lis an  
ccen  
stre f  
eam  
inger

Christo in mundi fine inter pressuras multas nascentur, interpretatur S. Cyrilus.<sup>a</sup>

9. SCARABAEVS. Egregiè S. Athanasius<sup>b</sup> interpretatur de S. Latrone, illud, *scarabæus de ligno vocem dabit ex capite secundo Habacuc: vbi quod vulgata habet, lignum quod inter iuncturas edificiorum est, respondebit: Septuaginta verterunt, scarabæus de ligno clamabit, vt ibi notauit Hieronymus & S. Gregorius*<sup>c</sup> qui eum locum ad Christum applicat vt & S. Augustinus<sup>d</sup>, & pulcherrimè S. Ambrosius<sup>e</sup> Verè enim scarabæus ac vermis Christus clamans de ligno ad Patrem, & Latroni donans paradisum. Et non incommodè hunc ipsum locum ad Latronem aptatum esse ab Athanasio, declarari potest, ex eo quod scarabæus, tametsi abiectissimum reptile, tamen apud Ægyptios authore Porphyrio,<sup>f</sup> erat in summa veneratione, tâquam Solis animata imago. Scarabæus enim in cœno aut fimo bubulo generatur, semestre suprâ terram, semestre autem intra eam exigens, rotundâque ex stercore ingentem figuram iacto spermate for-

<sup>a</sup> l. 4. q. la-  
phr. in Ge-  
nes. in fine.  
pag. 113.  
<sup>b</sup> serm. in  
parasc.

<sup>c</sup> 30. mo-  
ral. c. 29.

<sup>d</sup> serm.  
117. de  
temp.  
<sup>e</sup> in c. 23.  
Luca in  
explic. ti-  
tuli crucis.

<sup>f</sup> l. 4. de  
abstru. pag.  
376.



cundans, vultu aduerso conuoluit, eodem penè motu quo cœlum à Sole circumuoluitur : Tum demum menstruo dierum numero, quo Luna circuitum absoluit, fœtum perficit, qui nunquam fœmina nascitur, sed mas dumtaxat. Referunt hæc de Scarabæo, & Ægyptiorum circa eum mysteriis, præter Porphyrium, Eusebius, <sup>a</sup> & ante vtrumque Clemens Alex. <sup>b</sup> Plinius, <sup>c</sup> ac omnium plenissimè Horus Apollo. <sup>d</sup> En expressissimam Latronis imaginem ( liceat cum Propheta, & Sanctissimis Patribus, citra contumeliam ita loqui, ) à Christo inquam, genitus Scarabæus, iacto in sterco ac cœnum ingens tot scelerum, cœlesti femine: eaque terrena mole per calorem viuificum & volutionem animata in prolem masculam & generosissimam. Non me latet, S. Hieronymum, <sup>e</sup> hanc loci propositi de Christo & Latrone interpretationem suffigere, ac quæ in Porphyrianam Scarabæi & numinis collationem Pisidas, <sup>f</sup> & quæ de odorum bonorum odio in scarabæo S. Epiphanius, <sup>g</sup> idcirco hæreticos Archonticos cum scarabæis componens. Sed memini com

<sup>a</sup> l. 3. de

prep. 2. 2.

iu sine.

<sup>b</sup> 5. Strom.

<sup>c</sup> 2. pagin.

621.

<sup>d</sup> l. 11. hist.

<sup>e</sup> 28.

<sup>d</sup> Hierogl.

10.

<sup>e</sup> in c. 2.

Abacuc.

<sup>f</sup> in Cos-

mop. v.

104

<sup>g</sup> hæresi

40. Archō-

ticorum.

comparationes etiam in scripturis claudicare, & Deum cum his quoque conferri, quæ alioqui sunt fœdissima quando comparatio rectè habet quoad aliquid. Taceo quod similiter excusatur, auari in scarabæo symbolum. Nam Crates apud Iulianum, Apostatam, <sup>a</sup> vocat a orat. 6. diuitias, fortem scarabæorum.

IO. CAMILLVS ET MINISTER CHRISTI IN SACRIFICIO. Crucem fuisse aram in qua Christus seipsum immolavit, vulgatissimum est, & egregiè traditum à Chrysofomo. <sup>b</sup> [In cruce (inquit) oblatum est. Vbi verò sacrificium, ibi & peccatorum remissio, ibi reconciliatio Domini, ibi festum, & gaudium. *Pascha nostrum*, inquit, *pro nobis immolatus est Christus*. Vbi immolatus est? Cedo. In excelsa cruce. Nouū & peregrinum altare; cum nouum & inusitatum fuerit sacrificium. Idem enim & sacrificium, & sacerdos erat, sacrificium secundum carnem, Sacerdos secundum spiritum. Idem immolauit, & immolabatur. Audi iterum Paulum dicentem. *Omnis enim Pontifex, ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his quæ sunt ad Deum*. Vnde necesse

est, & hunc habere aliquid quod offerat. Ecce seipsum offert. Alibi verò iterum ait: *Sic & Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata.* Ecce hic oblatus est, ibi seipsum obtulit. Vidiſti, quomodo idem sacrificium, seu victima, & Sacerdos fuerit, fuit Crux, etiam altare.] Itaque cum aliorum omnium sacerdotum ordinum speciem quandam & adumbrationem expressit Christus aliis

a l. de sacram. alta.  
c. 6. & 8.  
b l. 2. de  
sacra fidei  
parte 3.

c in harmo. cant.  
2. tomo 3.  
1070.  
d l. de sacr.  
Dom. pass.  
e 2. p. vitæ  
Christi c.  
61. sub finem.

occasionibus, vt Stephanus Eduensis,<sup>a</sup> ac Hugo Victor. prosequuntur: Tum nominatim Sacerdotis, cruentum sacrificium offerentis, munere in cruce profectus est. In quam rem plurima habent qui de Christi Sacerdotio agunt & latè Franciscus Georgius.<sup>c</sup> Pulcherrimè item Drogo,<sup>d</sup> ex quo Episcopalis Christi celebrantis ornatus, desumi potest, & bene etiam ex Ludolpho.<sup>e</sup>

Christo igitur in Cruce propiciatorium sacrificium offerenti, camillus adstabat, omnium propinquissimus S. Lator. Solus enim quod Evangelistæ prodiderunt, Christo alta voce collocutus, ministeriū aliquod sacrificanti exhibere est visus. Nec sacrificium dumtaxat per suam

sua  
test  
cio  
tum  
fide  
ner  
illu  
min  
enir  
blas  
omn  
fauc  
qua  
Imò  
de a  
cide  
fion  
tula  
lus  
peri  
ente  
Min  
crifi  
ficio  
Min  
tis p  
taxa

suam præsentiam approbasse videri potest, quod faciunt in quotidiano sacrificio qui merè sunt assistètes, & faciebant tunc piæ mulieres adstantes, paucique fideles, qui ad triste spectaculum conuenerant, sed reuera etiam aliquatenus ad illud cooperari exterius, quod facit qui ministrat siue camillus. Obstrepentem enim Christo sacrificanti petulcum, imò blasphemum, arcuit atque compressit, omnes quantum in ipso fuit ad linguis fauendum excitauit, Sacerdotem ipsum qua ratione potuit leuare non omisit. Imò vix occurrit obiectum creatum, unde aliquod Christo patienti solatium acciderit, quam ex Latronis sancti confessione, qua oppresso quantum licuit, optulatus est: ac proinde non abs re, camillus Christi sacrificantis censerit potest, perindèque se habuisse ad Christum cruento illi sacrificio operam dantem, ac Minister ad Sacerdotem incruento sacrificio intentum. Ac sicut in hoc sacrificio, longè dignior ac fructuosior est, Ministri quippe aliquatenus cooperantis præsentia, quàm cæterorum qui duntaxat assistunt, ita etiam Latro, passionis

a homil.  
21. in acta  
in moral.

Christi fructum longè vberimum percepit. Quod si iudice Chrysofomo, <sup>a</sup> magnus omnino honor defertur sanctis Martyribus, cum super sacrificium incruentum fit eorum memoria, prolatis coram Christo immolato, sub Missam, eorum nominibus, quanto honorificentius censendum, quod S. Latio sub realem ac physicam immaculatam illius hostiæ oblationem, per summum sacerdotem, tam honorificè adhibitus sit minister, & ab eo compellatus, ac cœli ciuis & paradisi regiæ aulicus sit creatus?

b de sacram.  
Domini pass.

II. PETRVS IN CRUCE. Sic Drogo <sup>b</sup> alloquens sanctum Latronem. [Tu fugientibus discipulis, & Petro negante, socius & comes passionis eius fieri gaudius es. Tu, Petrus in Cruce fuisti, & Petrus in domo Caiphæ, Latio. Tamdiu hîc, Petrus Latio fuit, quamdiu intus latitans, Christum foris negauit: & ideò & Petrum præcessisti in Paradisum, quia qui te in Cruce complexus est dux, & rector tuus, eâdem die, qua ipse ingressus est, fidelem & gloriosum militem, secum te pariter introduxit.] Aduerto, frequenter Latronem Patres cum Petro cõponere.

ncre. Imò in hoc negotio præponere La-  
 tronem; tum quod Petrus Christum se-  
 cutus esset præuia vocatione sensibili,  
 & multis firmata prodigiis, cum ea om-  
 nia Latroni defuerint. Tum quod Pe-  
 trus, ad ancillæ vocem de constantia de-  
 iectus sit; Latro autem circumfrementi-  
 bus Iudæorum Principibus, robur animi  
 insigne prodiderit. Ita Chrysofomus, <sup>a</sup> a oras. 1. in  
parasc.  
 Gaufridus Vindocinensis, <sup>b</sup> Arnoldus b serm. 10.  
 Abbas <sup>c</sup> S. Augustinus <sup>d</sup> S. Athanasius <sup>e</sup> c tract. 2.  
de vltimis  
Christi  
verbis.  
 Petrus Damiani. <sup>f</sup> Hoc autem in quan-  
 tum Latronis decus cedat, ille perspiciet  
 qui ipsius Christi ore commendatam  
 Principis Apostolorum fidem, & flagrà-  
 tissimam in Christum charitatem, tantil-  
 per per illud nubilum concussam, mo-  
 mentis suis æstimauerit. Verbis Chryso-  
 stomi rem expono. [Quid Latro eiusmodi  
 egit, vt ex improuiso de cruce dignus  
 paradiso iudicaretur? Breuiter, si placet,  
 dicam, Latronisque bonitatem, & probi-  
 tatem ostendam. Quando Petrus disci-  
 pulorum Princeps negabat infrà, tunc  
 ille suprà fixus in cruce, confessus est. Et  
 hoc non dixi, animo reprehendendi Pe-  
 trum; absit: sed vt magnanimitatem La-  
 tronis,

tronis, & excellētem illius philosophandi rationem demonstrarem. Ille non tulit puellæ minas; hic totum populum insanientem, & adfistentem, & vociferantem, & infinita in crucifixum conuicia iactantem conspicatus, non vertit oculos ad iniuriam crucifixi, sed fidei oculis omnia hæc prætercurrens, omnique indigna, & quæ impedimento esse poterat persuasione abiecta, agnouit hominem Dominum, paucula illa verba prolocutus, quæ illum paradiso dignum ostenderunt. *Memento mei in regno tuo.*]

COLLATERALIS CHRISTI, ET PRÆCURSOR EIVS VICTORIAE. Arnoldus Abbas Bonæ-vallis, <sup>a</sup> Christū alloquens. [Ecce vnus de derelictis assumitur: Latro ille collateralis tuus, damnatus ob scelera. Illum victoriæ tuæ præcursorem constituis & viuificatum ex gratia, in Paradisum præmittis; in quo confusus est inimicus, & vltor hæreticus, & proditor peruersus discipulus, & detractor Iudæus.] Non est sensus, quod præmissus in paradisum sit ante Christum: vel quod ante Christum adierit Patres Limbi carcere clausos. Id enim constat esse falsum, cum

a tract. de  
2. verbo  
Christi.

eum obierit post Christum qui in essentiali paradiso semper fuit, Limbos autem adiit statim à morte, vt suprâ expositum est. Comparatio igitur instituitur, inter Latronem & alios quosuis Christi sectatores, quibus præcurrit, & tanquam victoriæ Christi primus fructus, à Christo triumphante monstratus est Patribus, paulò post quàm illuc aduenerat Christus. Et eodem sensu, autor libri de operibus Christi cardinalibus, <sup>a</sup> Latronem ait præmissum à Christo, in paradisum, & factum esse participem regni, qui fuerat collega martyrij.

*a serm de  
pass. Dom.*

12. PRIMITIAE PECCATORVM. ALGERUS. <sup>b</sup> ARGUMENTATOR PRO CHRISTO. [Latro, (sicut Arnoldus <sup>c</sup>) mansueti animi, & sicut testem Christi decebat, in auditorio publico, fidei protulerat argumenta; & nouo philosophandi genere, supplicij tanti immemor, cum blasphemio illo, de timore Dei, & iustitiâ disputabat. *Neque (inquit) tu times Deum, qui in eadem damnatione es: & nos quidem iuste, nam digna factis recipimus: Hic verò nihil mali gessit. Credit & confitetur, testis est innocentie Christi, increpat maledicum,* nec

*b l. 2. de  
Euchar. c.  
31.  
c tract de  
2. ultima  
verbo.*



nec sibi parcat: sed tantum accusator sui, seipsum, (aduersum se, sententiæ veritate prolata) persequitur. Damnatio, (inquit,) similis quidem est, sed causa differens. Cum hic ad hoc destinatus sit ex obedientia, nos ob flagitia. Causam accusat, non arguit pœnam, execratur scelus suum, non detrectat iudicium.] Eandem S. Latronis pro Christo concertationem, & pro fide disputationem Gaudridus Vindocinensis attigit.<sup>a</sup>

<sup>a</sup> *serm. 10.*

<sup>b</sup> *orat. de  
caco tomaso  
6. Gracol.*

CHRISTI ADVOCATVS. Chryso-  
stomus<sup>b</sup> componens cum cæco nato qui  
Christi causam tam strenuè egit, S. La-  
tronem. [ admirati estis (inquit) cærum  
qui beneficio affectus, patronus effectus  
est veritatis. Latronem qui ante benefi-  
cium acceptum Christi aduocatum egit,  
*αὐτὸν ἠγάπησεν*, admiramini. Itaque eo tem-  
pore Latro egit Christi aduocatum, quo  
Christus ipse pro vniuerso humano ge-  
nere, in iudicio quod coram Patre agita-  
batur contra dæmonem, in causâ huma-  
næ salutis, sustinebat aduocati partes.  
Habuisse enim passionem Christi ratio-  
nem iudicij, iu quo Christus nobis sit pa-  
trocinatus frequens est apud Patres, &  
pulchrè

pulchrè à Petro Damiano traditum est <sup>a</sup> illustribus illis verbis quibus longam de iudicio considerationem obsignat. [Ecce quidam ludus iudiciarius occurrit nobis in scripturis, Deum Patrem repræsentans. Locus iuris, in quo Aduocatus noster postulat, patibulum crucis fuit. Cum enim ex officio suo aduocati habeant stare, ipse non stans, sed toto corpore extenso in ligno crucis, apud Patrem pro nobis allegauit, desiderium suum, & amicorum suorum exponens, & aduersarij desiderio contradicens, vsque ad proprij sanguinis effusionem. Rem suam postulat, id est, genus humanum, quod ipse creauit, cuius verum Dominium habebat. Ecclesiam de gentibus conuerti postulauit, tanquam proprius hæres hæreditatis petitionem proponens, & in possessionem de iure mitti desiderans.]

*a serm de  
resurreç.  
Dom.*

13. VOLUCRIS COELI. Anastasius Sinaita, <sup>b</sup> cū productas ex aquis mysticis volucres dixisset; de baptismo inquam, & spiritus gratia Christianos, inter quos Paulum & Philippum tanquam eximie volantes volucres proponit, subdit: [Eiusmodi volucris desiderabat fieri, ille qui

*a l. 5. exca.  
em.*

dice

dicebat : Quis dabit mihi pennas sicut columbæ quæ descendit in Iordanem, & volabo, & requiescam, in illâ requie cœlestium volucrum, sex alas habentium. Ad has volucres euolauit, ex viuifica aquâ quæ fluxit ex latere Domini in loco Caluariæ, prima omnium volucris, sanctus Latro, cum Rege volucrum Christo magna aquila, per aërem volans in paradifum. De Christi volucris dicit etiam psalmographus. Passer, nempe Latro, seu aliquis alius, inuenit sibi proprium nidum ligni paradisi. Turtur nempe Ecclesia, quæ sola vnum nouit coniugem Christum, quæ vitam magis amat solitariã, quàm delicatam, mollẽ, & effœminatã inuenit, sibi nidũ, nempe regnũ cœlorum, vbi reponat pullos suos. Quas quidem exeuntes de aquis volucres, stupēs quoque Esaias, clamabat. *Quinã sunt hi qui sicut nubes volāt, & tanquã columbæ cum pullis suis?* Hæ sunt volucres, quæ rapiuntur in nubibus, obuiam Domino in aërem. De quibus etiam dicebat, Vbi est corpus, seu cadauer, Latro, inquam, nempe in paradiso, illic congregabuntur etiã aquilæ, quæ supplantatorem nostrum serpen

serpentem sub pedibus suffocarunt.

14. Ad sex supra viginti perillustria S. Latronis agnomina, addensat vno orationis ductu S. Athanasius, <sup>a serm. in parase.</sup> quæ hîc appositiſſimam huius capitis clauſulam, verbis eius repræſento.

O Latro, Petri commilito, Iudæorum accusator.

O Latro regni mercator.

O Latro Paradisi custos.

O Latro Adamo erga creaturam longè firmior.

O Latro primogenito illo, quoad paradisum longè tutior. Ille enim importunè manum ad lignum extendens, mortem in mundum inuexit: Tu verò in cruce opportunè manum expandens, perditum paradisum recuperaſti.

O Latro primorum parentum hæreditatem amiſſam, vnico, eoque fœliciffimo conatu rurfus acquirens.

O Latro primus regni poſſeſſionem aſſecutus.

O Latro regni Confefſor, noſter inſtitutor, martyrum imitator.

O Latro, verbo puſillo cœlum aperiens.



O Latro, mirum incantamentum tibi  
ad thesaurum hunc mirum concilian-  
dum excogitans.

O Latro, Crucis velut corollarium ti-  
bi coelum efficiens.

O Latro, iustitiæ patronus.

O Latro, liciti legitimique latrocinij  
hominibus præceptor, ad latrocinium  
vsque adeò laudabile nobis viam præ-  
iens.

O Latro, homines quomodo regnum  
quasi furto auferant, instruens.

O Latro, furti, cui fit, maximè grati,  
desiderabilisque rationes edocens.

O Latro, ingentes tibi furti mercedes  
concilians.

O Latro præstantem confessionis fru-  
ctum ostendens.

O Latro, tardè credens, sed celeriter  
confitens: postremus veniens, sed pri-  
mus coronatus.

O Latro, præsentissimam fidei effica-  
ciam virtutemque demonstrans.

O Latro, fidei parturitionem non ege-  
re tempore ad partum, manifestans.

O Latro vehemens Iudæ accusator.

O Latro proditori suo ipsius laqueo  
visus grauior. ○

SS. Latron. huius exemplo conuersi. 645

O Latro, Iudæ quidem prodicionem, sed contra diabolum imitatus.

O Latro diaboli arte, contra diabolum mirabiliter vsus.


O Latro, iustè Christum coëmens, sponforemque, ac testem huius tuæ velut possessionis Crucem inducens.

O Petri, inquam, commilito, & Apostolorum symmysta.]

---

*Exempla Latronum, & aliorum facinororum, quibus S. Latro, ad pœnitentiam, ac spem conceipendam præiuit.*

CAPVT XV.

i.  Non lusisse operam Patres, quâ iustis orationibus celebrando, quâ obiter memorando S. Latronis egregias virtutes, eiusque exemplo, omnes sed insignes peccatores maximè, in spem bonam erigendo, euentus varij ac singulares monstrarunt. In plerisque enim

etiam eiusdem cum Latrone instituti, aliásve deprauatissimæ & profligatissimæ vitæ, tantum valuit impensæ Latroni miserationis eiusque conuersionis propositum exemplum, vt inde ad piè audendum sint animati, qui alioqui præ scelerum immensa propè numerositate ac atroci mole, linguendi erant animo, & in abyssum desperationis deiiciendi. Hi nimirum iuxta Iobum, interprete Gregorio, <sup>a</sup> *sunt partus ibicum in petris*. Et hac ratione animalia volantia iuxta Ezechielè eodem interprete, <sup>b</sup> inuicem percutiunt alas suas, sese ad vegetiorem volatum promouentes. Quanquam autem in nonnullis latronum respiscendum exemplis quæ subijciam, historicus de S. Latrone pœnitentibus obuersato filuerit, verisimillimum tamen duco, obuersatum omnino illis esse. Quotus enim quisque est Christianorum, qui de S. Latrone Christo patienti compasso, eumque, serò licet, tamè fructuosissimè confesso, non inaudiuerit? Nihil autem procliuius est, quàm vt homo eadem conditione ac sorte ad cor reueniens, sopitam fortassis recordationem tam illustris exempli

<sup>a</sup> 30 mo.  
ral. c. 17.

<sup>b</sup> hom. 10.  
in Eze. c. 24.  
moral.  
à c. 8.

exempli pœnitentiæ exiufcitet; feque, & vitam suam ad propositum exemplar componat. Idque Spiritus sanctus solet ingerere; & vel eo consilio, electorum scelera & lapsus nobili erectione exceptos, consignari sacris codicibus voluit, hominibus ad similia cogitanda ac speranda animandis, quod Basilius Seleuc.<sup>a</sup> notauit, & traditur etiam ab Augustino.<sup>b</sup>

2. Memorari in primis hoc in genere potest, adolescens ille cuius sub S. Ioanne Euangelista primam ætatem puram & sanctam, omni licentia tandemque latrociniis & Latronum principatu conclusam, memorat diffusè Eusebius<sup>c</sup> ex Clemente Alexandrino, & ex eodem Anastas. Sinaita<sup>d</sup> ac ex S. Irenæo Antiochus.<sup>e</sup> Paucis verò eam narrationem perstrinxit S. Chrysostomus,<sup>f</sup> animas Theodorum lapsum eo exemplo ad pœnitentiam. Sic enim affatur Theodorum. [Quæ gesta sunt, cum illo iuvene, qui pridem discipulus fuit Ioannis filij Zebedæi; Deinde longo tempore ducem egit Latronum. Iterum à sanctis manibus beati senis interceptus, in superiorem virtutem, è lustrò, è speluncâ Latronum

a orat. 17.

b hom. 21.  
ex 50.

c 3. histor.  
c. 23.

d orat. in  
psal. 6.  
e ser. 122.  
f priore  
parau. ad  
Theoderi  
lapsum.



penetrauit, ipse non ignoras. Nosti enim non minùs quàm ego. Sæpenuerò te admirantem audiui referre beati viri condescensum, & mansuetudinem, & suauitatem illicem: quoniam prior cruentam dexteram exosculatus est, hærens in amplexu adolescentis, & eâ viâ reduxit ad amissam virtutem.] Inter ea bonæ spei concipiendæ incentiua quæ huic tunc Latronum principi plurima fuisse à Sancto Apostolo proposita, testatur Clemens, nemo æquus desideratam esse S. Latronis conuersionem & exoratam ab eo veniam, velit ambigere. Huius narrationis veritatem S. Athanasius Sinaita, <sup>2</sup> exemplo Latronis, qui pendenti Christo adstitit, confirmari putat, quod vtraquæ mitem Dei in Latrones ad cor reuenientes animum prodat.

Profectus Pictauis ad suos in Pannoniam S. Martinus, inter Alpes per deuia cum incederet, in latrones incipit. Vbi ereptus diuinitùs summo discrimini ab impacta per vnum è latronibus securi, traditus eorum alteri est spoliandus: qui cum Martinum in loca abditiora seductum interrogasset quisnam esset, & an  
onn

a orat. in  
psal. 6.

non mortem inter Latrones extimesceret, respondit S. Martinus, se quidē Christianum esse, mortem verò adeò non timere, vt nūquam vixisset securior, quòd certus esset, Deum in suorum necessitatibus præstò esse : Angi se potius pro ipsius latronis exitio æterno, quod ei tanquam latroni indubiè impenderet, nisi resipisceret, & scilicet nisi exemplo Evangelici Latronis, vitam inquinatissimam interposita seria tamen si fera pœnitentia, honestaret: cuius illi fructum spondit à beneficentissimo Domino, si ipse annueret, & ad salubria monita non obsurdesceret. Pupugit saluberrimè Latronem Martini adhortatio. Itaque eum in viam reduxit, & de fatigando pro se Domino, promissum à Sancto viro extorsit. Qui eidem suis apud Deum precibus, secessionem à teterrimo illo vitæ genere, & religiosam vitam quam transegit in posterum, exorauit. Narrat rem gestam Sulpitius Seuerus. <sup>a</sup>

3. Latronum principem, Mutium nomine, narrat, apud Ruffinum <sup>b</sup> Cepres monachus, cum in omni scelere palmam cuique præriperet, nec aliquid esset adeò

a l. de vita  
B. Martini c. 4.  
b l. 2. vita  
patrū c. 9.

fœdum vel atrox, quod facta potestate  
 homo Ethnicus & latro patrare abhor-  
 reret, nocte intempesta Virginis Deo di-  
 catae domum expilandi causa profectum,  
 cum machinis ad eum vsu opportunis:  
 quibus ad tectum domus cum subiisset:  
 dum cogitat qua possit aditus patere  
 in penetralia, nec euentus responderet  
 volûtati, somno opprimitur: ac per som-  
 num increpitus de vita flagitiosa ac fœ-  
 da, monitûsque furtis, cædibus, ac  
 grassationibus deinceps abstinere, & vir-  
 tam monasticam capessere, excusso som-  
 no, deprehensus à mirante & horrente  
 eum hospitem Virgine; quidque eo loco  
 quæreret siscitante, illud vnum repo-  
 suit, velle se ad Ecclesiam deduci: quod  
 Virgo studiosè præstitit, non dubia quin  
 Spiritus sanctus latronem permouisset,  
 & aliqua pietatis semina iecisset in tam  
 arido solo. Presbyteros ad quos deductus  
 erat Mutius, cum egrè adduxisset, vt cre-  
 derent, seriò illum agere, & scelerum  
 omnium facilè principem verè de abij-  
 cienda anteriore vita exemplo sancti La-  
 tronis, de que Christianismo syncerè in-  
 cundo cogitare. Tandem perseveranti  
 volun

*SS. Latron huius exemplo conuersi. 651*

volūtate, & scilicet sanctis exercitationibus, omnibusq; baptismi decernēdi præludiis, effecit, vt sacris Christianis initiaretur: indēque in monachū attonsus, ea dedit virtutum omnium, præsertimque abstinentiæ specimina tot diuinis obſignata testimoniis, etiam excitatorum mortuorum, & inhibiti per horas aliquot cursus solaris, vt mirandum omnino sit, latronem Ethnicum & latronum maximum, inter præstantissimos monachos, verticem sanctitatis occupasse.

Principem latronum bellicæ artis peritissimum, scribit Palladius, <sup>a c. 52.</sup> cum inter duos pagos excitatum esset certamē, <sup>laus.</sup> stetit pro altero pagorum illorum: & fœderationem quam Abbas Apollo iniure fatagebat, disturbasse. Flexit ferocem animum S. Abbas, stipulatus si conciliandæ pacis author fieret, exoraturum se illi à numine peccatorum veniam; nec dubitaret qui Latroni in cruce tot nominum remissionem fecisset, pari libertate cum eo acturum. Itaque confestim positis armis Abbati accidens ad pedes, pacarius inter pagos interuenit, dimissaque latronum affectantium manu, ad-

hęsit sancto Patri, à quo abductus ac monitis confirmatus, & ad spem bonam animatus, tandem diuinitus per somnum, de peccatorum expiatione orationibus Abbatis concessa, edocetur. Adiunctus itaque est sacrorum ascetarum choro, & lupus iuxta Isaię vaticinium cum agnis, iam non lupus, spiritualia pabula capsit, vixitque sanctissimè.

4. De Dauide, apud Hermopolim insigni latrone ac latronum principe, prodit Ioannes Moschus <sup>a</sup> cum cædibus grassationibus omnique scelerum genere omnibus latronibus antecelleret, quadã die adiunctis triginta latronibus scelericupiã intentũ, diuinitus tactũ abiecta detestanda societate ad se reuersũ, expetiisse monasterium. Causante autem Abbate ætate malè contritam, & idoneam ad ea onera quę institutum monasticum inferret, nihil se defugere quantumuis horridum & arduum, contestatur semel ac iterum. Constantiam verò Abbatis in eo non cooptando in sacram familiam, fregit apertè exposito nomine ac statu suo, interpositaque denunciatione, quod nisi ascisceretur in sacram familiã, reuersurus esset ad prius vitę insti-

a c. 143 li.  
mon.

stitutum, & euerfurus monasterium, omnesque ad vnum monachos neci daturus. Euicere minæ quod preces non euicerant. Ille tam strenuè tamque generosè ad omnem virtutum exercitationem aggressus est, vt in virum sanctissimum breui euaderet, ac de absterfis diuinitus noxis omnibus certior per Angelum fieret: cui dum renuit fidè adhibere, quod tanta & tam numerosa scelera, longiore & acerbiorè expiatione digna diceret, linguæ deuinctione damnatus est. Sed interposita pia expostulatione cum Angelo, quod olim homicida omnibusque coopertus flagitijs, loquendi facultate potitus esset, nunc Deo laudes fundere, deuinctione linguæ esset prohibendus; temperationem latæ sententiæ exorauit, vt ad laudandum numen, lingua munere suo expedite fungeretur, cætera silens, prorsusque vincta. Aliis plurimis coruscasse miraculis proditum est.

Eiusdem Moschi est quod subdo. <sup>3</sup> *a ex c. 166.*  
Latro Abbatem Zozymum Cilicem adiit, multis se cædibus ac sceleribus coopertum fassus, precatúsque vt in monachum ascisceretur, ad vitæ mutationem  
&

& tot criminum expiationem. Annuit Zozimus, & indutum sancto habitu, ne principis seueritati aut aduersariorum iræ ultrâ pateret, seduxit in Abbatis Dorothei Cœnobium, propè Gazam & Maiumani. Vbi per annos nouem, omnibus probi monachi officiis perfunctus, ad Zozimum rediit, quæ abiecerat secularia vestimenta repetiturus, & monastica exuturus. Mœrenti seni, ac mutationem consilij, regressumque ad sæculum deploranti, reposuit monachus, se quidem per annos nouem quanto potuerat studio Deum placare conatum esse, nec diffidere de Diuina benignitate, quin æquè ac sancto Latroni, noxas sibi omnes condonatas, totamque anterioris vitæ rubiginem abstersam vellet. Tamen vbique sibi tristem speciẽ paruuli quem Latro nequiter occidisset, obuersari, expostulantem de iniuria. Eam sibi imaginem, non per somnum modò, sed & in vigilia vbiuis, in Ecclesia, ad ipsum altare atque synaxim, in triclinio, in conclau, dormitorio, quocunque denique progrediretur, occurrere: nec vlllo tempore aut loco inducias concedere. Itaque fixum

xum sibi esse, pro male erepta paruulo vita, cumulatam satisfactionem exhibere, adito Iudice cui pro scelere antiquo pœnas daret: quod resumptis sæcularibus indumentis, & adita Diospoli mox consecutus est, capite minutus.

5. In actis S. Simeoni Stylitæ, per Antonium quendam Sancti viri discipulum conscriptis, <sup>a</sup> refertur Latro Antiochenus, Ionathas nomine (nisi mendum irrepsit in Latinam interpretationem; nam in Græco codice dicitur ἀποκρίτης). Is insequentem satellitem manum vt declinaret, monasterium subito ingressus, ad S. Simeonis columnam accurrit, multis se fletibus ac gemitibus excrucians. Suscitanti S. Simeoni quid ageret animo, aut quid eo columnæ complexu, iisque lachrymis & suspiriis designaret: se Latronem Ionatham (& famosissimus erat,) se illum teterrimum, omniumque mortalium profligatissimum, prodidit. Eo autem consilio accessisse, vt peccatorum sordes elueret per pœnitentiam. Solatus afflictum vir Sanctus, talium esse regnum cœlorum reposuit. Ea via Latronem Christi cruciatuum socium, ea mulie



mulierem quæ nequitia instrumenta in arma pœnitentiæ & Christi obsequium verterat, eadem via, innumeros alios sanctos pœnitentes, regressos ad Deum. Itaque videret dumtaxat vt ferio ageret, & anteriori vitæ æternum renunciaret. Dum ille synceram pœnitentiam & firmum nouæ vitæ propositum contestatur, adsunt Antiocheni satellites, comminati ciuitatis seditionem, ni latro Ionathas ad supplicium dedatur, abstractus à columna. Excusauit vir Sanctus, se eum nõ aduocasse. Timore autẽ Dei, quo mittentẽ venisset, eius capiendi potestatem facere non posse. Raperẽt ipsimet illum si possent, sed viderent ne Deo lacescito, non impune abirent. Itaque illis re infecta regressis, priusquàm alij Antiochia reuenirent, Ionatham ad bestias repetituri, expirauit Ionathas ad columnam, magno mœrore concepto de peccatis: quæ à numine per pœnitentiam conciliato condonata, Vir sanctus aduenientibus postmodum ministris prodidit.

6. Tabulæ Ecclesiasticæ 29. Aprilis, septẽ latrones à sanctis Iafone & Sosipatro Christi confessoribus, eodem inclusis

carce

*SS. Latron. huius exemplo conuersi. 657*

carcere, primùm ad Christianam fidem, tum ad eiusdem fidei propugnationem, & vitæ pro ea dispendium, adductos exhibent. Eorum nomina, Græcum menologium prodidit: hæc nimirum, Saturninus, Iaciscolus, Faustianus, Ianuarius, Marfalius, Euphrasius, & Mammius.

Adscribitur iisdem sacris tabulis 28.

Augusti S. *Moses Aethiops, qui ex insigni latrone insignis Anachoreta, multos latrones conuertit, & secum duxit ad Monasterium.* Ex iis quatuor referente Palla-

dio, <sup>a c. 22. l. 8</sup> cum Moyssem iam monachum ex-  
<sup>laus.</sup> poliaturi irruissent in eius cellam, ignorantibus esse Moyssem Latronum quondam principem quem inuaderent; ab eodem veluti paleæ culeus colligati, & humeris impositi ad cœtum fratrum deuecti sunt, & coram omnibus abiecti, interrogante Moysse ecquid de istis statuerent, à quibus ipse appetitus fuisset. Nam sibi quidem fixum esse, nemini iniuriam inferre, aut ex suo sensu referre. Soluti monachorum miseratione Latrones, vt Moyssem Latronum quondam principem audiuerunt, eo statu ac virtute degere, laudauerunt Deum, & pertæsi latrocinio

trociniorum, ac vitæ prioris: ipsi quoque sanctum institutum arripuerunt & efferunt in monachos. probatissimos; sic secum reputantes, si Moses qui tantum valebat viribus, eoque inter Latrones gradu erat, sic Deum timet, quid adhuc cunctamur in tam tetra vitæ genere, & salutis negotium periculosa procrastinatione obijcimus discrimini? De iugibus verò ac diuturnis B. Mosis cum Satana colluctationibus, & sancto tandem fine, ibidem plura, & apud Nicephorum<sup>a</sup> ac Theodororum,<sup>b</sup> & Sozomenum.<sup>c</sup>

a l. i. c. 36.

b 4. histor.

c 11.

d l. 6 c. 29.

e l. 2. vita

patr. c. 16.

e v. 63.

laus.

7. Latro Ægyptius, referentibus Ruffino<sup>d</sup> atque Palladio,<sup>e</sup> cum inter latrocinandum, stipatus sociis incidisset in sacram Virginem, & alij contaminare pudicitiam eius pararent: obiecit se medium, & violentiæ subductam, suis intactam restituit. Idem reperta muliere per eremum oberrante, iam triduo impasta, quæ se illi vltro permetteret, audita quæ domi premebatur calamitate, & trium filiorum ob æs alienum non dissolutum distractione, ac mariti per biennium detentione in carcere infortunium miseratus, fame tabescentem refecit, & in speluncam

luncam adductæ nūmefauit trecentos  
 aureos, quibus maritum & filios libera-  
 ret, eoque instructam suorum litro, ser-  
 curam & probri expertem reduxit in cir-  
 citatem. Respexit his officiis inuentum  
 latronem Deus, & abiecto se quo illo ac-  
 truci vitæ genere, tractare tyranæ & tibi-  
 cinem agere, apud Heracléotas Thebai-  
 dis instituit, victum eâ arte quæ situtus:  
 eoque apud Deum in pretio fuit, vt S.  
 Paphnutius, qui ad eum vicum vbi sym-  
 phoniæ artis artificium illud exercebat,  
 omni virtutum genere excelsissimam vi-  
 tam multos iam anpositaduxerat, cupi-  
 dus nosse quantum in virtute profecif-  
 set, & cuius inter sanctos viros virtutem  
 æquaret, responsum retulerit non exce-  
 dere se vici illius symphoniæ, sancti-  
 tate ac pietate. Quo diuino oraculo per  
 Paphnutium patefacto tibiçini, non egrè  
 auulsus est ab eo instituto, & ad eremum  
 seuocatus: vbi triemium sanctissime exi-  
 gens, sancto fine quæ ienit. En quo iste è  
 latrone pertigerat, etiamnum secula-  
 ris, & symphoniæ. Sic sæpè Deus in-  
 ter rosæ speciosissimos flores educat,  
 facitque vt est apud Iobum, ventis pon-

dus, dū qui de statu & expedita ad virtu-  
 tem via quam iniuerūt sibi blandiuntur,  
 peruident quantos alij per tesqua & auia  
 progressus fecerint. Ea ratione iterum  
 compressus est idem Paphnutius, cū  
 se compositum vicini pagi Protocomiti  
 audiuit, vt est apud Palladium, a mōxque  
 mercatori Alexandrino locupletissimo.  
 S. Antonius compositus est coriario Ale-  
 xandrino; Piterius virgini in speciem fa-  
 tuæ, S. Theodulus, Cornelio Mimo, alij  
 non vulgares sancti, abiectis in speciem,  
 nulliūsque pretii personis.

a c. 64. &  
 65. laus.

b earm.  
 30.

Latrones multi apud S. Paulinum<sup>b</sup>  
 describentem reditum Nicetæ Epi-  
 scopi in Daciam.

*O vices rerum! benè versa forma,  
 Inuū montes priūs, & cruenti,  
 Nunc tegunt versos monachis latrones.*

*Pacis alumnis.*

*Sanguinis quondam modò terra vite est  
 Vertitur cælo pia vis latronum,  
 Et fauet Christus supera occupanti*

*Regna rapina.*

*Mos vbi quondam fuerat ferarum,  
 Nunc ibi ritus viget Angelorum,  
 Et latet iustus, quibus ipse latro.*

*Vixit*

*Vixit in antris.*

*Præda fit sanctis vetus ille prado,  
Et gemit versis homicida damnis  
Iure nudatus, spoliante Christo  
Criminis armis.*

8. Latronem, qui in sacram familiam Cœnobij Raythu cooptrari postulabat, Ioannes Cœnobij Rector tandem admittit. Audita de more ratione vitæ præteritæ, tentaturus præses, an is ex animo peccata detestaretur, tyronem latronem interrogat, sitre ita animo comparatus, ut quæ priuatim exposuerat, in confessu totius Cœnobij vellet exponere. Ille paratum se, non in cœtu tantum domesticorum omnium, sed & in medio foro vrbis Alexandrinæ, omnia enunciare professus est. Et erant multa dictu & auditu fœda, horrendaque. Cognita tyronis voluntate, Ioannes Præses administris vsu quibusdam è fratrum numero, nemine præterea consocio, Cœnobium vniuersum in templum conuocat. Et Euangelio de more lecto, pœnitentem latronem cilicio opertum, reuinctis post tergum manibus, fune colligatum, ingestis interea verberibus coram sisti, mandat.

662 *Aluano Caput XLII. nota 1 22.*  
 Ad templi fores cum peruēisset, horri-  
 ficæ vocis sublatione, introiit Præses,  
 gradum ut sisteret, homo sacris penetra-  
 libus terendis indignus. Eo ille vocis  
 fulmine, (sic postea iuratus affirmavit,)  
 terre missus, & largo se lachrymarum im-  
 bere perfundens, quæcunque vniuersa  
 vita fecerit, crudeliter, impie, monstrosè, I-  
 gesserat, (& gesserat propè innumera,) il-  
 clara voce ac sine ambagibus, in cœtu  
 fratrum enunciauit. Quæ ille cum aperiret,  
 vnus aliquis è cœnobio, vir pius & di-  
 uina familiaritate nobilis, assistens illi,  
 spectrum aduertit quod conscripta in  
 volumine scelera obducebat, quæcun-  
 que ille euulgaret. Ita ut purum volu-  
 mē appareret peracta ex omni loge. Sic il-  
 le in sanctum cœtum adscriptus est, &  
 quantum ex ea latronis penitentiæ tunc  
 lumentum redundaret in alios, plerosque  
 eiusdem corporis, Ioannes Cœnobij præ-  
 ses exposuit S. Ioanni Climaco, ex cuius  
 gradu quarto, ista expressimus, non mi-  
 nus. Quod subnecto, legi in Doctrinis Pauli  
 Paphnutius offendit aliquando eorum  
 collegarum manu, & in contuuiio eorum  
 pariter

a l. de cha.  
 ritate nu.  
 6.

S  
 pan  
 Pap  
 qu  
 pin  
 idu  
 gra  
 pig  
 lat  
 bat  
 voli  
 tia  
 Abb  
 lic  
 pbf  
 ex h  
 ije  
 dic  
 pem  
 riare  
 de le  
 Chr  
 imp  
 rōn  
 chus  
 rui  
 abii  
 effe  
 on





cere contruſo ſalutis occaſionem ſubmi-  
 niſtraſſe, & incommodo ereptum eſſe,  
 hac ratione. Affuit vir copioſus, qui om-  
 nibus cuſtodia incluſis ſtipem porrigere-  
 ret. Is conſpicatus negotiatoris obæari  
 vxorem, virum fortè ſecutam, non ſpe-  
 cioſam minùs quàm pudicam fœmi-  
 nam, inſcatus turpiter eſt, & ſeuocata  
 poſt auditum viri infortunium liberali-  
 ter ſpondet, nominum omnium diſſolu-  
 tionem, & citam mariti liberationem  
 tantùm velit ipſa ſibi ſatisfacere. Nega-  
 uit fœmina id ſibi liberum eſſe, niſi de vi-  
 ri cõſenſu, quod audiuiſſe ſe diceret do-  
 centem Apoſtolum, mulierem non ha-  
 bere corporis ſui poteſtatem, ſed virum.  
 Itaque ſuſtineret tantisper, dum virum  
 conſulat, eiùsque voluntatem exploret.  
 Quid mirum, fœminam ſimplicem, in  
 mariti poteſtate ſitum cenſuiſſe, vxoris  
 copiam alteri facere, quando olim rebus  
 nõdum adeò diſcuſſis, Doctorum Aquila  
 S. Auguſtinus propoſito ſimili factò  
 anceps hæſit? Audito marito fœmina, ne-  
 gauit fas ſibi eſſe per maritum, facere  
 quæ rogata eſſet. Obſeruabat coniuges  
 per fenestra[m] caueæ imminentem, la-  
 tro

S  
 tro i  
 adu  
 & c  
 tem  
 en (i  
 preti  
 quã  
 quan  
 cui c  
 pieta  
 iſſide  
 data  
 giſſer  
 vrbis  
 Eius  
 tiſfac  
 lè poſ  
 Illam  
 repoſ  
 fuſis p  
 nitent  
 tium l  
 pliciu  
 auro p  
 macul  
 vincu  
 fœdo  
 perue

tro ibidem nexus, qui proximum Iudicis  
aduentum operiebatur certus supplicij:  
& coniugum in tanta calamitate virtutem  
admiratus, altum trahens suspirium,  
en (inquit) quanto apud istos miseros in  
pretio est honestas, vt malint infœliciter,  
quàm turpiter viuere. Quid tale ego vn-  
quam bipedum nequissimus cogitauī,  
cui cædes, grassationes, genus omne im-  
pietatis ac sœuitiæ, lusus fuit? Sic fatus,  
iisdem per fenestram aduocatis, collau-  
data virtutis constantia qua se pupu-  
gissent, denunciât, aurum abs se certo  
vrbis loco conditum, sat magna copia.  
Eius se auri vniuersi quo creditoribus sa-  
tisfacere, seque in libertatem asserere faci-  
lè possent, dominos, velle ipsos coniuges.  
Illam dumtaxat mutui beneficij vicem  
repscens, vt numen sibi conciliarent,  
fufis precibus, Latronisque sancti, vt pœ-  
nitentiæ, sic fœlicitatis æternæ confor-  
tium latro, perbreui raptus est ad sup-  
plicium. Vxor signatum locum rimata,  
auro plurimo ditata, fidei seruata: ac im-  
maculati tori pretium, reportauit viri è  
vinculis exemptionem & ad propositam  
fœdo calle libertatem, honesta ratione  
peruenit.

2 orat. in  
psal. 6. in  
fine.

10. S. Anastasius ex monacho Si-  
naita Patriarcha Antiochenus, rem ad-  
mirandam narrat de pœnitentia & salu-  
te cuiusdam latronum principis, qui sub  
Mauritio Imperatore, ipsius Anastasij  
ætate, & clarus atrocitatis ac immanitate  
fuerat. Appendo ipsius Anastasij verba,  
ne rei gestæ mutationem aliquam, ver-  
borum mutatio inferat. Narrauerat Ana-  
stasius, exemplum latronis, quem S. Ioan-  
nes Euangelista, per pœnitentiam ad  
spiritualem vitã reuocarat. Tum addit.  
[Quam autem verè fide digna sint, quæ  
iam diximus, testantur, tum qui in cruce  
Latro per fidum verbum, seruatus est  
tum & alij improbi plures per pœnitentiam  
seruati, in quibus, & ille, qui nostræ  
ætate sub Mauritio Christianorũ Impera-  
tore fuit. Erat latronum princeps qui-  
dam in Thraciæ finibus, crudelis, & in-  
humanus, ac talis quidem, vt itinera illa  
infesta redderet. Huc cum multi milites  
ac latruncultores omnibus adhibitis  
machinis comprehendere frustra tent-  
tassent, eo audito, diuinissimus Impera-  
tor Mauritijs, per quendam adoleſcentem  
tem, latronum duci, sacra quæ de collo-  
ferebatq;

SS. L  
fereba  
nam v  
nem  
in mo  
cum se  
dies no  
valetu  
decun  
ifin eti  
mentis  
iam no  
mi, ad  
conue  
rens &  
rens, ac  
mine l  
quæda  
æquæ l  
miseric  
lachry  
etulo i  
los, qui  
tes nih  
admissi  
lachry  
puzans  
catoru  
mollis

ferebat, mittitur. Et ecce tanquam diu-  
nam virtutem reueritus, Regis sermo-  
nem abiectis Latronis moribus, oculus  
in morem mansuetus, Regis ad pedes  
cum scelerum confessione accidit. Post  
dies non multos, febre tentatus latro, in  
valetudinario, quod Sampsonis dicunt,  
decumbebat, ubi ex vini potu in phrenesi  
in etiam incidit. Cum autem compos  
mentis factus ad se redisset, ruente que  
iam nocte sentiret se vehementius pre-  
mi, ad familiam misericordis patris Dei  
conuertebatur, cum lachrymis confitens,  
& veniam suorum peccatorum petens,  
ac dicens: Nihil peto noui à te, Do-  
mine benignissime. ut enim in alium  
quendam ante me Latronem, ita & in me  
æquè latronem, mirificam esse tuam  
misericordiam ostende, ac suscipe meas  
lachrymas, quas hæc nocti vicinus in se-  
ditulo iacens emitto. Quo verò modo il-  
los, qui post undecimam horam venien-  
tes nihil dignum mercede effecerant,  
admisisti, eodem & meas hæc exiguas  
lachrymas excipe, purgans me, atque ba-  
prizans in eis, in morte saltem mihi pec-  
catorum condonationem tribue, tan-

quam baptismum aliquem, nec quidquam postulo præterea : non enim patitur hæc hora, quæ iam ad me propius accessit. Verùm ne mihi relucteris : ne difficiliorem mihi exhibeas tuam bonitatem, ( præoccupauerunt enim me iniquitates meæ ) qui vesperam foeliciter præueni, nam infinita & inexplicabilia sunt mea debita. At vt admisisti Apostoli tui amarissimum fletum, ita & meam recipe, benignissimè, effundès has lachrymas in peccatorum meorum chirographum: ac commiserationis tuæ spongiâ, deleas delicta meâ, quæ nullâ imagine adumbrari queunt. Hæc, & his similia ad multas horas confitens latro, ac sudario suo lachrymas extergens, efflauit spiritum, quemadmodum qui prope ipsum iacebant, narrarunt. Insignis autem medicus quidam, valetudinarium illud visitare solitus, domi suæ dormiens, videt in somnis circa hanc ipsam horam qua latro mortuus est, Æthiopes multos venientes ad latronis lectum cum multis chartis, quibus eius scelera continebantur: postea etiam duos splendidos viros. Cùm itaque allata statera, coniecissent

SS. L  
ciffen  
rogra  
alter  
duo l  
mus r  
possu  
est, cu  
liquit  
vt dix  
in lect  
boni.  
quo la  
ad foc  
lachry  
dum a  
nignit  
dem e  
lancer  
pressa  
erant,  
iunctis  
Dei b  
anima  
æthiop  
vbi vic  
gilauit  
nit ad

cissent Æthiopes omnia; Latronis chirographa in eam, depressa est vna lanx, altera in altum subleuata. Aiunt, autem duo lucis Angeli: Nihilne hîc nos habemus reliquum? Respondit alter. Ecquid possumus habere? nondum decimus dies est, cum cædem & latronum antrum reliquit: Quid boni ex illo requirimus? hæc ut dixerunt, visi sunt vestigare manibus in lecto ipsius, si fortè inuenirent aliquid boni. At cùm sudarium reperisset alter, quo latro lachrymas suas deterferat, ait ad focium suum: Profectò hoc sudarium lachrymarum eius adhuc supererat. Agendum alteri hoc lanci addita illi Dei benignitate imponamus, atque aliquid tandem erit. Mox autem ut illud solùm in lancem sublatam iniecerunt, & hæc depressa est, & chirographa quæ in altera erant, disiecta fuere. Exclamarunt itaque iunctis vocibus Angeli dicentes: Viuit Dei benignitas, correptaque latronis anima, secum eam abduxerunt; Verùm æthiopes cum ignominia fugerunt. Hæc ubi vidisset medicus, cum primùm euigilauit assumptis vestibus curriculo venit ad valetudinarium, & accedens ad lectum

670. *Capitulum XXII. de latrone.*  
lectū latronis, reperit corpus eius etiam  
num calidum, animā iam ad Deū pro-  
fecta, sudariumque plenum lachrymis,  
oculis impōsitum diacebat. Exiis verb,  
qui in propinquo decumbebant, cum in-  
tellexisset qualemnam confessionem ad  
Deum latro instituisset, atripuit suda-  
rium, & rectā ad Imperatorem pientissi-  
mum contendit, ostendens ei illud, nar-  
ransque omnia, quae & in somnis vide-  
rat, & à decumbentibus in vicino loco  
audiuerat. Dixit itaque Imperatori Gra-  
tias agimus Deo, pientissime Domine,  
nam accepimus, Latronem quidem olim  
saluum esse factum, per confessionem  
coelestis Regis in cruce factam: ut vidi-  
mus etiam tui Imperij temporibus, latro-  
nem, per confessionem saluum esse fa-  
ctum. Hæc & si vera esse credimus, con-  
sultum tamen putamus, terrificam au-  
dientes mortis horam præuenire, & per  
penitentiam antea se præparare. *¶* *¶*  
In vita. S. Odonis nulli iustissimum la-  
tronis ad bonam frugem traducti exem-  
plum, sic proditur. *¶* Cūmpacis inter Re-  
ges & Princeps componendæ, & mona-  
stheriorum reformandorum, incredibili  
musel arderet

*a. 6. Suriij  
l. 3. c. 9.*

SS. L  
ardere  
huc illu  
set in  
dias co  
ve. qua  
vidit, et  
mon, q  
illos si  
mere,  
Numq  
viros, n  
que ille  
riquo r  
do quid  
licem. I  
illum la  
tos dir  
ergo) in  
quoad  
tis mali  
Ille aut  
Patrem  
deince  
quidem  
musi. T  
inhære  
tate ser  
roul

arderet studio, & amore, atque eâ causa  
huc illucque discurreret, crebroque es-  
set in itinere, non raro latrones ei in si-  
dias compararunt. Accidit quandoque, il-  
le ut quadraginta in eum irruerent, sed ut  
vidit, eum fratresque comites eius, Hagio-  
mon, qui erat aliis insignior, aduertitque il-  
los sine intermissione psalmos depro-  
nare, corde compunctus, ait ad socios:  
Numquam ego me memini tales vidisse  
viros, nec puto alibi, visos esse. Missos itaque  
que illos faciamus. Neque verò sine per-  
iculo nostro nocere eis poterimus, quã-  
doquidem habent apud se strenuum mi-  
litem. Illis contra asserentibus, se militem  
illum lanceis confodere, ceteros spoliast-  
os dimittere velle. Ille respondit, Prius  
ergo in me, vertatis arma vestra. Nam  
quoad ego superstes ero, nihil istis facie-  
tis mali. Atque ita relictis illis, abierunt.  
Ille autem latro qui eos defendit, secutus  
Patrem Odonem, egit poenitentiam, &  
deinceps à latrociniiis abstinuit, quod  
quidem nos non frustra evenisse puta-  
mus. Tantã enim gratia, spiritus ille cui  
inhærebat, cum implederat, ut iucundiq-  
tate sua non solum lætis, sed etiam mee-  
rentibus



rentibus animi hilaritatem afferret, sempiternæque exultationis participes eos efficeret. Lingua eius, vt habet scriptura, lig num vitæ erat, & lingua placabilis, ac dulcedo mellis. Fauus distillans labia eius, & lex prudentiæ in sermonibus illius. Aliquando iter eo agente per latronum fines, quidam ex eis ætate iuuenis, simulatque vultum eius amabilem, & ferentem intuitus est, corde compunctus, ad eius pedes corruit, demissâ voce obsecrans, vt ipsius misereretur. Cùm autem rogaret vir beatus, quid vellet, in monasterium se recipi petiit. Rursus interrogante beato Odone, num quis in illa parœcia ipsius notitiam haberet, ille respondet, cunctis se nobilibus, & nequam hominibus notum esse. Tum Odo ad illum: Abi, inquit, iam, & cras reuertere ad me, cum vno ex primariis huius loci viris. Fecit ille, vt iussus erat, & postridiè virum nobilem secum adducens, venit ad virum Dei. Ille mox sciscitatur ex nobili, quæ iuuenis vita, & mores essent. Respondet nobilis, latronem esse in primis insignem. Hortatur igitur vir prudens iuuenem, vt prius corrigat mores suos,

SS. L  
 suos, a  
 tu pate  
 ctâ ec  
 meam  
 ferico  
 cedere  
 quand  
 tanden  
 rio obe  
 & obe  
 rum ei  
 tam ille  
 buit,  
 fratri, a  
 tō post  
 autem  
 Odone  
 volens  
 Sâctus,  
 quàm n  
 scius fit  
 nudo co  
 dedi, &  
 sti è cel  
 illo feci  
 meum,  
 antea a

suos, ac deinde monachus fiat; At ille: si tu pater (inquit) hodie me abiicis, ego recta eo in perditionem: porro animam meam Deus a te requiret. Tum vero misericordiam motus vir pius, iubet eum precedere ad monasterium. Ibi postea aliquandiu probatus, ut fit in monasteriis, tandem monachus effectus est, & cellario obedire iussus. Cumque idiota esset, & obedientiae labor, & studium literarum ei iniunctum est. In utroque vero tam ille se strenuum, & impigrum exhibuit, ut alteram manu seruiret cellario fratri, alteram ferret Psalterium. Sed non multo post Dominus ad eum se vocauit. Vbi autem ad extrema ventum est, beatum Odonem vocauit, ut ipsum inuideret, volens illi soli loqui. Venit ad eum vir Sanctus, perquirat num sibi alicuius, postquam monachus factus est, peccati conscius sit. Respondet ille; Tunicam meam nudo cuidam, te ignorante, mea culpa dedi, & funem e pilis contextum abstulisti e cellario. Interrogante Odone, quid illo fecisset, strinxi illo (inquit) ventrem meum, ut eius coercerem ingluuiem, cui antea assueueram. Obstupefactus est tunc pius

pius pater, voluit solvere tantum durum  
 ligamen, sed secuta: buri sanie duris est,  
 cui iam inhærebatur. Inde addidit frater  
 ille, hæc nocte, Pater, in coelum raptus  
 sum, visione. Venit autem mihi obviam  
 illustrissima, & summa authoritatis fo-  
 mina, & cum mihi propinqua esset, Co-  
 gnosceis me? inquit, Me id pernegante,  
 Ego sum, ait, misericordiae mater, & ego:  
 Quid me, inquam, iubes facere, o Domi-  
 na. Tu vero ait illa, post triduum venies  
 huc, certam horam ei indicans. Venit illa  
 dies, & hora, & monachus vita functus  
 est, ut ex hoc ipso factis constet, veram fuisse  
 eius visionem. Deinceps beatus Odo  
 Beatiſſimam Virginem solitus est ma-  
 trem misericordiae appellare. *in uobis*  
*ma. no* Ebraldus nobilitate clarus iuue-  
 nis, sed nequitia & gratificationibus illu-  
 strissimus laico, cum in Diocesi Picta-  
 uensi magna sicariorum manu stipatus,  
 laico iniis, strenue insistere, hadeunte  
 ad ipsum Roberto de Abruscellis, Theo-  
 logo Parisiensi viro insignis doctrinae &  
 sanctitatis, respicit, & Laſſonehi quem  
 secutus fuerat errantem, secutus est pe-  
 nitentem. *in quibus* *ma. no* *in uobis*  
 cuiq

In  
 mus,  
 ceps;  
 curri  
 emur  
 fet,  
 suum  
 mona  
 nacho  
 iustor  
 pondi  
 que st  
 quam  
 mam,  
 tis sui  
 flagiti  
 accessi  
 nacho  
 inire,  
 dicare  
 obuon  
 te, si  
 ieiuni  
 qua eti  
 neret  
 nem.  
 ceret p

SS. Latron. huius exemplo conuersi. 675

In agro Tridentino, latro nominatissimus, ac latronum totius prouinciæ princeps, in Cisterciensem Monachum incurrit, quem sequi iussit, vt pecuniam emungeret. Querenti de latrone quis esset, quàmve factitaret artem, nomen suum & institutum, ex nomine, plus satis monacho notum prodidit. Ingerenti monacho subalbescens caput, & sanctum iustorum Dei iudiciorum timorem; respondit latro quid animæ suæ fieret, eiusque statum futurum, non plus se curare, quàm pecudem, nec velle se angere ob animam, cuius deplorata esset salus, in tantis suis iam prima & minutula ætate flagitiis, quæ grandior ætas immanibus accessionibus cumulasset. Vrgenti Monacho, recusaturus ne esset viam salutis inire, facilem & expeditam, si quam indicaret assensus est. Recepit Monachus obuenturam ipsi salutem Dei benignitate, si in Deiparæ cultum sanctè obiret, ieiunium vna aliqua hebdomadæ die, qua etiam cuiuscunque violatione abstineret in eiusdem Deiparæ venerationem. Non grauatus latro, vt certam faceret propositi fidem, voto firmat vo-

luntatem: Quam etiã vt cumularet, adiecit non modò se vna per hebdomadem die (Sabbathum designabat) ritè ieiunaturum, & à prædatione feriaturum in Deiparæ honorem, sed etiam aliis graffatoribus vt à vexatione aliorum per eum diem vacarent, autorem futurum, ac pro viribus obstiturum ne quemquam læderent. Post non multum tempus, latro, die Sabbathi, obuius factus Tridentini magistratus administris, & manu satellitum, quæ quosdam vrbi infestos insequebatur, tentus ab iisdem ac vincus est; non renitens aut propugnans sese (quod ob robur corporis facile poterat) non excusans, sed tanquam ovis, præda lupis cessit. Miserante viri speciem Iudice, exilio damnatus est, remissa patibuli pœna, cui primùm addictus ex lege fuerat. Abnuic Latro benignitatem, & malè se dixit, in hac vita hominibus vlciscentibus, per cruciatus ac illatam necem scelera expiare, quàm in futura, Deo vindici pœnas dare. Sed & optionem neferre (dicēs) quo lethi genere obiret, dum obiret, & pro peccatis satisfaceret. Rogatus

SS  
 tus  
 con  
 esse  
 sent  
 sua  
 ac r  
 est,  
 se ac  
 tian  
 tio s  
 lis c  
 bon  
 fauit  
 pecc  
 latro  
 bus  
 quan  
 exig  
 tiam  
 libet  
 egre  
 tritic  
 rauit  
 Spirit  
 refo  
 quisi  
 coop

tus vellétne Sacerdotem aduocari, cui confitenti aures daret, negauit necesse esse, quod omnes astantes Christiani essent, vellétque corā omnibus de tota vita sua confiteri. Per simplicitatem nimirum ac ruditatem in Christianis rebus, ratus est, eam confessionem satis supérque esse ad bonam vitæ clausulam, & propitiandum in ea numen. Adiuncta contritio supplementum præstitit sacramentalis confessionis quæ desiderabatur, & bona fides animusque non malus, excusauit prætermisam confessionem de peccatis, apud Sacerdotem. Mortuus est latro cum publicè professus esset, omnibus se sceleribus coopertum, nihil unquam boni gessisse in vita, præter illam exiguam, à cibo ac sceleribus abstinentiam ad Virginis cultum vsurpatam, quolibet Sabbatho. Et Virgo, latroni vicem egregiè rependit: Perfectam enim contritionem & sanctum obitum à filio exorauit. Ignobiliter tumultatum, per beatos Spiritus specie matronarum conspicuos, refodi, & ad vrbs portas in feretro exquisitè ornato, purpuráque mirè oculata cooperto deuehi, aptato, ac rursus nexo

corpori capite, fecit. Cadaveri iusta indixit, monito per somnum, qui Episcopum Tridentinum suo nomine edoceret, quo loco ac modo sepeliri clientem suum placeret. Apparuit nuspiam secundum Deum, peccatoribus perfugium patere tutius, quam apud pietatis matrem. Hæc ex Cæsario, <sup>a</sup> qui addit ex quo ea acciderant, ad suum usque tempus in prouincia illa, vix inuentum adultum, qui diem Sabbathi in Deiparæ honorem ieiunus non exigeret.

a 7 mirac.  
c. 39.

12. Consulebat, S. Franciscum Affissiatem, frater Angelus, quid facto opus esset, in vexatione quam cœnobium montis Casalis, à tribus insignibus latronibus viciniam infestantibus subibat. Quum enim cœnobitæ collegerant stipem, aderant illicò corui illi, & feruorum Dei escas præripiebant. Dedit consilium Cœnobij præfecto sanctus Pater, vt per triduum vltro ad illos quæ optima suppetenter cibaria deferret, & ad vescendum inuitatos piis interim sermonibus pasceret, alliceretque ad spondendam aduentantium immunitatem. Non iterandum tertio eam benignitatem, quin latro

CS  
latro  
vita  
cum  
inte  
tron  
dis  
fufc  
nes  
Fran  
temp  
ui ex  
anno  
era f  
præf  
ipsum  
fo co  
tæ fu  
præn  
habe  
con l  
N  
teter  
quæ  
mum  
nocti  
dito  
tracta

latrones cicurarentur, eamque efferam  
vitæ rationem abiicerent. Factum est, &  
cum ea humanitate, tum multo magis  
interiore Spiritus sancti afflatu tacti la-  
trones, cōmutata vitæ ratione, de eluen-  
dis antea actæ vitæ latrociniis consilium  
susceperunt. Simili arte, tres alios latro-  
nes ad suam militiam illexit idem S.  
Franciscus, quorum duo ad exiguum  
tempus superstites, consummati in bre-  
ui explerunt tempora multa. Tertius per  
annos quindecim, quibus Deo in ea sa-  
cra familia militauit, omnibus virtutibus,  
præsertim abstinentia & sancto in se.  
ipsum odio conspicuus fuit, & insigni vi-  
so collustratus octiduo ante mortem, vi-  
tæ suæ metam, ac futuram gloriam, &  
prænouiit ipse, & prænunciauit aliis. Ita  
habent Annales Minorum, <sup>a</sup> & Chroni-  
con Latinum, <sup>b</sup> ac Gallicum. <sup>c</sup>

Nobilis Germanus, latro ac prædator  
teterrimus, tandem diuinitus tactus,  
quæ rapuerat, vt licuit restituit, ac in ere-  
mum secessit cum socio, & singulis ferè  
noctibus, admota ardente candela, inau-  
dito cruciatu vexabat sese, vt noxas con-  
tractas elueret. Eum tandem ordini præ-

<sup>a</sup> anno  
Christi

12. 13. n.

27.

bl. 3. c. 8.

cl. 1. c. 86.

87.



dicatorum adscriptum, Ieximia claruisse  
sanctitate, prodit Thomas, Cantipratanus.<sup>a</sup>

2 l. 2. a.  
sumo 51.  
2. 3.

13. S. Catharina Senensis, æui sui  
gemma, rogata vt insignibus duobus la-  
tronibus, qui Senis agebantur in malam  
cruce, exoraret à Deo pœnitentiam,  
quam homines nequissimi obfirmatè re-  
spuebant salute desperata, effecit inter-  
positis apud Deum precibus, vt molle-  
scerent. Obuersans enim eis in ipsa de-  
ductione ad supplicium Christus Domi-  
nus, corpore toto cruentus, & multis per-  
fossus vulneribus, ad pœnitentiam ille-  
xit, securos factos de consecutura venia,  
quam iam olim Latro cruci adstans per  
pœnitentiam adeptus esset. Illicò miseri  
diffluere lachrymis, ac propè in fletus  
solui: Sacerdotem poscere, cui de pecca-  
tis ritè confiterentur, blasphemias, in Dei  
laudes & scelerum suorum detestatio-  
nem commutare, profiteri se iis cruciati-  
bus ac atrocioribus etiam dignissimos.  
Subita latronum ad gratiæ vitam exci-  
tatio, eos effecit motus animorum qui-  
bus concitandis, eorundem mox cæso-  
rum reuocatio à morte, impar fuisset.  
Scriptis

SS. Latron. huius exemplo conuersi. 681

Scriptit hæc Raymundus Capuanus  
prolixiore oratione, & recitat in eius  
breuiario Surius.<sup>a</sup>

at 2. A-  
prilis men-  
se, ad fe-  
nem.

Nolo in latronum pœnitentium se-  
riem referre quem nunc adscribo, tamen  
si multa fecit, quæ latrones solent, & di-  
gnitatis maiestatem enormibus plerif-  
que ausis contaminauit. Sed quod ipse  
semet S. Latroni supparem pronuncia-  
uerit, visus est non omittendus. Henri-  
cus tertius Rex Anglorum, cum multa  
in Patrem indignè admisisset; multa in  
Deum & cœlites quorum Ecclesias ex-  
pilabat; plurima in subiectos sibi populos  
quos deglubebat, ad extrema deductus  
florente adhuc ætate, cum Henricū se-  
cundum, Regem patrem, iuuenilis mali-  
tiæ incertum non flexisset, insigni pec-  
catorum dolore adhibito, flexit Deum,  
S. Latronis exemplum sequi professus,  
luculentum pœnitentiæ specimen edi-  
dit moriens, quod adscribo verbis Ro-  
gerij<sup>b</sup> [Rex filius, deficiente sibi pecu-  
nia, petrexit ad sanctam Mariam de ru-  
pe Adamatoris, & decorticauit feret-  
rum sancti Adamatoris, & thesauros Ec-  
clesiæ asportauit. Paucis post elapsis die-

b in anna-  
libus An-  
glicanis ad  
Christi  
annum  
1183.

bus, idem Rex filius, cum vidisset se non posse multum nocere patri suo, ex indignatione & animi rancore in grauem incidit infirmitatem, in villa quæ dicitur Martel, non longè à ciuitate Lemouicensi. Primò enim arripuit eum febris, deinde fluxus ventris, & contriuit eum vsque ad mortem. Qui cum sensisset sibi mortè imminere, misit pro Domino Rege patre suo, qui ad eum venire noluit: Timuit enim insidias illius. Rex igitur filius, conuocatis coram se Episcopis, & viris religiosis, qui aderant, primùm secretò, deinde coram omnibus sua confessus peccata, pœnitentiam, & suorum recepit absolutionem peccatorum, & tradidit Guillelmo Marescallo familiari suo, crucem suam, Hierosolymiam deferendam. Deinde depositis mollioribus vestimentis, cilicium induit, & ligato fune in collo suo, dixit Episcopis & cæteris viris religiosis circumstantibus. Trado me peccatorem indignum, culpabilem, & obnoxium, per funem istum vobis ministris Dei, postulans vt Dominus noster IESVS CHRISTVS, qui Latroni confitenti in cruce peccata dimisit, per preces

SS  
ces  
ferio  
anim  
Ame  
isto p  
illi ci  
fecen  
posu  
pides  
tè pe  
defen  
thom  
ipse  
Dom  
mini  
tiæ ex  
sensis  
cum p  
talibu  
nenti  
iection  
niten  
miles.  
sequa  
enim t  
accusa  
deuot

*SS. Latron. huius exemplo conuersi. 683*  
ces vestras & per suam ineffabilem misericordiam misereatur infortunatissimæ animæ meæ. Et responderunt omnes, Amen. Et ipse ait illis. Trahite me à lecto isto per hunc funem, & imponite lecto illi cinereo, quem sibi præparauerat. Et fecerunt sicut ipse præcepit illis, & apposuerunt capiti & pedibus suis duos lapides magnos quadratos: & omnibus ritè peractis, ipse præcepit corpus suum deferri in Northmanniam, vsque ad Rothomagum, & ibi sepeliri. Et his dictis, ipse sacrosancti corporis & sanguinis Domini viatico munitus, in timore Domini emisit spiritum. ] De hoc pœnitentiæ exemplo, ita pronunciat Petrus Blesensis, consolatoria epistola ad Henricum patrem. \* [Cum præ vniuersis mortalibus obtinuisset gloriam & supereminentiam militiæ sæcularis, tandem in abiectione temporalium, & humilitate pœnitentiæ, factus & defunctus est Christi miles. Exemplum dedit vobis, vt & vos sequamini vestigia pœnitentis. Nemo enim fuit in confessione humilior, in sui accusatione contritior, in emendatione deuotior, in propriæ carnis afflictione

*a epist 2.*

crudelior, in omni satisfactione feruentior.]

14. Videri possit eiusdem notæ Bebianus ille, de quo hæc Poëta suo ævo non ignobilis.<sup>a</sup>

a tomo vltimo Biblior. Colon. 1027.

*Prius iste captus vinculis mortalibus  
Opes & inter sæculi, pauper Deo,  
Vitam vt peractis blandientem copiis  
Mortalitatis immemor cucurrerat,  
Vt se subactò fine mortalem videt,  
Fessò benignum querit aspectu Deum.  
Statimque Christum illuminatus inuenit:  
Veniam precatur, & Sacerdotum pedes  
Supplex adorat, ipse culpator sui,  
Negansque dignum, gratia dignum facit:  
Vouetque vitam, si super sit, integram:  
Et obire gaudet, si renatus oppetat.*

*Credidit oranti, & sitientem flumina  
vita,*

*Præcinctus puro perfudit Episcopus amne:  
Quo peragente pios solito mox ordine ritus  
Et diuale sacrum libans, & Chrismate  
fragrans,*

*Attonitum, mira se maiestate fatetur,  
Sed quis odor, querit, quem sentiat in sua  
labi  
Pectora, prædulci medicantem nectare si-  
bræ?*

*Sedula*

SS. Latron. huius exemplo conuersi. 685  
Sedula tunc coniux, omen de nomine  
Christi

Vnguentum spirare docet, spondetque Sa-  
cerdos.

Et monet ut longi spatium sibi postulet  
æui.

Ille Dei iam totus, ad hæc, Satis hoc mihi  
donum

Quo potior: nunc mors lucrum mihi, vitæ-  
que Christus,

Ecce per æternum terris data gratia Chri-  
stum.

Hic est ille latro Fælix, qui sine sub ipso  
Confessus Christum, meruit reus astra fi-  
delis:


Hic donatus abit solidæ mercede diei,  
Seruus ab undecima iã mercenarius hora.

15. Possem plura eiusmodi adduce-  
re. Sed hæc satis superque videntur, ut  
intelligamus diuitias misericordiæ Dei  
in tam auersa à recto pectora, exclame-  
musque cum Dauide <sup>a</sup> post descriptam <sup>a psal. 35.</sup>  
impij consuetudinem & attritionem in  
sceleribus, & Diuini timoris abiectio-  
nem, omni iniquitate, & initione viæ cu-  
iusuis non bonæ, & nequitie amore con-  
clusam. Domine in cælo misericordia tua,  
G

*Et veritas tua vsque ad nubes.* Planè ad  
 cœlum vsque & nubes eminent misericor-  
 dia tua. Gratia item & iustitia, quam  
 diffundis etiam in homines nequissimos,  
 celsissima est, & sicut montes altissimi.  
 Iudicia tua, quibus vitam & misericor-  
 diam tribuis adeò desperatis personis,  
 verè sunt abyssus multa. Tanta est mise-  
 ricordia tua vbertas, vt non in eos tan-  
 tum qui sicut homines ex rationis lege  
 & præscriptis tuis vixerunt, sed etiam in  
 iumenta quæ in stercore suo compu-  
 truerunt, in homines vitis corruptissimos,  
 nec nisi externa specie rationales, animi  
 deprauatione reuera ferinos, salutem  
 diffundas. O quantum, & quàm ineffabi-  
 li ratione multiplicasti misericordiam  
 tuam DEVS! Scitè æquè ac verè Poëta  
 Nuperus.


a Gazæni  
 carmine  
 11.

*Diuina virtus limites habet nullos,  
 Bonitasque nullos, neutra cingitur ripis,  
 Nulloque regitur hæc & illa respectu.  
 Sis ater, albus, Aethiopsve, Graiûsve,  
 Agaso, muliõve, sis petaurista,  
 Sis prædo, sis lanista, si velit cælum,  
 Dominûsque cæli, de repente festino  
 Rapidius oculi perspicacis obtutu,  
 Mutatus ibis, alter alter ab illo.*

I.   
 ment  
 fiam c  
 locum  
 apud  
 de Th  
 inter  
 quent  
 cœles  
 typis f  
 bolis,  
 demo  
 volum  
 quent  
 brosiu  
 de eis  
 pfit, If  
 legoric

*Typi allegorici in S. Latrone,  
iuxta Patres.*

CAPVT XVI.

I.  XACTAS esse Christi solis ap-  
pulsu umbras futurorum bo-  
norum quibus Vetus Testa-  
mentum obnubebatur, extra controuer-  
siam est. Esse tamen etiamnum, aliquem  
locum symbolis ac typis, æquè ratum est  
apud Patres. Sic enim S. Dionysius cuius  
de Theologia symbolica lucubrationem  
intercidisse dolendum est, cùm alibi fre-  
quenter, tum epist. 9. ac in ipso fronte  
coelestis Hierarchiæ, omnia in Ecclesia,  
typis futurorum, vel præteritorum sym-  
bolis, aut præsentium allegoriis, scaterè  
demonstrat, id quod nuper aliqui iustis  
voluminibus executi sunt: nihilque fre-  
quentiùs apud pleròsque Patres, Am-  
brosium præsertim, ac Gregorium, & qui  
de eis tractationem integram conscri-  
psit, Isidorum Hispalensem, quam ut al-  
legoricis sensibus inuersa, & aliorum  
deflexa



deflexa exhibeant, quæ Euangeliis sunt prodita, ac quæ si extimum corticem spectes, aliò pertinere non sit dubium. Hoc secuti Patrum grauiissimi, egregiè multipliciterque tradiderunt, tametsi S. Latro, in Nouo Testamento per Christi mortem iam confirmato obierit, proindeque non videatur datus Ecclesiæ in parabolam: tamen fuisse typum multorum quæ in Ecclesia conspicamur. Expressa item in eo atque correctæ non pauca anteriorum facta, ut operæpretium sanè videatur, hæc sancti Latronis decora non prætermittere.

In primis lignum Paradisi quod hominum cibatum prouisum fuerat, exhibuisse S. Latronem, docet in hunc modum S. Anastasius Sinaita. <sup>a</sup> [Tria ligna erunt in paradiso. Vnum quidem ut vesceretur homo: alia autem duo, alterum quidem lignum vite, alterum autem cognoscendi bonum & malum. Propterea tria quoque ligna confixa sunt in horto Golgotha seu Caluarie. Vnum quidem, lignum Latronis qui fuit seruatus, ut per ipsum percipiamus non diffluentem fructum Theologie, sicut ille paradisum, &

a l. 7. in  
exacta-  
p. 77.

eo vescentes lætemur, non semel sed  
semper eum comedentes. Crux Christi  
lignum est vitæ, quo in altum fuit subla-  
tus botrus maturus, & vita nostra ante  
nos visa est suspensa, cuius virtute multi,  
etiam ex monumentis viuificati, sunt ex-  
citati. Lignum autem cognoscendi bo-  
num & malum, fuit Crux blasphemian-  
tis, quæ in bonum quidem illi fixa fue-  
rat, si voluisset; in malum autem illi ces-  
sit, cum temerè ac ingratè linguam ex-  
tendisset, & pro Dei laudatione Deum  
blasphemasset, & comedisset mortem  
ad interitum.]

2. Educationem protoplasti è deli-  
cto suo, & regressionem in paradysum vn-  
de peccando infelicitè exciderat, exhi-  
beri expressam in S. Latrone, tradit hoc  
Iambico S. Gregorius Nazianz.<sup>a</sup>

*a Iambico*

*Vnus Latronum, saluus ob fidem, est*<sup>15.</sup>

*Adam.*

Nec non Athanasius<sup>b</sup> verbis illis de  
Christo. [In eo igitur homine cruci affi-  
xo, & mortuo pro nobis, resurrexit à  
mortuis, assumptusque est in cœlum.  
Idemque nobis, vbi creatus esset, initium  
viarum extitit, & cum in terris versare-  
tur,

*b in ex-  
post. fidei.*

tur, ex tenebris lucem, ex errore salutem, ex mortuis vitam, ingressumque in paradysum confecit, ex qua Adam eiectus fuit, in quam rursus Adam intrauit per Latronem, vt inquit Dominus: hodie mecum eris in paradiso.] Laudat hunc locum Facundus, <sup>a</sup> alibi idem Athanasius, hunc Latronem scelici antithesi, primo Latroni qui in Dei honorem inuolauerat, contrapositum describit. <sup>b</sup>

a l. 11: pro  
tribus ca-  
pitulis c.

2.

b orat. in  
paradiso  
c homil 2.  
de cruce  
& Latro-  
ne.

Multus in hoc est S. Chrysostomus <sup>c</sup> [hodie Adam (inquit) eiectus est de paradiso, & hodie Latro in paradysum ingreditur. Exiit fur & introiit fur: exiit prauaricator, & ingressus est Latro: exiit contemptor verbi, & introiit confitens verbum: exiit contemnens salutem, & introiit de cruce mercans salutem.] Et mox [Vide Dei iustum iudicium, vt dicas & tu cum Propheta: *Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum.* Propter vnum peccatum damnatur Adam, & propter vnā fidei vocem Latro saluatur. Vnum peccatum eiecit illum, & vna iustitia introduxit istum, & Latro habitator factus est paradisi.] Rursus alio loco, <sup>d</sup> huc referens, cur Latroni promissa sit beatitudo

d orat. de  
caco.

A  
sub  
Do  
verit  
radif  
Patri  
tion  
est A  
Ac ta  
fidelit  
paret  
fum, p  
huic p  
charun  
est, nu  
rum?  
serram  
lus dix  
ipforun  
radifus  
Latron  
dixerit  
fum; p  
Cur igi  
propè v  
sæpè p  
sæpè d  
inquit, i  
lutis art

*Allegoria in S. Latroni iuxta PP. 691*

sub nomine paradisi. [ Vidisti (inquit)  
Domini beneficium. Vidisti magnum  
veritatis iudicem? *Hodie mecum eris in pa-  
radiso.* Nemo hactenus Iudæorum aut  
Patriarcharum, de paradiso fieri men-  
tionem audiuit, ex quo transgressus  
est Adamus, & ex illo egressus est.  
Ac tametsi Deus hominibus innumera  
fidelibus promisit; nusquam homini ap-  
paret Dei ore promissum esse paradi-  
sum, postquam eiectus Adamus est, nisi  
huic primùm Latroni. Cur nulli Patriar-  
charum primùm de paradiso loquutus  
est, nulli Prophetarum, nulli Apostolo-  
rum? Antiquis verò promisit: *Dabo tibi  
terram lacte & melle manantem.* Apосто-  
lus dixit: *Beati pauperes spiritu, quoniam  
ipsorum est regnum caelorum:* nusquam pa-  
radisus, reseruat in medio paradisum, ut  
Latroni primùm promittatur. Licet enim  
dixerit Paulus, Raptus sum in paradi-  
sum; post Latronem tamen hoc accidit.  
Cur igitur primus ingressus est, qui vnam  
propè vocem protulit? Quid enim? an  
sæpè psalmos cantavit? sæpè decertavit?  
Sæpè de diuinitate verba fecit? Semel,  
inquit, iustus nimirum est Deus meus sa-  
laris arbiter. Quandoquidem primum

hominum Adamum, non ob multa peccata, sed ob vnam inobedientiam è paradiso eiecit : Ita iustitiæ statera Latroni primum in paradysum ingressurum eum promisit non cum multa quædam confessus esset, verum cum vnam fidei confessionem obtulisset. Dixi peccatum Adami fuisse quod contra quam præceptum erat, lignum attigerit. Quæ porro fuit Latronis purgatio? Quod cum fide crucem attigerit, in paradysum intrauit.] Obiter ex Macrinæ sororis oratione ad DEVM sub vitæ metam, idem dixit S. Gregorius Nyssenus.<sup>a</sup>

<sup>a</sup> in eius  
vita.

3. S. Augustinus eodem collimans, dæmoni cui primum illud latrocinium malè persuasum benè cessisse videbatur, ex S. Latronis beata sorte, latè insultat.<sup>b</sup> longioris disputationis partem dimittat appono. [ Ille sanguis quem effudisti te vicit, me redemit. Denique illum bibo, & veneni tui perniciem saluatus ultra non timeo. Præualuisti in paradiso, sed victus es de patibulo. Quid mihi circumiectam paradiso igneam rompheam opponis? Ecce exaltati crucifixi profluens vnda, restinxit versatilibè flammam. Iam iam patet humano generi paradysus, in

<sup>b</sup> ser. 122.  
de temp.

quo  
min  
my  
præ  
fortè  
nem  
hum  
Si en  
rat m  
quan  
non e  
imme  
tem a  
in par  
da vi  
iam p  
repud  
miser  
fufcip  
re dan  
debito  
partic  
extren  
qui D  
mortu  
bus pr  
ri prou

*Allegoria in S. Latrone iuxta PP. 693*

quo Latronem confitentem reduxit Dominus Iesus Christus. O quam grande mysterium. Paradisus qui clausus fuerat præuaricatori, iam referatur Latroni. An fortè & in hoc Latrone, totum hominem, vel illum etiam primum generis humani parentem advertere conuenit. Si enim is qui aliis interficiendo intulerat mortem, Latronis accepit nomen; quanto magis qui ipsam mortem, quæ non erat, peccâdo inuenit, Latronis non immeritò crimen incurrit? Christus autem ait Latroni: *Hodie, inquit, mecum eris in paradiso.* Cui aliquando charissimi tarda videatur conuersio, cum Latronis iam pendens, iam moriens, non fuerit repudiata confessio? O ampla Domini miseratio, obliuiscens iniusti crimen, suscipiens pœnitentis fidem, pro scelere damnatum facientis electum, mortis debitorem reddentis æternitatis vitæ participem. Sed planè huius Latronis, extrema quidem sed non minima fides: qui Dominum tunc non suscitantem mortuos, sed morientem pro peccatoribus propemodum agnoscere, & confiteri promeruit solus. Denique Petrus pas-

tionis timore perterritus, quasi hominem denegat, Latro crucifixum adorat. Sed Petrum Dominus correxit respiciendo, Latronem verò beatificauit in gloria assumendo. O Latronem laudabilem, mirabilem, imitabilem, sæuientem gladio, violentum cœlo, rapinis inhiantem, fide feruentem. Sed hæc mutatio dexteræ excelsi est, vt versam vicem redderet diabolo Christus. Videlicet, vt quemadmodum diabolus, primum deprauando hominem abstulerat de paradiso, sic Christus Latronem confitentem erueret de inferno. Ille præsumptum de interdito ligno decepit, iste pendentem de pœnali ligno redemit. Etenim fratres, assumamus & nos vocem Latronis huius, si non volumus esse latrones. Dicamus & nos. Memento nostri Domine, cum veneris in regnum tuum.]

4. Drogo Hostiensis Episcopus S. Bernardi æqualis, sic pereleganter disserit ad hoc institutum<sup>a</sup> [Redi ad cor tuum tandem aliquando, redi vetus Adam. Vide vbi & quomodo te requisit & inuenit nouus Adam. Ostendam tibi in corpore eius, ignominias animæ tuæ. Non  
fatis

*2 serm. de  
sacram.  
Dom. pass*

*Allegoria in S. Latron. iuxta PP. 695*

fatis fuit quod per colaphos & noua irri-  
fionū genera, post te fugientē, clamitans  
& miserans percurrit & vsque ad nouif-  
simum crucis supplicium, te animam ef-  
flantem consecutus, inuenit & appre-  
hendit? Quis enim Latro ille nisi Adam  
fuit? qui ex quo primum in paradiso sui  
ipsius homicidium perpetravit; tandiu à  
Christo fugit reus, & abscondit se donec  
in Crucis articulo nouissimè consum-  
ptus & comprehensus, fugere & latere  
amplius non potuit.] Rursus infrà, tra-  
ctans horam qua Christus spiritum pre-  
tiosissimum efflauit, conferensque clau-  
dum per Petrum & Ioannem nona ora-  
tionis hora curatum, ac Latronem hora  
nona inductum in paradisum, cum Ada-  
mo hora item nona sub vesperam extur-  
bato è paradiso. [Et quare (inquit) nona  
orationis erat hora? quia circa horam no-  
nam tenebræ factæ sunt. Repellendus  
erat horror tenebrarum, qui vniuersam  
operuerat terram, repellenda caligo  
populorum, quæ tunc cœperat abunda-  
re, ex quo tu non cessasti clamans, Vbi  
es Adam? Sequens post tergum fugientis  
& abscondentis se, quantum in ipso fuit.



qui & dimissus est de paradiso voluptatis, & peruenit vsque ad condignum suæ cruciatum iniquitatis. Sed nos, inquit, digna factis recipimus<sup>1</sup>, hic autem quid fecit? O Adam quam serò in hæc verba prorupisti! Modò te primum inueni. Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso: Ideò est hora orationis nona. Nona orauit, nam decimâ Paradisum intrauit. Propterea non introibat claudus in templum, quia nondum vsque ad decimam generationem peruenerat.]

5. Nec Adami tantùm, sed & omnium qui in similitudinem præuaricationis Adæ peccauerunt, cū conuertuntur ad cor, imaginem in S. Latrone expressam esse, monuit S. Bernardin.<sup>a</sup> Ego ex Augustino idem doceo, qui multus in hac allegoria est, <sup>b</sup> conferens prodigum filium ad se reuertentem cum S. Latrone, & vtrumque cum peccatore resipiscente. [Quis est iste filius perditus, qui omnem substantiam paternam in meretricibus erogauit, nisi ille Latro qui substantiam animæ à Deo sibi datam, per scelera diffluendo, etiam in cruce pendit? Porcos paut, quando dæmonum

<sup>a</sup> et 4. tract.  
de amore  
angustioso  
serm. 45.  
<sup>b</sup> l. de rēp.  
barbarico  
c. 7.

*Allegoria in S. Latron. iuxta PP. 697*

num voluptates suis factis impleuit. Fortasse illos porcos pavit, quos petierat diabolus à Domino, dicens, iube nos introire in gregem porcorum. Fame contritus est, quia panem verbi Dei non inueniebat. Siliquis cupiebat saturare venterem suum, quando tortuosis cogitationibus replebat animam suam. Sed reuertatur ad se, videat se Latro in cruce pendentem, concurrat ad Patrem, dicat in cruce pendens, *Domine, memento mei dum veneris in regnum tuum.* Domine memento mei, non sum dignus vocari filius tuus, suscipe me sicut vnum ex seruis. Domine memento mei. Latro enim sua attendens merita, de seipso diffidebat. Sed Dominus tanquam pius Pater, Latroni filio quod desperauerat offerebat. Proferebat huic pater stolam primam. Induat filium immortalitate, quem secum videt in cruce pendentem; introducat eum in domum, dicat Christus Latroni: *Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso.* Mactet vitulum saginatum, hominem illum susceptum, etiam pro Latronibus crucifixum, aduocet amicos suos discipulos, quibus dicebat. *si feceritis*

*qua mando vobis, iam non dicam vos seruos  
 sed amicos.* Præparetur illud conuiuium  
 cœleste, astet ille chorus Angelorum  
 suauiter declamans, *Gloria in excelsis Deo,  
 & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.*  
 Veniat & primogenitus filius ille, & no-  
 lit intrare. Quis est iste filius primogeni-  
 tus qui noluit intrare, nisi primus ille A-  
 postolorum Petrus, qui ad interrogatio-  
 nem vnus ancillæ in atrio Sacerdotis,  
 ter Dominum ausus est negare? Dixisti  
 quidem, ô Petre tanquam Patri Christo,  
 ego tecum laboraui, quando dicebas  
 Saluatori. Tecum sum vsque ad mortem,  
 animam meam pro te ponam. Vbi est  
 quod promisisti? Interrogaris semel, &  
 negas: secundò interrogaris, & negas:  
 terciò, & negas. Non vis ad conuiuium  
 intrare, ideò ausus es ter Dominum ne-  
 gare. Vbi est, Animam meam pro te po-  
 nam? Ter negantem non terruit vngula,  
 sed vna oppressit muliercula. Certè te-  
 cum sum vsque ad mortem. Vide, vide  
 igitur Petre quantum de te antea præ-  
 sumpseris: Ecce nunc ter negando, gallo  
 teste conuinceris. Sed egrediatur pater  
 ad primogenitum filium nolentem in-  
 trare.

A  
 trare.  
 dium  
 facia  
 faciat  
 na voc  
 trus: e  
 trus, &  
 clesian  
 mea tu  
 lorum.  
 re iam  
 hæc fi  
 mortu  
 uentus  
 pro om  
 rum cl  
 Latro,  
 quod a  
 omnes  
 cum qu  
 perpetu  
 pertime  
 lum par  
 bebis in  
 omnes,  
 tus. Of  
 beant c

*Alegoria in S. Latron. iuxta PP. 699*

trare. Dicat Christus Petro, intra in gaudium Domini tui: respiciat negantem, & faciat confessorem: compungat flentem, faciat amatorem: exhortetur eum paterna voce, fili, inquit, tu meus es, tu es Petrus: et si me negasti, meus es. Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Tu meus es, & omnia mea tua sunt. Tibi dabo claves regni cœlorum. Apud te Petre sunt claves, dignare iam ad conuiuium intrare. Oportebat hæc fieri, quoniam frater tuus Latro, mortuus erat, & reuixit, perierat & inuentus est. Si Petrus, antequam Christus pro omnibus crucifigeretur, regni cœlorum claves accepit, quâ illuc introiuit Latro, ille iam non reus, nisi per latus quod aperuit Iudæus? Et nunc veniant omnes quicumque amant paradysum, locum quietis, locum securitatis, locum perpetuæ fœlicitatis, locum in quo non pertimescas barbarum, in quo nullum patiaris aduersarium, nullum habebis inimicum. Venite omnes, intrate omnes, est qua possitis intrare, patet latus. Ostendit enim ille Latro, quo debeant omnes intrare, neminem suo

exemplo docuit desperare.]

6. Copiosius item in hac allegoria  
*a de sacra.* est Drogo, <sup>a</sup> hominem enim peccando  
*Dom. p. 11.* euadere Latronem, & idcirco soluere  
 crucem, ita declarat. [Quare timent ho-  
 mines crucem? quia Latrones sunt. Si La-  
 trones non essent, crucem non timerent:  
 ergo qui timet latro est. Quomodo, in-  
 quis, latro est? audi Christum: *Vos autem,*  
*inquit, fecistis eam.* id est domum meam:  
*Speluncam Latronum. Templum Dei san-*  
*ctum est quod estis vos.* Faciunt ergo ho-  
 mines seipsos speluncam Latronum, iu-  
 gulant homines & trahunt in speluncam  
 suam. Quod enim maius est homici-  
 dium, quàm vt seipsum interficiat ho-  
 mo? vel quod grauius homicidium: cor-  
 pus occidere, an spiritum? O quoties ho-  
 mo spiritum suum interfecit! quot ho-  
 micidia in seipso perfecit? quot volun-  
 tariè & ex studio peccatum perpetrat,  
 quid aliud quàm seipsum iugulat? *Omnis*  
*enim qui acceperit gladium, gladio peribit.*  
 Gladius animæ, peccatum est. Pecca-  
 tum, animæ mors est. Qui hunc gladium  
 manu propria deliberationis acceperit:  
 hoc est acceptum habet & gratum: pri-  
 mus

*Allegoria in S Latron. iuxta PP.* 701

mus in seipsum manum mittit, primus se-  
metipsum interficit: *gladius* (inquit) *eorum*  
*intret in corda illorum*. Nec satis est semel  
occidere & quiescere. Millies & millies,  
crudeles in se manus conuertunt, & ve-  
loces sunt pedes eorum ad effunden-  
dum sanguinem suum, viri sanguinum  
& dolosi. Quomodo dolosi? quia conge-  
runt cadauera mortuorum in speluncam  
suam, & operiunt aggere terræ, ne vel  
ipsi videant, vel ab aliis videantur. No-  
lunt ipsi videre, ne horrorem vel pudor-  
em ingerant eis in faciem morticina foe-  
tentia. Nolunt videri, ne fortè deprehen-  
si tanquam latrones, homicidæ, ad hor-  
renda supplicia pertrahantur. Quid au-  
tem in omnibus suppliciis tam horren-  
dum, quàm crux. Ideò timent crucem  
latrones, quia crux scelerum vindex est,  
crux impiorum pœna est, crux æqua  
lance iudicat & remunerat, hinc nocen-  
tes, illinc innocentes. Ideò crux impiis  
formidolosa, piis autem, super omnia li-  
gna paradisi gratiosa est. ] Hoc numero  
& loco suam crucem habuit S. Latro, ex  
quo nouam mentem induit, quæ eadem  
est peccatorum quorumcumque, à mor-  
te

te ad vitam spiritus reuenientium.

7. In populo Hebræo, Aaron mortuos & viuentes seiunxit, sublato thuribulo. Hoc quid sit, audi Petrū Damiani.

*a l. 3. epist. 12.* [Tollens Aaron Thuribulum, cucurrit per mediam multitudinem quam vastabat incendium: & stans inter mortuos ac viuētes, thymiama obtulit: sicque desceuiens plaga cessauit. Quem sanè Aaron, nisi redemptorem nostrum signabat? Ipse namque quoniam ad currendam viam, quasi gigas exultauit, arrepto passionis suæ thuribulo, inter mortuos, ac viuentes occurrit, & obiectu Crucis suæ, Thymiama sacri corporis concrematum est, & Agnus ille Cœlestis assatus est, viuos ac mortuos separauit: ignisque perniciem ab eis, quasi quidam interueniēs murus exclusit, vt vorax flamma deglutiāt infideles quosque de quibus scriptum est: *Nunc ignis aduersarios consumit*: & iusti qui fide viuunt, incendium damnationis euadunt. Quorum mortuorum atque viuentium, iam & ipsi Latrones noscuntur fuisse primitiæ, inter quos Dominus crucifixus est, quorum aliter electus, alter est merito perfidiæ reprobatus.

A  
batus.  
taris, a  
oblat  
nis, in  
Sed &  
macul  
ter Sa  
Quæ  
glossat  
design  
tes, H  
meus,  
pensus  
Hir  
pæus, d  
duplici  
dini, se  
lis. [C  
crucis e  
stris pe  
lum qu  
esse fac  
fine mo  
blasphem  
apomon  
inferni.  
affixit c

*Allegoria in S. Latron iuxta PP. 703*

batus. Hoc itaq; thymiama sacrificij salutaris, atque singularis, quod in ara crucis oblatū est Deo Patri, mons ille fortitudinis, inter mortuos viuentēsq; portauit.]

Sed & Cosmas Hierosol.<sup>a</sup> sic canit. [Immaculatae passionis typū, olim medius inter Sacerdotes in se ipso effinxit Moses.] a c ano. exalt. S. crucis oda. 1 in Tro-patio.

Quae verba Theodorus prodromus ita glossat. [Moyfes passionem in se ipso p̄designauit, quia medius inter Sacerdotes, Hur, & Aaronem stabat; sicut IESVS meus, medius inter duos Latrones suspensus est.]

Hircos duos quorum alter apompæus, duobus Latronibus, & vtrunque, duplici in salutis negotio, hominū ordini, scitē confert Origenes, <sup>b</sup> verbis illis. [Confidera duos illos qui tempore crucis eius, vnus à dextris & vnus à sinistris pependērunt Latrones: & vide illum qui confitebatur Dominum, sortem esse factum Domini, & adductum esse sine mora ad paradisum. Illū verò alium blasphemantem, sortem factum esse apompæi, qui in eremst abducere tur inferni. Sed & in eo quod dicitur. *Quia affixit Cruci suae principatus & potestates* b vel Cyrillus l. 9. in Lenu.

*contra*



*contrarias, & triumphauit eas*: sortem in  
 iis apompæi compleuit, & tanquam  
 homo paratus abduxit eas in eremum.  
 Denique & in Euangelio Dominus di-  
 cit: *Quia cum exierit de homine immundus*  
*spiritus, vadit per loca deserta quærens re-*  
*quiem & non inuenit.* Ergo potest & Sal-  
 uator noster homo paratus intelligi: qui  
 sortem quidē Domini, Ecclesiam suam  
 fecerit, eamque Diuino cōsecrarit alta-  
 ri. Sortem verò apompæi, contrarias  
 fecerit potestates, Spiritus nequitia, &  
 mundi huius rectores, tenebrarum ha-  
 rum: quos sicut dixit Apostolus cum po-  
 testate traduxit, triumphans eos in se-  
 metipso. Quò traduxit, nisi ad eremū, &  
 ad loca deserta? Sicut enim ille qui con-  
 fessus est, aperuit paradisi ianuas, dicen-  
 do, *hodie mecum eris in paradiso*: & per  
 hoc omnibus credentibus & confitentibus  
 ingrediendi aditum dedit, quem  
 prius Adam peccante concluderat. Quis  
 enim alius romphæam flammeam versa-  
 tilem, quæ apposta est custodire lignum  
 vitæ & fores paradisi, poterat dimouere?  
 Quis alius, Cherubin peruigili excubans  
 custodia, valebat inflectere, nisi ipse so-  
 lus

Al  
 lus cu  
 & in t  
 mo an  
 tus ac  
 quos e  
 potera  
 mum  
 Confid  
 necess  
 rem n  
 nasci,  
 vt for  
 paratu  
 que in  
 adscen  
 apud  
 vt car  
 xerat,  
 8.  
 nibus  
 & rep  
 hibuit  
 nem  
 Deus  
 cantat  
 nullos  
 Chris

lus cui data est potestas omnis in cœlo & in terra? Ut inquam præter ipsum nemo alius hæc facere potuit, ita principatus ac potestates, & rectores mundi, quos enumerat Apostolus, nemo alius poterat triumphare & abducere in eremum inferni, nisi ipse solus, qui dixit. *Confidite, ego vici mundum.* Idcirco ergò necessarium fuit Dominum & Salvatorem meum, non solum inter homines nasci, sed etiam ad inferna descendere, ut sortem apopompæi, tanquam homo paratus in eremum inferni deducens, atque inde regressus opere consummato adscenderet ad patrem: ibique plenius apud altare illud cœleste purificaretur, ut carnis nostræ pignus quod secum eue-  
xerat, perpetua puritate donaret.]

8. Duos populos, in duobus Latronibus Christo confixis expressos fuisse, & reprobum in scelere obfirmatum exhibuisse Iudæos, sanctum verò Latronem expressisse gentes, in quibus sibi Deus placuit; frequentissimum est & decantatissimum apud Patres. Profero non nullos. S. Hiero.<sup>a</sup> agnoscit duos Latrones Christo confixos, duo esse animalia in  
quorum

<sup>a</sup> in cap. 3.  
Abacuc.

quorum medio Dominus cognoscitur: quæ typum fuisse duorum populorum, nemo ignorat. Non improbant hanc allegoriam. D. Augustinus <sup>a</sup> & Remigius. <sup>b</sup>

<sup>a</sup> 18. cinit.

<sup>b</sup> 12.

<sup>b</sup> in cap. 3.

Abacuc.

<sup>c</sup> hom. 2. de

cruce

Latrone.

S. Chryſoſtomus <sup>c</sup> [In cruce duo Latrones, imago Iudæorum & Gentilium. Latro qui pœnitet, imaginem obtinet populi ex gentibus congregati: qui prius in errore ambulauerat, & post hoc, veritatem agnouit. Imaginem verò latro ille obtinet Iudæorum qui vsque in finem perseuerauerat latro, & vsque ad tēpus quidem crucis, viam malignitatis ierunt: crux autē diuisit vtrumque. Viam namque cæcitatē & perditionis qui non credidit, ingressus est: viam autem salutis, qui credidit, adeptus est. In cruce didicit latro differentiam viarum: *Quoniam nouit Dominus viam iustorum, via autem impiorum peribit.*] Et alio loco. <sup>d</sup> Latrones, populi Iudæorum & nostri, figuræ fuerunt. Nam hic quidem blasphematur, & damnatur: Ille verò credit, & pœnitentiā agit, & saluatur. Ait igitur improborum ex Iudaico latrocinio germanus: fuerunt enim populus latronum improbi Iudæi, vt testatur Saluator, dicens: *Domus mea, domus orationis vocabitur, vos autem fecistis*

<sup>d</sup> hom. de  
caco. 1. 6.  
Gracol.

stis in  
quid  
fuit  
à ma  
torfe  
9.  
eum.  
docu  
exace  
que n  
cis, ai  
tionē  
2. & f  
quit)  
Salom  
pomar  
xus in  
altitud  
gura  
rum,  
tes, &  
rum.  
quoru  
Latron  
Vnus b  
sus est  
tur. Ie

*stis illam speluncam latronum.* Ac prioris quidem, propositum animi, Iudaicum fuit: posterioris verò Christianum, cum à malis exorsus, pœnitentia salutem extorserit.]

9. Cyprianus, (aut quisquis apud eum author libelli de Sina & Sion,) cum docuisset, *Sion*, verti debere, *tentationis exacerbationem*, aut *speculationem*, utramque notionem referens ad lignum crucis, ait, Christi in eo passionem & tentationem fuisse ut prædictum fuerat Sap. 2. & speculationem nam [speculum (inquit) altitudinem ligni declarat, dicente Salomone: *Posuerunt me velut custodiam pomary*: eo quod in horto in ligno confixus inter duos Latrones pependit: & de altitudine ligni, ambos speculatur, in figura duorum populorum malefactorum, Gentes in sæculi mala facta iacentes, & Iudæos interfectores Prophetarum. Hi sunt duo populi malefactores, quorum figuram in se portabant duo Latrones, inter quos pependit innocens. Vnus blasphemabat; alius verò confessus est, quia innocens iniuriam patiebatur. Iesus autem ambos speculabatur de

ligno speculatorio, blasphemum & confessorem. Confessorem saluauit, & blasphemum perdidit: sicuti de duobus populis fecit. Persecutores derelicti, qui in æternæ mortis sententia sibi non crediderint, si sic de sæculo exierint, perient. Gentes verò ad se conuersæ, fidē sibi habentes, quia filius Dei est: saluatæ videbunt in æterna sæcula sæculorum, Imperatorem & Regem suum.]

a l. 12 in  
Ioan. c. 28.

Cyrillus<sup>a</sup> [ Inter duos Latrones crucifixus est ex malitia Iudæorum: qui vt turpissimam mortem eius ostenderent, iustum cum iniquis condemnarunt. Qui quidem duo Latrones, duos populos, qui postea Christo coniuncti sunt, Iudaicum dico atque gētilem, significasse mihi videntur. Condemnati autem iure vt Latrones fuerunt, quia & Iudæi legem transgredientes, præuaricationis cuiusuis rei erant, & gentes non creatorem, sed creaturas colebant. ] Addit multa in eam sententiam.

b l. 2. epist.  
255.

10. Isidorus Pelus.<sup>b</sup> [ Duo Latrones, duos populos adumbrabant: Ille, vt qui ad extremum vsque spiritum improbitatem animique peruersitatem præ se tulerit,

tule  
tem  
con  
nam  
sus  
spiri  
mē  
diui  
exp  
[Qu  
cruc  
ad d  
ad q  
suan  
etian  
nibu  
(non  
Cæf  
in ca  
posc  
sta g  
& hi  
derin  
T  
Chri  
trone  
cum

tulerit, ac ne vltimam quidem captiuitatem, quam à Romanis perpeffus est, in contumeliarum Christo illatarum pœnam atque vltionem sese subiiffe. cōfessus sit: hic autem, vt qui in extremo vitæ spiritu, de peccatorum remissione minime desperarit, verùm scelerum agmen diuinitatis prædicatione correxerit & expiarit. ] Et rursus, non multo post <sup>a a episto.</sup>  
[Quod Dominus inter duos Latrones <sup>256.</sup>  
cruci affigi sustinuerit, volūtariam ipsius ad duos populos præsentiam patefecit: ad quos, vt vtrumque per incarnationem suam reuocaret, vltro ac sponte accessit: etiamsi prior quemadmodum ex Latronibus vnus, id beneficium repudiarit, (non habemus Regem, inquit, nisi Cæsarem) dum & innoxium sanguinem in capitis sui perniciem ad necem deposcit, & huiusmodi cæde tanquam iusta gloriatus est. Ex quo effectum est, vt & hic populus, & latro ille, regno exciderint.]

Theophilactus <sup>b</sup> [ In contumeliam <sup>a in capite</sup>  
Christi, crucifixerunt cum eo duos La- <sup>Matth.</sup>  
trones, vt ipse iniquus existimaretur <sup>27.</sup>  
cum illis. Figura autem erant duorum

populorum, Iudaici & Gentilis, qui uterque præuaricatores erant & flagitiosi, ac exprobrantes Christo: sicut ei primum ambo Latrones improperabant. Alter autem & posterior resipiscens, confessus est Regem: Ideò & dicebat, *memor esto mei in regno tuo.* Sic & Gentilis quoque populus, blasphemabat. ] Idem in Marcum. <sup>a</sup> [Sunt Latrones duorum populorum typi. Iudæorum scilicet ac gentium. Vtrique enim impij sunt; Gentiles tanquam naturalis legis præuaricatores; Iudæi autem ut contemptores & huius & eius quam Dominus dedit legis. Sed hic quidem Gentilis gratus fit, & resipiscit: Iudaicus autem vsque ad finem blasphemat. Porrò Dominus inter duos populos crucifigitur: Ipse enim lapis est, coniungens nos.]

a in c. 15.

b in allegoriarum Novi Testam. in ipso fine. c l. 2. in Isaiæ c. 20.

Eadem habet Isidorus Hispal. <sup>b</sup> Et insigniter planè Rupertus <sup>c</sup> latè ostendens, hac ex causa, bonam partem capit, consequentis prædictionem Isaiaë de duobus Latronibus Christo confingendis, impendi in exponenda gentium electione & reprobatione Iudæorum. Locus est pulcherrimus sed, prolixior quam

vt

*Allegoria in S. Latron iuxta PP. 711*

vt adscribi hoc loco debeat. Similiter Anastasius <sup>a 5. exa-  
civ.</sup> ostendens populum terre-  
stem & marinum, esse Iudæos ac genti-  
les, & varias ad id proferens figuras,  
monstrat quoque, hos Latrones fuisse  
typum duorum illorum populorum.

II. Verùm quia ex ipsis gentibus  
non omnes Euangelio excipiendo se do-  
ciles facilisque præstiterunt, sed in ipsis  
populi nonnulli infideles, pluribus ad fi-  
dem venientibus permanserant; hoc  
quoque fidelium & infidelium discrimen,  
duobus Latronibus signatum, habet  
disertè S. Hilarius <sup>b</sup> [In ligno (inquit) vi-  
tæ cunctorum salus & vita suspenditur:  
cui duo Latrones læuæ ac dexteræ affi-  
guntur, omnem humani generis vniuer-  
sitate vocari ad sacramentum passio-  
nis Domini ostendentes: sed quia per di-  
uersitatem fidelium atque infidelium fit  
omnium secundùm dexteram finistrâm-  
que diuisio, vnus è duobus ad dexteram  
fitus, fidei iustificatione saluatur.] <sup>b cano. 33.  
in Matth.</sup>

Annuir S. Ambrosius <sup>c</sup> expendens præ-  
sentem locum: & pulchrè Cyprian. aut  
quisquis author libelli de montibus Sina  
& Sion. Sic enim scribit. [In ipsa passione <sup>c 10. in  
Lucam.</sup>



pendens in ligno, duas partes populi prospiciens, speculabatur de alto ligno. Pars populi, qui viderant virtutes eius mirabiles & deificas, patientem illum iniurias dolentes, plorabant. Alij verò Iudæi irridentes, de arundine caput eius quassabant, blasphemantes, & dicentes, Ave Rex Iudæorum, vbi est pater tuus? Veniat & liberet te de Cruce.]

Alios infideles qui ex nobis exierunt, sed non erant de nobis, hæreticos inquam, in Latrone blasphemato expressos, cuius facta Christum blasphemando & lacerando æmulantur; sanctum verò Latronem Christo laudes pangentem, & eius fidem illustrem, signasse Catholicos, insinuât S. Ambrosius. <sup>a</sup> Obseruans, sicut duo Latrones, vniuersitatem credentium Christo confixorum ex Iudæis & Gentibus aduocandam expresserunt, ita eorum dissensionem, signasse diuersitatem credentium. *Credentes* vocasse videtur Ambrosius hæreticos, non quod rectæ fidei vel micam habeant, sed quod externa specie credentes videantur, & quod circa pleraque materialia fidei obiecta, consentiant Catholicis: tametsi hi, credendo

al. 10. in  
Lucam.

cre  
fian  
ben  
eos  
lus.

12

crux  
mor  
stine  
hære  
serò  
mat  
Hoc  
quor  
celli  
tum  
lis. [  
ei pa  
fidel  
gnifi  
Hila  
Latr  
E  
(falt  
flan  
cruc  
coru

credendo diuina reuelatione per Ecclesiam proposita, illi autem assentum præbendo, nitantur proprio iudicio, quo eos condemnatos pronunciat Apostolus.

12. Inter veros fideles, nõ desunt quibus crux Christi scandalum sit, & idcirco ad mortificationem Christi scandalum sustinent, non minùs quàm Ethnici aut hæretici: etiam si aliqui Dei beneficio, serò sapiunt, & crucem priùs scandali materiam, faciunt pietatis argumentum. Hoc quoque duplex genus fidelium, quorum aliquos crucis scandalum percellit, duobus his Latronibus adumbratum, acutè attigit S. Hilarius, <sup>a</sup> verbis illis. [Quod Latrones ambo, conditionem ei passionis exprobrant, vniuersis etiam fidelibus, scandalum crucis futurum significat.] Idem habet Ambrosius, qui Hilarij vestigiis solet insistere, agens de Latronis per Latronem increpatione. <sup>b</sup>

*a cano. 33.  
in Matth.*

*b l. 10. in  
Lucam.*

Ex his fidelibus, quibus crux scandalo (saltem in speciem,) non est, duo constantur ordines. Itaque duos Latrones in cruce positos, varia denotare consilia eorum qui primum aliquod ineunt insti-

al. 7. in

tutum, quorum nonnulli Deum eiusque cultum, alij seipfos quærun, docet Rabanus, his verbis <sup>a</sup> [ Latrones qui cum Domino sunt hinc inde crucifixi, significant eos qui sub fide, & confessione Christi, vel agonem martyrij, vel quælibet continentix arctioris instituta subeunt. Sed quicumque hæc pro æterna solùm, cœlestique gloria gerunt. Hi profectò dextri Latronis merito ac fide designantur. At qui siue humanæ laudis, seu qualibet minus digna intentione mundo obrenuntiant, non immeritò blasphematoris ac sinistri latronis mentè imitantur, & actus. De qualibus dicit Apostolus, *si tradidero corpus meum ut ardeam, si dederò omnes facultates meas in cibos pauperum, si alia plura aut pietatis opera facere aut dona gratiæ spiritualis accepisse videar: Charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest.* Beati autem qui sua propter Deum, aut propter Evangelium relinquunt. *Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.* ] Profecit apertè ex Beda, <sup>b</sup> vt & creditus Anselmus, <sup>c</sup> re ipsa Petrus Babion.

<sup>b</sup> in c. 15.  
 Marci  
 e in c. 27.  
 Matth.

In

13. In utroque illo ordine, pœniten-  
tes & impœniten-tes duobus Latronibus  
exhibentur, authore Cypriano <sup>a</sup> [Deputatus inter impios, quorum alter assum-  
ptus, alter reprobatus est : vt daretur  
exemplum & forma indissolubilis ma-  
nens in posteros: quia nec in vltimis Dei  
clementia pœniten-tes excludit; nec vlla  
hora sera est, cui compunctio districta  
occurrit: nec eos qui vitæ suæ quocum-  
que articulo temporis veri sunt iudices,  
iterum iudicari: quia, cum iudicis & tor-  
toris vices non parcens peccator assu-  
mit, semetipsum prosequens, dum con-  
fessionem confusione honorat, holocau-  
sti huius incensio in conspectu Dei ve-  
niam impetrat. Neque enim bis in id-  
ipsum iudicat Deus: sed impœniten-tes  
ipse iudicat & damnat, pœniten-tes verò  
quia à seipsis suscipit iudicatos, absoluit.  
Neque iudicio quod pœniten-tiæ huma-  
næ seueritas protulit, aliquid iustitia cœ-  
lestis apponit. Iudicati sunt Ægyptij,  
cum in redeuntibus super se maris flucti-  
bus inuoluerentur: iudicati Sodomitæ,  
cum subuersis eorum vrbibus, flammis  
sulphureis cremarentur. Sed si in eis

*a form. de  
pass. Chri-  
sti.*

dem subuersionibus gemerent pœn-  
tentes, temporali pœnæ æternalis non  
succederet pœna, sed esset eis pro reme-  
dio supplicium, & pro absolutione tor-  
mentum: nec contritos corde æternum  
contereret & aggrauaret iudicium. Sic  
in cruce Latro confitens, non tantum  
indulgentiam meruit, sed Christi fami-  
liaris effectus præmissus est in paradi-  
sum: & factus est particeps Regni, per  
confessionem factus collega Martyrij.  
Illi verò blasphemus, quia de Domini  
desperauit potentia, nulla potuit subue-  
nire clementia: nec potuit illi crucis pro-  
desse consortium, cuius malitiam non  
expiabat pœnitentiæ lauacrum.]

14. Cuiusuis ordinis veros & falsos  
Christianos in ærumnis constitutos, eaf-  
que diuerso admodum sensu excipien-  
tes, duobus Latronibus cum Christo  
confixis exhiberi, tradit in hunc modum  
Venantius. <sup>a</sup> [Quod Luca testante, vnus  
latro Dominum blasphematur, dicens: *Si  
tu es Christus, saluum fac te ipsum &  
nos: alter verò & illum digna inuectione  
redarguit, & Dominum fideli supplica-  
tione precatur dicens: Domine memento  
mei*

<sup>a</sup> apud  
Rab. inum.  
lib 7 in  
Matth.

*mei cum veneris in regnum tuum: vsque hodie hæc geri in Ecclesia videmus, cum mundanis tacti affectionibus fuerint veri simul & falsi Christiani. Illi quidem qui ficta mente, Dominicæ passionis sacramenta gestant ad præsentis vitæ gaudia cupiunt liberari à Domino. At qui simplici intentione cum Apostolo non gloriantur, nisi in Cruce Domini nostri, ita potius à præsentibus ærumnis optant erui, vt spiritum suum in manus sui commendent Auctoris, vnâque cum ipso regni cœlestis desiderent esse participes. Vnde benè ille, qui fide dubia Dominum precabatur, funditus est contemptus à Domino, neque vlla sponsione dignus habitus. At verò preces illius qui æternam à se salutem quærebat, pia mox Dominus exauditione suscipere dignatus est, quia nimirum quicumque in tribulationibus positi, temporalia, tantum à Domino solatia requirunt, à temporalibus se pariter & æternis gaudiis priuant. Qui autem veraciter, bona patriæ, cœlestis suspirant, ad hæc absque vlla dubitate, Christo miserante, perueniunt.]*

15. Sanè sicut triplex crux fuit in Calua

Caluariæ monte, pendente ibi cum duobus Latronibus Christo ; ita triplici modo potest quis calamitatibus impeti. Primò absque culpa, & ex bona causa, ac summa cum patientia. Hæc fuit crux Christi. Secundò propter malam quidem causam, & ob anteriorem noxam, sed tamen cum subiectione ad Deum, & patientia. Hoc pacto, passus est bonus Latio. Tertia crux, quæ mali latronis fuit, signavit modum patiendi improborum: hoc est cum culpa, & ex mala causa, ac blasphemando. Qui modus patiendi, ærumnosissimus est, & planè infructuosus. Vt propterea quandoquidem nemini nostrum, cum aliqua in cruce figitur, fas est gloriari crucem suam referre Crucem Christi, seque nulla oblitum peccati labe, aduersis premi: secundā salutē crucē quæ boni Latronis fuit, subeamus, patienter excipientes, quæ à Deo immitti vel permitti contigerit. Sapienter ad hanc mentem Nazianzenus. <sup>a</sup> [Si ut Latio cruci simul affixus fueris, probo animo Deum agnosce: cumque ille propter te tuumque peccatum, cum iniquis reputatus sit, tu propter illum iustus fias.

Adora

Adora tua causa suspensum, pendens etiam ipse. Lucri aliquid ex ipsa quoque improbitate collige: morte salutem eme: cum Iesu paradysum ingredi, ut intelligas quibus bonis excideras. Pulchritudines illas contemplare: Murmuratorem cum sua blasphemia, foris mori sine.]

Ad hanc mentem S. Bernardus, <sup>a</sup> [Tres a in decla-  
mar. circa  
illud, Ecce  
nos reli-  
quimus  
omnia. (inquit) in carcere quondam fuisse legimus, tres in cruce. Ioseph siquidem cum pincerna & pistore Regis, carcerali custodiae maacipatus, Christus verus Ioseph, cum sceleratis duobus utique reputatus est. Et illi quidem in carcere videre somnia, & audire interpretationem: isti in cruce verba locuti sunt, & unus accepit promissionem. Priorum si quidem alter propinabat Regi & audiuit, restitueris in gradum pristinum. Alter pascebat oves, & responsum mortis accepit. Ipsi quippe sunt porci, quos pavit ille prodigus adolescens. Spurci siquidem & elati, merito porcorum & auium nomine designantur. Porro eorum qui crucifixi sunt cum Salvatore, alteri utique confitenti dictum: *hodie mecum eris in paradiso*. Alteri vero blasphemanti,



manti, non quidem à Domino (neque enim tunc ille, iudicabat quemquam:) sed à socio responsum est. *Neque tu times Deum qui in eadem damnatione est?* Quid ergo putamus, quid duobus illis, quorum alteri dictum est, restituere post tres dies, alteri, hodie mecum eris in paradiso, præter ipsam dilationem interim potuit esse molestum. Quid verò illum potuit delectare, cui dictum est, truncato capite post triduum suspenderis, Avium esca futurus? Sanè in hoc positi sumus omnes, & nemo nisi in carcere, sine cruce interim nemo. Quippe ubi nec innocens inuenitur immunis, quomodo peccator requiem sperat? Cæterum si quis volens sustinet, dicens, *nos quidem iuste*, mercedem habebit: sin autem inuitus, & blasphemans, & negans Deum factis, duplex ei contritio erit. Si quis testimonium habet salutis, etiam & carcius requiescit in spe, & prophetæ farinula pulmentum condit atque dulcorat, ut in olla iam non mors, sed vita sit. Denique nemo sanæ mentis ampliorem esse in vitiis credat quàm in virtutibus delectationem, præsertim cum sit Deus

virtu

virtutum, totius veræ iucunditatis fons,  
lætitia & exultationis origo. Neque  
enim carni, seu mundo, aut maligno  
principi, sed Christo vtique, seruire, re-  
gnare est.] Verùm de expressis in duo-  
bus Latronibus, duobus Pharaonis mi-  
nistris plenè Prosper,<sup>a</sup> ac Rupertus,<sup>b</sup>

*a parte 1.  
de pr. miss.  
c. 28.*

*b l. 8. in  
Genes 1.  
38.*

*c in psal.  
34. conc. 2.  
initio.*

In rem propositam pulchrè item S.  
Augustinus,<sup>c</sup> [Multi hîc patiuntur, &  
pro peccatis & pro sceleribus suis, ma-  
gna vigilantia discernenda est causa,  
non pœna. Sceleratus enim potest habe-  
re Martyris similem pœnam, sed tamen  
dissimilem causam. Tres enim in Cruce.  
Vnus Saluator, alter saluandus, alius  
damnandus. Omnium par pœna, sed  
dispar causa.]

16. Vniuersitatem generis huma-  
ni electis constantem ac reprobis, nunc  
permixtis, in mundi autem meta secer-  
nendis, & his ad læuam, illis ad dexte-  
ram iudicis collocandis, exhiberi in duo-  
bus Latronibus Christum confixum cin-  
gentibus, egregiè docet S. Augustinus,<sup>d</sup>  
[Ipsa crux si attendas tribunal fuit. In  
medio enim Iudice constituto, vnus La-  
tro qui credidit, liberatur: alter qui in-  
sultaui,

*d t. 3 in  
Ioan. in  
ipso fine.*

fultauit,

sultavit, damnatus est. Iam significabat quid facturus est de viuis & mortuis, alios positurus ad dexteram, alios ad sinistram. Nihil ergo medium erit. Similis ille Latro futuris ad sinistram; similis alter, futuris ad dexteram: iudicabatur, & iudicium minabatur.]

*a in cap.  
15. Marci.  
b serm 4  
de pass.*

Eadem plerisque Patribus insedit cogitatio. Inprimis que apertè astipulatur S. Hieronymus. <sup>a</sup> Et verbis illis longè pulcherrimis. S. Leo <sup>b</sup> [Iesus Christus filius Dei, cruci quam ipse gestarat, affixus est: duobus Latronibus; vno ad dexteram ipsius, alio ad sinistram similiter crucifixis. Vt etiam in ipsa patibuli specie, monstraretur illa, quæ in iudicio ipsius omnium hominum est faciendâ discretio: cum & saluandorum figuram, fides credentis Latronis exprimeret, & damnandorum formam blasphemantis impietas prænotaret.]

*c hom. de  
beato La-  
trone.*

Eucherius <sup>c</sup> [Per omnem gestorum ordinem, Deum sub homine agnoscamus operantem. Positus in patibulo velut arbiter in medio damnatorum, negantem repulit, suscipit confitentem: hunc deputat regno, illum relinquit inferno.]

*Allegoria in S. Latron. iuxta TP. 723*

ferno. Posthac ergo credamus in Maie-  
state iudicaturum, quem iam in cruce  
videmus exercere iudicium ]

17. Petrus Damiani <sup>a</sup> collaudans a serm. de  
exalt. S.  
Crucis.  
Latronis confessionem [ô talis damnati  
mira libertas: ô iustificantis Dei immen-  
sa potentia: iudicatus iudicat, & addictus  
crimini, crimen ex potestate relaxat.  
Ipsam porrò crucem in qua pendet,  
quodam modo dictantis censuræ solium  
facit; & inter Latronem, & latronem,  
velut iam inter agnos, & hœdos, æquita-  
tis iura discernit.]

Eadem habet Laurentius Iustinianus, <sup>b</sup> ô de triū  
ph. Christi  
agone c.  
18.  
c in c. 16.  
Matth.  
& acutè ac latè Rupertus <sup>c</sup> [Excamus  
ad eum (inquit) vel cum eo in locum qui  
dicitur Golgotha, quod est Calvariæ lo-  
cus, vbi crucifigentes eum, diuiserunt si-  
bi vestimèta eius: & videamus in humili-  
tate vel pœna iudicati gloriosū & terri-  
bile mysterium iudicaturi. Illic enim ipse  
duorum Latronum medius, alterum à  
dextris pœnitentem suscepit, & Amen  
(inquit) dico tibi hodie mecum eris in  
paradiso, alterum in sinistris, in nequitia  
perseuerantem, in damnatione reliquit.  
Illic & Ioannes ex amicis amicissimus,

cum Maria Matre ipsius, stans iuxta Crucem eius, vnde abierant, non voluntate, sed metu cæteri discipuli eius; & Barrabas latro, nescio quò abierat à Iudæis dimissus. In his quatuor tam diuersis hominibus quod magnum subluccat mysterium; iudicaturi huius, qui (vt iam dictum est,) duorum Latronum medius pendebat iudicatus; tunc demum ritè perpendes, si simul prospicias, quia cum sederit vt iudicet omnes gentes, super sedem maiestatis suæ, tunc omne genus humanum in quatuor partes diuidetur. Illic erunt à dextris, qui iudicentur & condemnentur: atque illic erunt qui non iudicentur, sed iudicent, nimirum Apostolicæ perfectionis homines. Iudicabunt sancti nationes, videlicet cum illis principibus quibus specialiter dictum est: *Sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel.* Quarta pars erit illorum qui nec iudicabuntur, quia iam iudicati sunt, iuxta illud Apostoli dictum. *Quicumque enim sine lege peccauerunt, sine lege peribunt.* Iam ergo Crux ipsa Christi iudicati, quoddam erat tribunal eiusdem tremendi iudicis; quia


*Allegoria in S Latron. iuxta PP.* 725

quia circa ipsum alter latronum iudicatus, id est punitus & saluatus est: alter iudicatus, de illo iudicio vel pœna, transiuit ad pœnam æternam, impœnitens, & vsque in fine suo blasphemus: & dilectus Ioannes neque tunc neque deinceps crucifixus, vel alia vi peremptus est. Quartus Barrabas, à Deo quidem damnatus erat, sed ab hominibus non iudicatus, imò dimissus; vt iam dictum est.]

Vides omnium hominum à Christo iudicandorum & vel ad dexteram, vel ad sinistram collocandorum, typum fuisse duos Latrones. In reprobò sanè, luculentam damnatorum effigiem proditam esse, ex eo monstrat Cardin. Viguerius, <sup>a</sup> *in decan- chor. chor- da 7. c. 45.* quòd salutem suam sprete iustitia quaesiuit, quòd desperatione & impatientia actus est in optandam euersionem, iustæ damnationis.

*Mellificium Tropologicum, per Christianas apes, S. Latronis Virtutum prata carpentes.*

CAPVT XVII.

I.  VAS apes dicam, mellificium quod exhibere cogito, prodit non obscure. Apes sunt, auctore Origene,<sup>a</sup> scriptores sacri, qui non otiosè fucorum more edendis tantum bombis infremant, sed operum suorum fauis mella suauissimorum intellectuum stipant, queis Christianæ plebis mentes iucundissimè reficiant. Sic vniuersè S. Aldelmus<sup>b</sup> sanctos Patres apibus confert, [Quæ roscido faceffente crepusculo, exorto limpidissimi solis iubare, densos extemplò tripudiantium turmarum exercitus, per patentes campos gregatim diffundunt. Modò melligeris caltarum frondibus seu purpureis maluarum floribus incubantes, multa nectaris stillicidia guttatim rostro decerpunt, & velut lento carinæ defruto, quod regalibus ferculis cõficitur auida viscerum receptacula

<sup>a</sup> hom. 2 in  
Esaiam.

<sup>b</sup> l. de  
laud. vir-  
ginit.

racula certatim implere contendunt: modò flauetcentes faliculas & croceata genistarum cacumina circumuallantes fertilem prædam numerosis cruribus & coxarum oneribus aduehunt, quibus cerea castra conficiunt: Modò teretes hæterarū corymbos & leuissimos florentis tiliæ furculos constipâtes multiformem fauorū machinā angulosis & opertis cellulis construunt. ] Theodoretus eodem modo ratiocinatur, in illud mel & lac sub lingua tua. Specialitèrque Augustinum Seuerus<sup>a</sup> his verbis affatur [ ò verè artificiosa apis Dei, construens fauos Diuini nectaris plenos manantes misericordiam & veritatem, per quos discurrens deliciatur anima mea & vitali pastu quidquid in se minùs inuenit aut imbecillum sentit, resarcire & suffulcire molitur. Itaque enitemur nos quoque, quod suos monebat S. Antonius, apes esse argumentosæ, & Christi, quem *apem super apes* vocat Origenes, <sup>b</sup> Christi inquam examinibus sociati, è sancti Latronis virtutum thymis, mella moralium monitorum, delectu habito & parcè legemus. Quod enim de Dauide, dixit pro more

<sup>a</sup> epist. 37.  
inter Au  
gust.

<sup>b</sup> hom. 2.  
in Esaiam.



2 oras 4.

pereleganter Basilius Seleuc.<sup>a</sup> [Tota virtutum prata in eius animo confita fuerunt.] Atque adeò suauissimos & optimos succos inde carpere in promptu est. Quod autem SS. Patrum laboribus vti hoc maximè loco operæpretium censeam, & quos illi signauerint flores libere consilium sit, Christianis hisce apibus mellificium hocce nostrum defero.

*I. Adoranda multa Dei patientia, qua  
Latronem per vniuersam  
vitam sustinuit.*

*b in initio li-  
bri de pa-  
tientia.*

2. Patientia Dei, prædicatur, qua malos vt corrigantur expectat, ait D. Augustinus.<sup>b</sup> Ita vt quamuis patientia à patièdo nomen acceperit, Deus autem nihil reuera pati possit; tamen, patientem meritò prædicemus, quòd vasa iræ quæ confringere & destruere funditùs posset, sicque suas iniurias auertere, dilato supplicio expectat, sollicitans interim vt resipiscant, & fugiant à facie arcus: vel opportunum tempus præstolans, quo peccator pertæsus scelerum & fastidiens iniquitatem, aptior sit ad auscultandum

randum Deo, & vias suas pessimas exhorrescat. *Μακροθυμίας* Dei cautè dixerunt Græci, fecernentes ab ea *ἁπονομίᾳ*, quæ est nostra plerumque patientia, sustinentium quæ excutere non possumus, vt S. Chrysoſtomus rectè distinxit. <sup>a</sup> Latini vno verbo homonymo, vtramque explicant, vt signatis multis scripturis docet Sixtus. <sup>b</sup>

<sup>a</sup> hom. 2. in ad Coloss.

<sup>b</sup> l. 6. bib annot. 312.

Luculentum huius patientiæ Dei exemplum, Latro suppeditat, cuius vniuersam vitam, in cædibus ac rapinis, & vniuersa scelerum colluie consumptam, & penè ad ipsas vsque fœces exinanitam, tanta longanimitate expectauit Deus. Nimirum ad salutem peccatorum velox est, tardus ad vltionem. Vno momento gratiam impendit & condonationem. Differt autem per longum tempus supplicia, & conceptam intra se diu retinet iustam iram: vt propterea quod S. Gregorius <sup>c</sup> rectè expendit, confirmet se locuturum vt parturientem, quæ fœtum priusquàm effundat abditum vtero per multos menses continet. Latissimè & egregiè in hoc argumento versatur S. Chrysoſtomus. <sup>d</sup> Vbi hæc

<sup>c</sup> 9. moral c. 17.

<sup>d</sup> hom. 5. de penitentiis.

præter cætera, post expensam Dei patientiam erga Dauidem cæde ac adulterio pollutum, cui tamen pœnitenti, illicò concessit veniam. [ Cernis quod ad salutem velox. Idem & in aliis fecit, tardans ad demolitionem, ad reparationem properans. Accedat exemplò quod in nobis euenit hominibus, quibus multo in tempore ædificamus domum & ipsius structuræ quidem multum temporis, parum verò destructionis. E conuerso autem fit in Deo: cum struit, velociter struit: cum destruit, tardè destruit. Velox Deus struens, tardè destruens. Nam Domino hæc conueniunt illud quidem potentia, bonitatis istud: potentia excellentia velox, multa de bonitate tardus: Verborum enim augmentum, rerum, experientia: Sex in diebus Deus cœlum terramque fecit, magnitudines, lateraque montium campestria, montes, flumina, paradysum visibilem, omnem cultum & virtutem, mare hoc magni & spatiosum, insulas, maritima loca, omnem hunc visibilem mundum, & qui in eo est ornatum, sex in diebus consummauit: quæ in eo sunt animalia rationalia & irrationalia, omnem

om  
bus  
str  
dæ  
te ta  
cit a  
& o  
uerf  
vrbe  
tuæ  
quan  
de re  
aper  
lique  
quid  
xit.  
& tr  
tes tr  
bem  
tem  
Quar  
clen  
loco.  
nisset  
deflu  
Deus  
si pri

omnemque visibilem cultum sex in diebus fecit. Hic igitur tam velox in construendo, cum cœperit vnius demolientæ urbis consilium, inuentus est bonitate tardus. Vult Hiericho demoliri, & dicit ad Israël. *Circumite eam septem diebus, & oclaua die cadet murus.* Mundum vniuersum sex in diebus construis, & vnam urbem septem diebus soluis? Quid enim tuæ potentia impedimento accedit? quare repente non destruis? Nunquid de te Propheta non clamat, dicens: *si aperueris cœlum, tremor montes occupabit, liquefcent sicut cera à facie ignis?* Nunquid non opera virtutis tuæ narrans, dixit? *Non timebimus dum turbabitur terra, & transferentur montes in cor maris?* Montes transferre & in mare potes, atque urbem vnam non vis destruere repugnantem, sed dies septem tribuis excidio. Quare? num potentia imbecillior? Sed clementia diutius tolerat.] Idem eodem loco. <sup>a</sup> [ Si pœnitentiam iustitia præuenisset, periisset mundus omnino, atque defluxisset. Si velox ad pœnam fuisset Deus, Paulum Ecclesia non possedisset, si primò talem tanquam noxium necas-

*a sub hominibus iniuriam.*

set. Propterea distulit blasphemantem, ut pœnitentem ostenderet Dei longanimitas : lupum in pastorem transtulit Dei longanimitas: Publicanum fecit Euāgelistam Dei longanimitas omnium nostrorum miserata, omnes conuertit, reduxit omnes. Si videris olim ebrium, ieiunare, si olim blasphemum, nunc Theologum : si eum qui quandoque turpibus cantilenis os inquinauerit suum, Diuinis nunc hymnis animam purgare : mirare Dei longanimitatem, pœnitentiāque collauda, ac demutationem & conuersionem illius suspiciens. Dic, *Hæc est mutatio dextera excelsi*. Bonus igitur ad omnes Deus, in peccantes præcipuè suam ostendit longanimitatem. ] Infra, adhibet quoque exemplum Rahab, quæ [erat in fornice velut in volutabro confusa margarita, aurum in luto abiectum, pietatis flos spinis confossus, religiosa anima reclusa in impietatis loco. ] Eam Deus expectando prouexit ad eximiam sanctitatem, ut etiam seriei progenitorum suorum adscriptam voluerit.

3. Tanta etiam plerumquæ est Dei patientia, ut toleret multos impios progenitores,

ge  
do  
ex  
[D  
pe  
pe  
de  
mo  
Et  
pa  
ni  
tis  
imp  
me  
Sæp  
præ  
ad v  
mer  
salu  
han  
Sed  
Th  
uen  
de t  
Esa  
occe  
qui

genitores, præscius boni germinis quandoque ex eis exoritur. Sapiētissime hoc expendit idem Chrysoſtomus <sup>a</sup> cum ait a boni illi  
s de pœni-  
tentia. [Dei intentio fratres, longanimum sese peccantibus exhibet, patienter enim expectat, salutem ipsis è pœnitentia spondens, ac posteris suis: ad virtutem commonet, scilicet beneficium reseruans, Et quò rursus sermonem assumam, Deus patienter expectat vti peccatorem pœniteat, & nascendis ex eo nequam salutis occludat viam, quamuis idem culpa impœniteni delinquat, parcitq; sepe numero quò radicis fructus custodiatur. Sæpè ipsam transfert radicem, veluti præuenientes diximus. Sed tamen actus ad vltimum malorum cadat, differt tamen Deus vtiliter expectans pœnitentis salutem: & quomodo? audi. Thare Abraham pater, idolorum & cultor & factor: Sed hoc loco haud impietatis pœnam Thare irrogauit, & merito. Si enim præueniens Deus, radicem amputasset, unde tantus fidei fructus germinasset? Quid Esau nequius? consideratur ob alterius occasionem clementiæ. Quid Esau nequius inuerecundiúsque? malitia ille nonne

nonne fornicator, nonne prophanus erat? Nonne odibilis Deo, quemadmodum testatur Scriptura, dicens: *Iacob dilexi, Esau autem odio habui.* Si ergo fornicator, & patricida, & prophanus, & odibilis, quare protinus meritam non suscipit animadversionem, quare? Pulchram quidem fratres, pulchram causam libet dicere. Si excisus fuisset, maximum fortassis iustitiæ fructum mundus amisisset: & qualem, audi, Esau genuit Raguëlem, Raguël Zaram, Zara, Job. Cernis quantus elanguisset patientiæ flos, si præueniens Deus à radice pœnam exegisset. Omnibus igitur in rebus, & initia speculatur & exitus Deus. Ea namque vitur providentia & super Ægyptios, qui ultra fidem blasphemii patienter expectat, quousque ibi monasteria & Ecclesiæ, atque in illis florere, qui Angelicam imitarentur vitam. Nam adstruunt & qui de publicis legibus disputant, atque Romanorum mandant leges, prægnantem, si quando contigerit mortis peccato damnari, non prius quam pepererit, necari: & probe quidem. Neque enim iuste legumlatores iudicassent, cū peccatrice innoxium simul foetum tolli.

Qu  
nec  
cen  
cuff  
ficiu  
A  
pati  
Aug  
que  
suau  
bus  
nigr  
lam  
reui  
pati  
nost  
tem  
tus  
non  
com  
no n  
bi p  
mic  
geba  
Gra  
man  
nou

Quod si humanae leges his parcunt qui nequaquam peccarunt; nonne Deus decentius accommodatiufque radicem custodit, in fructibus poenitentiae beneficium referuans?]

4. Habet igitur in hoc quoque Dei patientiae exemplo, recte locum, quod S. a serm. 38. Augustinus de 40. no- de se affirmantem inducit, 116. quendam hora nouissima vocatum, eo suauissimo colloquio, partim cum fidelibus & Ecclesia, partim cum ipsa Dei benignitate. [Deo gratias, fratres, congratulamini fratri vestro, qui mortuus erat & reuixit, perierat & inuentus est, Gratias patientiae & misericordiae Domini Dei nostri. Patientiae quia sustinuit tardantem, misericordiae quia suscipere dignatus est redeuntem. Haec est vinea, vbi non operabar, & vires meas in aliena consumpteram. O vinea dilecta Domino meo. Non solum labor meus nihil tibi proderat, verum etiam contra te inimico tuo seruebam. Magno sudore spergebam, quando tibi non colligebam. Gratias plantatori tuo, apud quem non manet merces operariorum, etiam hora nouissima vocatorum. Serus aduenio sed dena



denarium non despero. Qui prius fui blasphemus, & persecutor & iniuriosus aduersum te: sed misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci.]

II. *Suspectio potentie Christi  
erga Latronem.*

5. **P**otentiam Christi in hoc facto, sapè & non perfunctoriè suspicit S. Chrysostomus eamque considerationem crebrò ingerit, tanquam insignem fructum quem ex hac Latronis conuersione decerpi, impensè optabat. Quodam loco ita, disserit. <sup>a</sup> [Vis crucis fructum præclarissimum, & quod omnem humanam intelligentiam superat, intelligere? Paradisum clausum aperuit hodie. Hodie enim Latronem in illum introduxit. Duo præclarissima facinora: Paradisum reserauit, & Latronem introduxit! Reddidit illi antiquam patriam: Reduxit in paternam ciuitatem. *Hodie mecum eris, inquit, in Paradiso.* Quid dicis? Crucifixus, & cruci clauis affixus es, & Paradisum promittis? Quomodo hæc talia largieris? atqui Paulus ait, *Crucifixus est*

*orat. 1. in  
parasc.*

*est e  
sed a  
ce p  
pot  
cun  
cruc  
& a  
tiam  
bi vi  
excit  
mon  
affix  
conu  
habit  
tem a  
illius  
cuffit  
petra  
Hodie  
Cher  
Parac  
pollic  
binon  
morti  
cit: H  
virtut  
ceder*

est ex infirmitate. Audi alibi dicentem: sed viuit ex virtute Dei. Propterea in cruce pollicor, vt & per hanc, meam discas potentiam. Cum enim crux sit res iniucunda, & molesta, ne vultum deijcias, ad crucis naturam attendens, sed vt lætus, & alacer efficiaris ad crucifixi potentiam respiciens, ea de causa, illic suam tibi virtutem ostēdit. Non enim mortuum excitans, non mari imperans, non dæmones increpans, sed crucifixus, clauis affixus, iniuria affectus, sputis oblitus, conuiciis impetitus, irrisus & ludibrio habitus, potuit ad se malam latronis mentem attrahere. Vide vtrinque potentiam illius effulgentem. Creaturam concussit, petras dirupit: Animam latronis petra duriolem, cera molliorem effecit. *Hodie mecum eris in paradiso.* Quid dicis? Cherubim, & flammeus ensis custodiūt Paradisum. Et tu Latroni ingressum eò polliceris? Vtrique ait: nam ego, & Cherubiorum Dominus sum, vitæque, & mortis potestatem habeo. Propterea dicit: *Hodie mecum eris in Paradiso.* Cum virtutes illæ Dominum viderint, statim cedent, locumque dabunt. Atqui nullus Rex

us fui  
riofus  
onse-

o, fæ-  
icit S.  
eratio-  
gnem  
nuer-  
Quo-  
is fru-  
nnem  
intel-  
it ho-  
um in-  
inora:  
m in-  
triam:  
*Hodie*  
id di-  
kus es,  
o hæc  
cifixus  
est

Rex vnquam patiatur, Latronem, aut alium quempiam ex famulis secum confidentem, in urbem ingredi: at iste humanissimus Dominus hoc fecit: in sanctam suam patriam ingressus, Latronem secum introducit, non inhonorans paradysum, (absit,) pedibus Latronis, sed hoc ipso magis honorans. Honor enim Paradisi est, habere talem Dominum, tam potentem & humanum, vt & Latronem, possit efficere dignum paradisi deliciis. Etenim quando publicanos, & meretrices in regnum vocabat, non vtique id fecit cum regni sui dedecore, sed potius maiore cum honore: ostendit enim se eiusmodi esse regni cœlorum Dominum, qui etiam meretrices & publicanos tam probatos facere queat, vt digni videantur ea, quæ inibi est, gloria, & munere. Quemadmodum igitur medicum tunc admiramur, cum intuemur eum, homines incurabilibus morbis laborantes, depulsa infirmitate, pristinae & puræ sanitati restituere: ita Christum admirare, charissime, & obstupescere, quia homines immedicabilibus morbis obstrictos, potuit & à malo liberare, & regno cœlorum

loru  
mun  
rant.  
6.  
patre  
sum  
suppl  
præm  
radisu  
[Latro  
mitte  
ac La  
neque  
Adam  
lius ar  
dium a  
Christ  
ruit, &  
Domi  
tutis ob  
cit è pa  
cis? Eur  
rum reu  
vnam v  
ducis? I  
lud abs  
absque

lorum dignos reddere eos, qui ad supremum improbitatis culmen ascenderant.]

6. Aliàs ex hoc facto, Christi cum patre parem potentiam, & auctoritatem summam in cœlo & in terra, quod non supplicatione ad patrem interposita, nõ præmissis precibus, sed pro potestate paradisi promiserit, his verbis aperit<sup>a</sup> [Latronem voluit in paradisi intro-  
mittere, & confestim verbum protulit, ac Latronem in paradisi introduxit, neque precibus indignit tametsi post Adamum omnes Dominus ab aditu illius arceret. Posuit enim flammeum gladium ad custodiendum Paradisi: at Christus auctoritate sua paradisi aperuit, & Latronem introduxit. Latronem, Domine in paradisi introducis? Pater tuus ob vnum peccatum Adamum eiecit è paradiso, & tu Latronem introducis? Eum qui mille malorum, mille scelerum reus erat? & simpliciter ita propter vnã vocem in paradisi eum introducis? Ego verò introduco: nam nec illud absque me factum est, neque istud absque Patre meo: sed & hoc meum est,

*a serm. in  
quatr. id.  
Lazarum.*

a Rom. 8.  
in Ioan.

& illud est Patris mei. *Ego enim in Patre, & Pater in me est.*] Idem<sup>a</sup> alio loco, negat minus fuisse miraculum, conuerti in cruce Latronem, quàm petras collidi. Imò nullo miraculo id<sup>i</sup> fuisse minus, dixit Theophilactus.<sup>b</sup>

b in c. 19.  
Ioan.  
c serm 4.  
de pass.

Concinit S. Leo<sup>c</sup> agens de crucis potentia & triumphis [Cruce Christi sacramentum veri, & prænunciati habet altaris, ubi per hostiam salutarem, naturæ humanæ celebraretur oblatio. Ibi sanguis immaculati agni, antiquæ præuocationis pacta delebat: ibi tota diabolicæ dominationis conterebatur aduersitas, & de elatione superbix, victrix humilitas triumphabat. Cùm tamen velox esset fidei effectus, vt de crucifixis cum Christo Latronibus, qui in Christum Filium Dei credidit, paradysum iustificatus intrauerit. Quis tanti muneris explicet sacramentum? Quis potentiam tam miræ commutationis enarret? Exiguo temporis puncto longorum scelerum reatus aboletur, inter luctantis animæ dura tormenta, hærens patibulo transit ad Christum, & cui propria impietas intulit pœnam, Christi gratia dat coronam.]

S. Ma-

7-  
nis c  
næ in  
tis an  
cium  
tiam  
uerfi  
spect  
cumb  
deba  
Nam  
osten  
mor t  
ctio n  
testin  
xus L  
gno f  
tur.]  
S.  
mortu  
in cru  
strum  
Latro  
impio  
reden  
derat  
virtut

7. S. Maximus <sup>a</sup> non dubitat Latronis conuersionem aliis tam densis Diuinae in Christo omnipotentiae argumentis antepone-  
a boni in symbolum ad 4 articulum.  
 re. Sic enim scribit. [Supplicium crucis elegit ut sublimiorem victoriam pareret poena deterior, & qui vniuersitatis bono patiebatur quasi in conspectu mundi in altum subleuatus occumberet, simul ut qui crucifixum videbant, mirabilia cernerent Crucifixi. Nam satis abundeque gloriam patientis ostendunt, repentina solis obscuritas, tremor terrarum, saxorum diuisio, resurrectio mortuorum. Illud autem quanti est testimonij, quod etiam pariter crucifixus Latro, memoriam sui in caelesti regno fieri a consorte supplicij precabatur.]

S. Augustinus. <sup>b</sup> [Christus pro impijs mortuus est, mox sacculum carnis suae in crucis ligno exsoluit, & pretium nostrum exactori reddidit. Ibi statim illum Latronem fecit confessorem, ut per eum impiorum restauraret ruinam. Videte redemptum, quem diabolus possederat homicidam. Videte Dominum virtutum, & in ipsa morte miracula  
b lib. 2 de symbolo c. 6.

facientem. Tunc Latro confitebatur, quando Petrus turbabatur. Tunc iste agnouit, quando ille negauit.]

a epist. 48.

8. At S. Ambrosius<sup>a</sup> exponens illud Hieremiæ 17. *Perdix fouit qua non peperit*, clamorem Christi, cum Satanæ perdicis clamore componens, agnoscit in Latronis per Christum abductione, vniuersam peccatorum congregationem pariter abductam: quod est symbolum insignis planè ac diuinæ potentia. Sic habet post pleraque de Christi variis clamoribus. [Clamauit etiam in corpore suo. Sicut scarabæus in ligno. Clamauit vt infidiatorem falleret, & circumueniret, dicens: *Deus Deus meus, quare me dereliquisti?* Clamauit vt despoliaret respondens Latroni: *Amen, amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso.* Itaque vbi clamauit Iesus, continuò perdix ille à congregatis in dimidio dierum suorum derelictus est. Vnde, & quidam naturæ perdicis etiam istud aptandum putarunt, eò quòd aliena deripiat oua, & foueat suo corpore, atque hac sua fraude partus alienos studeat acquirere. Sed (quod aiunt, cornicis oculum, habent enim,

enim  
uer  
au  
bole  
latic  
indu  
labo  
edu  
pull  
qua  
qua  
agne  
rit.  
pepe  
Non  
vt qu  
dici  
auth  
tes se  
falla  
dier  
est a  
nos  
tam  
do, v

enim, & volatilia suas artes) vbi istud ad-  
uerterit, cuius aut singula oua direpta,  
aut cubile fuerit inuasum, sollicitata so-  
boles errore similitudinis, speciei simu-  
latione decepta, & si infirmior viribus,  
induit se, atque armat versutia, & cum  
labor omnis impensus nutrimentorum  
educantem exhausserit, atque adulescere  
pulli cœperint, tunc vocem emittit, &  
quadam pietatis tuba, prolem aduocat;  
quæ naturali quodam auditu excitata,  
agnoscit parentem, & simulantem dese-  
rit. Ita cum vult congregare quæ non  
peperit, amittit quos nutriendos putauit.  
Non superflue igitur & Iesus clamauit,  
vt quia totius mundi populus, voce per-  
dicitis, blanditiis, arte, specie, deceptus, ab  
authore proprio deuiauerat lubricas ar-  
tes secutus, veri parentis voce reuocatus,  
fallacem relinqueret, atque in dimidio  
dierum eius fraudulentum desereret: id  
est ante huius finem sæculi, cui eripuit  
nos Dominus Iesus, & ad æternam vi-  
tam vocauit. Itaque nunc mortui mun-  
do, viuimus Deo.]



III. Diuitia benignitatis, in Latronem  
resipiscentem effusa.

9. **D**iuities bonitatis Christi in Latronem, vocationi Diuinæ præuenienti obsecundantem, petunt Patres, cum ex tam cita remissione tot tamque immanium criminum, tum ex munere supra petitionem exaggerato, tum ex societate gloriæ repromissa, nec repudiato consortio personæ, eo statu ac sorte morientis. Complexus est pleraque istorum capitum S. Ambrosius, <sup>a</sup> tractans Christi promissionem factam Latroni. [Pulcherimum (inquit) affectandæ conuersionis exemplum, quod tam citò latroni venia relaxatur; & vberior est gratia, quàm precatio. Semper enim plus Dominus tribuit, quàm rogatur. Ille enim rogabat vt memor sui esset Dominus cum venisset in regnum suum: Dominus autem ait: *Amen amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso.* Vita enim est esse cum Christo: quia vbi Christus, ibi regnum. Citò igitur, ignoscit Dominus; quia citò ille conuertitur.] Verbatim vsurpauit hæc Beda, <sup>b</sup> & Laurentius Iustinianus. <sup>c</sup> Verum

<sup>a</sup> l. 10. in  
Lucam.

<sup>b</sup> l. 6. in  
Lucam c.  
94.  
<sup>c</sup> in ligno  
vite. trac.  
de spe c. 4.

rùm hæc, ferè tantùm generalia. Proferamus aliqua distinctiùs.

Quod aiebat S. Ambrosius, Christum citam beneficentiam exercuisse in Latronem, egregiè à S. Augustino perpensum est. [Christus (inquit) in paradiso cum Latrone confitente, & ibi Latro quid meruit, nisi quia illam viam tenuit, ubi ostendit salutare suum? à qua tibi pes non exeat. In eo enim quòd se accusavit, Deum laudavit, & vitam suam beatam fecit. Præsumpsit quidem à Domino, & ait illi, *Domine memento mei dum veneris in regnum tuum.* Considerabat enim facinora sua, & pro magno habebat, si ei vel in fine parceretur. Dominus autem continuò, cum ille diceret memento mei: sed quando, *cum veneris in regnum tuum: Amen, inquit, dico tibi, hodie mecum eris in paradiso.* Misericordia obtulit, quod miseria distulit.] Imo non in Latronem tantùm, sed in Latrone in omnes planè bonos ac impios fuit beneficentissimus: idque ex situ Crucis Christi inter Latrones mediæ, colligit Arnoldus Abbas<sup>b</sup> sic enim interpretatur crucis latitudinem mysterio plenissi-

a *serm. 8. de verb. Dom.*

b *de Christi in cruce verbo disputans. in fine.*

mam, & extensam in omnes. [Huius latitudinis mysteria, Christus etiam inter supplicia commendans, in eo quod expansis manibus, elauatâque sinis, & dextera inter Latrones se medium exhibebat, volebat intelligi commune esse illud beneficium: & non solum bonis, sed & impiis quod agebat proficere, & se potius medicamina illa ægris proposuisse quàm sanis, & gratiâ illâ pari libertate donasse eos qui de libera, & eos qui nati fuerant de ancilla.]

10. Vbertatem Diuinæ remunerationis Latroni exhibitæ, notauit præter Ambrosium, Richardus à S. Laurentio, <sup>a</sup> expendens, Christum petenti memoriam, dedisse regnum, & regnum paradisi. Et hoc esse Diuinæ consuetudinis, iuxta propositam ex S. Ambrosio notationem, vt plura tribuat quàm promiserat, pulcherrimè confirmat S. Augustinus, <sup>b</sup> exponens promissionem Numer. 17. factam de germinatura Aaronis virga. Sic autem loquitur. [Diligenter attendite fratres, quia vnum promisit Deus futurum in virga, sed plura dedit. Verum est fratres: Consuetudinis suæ rem fecit Dominus

<sup>a</sup> l. 6. de  
Deip.

<sup>b</sup> serm. 99.  
de temp.

Dom  
tribui  
mo, qu  
nabit  
Deus  
minet  
promi  
non vi  
effectu  
dantur  
nauit  
vnum  
promi  
& prod  
germin  
mine fi  
largitu  
duxerit  
frondes  
res, sed  
minore  
tionibus  
11.  
pendi  
tem en  
lendam  
pra del

Dominus nolter, semper enim maiora tribuit quàm promittit. *Et erit, inquit, homo, quemcumque elegero, virga eius germinabit*: Hoc est solum quod promissit Deus, vt virga eius quem eligeret, germinet. Vbi verò ad rem venit, vt quod promissum est ostendatur impletum, non vnum illud quod promissum fuerat, effectum dicitur, sed vide quanta addantur. Ait enim Scriptura. *Ecce germinauit virga Aaron in domo Leui*, hoc est vnum illud sine dubio quod fuerat repromissum. Sed adduntur alia, & dicitur: *& produxit frondes, & protulit flores, & germinauit nuces*. Cum ergo de solo germine fuisset repromissum, vide quanta largitur Deus, vt non solum germen produxerit, sed & frondes, & non solum frondes, sed & flores, & non solum flores, sed & fructus. ] E contra verò pœnæ minores à Deo infliguntur comminationibus, ait Theodoretus.<sup>a</sup>

11. Chrysostomus illud in super expendi vult, vnde Christi benignitatem erga Latronem maxime extolendam censet, quod exuberante supra delictum gratia, & Latro, & ante

29. 40. in  
Exod.

Apostolos, & pro tantula dispositione, inductus est in regnum. [ Vides (inquit) <sup>a</sup> quo pacto non sicut delictum, ita & gratia, sed plura lignum hoc inuexit bona, quàm à principio fuerint inuecta mala? Hæc autem à me dicta sunt, ne à primis illis parentibus damno te affectum arbitreris. Diabolus Adamum eiecit, Latronem Christus introduxit. Ac discrepantiam vide. Ille hominem nullo infectum peccato, sed sola inobedientiæ macula eiecit: Christus Latronem innumera peccatorum onera gestantem in paradysum introduxit. An igitur hoc tantum est admirabile, quod Latronem in paradysum introduxit, aliud verò nihil? Potest & aliud maius dici. Non enim solum introduxit Latronem, sed & ante mundum vniuersum, & ante Apostolos, ne quis posterorum se ingredi posse desperet, neque spem omnem suæ salutis abiiciat, cum innumeris scatentem malis in regio versari palatio videat. Sed consideremus, num labores, & rectè facta & fructus exhibuit Latio? ne hoc quidem dici potest, sed nudo verbo prolato, sola fide exhibita in paradysum ante Aposto-

*a. serm. 7.  
additio in  
Genes.*

los

los in  
tem  
nign  
Quic  
ieiun  
num  
buit  
fente  
ritate  
salute  
quan  
tanta  
(inqu  
tiit bo  
dium  
Id  
hoc f  
cum  
pra b  
cond  
fecto  
eons  
ab ip  
illoru  
ipso  
trice  
ecclt

los infiliit, vt intelligas non eius probita-  
tem tantum valuisse, verum Domini be-  
nignitatem totum negotium peregisse.  
Quid enim Latro dixit? quid fecit? num  
ieiunauit? num fleuit? num se afflixit?  
num longo tempore poenitentiam exhi-  
buit? nequaquam: sed in ipsa cruce post  
sententiam salutem obtinuit. Vide cele-  
ritatem: à cruce in cœlum, à supplicio in  
salutem. Quæ porrò illa sunt verba?  
quam tandem vim habent, vt hoc vno  
tanta consequeretur bona? *Memento mei*  
(inquit) *in regno tuo.* Quid hoc rei est? pe-  
tiit bona sibi dari, non operibus ipsis stu-  
dium vllum adhibuit.]

Idē illustrissimè de Christi bonitate in  
hoc facto, sic alibi scribit. [Christus, Rex  
cum esset omnium, cum cœlestis, & su-  
pra benedictæ naturæ homines primùm  
condidit, cum ante non essent: mox af-  
fectos beneficiis innumerabilibus, vbi  
consputus, reiectus, contumeliosissimè  
ab ipsis tractatus esset, non est auersatus,  
illorum se consortio immiscuit propter  
iplos. Factus homo diuertit apud mere-  
trices, & publicanos, restituit obsessos,  
cœlum annunciauit. Propter hæc omnia  
hunc

a hom. 32.  
in 1. ad  
Cor.

hunc illi apprehendentes, colaphis ceciderunt, ligarunt, flagellarunt, irriserunt, denique crucifixerunt. At verò ne sic quidem est alienatus, sed in ipsa tum cruce pendens, *Pater*, inquit, *dimitte eis*: & qui prius ipsum accusauerat, Latronem, inducit in paradisum ]

In summa Latro haberi, potest velut specimen diuitiarum bonitatis Christi, & effusæ per eum benignitatis. Quod indicasse videtur S. Hieronymus <sup>a</sup> ea breui sententiola. [Ante Christum, Abraham apud inferos, post Christum Latro in paradiso.]

b in Epi-  
taph. Ne-  
potiani.

*IV. Iudicia Dei, in vnus blasphemæ electione, alterius reprobatione.*

**E**T hinc quoque luculenter pro-  
ditur copiosissima Christi erga  
Latronem benignitas. Ex duobus in pari  
causa ac supplicio constitutis, nostrum  
præuenit in benedictionibus dulcedinis,  
vt Diuinæ luci dirigenti obsequentem  
sorte Sanctorum donaret, & paradiso  
transcriberet: alterum dimisit abire vias  
suas & secundum duritiam suam & im-  
pœnitens

pœnite  
re per

Exp

raonis

actus, a

tus est

[Pulch

ctorum

profere

in hoc

uatoris

tronum

vel me

tentian

Pharao

autem

vnus a

figura,

firatis

præfigu

strata e

malent

assumit

supra d

rum vn

vnus re

cruce, q

pœnitens cor, à cruce ad Tartarum, ruc-  
re permisit.

Expressum hoc in duobus illis Pha-  
raonis ministris, quorum alter in crucem  
actus, alter honori suo & gradui redona-  
tus est, vt optimè expendit Rupertus. <sup>a l. 8. in</sup>  
[Pulchrè Ioseph duorum medius vin- <sup>Genes. c.</sup>  
ctorum in carcere, & vtrique somni sui <sup>38.</sup>  
proferens interpretationem congruam,  
in hoc quoque forma est, vel vmbra Sal-  
uatoris nostri, qui duorum medius La-  
tronum, in cruce vtrique iuxta fidem,  
vel meritum suum dignam dedit sen-  
tentiam. Quantum enim interest? Illic  
Pharao de carcere mediante Ioseph, hîc  
autem Deus de cruce mediante Christo  
vnum assumit & vnum reliquit. Et illic  
figura, hîc autem exemplum est. Vniuer-  
sitaris diuisio supradicta, illic tantum  
præfigurata, hic autem & in re demon-  
strata est. Quomodo duo in agro, duo  
malentes, duo in lecto, & eorum vnus  
assumitur, & vnus relinquitur, vt  
supra dictum est: sic duo in carcere, quo-  
rum vnus à Pharaone assumptus est, &  
vnus relictus est. Duo nihilominus in  
cruce, quorum vnus à Deo assumptus, &  
vnus



vnus relictus est. Veruntamen vtroque  
 mysterium est : nam sicut pincernam  
 Pharao pristinum in gradum restituit,  
 magistrum verò pistorum in patibulo  
 suspendit ; & sicut latronum alter confi-  
 tens, paradysum cum Domino introiuit,  
 alter verò mortuus est in peccatis suis:  
 sic per Christi passionem gentilis popu-  
 lus in gratiam recipitur , & Iudaicus in  
 iram missus est. Vnde Apostolus huic  
 tanquam pincernæ , regi suo poculum  
 laudis porrigenti , vel tanquam Latroni  
 in paradysum introeunti dicit : *Vide ergo  
 bonitatem & seueritatem Dei. In eum qui-  
 dem qui cecidit seueritatem , in te autem  
 bonitatē Dei, si permāseris in bonitate, &c.*

13. Expressum item id fuisse in duo-  
 bus illis hircis, quorum vnus immolaba-  
 tur Domino , alter in eremum oneratus  
 peccatis dimittebatur, existimat Orige-  
 nes. <sup>a</sup> [Considera ( inquit ) duos illos qui  
 tempore crucis eius, vnus à dextris, &  
 vnus à sinistris pependerunt Latrones:&  
 vide illum qui confitebatur Dominum,  
 fortem esse factum Domini , & addu-  
 ctum esse sine mora in paradysum: illum  
 autem alium blasphemantem , fortem  
 factum

219. in  
 Leuit. sub  
 incipium.

factum  
 abduce

Non  
 Dei vo  
 Latron  
 nullis p  
 nibus r  
 mam r  
 neuolet  
 ret infa  
 teri, ea  
 buit iu  
 vtrumc

Qui  
 cr

Conj  
 b

Non  
 n

Inte  
 t

Hi n  
 m

Hui  
 i

Supp  
 i

factum esse apopompæi, qui in eremum abduceretur inferni.]

Non dico, Latronem reprobum, mera Dei voluntate reprobatum, (absit): vel Latronem sanctum, mera Dei voluntate, nullis per ipsum interpositis dispositionibus regno donatum. Sed attendo primam radicem secundum quam vni beneuolè concessa est gratia, quæ inflecteret infallibiliter voluntatem, negata alteri, ea verò radice supposita, locum habuit iustitiæ progressus propositus erga utrumque, de quo rectè Sedulius.<sup>a</sup>

a libr. 5.  
pasch.

*Quin etiam insontis latere ex utroque  
cruentos*

*Constituere viros, meritam licet omnibus  
vnum*

*Non faciat similis quamuis sententia:  
namque*

*Inter Carnifices sancto pendente La-  
trones,*

*Hi mundo sunt quippe rei, pro crimine  
multo,*

*Huic reus est mundus, saluatus sanguine  
iusto.*

*Suppliciiisque tamen rerum dominatur  
in ipsis.*

*Iura*

Iura potestatis non perdidit , aequus  
utrumque

Iudex namque tuens , hunc eligit , hunc  
reprobavit,

Amborum merita praecliso examine pen-  
sans.

Vnus enim , quem vita ferox nec morte  
reliquit,

In Dominum scelerata mouens conuitia,  
dictis,

Mordebat propriis, & tanquam setiger  
hircus,

Ore venenoso vitem lacerabat amenam:  
Alter adorato per verba precanta

Christo,

Saucia deiectus flecebat lumina; tan-  
tum

Lumina: nam geminas arcebant vincula  
palmas.

Quem Dominus, ceu pastor ovem deserta  
per arua

Colligit errantem , secumque adducere  
gaudet.

In campos paradise tuos , ubi flore pe-  
renni

Gramineus blanditur ager , nemorum-  
que voluptas.

Irriguis

Irriguus nutritur aquis, intèrque benignè  
 Conspicuos pomis non deficientibus hor-  
 tos

Ingemis antiquum serpens habitare co-  
 lonum.

Ambo igitur varium diuerso calle La-  
 trones

Aggressi facinus, violentum grande  
 patrarunt.

Infernas adit ille fores, adit iste supernas:  
 Ille profunda petens, penetrauit claustra  
 gehennæ,

Abstulit iste suis cælorum regna rapi-  
 nis.]

14. Expressere hoc ipsum, Patrum  
 nonnulli, crucem Christi vocantes sta-  
 teram, qua appensis duobus Latronibus,  
 vnus depressus, alter elatus est. Ita pul-  
 chrè Chrysostronus. <sup>a</sup> [Crucifixi sunt cū  
 eo duo Latrones vnus à dextris, alter à  
 sinistris, eratque medius Saluator tan-  
 quam statera veritatis, vnum eleuans  
 confitentem, & alterum blasphemam-  
 tem condemnans. Scitè quoque id ha-  
 betur in Theotochio, quod Ioannes Bu-  
 teo Latinè fecit ex Græcorum Horolo-  
 gio, ( vocabant Theotochium orationu-

a orat de  
 caco à  
 natiuit.  
 e. d. Gra-  
 col.

culam ad Deiparam post horarum & semihorarum psalmos.) Sic igitur habet Theotochium. [Inter Latrones crux tua duos, media trutina fuit Iustitiæ, alterius quidem ad inferna degrauati pondere blasphemix, alterius verò criminibus subleuati ad notitiam Theologiæ Christi Deus, gloria tibi.]

Alio modo, eodem tamen sensu, statera crucis & nostræ in ea appensionis, symbolum, acceperunt Patrum plerique, quorū dicta æquè ad Latronem accommodare in communi omnibus causa, procliuè erit. Concessam ergo in crucis statera salutem depressione lancis, non sublacione describunt. Sic dictus Christus statera iusta, in qua se appendi flagitabat Iob, interpretibus S. Gregorio<sup>a</sup> & S. Bernardo<sup>b</sup> ac Ruperto.<sup>c</sup> In ea statera, gentes vt momentum reputatas, hoc est electos omnes depresso, & iusti apud DEVM, ponderis habitos, ostendit S. Bernardus. Sed hoc non ipsorum nudis operibus, sed iuncto simul, & eidem lanci immisso calamitatum Christi pondere, perfectum: quod pulcherrimè declarauit S. Augustinus,<sup>d</sup> eò transferens fabel-

<sup>a</sup> 11. mor.  
c. 6.

<sup>b</sup> serm. de  
duob. eun-  
tib. in Em-  
aus.

<sup>c</sup> l. 2. do  
oper. spir.  
sc. 8.

<sup>d</sup> qui est de  
sapien. l. 1.

<sup>e</sup> tract. 7.  
in Ioan.

lam  
Chri  
fuit  
illi (i  
tem  
quàn  
dicur  
guis.  
stater  
sangu  
rum  
pond  
sangu  
dus?  
vt pre  
ne. In  
Iesum  
audie  
eum v  
mile in  
guine  
quia n  
cumq  
num. F  
quasda  
cipian  
ea fab

lam quam apud quosdam sui temporis  
Christianos ex Ethnicorum reliquijs  
fuisse superstitem, memorat. [ Qui sunt  
illi (inquit) qui hodie celebrant festiuita-  
tem sanguinis, nescio cuius mulieris? Et  
quàm ingrati sunt? Raptum est aurum,  
dicunt, de aure mulieris, & cucurrit san-  
guis. Positum est aurum in trutina, vel in  
statera, & præponderauit multum de  
sanguine. Si pondus ad inclinandum au-  
rum habuit sanguis mulieris, quale  
pondus habet ad inclinandum mundum  
sanguis Agni, per quem factus est mun-  
dus? Et quidem ille spiritus nescio quis,  
vt premeret pondus, placatus est sangui-  
ne. Immundi spiritus nouerāt venturum  
Iesum Christum, audierant ab Angelis,  
audierant ex Prophetis, & sperabant  
eum venturum, &c. Ergo nescio quid si-  
mile imitatus est quidam spiritus, vt san-  
guine simulachrum suum emi vellet,  
quia nouerat pretioso sanguine quando-  
cumque redimendum esse genus huma-  
num. Fingunt enim spiritus mali umbras  
quasdam honoris sibimetipsis, vt sic de-  
cipiant eos qui sequuntur Christum. ] In  
ea fabella sanguis præponderare dicitur

auro, quod omnium est metallorum gra-  
uissimum, ita vt etiam immisum argen-  
to viuo in quo massa ferrea innatat, de-  
mergatur. Nostros itaque sceleribus ac  
malefactis in vna lance, qualibuscunque  
verò bonis operibus in altera, adiuncto  
Christi sanguine repositis, quasi arena  
maris hæc grauior apparuit, & depressa  
est, sicque homo iusti ponderis habitus.  
Hoc electis omnibus, hoc nominatim S.  
Latroni, qui altera veluti lanx erat truti-  
næ Christi, iusto simul ac misericordissi-  
mo Dei iudicio obtigit, damnata inte-  
rim reprobi leuitate.

15. Quare ita iudicium Dei iustum,  
in damnando reprobò & poenitente li-  
berando admirandum & collaudandum,  
est, vt simul principium liberationis in  
electo, non prætereamus; (alioqui enim  
quid S. Latrone futurum erat nisi quod  
collegâ?) Dei inquam voluntatem bo-  
nam in electum, qua prouidit ei spiritua-  
le superpòdium per Christi sanguinem,  
vt iusti ponderis efficeretur. Eò denique  
deuoluenda est oratio, cum de electione  
& reprobatione sermo incidit. Sapientif-  
simè id illustrauit Ecclesiasticus, a dupli-

2 c. 33. a  
v. 7.

ci

ci co-  
festo.  
cum  
sti su-  
tera v  
in ho-  
rum,  
Vide  
olim  
minif  
ad im-  
ipse a  
iudici  
Co  
Christi  
dissim  
blasph  
cunal  
blasph  
alium  
re hoc  
erat c-  
sas, si  
mas.]

ci comparatione adhibita: altera dierum  
 festorum, qui cum eiusdem sint generis  
 cum profestis, celebrantur tamen & fe-  
 sti sunt, ob instituentis voluntatem. Al-  
 tera vasorum fictilium ex eadem massa  
 in honorem vel contumeliam effictor-  
 um, prout tulerit artificis beneplacitum.  
 Videtis Petrum Damiani <sup>a</sup> qui socius  
 olim fuerat Iuliani Apostatae, & cum eo  
 minister Ecclesie ex inferioribus: Eoque  
 ad imperium & tartarum perueniente,  
 ipse ad martyrium & gloriam, iusto Dei  
 iudicio profecit.

<sup>a</sup> *serm. de  
 S. Donato.*

Concludo cum Augustino <sup>b</sup> [Ibi erat  
 Christus, vbi & latrones. Similis poena, sed  
 dissimilis causa. Vnus Latro credidit, alius  
 blasphemauit. Dominus tanquam de tri-  
 cunali inter ambos iudicauit. Illum qui  
 blasphemauit, in tartarum damnauit,  
 alium in paradiso secum constituit. Qua-  
 re hoc? quia etsi æqualis poena, sed impar  
 erat causa. Eligite ergo Martyrum cau-  
 sas, si vultis peruenire ad martyrum pal-  
 mas.]

<sup>b</sup> *serm. 50.  
 de Sanctis*



V. *Omnia Electis cooperantur in bonum.*

16. **P**ROUIDENTISSIMAM Dei in electos suos curam, & certantem cum sapientia charitatem, quibus omnia eis in melius cedere, ac prosperè vertere, author est, cum in omnium electorum vniuersa vita, tum in Latrone maximè licet deprehendere. Quantum enim fuit Diuinæ erga eum prouidentia opus, tunc tandem pro noxis eum supplicio addicere, cum Christus impleto præstituto tempore, hostia pro nobis factus, altare crucis subiit, vbi astantem Latronem, spectaculi nouitate, & Dei morientis præsentia occultè attractum, exuberantissimis cruenti sacrificij fructibus, primum perfunderet? Quare mors eo tempore ac loco obita, immensitatis bonorum causa fuit.

Suauiſſimam hanc considerationem & ad refocillandos in aduersis ægros animos, per idoneam, optimè ex verbis Apostoli eruit Chryſostomus, & Latronis exemplo firmat. [Scimus enim (inquit) quòd iis, qui diligunt Deum, omnia simul

a hom. 15.  
in ad Rom.

simu  
auter  
sta e  
vt in  
quod  
omn  
doqu  
eius e  
bis l  
conu  
iis, q  
quæ  
est ac  
uerſi  
mati  
fidia  
quar  
aut v  
in Ba  
enim  
ti in  
ſent  
nens  
loſe  
gent  
dit.  
natu

simul adiumento sunt in bonum. Quum autem dicit, *omnia*, & ea item quæ molesta esse videntur, dicit: nam vt afflictio, vt inopia, vt carcer, vt fames, vt mors, vt quoduis aliud ingruat; potest Deus hæc omnia in contrarium commutare, quandoquidem & hoc immensæ potentiae eius est, quæ grauia esse videntur, ea nobis leuia reddere, & ad auxilium nostri conuertere. Quapropter non ait, quòd iis, qui Deum diligunt, nulla accedit res, quæ aduersa sit, sed quòd ea adiumento est ad bonum. Hoc est, Deus malis, aduersisque rebus utitur ad eorum existimationem, probationemque, quibus infidiæ struuntur: quod multo maius est, quàm si prohibeas, aduersa ne accedant, aut vbi accesserint, tollas. Hoc igitur, & in Babylonica fornace præstitit. Neque enim prohibuit quo minus in illam Sancti inciderent, neque illi cum incidissent, flammam restrinxit, sed ardere sinens, per hanc ipsam admirabiliores illos effecit: & in ipsis item Apostolis, id genus alia miracula modis omnibus edit. Si enim homines philosophiæ gnari, natura rerum in contrarium abuti pos-

suat, & qui in paupertate viciant, ditescen-  
centibus opulentiores apparere, & per  
obscuritatem lucere: multò magis Deus  
in iis, qui ipsum diligunt, & hæc, & mul-  
tò his maiora præstat. Vna enim solum  
re opus est, vt illum videlicet germano  
amore prosequare, & omnia alia subse-  
quuntur. Quemadmodum ergo his, au-  
xilium sunt ea etiam, quæ nocumentum  
afferre videntur: sic iis qui illum non  
amant, vel ea nocent, quæ auxilium af-  
ferunt. Iudæis ergo damno erant, & si-  
gnorum ostensio, & dogmatum rectitu-  
do, & philosophiæ doctrina: ac propter  
illam quidem intemperius Christum agi  
dicabant: propter hæc autem, anti-  
theum, hoc est, Deo aduersantem esse  
aiebant: ob signa porro edita, & extin-  
guere illum aggressi sunt. Latio vero in  
crucem sublatus, clavis affixus, conuitiis  
affectus, mala infinita tolerans, hinc non  
solum nocumentum nullum accepit,  
sed vel lucrum, maiorem in modum tu-  
lit. Vides vt iis qui Deum diligunt, om-  
nia auxilio sunt in bonum?]

Eandem sententiam latissime versat  
alio loco, <sup>a</sup> concludens ad extremum  
[Rectè

a tomo 5.  
Graecolat.  
hom. 15.

[Ree  
dilig  
num.  
men  
quan  
aliqu  
hac v  
aut in  
alias  
mode  
cuius  
explo  
lucrum  
fuerin  
quam  
animo  
sit pat

VII.

17. N  
risque  
fatis m  
sti, Bea  
in me,  
tam fro

[Rectè itaque beatus hic dixit, scribens: *diligentibus Deum, omnia cooperari in bonum.* Hanc sententiam quæso nos omnes menti nostræ inculpam habentes, nunquam indignemur, si quando in casus aliquos aduersos incurrerimus, dum in hac vita versamur, aut in calamitates, aut in corporis ægritudines, aut in res alias molestas, sed multam exhibentes moderationem animi, ac philosophiam, cuius tentationi resistamus, cum nobis exploratum sit, omni ex parte nos posse lucrum reportare, si vigiles, & attentifuerimus, atque ex tentationibus potius quam ex rebus secuudis; nec vnquam animo concedamus, cogitantes quantum sit patientiæ lucrum.]

VII. *Scandalum Crucis declinandum.*

17. **N**ON Iudæis dumtaxat scandalum esse Crucem Christi, sed & plerisque nomine tenus Christianis, qui nõ satis memori mente seruant illud Christi, *Beatus est qui non fuerit scandalizatus in me*, vtinam non deprehenderemus tam frequentibus ac multiplicibus ex-

al. aduer-  
sas scan-  
dalum  
passo. e.  
14.

perimentis. Hos omnes condemnat La-  
tro Iudice Chrysothomo, <sup>a</sup> [Quàm mul-  
ti (inquit) cruce ipsius omnium nostrum  
Domini scandalizati sunt, & nequiores,  
atque audaciores sunt facti, cum præter-  
euntes iptum irridebant, dicentes. *Qui  
destruit templum, & in tri duo illud readi-  
ficat, alios saluos fecit, seipsum non potest  
saluum facere? Si Filius Dei es, descende de  
Cruce, & credemus in te.* Nec tamen isti  
excusatione digni fuerint propter cru-  
cem; nam omnes eiusmodi latro accu-  
sat: si quidem ille quoque sublimi cruci  
affixum vidit, & non modò scandaliza-  
tus non est, sed inde quoque maiorem  
ad philosophandum occasionem accep-  
pit, omnesque res humanas transcen-  
dens, & alis fidei in altum erectus, de re-  
bus futuris philosophatur: cum enim pa-  
tibulo affixum cerneret, verberibus cæ-  
sum, contumeliis affectum, felle pota-  
tum, sputis conspersum, à tanto populo  
subsannatum à iudice damnatum, ad  
mortem abductum, nullo istorum scan-  
dalizatus est: sed cum cerneret crucem,  
& clauos defixos, & tantam fieri subsan-  
nationem à plebe deprauata, rectà ipse  
viâ

viâ i  
gno  
deba  
de re  
cum  
non  
nato  
mon  
non  
uerar  
rat:  
spexi  
regni  
losop  
cient  
verbi  
partic  
utilita  
illum  
diti  
impro  
utilib  
probi  
scand  
tatem  
18.  
sio &

viâ incedebat, dicens. *Memento mei in regno tuo: & ei qui maledicebat, os occludebat, suâque peccata confitebatur, & de resurrectione philosophabatur: idque cum excitatos mortuos non vidisset, non leprosos mundatos, non claudos sanatos, non mare refrænatum, non dæmones eiectos, non panes multiplicatos, non alia quæ Iudaicus populus spectauerat, & cum spectasset eum cruci affixerat: hic verò cum patibulo affixum conspexisset, & Deum illum confessus est, & regni meminit, & de rebus futuris philosophatus est. At illi qui miracula facientem conspexerant, & quos partim verbis, partim operibus ipsis, doctrinæ participes fecerat, non modò nihil inde utilitatis cœperunt, sed cùm in crucem illum sustulerint, in extremum sunt perditionis barathrum deuoluti. Vides ut improbi, & desides, ne ex rebus quidem vtilibus fructum aliquem percipiant: probi autem, ac vigiles, quibus rebus alij scandalizantur, summam ex illis utilitatem decerpant.]*

18. Non operuit Latronem confusio & reuerentia, nec illud opprobrium  
exti

extimuit, *cultor crucifixi, adorator male  
mortui, venerator occisi.* Frontolos & nos  
similiter esse decet, iuxta egregiam D.

a in psalm.  
68.

Augustini ea in parte doctrinam<sup>a</sup> Intui-  
tus est in Christo Latio quæ non vide-  
bantur, iis quæ patebant & sensus ferie-  
bant flocci factis. Quod pauci seruant, &  
magna peruersitate, de præsentis sæcu-  
li forte æstimant futuram alterius vitæ  
conditionem. Grauius in Iouiniano id

b l. 2. c. 14.

carpit S. Hieronymus<sup>b</sup> [Tu peruersè &  
lubricè præsentis sæculi conuersatio-  
nem in futurorum exempla proponis;  
cum utique hic iniustitia sit, ibi iustitia,  
donec intremus in sanctuarium Dei, &  
intelligamus in nouissimis eorum. Non  
aliter sanctus, aliter peccator moritur? In  
eodem mari nauigantibus eadem tran-  
quillitas, & tempestas est: Non aliter La-  
tro, aliter martyr occiditur? nec alio mo-  
do de adulterio, & prostibulis, alio de ca-  
stis matrimonijs nascuntur liberi? Certe  
Dominus, & Latrones, æquali iudicio  
crucifixi sunt. Si idem est huius sæculi  
futuriq; iudicium: ergo, quia hic pari-  
ter crucifixi sunt, & in futuro similiter  
habebuntur.]

VII. Vno obtreſtante, alium innocentie  
præconem prouidet Deus.

19. **S**I infantes tacuiſſent obloquentibus Chriſti innocentie ac ſanctitati Iudæorum maioribus, futurum fuiſſe vt lapides clamarent, non ſuſtinate Deo, vt virtus & ſanctitas ſit vniuerſaliter illaudata, ipſius Chriſti conteſtatione didicimus. Quia ergo Iudæi, in cruce Chriſti innocentiam veluti oppreſſam, omni contumelia ac probri genere oneraram traducebant, prouidit DEVS de lapidibus ſuſcitatum, germanum Abrahæ filium innocentie Chriſti teſtem: Ita enim Latronem rectè cognominat Arnoldus<sup>a</sup> Bonæ-vallis. [Semper (inquit Chryſoſtomus)<sup>b</sup> anima diuina, zelans veritatem, multa merito ſuo *ὁ δὲ τὸν εὐαγγέλιον ἀγνοῦντα* reſerat ora, quæ veritati ſuffragentur. Pendebat in Cruce Chriſtus, & duo Latrones, vnus à dextris, & vnus à ſiniſtris, & Iudæi deblaterant, & Principes ſacerdotum blaſphemant: *Ecce Regem Iudæorum: & ruruſus, ſi Rex Iſraëleſt, deſcendat nunc de cruce, vt videamus & credamus ei: & ruruſus: Alios ſaluos fecit. ſeipſum*

*a tract. 2.  
de extremo  
verbo  
Chriſti.  
b orat. d.  
caco.*



*psum non potest saluum facere.* Similiter, & qui cum eo crucifixus erat latro, & ipse deblaterabat, dicens: *Si Filius Dei es, saluum fac te metipsum, & nos.* Alter verò Latronum nihil dicebat, & alios obnoxios, suo silentio castigabat. Postquàm igitur Principes Sacerdotum, & Scribæ, qui legem nouerant, immò verò qui ignorabant, qui Prophetarum lectione commoiti Christum debuerant confiteri, confessi non erant, inexpectatum aperuit os Deus in cruce, quod veritati patrocinetur. Ac vide quid faciat: vbi primùm Christi vocem audiuit, ei patrociniatur, ac deinde coronatur. ] Nec præconem dumtaxat prouidet, sed præconium supra probrum cumulat; quod idem Chrysostomus alibi expendit in obrectatione Magdalenæ, cui Deus anniuersariam imo iugem in Ecclesia celebrationem, aduersus Iudæ obrectationem rependit.

*VIII. Firmum solatium verè penitentibus constitutum.*

20. **T**Am beneuola Latronis præuentio, tam copiosa Deo parentis redemptione,

den  
libe  
tate  
gen  
cor  
quã  
[v  
puta  
legi  
& o  
glor  
illi  
mus  
laxa  
man  
conf  
spes  
desp  
cum  
bitar  
illi, a  
cau:  
Imm  
buit  
præ  
clem  
prob

demptio, tot tamque grauium nominum  
 liberalissima dissolutio, magnam securi-  
 tatem quibusuis vere poenitentibus in-  
 generat, vt eandem sibi à Deo miseri-  
 cordiam sperent. Infigunt hoc Patres  
 quàm frequentissimè. Eucherus optimè  
 [vt redimeret iniquos, inter iniquos re-  
 putatus, inter duos quos dextra læuáque  
 legimus pependisse, iustum confusioni,  
 & opprobrio crucis tradidit, vt latronem  
 glorificaret. Sed si benè respicimus non  
 illi soli hoc præstitum deprehendi-  
 mus. Nam dum tam insignem reum re-  
 laxat, dum tanto debitori refundit im-  
 manis debiti cautionem, humano generi  
 conscripsit securitatem: vt consolatio &  
 spes fieret totius populi, absolutio vnus  
 desperati, & priuatum donum, in publi-  
 cum cresceret beneficium. Quare indu-  
 bitanter credendum est, quòd Latroni  
 illi, ad commédationem fidei suæ, etiam  
 causa spei nostræ & vtilitatis accesserit.  
 Immensa enim Dei nostri bonitas tri-  
 buit, quæ etiam generaliter profutura  
 prænoscit. Et ideò iuxta fiduciam tantæ  
 clementiæ, si quis nostrum crimina sua  
 probabili conuersatione damnauerit, &  
 Christum

a hom. de  
 beato La-  
 trone.

Christum toto corde crediderit, etiam nunc Latroni in semetipso ingressum paradisi aperuisse se nouerit.]

*a catech. 5.*

Cyrillus Hierosol.<sup>a</sup> [si credideris quia Dominus est Iesus Christus, & quod Deus excitauit ipsum à mortuis, saluaberis, & transfereris in paradysum. Propterea & Latronem eò introduxit, vt non dubites, num id fieri possit. Qui enim Latronem vnâ horâ credentem, in hoc sancto Golgotha seruauit, idem & te credentem seruabit.]

*b hom. 20.  
in euāg. in  
ipso sine.*

21. S. Gregorius<sup>b</sup> [A spei certitudine, nulla nos malorum nostrorum qualitas, nulla quantitas frangat. Præstat magnam veniæ fiduciam, Latro ille venerabilis, qui non inde venerabilis, vnde latro: Nam latro ex crudelitate, venerabilis ex confessione. Cogitate rogo, cogitate quàm sint incomprehensibilia in omnipotenti Deo misericordiæ viscera. Latro iste cruentis manibus abstractus à facie itineris, suspensus est patibulo crucis, ibi confessus, ibi sanatus est; ibi audire meruit: *Hodie mecum eris in paradiso.* Quid est hoc? Quis tantam bonitatē Dei dicere, quis æstimare sufficiat?

fufi  
nit  
om  
bul  
in c  
con  
per  
triat  
pec  
pote  
cibu  
de b  
Don  
perfe  
poni  
go p  
Diui  
Leui  
nobi  
huc p  
millā  
forat  
suz p  
stis ob  
iam c  
cadun  
innoc

sufficiat? De ipsa pœna criminis peruenit ad præmia virtutis. Idcirco autem omnipotens Deus electos suos in quibusdam lapsibus cadere permisit, vt aliis in culpa iacentibus, si toto ad eum corde confurgant, spem veniæ redderet, & eis per lamenta pœnitentiæ, cœlestem patriam aperiret.] Et alio loco.<sup>a</sup> [Quotidie peccatores ad veniam veniendo, à sua potestate recedunt, quotidie de eius faucibus Redemptoris manu rapiuntur. Vnde benè quoque ad Beatum Iob voce Dominica iterum dicitur: *Aut armilla perforabis maxillam eius?* Armilla vbi ponitur, ambiendo constringit. Quid ergo per armillam, nisi circumplectens nos Diuina misericordia designatur? Quæ Leuiathan istius maxillam perforat; dum nobis post perpetrata, quæ prohibuit, adhuc pœnitentiæ remedium ostendit. Armillâ Dominus maxillam Leuiathâ perforat, quia ipse ineffabili misericordiæ suæ potentia, sic malitiæ antiqui hostis obuiat, vt aliquando eos etiam quos iam cepit amittat. Et quasi ab ore illius cadunt, qui post perpetratas culpas ad innocentiam redeunt. Quis enim ore il-

a hom. 25.  
sub finem.

lius semel raptus maxillam eius euaderet, si perforata non esset? An non in ore Petrum tenuit, cum negauit? An non David in ore tenuit; cum in tantam se luxuriæ voraginem merfit? Sed dum ad vitam vterque per pœnitentiam rediit, Leuiathâ iste eos aliquo modo, quasi per maxillæ suæ foramen amisit. Per foramen ergo maxillæ ab eius ore subtrahiti sunt, qui post perpetrationem tantæ nequitia, pœnitendo redierunt. Quis autem hominum Leuiathan istius os euadat, vt illicita nulla committat? Sed hinc cognoscimus, quantum Redemptori humani generis debitores sumus: qui non solum nos in ore Leuiathan ire prohibuit; sed ab ore eius redire concessit: qui spem peccatori non abstulit, quia maxillam eius vt euadendi viam tribueret, perforauit, vt saltem post morsum fugiat, qui incautus prius cauere noluit ne morderetur. Vbiq̃ue ergo nobis occurrit superna medicina: qua & dedit hominî præcepta ne peccet; & tamen peccanti dedit remedia ne desperet. Vnde cauendum summopere est, ne quis delectatione peccati, Leuiathan istius ore rapiatur:

&amp;

& tamen si raptus fuerit, non desperet: quia si peccatum perfectè lugeat, adhuc foramen in eius maxilla inuenit per quod euadat. Adest testis diuinæ misericordiæ, hæc ipsa de qua loquimur Maria &c. Quid itaque fratres, quid in hac re debemus aspicere, nisi immensam misericordiam conditoris nostri? qui nobis velut in signo, ad exemplum pœnitentiæ posuit eos, quos per pœnitentiam viuere post lapsum fecit. Perpendo enim Petrum, considero Latronem aspicio Zachæum, intueor Mariam, & nihil aliud in his video, nisi ante oculos nostros posita spei, & pœnitentiæ exempla. Fortasè enim in fide lapsus est aliquis; aspiciat Petrum, qui amarè fleuit, quod timidè negauerat. Alius contra proximum suum in malitia crudelitatis exarsit: aspiciat Latronem, qui & in ipso mortis articulo, ad vitæ præmia pœnitendo peruenit. Alius auaritiæ æstibus anhelans, aliena diripuit: aspiciat Zachæum, qui si quid alicui abstulit, quadruplum reddidit. Alius libidinis igne succensus, carnis munditiam perdidit: aspiciat Mariam, quæ in se amorem carnis, igne Diuini

amoris excoxit. Ecce Omnipotens Deus, ubique oculis nostris, quos imitari debemus, obijcit: ubique exempla suæ misericordiæ opponit.]

α hom. 2. in  
psal. 50.

22. S. Chrysofomus <sup>a</sup> [O grandis misericordia Domini. Cùm omnis mundus conclusus in peccatis esset, venit Creator vniuersitatis, & principia peccantium euacuauit, vt nullus postmodum desperaret de sua salute: si impius es, cogita publicanum: si immundus es, attende meretricem: si homicida es, perspice Latronem: si iniquus es, cogita blasphemum.] Prudentius. <sup>b</sup>

β hymno  
10. cathe  
mer.

*Sequimur tua dicta Redemptor,  
Quibus atra morte triumphans  
Tua per vestigia mandas  
Socium Crucis ire Latronem.  
Patet ecce fidelibus, ampli  
Via lucida iam Paradisi,  
Licet, & nemus illud adire  
Homini, quod ademerat anguis.*

γ in Celsi  
pueri pa-  
nogy.

23. S. Paulinus. <sup>c</sup>  
*In cruce pendet homo, Deus, è cruce crimina  
donat  
Et moriens vitam criminis interimit:  
Pròque reis habitus, peiòrque latrone pu-  
tatus, Quem*

Quem Iudaea proproposuit Domino,  
Credenti donat regnum caeleste Latroni,  
Clausus adhuc terris, iam paradisum  
aperit.

Nos igitur firmare animos, attollere men-  
tem,

Ignauosque decet trudere corde metus.]  
Et infra.

Moror abi, discede pauor, fuge culpa: Ruit  
mors,

Vita resurrexit, Christus in astra vocat.  
Morte mea functus, mihi mortuus, & mihi  
victor,

Vt mors peccati, sit mihi vita Dei.  
Denique seruatum iam de cruce, duxit  
aperto

Limite Latronem, qua paradisus adest.  
Munere quo signum dedit & peccata  
piare,

Et nemoris vetiti vincere septa fide.  
Talibus exemplis, tanto sponse salutis  
Erectos, latis vertere maesta decet.  
Pellamus querulos ingrato corde dolores,  
Et redeant tersis lumina pura oculis.

24. Petrus Chrysologus \* [Nisi me a sermo. 61. in  
tolaretur Beati Pauli subita & inopinata initio.  
conuersio, vix crederem, tam facile vos



de terrena labe in cœlestem posse gloriam commutari. Illum namque de persecutore mox Apostolum præstitit repentina confessio, & Ecclesiæ dedit insignem magistrum, quem furentem Christiani nominis inuenerat vastatorem. Nec minus animat me illius spadonis exemplum, quem fides antè rapuit ad gratiam, quàm currus ad Indiam, domumque reuocaret. Accedit etiam illud Latronis mirabile documentum, qui nunc rapuit Paradisum quando latrocinij sui pœnas est appensus vt solueret.]

*a orat. de  
crucis ado-  
rat. fere in  
fne.*

Theophilactus<sup>a</sup> [Etiam Latro ad crucem aduenit; consuevit enim, & latronibus benefacere. At Regem omnium, & tuum crucifixum confitere, & constitue, & audies iucundissimam illam vocem: hodie tecum eris in paradiso. O benignitatem, ô gratiam. Quot annorum piacula, vna pœnitentiæ & confessionis vox expiauit? Quis de se spem abiiciet, cum Latronem videt salutem adeptum, & in paradisum, cum eo qui vocauerat, quasi ingressum esse?]

*b l. 10. me-  
ditat. in 8.  
in fere fi-  
ne.*

25. S. Anselmus<sup>b</sup> Peccator sum, ô misericordissime Iesu. Miserere mei, qui  
non

non venisti vocare iustos, sed peccatores. Fons patens Domui Dauid, appare, & effundere, & ablue me. Patens enim es omnibus sitientibus te, & omnes omnium verè pœnitentium sordes abluis: reddēs eis, ô dulcissime Iesu, bonum pro malo, donum pro iniquitate, meritum pro delicto, pro facinore iustitiam, & gratiam pro culpa. Expertus est hoc Rex Dauid, qui pœnitens à nuntio tuo audiuit, *Dominus transtulit peccatum tuum à te, non morieris.* In te namque lotus est à lachrymis pœnitentiæ, & mundatus est à maculis grauis culpæ. Tua siquidem in eo munditia crimen lauit adulterij, & pietas crudelitatem extorsit homicidij. In te purgatus est ille princeps Apostolorum, qui amarè fleuit, quod timidè negauit. In te etiam illa famosa peccatrix, ô fons purissime, & dulcissime dealbata, tanta meruit familiaritate donari, vt ipsis Apostolis nouam tuæ resurrectionis gloriam, & prior videret, & eis eam annunciatet. In te quoque ille mundatus est, qui iuxta te in cruce pendens, dum & se digna factis recepisse recognouit, & te in tuo regno sui habere memoriam petit,

statim à te audire meruit, *Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso.* Et quot in te pie Iesu quotidie illustrantur, & abluuntur, de tenebris ad lucem, & de fordibus ad munditiam? suscipe ita me, diu exulantem à te.]

a *Serm.* 25  
in *Cant.*

S. Bernardus <sup>a</sup> [Quam excusationem habet qui in odore horum vnguentorum non currit, nisi ad quem fortè odor minimè peruenit? sed enim in omnem terram exiuit odor vitæ, quoniam misericordia Domini plena est terra, & miserationes eius super omnia opera eius. Ergo qui vitalem hanc sparsam vbique fragrantiam non sentit, & ob hoc non currit; aut mortuus est, aut putridus. Fragrantia fama est, præuenit opinionis odor, excitans ad currendum, perducit ad vñtionis experimentum, ad brauium visionis. Vox vna lætantium omnium peruenientium: sicut audiuius, sic vidimus in ciuitate Domini virtutum. Omnino propter mansuetudinem, quæ in te prædicatur, currimus post te Domine Iesu, audientes quòd non spernas pauperem: peccatorem non horreas. Non horruisti confitentem latronem, non lachrymantem

tem  
plic  
rio,  
cant  
scipu  
rum  
re ho  
2  
Latro  
tam  
spect  
ac b  
nem  
Latro  
esse f  
ritati  
re pe  
ad co  
quate  
lerun  
eiusd  
torum  
cend  
tem v  
ex pr  
mon  
causa

tem peccatricem, non Chananæam supplican-  
tem, non deprehensam in adulterio, non sedentem in telonio, non supplican-  
tem publicanum, non negantem discipulam, non persecutorem discipulo-  
rum, non ipsos crucifixores tuos. In odore horum currimus.]

26. Vides quantoperè Patres, ex Latronis facto ratum haberi velint, certam cuius esse salutis spè. Et siue Deum spectemus qui æquè semper potens est ac beneuolus, siue personæ conditionem, qua vix tetrrior proferri potest cùm Latro profertur, constitutum omnibus esse firmum solatium, & maximam securitatis causam, vt dispari se sorte non fore persuasum habeant, si conuertantur ad cor. Verùm quia hanc securitatem quaterere possent nonnulla; nimirum scelerum magnitudo, poenitentia tarditas, eiusdemve breuitas; aut impotentia multorum bonorum operum exterius exercendorum, placet has muscas suauitatem vnguenti exterminantes abigere & ex proposito Latronis facto seorsim demonstrare, quàm nulla ex illis capitibus causa subministretur securitate exciden-

di, & præcipitandi in desperationem, quam *extremum diaboli gaudium*, merito a *horm* 17. vocavit Antiochus.<sup>a</sup>

*IX. Nemini desperandum ob scelera ingentia.*

[Nemo est qui possit excludi, quando receptus est Latro] ait S. Ambrosius,<sup>b</sup> subfannās inde Satanam, qui per lectissimum nequitiae organum, tanto ludibrio factus sit obnoxius, interposita Christi gratia.

*b in psal.*  
39.

*c tomo 1.*  
*tract. de*  
*variis in-*  
*ferni tor-*  
*mentis, ad*  
*finem.*

S. Ephrem,<sup>c</sup> Deum inducit verè penitentes sic alloquentem [venite ad me omnes qui onerati estis, & excutite, & proiicite à vobis onus peccatorū. Nemo enim ad me confugiens, permanet oneratus: sed malam vitæ consuetudinem abiicit, & dediscit artem, quam malè à diabolo didicerat, discitque à me artem bonam. Magi ad me accedētes, arte magica abiecta, Theologiam, & notitiam de Deo adepti sunt. Publicani relictis teloniis suis, Ecclesias construxerunt, persecutores, alios desistentes persequi, persecutiones ab aliis sibi illatas susceperūt.

Mere

Meretrices fornicationem detestantes,  
continentiæ, atque pudicitiaë amatrices  
euaferunt. Latro omiſſis homicidiis, la-  
trocinandique arte depoſita, veram ac  
ſinceram fidem aſſumpſit, & paradifi in-  
habitor factus eſt. Venite ergo & vos  
ad me, quoniam venientem ad me, ne-  
quaquam eiiciam foras. Audiſtis, fratres  
chariſſimi, ſpem optimam, promiſſionéſ-  
que perdulces, ac voces ſaluatoris ani-  
marum noſtrarum. Quis tam pium erga  
liberos vidit patrem? Quis tam bonum  
vidit medicum. Venite igitur, adoremus,  
& procidamus ante ipſum, conſitentem  
noſtra peccata. Gloria ipſius bonitati.  
Gloria benignitati eius. Gloria ipſius  
longanimitati. Gloria ipſius nobiſcum  
dignationi, atque indulgentiæ. Gloria  
commiſerationibus eius. Gloria eius re-  
gno. Gloria, honor, & adoratio ſit ſancto  
eius nomini in ſæcula ſæculorum. Ite-  
rum dico, & dicere non ceſſabo: ne pi-  
greſcamus peccatores, ne ſimus ignaui,  
ne cunctemur, neque ceſſemus clamare,  
cum lachrymis ad Dominum, noctes at-  
que dies. Quoniam miſericors eſt, &  
mentiri neſcit, vindicatque per omnia,  
claman

clamantes ad se, noctes, ac dies. Ipse enim est poenitentium Deus, Pater, Filius, & Spiritus sanctus.]

b. l. 2. de  
symbo ad  
cath. e.  
6.

27. S. Augustinus<sup>3</sup> [Christus pro impiis mortuus est, mox sacculum carnis suae in crucis ligno perfoluit, & pretium nostrum exactori reddidit. Ibi statim illum Latronem fecit confessorem, ut per eum impiorum restauraret ruinam. Videte redemptum, quem diabolus possederat homicidam. Videte Dominum virtutum, & in ipsa morte miracula facientem. Tunc Latro confitebatur, quando Petrus turbabatur: tunc iste agnouit, quando ille negavit. Sed nunquid quia Dominus acquisiuit Latronem, Petrum perdidit negatorem? Absit, absit. Agebat mysterium qui fundebat pretium: in Petro demonstrans, non in se quemquam iustum debere praesumere: in Latrone, nullum impium conuersum posse perire. Timeat bonus, ne pereat per superbiam: non desperet malus de multa malicia. Colligantur praesumentes, colligantur desperantes. Magnum pretium pro nobis datum esse cognoscimus qui Christi sanguine redempti sumus.]

S. Chryso

28  
lectif  
enim  
instit  
corat  
Euan  
stolu  
radifi  
ador  
pœni  
nus,  
ad fu  
dicer  
re, p  
bes,  
cum  
medi  
cū ha  
test, &  
duxit  
magi  
quor  
sump  
dò te  
dò n  
quor  
mod  
dò pa

28. S. Chryſtoſtomus. [Nemo dilectiſſimi de ſua ſalute deſperet: Non eſt enim improbitas malum à natura nobis inſitum. Libero arbitrio, & libertate decorati ſumus. Publicanus eſ? potes fieri Euangelista. Blaſphemus eſ? potes Apoſtolus fieri. Latro eſ? potes depradari paradifum. Magus eſ? potes Dominum adorare. Non eſt vitium vllum quod non pœnitentia reſoluatur. Idcirco Dominus, nequitia delegit ſaſtigia, vt nullus ad funem confugere debeat: noli mihi dicere: Perij, quid mihi reſtat? noli dicere, peccaui, quid faciam? medicum habes, qui morbum poteſt vincere: medicum habes qui ſanat omnem langorem: medicum habes, qui nutu ſolo curat: medicum habes, qui voluntate corrigit, qui poteſt, & vult ſanare. Cùm nõ eſſes, te produxit: cùm iam ſis, & peruerſus ſis, multo magis corrigitere poterit. Non audiſti quomodo quondam puluerem de terra ſumpſerit; & hominem finxerit? quomodo terram conuertit in carnem? quomodo neruos condidit? quomodo oſſa? quomodo pellem? quomodo venas? quomodo naſum? quomodo oculos? quomodo palpebras? quomodo ſupercilia? que-

2 ſerm de  
Charisma  
1.6 Gra-  
col.

nim  
, &

im-  
arnis  
ium

m il-  
t per

Vi-  
oſſe-

a vir-  
cien-

ando  
ouit,

quia  
trum

gebat  
n Pe-

quam  
rone,

peri-  
uper-

a ma-  
ligan-

m pro  
Chri-

hryſo



modò linguam? quomodò pectus? quomodò manus? quomodò pedes? quomodò cætera omnia? Terra erat subiecta, vna substantia: & intrauit ars, atque varium opificium produxit. Nunquid modum potes exponere, quo creatus es? sic neque modum potes effari, quo peccata tolluntur. Si enim incidens in spinas ignis, eas absumit, multò magis voluntas Diuina delicta nostra consumit, radicatus euellit, & peccatorem ei qui non peccauit, similem reddit. Noli quærere modum: ne curiosus, quò fiat inquiras, sed miraculo crede. Multa & magna peccaui, inquis. Et quis est à peccato immunis? At mea grauiora sunt, & quorumuis hominum peccata superant. Hoc tibi sufficit ad sacrificium.]

b hom. 10.  
de peni-  
tentia.

Et<sup>a</sup> alibi ex eo animat peccatorem quantolibet peccatorum pondere prægrauatum, quod [Latro post tantum malitiæ, vbi de spe lapsus non est, ante omnes paradysum ingreditur.] Alia item exempla ad id confirmandum constitut. Quare luculenter<sup>b</sup> Theodorum alloquens, concludit. [Caue dicas, iis tantum veniæ locum concedi, qui modicè delin

b priore  
paranefti,  
ad finem.

delic  
quer  
patra  
is vt  
lis al  
poste  
moll  
aliâq  
tat, e  
ctor,  
mam  
maxi  
Id  
non p  
factus  
nem,  
virtut  
fation  
tua sa  
effent  
nunc  
tatum  
legiti  
tiæ le  
latro  
piens  
tantu

deliquerunt : Nam finge si lubet, aliquem vniuersa malitia redundantem, & patrarit omnia, quæ à regno excludunt, is vt demus non sit, extra fidem, sed fidelis aliquando fuerit, acceptusque Deo, postea verò factus scortator, adulter, mollis, pædico, fur, ebrius, calumniator, aliæque id genus flagitia, sedulo committat, equidem illi non ero desperandi auctor, neque si perseuerauerit ad extremam vsque senectam, cum infandis illis, maximisque vitiis.]

Idem alio loco optimè <sup>a</sup> [Fraudator ahem. 13.  
non permansit raptor, sed Euangelista ex variis in Matth.  
factus est. Dico & priorem conuersationem, dico & posteriorem immutationis locis qua est de S. Matthæi conuersione.  
virtutem, vt perdiscas quanta sit conuersationis vtilitas, vt & tu non desperes de tua salute. Doctores enim, & tunc cum essent peccatores, manifesti erant, & nunc blasphemus, principium malignitatum; (quid enim est aliud telonæum, nisi legitima rapacitas, violenta fiducia, iustitiæ legem habens patrocinate rapinæ: latro deprehensus confunditur iste rapiens, fiducialiter agit:) sed hic talis & tantus publicanus, ac subito euangelista apparuit.

apparuit. Sed forsitan addiscere cupis, quemadmodum, & qua arte. *Transiens*, inquit, *Iesus vidit Matthæum sedentem in telonio, & dixit ei: sequere me.* O virtus sermonis. Quasi quidem intrò vt hamus, & captiuum militem fecit, & ex luto aurum operatus est. Venit vncinus, & statim exurgens secutus est cum. In profundo malignitatis erat, & vsque ad verticem virtutis ascendit, vt nobis ostenderet, neminem debere desperare salutem, quia naturalis malignitas non est. Liberi quippe arbitrij nos creauit Deus, vt voluntate nostra, cum adiutorio Dei quod volumus, faciamus. Si publicanus es, potes fieri Euangelista; si blasphemus es, potes fieri Apostolus: si latro es, poteris paradisi colonus effici: si magus es, poteris Dominum adorare. Nec est vlla malitia, que pœnitentia non soluatur. Et ideò tanquam principia malignitatum elegit Christus, vt nemo vsque in finem semetipsum despiciat.]

29. Eucherius, imò potius Maximus, <sup>a hom. 4. de Pasch.</sup> [Nullus se à communilæticia, peccatorum conscientia subtrahat: nullus à publicis votis delictorum sarcina reuocetur.

tur. Quamuis enim peccator sit, hac die de indulgentia non debet desperare: Est enim prerogatiua non parua. Si enim Latro paradifum meruit, cur non mereatur veniam Christianus? & si illi Dominus cum crucifigitur, miseretur, multo magis huic miserebitur, cum refurgit. Et si passionis humilitas tantum praestitit confitenti, resurrectionis gloria quantum tribuet deprecanti? largior enim ad praestandum solet esse (sicut ipsi scitis) laeta victoria, quam addicta captiuitas.]

S. Augustinus, <sup>a</sup> [Nunquid quia Dominis acquisiuit Latronem, Petrum perdidit negatorem? Absit, absit. Agebat mysterium, qui fundebat pretium. In Petro demonstrans; non in se, quenquam iustum debere praesumere. In Latrone, nullum impium conuersum posse perire. Timeat bonus, ne pereat per superbiam; non desperet malus de multa malitia. Corrigantur praesumentes, corrigantur desperantes: magnum pretium pro nobis datum esse cognoscimus, quia sanguine Christi redempti sumus.]

S. Gregorius <sup>b</sup> [Tribulationi cordis nostri, remedium miserationis diuinæ

<sup>a</sup> lib. 2. de  
symbolo. c.  
6.

<sup>b</sup> in psal  
6. penitit.

occurrit; & contra diffidentiae malum, firmissimae spei adhibet consolationem, promissionum diuinarum certa nobis proponens exempla, quibus peccatum salutem se malle asserit quam perditionem. Quorūdam quoque correctionem ad animum reducens, quos etsi à statu rectitudinis error subruit, conditoris tamen gratia in melius reformauit. Ecce grauium delictorum mole obrutus, & demeritorum qualitate diffusus, aspicio Zachæum, intueor Mariam, considero Petrum, perpendo Latronem, in quibus miserationis diuinæ splendor apparuit, atque per eos spem veniæ peccantibus dedit. Hæ sunt inestimabilis miserationis Dei diuitiæ, humano quidem generi à sæculis absconditæ, nouissimis verò temporibus per mediatorem Dei, & hominum declarata. Quæ pro sui immensitate adeò incomprehensibiles sunt, vt in explanatione earum manus torpeat, fatiscant ingenia, eloquentiæ conticescant. Superant enim sensum, sermonem transcendunt, intellectum excedunt.]

2 cap. 80.

30. Concilium V Vormatiense sub Ludouico Rege anno 868. celebratum, ad

ad quæsitum, an esset orandum pro suspendiosis, & Missæ pro eis celebrandæ, & cadauera Ecclesiis inferenda, respõdet. [Si omnibus de peccatis suis puram confessionem agentibus, & dignè pœnitentibus communicatio in fine secundum canonicum iussum danda est, cur non etiam eis, qui pro suis peccatis pœnam extremam persoluunt? Scriptum est enim: *Non vindicat Deus bis in idipsum.* Nam Dominus ait. *In quocumque die conuersus fuerit peccator, peccata eius non reputabuntur ei.* Et iterum: *Nolo mortem peccatoris, sed ut conuertatur, & uiuat.* Salutem ergo homini adimit, quisquis mortis tempore pœnitentiam denegat: & desperat de misericordia Dei, qui eam ad subueniendum morienti, sufficere vel in momento non credit posse. Latro ergo perdidisset in cruce præmium ad Christi dexteram pendens, si illum vnus horæ pœnitentia non iuisset Nam cû esset in pœna, pœnituit: & per vnus sermonis professionem, habitaculum paradisi, Deo promittente, promeruit. Vera ergo ad Deum conuersio in vltimis positorum, mente potius est æstimanda quam

tempore, Propheta hoc aliter asserente:  
*Cum cōuersus ingemueris, tunc saluus eris.*

2 l. 10. me  
 dicit in 7.  
 sub finem.

S. Anselmus <sup>a</sup> alloquens Christum  
 [Cum respicio ad mala opera quæ operatus sum, si me iudicare vis secundum quod merui, certus sum de perditione mea. Cū verò respicio ad mortē tuam, quam pro redemptione peccatorum passus es, non despero de misericordia tua. Latro verò ille qui pro suis sceleribus tecum crucifixus est, vsque ad ipsius animæ singultum semper in peccatis fuit, sed tamen in ipsa hora suæ expirationis, quia sua mala confessus est, & culpam clamauit, misericordiam inuenit, & tecum ipso die in paradiso fuit: cernens ergo te pro redemptione peccatorum esse mortuum, manus tuas & pedes clauis confixos, latus tuum lanceâ militis apertum, vndam sanguinis & aquæ de eodem tuo latere currentem, desperare debeo? Vnum tantummodò est quod vis, sine quo nullus peccator potest saluari; scilicet vt de malis nostris pœniteamus, & in quantum possumus, emendare curemus. Hoc si fecerimus, securi sumus; quia si nos sic faciētes inuenerit dies  
 vltimus

ultimus, ( quandoquidem & exemplum latronis qui sic in vltima hora meruit saluari habemus: ) confidentes de ineffabili pietate Domini nostri Iesu Christi, accusationem inimici, aut parum, aut nihil omnino timere possumus. Habentes ergo ante oculos nostros pretium nostrę redemptionis, mortem videlicet & sanguinem Redemptoris nostri, qui in remissionem effusus est pro peccatis nostris: habentes etiam exemplum Latronis, & multorum qui multis, & magnis peccatis erant inuoluti, quos ipse fons pietatis Christus misericorditer absoluit, non desperemus, sed curramus securi de remissione peccatorum ad ipsum fontem pietatis: in quo iam tot, & tam magnos peccatores ablutos, & videmus, & agnoscimus, & certi simus nos similiter abluendos ab eodem fonte misericordię, si abstineamus à malitiis, & à peccatis nostris, & in quantum possumus, curemus deinceps bona operari. ]

31. Petrus Cellęsis<sup>a</sup> enumeratis variis peccatorum ordinibus, per Christum curatis, addit. [ A quacunque detinetur infirmitate, liberetur omnis accedens &

*a l. de panibus c. 19. in fine*



credens. In ora vestimenti Latro positus, vnguentum quod à capite in barbam barbam Aaron defluebat, tangat, & de ipsis mortis faucibus salubriter respiret.]

*X. Nulla penitentia sera nimis.*

Hoc ex Latronis sorte confirmat frequenter S. Hieronymus, vt cum ait<sup>a</sup> [nunquam est sera conuersio. Vox hæc primum dedicata est in Latrone. Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso. Alibi<sup>b</sup> [Christus in paradisum de cruce Latronem intulit, & ne quis aliquando seram conuersionem putaret, fecit homicidij pœnam, martyrium. Rursus alibi.<sup>c</sup> [Nunquam est sera conuersio, Latro de cruce transiuit in paradisum.] In his vt sæpè alibi, videtur emulatus S. Cyprianum, cuius illa sunt præclara.<sup>d</sup> [Quando istinc excessum fuerit, nullus iam pœnitentiæ locus est, nullus satisfactionis effectus, hic vita aut amittitur, aut tenetur; hic saluti æternæ cultu Dei, & fructu fidei prouidetur. Nec quisquam aut peccatis retardetur, aut annis, quo minus veniat

<sup>a</sup> epist. 25  
initio.

<sup>b</sup> epist. 58.

<sup>c</sup> epist. 7.

<sup>d</sup> ad Demetrianū  
in fine.

niat ad consequendam salutem. In isto adhuc mundo manenti, pœnitentia nulla sera est. Patet ad indulgentiam Dei aditus, & quærentibus, atque intelligentibus veritatem, facilis accessus est. Tu sub ipso licet exitu, & vitæ temporalis occasu, pro delictis roges: & Deum qui vnus & verus est, confessione & fide agnitionis eius implores: venia confitenti datur: & credenti indulgentia salutaris de diuina pietate conceditur, & ad immortalitatem sub ipsa morte transitur.] Apertè ad Latronem sanctum alludit.

32. Apud eundem, luculenter de more author libri de operi. cardinalibus nominatim appetens crudelitatem Nouari & Nouariorum. [In eodem articulo tēporis cū iam anima festinet ad exitum & egrediens ad labia expirantis emerferit, pœnitentiam Clementissimi Dei benignitas non aspernatur, nec serum est, quod verum, nec irremissibile, quod voluntarium: & quæcunque necessitas cogat ad pœnitudinem, vel quantitas criminis, nec breuitas temporis, nec horæ extremitas, nec vitæ enormitas, (si vera contritio, si pura fuerit voluptatum mu-

*a serm. de  
cena Do-  
mini.*

tatio, excludit à venia: sed in amplitudine finis sui mater charitas, prodigos suscipit reuertentes & velit nolit Nouarus hæreticus, omni tēp ore gratia Dei recipit pœnitentes. Ipse Dominus noster derelictorū personā gerens in cruce, se queritur derelictum: & ne desperarēt etiam in vltimis constituti, festinans in adiutoriū illicò adest, & re in arcto posita non differt beneficium sed repētē indulgentiæ celeris documentum eiusdem statuit & exemplum, Latroni inquitens, *hodie mecum eris in paradiso.*]

a Baro an  
no 32.  
num. 29.

Cælestinus Papa<sup>3</sup> scribens ad Clerum & populum Constantinopolitanum post Nestorij deiectionem [Ad exprobrandum hunc (*Nestorium*) ille sufficit, quem in cruce cum Christo post scelera tantapendentem, supplicij beneficium, fecit Dominum confiteri. Sui ab eo memoriam poscit in regno. Hoc breui sermone diluit quicquid admisit, criminibus temporum, temporis pūcto subueniens. Nec moratur præmium confitentem. Statim eius remuneratio & vicissitudo respondit, qui libenter excepit hora ad se quacunq̄ conuersum. Mecum (inquit

quic  
ram  
pat  
tas a

No  
omn  
dum  
culo  
tunc  
tion  
men  
iusti  
uati  
vnde  
totiu

3.  
Euan  
re illi  
quali  
racu  
totiu  
nis, p  
confi  
tantē  
mita  
posse  
die m

quit) eris in paradiso, promittit ei futuram societatem qui secum præsens iam pateretur. Ad iustitiam corde credulitas ad salutem facta est ei ore confessio.]

Non dissimiliter Chrysostronus<sup>a</sup> [Etiã a paran. poster ad i heodorã. omni se ævo vixisse meminisses, postmodum autem in ultimo senectutis curriculum æquè vt nunc lapsus viderem, ne tunc quidem huiusmodi in te desperationem probarem. Sed erige, obsecro, mentem Evangelici Latronis exemplo iustificati in cruce, & in ipsa morte saluati Ante oculos collocabo eos etiã, qui vndecimâ hora aggressi sunt opus, sed ad totius mercedè diei, peruenis meruerunt.]

33. Sitem Eulogius<sup>b</sup> [Quid Latroni b in apologetico S. Martyrũ. Evangelico obsticit, quod fraterno crucore illitis manibus crucem ascendit? Aut qualibus inter ipsa mortis dispendia miraculis coruscavit, qui, (vt ita dixerim,) totius vitæ suæ metam latrociniis, rapinis, prædisque exegit? & tamen sub vnius confessione momenti, tanto scelere non tantum eruitur, verum etiam dignus comitatu Redemptoris, primi paradisi possessor habetur dicente Domino, *hodie mecum eris in paradiso.*]

a l. 2. de  
Eucha. c.  
3.

Algerus<sup>a</sup> [nisi ipse Sacerdos qui cælos penetrauit, fieret nobis via ad seipsum, cæli ianua nobis clausa foret in æternum: quæ ideò post passionem Christi reſerata eſt credentibus, quia idem qui eſt Sacerdos, ſacrificium factus vnitur ſibi commorientibus: & dum vnum ſiunt cum ipſo, vbi ipſe eſt ipſi ſunt in ipſo. Vnde etiam ad magnam ſpem iuſtis & peccatoribus, in paſſione Chriſti, eadem die Latio, eadem die Iuſtus, eadem die cum Chriſto in paradifum eſt aſſumptus, præ omnibus iuſtis primus: vt non ſolum conſtaret eadem die paradifi ianuam hominibus reſeratam, ſed & conſtaret Dei gratiam non articulo temporis aſtringi, non peccatorum quantitate vinci: cui ad æternæ vitæ præmia ſtatim conferenda, ſuffecit vix vnus horæ poenitentia poſt tot flagitia. Quis ergo dubitet Chriſti paſſionem, verè omnium peccatorum eſſe remedium, quæ tam ſerò, tam citò, quaſi omnium peccatorum primitias iuſtificauit, & ſaluauit ſcelertiſſimum?]

a lib. 2. A.  
pum cap.  
1. & 3.

Ex hoc exemplo Cantiprat.<sup>a</sup> inferit, nemini negandam conuerſionem tametſi

metſi  
Chri  
pœn  
radifi  
ta pr  
pturi  
nibus  
nibus  
plo, li  
forata  
eam  
vt piè  
tur S.

XI

34  
bus v  
minu  
tiuam  
tùs ta  
ſit de  
ration  
dinari  
ſed et  
ne à

metfi eam serò admodum petat, [ cum  
Christus norma iuris omnimodi, serò  
pœnitentem in cruce Latronem, ad pa-  
radisi ianuas comitem introduxit.] Mul-  
ta præterea in hanc sententiam ex scri-  
pturis & Patribus, tacitis de more nomi-  
nibus collegit Rabanus: <sup>a</sup> ex quibus om-  
nibus, sed præsertim ex Latronis exem-  
plo, liquet maxillam Leuiathan esse per-  
foratam, & eos quoque qui iam intra  
eam mandendi premuntur, posse elabi,  
vt piè in hanc sententiam philosophan-  
tur S. Gregorius, <sup>b</sup> & Petrus Damianus. <sup>c</sup>

a l. de pœ-  
nitentia à  
c. 3. tomo  
6.

b 33. mor.  
c. 4.  
c. serm. 2.  
de S. Vita-  
le, initio.

XI. Vera pœnitentia, longa duratio-  
ne non eget.

34. Non defuerunt Scholastici, qui-  
bus videretur veram pœnitentiam cri-  
minum abstersiuam & gratiæ concilia-  
tiuam, duratione aliqua certa & diuini-  
tùs taxata indigere: non modò si sermo  
fit de præuia ex parte intellectus delibe-  
ratione, quam certum est humano & or-  
dinario modo non perfici in momento,  
sed etiam agendo de voluntatis auersio-  
ne à culpa & conuersione in Deum.  
Nam

Nam in eo actu, certam aliquam moram postulant, vt sit proba nota, & gratiam peccatori conciliet. Quæ sententia si vera esset, reuocari in dubium posset, an Latronis sancti pœnitentia gratiam ei aduexerit: cum tam serò conuersus sit, & tam breui pœnitentia præmissa, gratiam sit adeptus. Nam quamuis à pœnitentia prima, & conuersione, ad mortem, non omnino modica mora interfluxerit; tamen prima eius pœnitentia & conuersio, promptissima fuit, & adiunctam illicò habuit gratiæ sanctificantis immisionem, quam dicendum esset non vi illius pœnitentiæ & conuersionis tanquam dispositionis, sed purè ex diuina liberalitate concessam fuisse Latroni, vt regno Dei aptus fieret, quam aptitudinem ab eo primæ pœnitentiæ momento sortitus est. Aliis verò peccatoribus sanctum Latronem æmulantibus subduceretur securitas illa moralis & firmum solatium quod proposuimus. Quid si enim pœnitentia quam elicuerunt, tempori diuinitus taxato nondum correspondit, & defectu Diuinæ liberalitatis extraordinariæ, qualem pro Latrone agnoscere cogimur,

gimus  
torum  
The  
attent  
uis pr  
perfe  
aut et  
tioner  
nem.  
pecca  
cesser  
xi actu  
vt pro  
& opr  
Nun  
Patres  
pende  
cumq  
modo  
nihil e  
tioni  
pecca  
toribu  
securi  
efflor  
dem i  
hanc

gimur, adhuc iaceant in sordibus peccatorum? Aduersus hoc placitum, alibi Theologicè actum est, & monstratum, attenda lege ordinaria & seculis quibusuis priuilegiis, pœnitentiam essentialiter perfectam, quantumcumque breuem, aut etiam momentaneam, esse dispositionem vltimam ad peccati abstersionem. Verus enim ac totalis recessus à peccato, & accessus ad Deum à quo præcesserat auersio, continetur eo quem dixi actu quantumcumque sit eius duratio, vt probatiores scholastici rectè statuunt, & optimè Gabriel<sup>a</sup> ac Andreas Vega.<sup>b</sup> Nunc dimissis tricis scholasticis, profero Patres, præsertim Latronis factum expedientes, & ex eo eruentes quantumcumque sit pœnitentiæ breuitas, dum modo essentialiter sit vera pœnitentia, nihil ei deesse tanquam vltimæ dispositioni ad emūdandum & sanctificandum peccatorem, vnde ea quàm hîc peccatoribus ingenerare satagimus moralis securitas, & sancta in Deum confidentia efflorescet, cui placitum propositum cladem inferebat. Scripturas verò si quis in hanc rem desiderat, adeat plurimas constipantem

<sup>a</sup> in 4. d.  
14. q. 1. l. 5.  
tertia T.  
<sup>b</sup> l. 3. in  
conc. c. 24.



a epist. ad  
Venetiam  
cap. 7.

b adductus  
c si presby-  
ter 26 q.  
1.

c epist. 2.  
ad Episc.  
Gallia, &  
refertur  
ibidem c.  
agnoui-  
mus.

d ser. 109.  
de temp.

e serm 66.  
de temp.

stipantem Fulgentium.<sup>a</sup>

35. Iulius Papa<sup>b</sup> [ Vera confessio in ultimo tempore esse potest: quia Deus non solum temporis, sed etiam cordis inspector est: sicut Latro vnus momenti pœnitentiâ meruit esse in paradiso, in hora vltima confessionis.]

Cœlestinus<sup>c</sup> [ Perdideret Latro in cruce præmium ad Christi dexteram pendens, si illum vnus horæ pœnitentiæ non iuuisset. Cùm esset in pœna pœnituit, & per vnus sermonis professionem, habitaculum paradisi Deo promittente promeruit. Vera ergo ad Deum conuersio in vltimis positorum, mente potius est æstimanda quàm tempore, Propheta hoc totaliter asserente, *Cum conuersus ingemueris, tunc saluus eris.* ]

Augustinus<sup>d</sup> [ Non te distulit nisi vt corrigeres te, quando quidem Latroni in cruce pendenti, se mutare permisit. ] Et alibi<sup>e</sup> [ Pœnitentiæ vera non annorum numero censetur, sed amaritudine animi. Vnde Beatus Petrus mox à Domino indulgentiam recepit, quia amarissimè fleuit trinæ negationis culpam. Pœnitentiæ quamuis sit exigui temporis, si intima cordis

cord  
tur a  
cord  
gitud  
Deu  
pœn

30  
ment  
lud r  
vno r  
vitan  
ne &  
sum  
ipsum  
euas  
sum,  
horæ  
guit,  
tari p  
Alibi  
cator  
solum  
per ve  
tionē  
eius a  
sicut i  
hodie

cordis amaritudine agitur, non despicitur apud iudicem iustum Deum, qui cordis secreta considerat. Non enim longitudinem temporis tantum requirit Deus, quantum affectum synceritatis pœnitentis pensat.]

36. Chrysoſtomus in hac parte immensus est. Seligo pauca <sup>a</sup> præclarum illud non quinque dumtaxat diebus sed vno momento licet præteritam omnem vitam commutare. Quid inquam Latrone & homicida scelestius? Nonne hoc summum malitiæ genus est? verum ad ipsum virtutis apicem quamprimùm euasit, & in ipsum assumptus est paradysum, nec dierum, nec dimidiæ quidem horæ, sed breuis tantum momenti indiguit, eadem & nos r. one repente mutari possumus, & ex luteis aurei fieri.]

Alibi <sup>b</sup> post descriptam Manassis iustificationem [Cæterum (inquit) Deus non solum per ea quæ in hunc facta sunt, sed per verba prophetæ eliminavit cogitationem desperationis. *Hodie, inquit, si vocem eius audieritis ne obfirmetis corda vestra sicut in exacerbatione.* In hunc modum hodie nobis per omnem vitam dicendum

*a prologo  
in Ioan.*

*b in priore  
ad Theodorum pa-  
ren.*

dum est, & si libet ad senectam vsque. Non enim ad temporis rationem, sed iuxta affectum animæ, solet diiudicari pœnitentia. Niniuitæ non multis diebus peccati, vt peccatum eorum deleret Deus: tempus exiguum potuit, vniuersam eorum abolere iniquitatem. Et Latro haud longo tempore, ingressum paradisi impetrauit, iuxta illud quacunque quis hora se deiiciens, vel vnum dixerit verbum, &c. In eo momento totius vitæ peccata simul absterfit, atque ante Apostolos officij grati præmium suscepit. Videmus etiam Martyres, non ita multis annis, imò paucis diebus, adeoque non rarò intra dieculam, splendidas cōsecutos coronas. ] Rursus alibi <sup>a</sup> [Sicut est in aqua baptiz. facile, sic etiam facile animam pœnitere. Non habuit opus tempore Latro, martyres in momento coronati sunt. ] Ibidem <sup>b</sup> [non tempore multo opus est saluare se volenti. Latro enim in momento saluatus est, fidem adeptus & incorruptum regni thesaurum lucratus est SS. Martyres vna hora iustificati sunt: illi sanguinem dederunt tu pro sanguine deduc lachrymas. ] Item alibi

*a homil. de  
pœnit. con-  
sistent. &  
virginis. t.  
v. Gracol.  
b sub finē.*

alibi <sup>a</sup> [multa peccauimus, scio quidem, omnes enim pœnis obnoxij sumus. At uenia nobis negata non est, nec à pœnitentia excidimus, adhuc enim stamus infammate, & in pœnitentiæ certaminibus versamur: atque adeò licet ad ipsum exitum vitæ perueneris, nec tum quidem à pœnitentia te arbitreris excidisse, neque de tua salute desperes, sed Latronis tibi veniat in mentem, qui in Cruce libertate donatus est. Quid enim breuius illa horâ in qua coronatus est? Attamen hæc etiam illi ad salutem suffecit.] Pulchrè denique alio loco. Docet <sup>b</sup> in agro mentis secus quàm in terreno agro, messem spiritus adiungi ferenti, ac culturæ, & eodem momento quauis anni tempestate feri ac meti pro voluntate posse.

*a homil. de diabolo  
teurat. t. c.  
Gracol.*

*b t. 2. Gra-  
col. homil.  
de paraly-  
tico.*

Optimè Chryfologus <sup>c</sup> [pœnitentes ergo reuertamur fratres, & ne de arcto temporis pertimescamus: quia auctor tēporis nescit arctari: Probat hoc Euāgelicus Latio, qui in cruce, & in hora mortis, rapuit veniam, inuasit vitam, effregit paradisum penetrauit ad regnum. Et nos fratres, qui de voluntate meritum non quæsiuimus, acquiramus vel de ne-

*c ser. 167.*

cessitate virtutem. Ne iudicemur, iudices nostri simus: pœnitentiam debemus nobis, vt possimus nobis auferre sententiam.]

r. 2. de  
timis  
rbis  
hrifti.

37. Claudat agmen Arnoldus Abbas.<sup>a</sup> Sic enim S. Petrum Ecclesiæ ac caluclauigerum in causa pœnitentium compellat. [Resurge & discè ignoscere: neque annumeres peccata vel multiplices tempora. Non arctatur. Numero, non clauditur sine, nullas omnino habet metas diuina clementia: sit qui inuocet, erit qui exaudiet: sit qui pœniteat, non deerit qui indulgeat. Non huic pœnitenti multorum annorum ieiunia imponuntur: non nudipedalibus, vel sacco afficitur: simul & confitetur, & iustificatur, & glorificatur. Vide horam, nota personam. Vltima hora; peccatrix persona; multa antiquaque peccata illicò abolet gratia, nec processu moraque temporis, indulgentia limat corroditque culpæ rubiginem: Sed vbi repètè, factò cœlitus sono, Spiritus sanctus illabitur, quidquid immdauerat peccati tabe, siccatur: nec superest vllum fœditatis vestigium vulneri, quod misericordiæ abluuit lauacrū.]

XII.

XII. *Momentam bonæ voluntatis, licet  
externis operibus deslitatæ.*

Omnia complevit ait Cæsarius <sup>a</sup> [qui <sup>a hom. 18.</sup> quod potuit fecit, quia voluntas perfecta <sup>f.</sup> faciendi, reputatur pro opere facti,] voluntatem languidam, qua piger vult & non vult, perexigui esse prerij, constat. At robusta voluntas ac ex se efficax, quantumvis per impotentiam præpediatur nec possit exterius bonorum operum ferax esse, acceptissima est Deo, idque in Latrone fuit manifestum, quem S. Cyrillus Hierosol. <sup>b</sup> rectè considerat, non <sup>b Catech. 13.</sup> opera, sed nudam voluntatem bonam <sup>13.</sup> adhibuisse.

38. In eandem sententiam author operis de visitatione infirmorum male creditus D. Augustinus <sup>c</sup> [Latronis illius (inquit) in Evangelio memoria, qua-  
re nobis tam venerabiliter recensita est? <sup>1</sup> *in fl.* quibus eleemosynis, quibusve operibus vel orationibus, respondisti mi Iesu benignissime, dulcissime, misericordissime, quasi sub iureiurando, *Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso: nisi fidei suæ orationisque brevissimæ, Memento mei*

*Domine dum veneris in regnum tuum.]*

*a hom. 2. in  
psal. 50.*

Chrysoſtomus <sup>a</sup> [Quomodo Latio  
ſaluatus eſt? quippe qui omnem vitam  
ſuam cruentam habuit homicidiis, per-  
ſecutionibus, direptionibus, mille obru-  
tus malis, & non pœnituit dum adhuc  
eſſet in terra? ab hominibus quidem pro  
ſuo ſcelere condemnatur à Deo autem  
per bonam confeſſionem coronatur.  
Vnius diei vitæ ſpatium non erat: Domi-  
nus in cruce clauis affixus pende-  
bat: iamque moriturus, non deſperauit ſa-  
lutem ſuam, & certè ſocio eius reniten-  
te. Sed hic confeſſus eſt Dominum, pœ-  
nitens facti ſui, & paradifi ianuam me-  
ruit aperire. O Latronis admiranda fides,  
in cruce poſitus vim fecit, & intrauit re-  
gna cælorum. Sed quemadmodum, in-  
quis, ſaluatus eſt, diſcere cupio. Audi ver-  
ba Latronis: *Memento (inquit) mei Domi-  
ne cum veneris in regnum tuum.* Et tantum  
præualuit ſermo, præualuit confeſſio, ad-  
iuuante miſericordia Dei. Et quia ex ani-  
mo pœnituit, & confeſſus eſt Deum eſſe  
Chriſtum, paradifi meruit eſſe colonus.]  
Hoc ipſo exēplo, pater miſericordiarum  
ſolari & animare dignatus eſt miſerum  
pecca

peccatorem qui copiam Confessarij non habens, eò quod eius idioma nemo perciperet, cogebatur expers sacramentalis confessionis degere. Roganti itaque pro eo S. Birgittæ, respondit Christus in hæc verba. [Ille plorat quod non habet auditorem confessionis suæ. Dic ei, quod sufficit voluntas. Nam quid profuit Latroni in cruce? Nonne voluntas bona? Aut quid aperuit cælum, nisi voluntas volendi bona, & odiendi mala? Quid verò facit infernum, nisi voluntas mala, & affectus inordinatus? Nunquid non Lucifer bonus creatus fuit? Aut ego ipsa bonitas & virtus, creavi malum aliquid? Nequaquam. Sed postquam Lucifer abusus est voluntate, & mouit eam inordinatè, factus est ipse inordinatus, & ex voluntate mala, malus. Propterea iste pauper stet stabilis & non retrocedat. Et cum ad patriam suam redierit, quærat & audiat salubria animæ suæ à sapientibus, & voluntatem suam submittat, & obediat magis consilio Iustorum, quàm suæ voluntati. Sin autem interim morietur in via, erit ei sicut dixi Latroni, *hodie mecum eris in paradiso.*] Exscripsit hunc locū Blossius.

alib. 6 re-  
uelat. cap.  
115.

b in moni-  
li spiritua  
li c. 5.



39. Absit tamen vt exercitationi bonorum operum per pœnitentem, quicquam hinc debeat decedere, cum facultas suppetit. Sanè olim Ecclesia, etiam in ea pœnitentia quæ baptismum adultorum lethali aliqua labe sordentium præcedere debet, non modicam adhibebat seueritatem: vsque adeò vt candidatos, vino, carnibus, vxorum vsu, abstinere, & alia pœnitentiæ opera vsurpare iuberet, vt constat ex Cyrillo, <sup>a</sup> Nazianzeno, <sup>b</sup> Augustino. <sup>c</sup> Vt taceam recentiores in eo argumento fusè versatos, Iosèphum Virecomitem, <sup>d</sup> & Albaspineum. <sup>e</sup> Et tamen constat, in baptismo quam mitissime agi cum infantibus, siue candidatis. Itaque monebat eo ipso Ecclesia, quàm non sint negligendæ pœnales illæ actiones, quas multo magis post Baptismum per renatos necesse est adhiberi, cum deliquerunt, si facultas adhibendi suppetat, nec impotentia excuset.

Hoc temperamento adhibito, accipienda & mollienda sunt illa alioqui dura apud Faustum <sup>f</sup> [capitalis inimica persuasione mentitur, qui maculas longatate contractas subitis, etiam inutilibus abolendas

*a catech.*

*1.*

*b orat. 40.*

*c 2. & 4.*

*de simbolo*

*utrobique*

*e. 1.*

*d 13. de*

*bapt à c. 3.*

*ad 13.*

*e 1. obseru.*

*e. 1.*

*f epist. 1.*

*ad qua-*

*sitatem 1.*

abolendas gemitibus arbitratur : quo tempore confessio esse potest, satisfactio esse non potest. Nam quia Deus non irridetur, ipse se decepit, qui mortem multis temporibus vixit, & ad quærendam vitam, iam semiuiuus adsurgit, vt tunc officiosus appareat, quando dominicæ seruituti, omnia corporis & animæ subtrahuntur officia. Circa exequendam interioris hominis sanitatem : non solum accipiendi voluntas, sed agendi expectatur utilitas. Ita enim legimus : *si* (inquit) *peccator penitentiam egerit pro peccatis suis.* (egerit, memorauit, non solum dixit, acceperit) *In sua* (inquit) *Iustitia quam operatus est, viuet.* Aduertis quod huiusmodi medicina, sicut ore poscenda, ita corpore consummanda est? Insultare Deo videtur, qui illo tempore ad medium noluit venire, quo potuit, & illo, tunc incipit velle, quo non potest. Opus itaque est, vt quàm peccando fuit abrupta & vegeta ad malum mentis intentio, tanta sit in vulnerum curatione deuotio.]

40. Non aliter Augustinus eodem sensu accipiendus, serioque admonens

a serm. 57.  
de temp.

ne quis, [illud seruet vt tunc pœnitentiam petat, quando iam agere non possit. Inutilis est enim dilectissimi, ista persuasio. Parum est peccatorem pœnitere, nisi pœnitentiã peregerit. Ad emendanda enim crimina, vox pœnitentis sola non sufficit. Nam in satisfactione ingentium peccatorum, non verba tantum, sed opera quæruntur. Datur quidem etiam in extremis pœnitentia, quia non potest denegari, sed authores tamen esse non possumus, quòd qui sic perierit mereatur absolui. Quomodò enim agit pœnitentiam lapsus? quomodò agit pœnitentiam in extremis vitæ finibus constitutus? Quomodo pœnitentiam agere possit, qui nulla iam pro se opera satisfactionis operari potest? & ideo pœnitentia quæ ab infirmis petitur infirma est, pœnitentia quæ à moriente tantum petitur, timeo ne & ipsa moriatur.]

*XIII. De nullius salute desperandum.*

Quandoquidem vt hætenus monstratum est, pœnitentiam veram, atque adeò inuentionem gratiæ per eam, non  
 scele

scelerum magnitudo, non susceptæ pœnitentiæ tarditas, aut breuitas; non externarum satisfactionum defectus eneruat, id quod Latronis exemplum perspicuè euincit, concludendum videtur eum S. Gregorio,<sup>a</sup> quātumcumque quis con-

229 mor.  
c.9. & 11.

senauerit in sceleribus, & quantacumque admiserit, incertum semper esse finem eius: & qui propè ad extremam vsque vitam deterrimus est, posse subito honestari diuinitùs, & cum sanctitate excedere, ac proinde de nullius salute, quandiu uiuit, esse desperandum. Eum enim Iobi locum versans S. Gregorius, *Indica mihi in qua via habitat lux, & tenebrarum quis locus sit;* lucem interpretatus sanctitatem tenebras autem iniquitatem, perinde fuisse ait, ac si Iobo dictum fuisset. [Si plenā te habere scientiam suspicaris, dic vel in cuius corde ea quæ nūc deest innocentia veniat, vel in cuius corde ea quæ nunc est malitia perseueret. In qua via habitat lux, id est cuius mentem veniens iustitia impleat, & tenebrarum quis locus sit, id est, in quo iniquitas cæca perduret, vt ducas vnum quodque ad terminos suos, id est, vt diiudices, si vel is

qui nunc iniquus cernitur, in iniquitate vitam finiat, vel is, qui iustus cernitur, extremitatem vitæ suæ, cum iustitiæ perfectione concludat, & intelligas semitas domus eius, id est consideres, atque discernas, vel cui bona actio perseverans æternam mansionem præstet in regno, vel quæ vsque ad terminum suum actio prava constringens in æternum damnet suppliciū. Domus quippe pro mansione. Semita igitur ad domum ducit, quia actio ad mansionem pertrahit. Sed quis hominum ista discussus dicat? quis ista saltem imperterritus audiat? Multos enim videmus quotidie qui iustitiæ luce resplendent, & tamen ad finem suum nequitiaë obscuritate tenebrantur: & multos cernimus peccatorum tenebris obvolutos, & tamen iuxta vitæ suæ terminum repenti reddi iustitiæ luci libereros. Multos enim nouimus, semel inuentam viam iustitiæ, illibate vsque ad mortem tenuisse, & pleròsque conspeximus vsque ad exitum cæpta semel crimina sine cessatione cumulasse. Quis verò inter ista occultorum iudiciorum nubila, mentis suæ radium mittat, vt aliqua

aliqua consideratione discernat, vel quis perduret in malo, vel quis perseueret in bono, vel quis ab infimis conuertatur ad summa, vel quis à summis reuertitur ad infima? Latent hæc sensus hominum, nec quidquam de cuiuslibet fine cognoscitur, quia diuinorum iudiciorum abyssus, humanæ mentis oculo nullatenus penetratur. Videmus namque quod illa aduersa Deo gentilitas, iustitiæ luce perfusa est; & Iudæa dudum dilecta, perfidiæ est nocte cæcata. Scimus etiam quòd Latro de patibulo transiuit ad regnum. Iudas de Apostolatus gloria est lapsus in Tartarum. Rursumque quia aliquando sortes quæ cæperint non mutantur, & Latronem alium nouimus peruenisse ad supplicium, & Apostoli scimus percepisse, propositum quod desiderauerat regnum. Quis ergo discutiat *in qua via habitet lux, & tenebrarum quis locus sit, ut ducat unumquodque ad terminos suos, & intelligat semitas domus eius?*]

41. Sancti plerumque hoc exemplo admissi in gratiam Latronis, animant peccatores ad pœnitentiam, supponen-

tes

tes de nullius salute desperandum esse: quando etiam Latro, cum cecidisset & tandiu prostratus iacuisset, adiecit ut resurgeret.

2 parab.

42. in fine.

42. S. Ephrem, <sup>2</sup> post longam hortationem ad resipiscendum ita orare monet. [Peccavi in cœlum, & coram te Domine Deus omnipotens, & non sum amplius dignus vocari filius tuus, neque furtim aspectum tollere, & cernere altitudinem cœlorum præ multitudine iniquitatum mearum, neque nomen tuum nuncupare labiis mei peccatoris. Nam cœlo & terra indignum me reddidi: quia te optimum Dominum exacerbavi. Precor obtestorque Domine, ne me à facie tua abicias, neque recedas à me, ne miser percam. Nisi enim me tua gratia protexisset, iam ego periissem, & essem instar pulveris ante faciem venti, & quasi nunquam in hac vita apparuissem. Nam ex quo viam tuam dereliqui, nullus sic mihi bonus occurrit dies. Qui enim in peccatis melior visus est dies, acerbissimum extitit acerbissimus. Verum deinceps spero fore, ut gratia tua quæ me confortat, consulat salutem meam. Nuncque  
ad

ad te supplex recurro, obsecrans, vt me à Iustitiæ aberrantem via, suscipias. Effunde in me miserationum tuarum multitudinem sicut in filium olim effudisti prodigum, quia vitam meam dedecoravi, dissipatis diuitiis gratiæ tuæ. Miserere mei Deus, & ne vitæ memineris meæ, quæ ad extremã redacta est vilitatē. Miserere mei sicut olim peccatrici & publicani es misertus. Miserere mei, sicut commiseratione ductus es Latronis. Nam is in terra cum esset, ab omnibus reprobatus est. At tu cum suscepisti, & deliciarum paradisi incolam fecisti? Quare & meam inutilis tui serui suscipe poenitentiam. Nam & ego à cunctis spretus sum, atque reiectus. Aduenisti enim Domine, non vt iustos, sed peccatores vocares ad poenitentiam.]

S. Eucherius <sup>a</sup> ex hoc exemplo confirmat, neminem tamen criminofum, arcedendum esse Ecclesiæ azylo cum Christus cœli Latroni patere voluerit. Cum enim multis pro Ecclesiæ immunitate pugnasset, concludit. [Sed fortè aliquis dicat: locus sanctus est, criminoso patere non debet. Non ita est: hæc animi intra-

stabi

a homil. 7.  
de natali  
Eccles. in  
aule Sen-  
dica.



stabilis argumenta, non recipit ille, qui pro impiis mortuus est. Confugienti reo claudi aditum misericordię non permittit, qui Latroni sub hora sententię, paradisi claustra patefecit.]

42. Affine est, quod S. Anastasius Sinaita <sup>a</sup> hinc infert de cauendo iudicio de aliis [Fratres ne iudicemus rogo, vt venia digni existimemur. Tu enim fratrem tuum fortē peccantem vides, nescis autem quis sit eius vitę futurus exitus. Latro ille qui vnā cum Iesu crucifixus est, sicarius erat & homicida: Iudas autem erat Apostolus & discipulus Christi, & ex veris & germanis discipulis. In exiguo autem tempore, parua rerum commutatio facta est; & Latro quidem in regnum, discipulus verō in perniciem factus est.]

Facundus quoque Hermianensis <sup>b</sup> ex hoc exemplo argumentatur vt Theodorum pro quo pugnat indemnem præster nec dissimilem infert conclusionem. [Si etiamnum ostenderetur quædam in suis dictis culpasse, siue correxisse Theodorus, ea quę in illo reprehendunt Ecclesiam latuisse credantur, vnde synodus certum habet, quod postquam illa scripsit

*a fragmēto de comunione, initio.*

*b lib. 10. pro tribus capitulis cap. 4.*

psit  
te D  
in fu  
iud  
Etun  
que  
natio  
non  
de, (f  
quod  
trem  
cord  
scele  
dedic  
bus &  
vt ab  
re dar  
radise  
rus, q  
mate  
dus ?  
Iudæ  
tione  
fuisse

psit non cognouerit veritatem inspirante Deo, qui occultè & mirabiliter solet in suorum cordibus operari, vt eum sic iudicaret tanquam in ipso errore defunctum? Nam vel si probaretur, quod vsque in die mortis suæ aliquid de Incarnatione Christi nescierit, tamen cum non esset ab eius Ecclesia separatus vnde, (sicut dixi) certum Synodus haberet, quod in ipsa hora qua efflaturus erat extremum, magna & inuestigabilis misericordia Dei, quæ Latroni non ignorata scelera dimisit in Cruce, non etiam ipsi dedit pro tantis eius in Ecclesia laboribus & certaminibus aduersus hæreticos, vt ab ignorantia sua resipisceret, & errore damnato Latronem sequeretur, in paradiso statim & ipse cum Christo futurus, qui nunc dicitur de Nestoriano dogmate ante Nestorium fuisse damnandus? Quantos enim hæreticos quantos Iudæos atque gentiles, idonea testificatione didicimus, in ipso limine mortis fuisse conuersos?]

XIV. *Convulsio erroris quod in fine vi-  
ta conuertemur et Latro.*

43. Non interest Satanae, qua via creet homini exitium, dum creet. Itaque quosdam quibus est angustum pectus, & meticulosus animus, ad desperationem praedifficultate vel etiam praetensa impossibilitate verae poenitentiae concitat. Alios liberioris genij, spe vitae diuturnae prolectat, ut fruantur bonis. Obten- dit appetiturum tempus aliquod, quo seruire Deo, & laxioris vitae indulgentiam eluere per poenitentiam possint. Hoc cum alios innumeros, tum praesertim Latronem fecisse, quem ad extrema deductum, quamuis tunc primum resipiscentem, Deus ad gratiam admisit.

Exhibet graphicè hunc errorem Petrus Blesensis <sup>a</sup> informans Raynaldum electum in Carnotensem Praesulem, & proponens ei quae solent homines terrae addicti cum *cras coruinum* occinunt poenitentibus [ Propitius inquit sis tibi Domine: iuuenis es: Ieiunia capiti sunt importuna: Nimia carnis afflictio, morbos parit. Sic debes chordam tendere, ne  
rum

rumpatur. Hæc omnia in annos maturitatis differri oportet. Non sumus meliores quàm patres nostri, ad solatium viri creata est fœmina. Viro & fœminæ dictum est; *Crescite & multiplicamini, & replete terram.* Nec virtus tua virtus est lapidis, nec caro tua enea est. Delicta iuuentutis & ignorantias Deus non attendit. Somnus, & ludus, & sollicitudinum depositio, amicissima sunt naturæ. Bonum custodit castrum, qui seruat cum diligētia corpus suum. Temerarium est, se citra necessitatem affligere. Religio in iuuenibus, rarò commendabiles sortitur euentus. Ætas prouectior, satis redimet lubricum iuuentutis, satis tempestiua est pœnitentia, quæ anticipat diem mortis. Latro in cruce pœnitet. Nemo serò pœnituit, quem mors inuenit pœnitentem.]

Egregiè item in eandem sententiam, Hildebertus Cœnoman.<sup>a</sup> Sic præter cætera inducens mustitantem post tergum pruriginem voluptatum, & succutientem voluptarij vestem carneam, hortantemque vt potiatur bonis, donec maturior ætas carnis restinguat incendia. [Eo

<sup>a</sup>epist. 41.

tempore consultius incipies, quod modo periculosè profiteris. Neminem serò poenitet, quem mors inuenit poenitentem. In extremo vitæ, Latio dum paradysum meruit, exemplum reliquit. Operarios qui circa vñdecimam horam venerant, pares illis in premio legisti, qui portauerant pondus diei & æstus. ] Subiicit Hildebertus, Adela Comitissam recens ad Deum conuersam commoens. [Hæc & his similia, sacris obstitunt inuitis; hæc sementem virtutis extinguunt, & suffocant ante partum. Tales Syrenæ amarissimè dulces. Talia cœli volucres; animæ cantitant inchoanti: Si Syrenes audieris, à portu recedes in voraginem lōgius abstracta voluptatum. Si volucres te demulcent, frustrà feminas, quia quod feminas à volucris comeditur. Aduersus tam pestilentes cantus (si sapias) obsurdesces: & ne eos exaudias, aspido exemplo, mentis aures obturabis. ]

44. Muniunt frequenter aduersus hunc salutis arietem, nostram infirmitatem, Patres. Eucherius. Ne fortè charissimi aliquem nimis securum faciat, aut remissum, tam noua felicitas credulitatis, ne

a hamil. de  
Latrone  
& Augu-  
stin 120.  
de temp.

ne fortè dicat aliquis in corde suo, non me vsque adeò conturbet & crucis rea conscientia, non me vsque adeò contristet culpabilis vita, video sub momento, video sub exiguo spatio, Latroni crimina sua donata, & mihi resoluta mente concipiuntur: primùm considerandum in Latrone illo, non solùm credulitatis compendium, sed deuotio, sed temporis illius sub quo hæc agebantur occasio, quo iustorum legitur titubasse perfectio. Deinde autem mihi fidè Latronis ostende, & tunc tibi Latronis beatitudinem pollicere. Immittit diabolus securitatem, vè inferat perditionem. Neque dinumerare possim, quãtos hæc inanis spei vmbra deceperit. Deterreant quæso nos ab hac persuasione, innumerabiles populi, sub tali securitate nudi & vacui bonis, & malis pleni, ex hac luce prærepti. Quotidie expauescenda est transitus nostri ac commigrationis incerta hora, quæ & modò vel insperata vel subita sunt, in æternum remediis caritura sunt. Præueniendus est dies qui præuenire conuenit. Ipse se seducit, & de morte sua ludit, qui hoc cogitat, potest mihi extremi temporis indulgentia subuenire. No

est hoc, quia primum, periculosissima est in vltimum diem promissa securitas; deinde stultissimum est vt causa quæ de necessitatibus agitur æternis inutilitatibus vitæ deficientis committatur extremis. Odibile est apud Deum, quando homo sub fiducia pœnitentiæ; in senectutem reseruata liberius peccat. Credite charissimi, difficile est vt callida dissimulatio, ordinandę consummationis obtinere digna sit facultatem. Apud illum cordis interpretem, ars non admittetur ad salutem. Ille autem de quo locuti sumus Beatus Latro, beatus inquam, non iam iuxta viam insidias tēdens, sed viam ipsam in Christo tenens, ac vitæ prædam subito rapiens, immutato genere, & noua spolia de morte propria reportans, ille nec salutis tempora sciens distulit, nec remedia status sui in momenta vltima infelici fraude posuit, nec redemptionis suæ spem, in desperationis nouissimum reseruauit, nec Religionem ante, nec Christum sciuit. Quid si scisset, fuisset forsitan inter Apostolos non postremus in numero, qui prior factus est in regno. Ergo etiam ex hoc in extremo placuit Deo, quia ad consequendam fidem, non

fuit

45

don

bon

nis i

decl

subo

baru

func

prio

ctis

tutu

triri

rit:

frua

cast

que

que

fæc

deb

tem

min

dun

conu

trak

tura

reci

fuit extrema illa hora, sed prima.]

45. Chrysoſtomus <sup>a</sup> cum primò Theodorum monachum lapſum erexiſſet ad bonam ſpem, propoſito exemplo Latronis in ipſa morte adepti ſalutem, veritus declinationem in alterum abruptum, ſubdit. [ Vt fatis durum videtur, ac barbarum, his qui deuoluti fuerint ad profundum imi gurgitis cœnū, ſi tamē caſus prioris crimina emendēt, ſalutare correctis remedium denegare: ita rurfus haud tutum eſt, hac ſpe hominem ad vitia nutrirī, vt dicat: emendatio poſt iſta ſuccurrit: Nūc interim voluptatibus vitæ iſtius fruatur, poſtea autem per exigui temporis caſtitem mercedes trāſactorum quoque adipiſcar annorum. Memini namque ſæpè dixiſſe, his, qui in ſtudiis tibi ſæcularibus poſito, tam pernicioſa ſua debant, etiamſi in iſto, aiebam, breui temporis ſpatio, bonum terminum vitæ minimè fuero conſecutus: quemadmodum ad illum ibis, qui dixit: *Nolo differas conuerti ad Deum, neque diem ex die protrahas: neſcis enim quid pariat ſuperuentura dies?* Huius animi, huiusque conſilij recipe ac recordare obſecrationem, &

a poſteriore ad Theodorum lapſum parant.



constringe vinculis furem. Hoc enim nomine excessum de hoc sæculo nostrum Christus appellat, quòd ignorantibus veniat, & nescientibus nobis repentinus assistat.]

a serm. 38.  
ex paruis.

Pulcherrimè S. Bernardus. <sup>a</sup> [*Multiplicata sunt infirmitates eorum, postea accelerauerunt.* Quid dissimulant homines in vita sua agere pœnitentiã, & extrema de confessione præsumunt? Quomodo sub vnus horæ articulo, reuocari posse æstimant; omnia animæ membra, cuius concupiscentiæ & desideria per totum mundum sparsa sunt, & vbique terrarum velut quodam visco tenentur? Non dico (ait Dominus) quin & talium saluem aliquos, potens sum enim in momento omnia reuocare; sed non congregabo conuenticula eorum de sanguinibus: Id est qui in sanguine perseverant, donec multiplicatis infirmitatibus desistant à peccatis antequàm deserant ea, non magna talium conuenticula congregabo. Si benè memini, in toto canone scripturarum, vnum Latronem inuenio sic saluatum. Noli ergo huic tam periculosa expectationi credere temetipsum. Et quidem

dem spiritus non modò vbi vult sed quando vult spirat, nec ei difficile est, subitò perfectam dare contritionem cordis, quam vix multo tempore alij consequuntur, sed vnde scis, quod Deus tibi ita subuenire velit, quem tu interim sic repellis? Benignus quidem est Spiritus sapientiæ, sed non liberabit maledictum à labiis suis. Audi quis ille sit; maledictus qui peccat in spe.]

Quando hic error est perniciosissimus, & de dispendio agitur cui nullum est æquale, quæ alij præterea nonnulli aduersus eum intacto licèt latrone differuerunt, iuuerit legere: præsertim verò Saluianum. <sup>a</sup> Alcuinum <sup>b</sup> qui ex variis Augustini locis multa congescit, atque Cæsarium. <sup>c</sup>

<sup>a</sup> lib. 1. ad  
Eccles. sub  
finem.

<sup>b</sup> lib. de  
virtut. c. 14.

<sup>c</sup> hom. 13.  
c. 14.

XV. Socius Crucis Christi erit  
& gloria.

46. Extremum hoc morale documentum & extrema laborum ac dolorum sancti Latronis clausula, suppeditat S. Bernardus <sup>d</sup> tractans enim duplicem Christi speciem Isaiæ obiectam, nempe

<sup>d</sup> ser. 1. de  
verbis E-  
saiæ, Ca-  
lend. No-  
uemb.

humilis Christi ac velut leprosi, & eiusdem in folio excelso & eleuato confidentis. [ Tu quoque (inquit) si desideras videre sublimem, humilem prius Iesum videre curato. Intuere prius exaltatum in deserto serpentem, si videre desideras Regem in folio residentem. Ista te humiliet visio, vt illa exaltet humiliatum. Reprimat & sanet ista timorem tuum, vt illa repleat & satiet desiderium tuum. Exanimatum vides? non sit otiosa visio, quia exaltatum otiosè videre non poteris. Similis eris illi, cum videris eum sicuti est: esto & nunc similis ei, videns eum sicut propter te factus est: si enim ne in humilitate quidem similitudinem eius abnuis, certa tibi sublimitatis quoque similitudo debetur. Nunquã ille socium tribulationis, à communione glorię patietur arceri. Denique vsque adeò non dedignatur passionis suę confortem in regnum mittere secum, vt in cruce confitens Lætro eadem die cum eo fuerit in Paradiso. Hinc est quod ait etiam ad Apostolos: *Vos estis qui per mansistis mecum in tribulationibus meis, & ego dispono vobis Regnum.* Quia ergo, si compatimur & conregnabimus

bim  
tres,  
nam  
lum f  
plect  
dilect  
conu  
osten  
Dei.]

Su  
dit ho  
confu  
præte  
patim  
Dom  
cruce  
xisti:  
tribul  
patie

47  
præiu  
fit, qu  
solum  
sequit  
donat  
tus fu  
transf

bimus, sit interim meditatio nostra fratres, Christus, & hic crucifixus; ipsum ponamus signaculum super cor, signaculum super brachium nostrum. Ipsum amplectamur brachiis quibusdam vicariæ dilectionis, ipsum sequamur studio piæ conuersationis. Hoc enim iter quo ostendatur & nobis ipse qui est salutare Dei.]

Suffragatur Idiota <sup>a</sup> [Tribulatio red- a in contempla. de vera patient. c. 4. dit hominem securum iudicij, quia non consurget duplex tribulatio. Ostendit præterea salutem æternam: quia si compatimur, & conregnabimus. Quia si tu Domine Iesu Christe Latronem te in cruce consententem audisti, & eidem dixisti: *Hodie mecum eris in Paradiso*, socium tribulationis, à communionem tua non patieris repelli.]

47. S. Maximus <sup>b</sup> vtrique his verbis præiuerat. [Videamus quis ipse Latro sit, qui in cruce Domino constituto, non solum peccatorum suorum veniam consequitur, sed etiam paradisi amœnitate donatur, vt qui propter scelera damnatus fuerat ad pœnam, propter fidem transferretur in gloriam, fieretque illi

crux quam pertulit non tam supplicij damnatio, quàm salutis occasio. In Cruce enim positus Christum Dominum nostrum credidit crucifixum. Et ideo qui consortio passionis vititur, consortio paradisi condonatur. Beatus enim Latro dum supplicium patitur, regnum cœlestē consequitur. Ecce reus dicitur, sicut cui damnari ad tempus expedit. Non enim perueniret ad gloriam, si non traditus esset ad pœnam.]

*a serm. de  
cruce est  
apud Am.  
brosum  
serm. 55.*

Pulcherrimè alibi idem S. Maximus<sup>a</sup> proposita Vlyssis liberatione à veneficæ illecebris per religationem ad lignum, aptans id ad vniuersum genus humanum, negat cuiquam patere salutem, nisi religato ad crucem, & cuius ad eam religato obuenturam docet, exemplo Latronis. [Ex quo Christus Dominus religatus in cruce est, ex eo nos mundi illecebrosa discrimina velut clausa aure detinemur auditu, nec cursum melioris vitæ deflectimus in scopulos voluptatis. Crucis enim Arbor non solum religatum sibi hominem, patriæ representat, sed etiam socios circa se positos virtutis

lux

suæ  
ad p  
nos  
tron  
para  
rans  
difi,  
non  
Arbo  
Eccl  
pern  
uatu  
4  
cum  
mon  
muro  
prou  
divin  
tasq;  
libus  
tarur  
elide  
dent  
num  
dem  
tanq  
mur

suæ umbra custodit. Quod autem crux ad patriam post multos errores redire nos faciat, Dominus declarat dicens Latroni in cruce posito: *Hodie mecum eris in paradiso*. Qui utique Latro diu oberans & naufragus, aliter ad patriam paradisi, de qua primus homo exierat, redire non poterat, nisi fuisset arbori religatus. Arbor enim quædam in naui, est Crux in Ecclesia, quæ inter tot sæculi blanda, & perniciofa naufragia, incolumis sola seruatur.]

48. Author epistolæ de vera circumcissione. <sup>a</sup> [Laborum itaque arduos montes, & difficultatem propemodum muros, quibus cœlestia ab humanis velut prouinciæ cuiusdam limitibus separant, diuina inuitatrix munificentia liberalitâsq; deplanat. Et sicut tubis Sacerdotalibus muros illius Hiericho, ita prophetarum uocibus turrim nostri interitus elidet, si modò contra spem in spe credentes, & quodam concitatorum luminum videndi saliente transpectu, in fraudem præsentium caducorum promissa, tanquam manibus iam apprehensa miremur, & hac circumcissi natura, in aliâque

*a in fine.  
habetur  
tomo 9.  
Hierony-  
mi.*

que naturam transpositi mente illa & animo teneamus, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparauit Dominus his qui diligunt eum: de quorum numero non est, nisi qui per demonstratam superius circumcissionem velut cum Domino confixus in cruce, semper peccatis suis passione est dignus. Ille verò Dominum nostrum dignum tali passione non credens, dixerit: *Domine memor esto mei cum veneris in regnum tuum.* Quem, dum adhuc loquitur ipse Dominus promptus interpellantis auditor, consolari (vt consuevit,) pro sua pietate dignabitur, dicendo: *forti animo esto: Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso.*]

49. Ad huius salutaris omnem ægritudinem depellentis fruitionem, eiusque posteriores glorias, vtinam per crucis iter (salebrosum licet atque auium,) detur pertingere: ad illud inquam serenum, quod nullæ temerant nubes, [Vbi paradisi est iucunditatis, vbi Adam qui incidit in Latrones nescit iã vulnera sua flere, vbi & Latro ipse regni cœlestis consortio gratulatur, vbi nullæ nubes,  
nulla

nulla  
vent  
vesp  
varia  
gran  
vfu,  
sed s  
brofi

D

Er

Ne

Se

Q

Vt

Pro

Q

Cõj

Ille

Etj

No

nulla tonitrua, nullę coruscationes, nulla  
ventorum procella, neque tenebrę, neq;  
vesper, neque æstas, neque hyems vices  
variabunt temporum. Non frigus, non  
grando, non pluuia, non Solis istius erit  
vſus, aut Lunę, neque stellarum globi,  
ſed ſola Dei fulgebit claritas. Vt S. Am-  
broſius ſcitę de more philoſophatur.<sup>a</sup>

Da hoc Chriſte bonitati tuę,<sup>b</sup>

Ergo qui non vis moriendi creſcere cau-  
ſas,

Nec peccatorum crudelia funera quæris.

Sed mage conuerſi vt viuant: blando ex-  
cipe vultu

Quos confessa tibi gemitus pia pectora  
fundunt.

Vt quondam tecum paſſa ſub tempore  
carnis,

Proximus immani pendens de ſtipite La-  
tro,

Quem non culpa tibi ſimilem, ſed pœna  
tenebat,

Cõſeſſi veniã ſupplex eſt criminis vſus.

Ille etenim non vt membris, ita corde li-  
gato,

Etſi confixas clauis extendere palmas

Non potuit, liber mentem cum voce te-  
tendit,

Sic

a l. de bono  
mortuo c.

12.

b Alcimus

Auſtus l.

5. c. arm. in

Genef.



*Sicque reus scelerum cum digna piacula  
pendit,*

*Martyrium de morte rapit, cui sine sa-  
gaci*

*Pronida cura fuit tales non perdere pæ-  
nas,*

*Præripuitque aditum moriens, cæloque  
levandus*

*Ardua sublimi tenuit compendia saltu.*

*Porrige sic nobis celsam pater inclyte  
dextram,*

*Nos quoque perpetua consortes effice vi-  
ta.*

*Atque prophanati deceptis fraude La-  
troni s*

*Vt tibi compasso miserans succurre La-  
troni,*

*Inuida quos hostis paradiso depulit ira,  
Fortior antiqua reddat tua gratia se-  
di.]*

50. Et iuua nos, cui opella hæc no-

stra bono animo nauata est, sancte Chri-  
sti sanctorum primicerie, aduocate Dei  
tui, particeps tribulationis ac regni. <sup>a</sup> [O  
felix Latio quantum tua confessio valuit,  
quatum Deo fides tua exitit grata: Sine  
ferro sine cruciatibus, & absque labore  
pœni

<sup>a</sup> Laur.  
Iustin l. de  
triumph.  
Christ  
ago c. 18.

pœni  
gna:  
catu  
Præc  
fruiti  
delico  
suæ a  
plo tu  
linqu  
spes,  
confu  
Profe  
saluti  
sequi  
rer au  
eris in  
dies e  
& gra  
totus  
mei  
hodie  
po

pœnitentiæ, populorum arripuisti regna: ad vndecimam horam in vinea vocatus es, & mercedem prior accepisti. Præcessisti non meritis, sed beatitudinis fruitione, antiquos Patres, discipulos (videlicet) & Apostolos. In te miserationis suæ affluentiam Saluator exhibuit. Exemplo tui desperatorum eruditur vita, delinquentium roboratur animus, erigitur spes, exhilaratur affectus, & antiquæ consuetudini malæ, renouatio suadetur. Profectus quippe tuus, aliorum militauit saluti. Vtinam mihi daretur tua ô Latro sequi vestigia. O si Mediatoris promererer audire vocem dicentis, *Hodie mecum eris in Paradiso.* Dies profectò lætitiæ, dies exultationis, dies, (inquam) tripudij & gratiarum actionis mihi esset. Nempe totus festiuus, totus hilaris in Domini mei gaudium introirem. Quod si non hodie, saltem in die exitus mei de corpore, saltem vel post annorum curricula, in paradisum Dei ingredi dignus efficiar.]

F I N I S.

*[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]*



I



- Abso
- Aby
- Accl
- Actu
- Adan
- Adan
- Adri
- AEg
- Alleg
- de S. I
- Alloq



# INDEX RERVM

## ET VERBORVM,

### PRIMÆ PARTIS

OPERIS DE BONO

Latrone.

A.

<b>A</b> ron medius inter viuos & mortuos.	702.
Aaronis virga, index diuinae liberali- tatis.	747
Absolutionis forma, quis sensus.	133
Abyssus, mens humana.	97
Acclamationes Sanctorum ad Latronem.	601.
Actus morales an ad iustific. necessarij.	371
Adam typus Latronis.	689. & seqq.
Adami & Christi parallella.	588
Adriani Iunij error.	61
AEgidij Minorita colloquium mutum.	350
Allegoria.	687
de S. Latrone plurima.	688. & seqq.
Alloquia sancta boni Latronis.	344. & 353

Ggg

# INDEX RERVM

<i>Amen, quæ vox, &amp; eius notiones.</i>	424. & seqq.
<i>Ammiani calumnia in Christianos.</i>	549
<i>Anima Latronis quàm citò in Limbo.</i>	596
<i>Anima S. Latronis illicò beata.</i>	561
<i>refutati circa hoc Graci.</i>	562
<i>non transiit per Purgatorium.</i>	569. & 570
<i>Anni mala vitæ non numerati.</i>	12.
<i>Apes mystica, Patres.</i>	726
<i>Apis super apes Christus.</i>	727
<i>Apopompaus.</i>	703
<i>Apologia pro Christo per Latronem.</i>	348
<i>Aqua, uterus fidelium.</i>	507
<i>Ardelio Mimus, conuertitur.</i>	141
<i>Attritio &amp; contritio, componuntur.</i>	380
<i>Auri &amp; sanguinis fabella.</i>	757
<i>Axillifragium cruciariorum.</i>	531

## B.

<b>B</b> <i>Abylas Mimus, conuersus.</i>	144
<i>Baptismus, Punicis salus.</i>	506
<i>matrix Christianorum.</i>	507
<i>Baptismus Latronis admittendus.</i>	508. & seqq.
<i>Baptismi obligatio quando capta.</i>	à 514. & 515
<i>votum eius, quodnam.</i>	517.
<i>Baptismo adiunctæ penitentia.</i>	808
	Basi

## ET VERBORVM.

<i>Basilidis satellitis, conuersio.</i>	139
<i>Beatitudo Latronis ante omnes alios quæ. à 583. &amp; seqq.</i>	583.
<i>Bebianus pœnitens.</i>	684
<i>Biblis, Martyr Lugdunensis.</i>	141
<i>Birgittæ precibus conuersus nequam.</i>	156
<i>Blasphemus latro, quotuplex.</i>	72
<i>Bolmicar cruciarius.</i>	527
<i>Bulla indulgentiæ Christi.</i>	572

### C.

<b>C</b> <i>Aluarie rupis scissura.</i>	60
<i>Camillus Christi sacrificantis.</i>	633
<i>Carcerarij curatores conuersi.</i>	150. 151
<i>Cassiani error de conuersione Latronis.</i>	84
<i>an possit excusari.</i>	92
<i>alius de uocationibus coactitiis.</i>	172
<i>Castitatis coniugalis clarum exemplum.</i>	665
<i>Catharinæ Senensis orationes.</i>	680
<i>Cautio conscripta humano generi.</i>	769
<i>Charitas Dei &amp; proximi, una uirtus.</i>	340
<i>Charitas S. Latronis in Deum.</i>	342
<i>Charitas eiusdem in Collegam.</i>	360
<i>Charitatis fetus, correctio.</i>	361
<i>Christus in cruce Iudex.</i>	712. & 713

# INDEX RERVM

<i>est apis super apes.</i>	727.
<i>Christus ubique medius.</i>	24.52
<i>cur inter Latrones fixus cruci.</i>	26
<i>quoties flagellatus.</i>	35
<i>an planè nudus pependit.</i>	38.39
<i>signatus nube Hebrais præuia.</i>	54
<i>typus veritatis inter errores medie.</i>	57
<i>eius dolor acerbior dolore Latronum.</i>	67
<i>quantæ contumelia.</i>	68
<i>est via ad vitam.</i>	216
<i>variè meruit gratiam variis.</i>	220
<i>crucifixus spectauit occasum</i>	225
<i>facies eius splendens in pueritia,</i>	247
<i>in morte fortitudo.</i>	256. & seqq.
<i>eius passio, verè actio.</i>	260
<i>fuit homo antonomastice</i>	263
<i>est iustitia, sanctificatio, &amp; redemptio.</i>	390
<i>confixi intuitio, clades superbia.</i>	415
<i>Christus ubi se esse dixerit.</i>	449
<i>Christi liberalitas.</i>	469
<i>Christi potentia in Cruce,</i>	736
<i>beneficentia.</i>	744
<i>Christi sacrificium.</i>	633. & 634
<i>eius camillus seu minister.</i>	ibid.
<i>Christi aduocatus, Latio.</i>	640
<i>Christi &amp; Adami similes dissimilitudines.</i>	591
<i>Chrysostronus defensus.</i>	190. 104. & 199
	Cir

ET VERBORUM.

<i>Circumcisio an paruulos iustificaret.</i>	494
<i>Clauis an funes in cruciariorum nece.</i>	43
<i>Columna nubis, Christi typus.</i>	54
<i>Confessario carentis solatium.</i>	807
<i>Confessionis nostra typus in Latrone.</i>	382
<i>alij eiusdem veteres typi.</i>	383
<i>Confirmatio in gratia, quid.</i>	519
<i>Coniugium castitas eximia,</i>	665
<i>Connexio Iudæ &amp; S. Latronis.</i>	2
<i>Conuersio nemini neganda.</i>	797
<i>Conuersio gloriosior innocentia.</i>	360
<i>Conuersio subita peccatoris quam mira.</i>	83
<i>Conuersionum subitarum exempla.</i>	105
<i>Contritio &amp; attritio conferuntur.</i>	380
<i>Cox docile Salomonis, quid.</i>	394
<i>Corpore Latronis mortui quid factum.</i>	603
<i>Correctio, actus charitatis.</i>	361
<i>Correctionis idea.</i>	368
<i>Cosmopæia mystica in passione.</i>	260
<i>Cras coruinum, reiectum.</i>	818
<i>Creatio mystica que.</i>	213
<i>Cruciarj prius flagellati.</i>	34
<i>&amp; nudati vt crucifigerentur.</i>	35
<i>an figerentur supini.</i>	49
<i>Crucifixio, cuius rei symbolum.</i>	38.47
<i>an clauis facta.</i>	42. & seqq.
<i>Crurifragij vsus &amp; modus.</i>	528



# INDEX RERVM

<i>cur in Latrones vsurpatum.</i>	531. & 534
<i>quàm citò.</i>	536
<i>cur non in Christum.</i>	532
<i>quàm piè à S. Latrone exceptum.</i>	540
<i>an idcirco martyr.</i>	541. & seqq.
<i>Crux, cathedra.</i>	264
<i>Crux, sedes Christi, sponsalis.</i>	421
<i>Crux Christi, statera.</i>	755. & 756
<i>Crux S. Latronis, ubi seruata.</i>	607
<i>an adoranda.</i>	612
<i>Crux Latronum cuiusmodi.</i>	31
<i>Crucis umbra quàm utilis.</i>	234
<i>Crucis supplicium quàm acerbum.</i>	65
<i>item quàm probrosum.</i>	66
<i>Crucis potentia.</i>	740
<i>Crystallus mystica, que.</i>	99

## D.

<b>D</b> <i>Auid Latro.</i>	652
<i>Deipara in primo suo instanti, libera.</i>	179
<i>Deipara cultus utilissimus.</i>	675
<i>Deipara cordis dulcedines.</i>	349
<i>Deipara preces pro S. Latrone.</i>	223
<i>an eum conuerterint.</i>	240
<i>Deliberatio in conuersionibus subitis.</i>	176
<i>Descensus anima Christi, qualis.</i>	59
<i>Despe</i>	

## ET VERBORVM.

<i>Desperandum de nullo.</i>	810
<i>Desperationem arcet S. Latro.</i>	780
<i>Desperationis exemplaria.</i>	335
<i>Deus causa primaria conuersionis.</i>	212
<i>Deus vnde excitetur ad cooperandum.</i>	192
<i>Deus, ratio substantialis.</i>	370
<i>Dei tarditas in plectendo.</i>	730
<i>Diaboli de S. Latrone querela.</i>	474
<i>Dilatio malorum tantum apud Deum.</i>	443
<i>Dismas nomen S. Latronis.</i>	12
<i>Dispositiones Latronis ad gratiam.</i>	477
<i>&amp; aliorum sanctorum ex primo momento.</i>	491
<i>Doctrina optima, similis natura.</i>	250

### E.

<b>E</b> <i>ccllesia asilum.</i>	815
<b>E</b> <i>logia in S. Latronem.</i>	613. & seqq.
<i>Elphegus quomodo Martyr.</i>	549
<i>Eucharistia, Punicis, vita.</i>	506
<i>Exceptores qui, olim.</i>	148
<i>Excœcatio seruorum Dei.</i>	184

### F.

<b>F</b> <i>ides S. Latronis eximia.</i>	282. & seqq
<i>Fidei Apostolorum &amp; Latronis collatio.</i>	287. & seqq.
	GGG 4

# INDEX RERVM

<i>Fides quomodo iustificet.</i>	301
<i>non est tribuendum fidei speciali.</i>	304
<i>Fidei prauum iudicium duplex.</i>	270
<i>Fidei oculi.</i>	272
<i>Fides, nubes lucida.</i>	273
<i>quomodo concipiatur in nobis.</i>	275. & seqq.
<i>Flagellatio cruciariorum.</i>	34
<i>quàm varia.</i>	35
<i>Fortitudo Christi in morte.</i>	256. & seqq.
<i>Franciscus qualis erga Latrones.</i>	678
<i>Fures an in crucifixione.</i>	46
<i>Futura in Scriptura per prateritum.</i>	436

## G.

<b>G</b> <i>enesij Mimi conuersio.</i>	142
<b>G</b> <i>enesij exceptoris conuersio.</i>	146
<i>Gloria Dei, gratia.</i>	213
<i>Goliath typus diaboli.</i>	414
<i>Gratia predicationis quanti sit.</i>	275
<i>Gratia augmentum, quotuplex.</i>	496
<i>Gratia necessitas ad conuersionem.</i>	86
<i>Gratia Latronis quantitas.</i>	489

## H.

<b>H</b> <i>aeretici signati in Latrone blasphemus.</i>	712
<b>H</b> <i>enricus Francus, conuersus.</i>	154
<i>Henrici</i>	

# ET VERBORVM.

<i>Henrici Angli penitentia.</i>	681
<i>Hilarius Diaconus autor qq. vet. Test.</i>	187
<i>Hirci duo quid signarent.</i>	703. & 752
<i>Hodie, imago aternitatis.</i>	442
<i>Hodie in Christi promisso, quid notet.</i>	434
<i>Homo, hoc secundum hoc. I. umbra.</i>	237
<i>Homo, antonomastice olim, quis.</i>	262
<i>Hora crucifixionis Christi, que.</i>	161
<i>quomodo tertia.</i>	232
<i>Humilitas orationis condimentum.</i>	328
<i>Humilitas virtus Christi.</i>	412
<i>amatur à Christum amantibus.</i>	ibid.
<i>est Deo acceptior martyrio.</i>	413
<i>eius elogia.</i>	ibid.
<i>omnibus conuenit.</i>	416
<i>externa, sæpè fallax.</i>	418

## I. I.

<b>I</b> acobi Apostoli delator, conuersus.	140
<b>I</b> gnis pro omnibus, iuxta aliquos.	565
<i>quomodo intelligendi.</i>	578
<i>Impatientia iniustorum in malis.</i>	81
<i>Impatientum typus, latro reprobus.</i>	718
<i>Impij, mutabiles per gratiam.</i>	103
<i>Indulgentia plenaria per Christum.</i>	571
<i>Ioannis Apostoli alumnus.</i>	647

# INDEX RERVM

<i>Iob, adamas fortitudinis.</i>	262
<i>Iob flos patientia.</i>	734
<i>Iobij monachi, Semipelagianismus.</i>	171
<i>Ioca, an nomen Latronis reprobi.</i>	14
<i>Ionathas latro.</i>	655
<i>Iudaei &amp; Gentiles expressi in Latronibus.</i>	707
<i>Iudaeorum frequentia in Caluaria.</i>	408
<i>quot perierint in clade Hierosol.</i>	409
<i>Iudicium duplex fidei prauum.</i>	269
<i>Iudiciorum temerariorum vbertas.</i>	6
<i>Iudicia de aliis cauenda.</i>	818
<i>Iudicia Dei, abyssus.</i>	750. & seqq.
<i>Iustificatio, dicta creatio.</i>	213
<i>Iustitia obiectum, quodnam.</i>	375
<i>Iustitiae partes subiectiua &amp; potentialis.</i>	376
<i>Iustus vnus, orbe toto potior.</i>	431

## L. I

<b>L</b> atro quid presse.	10
S. Latro proditor diaboli.	3
S. Eatro an fuerit Iudaeus.	14
an ante Crucem Christi crediderit.	17. & seqq.
eius scelera.	18. 19. 20
quam diuturna.	21
deductus cum Christo ad furcam.	30
gestavit crucem suam.	31
	flagella

# ET VERBORVM.

62	++ flagellatus. 34. & ubi.	35
34	fixus post Christum.	40
71	an in cruce iacente.	48
14	ad quod Christi latus.	59
55	quantus eius cruciatus.	64. & seqq.
07	eius conciones.	619
08	an Christum primò blasphemarit.	72
09	quàm breui tempore, conuersus.	160
69	quantum in ea conuersione miraculum.	166
6	eius vocatio quàm opportuna.	168
18	eius meritum, nobilissimum.	218
99.	an conuersus visis prodigijs mortis Christi.	254
13	Latronis sancti fides.	269. & seqq.
75	spes.	307. & seqq.
76	charitas.	340. & seqq.
31	virtutes infusa morales.	369
	dispositiones eius ad gratiam.	477. & seqq.
	Latronis oratio quàm perfecta.	393. & seqq.
	Latronis S. anima separata.	564
10	corpus mortuum.	603
3	resurrexisse est probabile.	605
14	cruce eius quid factum.	607
seqq.	Latronis sancti, encomiasta.	617
20	Latrones Christo confixi, quot.	51
21	Latrones conuersi.	645. & seqq.
30	Leuiathan maxilla forata.	781. & 797
31	Lex cur precipiat singulariter.	433
gella		Liber

# INDEX RERVM

*Liber de operib. Cardin. cuiusdam.* 344  
*Lignum vite, cuius typus.* 688  
*Ludouici Regis Sancti mirum factum.* 350

## M.

**M** *Agdalena ex Christi affatu ignea.* 503  
*Magdalena Apostolorum Apostola.* 105  
*eius conuersio expensa.* *ibid.* & *seqq.*  
*fuit musca in medio fluminum.* 108  
*Maledictia, probos quoque inficit.* 72  
*Mali cur non statim euellantur.* 734  
*Mala cooperantur in bonum.* 761  
*Manus elata orantium, quorsum.* 398  
*Mattha, an nomen S. Latronis.* 14  
*Matthaei conuersio, plena miraculis.* 108  
*collatus Phisoni fluuio.* 112  
*potuit uocationi resistere.* 204  
*Maxilla Leuiathan foratio.* 327  
*Maxilla Leuiathan perforatio.* 781. & 797  
*Mediator quomodo Christus.* 217. 218  
*Martini Turon. magnanimitas.* 649  
*Martyrem S. Latronem qui dixerint,* 543  
*refelluntur. 554. quomodo audiendi.* 558  
*Martyres charitatis.* 551  
*Martyrium verum, quae poscat.* 547  
*motuum eius mixtum, an idoneum.* 556  
Mere

*Mer*  
*al*  
*Mer*  
*Mer*  
*Mim*  
*Miss.*  
*Mola*  
*Mose*  
*Moti.*  
*Moti.*  
*ple*  
*Moti.*  
*Muti*  
  
**N**  
*N*  
*Nemej*  
*Nomin*  
*Nowa*  
*Nonat*  
*Nudi*  
*Numer*

# ET VERBORVM.

<i>Meretrix Phænissa, conuersa.</i>	152
<i>alia recentior.</i>	158
<i>Meriti modus, duplex.</i>	218
<i>Methodij illustre martyrium.</i>	55
<i>Mimorum plurium conuersio subita.</i>	142
<i>Missæ pro suspendiosis.</i>	789
<i>Mola superior &amp; inferior, quæ.</i>	32
<i>Moses Aethiops, latro.</i>	657
<i>Motuum virtutum infusarum.</i>	370
<i>Motiuæ extrinsecæ fidei.</i>	280
<i>pleræque Latroni defuere.</i>	281
<i>Motiuæ conuersionis S. Latronis.</i>	245. & seqq.
<i>Mutius latro.</i>	649

## N.

<b>N</b> <i>asus in fronte, symbolum crucis.</i>	236
<i>Neçessitas cur non inijciatur nobis.</i>	186
<i>Nemesis inter latrones fixus.</i>	54
<i>Nomina varia S. Latronis.</i>	12. & 13
<i>Noua creatura, quæ.</i>	213
<i>Nonatianorum crudelitas.</i>	793
<i>Nuditæ patibulariorum quanta.</i>	37
<i>Numerus pro numero in Scripturis.</i>	73
	<i>Obtre</i>



# INDEX RERVM.

O.

<b>O</b> btrectatori praconem addit Deus.	767
Obuersio Christi in cruce.	225
in Ascensione.	226
Odium peccati ex Dei amore.	357
Odium peccati ex virtute iustitia.	359
Operum bonorum cura.	808
Oratio adipalis.	399
Orantis lingua, plectrum.	400
Oratio ubique potest fundi.	ibid.
Orationis decora.	392
ad qua dirigenda.	393

P.

<b>P</b> aphnutius martyr inter latrones.	55
Paradisus Latroni promissus quis. 453. & seq.	379
Pascha in conuersione peccatoris.	260
Passio Christi, verius actio.	348
Passio Christi, mysterium clamoris.	415
Passio Christi ipsa humilitas.	728. & seqq.
Patientia Dei in peccatores.	405
Patientia via ciuitatis habitaculi.	406
est petra fundens riuos olei.	119. & seqq.
Pauli conuersio quam mira.	123
cur se abortiuum dixerit.	127
peccatorum inde fiducia.	Paulus

# ET VERBORVM.

	<i>Paulus an iustificatus ante baptismum.</i>	128
	<i>absque necessitate conuersus.</i>	193.203
67	<i>Peccator, obtenebratur.</i>	181
25	<i>Peccatores animati exemplo S. Latronis.</i>	784
26	<i>Peccatores, latronis imagines.</i>	696. & 700
57	<i>Pedum fixio in cruciariis quæ facta.</i>	50
59	<i>Pelles Salomonis, quæ.</i>	294
808	<i>Perdix imago Satanae.</i>	742
399	<i>Persererantia donum quid.</i>	518
400	<i>Persona sanctior plus meretur.</i>	504
ibid.	<i>Petri &amp; Latronis antitheses.</i>	636. & 637
392	<i>Pharaonis ministrorum typi latrones.</i>	721
393	<i>Philemon Choraules conuersus.</i>	149
	<i>Pietatis tuba.</i>	743
	<i>Pionius martyr, fixus inter Latrones.</i>	55
	<i>Pilati consilium in Christi cum latronibus damna-</i>	
	<i>tionem.</i>	29
55	<i>eius nequitia.</i>	ibid.
seq.	<i>Panas differt Deus, non bona.</i>	443
379	<i>Pænitendi facilitas.</i>	802
260	<i>Pænitentes &amp; impænitentes adumbrati.</i>	715
348	<i>Pænitentis facinus insigne.</i>	661. & 673
415	<i>Pænitentis lachryma, quanti.</i>	669
seqq.	<i>Pænitentium solatium Latro.</i>	768
405	<i>Pænitentia breuis, bona.</i>	799
406	<i>Pænitentia nunquam sera.</i>	792
seqq.	<i>Pænitentia Henrici Angli.</i>	681
123		Pæn
127		
aulus		

# INDEX RERVM I.

<i>Pœnitentia actus varij.</i>	377
<i>an qui ex iustitia motino, iustificet.</i>	377
<i>Populi duo, expressi in latronibus.</i>	707. & seqq.
<i>Porphyrus Mimus, conuersus.</i>	141
<i>Potamiæ virginis martyrium.</i>	138
<i>Potentia Christi in cruce.</i>	736. & seqq.
<i>Præseruatio ab omni veniali, quid.</i>	521
<i>Primitiæ Sanctorum, S. Latro.</i>	582
<i>Promissa sua transcendit Deus.</i>	747
<i>Propositum pœnitentis quale esse debeat.</i>	381
<i>Prudentia infusa, duplex.</i>	373
<i>quæ in Christo fuerit.</i>	ibid.
<i>quomodò ad fidem se habeat.</i>	374
<i>Publicanorum iniquitas.</i>	109
<i>Purgatorij expers S. Latro.</i>	570. & seqq.
<i>Purgatorij impugnatio per Calumniam.</i>	581
<i>Pythagoræi cur alta voce orarent.</i>	323

## Q.

<b>Q</b> uantitas beatitudinis S. Latronis.	395
<b>Q</b> uantitas gratiæ Latronis primæ.	489

## R.

<b>R</b> eligio vertex virtutum moralium.	391
<b>R</b> euiviscentia gratiæ Latronis.	495

Sabbæ

ET VERBORVM.

S.

	<i>Sabbatho, quæ licerent.</i>	534
	<i>Sabbathum magnum, quod.</i>	535
	<i>Sacramenta vetera, ex succa.</i>	494
	<i>Sacrificiũ Christi.</i>	633. & 634
	<i>Salomonis oratio improvida.</i>	394
	<i>Salus cuiusvis, speranda.</i>	810
	<i>Sancti, olim pessimi.</i>	8
	<i>Sancti inter latrones suspensi.</i>	54
	<i>Sanguinis pondus, fabulosum.</i>	757
	<i>Sapientia donum in S. Latrone.</i>	347
	<i>Satisfactiones cur tollant Sectarij.</i>	581
	<i>Satisfactionis opera commendata.</i>	808
	<i>Scandalum crucis declinandum.</i>	763
	<i>Scarabeus mysticus.</i>	631
	<i>Scriptura apices, pleni mysterio.</i>	367
	<i>Scriptura non omnia produnt.</i>	351
	<i>Sebastenus carcerarius, conuersus.</i>	149
	<i>Semita mystica, quæ.</i>	812
	<i>Sina deorsum cæcus, non sursum.</i>	184
	<i>Spes S. Latronis excellens.</i>	332
	<i>Spes germen fidei.</i>	338
	<i>Spes, fidei sanguis.</i>	339
	<i>Sphynges in sacris quorsum olim.</i>	324
	<i>Splendor in facie Christi pueri.</i>	245

HHH

# INDEX RERVM

<i>Subita conuersiones recensentur.</i>	105
<i>an necessario momentanea.</i>	180
<i>Supplicij exceptio quomodo iusta.</i>	389
<i>Supplicia Latronum, cita.</i>	21
<i>Suspendiosi an Missarum capaces.</i>	789

## T.

<b>T</b> <i>Abella damnationis prelata.</i>	33
<i>Tabernacula Cedar, quae.</i>	101
<i>Tacitus mendaciorum loquacissimus.</i>	409
<i>Tenebrae intellectuales peccantium.</i>	181
<i>Testamentum Christi.</i>	422
<i>Theodora Theophili uxor, piissima.</i>	56
<i>Theodori Mopsuesteni excusatio per Fac.</i>	819
<i>Theophili Iconoclastae furor.</i>	55
<i>Thesauri niuis, qui mysticè.</i>	99
<i>Thessalica persuasio, adigens.</i>	190
<i>Timor ad iustificationem spectans, quis.</i>	310
<i>Timor multiplex, &amp; quis Theologicus.</i>	313
<i>Timor filialis.</i>	315
<i>Timor eximius S. Latronis.</i>	329
<i>Timor cum spe iungendus.</i>	323. & seqq.
<i>Titulus in Latronum cruce an fuerit.</i>	32
<i>an adhiberi in suppliciis soleret.</i>	33
<i>Tribunal Christi, crux.</i>	721
<i>Tonitru diuinum in peccatores.</i>	209
<i>Triduum</i>	

# ET VERBORVM.

*Triduum in corde terra, quale.*

423

## V.

<b>V</b> erbum abbreviatum quid.	95
Vermis Christus.	261
Versio & conuersio, comparantur.	38
Via sancta, Christus.	216
Violenta, breuia.	186
Virtutes morales, duplices.	369
infusarum motiuum.	ibid.
an differant à donis.	370
Virtutum moralium quaternarius.	371
Vmbra Christi fixi quò verteretur.	227
an Latronem conuerterit attractu.	228
quàm salubris.	233
homo vmbra.	237
Vmbra legis noua.	687
Vmbra Petri miraculum.	223
Vocatio qualibet, repudiabilis.	196
Volitio fidei prauia, duplex.	274
Voluntas pordest citra opera.	805
Voluntatis actus in iustificatione, qui.	308
Votum baptismi, quare.	517
Vt non semper causalis pericula.	25

FINIS.

L V G D V N I,

Ex Typographia IOANNIS BRV  
Granatensis Vasconis, Ad insigne  
trium glandium in vico  
Xenodochij.







LIBRARY OF THE  
UNIVERSITY OF CHICAGO  
EX LIBRIS  
GIVEN BY THE  
UNIVERSITY OF CHICAGO  
TO THE  
LIBRARY OF THE  
UNIVERSITY OF CHICAGO

UNIVERSITY OF CHICAGO

